GALAKTIKA FANTASZTIKUS KÖNYVEK

Isaac Asimov

Alapítvány és Föld

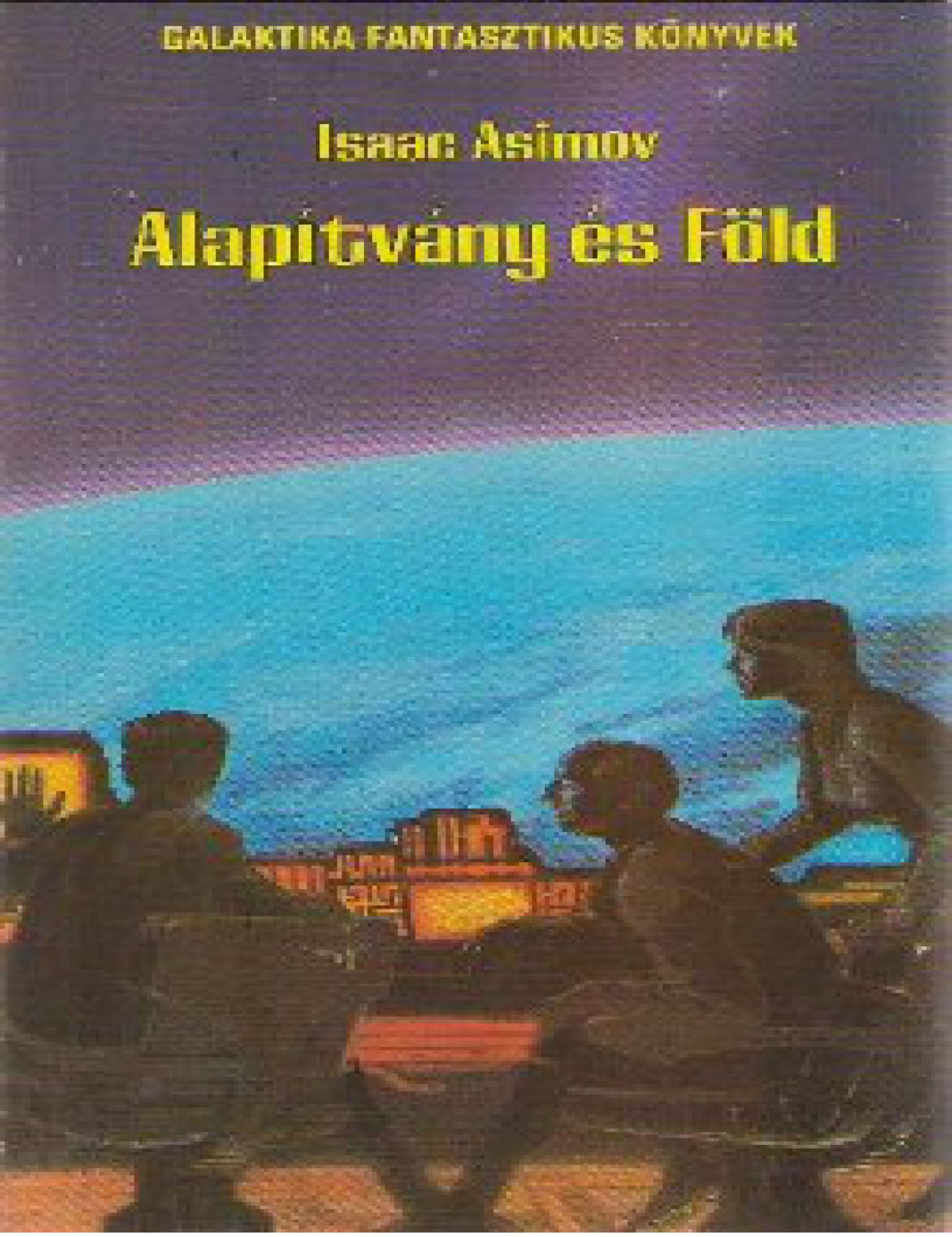

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

A regényfolyam befejező kötetében ismét Golan Trevize, az Alapítvány tanácsosa a főszereplő, ő az, akinek döntenie kell a Galaktikus Birodalom jövőjéről. Az előző kötet végén döntött is, de a döntés pillanatában kételkedés fogta el, nem volt-e idegen befolyás alatt. Hogy önmagát megnyugtassa, elhatározza megkeresi az emberiség bölcsőjét, a mitikus múltba süllyedt Földet, amelyről senki sem tudja, hogy valóság-e vagy mese.

- Isaac Asimov
  - Alapítvány születésének története
  - Első rész
    - ELSŐ FEJEZET
      - 1.
      - 2.
      - 3.
      - 4.
    - MÁSODIK FEJEZET
      - 5.
      - 6.
      - 7.
      - 8.
  - Második rész
    - HARMADIK FEJEZET
      - 9.
      - 10.
      - 11.
      - 12.
    - NEGYEDIK FEJEZET
      - 13.
      - 14.
      - 15.
      - 16.
    - ÖTÖDIK FEJEZET
      - 17.
      - 18.
      - 19.
      - 20.
      - 21.
    - HATODIK FEJEZET
      - 22.
      - 23.

- 24.
- 25.
- HETEDIK FEJEZET
  - 26.
  - 27.
  - 28.
  - 29.
  - 30.

○ Harmadik rész
- NYOLCADIK FEJEZET
  - 31.
  - 32.
  - 33.
  - 34.
- KILENCEDIK FEJEZET
  - 35.
  - 36.
  - 37.
  - 38.
  - 39.
  - 40.

○ Negyedik rész
- TIZEDIK FEJEZET
  - 41.
  - 42.
  - 44.
  - 45.
  - 46.
- TIZENEGYEDIK FEJEZET
  - 47.
  - 48.
  - 49.
  - 50.
- TIZENKETTEDIK FEJEZET
  - 51.
  - 52.
  - 53.
  - 54.
  - 55.

○ Ötödik rész
- TIZENHARMADIK FEJEZET
  - 56.
  - 57.
  - 58.

- 59.
- TIZENNEGYEDIK FEJEZET
  - 60.
  - 61.
  - 62.
  - 63.
  - 64.
  - 65.
- TIZENÖTÖDIK FEJEZET
  - 66.
  - 67.
  - 68.

○ Hatodik rész
- TIZENHATODIK FEJEZET
  - 69.
  - 70.
  - 71.
  - 72.
  - 73.
- TIZENHETEDIK FEJEZET
  - 74.
  - 75.
  - 76.
  - 77.
- TIZENNYOLCADIK FEJEZET
  - 78.
  - 79.
  - 80.
  - 81.
  - 82.
  - 83.
  - 84.

○ Hetedik rész
- TIZENKILENCEDIK FEJEZET
  - 85.
  - 86.
  - 87.
  - 88.
  - 89.
  - 90.
  - 91.
  - 92.
  - 93.
- HUSZADIK FEJEZET

- 94.
- 95.
- 96.
- 97.
- 98.
- 99.
- 100.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

- 101.
- 102.
- 103.
- 104.

- notes
  - 1

Isaac Asimov
Alapítvány és Föld

Alapítvány születésének története

1941. augusztus l-jén 21 éves ifjonc voltam, a Columbia Egyetem kémiai fakultásának végzős hallgatója, s már — három esztendeje a science fiction hivatásos művelője. Sürgősen találkozni akartam John Campbell-lel, az *Astounding* szerkesztőjével, akinek akkor már öt történetemet adtam el. Mindenáron el akartam neki mesélni egy vadonatúj ötletemet.

A Galaktikus Birodalom bukásának történetét, tehát egy, a jövőben játszódó történelmi regény megírását terveztem. Magávalragadó lehetett a lelkesedésem, mivel Campbell is izgalomba jött tőle. Az volt a kívánsága, hogy ne egyetlen történetet írjak meg, hanem történetek sorozatát az Első Galaktikus Birodalom bukása és a Második Galaktikus Birodalom tündöklő felemelkedése közti zűrzavaros ezer esztendőről. Mindezt a „pszichohistória" tudománya fényében, amit Campbell és én részletesen megvitattunk egymás között.

Az első történet az *Astounding* 1942. májusi számában, a második az 1942. júniusi számban jelent meg. Egy csapásra népszerűek lettek, és Campbell gondoskodott róla, hogy még az évtized vége előtt megírjak hat további történetet. A sztorik egyre hosszabbak és hosszabbak lettek: az első mindössze 12 ezer szóból állt, míg az utolsó háromból kettő egyenként ötvenezerből.

Az évtized végére azonban belefáradtam a sorozatba, abba is hagytam, és más témákba fogtam bele. Addigra már számos kiadó próbálkozott kemény fedelű science fiction könyvek publikálásával. Az egyik ilyen kiadón belül működött egy kicsiny, félhivatalos cég, a Gnome Press, amely három kötetben megjelentette az én *Alapítvány*-sorozatomat: *Alapítvány* (1951), *Alapítvány és Birodalom* (1952) és *Második Alapítvány* (1953). Később a három könyv az *Alapítvány-trilógia* néven vált ismertté.

A könyvek nem hoztak igazi sikert, mert a Gnome Pressnek nem volt akkora tőkéje, hogy megfelelő reklámot csinálhasson nekik. Magam sem kimutatást, sem honoráriumot nem kaptam tőlük.

1961 elején Timothy Seldes, akkori szerkesztőm a Doubleday-nél, szóba hozta, hogy egy külföldi kiadó érdeklődött az *Alapítvány*-könyvek utánnyomásban való megjelentetése iránt. Miután azok nem voltak Doubleday-könyvek, Seldes a kérést hozzám továbbította. Én vállat vontam. „Nem vagyok érdekelt az ügyben, Tim. Még honoráriumot sem kapok utánuk" — mondtam.

Seldes elszörnyedt, és haladéktalanul hozzálátott, hogy megszerezze a jogokat a Gnome Presstől (amely akkor már a végét járta). A trilógia még az év augusztusában (az *Én, a Robottal* együtt) a

Doubleday tulajdonába került.

Ettől a pillanattól kezdve az *Alapítvány*-sorozat befutott, és egyre több pénzt hozott. A Doubleday egyetlen kötetben jelentette meg a *Trilógiát,* s a Science Fiction Könyvklub révén terjesztette. Ennek köszönhető, hogy az *Alapítvány*-sorozat rendkívül széles körben ismertté vált.

Az 1966-ban Clevelandben tartott Science Fiction Világkongresszuson felkérték a sci-fi rajongókat, szavazzák meg a „minden idők legjobb sorozata" kategóriát is. Ez volt az első (és mindeddig az utolsó) alkalom, hogy ez a kategória részt vett a Hugó-díjért való nevezésben. Az *Alapítvány*-trilógia elnyerte a díjat, ami tovább növelte a sorozat népszerűségét.

Mind több rajongó kérte, hogy folytassam a sorozatot. Én udvariasan bár, de elutasítottam a kérést— ugyanakkor elbűvölt, hogy a sorozat indításakor még meg sem született emberek ilyen erős vonzódást éreznek iránta.

De a Doubleday komolyan vette a követelést. Igaz, hogy húsz éven át csak ugratott vele, de miután az igény mind erőteljesebben és sürgetőbben mutatkozott, a kiadó végül elvesztette a türelmét. 1981-ben közölték velem, nincs más hátra, írnom kell egy újabb *Alapítvány*-történetet, és — hogy megédesítsék számomra a keserű pirulát — a. szerződésben a szokásosnál tízszer több előleggel kecsegtettek.

Idegesen, de azért beleegyeztem. Harminckét éve nem írtam *Alapítvány*-sztorit, és most megparancsolják, hogy írjak meg egy 140 ezer szóból állót, azaz kétszer olyan hosszút, mint bármelyik előző kötetem, s csaknem háromszor olyan hosszút, mint bármelyik korábbi önálló regényem. Újra elolvastam hát az *Alapítvány*-trilógiát, majd egy mély lélegzettel belemerültem a feladatba.

A sorozat negyedik kötete, *Az Alapítvány pereme,* 1982 októberében látott napvilágot — és akkor valami nagyon furcsa dolog történt. Nyomban fölkerült a New York Times bestseller listájára. A legnagyobb meglepetésemre rajta is maradt huszonöt héten keresztül. Ilyesmi még sohasem esett meg velem.

A Doubleday azonnal szerződést kötött vélem újabb regények megírására — ezekből kettőt meg is írtam, egy másik sorozat, a *Robot Regények* számára…És akkor elérkezett az idő, hogy visszatérjek az *Alapítványhoz. Így* írtam meg az *Alapítvány és Földet,* amely azzal a pillanattal kezdődik, amellyel *Az Alapítvány pereme* befejeződött. Az olvasó most ezt a könyvet tartja a kezében. Ha fel akarja frissíteni az emlékezetét, lapozza át *Az Alapítvány pereméi,* de ez sem szükséges feltétlenül. Az *Alapítvány és Föld* megáll önmagában is. Bízom benne, hogy az olvasó élvezni fogja.

Isaac Asimov

New York City, 1986

Első rész
GAIA

ELSŐ FEJEZET
A kutatás megkezdődik

1.

— Miért tettem? — kérdezte Golan Trevize.

A kérdés nem volt új. Amióta csak megérkezett Gaiára, újra meg újra feltette magában. Valahányszor felriadt mély álmából a kellemesen hűs éjszaka kellős közepén, ez a kérdés visszhangzóit az agyában, mint valami halk dobpergés: „Miért tettem? Miért tettem?”

De csak most szánta el magát, hogy Gaia öregjétől, Domtól is megkérdezze.

Dom pontosan tudta, milyen feszült idegállapotban van Trevize, mert képes volt rá, hogy érzékelje a tanácsos elméjének finom szerkezetét. Mégsem válaszolt. Gaia soha semmilyen módon nem nyúlhat Trevize elméjéhez, és a kísértésnek úgy állhat ellen a leginkább, ha szinte aggályosán figyelmen kívül hagyja a tanácsos érzéseit.

— Mit, miért tett, Trev? — kérdezte Dom. Nehezére esett volna, hogy egy szótagnál többet kell kiejtenie egy névből, de a dolognak nem volt jelentősége, Trevize is megszokta lassan.

— Miért döntöttem így? Miért mondtam, hogy Gaia legyen a jövő?

— Igaza volt, amikor így döntött — nézett fölültéből Dom az előtte álló alapítványi férfira. Mélyen ülő szeme vén volt és komoly.

— Persze hogy azt mondja, igazam volt — mordult fel Trevize ingerülten.

— Én(mi)Gaia tudja, hogy igaza volt. Épp ezért értékes a számunkra. Mert képes rá, hogy hiányos adatok alapján jusson a helyes döntésre. És maga döntött. Gaiát választotta! Éppúgy elvetette az Első Alapítvány fejlett technológiájára épülő Galaktikus Birodalom anarchiáját, mint a Második Alapítvány rejlett mentális erejére épülő Galaktikus Birodalom anarchiáját. Úgy ítélte meg, hogy egyik sem lehet tartós életű, így aztán Gaiát választotta.

— Igen — jelentette ki Trevize. — Úgy, ahogy mondja! Gaiát, a szuper organizmust választottam, a közös elméjű, közös személyiségű bolygót, ahol az embernek az „én(mi)Gaia” kiagyalt névmáshoz kell folyamodnia, ha ki akarja fejezni a kifejezhetetlent. — Nyugtalan léptekkel járkált föl-alá. — És a végén megszületik Galaxia, a szuper-szuperorganizmus, hogy magába foglalja ezt az egész nyüzsgő Tejutat.

Megtorpant, s szinte rátámadt Domra:

— Érzem én, hogy igazam van, ahogy érzi maga is, de maga

akarja, hogy Galaxia megszülessék, tehát elégedett a döntésemmel. Bennem viszont van valami, ami *nem* akarja ezt, ezért nem tudom olyan könnyen elfogadni, hogy helyesen határoztam. Tudni akarom, *miért* döntöttem így; csak akkor láthatom be, hogy jogos volt, ha mérlegre tettem és valóban jogosnak ítéltem. Nem elég, ha csak érzem, hogy igazam volt. Hogyan *tudhatom* meg, hogy igazam volt? Mi a módja, hogy megbizonyosodjam róla?

— Én(mi)Gaia nem tudja, hogyan sikerült eljutnia a helyes döntéshez. Fontos, hogy tudjuk, ha már úgyis a birtokunkban van a döntés?

— Ugye, maga az egész bolygó nevében beszél? Az a közös öntudat beszél magából, ami benne van minden egyes harmatcseppben, kavicsban, de még a bolygó folyékony magjában is?

— Úgy van, s megtehetné ugyanezt a bolygó bármely része, amelyben kellő intenzitással él ez a közös öntudat.

— És ez a hatalmas, közös öntudat beéri azzal, hogy engem holmi fekete dobozként kezeljen? S mert ez a. fekete doboz működik, már nem is kell tudni, mit rejt a belseje?…Ez egyáltalán nincs ínyemre. Nem óhajtok fekete doboz lenni. Tudni akarom, mi van belül. Tudni akarom, hogyan és miért szavaztam úgy, hogy Gaia és Galaxia legyen a jövő. Csak így találhatom meg a nyugalmamat és a lelki békémet.

— De hát miért ilyen elégedetlen vagy bizalmatlan a saját döntésével szemben?

Trevize mély lélegzetet vett.

— Mert én nem akarok egy szuperorganizmus része lenni — válaszolta halkan, de ellentmondást nem tűrően. — Nem akarok alárendelt rész lenni, amelytől a szuperorganizmus bármikor megszabadulhat, ha úgy ítéli meg, hogy ezzel szolgálatot tesz a nagy egésznek.

Dom töprengve nézett rá.

— Vagyis meg akarja változtatni a döntését, Trev? Megteheti, maga is tudja.

— Nagyon szeretném megváltoztatni, de csak azért, mert ellenszenvesnek találom, nem tehetem meg. Előbb meg kell *tudnom,* helyesen döntöttem-e vagy sem, csak aztán tehetek bármit is. Nem elég, ha csak *érzem,* hogy jól választottam.

— Ha érzi, hogy igaza van, akkor igaza is van. — Mindig ez a nyugodt, szelíd hang, amely annyira ellentétes volt a Trevize lelkében kavargó indulatokkal, hogy szinte felbőszült tőle.

Amikor fojtott hangon megszólalt, tudta, hogy most győzi le magában azt a makacs ingadozást érzés és tudás között:

— Meg kell találnom — a Földet.

— Mert van valami köze ahhoz, hogy maga ilyen szenvedélyesen igényli a tudást?

— Mert ez is egy megoldandó feladat, amely elviselhetetlenül nyugtalanít, és mert *érzem,* hogy a kettő összefügg egymással. Nem vagyok-e fekete doboz? Egyszerűen *érzem* az összefüggést. Ennyi nem elég, hogy elfogadja mint tényt?

— Talán — válaszolta Dom szemrebbenés nélkül.

— Ha igaz, hogy a Galaxis népét immár évezredek óta — lehet, hogy húszezer éve — foglalkoztatja a Föld, akkor hogy lehet, hogy mindent elfelejtettünk, ami a származásunk bolygójára vonatkozik?

— Húszezer év hosszabb idő, mint gondolja. Sok szempontból vajmi keveset tudunk a Birodalom korai időszakáról is; legendák sorát ismerjük, mélyek szinte bizonyosan költöttek, de azért meséljük őket, még hiszünk is bennük, mert nincs helyettük más. És a Föld régebbi, mint a Birodalom.

— De biztosan vannak följegyzések. Az én jó barátom, Pelorat, az ősi Föld mítoszait és legendáit gyűjti; mindent, amit csak össze tud szedni bármilyen forrásból. Ez a hivatása, mi több, a szenvedélye is. De csak ezeket a mítoszokat és legendákat ismerjük. Nincsenek hiteles feljegyzések, dokumentumok.

— Húszezer esztendős dokumentumok? A tárgyak megrongálódnak, tönkremennek, elpusztulnak, ha nem kezelik őket szakszerűen, vagy ha háború van.

— Akkor is kellett volna feljegyzéseket készíteni a dokumentumokról; másolatokat a másolatok másolatairól, és további másolatokat e másolatok másolatainak a másolatairól; használható anyagot, mely sokkal fiatalabb a húszezer esztendős eredetinél. Ezeket eltüntették. A Trantoron lévő Galaktikus Könyvtárban meg kellett lenniük a Földre vonatkozó dokumentumoknak. Az ismert történelmi évkönyvek hivatkoznak rájuk, de maguk a dokumentumok már nincsenek meg a Galaktikus Könyvtárban. Itt-ott még fellelhető egy-egy rájuk vonatkozó utalás, de az eredeti idézetek már nincsenek meg.

— Emlékezzék csak, a Trantort néhány évszázada teljesen kifosztották.

— A Könyvtár érintetlen maradt. A Második Alapítvány tagjai megvédtek. És éppen ők fedezték föl nemrégiben, hogy a Földre vonatkozó anyagnak nyoma veszett. Ezt az anyagot szándékosan tüntették el, méghozzá nem is olyan régen. Miért? — Trevize felhagyott a járkálással, fürkésző tekintetét Domra szegezte. — Ha megtalálom a Földet, rá fogok jönni, mit rejteget…

— Rejteget?

— Vagy rejteget, vagy rejtőzik. Ha ezt sikerül tisztáznom, úgy érzem, azt is tudni fogom, miért választottam Gaiát és Galaxiát a saját önálló egyéniségünk kárára. Úgy gondolom, akkor *tudni* fogom, nemcsak érezni, hogy helyesen cselekedtem, és ha helyesen cselekedtem — vonta föl megadóan a vállát —, akkor jöjjön, aminek

jönnie kell.

— Ha így látja — mondta Dom —, és úgy érzi, meg kell keresnie a Földet, mi természetesen mindenben segítünk magának, amiben csak tudunk. Mindenben persze nem tudunk segíteni. Én(mi)Gaia például nem tudja, hol található a Föld a Galaxist felépítő világok határtalan vadonában.

— Nekem akkor is meg kell keresnem — szögezte le Trevize. — Akkor is, ha a Galaxis végtelen csillagfelhőjében reménytelennek látszik a kutatás, s akkor is, ha az utat egyedül kell végigjárnom.

2.

Úgy érezte, Gaia maga a szelíd unalom. Az idő kellemes volt, mint mindig, frissítő szellő fújdogált — a fagyos szelet itt nem ismerték. Felhők úsztak az égen, el-eltakarva a napot, és ha a nyílt mezők fölött a vízpára mennyisége kellőképpen lecsökkent, ott és annyi eső esett, amitől az egyensúly nyomban helyreállt.

A fák szabályos-sorokban nőttek, akár egy gyümölcsöskertben, és bizonyára így volt ez szerte az egész bolygón. Szárazföld és tenger kellő számú növényi és állati életet hordozta — megfelelő változatossággal gondoskodva a megfelelő ökológiai egyensúlyról. És nem vitás, ez az egész, így együtt az örökös számbeli ingadozás képét mutatta, de ez a lassú folyamat mindig a már felismert optimumot szolgálta… És nem volt ez másként az emberi lényekkel sem.

Trevize bármerre nézett, mindig csak egy oda nem illő tárgyat látott: a saját hajóját, a *Távoli csillag*ot.

Gaia emberi alkotóelemeinek egy csoportja hatékonyan és alaposan kitisztította, felfrissítette a hajót. Feltöltötték az élelem- és italraktárat, felújították vagy kicserélték a berendezéseket, átvizsgálták a mechanikus gépezeteket. A hajó számítógépét maga Trevize ellenőrizte gondosan.

Üzemanyag-újratöltésre nem volt szükség, mivel a hajó az Alapítvány néhány gravitikus hajójának egyike volt, mely a Galaxis egyetemes gravitációs mezőjének energiáját hasznosította, s ez elég volt rá, hogy észrevehető energiaveszteség nélkül tehessen meg tetszőleges számú utat az emberiség valószínű létezése határáig.

Három hónapja Trevize még a Terminus egyik tanácsosa volt. Ez egyben az Alapítvány törvényhozó testületének tagságát is jelentette, vagyis Trevize *ex officio* a Galaxis tekintélyes tagjának számított. Csak három honapja volt? Úgy érezte, mintha harminckét esztendőt számláló életének fele telt volna el azóta, hogy ezt a posztot betöltötte, s legfőbb gondja az volt, vajon érvényes-e egyáltalán a nagy Seldon-terv, vagy sem; hogy vajon jól volt-e kijelölve az az út, amelyen az Alapítvány a kis vidéki bolygóról oly könnyedén érte el a galaktikus

hatalmasság rangját, vagy sem.

Bizonyos értelemben, persze, nem változott a helyzete. Továbbra is tanácsos maradt. Megvolt a státusa, megvoltak az előjogai, csak éppen gondolni sem mert rá, hogy valaha is visszatérhet a Terminusra, s igényt formálhat e státusra és előjogokra. Ma már éppúgy nem tudna beilleszkedni az Alapítvány zűrzavaros világába, mint e gaiabeli kicsinyes szabályosságba. Már sehol sem érzi magát otthon, a világmindenség árvája lett belőle.

Álla megfeszült, dühösen beletúrt fekete hajába. Most még kár a sorsa felett való kesergéssel vesztegetnie az időt, előbb csak találja meg a Földet. Ha túléli a kutatást, bőven lesz ideje, hogy leüljön és sírjon egy sort. Meglehet, akkor több oka is lesz rá.

Amikor végre visszanyerte szokott egykedvűségét, számba vette a történteket…

Három hónapja, hogy Janov Pelorattal, ezzel a tehetséges, kissé gyermeteg tudóssal elhagyta a Terminust. Peloratot a régi korok iránti lelkesedése hajtotta, hogy megtalálja a régen elvesztett Földet, Trevize pedig vele tartott, ürügyként használva föl Pelorat célját arra, amit ő a saját valódi céljának vélt. A Földet ugyan nem találták meg, de megtalálták Gaiát, és Trevize ott kényszerült rá, hogy meghozza azt a sorsdöntő választást.

És most ő fordul el — fordít teljesen hátat —, hogy útnak induljon s fölkutassa a Földet.

Ami Peloratot illeti, nos, ő is talált valamit, amire nem számított. Rátalált a fekete hajú, fekete szemű Blissre, arra a fiatal nőre, aki éppúgy Gaia volt, mint Dom — vagy bármelyik homokszem, fűszál… Pelorat az élete delén jóval túljáró férfi sajátos szenvedélyességével szeretett bele a nála sokkal fiatalabb nőbe, s ami még különösebb, úgy tűnt, mintha a helyzet az ifjú hölgyet is boldoggá tenné.

Furcsa… ámbár Pelorat valóban boldog volt, és Trevize-nak bele kellett nyugodnia, hogy mindenki a maga módján találja meg a boldogságát. Ez az egyéni lét értelme — az egyéniségé, melyet Trevize, saját választása révén, eltörölt (jó előre) a Galaxisban.

Gyötrelmes gondolatmenet. A döntés, amit hozott, amit hoznia kellett, azóta is égő fájdalomként hasogatta a lelkét, szinte szünet nélkül; és…

— Golan!

A hang behatolt Trevize gondolatai közé, s a napfénytől hunyorogva felpillantott. — Á, Janov — mondta szívélyesen, annál is inkább, nehogy Pelorat megsejtse keserű gondolatait. — Látom, sikerült eltépnie magát Blisstől — kockáztatott meg némi kedélyeskedést is.

Pelorat megrázta a fejét. A lágy szellő összeborzolta vékony szálú, ősz haját, hosszú, komoly arca már nem is lehetett volna hosszabb és

komolyabb.

— Ami azt illeti, drága barátom, épp ő javasolta, hogy keressem meg magát azzal a… nos, azzal kapcsolatban, amiről szólni szeretnék. Nem mintha én nem akartam volna már fölkeresni, szó sincs róla, de úgy látszik, ő fürgébben gondolkozik, mint én.

Trevize elmosolyodott.

— Rendben van, Janov. Nyilván el akar búcsúzni tőlem.

— Nos, nem, nem egészen. Tulajdonképpen inkább az ellenkezőjéről van szó. Golan, amikor elhagytuk a Terminust, maga meg én, kettőnk közül én akartam mindenáron megtalálni a Földet. Amióta felnőttem, gyakorlatilag ez a cél éltet.

— És én fogom elérni, Janov. A feladat most már az enyém.

— Igen, de azért az enyém is… még ma is.

— De hát… — Trevize bizonytalanul lendítette meg a karját, mintha át akarná nyalábolni a kettejüket körülvevő világot.

— Magával akarok menni — bökte ki Pelorat egy lélegzetre. Trevize elképedt.

— Ezt nem gondolhatja komolyan, Janov. Most már itt van magának Gaia.

— Egyszer majd visszatérek Gaiára, de nem engedhetem, hogy egyedül induljon útnak.

— Dehogynem engedheti. Tudok magamra vigyázni.

— Nem vitatom, Golan, de maga nem tud eleget. A mítoszokat és legendákat csak én ismerem, csak én igazíthatom el magát bennük.

— És elhagyná Blisst? Ugyan már! Pelorat arcát halvány pír lepte el.

— Nem éppen ez a szándékom, drága barátom, de ő azt mondta…

— Talán bizony meg akar szabadulni magától, Janov — húzta össze Trevize a szemöldökét. — Nekem azt ígérte…

— Nem, nem értett meg. Kérem, Golan, hallgasson végig. Magában megvan az a kellemetlen tulajdonság, hogy meg sem hallgatja az embert, máris levonja a következtetéseket. Tudom, éppen ez a különleges magában, ami pedig engem illet, nyilván nem erősségem a tömörség, de azért.

— Jól van — szólt közbe Trevize szelíden. — Mi lenne, ha részletesen elmesélné, méghozzá a saját szája íze szerint, mit forgat Bliss a fejében, és én ígérem, hogy nagyon türelmes leszek.

— Köszönöm. Ha valóban türelmesen végighallgat, talán egyből ki is tudok rukkolni vele. Tudja, Bliss is velünk akar jönni.

— *Bliss* jönni akar? — horkant fel Trevize. — Nem, érzem, hogy megint robbanni készülök. Nem fogok szétrobbanni. Mesélje el, Janov, miért akar Bliss velünk jönni. Szépen, nyugodtan kérdezem.

— Azt nem mondta. Azt mondta, beszélni akar magával.

— Akkor most miért nincs itt, mi?

— Azt hiszem — mondom, azt *hiszem* —, Bliss úgy érzi, maga, Golan, nem nagyon kedveli őt, és ezért nem szívesen közeledik magához. — Én minden tőlem telhetőt megtettem, öregem, hogy meggyőzzem, magának nincs kifogása ellene. El sem tudom képzelni, hogy valaki ne a legnagyobb megbecsüléssel gondoljon Blissre. Ő mégis arra kért, hogy én hozzam szóba a dolgot, hogy úgy mondjam, maga előtt. Megmondhatom neki, Golan, hogy hajlandó találkozni vele?

— Természetesen, méghozzá most rögtön.

— És belátó lesz? Tudja, öregem, ő meglehetősen ragaszkodik a dologhoz. Azt mondja, életbevágóan fontos, és neki *muszáj* velünk jönnie.

— De ugye azt nem mondta, hogy miért?

— Nem, de ha ő úgy érzi, hogy jönnie kell, akkor; Gaiának kell jönnie.

— Ami azt jelenti, hogy nem utasíthatom vissza, így van, Janov?

— Igen, azt hiszem, nem utasíthatja vissza, Golan.

3.

Az alatt a rövid idő alatt, amit Gaián töltött, Trevize először lépett be Bliss házába — amely most már Peloratnak is otthont nyújtott.

Futólag körülnézett. Gaián a házak szándékosan egyszerűek voltak. Mivel az időjárás nélkülözött mindenféle szeszélyességet, s ezen a szélességi fokon, állandóan kellemes éghajlat uralkodott (még a tektonikus rétegek is lágyan csusszantak arrébb, ha mozgásba kellett jönniük), nem volt értelme olyan házakat tervezni, amelyek mindenféle értelemben megvédik lakóikat, vagy holmi kellemetlen környezetben a kellemes közérzetet biztosítják. Maga a bolygó volt a ház, eleve úgy tervezték, hogy minden lakójának menedéket nyújtson.

E bolygóméretű házon belül Bliss háza kicsiny volt: a redőnyös ablakok nem kívántak üveget, s az a kevés, kecses vonalú bútor is inkább csak hasznossági célokat szolgált. A falakon holografikus képek függtek; az egyikről Pelorat nézett le meglepetten és elfogódottan. Trevize ajka megrándult, de mert nem akarta, hogy meglássák rajta, milyen jól mulat, aprólékos gonddal kezdte rendezgetni a derekára simuló széles selyemövet.

Bliss figyelte. Most nem mosolygott. Inkább komolynak látszott, szép, sötét szeme tágra nyílt, haja szelíd, fekete hullámokban omlott a vállára. Csupán telt, halványpiros ajka kölcsönzött némi színt az arcának.

— Köszönöm, hogy eljött hozzám, Trev.

— Janov ragaszkodott hozzá, Blissenobiarella.

Bliss arcán mosoly suhant át.

— Jól megkaptam. Ha továbbra is Blissnek szólít, e szép, egyszótagos néven, én is megpróbálom kiejteni a teljes nevét, Trevize. — Nyelve alig észrevehetően megbotlott a második szótag kimondásakor.

Trevize fölemelte a jobb kezét.

— Jó lenne, ha ebben maradhatnánk. Felismertem már azt a gaiai szokást, hogy az általános gondolatcsere során a nevekből csak egy-egy szótagot használnak, ezért nem leszek megsértve, ha időnként véletlenül Trevnek szólít. De jobban erezném magam, ha minél gyakrabban próbálna Trevize-nak hívni — én pedig Blissnek fogom szólítani.

Alaposan megnézte a nőt, mint mindig, ha találkoztak. Ránézésre a húszas évei elején járó fiatal lánynak látszott — de mint Gaia része, több ezer éves lehetett. A külsején ez nem hagyott nyomot, de néha érződött a beszédén s valami különös módon a lényén is. Ő, Trévize, valóban ilyennek szeretne látni minden egyes élő embert? Nem! Persze hogy nem, és mégis…

— Rögtön a tárgyra térek — szólalt meg Bliss. — Maga ragaszkodik hozzá, hogy megkeresse a Földet…

— Domnak említettem — szögezte le Trévize, mert eltökélte, hogy Gaiával szemben körömszakadtáig ragaszkodni fog a saját szempontjaihoz.

— Igen, de amikor Dommal beszélt, ugyanakkor Gaiához, annak minden külön részéhez is beszélt, tehát történetesen hozzám is.

— Hallotta, hogy mit mondtam?

— Nem, mert nem hallgatóztam, de ha akarnám, felidézhetném a szavait. Kérem, törődjön ebbe bele, és folytassuk a beszélgetést. Tehát kifejezte azt az óhaját, hogy megkeresse a Földet, és azt állította, hogy ez nagyon fontos. Én ugyan nem látom be, miért olyan fontos, de maga jól szokta megítélni a dolgokat, ezért nekem(nekünk)Gaiának el kell fogadnia, amit mond. Ha a küldetés alapvetően érinti a maga Gaiával kapcsolatos döntését, akkor az mindennél fontosabb Gaiának, s ezért magával kell tartania, ha másért nem, hát azért, hogy ahol lehet, védelmezze magát.

— Amikor azt mondja, hogy Gaiának velem kell jönnie, úgy érti, *magának* kell velem jönnie. Helyesen látom?

— Én Gaia vagyok — közölte Bliss.

— Csakhogy minden más is az, ami csak létezik a bolygón. Akkor hát miért éppen maga? Miért nem Gaia valamely más része?

— Mert Pel magával szeretne menni, és ha ő magával tart, nem lesz boldog Gaia semmilyen más részével, csakis velem.

Ekkor halkan megszólalt Pelorat, aki mindeddig tapintatosan meghúzódott a szoba egyik sarkában (háttal a saját képmásának, mint Trevize megfigyelte):

— Ez igaz, Golan. Bliss Gaiának a *hozzám* tartozó része.

Bliss arcán felragyogott a mosoly.

— Milyen izgalmas, hogy valaki így gondol rám! Roppant szokatlan, nem mondom.

— Hát akkor lássuk csak. — Trevize a tarkójára kulcsolta a kezét, s e mozdulattal hátradöntötte a székét, melynek lábai panaszosán megnyikordultak. Gyorsan visszakozott hát, leengedve a széket mind a négy lábára, hátha nem lesz ereje e játék elviselésére. — Maga akkor is Gaia része lesz, ha elhagyja a bolygót?

— Nem szükségszerűen. Ha például úgy érzem, komoly veszélyben vagyok, elkülöníthetem magam tőle, s így a veszély nem hárul át feltétlenül Gaiára is… de megtehetem, ha valami nyomós okát látom. De ilyesmi csak végveszélyben fordulhat elő. Rendes körülmények között továbbra is Gaia része maradok.

— Még akkor is, ha átugrunk a hipertéren?

— Még akkor is, ámbár az kissé bonyolítaná a helyzetet.

— Ez valahogy nem nyugtat meg engem.

— Miért nem?

Trevize elfintorodott, mint amikor egy kellemetlen szag csapja meg az ember orrát.

— Vagyis bármi hangzik el vagy játszódik le a hajómon a maga füle hallatára vagy szeme láttára, azt hallja és látja az egész Gaia.

— Én Gaia vagyok, tehát mindent, amit látok, hallok vagy érzékelek, Gaia is látja, hallja, érzékeli.

— Erről van szó. Még ez a fal is látni, hallani, érzékelni fogja.

Bliss ránézett a falra, ahová Trevize mutatott, s megrándította a vállát.

— Igen, még ez a fal is. Csakhogy a végtelenül kicsiny tudatossága miatt az érzékelési és felfogási készsége is végtelenül kicsiny… de én úgy vélem, az atomok szintje alatt most is lejátszódhat benne némi elmozdulás, esetleg éppen a mi imént mondott szavaink hatására — azért, hogy az adott részecskék még pontosabban illeszkedjenek Gaiába, s még tökéletesebben szolgálják a nagy egészet.

— De mi van akkor, ha én el akarok különülni? Ha nem akarom, hogy a fal tudja, mit mondok vagy mit teszek?

Bliss bosszúsnak látszott, de ekkor váratlanul közbeszólt Pelorat:

— Tudja, Golan, nem szeretnék beleavatkozni, miután én nyilvánvalóan nem sokat tudok Gaiáról. De sok időt eltöltöttem már Bliss-szel, s kezdem sejteni, tulajdonképpen miről is van itt szó. Képzelje el, hogy a Terminuson van, épp egy sűrű tömegben lépked. Sok mindent lát, hall, esetleg utóbb egyre-másra vissza is tud emlékezni. Ha kellőképpen stimulálják az agyát, még az is megeshet, hogy mindent fel tud idézni, de általában mégiscsak az a helyzet, hogy nem *törődik* vele. Hagyja, hogy a dolgok menjenek a maguk útján.

Előfordulhat, hogy egy idegenek között lejátszódó érzelmes jelenetnek lesz a tanúja, és esetleg föl is kelti a figyelmét, de mivel nem tartozik magára, hát nem törődik vele… elfelejti. Valahogy így lehet Gaia esetében is. Lehetnek Gaiának közvetlen tapasztalatai a maga dolgáról, ez mégsem jelenti szükségszerűen azt, hogy Gaia *törődik* velünk. Nem így van, Bliss drágám?

— Erre én sohasem gondoltam így, Pel, de van abban valami, amit mondasz. De az az elkülönülés, amiről Trev beszél — bocsánat, Trevize —, nos, ennek számunkra nincs semmi értéke. Én(mi)Gaia ezt megfoghatatlannak tartja. Hogy valaki ne akarjon rész lenni… ne akarja, hogy hallják a hangját… hogy tanúi legyenek a cselekedeteinek… hogy érzékeljék a gondolatait… — Bliss erőteljesen megrázta a fejét. — Említettem, hogy kényszerhelyzetben képesek vagyunk elzárni magunkat, de ki akarna így *élni,* akár csak egy óráig is?

— Én — felelte Trevize. — Ezért kell megtalálnom a Földet… hogy kiderítsem, mi kényszerített, ha kényszerített valami egyáltalán, hogy ezt az ijesztő sorsot válasszam az emberiség számára.

— Ez a sors nem ijesztő, de ezen most ne vitatkozzunk. Magával megyek, nem mint kém, de mint barát és segítőtárs. Gaia ott lesz maga mellett, nem mint kém, hanem mint barát és segítőtárs.

— Gaia azzal segítene nekem a legtöbbet, ha elvezetne a Földre — jegyezte meg Trevize mogorván.

Bliss lassan ingatta a fejét.

— Gaia nem tudja, hol van a Föld. Ezt már Dom is megmondta magának.

— Egyszerűen nem tudom elhinni. Hiszen maguknál meg kell lenniük a feljegyzéseknek. Miért nem tudtam soha, amióta csak itt vagyok, belenézni azokba a feljegyzésekbe? Lehet, hogy Gaia valóban nem ismeri a Föld helyét, de én találhatnék némi támpontot. a feljegyzésekben. Meglehetős részletességgel ismerem a Galaxist, annál bizonyára jobban, mint Gaia. Talán megérteném és követhetném a dokumentumok rejtett utalásait, amelyek bizonyára elkerülték Gaia figyelmét.

— De hát miféle dokumentumokról beszél, Trevize?

— Bármifélékről. Könyvekről, filmekről, hangfelvételekről, holográfokról, tárgyakról… mindenről, amijük csak van. Amióta itt vagyok, egyetlen darabot sem láttam, amit dokumentumként foghattam volna fel. Hát maga, Janov?

— Nem — hangzott Pelorat tétova válasza —, de én igazából nem is kerestem.

— Én viszont igen, a magam csendes módján — emelte föl a hangját Trevize —, és nem találtam semmit! Semmit! Csak arra tudok gondolni, hogy eldugták előlem. Csak tudnám, miért! Elárulná nekem?

Bliss sima, ifjú homlokán zavart redők gyülekeztek.

— Miért nem kérdezte ezt meg előbb? Én(mi)Gaia semmit sem rejteget, s hazudni sem szokott. Egy szigetember — az az egyén, aki elszigeteltségben elmondhat valótlanságokat. Az ilyen korlátok között él, s éppen *mert* korlátok között él, tele van félelemmel. Ezzel szemben Gaia hatalmas mentális képességgel rendelkező, bolygóméretű organizmus, tehát nem ismeri a félelmet. Merőben szükségtelen, hogy Gaia hazugságokat mondjon, s a valósággal ellentétes képet fessen magáról.

— Akkor miért intézték úgy, hogy ne nyerhessek bepillantást egyetlen dokumentumba se? — csattant fel Trevize. — Erre adjon valami értelmes magyarázatot!

— Kérem. — A nő feltartotta mindkét kezét, tenyérrel kifordítva. — Nekünk egyáltalán nincsenek dokumentumaink.

4.

Elsőnek Pelorat tért magához, mint aki kevésbé van elképedve a másiknál. — Drágám — mondta szelíden —, ez teljességgel lehetetlen. Értelmes civilizáció nem létezhet valamiféle dokumentumok nélkül. Bliss felhúzta a szemöldökét.

— Ezt értem. Amit mondtam, úgy értettem, hogy nekünk nincsenek olyasfajta feljegyzéseink, melyekről Trev — Trevize — beszél, vagy amilyenekre egyáltalán célozni akart. Én(mi)Gaia nem rendelkezik írásos anyagokkal, nyomtatott szövegekkel, filmekkel, számítógépes adatbankokkal, semmivel. Ami azt illeti, kőbe vésett feliratink sincsenek. Ez minden, amit mondhatok. Természetes, hogy Trevize nem talált semmit, miután nálunk nincs semmi ilyesmi.

— Akkor hát mijük van, ha olyan feljegyzéseik nincsenek, amelyeket én feljegyzéseknek foghatnék fel? — érdeklődött Trevize.

Mire Bliss lassan, tagoltán, mintha gyermekhez beszélne, azt válaszolta:

— Nekem(nekünk)Gaiának emlékezete van. *Én emlékszem.*

— Mire? — tudakolta Trevize.

— Mindenre.

— Emlékszik minden hivatkozási adatra?

— Hogyne.

— Mióta? Hány évre visszamenőleg?

— Végtelen időkre visszamenőleg.

— Képes rá, hogy történelmi, életrajzi, földrajzi, tudományos adatokkal szolgáljon nekem? Még a helyi pletykákról is?

— Mindenről.

— Mindez ebben a kis buksiban — mutatott Trevize maró gúnnyal Bliss jobb halántékára.

— Nem — felelte a lány. — Gaia emlékei nem korlátozódnak az én koponyám tartalmára. Mert nézze csak — ütött meg Bliss valamivel szárazabb, talán kicsit szigorú hangot, hiszen ebben a pillanatban már nem pusztán Bliss volt, hanem a lények egész ötvözete —, a történelem hajnalán léteznie kellett egy olyan korszaknak, amikor a kezdetleges fejlődési fokon álló ember hiába emlékezett az eseményekre, beszélni még nem tudott. A beszéd arra való, hogy az emlékek kifejezését és egyik személyről a másikra való átvitelét szolgálja. Az írást pedig végső soron arra találták ki, hogy az emlékeket tárolják és nemzedékről nemzedékre vigyék át az időben. Azóta minden műszaki haladás azt a célt szolgálja, hogy még több helyet szorítsanak az emlékek tárolására és átvitelére, és hogy még könnyebben hívhassák elő a kívánt tételeket. De mihelyt az egyének a Gaiában összekapcsolódtak egymással, mindez elavulttá vált. Visszatérhettünk az adattárolás alaprendszeréhez, az emlékezethez, amelyre minden egyéb csak ráépült. Érti?

— Azt. akarja mondani, hogy a Gaián élő valamennyi agy összességében sokkal több adatra emlékszik, mint egyetlen agy? — kérdezte Trevize.

— Persze.

— De ha Gaia minden egyes dokumentuma szét van szóródva a bolygóméretű emlékezetben, akkor ebben mi a jó magának, aki ugyanakkor Gaia egyik, önálló személyiséggel is rendelkező része?

— Mindaz a jó, amit csak kívánhat. Mert bármi, amit tudni szeretnék, megvan valahol, akár egy, akár több önálló agyban is. Ha az a dolog alapvető fontosságú, például a „szék” szó jelentése, akkor benne van minden agyban. De ha elvontabb, s Gaia elméjének csak kis hányadában szerepel, akkor szükség esetén előhívhatom… igaz, ez hosszabb időbe telik, mint ha az emlék széles körben volna ismert. Nézze, Trevize, ha maga kíváncsi valamire, utánanéz a megfelelő könyvfilmben vagy egy számítógép adatbankjában. Én letapogatom Gaia agyát.

— Hogyan védekezik az ellen, hogy az összes információ beszivárogjon az agyába és szétvesse a koponyáját? — kérdezte Trevize.

— Szabad folyást enged a gúnyolódási hajlamának?

— Jaj, Golan, ne legyen modortalan! — szólt közbe Pelorat.

Trevize fürkésző pillantást vetett mindkettejük arcára, majd látható erőfeszítéssel végre ellazította megfeszült arcizmait.

— Sajnálom. Rettenetesen nyomaszt a nem kívánt felelősség érzése, és nem tudom, hogyan szabadulhatnék meg tőle. Nyilván emiatt vagyok modortalan, pedig nem akarok az lenni. Én tényleg tudni szeretném, Bliss. Hogyan meríthet mások agyából adatokat, melyeket nem raktároz el a sajátjában? Mert ha ezt tenné, pillanatok

alatt túlterhelné az agyát…

— Nem tudom, Trevize — felelte Bliss: — Éppúgy, ahogy, maga sem ismeri saját, önálló agyának pontos működését. Gondolom, tudja, milyen messze van a maguk napja valamely szomszédos csillagtól, mégsem jut eszébe minden pillanatban. Elraktározza valahová, hogy amikor kell, elő tudja venni. Ha senki sem kérdezi meg, idővel nyugodtan elfelejtheti a számot, de továbbra is bármikor előhívhatja valamely adatbankból. Tekintse Gaia agyát egy hatalmas adatbanknak, amihez én bármikor folyamodhatok, de fölösleges, hogy tudatosan emlékezzem bármilyen adatra, amit egyszer már használtam. Amikor egy tényre vagy emlékre már nincs szükségem, egyszerűen hagyom, hogy kihulljon az emlékezetemből. De, hogy úgy mondjam, tudatosan vissza is tehetem oda, ahonnan elvettem.

— Hány ember él Gaián, Bliss? Hány emberi lény?

— Körülbelül egymilliárd. Kíváncsi a pillanatnyilag érvényes, pontos számra?

— Tökéletesen megértettem — felelte Trevize gyászos mosollyal —, hogy ha akarná, előhívhatná a pontos számot, de most megelégszem a hozzávetőlegessel.

— Jelenleg a népesség száma állandónak mondható, kisebb ingadozásokkal valamivel meghaladja az egymilliárdot — mondta Bliss. — A növekedés, illetve csökkenés mértékét is meg tudom mondani, ha kiterjesztem a tudatomat, és… szóval… ha letapogatom a határokat. Ennél világosabban nem tudom megmagyarázni annak, akinek nincs meg a tapasztalata.

— Én viszont úgy gondolom, hogy egymilliárdnyi emberi agy — melyek bizonyos hányada gyermekénem lehet elég, hogy egy bonyolult társadalom működéséhez szükséges minden adatot fejben tartson.

— De hiszen nemcsak emberi lények élnek Gaián, Trev.

— Úgy érti, hogy az állatok is emlékeznek?

— A nem emberi agyak nem tudják ugyanolyan tömör formában tárolni az emlékeket, mint az emberiek, továbbá minden egyes agy — emberé vagy nem emberé — a személyes emlékeknek tartja fenn a tárolórész nagy részét. Ezek alig-alig használhatók, kivéve a bolygótudatnak azt a sajátos összetevőjét, amelyben ezek az emlékek tárolódnak. De azért a nem régi keletű adatok jelentős részét el lehet — és el is kell — raktározni állati agyakban, csakúgy, mint növényi szövetekben és a bolygó ásványi anyagában.

— Az ásványi anyagban? Úgy érti, a sziklák és hegyek rétegében?

— Sőt bizonyos adatok esetében az óceán és a légkör térségében. Ez mind, mind Gaia.

— De hát mit őrizhetnek az élettelen szervezetek?

— Sok mindent. Bár alacsony intenzitással, de olyan mérhetetlen

mennyiségben, hogy Gaia összes emlékének túlnyomó többsége a kövekben rejtőzik. Kicsit sokáig tart ugyan, míg megelevenítjük és a helyükre tesszük a kőemlékeket, ezért általában bennük raktározzuk az élettelen adatokat, hogy úgy mondjam, azokat az egységeket, melyeket normális körülmények között ritkán hívunk elő.

— Mi történik, ha olyasvalaki hal meg, akinek az agya jelentős értékű adatokat tárol?

— Az adatok nem vesznek el. Amikor a halál beállta után az agy lassú bomlásnak indul, ezek szép lassan kiáramlanak és szétoszolnak Gaia más részeibe. És amikor a csecsemőkkel együtt megjelennek az új agyak, melyek a növekedés során mind szervezettebbekké válnak, nemcsak személyes emlékekkel és gondolatokkal, hanem más forrásokból származó tudásanyaggal is megtelnek. Amit maguk nevelésnek hívnak, az nálam(nálunk)Gaiénál teljesen automatikus folyamat.

— Őszintén szólva, Golan — szólt közbe Pelorat —, szerintem sok minden szól egy ilyen élővilág-fogalom mellett.

Trevize éppen csak a szeme sarkából sandított alapítványbeli társára.

— Ebben biztos vagyok, Janov, engem viszont cseppet sem bűvöl el. Ez a bolygó, legyen bármilyen hagy és sokrétű, egyetlen agyat képvisel. Egyetlenegyet! Minden egyes születő, új agy beleolvad a nagy egészbe. Hol itt a lehetőség az ellentmondásra, az egyet nem értésre? Ha végigtekint az emberiség történelmén, mindig voltak olyan emberek, akik kisebbségi nézőpontot képviseltek, s bár elítélhette őket a társadalom, végül mégiscsak győztek, s ezzel megváltoztatták a világot. A történelem nagy lázadói miféle esélyt kaphatnak Gaián?

— Vannak belső konfliktusok — vetette közbe Bliss. — Nem szükségszerű, hogy Gaia minden megjelenési formája elfogadja a közös álláspontot.

— De csak bizonyos korlátok között — vitatkozott Trevize. — Egyetlen organizmuson belül a zavar nem léphet át egy határt, különben a működés sínyli meg. Ha teljesen megállítani nem is, azért lassítani lehet a haladást és a fejlődést. Vállalhatjuk-e a kockázatot, hogy ráerőszakoljuk ezt az egész Galaxisra? Az egész emberiségre?

— Most kétségbe vonja a saját döntését? — kérdezte minden látható érzelem nélkül Bliss. — Megváltoztatja a véleményét, s azt állítja, hogy Gaia nemkívánatos jövő az emberiség számára?

Trevize összeszorította a száját, majd lassan, tétován megszólalt:

— Szeretném, de… most még nem. Volt valamilyen alapja a döntésemnek… valami öntudatlan alapja… és amíg nem jövök rá, mi volt ez az alap, fogalmam sincs, fenn kell-e tartanom, vagy meg kell-e változtatnom a döntésemet. Ezért most beszéljünk újra a Földről.

— Ahol, úgy érzi, meg fogja érteni, milyen alapon döntött, így

van, Trevize?

— Legalábbis így érzem… Dom azt mondja, nem tudja, hol van a Föld. És maga, gondolom, egyetért vele.

— Persze hogy egyetértek vele. Én sem vagyok kevésbé Gaia, mint ő.

— És lehetséges, hogy rejteget előlem bármiféle tudást? Úgy értem, tudatosan.

— Természetesen nem lehetséges. Még ha tudna is Gaia hazudni, *magának* semmi esetre sem hazudna. A sorsunk mindenekelőtt a maga következtetésein múlik, méghozzá helyes következtetésein, tehát azok csakis a valóságból indulhatnak ki.

— Ebben az esetben — folytatta Trevize — folyamodjunk a maga világemlékezetéhez. Nyúljon vissza az időbe, és árulja el nekem, meddig tud visszaemlékezni az időben.

Tétova csend válaszolt a szavaira. Bliss üres tekintettel nézett rá, mintha egy pillanatra öntudatát vesztette volna. Aztán megszólalt:

— Tizenötezer évre.

— Miért habozott?

— Időbe telt. Régi emlékek… nagyon régiek… a hegyek mélyéből kellett felhozni őket.

— Tehát tizenötezer esztendőre. Akkor alapították Gaiát?

— Nem, legjobb tudomásunk szerint még azelőtt körülbelül háromezer évvel.

— Miért ilyen bizonytalan benne? Nem emlékszik? És Gaia sem?

— Gaia akkor még nem állt azon a fejlettségi fokon, amelyen az emlékezet mindent átfogó jelenséggé vált — felelte Bliss.

— Mielőtt kialakult volna magukban a kollektív emlékezet, biztos, hogy voltak dokumentumok Gaián, Bliss. Mindenféle közönséges dokumentum — nyilvántartásba vett, írásba foglalt, filmre vett anyagok és így tovább.

— Elképzelhető, de ezek aligha állhatták ki az idő próbáját.

— Lemásolhatták volna, vagy ami még jobb, áttehették volna ezeket a mindent átfogó emlékezetbe, miután az már kialakult.

Bliss összehúzta a szemöldökét. Ez az újabb elbizonytalanodás tovább tartott, mint az előző.

— Nem látom jelét azoknak a korai feljegyzéseknek, amelyekről beszél.

— Vajon miért nem?

— Nem tudom, Trevize. Talán nem volt különösebb jelentőségük. Úgy képzelem, hogy idővel rájöttek, a korai, emlékezet előtti feljegyzések romlandók, s gyanítom, hogy ezért ítélték őket elavultnak és fölöslegesnek.

— Nem tudja. Képzeli, gyanítja, de nem tudja. Gaia nem tudja.

Bliss lesütötte a szemét.

— Így kellett történnie.

— Kellett? Én nem vagyok Gaia része, tehát nincs szükségem rá, hogy azt gyanítsam, amit Gaia gyanít… Ebből maga is láthatja, milyen fontos lehet a különállás. Én mint szigetember egészen mást gyanítok.

— Mit?

— Először is van valami, amiben biztos vagyok. Egy élő civilizációra nem jellemző, hogy megsemmisíti a korai korszakára vonatkozó dokumentumokat. Szó sincs róla, hogy elavultnak és fölöslegesnek ítélné, inkább túlzott tisztelettel és aggályos gondossággal őrzi őket. Ha Gaia az átfogó emlékezet előtti korból származó dokumentumait megsemmisítette, ez a rombolás minden valószínűség szerint nem volt önkéntes, Bliss.

— Akkor hát mivel magyarázza?

— A trantori könyvtár minden Földre vonatkozó utalását eltávolították olyan személyek vagy erők, melyek kívül estek magán a trantori Második Alapítványon. Nem gondolja, hogy Gaián is eltávolított minden Földre vonatkozó utalást valami, ami nem tartozik Gaiához?

— Honnan tudja, hogy a korai dokumentumok a Földre vonatkoztak?

— Maga szerint Gaiát legalább tizennyolcezer évvel ezelőtt alapították. Abban az időben még nem létezett a Galaktikus Birodalom; az idő tájt népesült be a Galaxis, és a Telepesek elsődleges forrása a Föld volt. Pelorat a megmondhatója.

Pelorat, akit kissé váratlanul ért; hogy az ő neve került szóba, megköszörülte a torkát.

— Ezt mondják a legendák, drágám. Én komolyan veszem ezeket a legendákat, és ahogy Golan Trevize, úgy én is hiszek benne, hogy az emberi faj eredetileg egyetlen bolygóhoz volt kötve, és ez a bolygó a Föld volt. A legelső Telepesek a Földről jöttek.

— Márpedig ha a Gaiát a hipertéri utazás korának hajnalán alapították — vette vissza a szót Trevize —, akkor nagyon valószínű, hogy a gyarmatosítók földi emberek voltak, esetleg egy nem túl régi világ szülöttei, egy olyan világé, amelyet valamivel korábban földi emberek gyarmatosítottak. Ezért a Gaia alapításának és az ezt követő első néhány évezrednek az emlékei nyilván a Földre és a földi emberekre vonatkoztak, és ezek a dokumentumok eltűntek. Úgy látszik, *valami* gondoskodik róla, hogy a Földről ne történjék említés sehol a Galaxis dokumentumaiban. Ha pedig ez így van, annak biztosan van valami oka.

— Ez csak feltevés, Trevize — méltatlankodott Bliss. — Nincs rá bizonyítéka.

— De hiszen épp Gaia állítja, hogy megvan bennem az a különleges képesség, hogy elégtelen bizonyítékok alapján jutok el a

helyes következtetésig! És most, hogy eljutottam egy határozott következtetésig, épp maga mondja, hogy nincsenek bizonyítékaim!

Bliss hallgatott.

— Eggyel több ok, hogy megtaláljam a Földet — folytatta Trevize. — Ragaszkodom, hogy indulhassak, mihelyt a *Távoli csillag* készen áll az útra. Még most is velem akarnak jönni?

— Igen — vágta rá Bliss.

— Igen — csatlakozott hozzá Pelorat.

MÁSODIK FEJEZET
Útban a Comporellon felé

5.

Csendes eső esett. Trevize fölnézett az egyhangú, szürkésfehér égre.

Esőkalapján leperegtek az esőcseppek, s onnan minden irányban szétszóródva szárazon hagyták a testét. A szertefröccsenő cseppek elől távolabbra húzódó Peloratnak nem volt ilyen védelme.

— Nem értem, mire jó, ha csuromvizesre áztatja magát, Janov — jegyezte meg Trevize.

— Engem nem zavar, ha megázom, drága barátom — válaszolta Pelorat a szokott komolyságával. — Csendes, meleg eső esik, igazából a szél sem fúj. És különben is, hogy a mondást idézzem: „Ha az Anakreonon vagy, tégy úgy, mint az anakreoniak.” — Kezével intett a néhány gaialakó felé, akik csendben álldogálva a *Távoli csillag*ot figyelték. Szétszóródtak a hajó körül, mint a fák a gaiai ligetekben; egyikük sem viselt esősapkát.

— Gondolom, ők nem bánják, ha átnedvesednek, hiszen Gaia többi része is nedves — tűnődött Trevize.

— A fák… a fű… a föld… minden nedves, és minden Gaia, beleértve a bolygólakókat is.

— Én ésszerűnek gondolom — jegyezte meg Pelorat. — Nemsokára előbújik a nap, és hamar megszárad minden. A ruha nem gyűrődik, nem megy össze, nincs hidegérzet, és mivel nem léteznek haszontalan kórokozó mikroorganizmusok, senki sem fázik meg, nem kap influenzát vagy tüdőgyulladást. Akkor meg mi rossz van abban, ha kicsit vizes lesz az ember?

Trevize minden további nélkül belátta az okfejtés logikáját, de a világért sem mondott volna le sértődöttségéről.

— Azért nem kellene épp akkor esnie, amikor útnak indulunk. Gaián nem esik az eső, ha ő nem akarja. Ez majdnem olyan, mintha így akarná kimutatni, mennyire megvet bennünket.

Pelorat szája széle egy pillanatra megrándult.

— Lehet, hogy bánatában sír, amiért elhagyjuk.

— Lehet — hagyta rá Trevize —, én viszont nem sírok.

— Ami azt illeti — fűzte tovább a szót Pelorat —, szerintem a talajnak ebben a térségben most nedvességre van szüksége, s ez a szükséglet fontosabb, mint a maga vágya a napfény után.

Trevize elmosolyodott.

— Ugye, maga tényleg megszerette ezt a bolygót? Úgy értem,

Blisstől eltekintve is.

— Igen — válaszolta Pelorat majdnem szégyenkezve. — Én mindig nyugodt, szabályos életet éltem, és gondolja csak el, milyen jó dolgom lenne itt, ahol egy egész világ dolgozik azon, hogy semmi se zavarja meg a nyugalmat és a rendet. Végtére is, Golan, ha házat építünk — vagy akár ezt a hajót —, a lehető legtökéletesebb menedékké, próbáljuk formálni. Felszereljük mindennel, amire csak szükségünk lehet, gondoskodunk a megfelelő hőmérsékletről, a jó minőségű levegőről, a világításról és minden egyéb fontos dologról, melyeket úgy szabályozunk és működtetünk, hogy amennyire csak lehet, szolgálják a kényelmünket. Gaia nem más, mint a kényelem- és biztonságérzet, vágyának egy egész bolygóra való kiterjesztése. Mi rossz van ebben?

— Ebben az a rossz — válaszolta Trevize —, hogy a házam vagy a hajóm úgy van megépítve, hogy megfeleljen *nekem.* Én nem úgy vagyok megépítve, hogy megfeleljek *neki.* Ha Gaia része lennék, lehetne a bolygó akármilyen ideálisan megszerkesztve, hogy megfeleljen nekem, rettenetesen zavarna a tudat, hogy nekem is meg kell felelnem neki.

Pelorat elbiggyesztette a száját.

— Erre azt is mondhatnám, hogy minden társadalom önmagához alakítja a tagjait. Kialakulnak szokások, melyek a társadalmon belül nyernek csak értelmet, s így minden egyént szoros szálakkal fűznek a társadalom szükségleteihez.

— Az általam ismert társadalmakban az egyén fellázadhat. Vannak különcök, de még bűnözők is.

— Maga különcöket és bűnözőket akar?

— Miért ne? Maga és én különcök vagyunk. Bizonyos, hogy nem a Terminuson élő átlagembert, testesítjük meg. Ami pedig a bűnözőket illeti, ez meghatározás kérdése. És ha a bűnözőkkel kell megfizetnünk az árat a lázadókért, eretnekekért és géniuszokért, én hajlandó vagyok ezt az árat megfizetni. *Elvárom,* hogy az ár meg legyen fizetve.

— Csak bűnözőkkel lehet fizetni? Nem lehetnek lángelmék bűnözők nélkül?

— Nem születhetnek zsenik és szentek, ha nem létezhetnek a normát messze túllépő emberek, és nem látom be, milyen jogon kíván a normákat csak az egyik irányba túllépő egyéneket. Valamiféle szimmetriának lennie kell. Akár így, akár úgy, nekem nyomósabb ok kell, hogy Gaiát tegyem meg az emberiség jövőjének, mint az, hogy holmi kényelmes házat tágítsak bolygó méretűvé.

— Ó, drága barátom, ezzel a kis vitatkozással egyáltalán nem akartam arra kényszeríteni, hogy nyugodjon bele a döntésébe! Csak egy megfigyelé…

Elakadt a szava. Bliss közeledett feléjük, sötét haja átnedvesedett,

testére tapadó ruhája kiemelte csípőjének dús vonalait. Bólintással üdvözölte őket.

— Sajnálom, hogy feltartottam magukat — mondta kissé pihegve. — Tovább tartott, mint gondoltam, míg egyeztettem a dolgokat Dommal.

— Pedig mindent tud, amit ő — jegyezte meg Trevize.

— Olykor azért adódik különbség az értelmezésben. Nem vagyunk egyformák, így aztán vitatkozunk is. Nézze — folytatta valamivel keményebb hangon —, az embernek két keze van. Mindkettő része a testének, és egyformának tűnnek, azzal a megszorítással, hogy tükörképei egymásnak. Mégsem azonos módon használja őket, igaz? Bizonyos dolgokat általában a jobb kezével, másokat a ballal végez. Értelmezésbeli különbség, ha úgy tetszik.

— Most megfogta magát — jelentette ki Pelorat érezhető elégedettséggel.

Trevize bólintott.

— Hatásos analógia, feltéve, hogy helytálló, amiről viszont nem vagyok teljesen meggyőződve. Mindenesetre ez most azt jelenti, hogy végre hajóra szállhatunk? *Esik.*

— Persze, persze. Az embereink már mind elhagyták a hajót, és igazán remek állapotban van. Maga teljesen száraz — fordult hirtelen kíváncsi tekintettel Trevize felé. — Nem érik az esőcseppek!

— Úgy van — felelte Trevize. — Nem akarok vizes lenni.

— Nem esik jól, ha néha-néha víz éri a testét?

— Dehogynem. De akkor, amikor én akarom, nem pedig az eső.

Bliss vállat vont.

— Ahogy gondolja. Minden csomagunk a hajón van, szálljunk hát be.

Elindultak a *Távoli csillag* felé. Az eső tovább csendesedett, de a fű alaposan átnedvesedett. Trevize azon kapta magát, hogy lábujjhegyen lépked, Bliss azonban lerúgta a szandálját, a kezébe kapta őket, és mezítláb gázolt át a füvön.

— Csodás érzés — mondta, válaszul Trevize pillantására.

— Helyes — dünnyögte a férfi szórakozottan, majd kissé ingerülten azt kérdezte: — Tulajdonképpen miért ácsorognak itt ezek a gaiaiak?

— Megörökítik ezt az eseményt, mert Gaia különös jelentőséget tulajdonít neki. Maga fontos nekünk, Trevize… ennek az utazásnak az eredményeképpen akár meg is változtathatja a döntését, méghozzá ellenünk, s ez azt jelenti, hogy sohasem fejlődünk Galaxiává, de még Gaiának sem maradhatunk meg.

— Vagyis én képviselem Gaia számára az életet vagy a halált; az egész világukra szóló érvénnyel.

— Mi úgy gondoljuk.

Trevize hirtelen megtorpant, és lekapta az esőkalapját. Az égbolton kék foltok tünedeztek föl.

— De *most* még a javukra szóló döntésem van érvényben. Ha megölnek, többé már nem tudom megváltoztatni.

— Golan — mormolta Pelorat döbbenten. — Szörnyűséget beszél.

— Jellemző a szigetemberekre — jegyezte meg Bliss nyugodtan. — Meg kell értenie, Trevize, minket nem a maga személye, nem is a szava érdekel, hanem a tények igazsága. Maga csak mint az igazság közvetítője — fontos, a szava pedig mint az igazság felmutatása. Mi ezt várjuk magától, és ha megöljük, pusztán azért, hogy ne változtathassa meg a döntését, azzal az igazságot rejtenénk el magunk elől.

— Ha azt mondom, hogy az igazság a nem Gaia, boldogan belenyugszanak a halálba?

— Talán nem éppen boldogan, de a végeredmény szempontjából ennek nincs jelentősége.

Trevize megrázta a fejét.

— Ha lenne valami, ami meggyőzhetne arról, hogy Gaia szörnyű és megérdemli a pusztulást, a maga iménti megjegyzése lenne az. — A türelmesen várakozó (és valószínűleg hallgatózó) gaiaiakra nézve megkérdezte: — Miért állnak ilyen távol egymástól? És miért vannak ennyien? Ha csak egyikőjük nézné végig és raktározná el az elméjében az eseményt, az az információ nem volna elérhető az egész bolygó számára? Éppenséggel nem tárolhatnák ugyanazt akár millió helyen is?

— Így különféle szögekből figyelhetik meg az egészet, és valamennyien kicsit más agyba raktározzák el. Később, az összes megfigyelést szemügyre véve észrevehetővé válik, hogy az esemény sokkal érthetőbb így, mintha külön-külön, egyénként néznénk meg.

— Más szóval az egész több, mint a részek összege.

— Pontosan. Ezzel már be is látta Gaia létezésének alapvető fontosságát. Maga mint egyetlen ember körülbelül ötvenbillió sejtből áll, de többsejtű egyénként mégis sokkal fontosabb, mint az ötvenbillió egyéni fontosságának az összege. Ezzel bizonyára egyetért.

— Igen — felelte Trevize —, ezzel egyetértek.

Amikor belépett a hajóba, még visszafordult, hogy utolsó, kurta pillantást vessen Gaiára. Az átfutó zápor felfrissítette a levegőt. Látta a buján zöldellő, csendes, békés világot: a zaklatott Galaxis forgatagában megbújó derűs kertet.

És nagyon remélte, hogy sohasem látja többé.

6.

Amikor a légzsilip bezárult mögöttük, nem is mintha egy lidérces

álmot zárt volna ki, inkább valami vészesen rendellenes dolgot, amely mindeddig megakadályozta abban, hogy szabadon lélegezzék.

De arról egy percre sem feledkezett meg, hogy ennek a rendellenességnek egy darabja továbbra is vele van — Bliss személyében. Amíg ő ott volt, Gaia is ott volt — ugyanakkor meg volt győződve róla, hogy a lány jelenléte elengedhetetlen. Igen, ez megint a fekete doboz volt, és erősen remélte, hogy soha többé nem kell túlságosan e fekete dobozra hagyatkoznia.

Amikor körülnézett, megállapította, hogy a hajó gyönyörű. Kizárólag az övé volt, amióta az Alapítvány polgármestere, Harla Branno erővel fölpakolta rá, és kizavarta a csillagok közé, amolyan élő villámhárítóként, hogy magához vonzza az Alapítvány állítólagos ellenségeinek villámát. A feladatot elvégezte, s lám, a hajó azóta is az övé, s nem is szándékozik visszaszolgáltatni.

Alig néhány hónapja az övé, de máris otthonának érzi, annyira, hogy már csak halványan emlékszik egykori otthonára, a házra a Terminuson.

Terminus! Az Alapítvány félreeső központja, amely Seldon terve szerint jött létre, hogy az elkövetkező ötszáz év alatt megteremtse a második és még nagyobb Birodalmat; csakhogy ezt a tervet ő, Trevize, most kisiklatta. Elhatározott valamit, amellyel semmivé tette az Alapítványt, hogy helyette utat nyisson egy új társadalom, egy új életrend, egy félelmetes forradalom számára, amely nagyobb megrázkódtatással fog járni, mint bármelyik a többsejtű élet kialakulása óta.

Most elindul, hogy bebizonyítsa (vagy megcáfolja) önmagának, hogy amit tett, helyesen tette.

Hirtelen ráeszmélt, hogy mozdulatlanul áll, gondolataiba merülten, s ekkor bosszúsan megrázta magát. A vezérlőfülkébe sietett, a számítógépéhez.

A gép csillogott-villogott, mint körös-körül minden más is. Igazán gondosan takarították. A szinte találomra kipróbált kapcsolások tökéletesen működtek, esküdni mert volna rá, hogy még nagyobb buzgalommal, mint eddig. A szellőzőberendezés olyan zajtalanul járt, hogy nem is érezte a levegő áramlását, míg a kezét a ventilátor fölé nem helyezte.

A számítógép fényköre szinte hívogatta. Amikor megérintette, a fény szétterült az asztal lapján, melyen egy jobb és egy bal kéz körvonalai rajzolódtak ki. Csak amikor nagyot sóhajtott, vette észre, hogy eddig visszatartotta a lélegzetét. A gaiaiaknak fogalmuk sem volt az Alapítvány fejlett technológiájáról, és könnyen megeshetett volna, hogy mindenféle rossz szándék nélkül kárt tesznek a számítógépben. Eddig nem történt baj — a kezek most is ott voltak.

De egy pillanatra elbizonytalanodott, mert tudta, csak akkor derül

ki, nincs-e baj, ha két kezét ráfekteti a kijelölt helyre. Ha van, azt az első pillanatban tudni fogja… csak azt nem, hogy akkor mitévő lesz. Ha a gépet meg kell javítani, ahhoz vissza kell térnie a Terminusra, márpedig szentül meg volt győződve róla, hogy Branno polgármester soha többé nem engedné el. De ha nem megy…

A szíve a torkában dobogott, és tudta, nincs értelme, hogy tovább növelje a feszültséget.

Kinyújtotta a kezét, előbb a jobbat, aztán a balt, és ráfektette az asztallapon kirajzolódó körvonalakra. Olyan érzése támadt, mintha azok a kezek szelíden tartanák az övét. Érzékei meghosszabbodtak, egyszerre minden irányból rálátott a párás zöldbe burkolózott Gaiára, még a figyelő gaiaiakat is látta. Amikor rá tudta magát venni, hogy fölpillantson, szeme előtt feltárult a tágas, felhőkkel borított égbolt. Csak akarnia kellett, és a felhők szétoszlottak, felragyogott a tiszta kék ég, rajta Gaia napjának fénylő gömbjével.

Akaratának újabb megfeszítésére szétvált a kékség, s előtűntek a csillagok.

Félresöpörte őket, a Galaxist akarta, s lám ott is volt az oldalnézettől megrövidült forgókerék. Szemügyre vette a számítógép által kivetített képet, állított a tájoláson, módosított — az idő látszólagos múlásán, majd elforgatta előbb az egyik, majd a másik irányba. Megkereste a Gaiához legközelebb eső jelentékeny csillag, a Sayshell napját, majd a Terminusét, a Trantorét és így tovább, egyiket a másik után. Csillagtól csillagig utazott a galaktikus térképen, amely ott rejtőzött a számítógép belsejében.

Aztán visszahúzta a kezét, és újra maga köré engedte a valóságos világot. Csak akkor vette észre, hogy le sem ült, a számítógép fölé görnyedve teremtette meg a kézkapcsolatot. Egészen elmerevedett; mielőtt leült, ki kellett nyújtóztatnia a hátát.

Boldog megkönnyebbüléssel nézte a gépet. Tökéletesen működött. Ha lehet, még készségesebb volt, mint eddig, s amit érzett iránta, az leginkább a szerelemhez fogható érzés volt. Mert mialatt a kezét fogta (a világért be nem vallotta volna, még magának sem, hogy számára a számítógép nőnemű), egymás részeivé váltak, s azzal, hogy akarata révén irányította és ellenőrizte, szinte beleolvadt egy nálánál sokkal hatalmasabb tudatba. Ő és a gép kicsiben ugyanazt éli át, mint Gaia nagyban, támadt fel benne hirtelen a zavarba ejtő gondolat.

Megrázta a fejét. Nem! Az ő esetükben az ember a dolgok egyedüli irányítója. A számítógép mindenestül az ő alárendeltje.

Fölállt, és kiment abba a helyiségbe, amely egyszerre volt konyha és étkező. A hajót teljesen feltöltötték élelmiszerekkel, s a berendezéshez remek hűtőrendszer és gyorsfőző készülékek tartoztak. Azt már észrevette, hogy a szobájában lévő könyvfilmek a megfelelő rendben sorakoznak, és majdnem, illetve egészen biztosra vette, hogy

Pelorat is tökéletes állapotban találta a saját könyvtárát.

Pelorat! Végre, hogy eszébe jutott. Be is lépett Pelorat szobájába.

— Itt Bliss is el fog férni, Janov?

— Ó, hogyne, persze.

— Csinálhatok neki hálószobát a közös helyiségből. Bliss kerekre nyílt szemmel nézett föl.

— Nem vágyom külön hálószobára. Nagyon meg vagyok elégedve, hogy itt lehetek Fellel. De, gondolom, használhatom a többi helyiséget is, ha szükségem lesz rá. A tornatermet például.

— Hogyne. Bármelyiket, kivéve az én szobámat.

— Jó. Ha rám van bízva, én is ezt a megoldást javasolom. Természetesen maga nem járkál be a mi szobánkba.

— Természetesen — válaszolta Trevize, de amikor lepillantott, látta, hogy a cipője a küszöbön belül van. Fél lépéssel hátrébb vonult, és mogorván megjegyezte:

— Ezt a hajót nem nászutazásra tervezték, Bliss.

— Tekintve, hogy milyen szűkös, én épp az ellenkezőjét mondanám, még akkor is, ha Gaia az eredeti szélessége felével kibővítette.

Trevize elnyomott egy mosolyt.

— Nagyon jóban kell lenniük egymással.

— Jóban vagyunk — szólalt meg Pelorat, akit láthatóan feszélyezett a téma. — De igazán, drága öregem, nyugodtan ránk bízhatja, hogyan helyezkedünk el.

— Tulajdonképpen nem — válaszolta Trevize lassan.

— Újra le kell-szögeznem, hogy ez itt nem nászutas lakosztály. Nincs kifogásom semmi ellen, ha a kölcsönös megállapodásokat betartják, de tudomásul kell venniük, hogy itt nem élhetnek zavartalan magánéletet. Remélem, megértette, Bliss.

— Van ajtó — közölte Bliss —, és úgy gondolom, ha zárva találja, nem fog háborgatni bennünket — feltéve, hogy nincs komoly veszélyhelyzet.

— Ez természetes. De ami azt illeti, hangszigetelés nincs.

— Amivel azt akarja mondani, Trevize, hogy akár beszélgetünk, akár szeretkezünk, maga tisztán fog hallani mindent.

— Igen, erre próbáltam célozni. Mindezek tudatában remélem, belátják, hogy itt csak bizonyos határok között tevékenykedhetnek. Lehet, hogy ez kényelmetlenségeket fog okozni, de sajnálom, a helyzet mégiscsak ez.

Pelorat megköszörülte a torkát, és szelíden közbeszólt:

— Végül is, Golan, ezzel a problémával nekem már szembe kellett néznem. Gondolja meg: bármit érez Bliss, ha velem van, azt érzi egész Gaia.

— Erre már gondoltam, Janov — mondta Trevize olyan

pillantással, mintha egy kacsintást próbálna elnyomni —, de nem akartam szóba hozni… hátha magának még nem jutott eszébe.

— De eszembe jutott, sajnos.

— Ne fújja fel a dolgot, Trevize — vágott közbe Bliss. — Pillanatonként ezer és ezer ember szeretkezik, millió és millió eszik, iszik, vagy hódol más, gyönyörteljes tevékenységnek Gaián. Mindezek együttesen egy általános örömérzéssel töltik el minden porcikáját. Az alacsonyabb rendű állatoknak, növényeknek, ásványoknak is megvan a maguk szelídebb gyönyöre, s ezek összegeződése révén olyan szüntelen öröm járja át Gaiát, amit egyetlen más világ sem képes átélni.

— Nekünk is megvan a magunk örömei amit, ha akarunk, a magunk szokásai szerint megoszthatunk, vagy megtartjuk magunknak — jegyezte meg Trevize.

— Ha erezné a mienket, belátná, micsoda veszteségeik vannak maguknak, szigetembereknek, ebben az értelemben.

— Honnan tudja, mit érzünk mi?

— Nem tudom, de nyugodtan feltételezhetem, hogy a közös örömök világa sokkal mélyebb érzelmi életet él, mint amit egy önálló, elszigetelt egyén tapasztalni tud.

— Lehet. De még ha nyomorúságosak is, megtarthatom magamnak az örömeimet és bánataimat, s ha silányak is, kielégülhetek általuk, s *önmagam* maradhatok, nem kell testvéremül fogadnom a lábam előtt heverő kődarabot.

— Ne gúnyolódjon — intette Bliss. — Hiszen maga is tudja, milyen értékesek a csontjaiban, a fogaiban lévő ásványi kristályok, nem akarja, hogy károsodás érje őket, noha nincs bennük több tudatosság, mint egy ugyanolyan méretű kőkristályban.

— Ebben van igazság — ismerte el Trevize —, de sikerült eltérnünk a tárgytól. Én nem bánom, ha egész Gaia osztozik az örömében, Bliss, *én* azonban nem akarok osztozni benne. Itt elég szorosan élünk együtt, és nem szeretném, ha kénytelenségből és akár közvetetten is, de részt kellene vennem az életükben.

— Fölöslegesen szaporítjuk a szót, drága öregem — szólt ismét Pelorat. — Engem legalább annyira aggaszt, mint magát, hogy valamiképpen meg ne sértsük a magánéletét. És az enyémet se, be kell vallanom. Bliss és én tapintatosak leszünk, ugye, Bliss?

— Úgy lesz, ahogy akarod, Pel.

— Végtére is — folytatta Pelorat —, nagyon valószínű, hogy hosszabb időszakokat töltünk majd egy-egy bolygón, mint az űrben, és a bolygókon több lehetőség lesz a zavartalan magánéletre…

— Én nem bánom, akármit csinálnak is egy-egy bolygón — szakította félbe Trevize —, de ezen a hajón én parancsolok.

— Úgy van — állapította meg Pelorat.

— Miután ezt szépen megbeszéltük, ideje, hogy induljunk.

— Várjon csak — fogta meg Pelorat Trevize ingujját. — Induljunk, de hová? Nem tudja, hol van a Föld, nem tudom én sem, és nem tudja Bliss sem. És nem tudja a számítógépe sem, hiszen egyszer régen már említette, hogy semmiféle információval nem rendelkezik a Földről. Akkor hát mit akar tenni? Nem sodródhat vaktában az űrben, drága barátom.

Míg hallgatta, Trevize arcát már-már vidám mosoly öntötte el. Amióta belekerült Gaia szorításába, most először érezte újra, hogy ura a saját sorsának.

— Biztosíthatom, Janov — felelte —, hogy nem áll szándékomban vaktában sodródni. Pontosan tudom, hová megyünk.

7.

Pelorat — miután hosszú percekig nem kapott választ bátortalan kopogására — csendben belépett a vezérlőfülkébe. Látta, hogy Trevize teljesen belefeledkezett a csillagmező látványába.

— Golan… —.szólalt meg, és tovább várakozott.

— Janov! — nézett föl Trevize. — Üljön le. Hol van Bliss?

— Alszik… Látóm, kint vagyunk az űrben.

— Jól látja. — Trevize nem csodálkozott társa enyhe meglepődésén. Az új, gravitikus hajókon egyszerűen nem lehetett érezni a felszállást. Nem érvényesültek a tehetetlenségi hatások, észrevétlen maradt a gyorsulás, nem volt zaj, sem rázkódás.

A *Távoli csillag,* amely el tudta szigetelni magát a külső gravitációs terektől, úgy emelkedett föl egy bolygó felszínéről, mintha egy kozmikus tenger felszínén lebegne. És mind e. közben a hajó *belsejében* lévő gravitáció, paradox módon, normális maradt.

A légkör térségében természetesen nem volt szükség akkora gyorsulásra, hogy a levegő a nagy sebességtől sivítva, vibrálva száguldjon el a hajótest mellett. A légkört maguk mögött hagyva kezdődött az elképesztő mértékű gyorsulás, de ezt az utasok nem érzékelték.

Ez volt a kényelem netovábbja, és Trevize el sem tudta képzelni, mit lehetne ezen még tökéletesíteni mindaddig, amíg az ember rá nem jön, hogyan surranjon át hajó nélkül a hipertéren, ügyet sem vetve a közeli, nagy erejű gravitációs mezőkre. Most azonban a *Távoli csillag*nak az a dolga, hogy napokig haladjon egyre gyorsulva, mindjobban távolodva Gaia napjától, egészen addig, míg a gravitációs erő elenyészik, s végre megkísérelhetik az ugrást.

— Golan, drága barátom — szólalt meg Pelorat. — Beszélhetnék magával egy-két percet? Nincs túlságosan elfoglalva?

— Egyáltalán nem vagyok elfoglalva. A számítógép elintéz

mindent, ha már megadtam neki a pontos utasításokat. Néha mintha előre kitalálná a gondolataimat… még ki se mondom, már végre is hajtotta őket. — Trevize szeretettel simított végig az asztal lapján.

— Igazán összebarátkoztunk, Golan, az alatt a rövid idő alatt, amióta ismerjük egymást — kezdett bele Pelorat —, noha be kell vallanom, számomra alig-alig tűnik rövid időnek. Annyi minden történt ezalatt. Néha elgondolkodom az én viszonylag hosszú életemen, és igazán meglep, hogy mindannak az eseménynek, amit átéltem, a fele ebbe az utolsó pár hónapba zsúfolódott. Legalábbis úgy érzem. Már szinte azon vagyok, hogy…

— Janov, megesküdnék rá, hogy elkalandozik az eredeti tárgyától — emelte föl a kezét Trevize. — Azzal kezdte, hogy nagyon rövid idő alatt milyen jól összebarátkoztunk. Igen, és továbbra is jó barátok vagyunk. Ami azt illeti, Blisst még rövidebb ideje ismeri, s vele még jobban összebarátkozott.

— Az más, természetesen — krákogott Pelorat zavartan.

— Természetesen — hagyta rá Trevize. — De mi következik a mi rövid, de állhatatos barátságunkból?

— Ha még most is barátok vagyunk, ahogy az imént mondta, drága öregem, ezt érvényesnek kell tekintenem Blissre nézve is, aki, ahogy szintén az imént említette, különösen kedves nekem.

— Értem. És mit akar ezzel mondani?

— Tudom, Golan, hogy nem kedveli Blisst, de szeretném, ha a kedvemért…

Trevize ismét fölemelte a kezét.

— Egy pillanat, Janov. Nem vagyok túlzottan elragadtatva Blisstől, de gyűlöletet sem érzek iránta. Ami azt illeti, még ellenszenvet sem. Vonzó, fiatal nő, és ha nem lenne is az, a maga kedvéért mindent megtennék, hogy annak lássam. *Gaia* az, amit nem szeretek.

— De hiszen Bliss *éppen hogy* Gaia.

— Tudom, Janov. Ez bonyolítja annyira a dolgokat. Addig nincs semmi gond, amíg úgy tekintek Blissre, mint személyre. Gond akkor van, ha Gaiaként nézek rá.

— De maga még esélyt sem ad Gaiának, Golan… Nézze, drága öregem, bevallok magának valamit. Amikor Bliss és én bizalmasan vagyunk együtt, ő néha megnyitja előttem az elméjét egy percre. Többre nem, mert azt mondja, túl öreg vagyok már az alkalmazkodásra. Ó, ne vigyorogjon, Golan, maga is túl öreg lenne rá. Ha egy szigetember, mint például maga vagy én, egy-két percnél tovább osztozna Gaiában, könnyen megsérülhetne az agya, s öt-tíz perc elteltével a folyamat visszafordíthatatlanná válna. Bárcsak maga is megtapasztalhatná, Golan!

— Mit? A visszafordíthatatlan agykárosodást? Nem, köszönöm.

— Golan, maga készakarva félreért engem. Úgy értem, az egyesülésnek azt a kurta kis pillanatát. Nem is tudja, mit veszít. Leírhatatlan! Bliss azt mondja, ez egyfajta örömérzés. Van egy mondás, amely szerint az az igazi öröm, ha a szomjhalál szélén álló ember egy korty vizet ihat. Meg sem kísérlem, hogy elmondjam, milyen ez az érzés. Átéli mindazt a gyönyörűséget, amit milliárdnyi ember érez külön-külön. Ez nem afféle egyenletes öröm, ha az lenne, el is múlna egykettőre. Vibráló… csillámló… lüktető ritmusa van, amely nem engedi el az embert. Ez nagyobb öröm… nem, nem, *jobb* öröm, mint amit az ember egyénileg valaha is képes átélni. Sírni tudnék, ha végül becsukja előttem az ajtót…

Trevize megcsóválta a fejét.

— Meglepően ékesszóló lett, kedves barátom, de mindaz, amit elmondott, egészen olyan, mintha egy pszeudoendorphin szenvedélyt írna le, vagy valami egyéb kábítószerről beszélne, ami rövid gyönyörűséget nyújt az embernek azon az áron, hogy a közbenső időket rettegésben éli át. Ezt nem nekem találták ki! Én nem szívesen adnám fel az egyéniségemet holmi kurta gyönyörérzetekért.

— Nekem még most is megvan az egyéniségem, Golan.

— De meddig, ha így folytatja tovább, Janov? Egyre több és több kábítószerért fog könyörögni, míg végül valóban károsodik az agya. Janov, nem lenne szabad engednie Blissnek, hogy ezt tegye magával! Talán jobb lenne, ha én beszélnék vele erről.

— Nem! Ne tegye! Tudja, magának nem erős oldala a tapintat, és nem szeretném, ha Bliss megbántódna. Biztosíthatom, jobban vigyáz rám ebben a vonatkozásban, mint el tudja képzelni. Őt inkább aggasztja az agykárosodás veszélye, mint engem. Efelől megnyugtathatom.

— Nos, akkor magával beszélek. Janov, ne tegye többé. Ötvenkét évet megért a maga testére szabott öröm- és gyönyörérzés képességével, és az agya ennek az elviselésére van megszerkesztve. Ne adja át magát egy merőben új, szokatlan élvezetnek. Nagy árat kellene fizetnie érte; ha rögtön nem is, de végül.

— Igen, Golan — felelte Pelorat halkan, szemét a cipője orrára szegezve. Aztán így folytatta: — Másképpen is nézhetjük a dolgot. Mi van akkor, ha maga egy egysejtű lény?…

— Tudom, mit akar mondani, Janov. Felejtse el. Bliss és én már utaltunk erre a hasonlóságra.

— Igen, de gondolkozzunk egy kicsit. Képzeljünk el olyan egysejtűeket, melyek emberi mértékű tudattal és gondolkodási képességgel rendelkeznek, és képzeljük el, hogy megnyílik előttük a többsejtű lénnyé válás lehetősége. Vajon ezek az egysejtűek nem siratnák el az egyéniségük elvesztését, és nem panaszolnák fel keserűen, hogy a jövőben kénytelenek lesznek egyéniségüket

beolvasztani egy mindenre kiterjedő organizmusba? És ugye hogy nem lenne igazuk? Egyetlen sejt el tudná egyáltalán képzelni, milyen hatalmas egy emberi agy?

Trevize erőteljesen megrázta a fejét.

— Nem, Janov, ez hamis hasonlóság. Az egysejtű szervezetek sem tudattal, sem gondolkodási képességgel nem rendelkeznek. Vagy ha mégis, az oly végtelenül kicsiny lehet, hogy bátran nemlétezőnek tekinthetjük. Ha ezek — miután összekapcsolódtak — elvesztik az egyéniségüket, akkor olyasmit veszítenek el, amijük nem is volt soha, tehát a feltételezés értelmetlen. Az emberi lény ellenben valóban tudatos, és valóban megvan benne a gondolkodás képessége. Ő valódi tudatosságot és valódi független értelmet veszítene el, ezért hibás az analógia.

Egy pillanatra csend támadt köztük, szinte nyomasztó csend; végül Pelorat, hogy megpróbáljon új irányt adni a beszélgetésnek, megkérdezte:

— Miért bámul úgy a megfigyelőernyőre?

— Szokásból — válaszolta Trevize fanyar mosollyal. — A számítógép azt mondja, nem követnek gaiai hajók, és sayshelli flotta sem közeledik felénk. S én mégis aggodalmasan figyelem, mert csak akkor nyugszom meg, ha a saját szememmel látom, holott a számítógép érzékelői százszor finomabbak és érzékenyebbek, mint az én szemem. Sőt, a számítógép az űrnek olyan jelenségeit is megbízhatóan érzékeli, melyeket én semmi körülmények között sem észlelnék. Mindezt jól tudva mégis bámulom az ernyőt.

— Golan, ha valóban barátok vagyunk… — kezdte Pelorat.

— Megígérem, nem teszek semmit, amivel Blisst megbántanám… szándékosan semmi esetre sem.

— Most másról van szó. Arról, hogy eltitkolja előlem az úticélt, mintha nem akarná az orromra kötni. Hová megyünk? Az a véleménye, hogy most már tudja, hol van a Föld?

Trevize felhúzott szemöldökkel nézett rá.

— Ne haragudjon. Tehát úgy gondolja, hogy bizonyos dolgokat eltitkolok maga elől?

— Igen, de miért?

— Lássuk csak, miért is. Nem tudom, kedves barátom, vajon ennek is nem Bliss-e az oka.

— Bliss? Vagyis nem akarja, hogy *ő* tudjon róla. De *igazán,* drága öregem, benne *teljesen* megbízhat.

— Nem erről van szó. Mi értelme lenne nem megbízni benne? Szerintem, ha akarná, bármiféle titkot kiszippanthatna az agyamból. Azt hiszem, ennél gyerekesebb okom van rá. Az az érzésem, hogy maga már csak őrá tud figyelni, s én igazából már nem is létezem.

Pelorat elszörnyedt.

— De hát ez nem igaz, Golan!

— Tudom, csak elemezni akarom az érzéseimet. Maga épp azzal jött most hozzám, hogy félti a barátságunkat, és ha jól belegondolok, mintha bennem is ugyanezek a félelmek dolgoznának. Nyíltan ugyan nem vallottam be magamnak, de azt hiszem, Bliss miatt mellőzve érzem magam. Talán úgy akartam „egyenlíteni", hogy a dolgokat elhallgattam maga elől. Gyerekes viselkedés, nem?

— Golan!

— Gyerekest mondtam, ugye? De hol az az ember, aki időnként nem viselkedik gyerekesen? De azért mi *tényleg* barátok vagyunk. Ezt most megbeszéltük, abbahagyhatom hát ezt a buta játékot. A Comporellonra megyünk.

— Comporellon? — Pelorat az első pillanatban nem kapcsolt.

— Biztosan emlékszik a barátomra, az áruló Munn Li Comporra. A Sayshellen találkoztunk hármasban.

Pelorat arcán látszott, hogyan gyúl világosság az agyában.

— Persze hogy emlékszem. A Comporellon volt az ősei bolygója.

— *Ha* az volt. Nem feltétlenül hiszek el mindent, amit Compor mondott. De a Comporellon ismert világ, és Compor azt mondta, a lakói tudnak a Földről. Nos, odamegyünk és kiderítjük. Lehet, hogy semmit sem tudunk meg, de ez az egyetlen kiindulópontunk.

Pelorat kétkedő arccal köszörülte meg a torkát.

— Ó, drága barátom, biztos ebben?

— Az égvilágon semmi sincsen, amiben biztosak lehetünk, és amiben nem. De van egy kiindulópontunk, s lehet akármilyen bizonytalan, mégiscsak ez az egyetlen lehetőségünk.

— Igen ám, de ha ezt elhisszük abból, amit Compor mesélt, akkor talán *minden* másban is hitelt kellene adnunk a szavának. Nekem úgy rémlik, a leghatározottabban állította, hogy a Föld mint élő bolygó már nem létezik. Hogy a felszíne radioaktív, megszűnt rajta minden élet. Márpedig ha ez így van, akkor teljesen hiába megyünk a Comporellonra.

8.

Hármasban ebédeltek, s ezzel gyakorlatilag be is töltötték az egész ebédlőt.

— Nagyon finom — jegyezte meg Pelorat roppant elégedetten. — Ez még az eredeti, terminusi készletből való?

— Nem, szó sincs róla — felelte Trevize. — Az már rég elfogyott. Ezt a Sayshellen vásároltuk, mielőtt Gaia felé vettük volna az irányt. Szokatlan, nem? Valami tengeri halféle, de elég ropogós. Ami pedig ezt a másikat illeti, amolyan káposztafélének gondoltam, amikor megvettem, de az íze cseppet sem hasonlít rá.

Bliss figyelt, de nem szólt közbe. Óvatosan, nem nagy kedvvel csipegetett a tányérjáról.

— Enned kell, drágám — szólt rá szelíden Pelorat.

— Tudom, Pel, eszem is.

— Gaiai ételünk is van, Bliss — szólalt meg, akaratán kívül csöppnyi ingerültséggel Trevize.

— Tudom — felelte Bliss —, de azt inkább későbbre tartogatom. Ki tudja, milyen hosszú ideig leszünk kint az űrben, és a végén kénytelen leszek ráfanyalodni a szigetemberek ételére.

— Olyan rossznak találja? Vagy Gaiának csak Gaiát szabad fogyasztania? Bliss felsóhajtott.

— Van egy mondás nálunk: „Nincs nyereség, sem veszteség, ha Gaia Gaiát eszik." Itt nem másról van szó, mint a tudatosság le- és felszállításáról a skálán. Bármit eszem Gaián, az maga is Gaia, s bármennyi alakul is át, válik belőle az *én* részemmé, Gaia marad akkor is. Azáltal, hogy megettem, az étel bizonyos hányada esélyt kap rá, hogy részt vegyen a tudatosságnak egy nagyobb intenzitásában, miközben más részei, természetesen, a veszteséglistára kerülnek, tehát alásüllyednek a tudatosság skáláján.

Elszántan beleharapott az ételbe, erőteljesen megrágta, lenyelte a falatot, csak aztán folytatta:

— Egy óriási körforgás az egész. A növények megnőnek, megeszik őket az állatok. A táplálkozó állatok szintén táplálékká válnak. Minden szervezet, amely elpusztul, összekeveredik a humusz, a rothasztó baktériumok sejtjeivel és így tovább — de akkor is Gaia marad. A tudatosságnak ebben a hatalmas körforgásában részt vesz még a szervetlen anyag is, és eközben mindennek megvan az esélye, hogy időről időre bekerüljön oda, ahol a tudatosság egy magasabb szintje működik.

— Mindezt ugyanígy el lehet mondani bármelyik világról — szólt közbe Trevize. — Az én testem minden egyes atomja hosszú múlttal rendelkezik, s ezalatt számtalan élőlény része lehetett, akár emberi lényé is, de hosszú időt tölthetett akár a tenger, akár egy széndarab, vagy egy sziklakő, vagy a felettünk fújó szél részecskéjeként.

— Gaián azonban minden atom ugyanakkor folyamatosan részese egy magasabb rendű bolygótudatnak, amelyről maga semmit sem tud — ellenkezett Bliss.

— Hát akkor most mi történik azokkal a Sayshellről származó növényekkel, amiket az imént evett meg? — tudakolta Trevize. — Azok is Gaia részévé válnak?

— Igen… de meglehetősen lassan. Továbbá azok az anyagok, amelyeket kiürítek, éppoly lassan megszűnnek Gaia része lenni. Végül is mindaz, ami engem elhagy, Gaiával is elveszti a kapcsolatát. Még az a kevéssé közvetlen hipertéri kapcsolat is megszűnik, amit én fenn

tudok tartani, hála a nagyfokú tudatosságomnak. Éppen ez a hipertéri kapcsolat teszi lehetővé, hogy a nem gaiai étel, ha már megettem, bár lassan, de mégiscsak Gaia részévé váljon.

— És mi a helyzet a mi készletünkben lévő gaiai ételekkel? Lassanként az is nem gaiaivá válik? Ha igen, jobb, ha minél előbb megeszi.

— Emiatt nem kell aggódnia — felelte Bliss. — A gaiai ételek olyan kezelést kapnak, hogy hosszú ideig Gaia részei maradnak.

Hirtelen Pelorat is megszólalt:

— De mi történik akkor, ha *mi* eszünk gaiai ételt? Egész pontosan mi történt velünk, amikor magán a Gaián ettünk gaiai ételeket? Lassanként magunk is gaiaivá kezdtünk válni?

Bliss megrázta a fejét, s az arcán különös, zavart kifejezés jelent meg.

— Nem, Pel, amit ti megettetek, az számunkra elveszett. Vagy legalábbis az a része elveszett, amely az átalakulás során a ti szöveteitekbe épült be. Az ürüléketek viszont Gaia maradt, vagy szép lassan Gaiává fog válni, úgyhogy végül az egyensúly megmaradt, de a látogatásotok eredményeképpen Gaia számtalan atomja vált nem Gaiává.

— Miért így történt? — kérdezte Trevize kíváncsian. — Mert maguk nem bírták volna ki az átalakulást, még egy nagyon részlegeset sem. A vendégeink voltak, az igazat megvallva a kényszer hozta magukat a bolygónkra, és még azon az áron is meg kellett védenünk magukat a veszélytől, hogy bizonyos töredékeket elveszítünk Gaiából. Ezt az árat önként, de nem örömmel fizettük meg.

— Sajnáljuk — mondta erre Trevize, majd azt kérdezte: — De biztos benne, hogy a nem gaiai étel vagy bizonyos nem gaiai ételek ezzel szemben *magának* nem ártanak?

— Nem — felelte Bliss. — Amit maguk megehetnek, megehetem én is. Pusztán az nehezíti meg a dolgomat, hogy az ilyen ételeket nemcsak a saját szöveteim anyagává, hanem Gaiává is kell alakítanom. Ez egy lélektani korlát, ami megakadályozza, hogy élvezetet találjak az evésben — ezért eszem lassan, de idővel túlteszem magam rajta.

— És mi a helyzet a fertőzésekkel? — kérdezte Pelorat hirtelen támadt rémülettel. — Nem is értem, miért nem gondoltam erre már korábban. Bliss! Bármilyen világra teszed is a lábad, találkozhatsz olyan mikroorganizmusokkal, amelyek ellen nem tudsz védekezni, és a legegyszerűbb fertőző betegség a halálodat okozhatja! Trevize, vissza kell fordulnunk!

— Ne ess pánikba, Pel, drágám — nyugtatta meg Bliss mosolyogva. — A mikroorganizmusok is Gaiává dolgozódnak fel, ha az étellel vagy bármi más módon behatolnak a testembe. Ha valami

kóros folyamat jelei mutatkoznának, annál gyorsabban igyekeznek majd asszimilálódni, s mihelyt Gaiává váltak, már nem árthatnak nekem.

Az étkezés végére érve Pelorat belekortyolt fűszeres, meleg gyümölcsitalába.

— Te jó Isten — mondta a száját nyalogatva —, azt hiszem, ideje lenne újra témát változtatni. Határozottan az az érzésem, mintha ezen a hajón az én feladatom egyedül a témaváltoztatás volna. Mi lehet ennek az oka?

— Az, hogy Bliss és én inkább ölre mennénk, de nem tágítanánk attól, aminek a megvitatásába egyszer belementünk — felelte Trevize komoly arccal. — Csak magán múlik, Janov, hogy meg tudjuk-e őrizni a józanságunkat. Milyen témáról beszélne a legszívesebben, öreg barátom?

— Átnéztem a Comporellonra vonatkozó anyagaimat; az egész szektor, amelyhez a bolygó tartozik, tele van a régi korokról szóló legendákkal. Letelepedésük idejét valahová az ősidőkbe helyezik, a hipertéri utazás első évezredébe. Beszélnek egy Benbally nevű legendás alapítóról is, noha nem tudják, honnan jött az illető. Szerintük a bolygó eredeti neve Benbally világ volt.

— És maga szerint mennyi ebben az igazság, Janov?

— A veleje, talán, de ki tudhatná, mi lehet a veleje?

— Egyetlen élő történelmi személyiségről sem tudok, akit Benballynak hívtak volna. Hát maga?

— Nem, én sem, de maga is tudja, hogy a Birodalom késői korszakában szándékosan elhallgatták a Birodalom előtti történelmi eseményeket. Az utolsó, zűrzavaros századok császárai mindent elkövettek, hogy visszaszorítsák a lokálpatriotizmust, mivel bomlasztó hatást tulajdonítottak neki — teljes joggal, így aztán a Galaxis szinte minden szektorában csak akkor indulhatott meg az igazi történelmi események feltárása — s ezzel együtt a teljes dokumentáció és a pontos időrend felderítése —, amikor már éreztette hatását a Trantor befolyása, és a szóban forgó szektor a Birodalom szövetségesévé vált, vagy hatalmi szóval csatolták hozzá.

— Nem hiszem, hogy a történelmet ilyen könnyen el lehetne törölni — jegyezte meg Trevize.

— Sokféle szempontból nem is lehet — válaszolta Pelorat —, de egy elszánt és nagy hatalmú kormány képes rá, hogy elhalványítsa az egykori események emlékét. És ha a kép már kellőképpen elmosódottá vált, már csak az itt-ott fellelhető tárgyi anyagok, no meg elkorcsosult formában a népmesék őrzik a régi korok históriáját. Az efféle népmesék telis-tele vannak túlzásokkal, és az illető szektort valahogy mindig sokkal öregebbnek és hatalmasabbnak tünteti fel, mint amilyenek minden bizonnyal a valóságban voltak. És szólhat egy-egy

helyi legenda akármilyen butaságról, állíthat akármilyen képtelenséget a valósághoz mérten, a helybéliek számára hazafiassági kérdés, hogy higgyenek benne. Mutathatok magának meséket a Galaxis minden szögletéből, melyek szerint az adott világ gyarmatosítása magáról a Földről indult el, noha nem mindig ezt a nevet adják a szülőbolygónak.

— Minek nevezik még?

— Számtalan néven. Néha az Egyetlennek, néha a Legöregebbnek, de hívják Holdas Világnak, amit néhány szaktekintély az óriás szatellitre való utalásnak tart. Mások azt állítják, hogy a név eredetileg „Holtas Világ" volt, melyben a „holt" egy pregalaktikus szó, halottat, elpusztultat, jelent.

— Janov, álljon meg! — szólt Trevize szelíden. — Míg a világ világ, képes lenne idézni a szaktekintélyeket és az ellenszaktekintélyeket. Azt mondja, ilyen legendák mindenütt élnek?

— Ó, igen, drága barátom. Rengeteg. Csak el kell olvasnia őket, hogy ráérezzen arra az emberi szokásra, hogy az igazság kicsinyke magját hogyan lehet a valótlanság többszörös burkába göngyölni — valahogy úgy, ahogy a Rhampora osztriga burkolja gyöngybe a parányi homokszemet. Ez a hasonlat akkor jutott eszembe, amikor egyszer…

— Janov! Most megint álljon meg! Inkább azt mondja meg, különböznek-e bármiben is a többitől a comporelloni legendák.

— Ó! — Pelorat egy pillanatig értetlenül nézett Trevize-ra. — Hogy különböznek-e? Nos, azt állítják, hogy a Föld viszonylag közel van hozzájuk, és ez szokatlan. A legtöbb világ, amely említi a Földet — bármilyen néven is —, hajlamos rá, hogy a hollétét illetően bizonytalanságban hagyjon bennünket… esetleg valami végtelen messzeségbe vagy a senki földjére helyezi a bolygót.

— Igen, épp a Sayshellen állította valaki hasonlóképpen, hogy Gaia a hipertérben van — jegyezte meg Trevize.

Bliss fölkacagott.

Trevize gyors pillantást vetett rá.

— Így igaz. Ezt mondták nekünk.

— Elhiszem, de még mennyire — felelte Bliss. — Csak mulatságos, ennyi az egész. Persze mi akartuk, hogy ezt higgyék. Azt akartuk, hogy hagyjanak békén bennünket, és hol lehettünk volna nagyobb biztonságban, mint a hipertérben? Ha az emberek elhiszik, hogy ott vagyunk, az olyan, mintha valóban ott is lennénk.

— És ugyanígy létezik valami, ami elhiteti az emberekkel, hogy a Föld nem létezik, vagy rettenetesen messze van, vagy a felszíne radioaktívvá vált — tette hozzá Trevize fanyarul.

— Ezzel szemben — sietett megjegyezni Pelorat — a comporelloniak úgy tartják, hogy viszonylag közel van hozzájuk.

— De radioaktívnak tartják, így vagy úgy, de minden nép, amelynek van Föld-legendája, megközelíthetetlennek tartja a bolygót.

— Ez többé-kevésbé igaz — állapította meg Pelorat.

— A Sayshellen sokan hittek benne, hogy Gaia közel van… valaki még a napját is be tudta azonosítani… és mégis megközelíthetetlennek tartotta mindenki. Akadhatnak comporelloniak, akik állítják ugyan, hogy a Föld radioaktív és halott, de meg tudják mutatni a napját. Mi majd odamegyünk, még ha ők megközelíthetetlennek tartják is. Pontosan azt tesszük, mint Gaia esetében.

— Gaia várta magát, Trevize — szólalt meg Bliss. — Tehetetlen volt a markunkban, de eszünk ágában sem volt, hogy ártsunk magának. Mi van akkor, ha a Földnek is van hatalma, de nem jó szándékú? Akkor mi lesz?

— Mindenféleképpen meg kell próbálnom, és vállalnom kell a következményeket. De ez egyedül az *én* feladatom. Ha megtaláltam és elindulok feléje, még akkor sem lesz késő, hogy maguk visszamenjenek. Leteszem mindkettőjüket a legközelebbi alapítványi világra, vagy ha ragaszkodnak Gaiához, akkor oda, aztán egyedül indulok a Földre.

— Drága barátom — szólalt meg Pelorat érezhető nehezteléssel —, ne is mondjon ilyeneket. Eszembe sem jut, hogy elhagyjam magát.

— Nekem se, hogy elhagyjam Pelt — tette hozzá Bliss, s megsimogatta Pelorat arcát.

— Akkor minden rendben van. Már nem kell sokáig várni a Comporellonhoz vezető ugrásra, s reménykedjünk, hogy onnan mehetünk tovább — egyenesen a Földre.

Második rész
COMPORELLON

HARMADIK FEJEZET
A fogadóállomáson

9.

— Mondta neked Trevize, hogy bármelyik pillanatban végrehajthatjuk az ugrást és áthaladhatunk a hipertéren? — kérdezte Bliss, amikor beléptek a szobájukba.

— Tulajdonképpen csak benézett, és annyit mondott, hogy „félórán belül" — nézett föl a céllemezről Pelorat.

— Nem tudok megbarátkozni a gondolattal, Pel. Soha nem szerettem az ugrást. Olyan fura érzés fog el olyankor, mintha kifordulnék magamból.

Pelorat meglepetten nézett rá.

— Eszembe se jutott, Bliss drágám, hogy gyakorlott űrutazó lehetsz.

— Nem vagyok különösképpen az, legföljebb különálló részként úgy-ahogy. Gaiának nincs alkalma rendszeres űrutazásra. Az én(mi)Gaia természetéből adódóan én(mi)Gaia nem kutat, nem kereskedik és nem tesz kirándulásokat az űrben. Mindazonáltal kell, hogy a fogadóállomásokon is legyen valaki…

— Mint akkor, amikor — a legnagyobb szerencsénkre — összetalálkoztunk.

— Igen, Pel. — A lány gyengéden rámosolygott. — Sőt különféle okokból el-elmegyünk a Sayshellre vagy akár más csillagtérségekbe is — rendszerint titokban. De akár titokban, akár nem, ugrani mindig kell, és bármelyik része ugrik is Gaiának, megérzi az egész.

— Nagyon kellemetlen lehet.

— Rosszabb is lehetne. Mert végtére is *nem* Gaia egész hatalmas tömege szenvedi el az ugrást, a hatás tehát nagyrészt eloszlik. De én mintha sokkal erőteljesebben élném át, mint Gaia legtöbb része. Hiába, hogy. Gaia minden része Gaia, az egyéni összetevők nem azonosak, de ezt például sehogy sem tudom megértetni Trevize-zal. Nekünk is megvannak a-magunk nehézségei, és az én szervezetem valami miatt különösen érzékeny az ugrásra.

— Várj! — kiáltott Pelorat, mert hirtelen eszébe jutott valami. — Trevize ezt egyszer elmagyarázta nekem. Te a hagyományos hajókon szerezted ezeket a rossz élményeket. Ha az ember hagyományos hajón utazik, akkor belépve a hipertérbe maga mögött hagyja a galaktikus gravitációs teret, s ugyanebbe lép vissza a hipertér elhagyásakor. A ki- és belépés okozza ezt az érzést. A *Távoli csillag* azonban gravitikus hajó. Független a gravitációs tértől, valójában nem hagyja el és nem is

tér oda vissza. Éppen ezért nem fogunk érezni semmit. Ezt elhiheted nekem, drágám, mert személyes tapasztalatom van róla.

— De hiszen ez nagyszerű! Bárcsak eszembe jutott volna, hogy előbb szóba hozzam a dolgot. Megkímélhettem volna magam a sok aggodalmaskodástól.

— Más értelemben is előnyösebb ez a hajó — magyarázta Pelorat, szinte kivirulva a szokatlan szerepben, hogy most ő tarthat csillagászati témájú kiselőadást. — Egy ugráshoz készülő hagyományos hajónak viszonylag messze el kell távolodnia a normális térben lévő nagy tömegű tárgyaktól, például csillagoktól; ráadásul minél erősebb gravitációs térről van szó, annál nehezebben hozható létre az az egyensúlyi állapot, amely nélkülözhetetlen a biztonságos ugrás végrehajtásához, továbbá ahhoz, hogy eljussunk a normális tér kívánt pontjára.

Ezzel szemben a gravitikus hajóban jóformán meg sem érezni az ugrást. Arról nem beszélve, hogy a mi hajónk fedélzetén az átlagosnál sokkal, de sokkal fejlettebb számítógépet helyeztek el, amely bámulatos ügyességgel és gyorsasággal képes elvégezni a legbonyolultabb számításokat, így aztán nem kell két hétig távolodni egy csillagtól, hogy a megfelelő távolságból, biztonságosan hajthassuk végre az ugrást; a *Távoli csillag*nak ehhez két-három nap is elég. Ezt elsősorban az magyarázza, hogy nem vagyunk kiszolgáltatva a gravitációs mezőnek, következésképpen a tehetetlenségi hatásoknak, így aztán sokkal hamarabb tudunk felgyorsulni, mint a hagyományos hajók… bevallom, ebből már nem sokat értek, de Trevize mondta.

— Ez remek, Pel, és Trevnek becsületére válik, hogy tudja kezelni ezt a szokatlan hajót — ismerte el Bliss.

Pelorat enyhén összeráncolta a homlokát.

— Kérlek, Bliss, nevezd Trevize-nak.

— Úgy nevezem, úgy. De a távollétében azért lazíthatok kicsit.

— Ne tedd. Egy kicsit se engedd felülkerekedni a régi szokásodat, drágám. Tudod, milyen érzékeny rá.

— Nem erre. Ő rám érzékeny. Nem szeret engem.

— Ez nem igaz — válaszolta Pelorat komolyan. — Erről már beszéltem vele. Nem, nem, ne húzd össze a szemöldöködet. Nagyon, de nagyon diplomatikus voltam, drága gyermekem. Megnyugtatott, szó sincs róla, hogy nem szeretne téged. Gaiára gyanakszik, és boldogtalanná teszi a tudat, hogy micsoda feladatot kell elvégeznie az emberiség jövőjéért. Erre nekünk is tekintettel kell lennünk. Majd túl lesz rajta, ha lassanként belátja Gaia előnyeit.

— Remélem; de nemcsak Gaiáról van szó. Mondhat neked akármit, Pel — és ne felejtsd el, téged nagyon kedvel, a világért sem akarja megbántani az érzéseidet —, ő személy szerint engem nem szeret.

— Nem, Bliss. Lehetetlen, hogy ne szeressen.

— Csak mert te szeretsz, Pel, nem kell mindenkinek szeretnie. Hadd magyarázzam meg. Trev — nos jó, Trevize — azt hiszi, robot vagyok.

Döbbenet zilálta szét Pelorat normális körülmények között flegmatikus vonásait.

— Nem gondolhatja rólad, hogy mesterséges emberi lény vagy!

— Miért olyan meglepő ez? Gaiát robotok segítségével telepítették be. Ez közismert tény.

— A robotok segíthettek benne, ahogy azt a gépek szokták, de Gaiára *emberek* települtek; földi emberek, így gondolja Trevize is. Én tudom.

— Gaia emlékezetében semmi sem él a Földről, ahogy már Trevize-nak is, neked is mondtam. A legrégebbi emlékeinkben azonban — hiába telt el háromezer év — megmaradtak a robotok, mint amelyek vállalták a feladatot, hogy Gaiát lakható világgá alakítsák. Akkoriban mi is azon dolgoztunk, hogy kialakítsuk Gaia bolygótudatát, ez sokáig tartott, Pel, drágám, ezért is ilyen homályosak a korai emlékeink, és meglehet, hogy nem is a Föld törölte ki őket, mint Trevize hiszi…

— Értem, Bliss — szólt közbe Pelorat idegesen —, de mi történt a robotokkal?

— Nos, amikor Gaia megszületett, a robotok elmentek. Nem akartuk, hogy Gaia a robotokat is befogadja, mert tudtuk, s tudjuk ma is, hogy egy ilyen alkotóelem hosszú távon ártalmas az emberi társadalomra, legyen az sziget vagy bolygó természetű. Nem tudom, hogyan vált ez meggyőződésünkké, talán a galaktikus történelem valamely nagyon korai szakaszának eseményein alapul, ameddig Gaia emlékezete már nem hatol vissza.

— Ha a robotok elmentek…

— Na igen… és ha némelyikük mégis itt maradt? Ha én is közülük való vagyok? A korom, mondjuk, tizenötezer év… Trevize erre gyanakszik.

— De nem vagy közülük való — ingatta a fejét lassan Pelorat.

— Biztos, hogy így gondolod?

— Persze hogy biztos. Te *nem* vagy robot.

— Honnan tudod?

— *Tudom,* Bliss. Nincs benned semmi mesterséges. Nekem ezt mindenki másnál jobban kell tudnom.

— És ha olyan mestermunka vagyok, hogy minden vonatkozásban, a legnagyobbtól a legapróbb részletig bámulatosán hasonlítok az igazihoz? Ha mesterséges lennék, hogy tudnád megállapítani a különbséget köztem és egy valódi emberi lény között?

— Nem hiszem, hogy ilyen tökéletes mesterműlehetnél —

válaszolta Pelorat.

— De ha mégis lenne rá mód, attól függetlenül, hogy te mit hiszel?

— Akkor sem hiszem el.

— Akkor vegyünk egy feltételezett esetet. Mit ereznél, ha olyan robot lennék, akit nem lehet megkülönböztetni az igazitól?

— Nos, akkor… akkor…

— Hogy még pontosabban fogalmazzak: mit éreznél, ha robottal kellene szeretkezned?

Pelorat hirtelen pattintott egyet jobb keze hüvelykés mutatóujjával, s felkiáltott:

— Tudod, eszembe jutnak azok a legendák, amelyekben egy nő beleszeret egy mesterséges férfiba és fordítva. Én mindig azt hittem, hogy ezek amolyan allegorikus történetek, és el sem tudtam képzelni, hogy a mese szó szerint igaz lehet. Persze, Golan meg én a „robot" szót sem hallottuk soha, míg le nem szálltunk a Sayshellen, de ha most belegondolok, az ilyen mesterséges nők és férfiak csakis robotok lehettek. Úgy látszik, valóban létezhettek a történelmi idők hajnalán. Márpedig ez azt jelenti, hogy a legendákat újból fontolóra kellene venni…

Gondolatokba mélyedve elhallgatott, Bliss pedig, miután türelmesen várt egy percig, hirtelen nagy csattanással összeütötte a tenyerét. Pelorat felugrott.

— Pel, drágám — szólt Bliss. — A mítoszaid mögé bújsz, hogy elmenekülj a kérdés elől. A kérdés így szólt: mit ereznél akkor, ha egy robottal kellene szeretkezned?

A férfi feszengve nézett rá.

— Olyannal, akit valóban nem lehet megkülönböztetni? Aki pontosan olyan, mint az ember?

— Igen.

— Én úgy gondolom, hogy az a robot, akit semmi módon nem lehet megkülönböztetni az embertől, az nem más, mint ember. Ha te ilyen robot lennél, akkor az én szememben csakis ember lennél.

— Ezt akartam hallani tőled, Pel.

Pelorat várt, aztán így folytatta:

— Nos hát, drágám, most, hogy hallottad, nem mondanád meg nekem kertelés nélkül, hogy valóban természetes emberi lény vagy, s nekem a továbbiakban nem kell megbirkóznom ilyen feltételezett helyzetekkel?

— Nem. Ilyesmit ne várj tőlem. A te meghatározásod szerint az a tárgy, amely rendelkezik a természetes emberi lény minden tulajdonságával, nem más, mint természetes emberi lény. Ha neked elég annyi, hogy én rendelkezem mindeme tulajdonságokkal, akkor ezzel le is zárhatjuk a témát. Eljutottunk a működőképes definícióhoz,

másra nincs szükségünk. Mert például én honnan tudhatom, hogy *te* nem robot vagy, aki történetesen minden szempontból olyan, mint egy emberi lény?

— Onnan, hogy én azt mondom, nem vagyok robot.

— Aha! De ha az embertől megkülönböztethetetlen robot lennél, akkor még azt is beléd programozhatták volna, hogy embernek mondd magad előttem, s talán magad is elhidd, amit állítasz. Nincs más — nem is lehet más — fogódzónk, mint ez a működőképes definíció. Átölelte Pelorat nyakát, és megcsókolta. A csók mind szenvedélyesebbé, mind hosszabbá vált, s Pelorat csak nagy sokára tudott, elfúló lélegzettel, megszólalni:

— De megígértük Trevize-nak, nem zavarjuk azzal, hogy nászutas fészeknek tekintjük a hajót.

— Most felejtsünk el minden ígéretet, időt se hagyjunk rá, hogy eszünkbe jusson — hízelkedett Bliss.

— De én ezt nem tehetem — mentegetőzött Pelorat zavartan. — Tudom, hogy bosszantlak vele, Bliss, de én nem tudom a gondolataimat kikapcsolni, és alkatilag is irtózom tőle, hogy elsodorjanak az érzelmeim. Ezt szoktam meg egy életen át, s nyilván sok bosszúságot okozok vele másoknak. Sohasem éltem olyan asszonnyal, aki előbb vagy utóbb ne hányta volna a szememre. Az első feleségem… de talán alkalmatlan is, hogy most vitassuk meg.

— Igen, meglehetősen alkalmatlan, de nem végzetesen. Nekem se te vagy az első szerelmem.

— Ó! — kiáltott fel Pelorat rettenetes zavarba esve, aztán, hogy észrevette Bliss huncut kis mosolyát, hozzátette: — Persze hogy nem. Eszembe se jutott, hogy én lennék… Egyébként az első feleségem nem szerette, hogy ilyen vagyok.

— De én szeretem. Én vonzónak találom, ahogy mindig elmerülsz a gondolataidban.

— *Ezt* azért mégsem hihetem el, de most megint eszembe jutott valami. Akár robot, akár ember, nem számít. Ebben megegyeztünk. Csakhogy én szigetember vagyok, ezt te is tudod. Nem vagyok Gaia része, és a bizalmas együttléteink során neked olyan érzelmekben van részed, melyek kívül esnek Gaián, még ha egy-egy rövid időre belevonsz is Gaiába. De amit te átélsz, meg sem közelítheti azt az érzelmi töltést, amit akkor tapasztalnál, ha Gaiát szeretnél.

— A veled való együttlétnek is megvan a maga gyönyörűsége, Pel — válaszolta Bliss. — Én nem nézek ennél messzebbre.

— De itt nemcsak arról van szó, hogy te szeretkezel velem. Te nemcsak te vagy. És ha Gaia szemében ez perverzitás?

— Ha az lenne, tudnám, hiszen én Gaia vagyok. És mivel én gyönyörűségemet lelem benned, Gaia leli benned a gyönyörűségét. Amikor szeretjük egymást, bizonyos fokig egész Gaia átéli ezt az

érzést. Ha azt mondom, szeretlek, ez azt jelenti, hogy Gaia szeret téged, noha csupán egy része — az, amit,én testesítek meg — vállalta magára ezt a szerepet. Úgy látom, kicsit összezavarodtál.

— Lévén szigetember, nem egészen értem, Bliss.

— A szigetember teste mindig jó hasonlatnak kínálkozik. Ha fütyülsz, az egész tested, *te* mint organizmus szeretnéd fütyülni a dallamot, a feladatot azonban csak a száddal tudod elvégezni, továbbá a nyelveddel és a tüdőddel. A jobb lábad nagyujja nem csinál semmit.

— Kopogással kísérheti a dallamot.

— De ez nem szükséges a fütyüléshez. A nagyujjad kopogása nem maga a cselekvés, hanem válasz a cselekvésre, és nem vitás, hogy Gaia minden része valahogy így válaszolhat az én érzelmeimre, akárcsak én az övéire.

— Ettől nyilván nem kellene zavarba jönnöm — kockáztatta meg Pelorat.

— De nem ám.

— És mégis valami furcsa felelősségérzet támad föl bennem. Amikor megpróbállak téged boldoggá tenni, úgy érzem, Gaia minden egyes organizmusát kell boldoggá tennem.

— A legutolsó atomjáig… de hiszen azt teszed. Hozzájárulsz ahhoz a közös örömérzethez, amit egy-egy rövidke pillanatra megosztottam veled. Úgy gondolom, a te hozzájárulásod túl kicsi, semhogy mérni lehessen, de létezik, s ettől a tudattól a te örömöd is nagyobb lesz.

— Bárcsak tudnám, eléggé lefoglalja-e Golant a feladat, hogy a hajót átvezesse a hipertéren, s ott marad még egy ideig a vezérlőfülkében! — sóhajtotta Pelorat.

— Szeretnéd, ha most nászútra mennénk, ugye?

— Igen.

— Akkor fogj egy darab papírt, írd rá, hogy „nászutas fülke”, és tedd ki az ajtóra. Ha még akkor is be akar jönni, az az ő baja.

Pelorat szót fogadott, s míg ők boldogan adták át magukat a szerelemnek, a *Távoli csillag* végrehajtotta az ugrást. Sem Pelorat, sem Bliss nem vette észre, s ha netán észreveszik, sem figyeltek volna rá.

10.

Csupán néhány hónap telt el azóta, hogy Pelorat találkozott Trevize-zal, s életében először elhagyta a Terminust. A születése óta eltelt több mint fél évszázad alatt (Galaktikus Szabványban számolva) a legnagyobb mértékben bolygólakó volt.

E néhány hónap elég volt, hogy úgy tekintsen magára, mint vérbeli űrcsavargóra. Eddig három bolygót látott az űrből: magát a Terminust, a Sayshellt és Gaiát. És most itt volt a megfigyelőernyőn a

negyedik, ámbár csak a számítógép vezérelte teleszkóp vetítette oda. Ez a negyedik bolygó a Comporellon volt.

És megint, immár negyedszer is érezte azt az enyhe csalódottságot. Már megint úgy képzelte, hogy ha letekint az űrből egy lakott világra, akkor meglátja majd a tengerből kiemelkedő szárazföldek körvonalait vagy éppenséggel a szárazföldek belsejében megbúvó tavak foltjait.

És sohasem ezt látta.

Ha ugyanis egy bolygó lakott volt, akkor atmoszférájának és hidroszférájának is lennie kellett. Márpedig ha volt levegője és vize, akkor voltak felhői is; és ha voltak, akkor el is takarták a kilátást. Pelorat tehát most is azon vette magát észre, hogy a szeme előtt kavargó fehérséget bámulja, melyet csak itt-ott szakított meg egy-egy halványkék vagy rozsdabarna rés.

Borúsan töprengett el azon, hogy vajon föl lehet-e egyáltalán ismerni egy világot, ha az ember, mondjuk, háromszázezer kilométer távolságból, egy képernyőre vetítve látja. Hogy lehet egyik felhőörvényt megkülönböztetni a másiktól?

Bliss kicsit aggódva nézett rá.

— Mi a baj, Pel? Olyan boldogtalannak látszol.

— Úgy látom, az űrből minden bolygó egyforma.

— Mi ebben a baj, Janov? — tudakolta Trevize. — Így van ez a Terminusszal is, ha valamely partvonala a látóhatárra esik, kivéve, ha az ember tudja, mit lát… például egy különösen jellegzetes hegycsúcsot vagy egy bizonyos, könnyen felismerhető partszakaszt.

— Kétségtelen — válaszolta Pelorat, de látszott rajta, hogy egyáltalán nem elégíti ki a magyarázat —, de mit keressen az ember egy vonuló felhőtömegben? De még ha megpróbálja is, mire eldönthetné, már az éjszakai félgömb fölött jár.

— Nézze kicsit figyelmesebben, Janov. A felhők formájából látni lehet, hogy egy minta szerint rendeződnek el, amely minta egy központ körül forogva vonul tovább a bolygó felett. Ez a központ többé-kevésbé az egyik sark fölött van.

— Melyik fölött? — érdeklődött Bliss.

— Miután a bolygó hozzánk képest balról jobbra forog, a dolog természetéből adódóan mi a déli sarkra látunk rá. És mivel a központ látszólag nagyjából tizenöt fokos szöget zár be a terminátorral, azaz a bolygó árnyékvonalával, a bolygó tengelye pedig huszonegy fokos dőlést mutat a forgássíkra emelt merőlegeshez képest, vagy a tavasz, vagy a nyár közepén járunk, attól függően, hogy a sarok távolodik-e a terminátortól, vagy közeledik hozzá. A számítógép ki tudja számítani a bolygó keringési pályáját, s ha megkérdezném, tüstént meg is mondaná. Tehát az egyenlítőtől északra fekvő félgömb fővárosában vagy az ősz, vagy a tél közepén járunk.

— Ezt mind meg tudja állapítani? — húzta össze Pelorat a szemöldökét. Úgy nézett ki a felhőkre, mintha azt várná, hogy azok mindjárt megszólítják, de persze, hiába.

— Nemcsak ezt — válaszolta Trevize. — Ha megnézi a sarkvidéket, azt látja, hogy a távolodó felhőrétegben nincsenek rések. Pedig vannak, de a réseken át csak jeget látni, vagyis fehér alapon fehéret.

— Ó — mondta Pelorat —, gondolom, ez nem lepi meg, lévén szó sarkvidékről.

— Ez így is van a lakható bolygókon. Az életteleneken esetleg nincs levegő vagy víz, vagy bizonyos jelek arra engednek következtetni, hogy a felhők anyaga nem vízpára, vagy a jég nem vízjég. Ezen a bolygón nincsenek ilyen jelek, tehát tudjuk, hogy a felhők és a jég, amiket látunk, vízből vannak.

A következő dolog, amit megfigyelhetünk, a terminátor nappali oldalán lévő nagy kiterjedésű fehér terület, amiről a tapasztalt szem rögtön megállapítja, hogy az átlagosnál jóval nagyobb méretű. Továbbá feltűnhet a szemlélőnek ez a leheletnyi narancsszínű árnyalat, amit a fényvisszaverődés okoz, s azt jelenti, hogy a Comporellon napja enyhén szólva hűvösebb, mint a Terminusé. Noha a Comporellon közelebb van a saját napjához, mint a Terminus az övéhez, annyira mégsem közel, hogy kárpótolja magát napja alacsonyabb hőmérsékletéért. Ennélfogva a Comporellon a lakható bolygók között hidegnek számít.

— Nahát, öregem, úgy olvassa, mint valami filmet! — ámult el Pelorat.

— Azért ne legyen ennyire lenyűgözve — mondta Trevize szeretetteljes mosollyal. — A számítógép megadta nekem a bolygó jellegzetes adatait, beleértve a kissé alacsony hőmérsékletet is. Könnyű következtetni arra, amit már tud az ember. Ami azt illeti, a Comporellon egy jégkorszak küszöbén áll, ami csak azért nem tud beköszönteni, mert a kontinensei szerkezete ezt nem engedi.

— Nem szeretem a hideg világokat — harapott Bliss az alsó ajkába.

— Hoztunk meleg ruhákat — mondta Trevize.

— Nem erről van szó. Az ember valójában nem alkalmazkodott a hideg időjáráshoz. Nincs vastag szerzetünk, sem tollazatúnk, sem vastag, bőr alatti zsírszövetünk. Az én szememben minden hideg világ mintha bizonyos közönnyel viseltetne önnön alkotórészei jóléte iránt.

— Gaia egyenletesen meleg mindenütt? — kérdezte Trevize.

— Általában igen. Vannak ugyan hideg területei is, ahol a hideghez alkalmazkodott növények és állatok élnek, s ugyanígy a forróságtűrő élővilág is fenntart bizonyos részeket, de általában egyenletesen szelíd éghajlatú, sohasem melegszik fel vagy hűl le

annyira, hogy lakói — beleértve természetesen az emberi lényeket is — kellemetlenül érezzék magukat.

— Na persze, az emberi lények. Ilyen vonatkozásban Gaia minden része élő és egyenlő, de azért egyesek, például az emberi lények, nyilván egyenlőbbek a többinél.

— Ne legyen már ilyen ostobán gunyoros — fakadt ki kissé ingerülten Bliss. — A tudatosság és értelmesség foka és erőssége fontos dolog: Az ember hasznosabb része Gaiának, mint egy ugyanolyan súlyú kő, és Gaiának mint egésznek a tulajdonságai és működése szükségszerűen az emberi lényeg felé tolódik el, ámbár korántsem annyira, mint a maguk sziget-világain. Sőt bizonyos korokban a súlypont máshová helyeződhet, ha Gaiának mint egésznek arra van szüksége. Nagy időközönként eltolódhat akár a sziklás bolygóbelső irányába is. Erre is oda kell figyelni, mert ha nem, megszenvedi egész Gaia. Nem akarhatjuk, hogy egy vulkán fölöslegesen törjön ki, igaz?

— Nem — felelte Trevize. — Fölöslegesen ne törjön ki.

— Magát ez hidegen hagyja, ugye?

— Nézze — felelte Trevize —, nekünk vannak az átlagosnál hidegebb és az átlagosnál melegebb bolygóink; van, amelyiken hatalmas trópusi őserdők és van, amelyiken határtalan szavannák húzódnak. Nincs két egyforma világ, és mindegyik otthont nyújt azoknak, akik megszokták azt a világot. Én megszoktam a viszonylag kellemes éghajlatú Terminust — ami azt illeti, mi zaboláztuk meg annyira, hogy szinte gaiai szelídségűvé vált —, de szeretek elszabadulni róla, legalább hébe-hóba, hogy valami mást is tapasztaljak. Nekünk van valamink, Bliss, ami Gaiának nincs, és ez a változatosság. Ha Gaia Galaxiává válik, vajon a Galaxis minden világa szelídségre kényszerül? Ez az egyhangúság elviselhetetlen lesz.

— Ha tényleg úgy van, ahogy mondja, és a változatosság kívánatos, akkor megmarad a változatosság — jelentette ki Bliss.

— Hogy úgy mondjam, mint a központi bizottság ajándéka? — kérdezte Trevize szárazon. — És csak épp annyi, amennyit el tud viselni a változatosságból? Én szívesebben bíznám a természetre.

— De hiszen *maguk* sem bízták a természetre! A Galaxis minden lakható világát átalakították. A bolygók természetes állapotukban kényelmetlenek voltak az emberiségnek, addig változtatták mindegyiket, amíg a lehető legszelídebbekké váltak. Ha ez a világ itt hideg, biztos vagyok benne, csak azért, mert a lakói nem tudták jobban felmelegíteni, mert akkor a költségek már elviselhetetlenekké váltak volna. És még így is bizonyosak lehetünk benne, hogy a ténylegesen lakott tereket mesterségesen kellemes hőmérsékletűre melegítették föl. Hagyja hát az erkölcsös szónoklatokat arról, hogy bízzuk a természetre.

— Gondolom, most Gaia nevében beszél.

— Én mindig Gaia nevében beszélek. Gaia vagyok.

— Ha Gaia ennyire meg van győződve a saját felsőbbrendűségéről, akkor miért igényelte az *én* döntésemet? Miért nem haladnak tovább előre nélkülem?

Bliss szünetet tartott, mintha a gondolatait szedné össze. Aztán megszólalt:

— Mert nem bölcs dolog túlságosan bízni önmagunkban. Természetesen tisztábban látjuk az erényeinket, mint a hibáinkat. Nagyon igyekszünk, hogy azt tegyük, ami-a helyes; nem feltétlenül azt, ami helyesnek *látszik,* de ami mindenféle részrehajlás nélkül valóban helyes, ha van egyáltalán részrehajlás nélkül létező igazság. Számunkra maga testesítette meg a leginkább az objektív igazságot, ezért követjük a maga szavát.

— Ilyen objektív igazság az is — jegyezte meg Trevize szomorúan —, hogy még csak nem is értem a saját döntésemet, s most azt kutatom, mi lehet a jogosultsága.

— Meg fogja találni — mondta Bliss.

— Remélem — felelt rá Trevize.

— Ami azt illeti, drága öregem — kapcsolódott be a beszélgetésbe Pelorat —, úgy látom, ezt az iménti szópárbajt Bliss elég könnyedén megnyerte. Miért nem látja be, hogy az ő érvei a maga döntését igazolják, vagyis hogy Gaiának kell hordoznia az emberiség jövőjét?

— Mert nem ismertem ezeket az érveket, amikor a döntést meghoztam — vágta rá Trevize nyersen. — Gaiáról jóformán semmit sem tudtam. Valami más befolyásolt engem, legalábbis öntudatlanul, valami, ami sokkalta lényegesebb, mint minden gaiai részlet. Ezt a valamit kell nekem megtalálnom.

Pelorat békítően emelte föl a kezét.

— Ne legyen dühös, Golan.

— Nem vagyok dühös. Csak valami elviselhetetlen feszültséget érzek. Nem akarok a Galaxis középpontjává válni.

— Nem hibáztatom érte, Trevize, és őszintén sajnálom, hogy a lelki alkata valamiképpen belekényszerítette ebbe a tisztségbe — mondta Bliss. — Egyébként mikor szállunk le a Comporellonon?

— Három nap múlva — hangzott Trevize válasza. — De csak az egyik körülötte keringő fogadóállomás érintése után.

— Ezzel nem lehet semmi gond, ugye? — érdeklődött Pelorat. Trevize vállat vont.

— Az ilyesmi a bolygóhoz közeledő hajók számától, a működő fogadóállomások számától és legfőképpen az engedélyezésre és a visszautasításra vonatkozó különleges szabályoktól függ. Ezek a szabályok időről időre változnak.

— Mi értelme itt a visszautasításnak? — méltatlankodott Pelorat. — Hogyan utasíthatnák vissza az Alapítvány polgárait? A

Comporellon nem az Alapítvány uralma alá tartozik?

— Nos, igen is, nem is. Ami a törvényességet illeti, az ügynek vannak kényes vonatkozásai, és nem vagyok tisztában vele, hogyan értelmezi ezeket a Comporellon. Szerintem van rá esélyünk, hogy visszautasítanak, de ezt az esélyt nem tartom valószínűnek.

— És mihez kezdünk, ha visszautasítanak?

— Nem tudom biztosan — felelte Trevize. — De ne fárasszuk magunkat azzal, hogy előre nem látható eseményekre dolgozunk ki terveket, inkább várjuk meg, mi történik.

11.

Már elég közel jártak a Comporellonhoz, hogy teleszkópos nagyítás nélkül is valóságos gömbnek lássák. De a nagyítással együtt már maguk a fogadóállomások is láthatókká váltak. Jóval kijjebb voltak, mint a bolygó körül keringő egyéb szerkezetek, és rendesen kivilágították őket.

A bolygó déli sarka felől közeledő *Távoli csillag* a világ felét mindig nappali fényben látta. Az éjszakai féltekén lévő fogadóállomások fénypontjait természetesen sokkal tisztábban lehetett látni. Egyenletes távolságban, egy körív mentén helyezkedtek el. Hatot láttak belőlük (és nyilván további hat volt a nappali oldalon), valamennyi. egyenletes és azonos sebességgel keringett a bolygó körül.

Pelorat a látványtól lenyűgözve kérdezte:

— Mik azok a másfajta fények, ott, közelebb a bolygóhoz?

— Annyira nem ismerem ezt a világot, hogy meg tudnám mondani magának — válaszolta Trevize. — Nyilván vannak köztük keringő üzemek vagy laboratóriumok, esetleg megfigyelőállomások, de talán még emberlakta hajóvárosok is. Néhány bolygó jobban szeréti, ha az összes körülötte keringő objektum sötétben marad a külső szemlélő előtt, kivéve a fogadóállomásokat. Közéjük tartozik a Terminus is. A Comporellon nyilván liberálisabb elvek szerint kormányozza önmagát.

— Melyik fogadóállomásra megyünk, Golan?

— Rajtuk múlik. Már elküldtem a leszállási kérelmünket, erre kell megadniuk az utasítást, hogy melyik állomásra menjünk és mikor. Sok múlik azon, hogy pillanatnyilag hány bejövő hajó kér belépési engedélyt. Ha minden állomáson tucatnyi hajó áll sorban, nem tehetünk mást, mint hogy türelmesen várakozunk.

— Én eddig csak kétszer voltam hipertéri távolságra Gaiától — mondta Bliss —, s mindkét alkalommal vagy a Sayshellen, vagy annak közelében tartózkodtam. *Ilyen* messzire még sohasem távolodtam el.

— Számít az? — villant rá Trevize szeme. — Maga így is, úgy is

Gaia marad, nem?

Bliss arcára egy pillanatra kiült a bosszankodás, de végül csak feloldódott egy majdnem zavart kuncogásban.

— El kell ismernem, ezúttal megfogott, Trevize. A „Gaia” szónak kettős értelme van. Használható olyan értelemben, hogy az űrben lévő, tömör gömb alakú bolygóra vonatkozzék, de használható úgy is, hogy azt az élő tárgyat jelentse, amely e gömböt magába foglalja. Az igazat megvallva két különböző szót kellene alkalmaznunk e két fogalom jelölésére, de a gaiaiak mindig tudják az összefüggésből, mit értsenek rajta. Beismerem, egy szigetember olykor összezavarodhat tőle.

— Vagyis arról van szó, hogy bár sok ezer parszeknyire van a Gaiától mint bolygótól, továbbra is része Gaiának, az organizmusnak? — kérdezte Trevize.

— Az élő organizmust tekintve továbbra is Gaia vagyok.

— Semmi gyengülés?

— Lényegében semmi. Bizonyára beszéltem már magának róla: bizonyos nehézséggel jár, hogy az ember a hipertéren túl is Gaia maradjon, de én Gaia maradtam.

— Eszébe jutott-e valaha, hogy Gaiát tekinthetnénk akár egy galaktikus szörnynek is — a legendák csápos szörnyetegének —, amely csápjaival elér mindenhová? — kérdezte Trevize. — Nem kéne mást tenniük, mint néhány gaiait elhelyezni minden egyes lakott világon, s ezzel gyakorlatilag meg is valósították Galaxiát. Ami azt illeti, lehet, hogy már meg is tették. Hol vannak még gaiai honfitársai? Feltételezem, hogy van egy-kettő a Terminuson és egy-kettő a Trantoron is. Milyen messzire jutottak még el.

Bliss határozottan feszengeni látszott.

— Azt mondtam, nem hazudok magának, Trevize, de ez nem jelenti azt, hogy el kell árulnom a teljes igazságot. Vannak dolgok, amikről nem kell tudnia, és ezek közé tartozik Gaia individuális részecskéinek holléte és személyazonossága is.

— Kell-e tudnom e csápok létezésének okát, Bliss, még ha a hollétüket nem ismerem is?

— Gaiának az a véleménye, hogy nem kell tudnia.

— De azért, gondolom, sejtenem szabad. Maguk a Galaxis őrzőinek tekintik magukat.

— Mi buzgón óhajtjuk, hogy megszülessék egy szilárd és biztonságos, egy békés és virágzó Galaxis. A Seldon-tervet, legalábbis ahogy Hari Seldon eredetileg kidolgozta, arra szánták, hogy kifejlessze a Második Galaktikus Birodalmat, azt, amely szilárdabb és működőképesebb lesz az Elsőnél. A Terv, amelyet a Második Alapítvány folyamatosan módosított és tökéletesített, mindeddig szemmel láthatóan jól működött.

— De Gaia nem akarja a klasszikus értelemben vett Második Galaktikus Birodalom létrejöttét, így van? Maguk Galaxiát akarnak — élő Galaxiát.

— Miután maga engedélyt adott rá, reméljük, idővel megszületik Galaxia. Ha nem adott volna rá engedélyt, Seldon Második Birodalmáért kellett volna küzdenünk, hogy azt tegyük olyan biztonságossá, amilyenné csak tudjuk.

— De hát mi rossz van a…

Trevize füle rögtön fölneszeit a halk, búgó hangra.

— Jelez a számítógép — mondta. — Valószínűleg a fogadóállomástól kap utasításokat. Mindjárt visszajövök.

Belépett a vezérlőfülkébe, kezét az asztal lapján lévő körvonalakra fektette, s úgy találta, valóban utasításokat kap attól az állomástól, amely felé közeledik: a Comporellon középpontjától az északi sarkig húzott vonalra vonatkozó koordinátákat, amely mentén meg kell közelítenie az állomást.

Jelezte, hogy az utasításokat tudomásul vette, s aztán egy pillanatra hátradőlt.

A Seldon-terv! Mióta nem gondolt már rá! Az Első Galaktikus Birodalom összeomlott, az Alapítvány pedig ötszáz éven át nőttön nőtt — eleinte a Birodalommal versengve, később annak romjain, de mindvégig a Tervnek megfelelően.

Törést csak az Öszvér jelentett, s akkor egy ideig félő volt, hogy a Terv darabokra zúzódik, ám az Alapítvány talpra áll — talán a kezdettől fogva rejtőzködő Második Alapítvány segítségével, talán a még jobban rejtőzködő Gaia segítségével.

És most egy még komolyabb veszély fenyegeti a Tervet, még annál is komolyabb, mint amilyet az Öszvér valaha is jelentett. Az, hogy a Birodalom megújulását valami-egészen más, a történelemből eddig nem ismert irányba — Galaxia felé — terelik. *És ő maga egyezett ebbe bele!*

De miért? Törés volt a Tervben? Elemi hiba?

Egy villanásnyi ideig mintha látta volna, hogy ez a törés igenis létezik, tudja is, mi az, és tudta akkor is, amikor meghozta a döntést — de az a tudás… ha valóban az volt… már el is tűnt, egyik pillanatról a másikra, ahogy felvillant, és csak az űr maradt utána.

Talán csak káprázat volt; akkor is, amikor döntött, és most is. Hiszen semmit sem tudott a Tervről az alaptételeken kívül, melyek érvényt adtak a pszichohistóriának. De ezen kívül egyetlen részletet sem ismert, a matematikájából meg éppen hogy egy fikarcnyit sem.

Behunyta a szemét és gondolkodott.

Nem látott semmit.

Talán a számítógéptől kapta azt a többleterőt? Kezét az asztallapra fektette, s érezte, hogy a gép keze melegen simul a

tenyerébe. Újra behunyta a szemét és gondolkodott.

Most sem látott semmit.

12.

A hajó fedélzetére lépő comporelloni holografikus személyazonossági kártyát viselt. Meglepő hűséggel ábrázolta a pufók, gyér szakállú arcot, és alatta ott volt a neve is: A. Kendray.

A teste is zömök, kerekded volt, akár az arca. Kíváncsian, fesztelenül nézegetett körbe a hajón, mely láthatóan elkápráztatta.

— Hogyhogy ilyen gyorsan ideértek? — kérdezte. — Csak két óra múlva számítottunk magukra.

— Ez egy vadonatúj modell — válaszolta Trevize diplomatikus udvariassággal.

Kendray korántsem volt az a hamvas ártatlanság, aminek első pillantásra látszott. A vezérlőfülkébe lépve azonnal azt kérdezte:

— Gravitikus?

Trevize úgy gondolta, fölösleges tagadnia azt, ami első pillantásra ilyen nyilvánvaló.

— Az — mondta közönyösen.

— Roppant érdekes. Hallani még csak hall róla az ember, de látni eddig még valahogy sohasem sikerült. A motorok a törzsben vannak?

— Úgy van.

— A számítógép áramkörei szintén? — pillantott Kendray a számítógépre.

— Úgy van. Nekem mindenesetre azt mondták. Nem néztem utána.

— Na persze. Nos, nekem a hajó papírjaira van szükségem: a motor száma, a gyártás helye, az azonosítási kód, szóval az egész hóbelevanc. Gondolom, a számítógépben van minden, s fél másodperc alatt kiadja a kitöltött űrlapot.

Azért valamivel tovább tartott a dolog. Kendray megint körülnézett.

— Mindössze hárman vannak a fedélzeten?

— Pontosan — felelte Trevize.

— Élő állat? Növények? Egészségi állapot?

— Nincs. Nincs. És jó — közölte Trevize határozottan.

— Hmm… — Kendray dünnyögve jegyezgetett. — Letenné ide a kezét? Csak rutin eljárás. A jobb kezét, kérem.

Trevize kelletlen pillantást vetett az eszközre. Egyre szélesebb körben alkalmazták, és gyors ütemben vált mind bonyolultabbá. Egyetlen pillantás elég volt egy ilyen eszköz mikrodetektorára, hogy bonyolultsági fokából meg lehessen állapítani egy világ fejlettségi szintjét. Mára már nem sok világ maradt, bármilyen elmaradott is,

amelyiknek egyáltalán nem volt ilyen eszköze. A fejlődés a Birodalom végső összeomlásával vette kezdetét, minthogy az egykori egész töredékvilágai mind aggályosabban védték magukat a többiek felől fenyegető, betegségektől és idegen mikroorganizmusoktól.

— Mi az? — kérdezte Bliss halkan, tele kíváncsisággal, hol ide, hol oda kukucskálva, hogy jobban lásson.

— Mikrodetektor… gondolom, így hívják — válaszolta Pelorat.

— Nincs benne semmi rejtélyes — tette hozzá Trevize. — Automatikusan, kívül-belül megvizsgálja a testének egy darabját, nincs-e benne olyan mikroorganizmus, amely betegséget terjeszthet.

— Ez osztályozni is tudja a mikroorganizmusokat — jelentette ki Kendray nem titkolt büszkeséggel. — Itt, a Comporellonon fejlesztették ki. De ha nem haragszik, még nem nyújtotta ide a jobb kezét.

Trevize behelyezte a kezét a gépbe, és nézte, ahogy az apró vörös jelek sora végigtáncol egy nyaláb vízszintes vonalon. Kendray megérintett egy kapcsolót, mire azonnal megjelent egy színes fénymásolat.

— Ha volna szíves, uram, és aláírná — mondta. Trevize engedelmeskedett.

— Nagyon rossz állapotban vagyok? — tudakolta. — Ugye, azért nem fenyeget túl nagy veszély?

— Nem vagyok orvos — felelte Kendray —, részleteket tehát nem mondhatok, de semmi olyat nem jelez, ami miatt vissza kéne küldenem, vagy karanténba kéne zárnom. És engem csak ez érdekel.

— Micsoda szerencsém van — jegyezte meg Trevize szárazon, a kezét rázogatva, hogy kiálljon belőle a bizsergés.

— Ön következik, uram — szólt Kendray. Pelorat kissé tétován helyezte a gépbe a kezét, majd ő is aláírta a másolatot.

— És ön, asszonyom?

Néhány perc múlva nagyot nézett az eredmény láttán.

— Soha életemben nem láttam ehhez hasonlót! — Szinte áhítatosan nézett föl Blissre. — Ön negatív. Tökéletesen negatív.

— Milyen kedves — mosolygott Bliss elbájolóan.

— Igen, asszonyom. Irigylem önt. — Aztán újra az első másolatra pillantott. — A személyazonossági lapját kérem, Mr. Trevize.

Trevize odaadta. Kendray megnézte, arcán újabb meglepetés tükröződött.

— A terminusi törvényhozás tanácsosa?

— Úgy van.

— Az Alapítvány magas rangú tisztviselője?

— Pontosan — felelte Trevize hűvösen. — Tehát, ha lehet, végezzünk ezekkel gyorsan, rendben?

— Ön a hajó kapitánya?

— Igen, én vagyok az.

— A látogatás célja?

— Az Alapítvány biztonságát érintő ügy, ennél többet nem mondhatok magának. Megértette?

— Igen, uram. Mennyi ideig szándékozik itt tartózkodni?

— Nem tudom. Talán egy hétig.

— Nagyon helyes, uram. És a másik úr?

— Dr. Janov Pelorat a neve — közölte Trevize. — Ott az aláírása, és én kezeskedem érte. A Terminus egyik tudósa, és segítségemre van abban az ügyben, amiért idelátogattam magukhoz.

— Értem, uram, de látnom kell a személyazonossági lapját. Sajnálom, a szabály az szabály. Remélem, *ön* is megérti, uram.

Pelorat átnyújtotta a papírjait.

Kendray bólintott.

— És az öné, kisasszony?

— Fölösleges zaklatnia a hölgyet — mondta Trevize higgadtan. — Érte is vállalom a kezességet.

— Igen, uram. De tudnom kell a személyazonosságát.

— Attól tartok, uram, nincsenek papírjaim — szólalt meg Bliss.

Kendray összehúzta a szemöldökét.

— Tessék?

— Az ifjú hölgy nem hozott magával papírokat — vágott közbe Trevize. — Feledékenységből. De tökéletesen rendben van. Minden felelősséget vállalok érte.

— Bárcsak megengedhetném önnek, de nincs rá felhatalmazásom — válaszolta Kendray. — A felelősség az enyém. A körülményeket tekintve nincs túl nagy jelentősége. Nem okozhat nehézséget a másolatok beszerzése. Gondolom, az ifjú hölgy is terminusi.

— Nem, ő nem az.

— Akkor hát az Alapítvány egy másik részéből való?

— Ami azt illeti, nem.

Kendray éles pillantást vetett Blissre, majd Trevize-ra.

— Ez bonyolítja a helyzetet, tanácsos. Időbe telik, míg beszerezzük a másolatokat valamely nem alapítványi világról. Bliss kisasszony, mivel ön nem alapítványi polgár, meg kell kérdeznem, melyik bolygón született, és jelenleg hol él. És meg kell várnia, amíg a papírjai megérkeznek.

— Nézze, Mr. Kendray — kezdte Trevize. — Nem látom be, miért van szükség bármiféle akadékoskodásra. Én az Alapítvány kormányának magas rangú tisztviselője vagyok, s nagy fontosságú küldetésben érkeztem magukhoz. Holmi közönséges adminisztrációs munka miatt nem tartóztathat fel.

— Nem én döntök, tanácsos. Ha rajtam múlna, máris leengedném

önöket a Comporellonra, de minden cselekedetemet egy vaskos szabálygyűjtemény irányítja. Vagy a könyv szerint járok el, vagy a fejemhez vágják. De abban nyilván nem tévedek, hogy már várja önöket a comporelloni kormány valamelyik tagja. Ha megmondják nekem, ki az, kapcsolatba lépek vele, és ha ő utasít, hogy engedjem át önöket, akkor rendben is vagyunk. Trevize egy pillanatig habozott.

— Ez a lépés nem volna célirányos, Mr. Kendray. Beszélhetnék a közvetlen felettesével?

— Bizonyára beszélhet, de nyilván nem azonnal.

— Biztos vagyok benne, hogy nyomban idejön, mihelyt megtudja, hogy egy alapítványi tisztviselővel beszél.

— Ami azt illeti — szólt Kendray —, köztünk legyen mondva, de ez csak rontana a helyzeten. Tudja, mi nem vagyunk az Alapítvány központi területének része. Mi egy Szövetséges Hatalom irányítása alá tartozunk, és ezt komolyan is vesszük. Az emberek gondosan ügyelnek rá, nehogy alapítványi báboknak tekintsék őket — félre ne értse, uram, csak a közkeletű kifejezést használtam —, és a legszívesebben újra kinyilvánítanák a függetlenségüket. A felettesem jutalompontokat remélne attól, ha *visszautasítana* holmi különleges szívességet egy alapítványi tisztviselőnek.

— És maga is? — kérdezte Trevize elsötétülő arccal. Kendray megrázta a fejét.

— Én politikailag nem számítok, uram. Nekem senki sem adna jutalompontokat semmiért. Szerencsésnek tekinthetem magam, ha megkapom a béremet. Mellesleg, ha jutalompontokat nem is, rosszpontokat mindenesetre kaphatok, méghozzá igen könnyen. Bár ne így lenne.

— Tudja, hogy a helyzetemnél fogva gondoskodhatom magáról.

— Nem, uram. Sajnálom, ha arcátlanságnak tűnik, de nem hinném, hogy megteheti. És uram, bár zavarba ejt, hogy ezt kell mondanom, de kérem, ne is ajánljon föl nekem semmi értékeset. Példásan megbüntetik azokat a tisztviselőket, akik elfogadnak bármit, és manapság nagy szakértelemmel derítik föl az ilyen eseteket.

— Eszembe se jutott, hogy megvesztegessem magát. Csak arra gondoltam, mit művelne magával Terminus polgármestere, ha értesülne róla, hogy akadályt gördített a küldetésem elé.

— Tanácsos, én tökéletes biztonságban vagyok addig, amíg elbújhatok a szabályzat mögé. Ha a comporelloni Elnöki Tanács tagjait az Alapítvány megbünteti, az az ő gondjuk, és nem az enyém. Ám ha ez segít, uram, önt és dr. Félórától átengedem a hajójukkal együtt. Hagyják az állomáson Bliss kisasszonyt, mi itt tartjuk őt, amíg a papírjairól készült másolatok megérkeznek, s aztán őt is leküldjük a felszínre. Ha a papírok valami oknál fogva nem szerezhetők be, a kereskedelmi járattal szépen visszaküldjük a saját bolygójára. De

ebben az esetben, attól tartok, valakinek fedeznie kell az útiköltségét.

Trevize észrevette, milyen képet vág erre Pelorat, s azt mondta:

— Mr. Kendray, beszélhetnék önnel négyszemközt a vezérlőfülkében?

— Rendben van, de sokáig már nem időzhetek a fedélzeten, mert kérdezősködni fognak.

— Nem tart sokáig — ígérte Trevize.

A vezérlőfülkébe érve feltűnő gondossággal csukta be maguk mögött az ajtót, majd halkan beszélni kezdett:

— Én már sokfelé jártam, Mr. Kendray, de olyan helyen még soha, ahol ilyen nagy hangsúlyt fektettek a beutazás szabályozásának apró részleteire, különösen, ha alapítványiakról, mi több, alapítványi *tisztségviselőkről* volt szó.

— De hiszen az ifjú hölgy nem alapítványi.

— Még akkor is.

— Az efféle dolgok szabályos hullámzást mutatnak — magyarázta Kendray. — Volt néhány botrányos esetünk, ezért most ez a nagy szigorúság. Ha jövőre látogatnak hozzánk, lehet, hogy nem lesz semmi nehézségük, most azonban nem tehetek semmit.

— Próbálja meg, Mr. Kendray — kérlelte Trevize, s a hangja bársonyossá vált. — A könyörületességére bízom magam, s úgy fordulok önhöz, mint férfi a férfihoz. Pelorat és én már jó ideje együtt vagyunk ebben a küldetésben. Ő és én. Csak ő és én. Jó barátok vagyunk, de azért csak magányosak, ha érti, mire gondolok. Pelorat nemrégiben felszedte ezt a kis nőt. Nem kell részleteznem önnek, mi történt, lényeg az, hogy úgy határoztunk, elhozzuk őt magunkkal. Jót tesz az egészségünknek, ha hébe-hóba használjuk a kicsikét.

Namármost Peloratnak családja van odahaza, a Terminuson. Világosan beszélek, gondolom, érti is, de hát Pelorat már idős ember, abban a korban van, amikor a férfiak egy kicsit… hm… elkeserednek. Visszasírják a fiatalságukat és a többi. Nem tud lemondani a lányról. Márpedig ha hivatalosan akár csak említés is történik róla, pokoli gyötrelmek várnak szegény öreg Peloratra a Terminuson, ha majd visszatér.

És ezzel nem is ártunk senkinek, hiszen érti. Bliss kisasszony, ahogy ő nevezi magát — találó név, ha a foglalkozását nézzük[1] —, nem mondható valami észlénynek; de nem is ezt várjuk tőle. Muszáj egyáltalán megemlítenie az ő személyét? Nem írhatná be azt, hogy csak én és Pelorat tartózkodunk a hajón? Amikor elhagytuk a Terminust, csupán kettőnket vettek jegyzékbe. A hivatalos papírokon meg sem kell említeni a nőt. Elvégre tökéletesen mentes minden betegségtől. Ezt éppen ön állapította meg.

Kendray elfintorodott.

— Igazán nem akarok kellemetlenségeket okozni önnek. Értem a

helyzetet, és higgye el, együttérzek. Nézze, ha azt hiszi, olyan jó szórakozás olykor hónapokon át is műszakban lenni ezen az állomáson, hát téved. És itt sincs koedukáció; a Comporellonon aztán nem! — Megrázta a fejét. — És nekem is van feleségem, megértem hát. De nézze, ha átengedem is magukat, mihelyt rájönnek, hogy a… ööö… hölgynek nincsenek papírjai, rögtön börtönbe csukják, önt és dr. Peloratot pedig azonnal visszatoloncolják a Terminusra. És engem nyilván kirúgnak az állásomból.

— Mr. Kendray — mondta Trevize —, ezt bízza csak rám. A Comporellonon én már biztonságban leszek. Szót válthatok a küldetésemről valamelyik illetékes személlyel, és attól kezdve velem már semmi baj nem történhet. Minden felelősséget vállalok azért, ami itt történt, ha egyáltalán sor kerül rá… amiben kételkedem. Sőt javasolni fogom az előléptetését, és meg is fogja kapni, mert gondoskodom róla, hogy a Terminus kieszközölje, bárki ellenezné is. Mellesleg így Pelorat is fellélegezhet.

Kendray habozott, majd azt mondta:

— Rendben van. Átengedem önöket. De hadd figyelmeztessem: mostantól fogva azon töröm majd a fejem, hogyan védjem meg magam, ha ez a dolog kitudódik. Az önök védelmében nem óhajtok tenni semmit. Ráadásul én tudom, hogy mennek a dolgok a Comporellonon, önök pedig nem tudják, és mondhatom, a Comporellon nem könnyű világ azok számára, akik megszegik a szabályokat.

— Köszönöm, Mr. Kendray — mondta Trevize. — Nem lesz semmi baj. Efelől megnyugtathatom.

NEGYEDIK FEJEZET
A Comporellonon

13.

Átjutottak. A fogadóállomás csakhamar pislogó csillaggá zsugorodott mögöttük, s egy-két óra múlva már a felhőtakarón haladtak át.

A gravitikus hajónak nem kell lassú csigavonalban haladnia, de egyetlen gyors zuhanással sem közelíthet a felszínhez. Ha megszabadult is a nehézkedési erőtől, a légellenállástól nem szabadulhatott meg. Bár egyenes vonalban, de óvatosan, fokozatosan lassítva közelíthetett csak a bolygó felszínéhez.

— Hová megyünk? — kérdezte Pelorat zavartan. — Ilyen felhőben meg sem tudom különböztetni egyik helyet a másiktól, öregem.

— Én sem — válaszolta Trevize —, de van hivatalos holotérképünk a Comporellonról, amelyen látható a szárazföldek alakja, magassága, az óceánmélységek — no meg a politikai felosztások is. A térkép a számítógépben van, s ennyi elég is a művelethez. A számítógép összehasonlítja a térképet a felszín szárazföld-tenger mintázatával, így tökéletesen tudja irányítani a hajót, s egy cikloidikus vonal mentén levisz bennünket a fővárosba.

— Ha a fővárosba megyünk — aggodalmaskodott Pelorat —, azonnal politikai örvénybe kerülünk. Ha ez egy Alapítvány-ellenes világ, ahogy az állomáson lévő fickó sejttette, magunk idézzük a fejünkre a bajt.

— Másrészt viszont kézenfekvő, hogy itt van a bolygó szellemi központja — ellenkezett Trevize —, és ha felvilágosítást akarunk kapni, hol másutt kaphatnánk azt meg? Ami pedig az Alapitvány-ellenességüket illeti, kétlem, hogy van merszük túlságosan kimutatni. Lehet, hogy a polgármester nem rajong értem, de azt még ő sem tűrheti el, hogy egy tanácsosával rosszul bánjanak. Nem engedheti, hogy efféle precedens megszülethessek.

Bliss lépett ki a mosdóból, a keze még vizes volt. Fesztelenül igazította meg alsóruháját, majd megszólalt:

— Remélem, hogy az ürülék tökéletes újrafeldolgozáson megy át.

— Nincs más lehetőség — válaszolta Trevize. — Mit gondol, mennyi időre lenne elég a vízkészletünk a salakanyagok recirkulálása nélkül? Maga szerint milyen alapanyagból készülnek azok a rafináltán ízesített élesztők, melyekkel fagyasztott csíraeledelünket fűszerezzük? Remélem, nem vettem él az étvágyát, kitűnő hölgyem?

— Miért vette volna el? Mit gondol, honnan származik az étel és a víz Gaián vagy ezen a bolygón vagy a Terminuson?

— Gaián, természetesen, a salakanyag is él, éppúgy, mint maga — jegyezte meg Trevize.

— Nem él. Tudata van. Ez különbség. A tudatossági szintje természetesen roppant alacsony.

Trevize utálkozva beleszimatolt a levegőbe, de meg sem próbált válaszolni.

— Bemegyek a vezérlőfülkébe, hogy a számítógépnek is legyen társasága. Itt nincs szükség rám — mondta.

— Bemehetünk mi is, hogy segítsünk elszórakoztatni a gépet? — érdeklődött Pelorat. — Képtelen vagyok felfogni, hogy teljesen magától letehet bennünket a felszínre… hogy érzékelni tud más hajókat, esetleg viharokat, vagy… bármit.

Trevize arcára széles mosoly terült.

— Higgye már el, kérem. A hajó sokkal biztonságosabb, ha a számítógép irányítja és nem én. De tényleg, jöjjenek. Hasznukra lehet, ha látják, mi történik.

Már átjutottak a bolygó napfényes oldalára, ahol — mint Trevize elmagyarázta — könnyebben összehasonlíthatták a számítógépbe táplált térképet a napsütötte valósággal, mint amikor az éjszakai oldalon jártak.

— Ez kézenfekvő — jegyezte meg Pelorat.

— Csöppet sem kézenfekvő. A felszínről érkező infravörös sugarak alapján a számítógép éppoly gyorsan tud dönteni. De azért a hosszabb infravörös hullámok nem adják meg neki azt a bizonyosságot, mint a látható fény. Vagyis a számítógép nem lát olyan pontosan és élesen infravörös fénynél, ezért, ha nem szorít a szükség, szívesen megkönnyíteni a dolgát, amennyire csak tudom.

— Mi van akkor, ha a fővárost az éjszakai féltekén találjuk?

— Az esély ötven-ötven százalékos — válaszolta Trevize. — De ha a térkép már pontosnak bizonyult napfényben, akár sötétben is csalhatatlan biztonsággal szállhatunk le a fővárosban. És jóval előtte, hogy a közelébe jutnánk, mikrohullámú sugarak fogják keresztezni az utunkat, és meg is üzenik, melyik leszállóhely a legalkalmasabb számunkra. Izgalomra semmi okunk.

— Biztos benne? — kérdezte Bliss. — Engem úgy visz le, hogy nincs semmiféle igazoló papírom, és születési bolygómként sem tudok megnevezni olyat, amit ezek az emberek ismernek. Márpedig én eltökéltem; hogy semmiképpen nem említem előttük Gaia nevét. Mit teszünk hát, ha a felszínre érve a papírjaimat kérik?

— Nem valószínű, hogy ez bekövetkezik — nyugtatta meg Trevize. — Mindenki azt fogja gondolni, hogy ezen már túlestünk a fogadóállomáson.

— De ha mégis megkérdezik?

— Nos, ezzel a kérdéssel majd akkor birkózunk meg, ha felteszik nekünk. Addig viszont ne csináljunk magunknak fölösleges gondot.

— Lehet, hogy mire meg kell birkóznunk a kérdéssel, már a megoldással is elkéstünk.

— Bízom a leleményességemben, hogy akkor sem lesz túl késő.

— Apropó, leleményesség! Hogy sikerült végül átjuttatnia bennünket a fogadóállomáson?

Trevize ránézett Blissre, s a szája lassan olyan mosolyra húzódott, amitől huncut tizenévesnek látszott.

— Csak igénybe vettem a fantáziámat.

— Mit csinált, öregem? — kérdezte Pelorat.

— Arról volt szó, hogyan tereljem a megfelelő viselkedés útjára — felelte Trevize. — Megpróbáltam fenyegetni, majd lekenyerezni. Hivatkoztam a logikájára és az Alapítványhoz váló hűségére. Egyik sem vált be, ezért elő kellett vennem az utolsó kártyát. Azt mondtam, hogy maga csalja a feleségét, Pelorat.

— A *feleségemet?* De drága barátom, nekem pillanatnyilag nincs is feleségem!

— Tudom, *ő* ellenben nem tudta.

— A „feleségem” — szólt közbe Bliss —, gondolom, azt az asszonyt értik, aki egy bizonyos férfi állandó társa.

— Erinél egy kicsit több, Bliss — magyarázta Trevize.

— *Törvényes* társa, olyan, akinek érvényesíthető jogai vannak e kapcsolat következtében.

— Bliss, nekem *nincs* feleségem — szólt közbe Pelorat idegesen. — Volt ugyan a múltban egyszer-másszor, de már jó ideje nincs. Ha alá akarod vetni magad a törvényességi szertartásnak…

— Ó, Pel — kiáltotta Bliss, jobb kezével elhárító mozdulatot téve —, mit törődöm én ezzel?! Nekem számtalan társam volt már, akik úgy hozzám tartoztak, mint a te egyik karod a másik karodhoz. Csak a szigetemberek idegenedtek el annyira, hogy kénytelenek mesterséges megállapodásokkal kikényszeríteni az igazi kapcsolat gyenge utánzatát.

— De hiszen én szigetember vagyok, Bliss drágám.

— Idővel kevésbé leszel az, Pel. Talán nem éppen igazi Gaia, de kevésbé szigetember, és özönnel lesznek társaid.

— Én csak téged akarlak, Bliss — mondta Pelorat.

— Ez azért van, mert semmit sem tudsz az egészről. Majd megtanulod.

A szóváltás alatt Trevize a megfigyelőernyőre összpontosított. Arcán feszült türelem látszott. A felhőtakaró egészen beburkolta őket, egy pillanatra mindent elborított a szürke köd.

Mikrohullámú kép, gondolta, és a számítógép rögtön átkapcsolt a

radarvisszhangok bemérésére. A felhők eltűntek, helyüket elfoglalta a Comporellon hamis színezésű képe: a különböző szerkezetű övezetek közti határvonalak kissé elmosódottan hullámzottak.

— Ezentúl ilyen képet fogunk látni? — kérdezte enyhén meglepődve Bliss.

— Csak amíg a felhők alá nem ereszkedünk. Akkor újra napfényes lesz minden. — Még végig se mondta, újra kisütött a nap, s a látvány ismét a megszokottá vált.

— Értem — mondta Bliss, majd így folytatta: — Azt azonban nem értem, miért érdekelte a fogadóállomáson dolgozó tisztviselőt, hogy Pel csalja-e a feleségét vagy sem.

— Azt mondtam annak a fickónak, Kendraynek, hogy ha magát feltartóztatja, annak a híre eljuthat a Terminusra, s így a feleségéhez is. Pelorat akkor bajba kerül. Nem részleteztem, miféle bajba, de megpróbáltam érzékeltetni, hogy nagy bajba. A férfiak között létezik amolyan szabadkőművesi összetartás — vigyorodott el Trevize —, így aztán nem árulják el férfitársukat. Ha kérem, talán még segít is. Mert esetleg legközelebb a segítőtárs szorulhat segítségre. Feltételezem — fordította kissé komolyabbra a szót —, hogy hasonló szabadkőművesség létezik a nők között is, de — nem lévén sohasem nő — sohasem volt alkalmam ezt közelebbről is megfigyelni.

Bliss arcát viharos érzelmek dúlták föl.

— Ezt tréfának szánta?! — csattant föl.

— Nem, komolyan beszélek — felelte Trevize. — Nem állítom, hogy az a Kendray nevű fickó csak azért engedett át bennünket, hogy Janovot megkímélje a felesége haragjától. A férfiszolidaritás talán csak az utolsó lökést adta az egyéb érveimhez.

— De hiszen ez rettenetes. A társadalmat a saját szabályai tartják össze és ötvözik egésszé. Ilyen könnyedén lehet megszegni a szabályokat holmi semmiségekért?

— Hát — kényszerült váratlanul védekező állásba Trevize —, néha maga a szabály olyan, hogy nincs jelentősége. Akad néhány világ, amely nagyon pontosan szabályozza az űrtartományába való ki- és belépést békés és kereskedelmileg virágzó időben. Ahogy például mi, hála az Alapítványnak. A Comporellon valami oknál fogva nem igazodik ehhez — talán valami homályos belpolitikai ok miatt. Miért kellene ezt nekünk megszenvednünk?

— Ez mellébeszélés. Ha csak azoknak a szabályoknak, engedelmeskedünk, amelyeket igazságosnak és ésszerűnek tartunk, akkor egyetlen szabály sem érvényes, mert egy sem olyan, amelyet *valaki* ne tartana igazságtalannak és ésszerűtlennek. És ha a magunk egyéni érdekeit akarjuk érvényesíteni, mint most is, akkor mindig találunk okot, hogy azt higgyük, a bennünket gátló szabály igazságtalan és ésszerűtlen, így kezdődnek az alattomos csalások,

melyek végül anarchiához és katasztrófához vezetnek, még az alattomos csaló számára is, mert a társadalom összeomlását ő sem élheti túl.

— A társadalom nem omlik össze ilyen könnyen — szállt vitába Bliss-szel Trevize. — Magából Gaia beszél, és Gaia egyszerűen nem értheti meg a szabad individuumok társadalomba szerveződését. Az ésszerűen és igazságosan lefekteti szabályok a körülmények megváltozásával könnyen haszontalanokká válhatnak, noha a tehetetlenség következtében továbbra is érvényben maradnak. Akkor pedig nemcsak jogos, de egyenesen hasznos is e szabályok áthágása, ami egyben arra is figyelmeztet, hogy immár haszontalanokká — ha nem egyenesen károsakká — váltak.

— Ezek szerint minden tolvaj és gyilkos állíthatja, hogy ő az emberiséget szolgálja.

— Túlzásokra ragadtatja magát. Gaia szuperorganizmusában automatikus megegyezés van a társadalmi szabályokat illetően, és föl sem vetődik senkiben, hogy azokat megszegje. Ugyanígy elmondhatjuk azt is, hogy Gaia tesped és betokosodik. A szabad kapcsolatokban bevallottan megvan a zűrzavar eleme is, de ez az ára annak, hogy a megújulásra és a változtatásra képesek legyünk. Egészében véve méltányos ár.

Bliss hangja egy fokkal magasabbra csapott.

— Maga nagyon téved, ha azt hiszi, hogy Gaia tesped és betokosodik! Mi állandó önvizsgálat alatt cselekszünk, viselkedünk és ítélkezünk a dolgok felett. És nem tehetetlenségből, esztelenségből tartunk ki emellett. Gaia tapasztalatok és gondolatok révén tanul; ezért csak akkor változik, amikor arra szükség van.

— Még ha igaz is, amit mond, az önvizsgálat és a tanulás folyamata igencsak lassú lehet, mert Gaián csak Gaia létezik. Itt, a szabadságban viszont, még ha csaknem mindenki egyetért is, mindig lesznek, akik nem értenek egyet, — és bizonyos esetekben e keveseknek lesz igaza, és ha elég okosak, elég fanatikusak és *eléggé* igazuk van, a végén győzni fognak, és belőlük vállfák a jövendő korok hősei — mint Hari Seldonból, aki tökéletesítette a pszichohistóriát, saját gondolatait szembehelyezte az egész Galaktikus Birodalommal, és győzött.

— A győzelme csak eddig tartott, Trevize. A végakarata szerint elképzelt Második Birodalom nem fog megvalósulni. Galaxia lesz helyette.

— Lesz? — kérdezte Trevize mogorván.

— *Maga* döntött így, és bármennyit vitatkozik is velem a szigetemberek érdekében, őrült és bűnös szabadságuk érdekében, az agya rejtett zugaiban él valami, ami kényszerítette, hogy egyetértsen velem(velünk)Gaiával, amikor a döntését meghozta.

— Az agyam rejtett zugaiban pillanatnyilag csak az van, amit keresek — felelte Trevize még komorabban. — Kezdetnek mindjárt ez itt — mutatott a megfigyelőernyőre, amelyen egy hatalmas város bontakozott ki a látóhatár szélén: alacsony, csak itt-ott felmagasodó épületek halmaza, s körülötte széles mezők barnállottak a vékony zúzmararéteg alatt.

— Milyen kár — csóválta meg a fejét Pelorat. — Figyelni akartam, hogyan közeledünk, s ehelyett ezt a vitát hallgattam.

— Oda se neki, Janov — mondta Trevize. — Figyelhet még, ha elhagyjuk a bolygót, ígérem, akkor majd becsukom a szám, csak győzze meg Blisst, hogy ő is vigyázzon a magáéra.

És a *Távoli csillag* egy mikrohullámú sugár nyomában földet ért az űrrepülőtéren.

14.

Kendray zord arccal tért vissza a fogadóállomásra, s tekintetével nyomon követte a *Távoli csillag* áthaladását. Még a műszak leteltével is erősen nyomott hangulatban volt.

Éppen leült a napot lezáró étkezéshez, amikor egyik társa, egy hórihorgas, ritkás barna hajú fickó, akinek furán távol ülő szeme volt, a szemöldöke pedig olyan szőke, hogy jóformán nem is látszott, leült melléje.

— Mi a baj, Ken? — kérdezte. Kendray szája megrándult.

— A hajó, ami az előbb átment, gravitikus. volt, Gatis.

— Az a furcsa kinézetű, ami egyáltalán nem mutatott radioaktivitást?

— Ezért nem volt radioaktív. Semmi üzemanyag. Gravitikus.

Gatis bólogatott.

— Amire azt mondták, hogy figyeljük?

— Az.

— És te kaptad el. Meg kell hagyni, szerencsés fickó vagy.

— Nem olyan szerencsés. Egy azonosíthatatlan nő is volt benne — és én nem jelentettem.

— *Micsoda?* Na, ezt én nem hallottam. Tudni sem akarok róla. Szót se többet. Lehetsz a cimborám, de nem akarok a cinkosod lenni, miután a dolog már megtörtént.

— Nem ez aggaszt. Legalábbis nemcsak ez. Le *kellett* küldenem a hajót. Kell nekik ez a gravitikus… vagy bármelyik. Te is tudod.

— Persze, de legalább jelenthetted volna a nőt.

— Nem akartam. Nincs férjnél. Csak felcsípték, hogy… hogy… használják.

— Hány férfi van a fedélzeten?

— Kettő.

— És egyszerűen csak felcsípték, hogy… szóval arra? Biztosan terminusiak.

— Úgy van.

— Ezeket nem érdekli, mit művelnek a Terminuson.

— Úgy van.

— Undorító. És megengedhetik maguknak.

— Az egyikük házas volt, és nem akarta, hogy a felesége megtudja. Ha jelentem a nőt, a felesége rögtön rájön.

— Hát az asszony nincs odahaza, a Terminuson?

— Dehogy nincs, de akkor is rájönne.

— Megérdemelné az az alak, hogy az asszony megtudja.

— Egyetértek… de miért éppen *én* legyek érte a felelős?

— Le fognak dorongolni, amiért nem jelentetted. Az nem mentség, hogy nem akartad bajba keverni a pasast.

— *Te* jelentetted volna?

— Gondolom, kénytelen lettem volna.

— Nem, nem lettél volna. A kormánynak kell az a hajó: Ha ragaszkodom *hozzá,* hogy jelentem a nőt, a férfiak könnyen meggondolhatták volna magukat, és egy másik bolygó felé veszik az irányt.

— De vajon hisznek-e majd neked?

— Azt hiszem, igen. Az már biztos, hogy csinos kis nő volt. Képzeld csak el, hogy hajlandó volt elmenni két férfival, méghozzá nős emberekkel, volt mersze kihasználni a lehetőséget! Tudod, az ilyesmi kísértésbe hozza az embert.

— Nem hinném, hogy szeretnéd, ha az asszonyság odahaza hallaná, miket mondasz, de még azt se, hogy miket gondolsz.

— Ki mondaná el neki? Te? — kérdezte Kendray gyanakodva.

— Ugyan már. Magadtól is tudhatnád. — Gatis arcáról gyorsan eltűnt a felháborodás, s már folytatta is: — Tudod-e, hogy nem sok jót jósolok azoknak a fickóknak, akiket átengedtél?

— Tudom.

— A lentiek hamar fel fogják ismerni őket, és még ha *te* megúszod is, *ők* aztán nem fogják.

— Tudom — ismételte Kendray —, de én sajnálom őket. Akármilyen bajt hoz is rájuk az a nő, semmiség lesz ahhoz képest, amit a hajó hoz rájuk. A kapitány elejtett néhány megjegyzést…

Kendray elhallgatott, mire Gatis sürgetni kezdte:

— Például?

— Felejtsd el — intette Kendray. — Ha kitudódik, a fejemet veszik.

— Nem fogom továbbadni.

— Én se. De nagyon sajnálom azt a két terminusi fickót.

15.

Aki az űrben járva megtapasztalta annak állandóságát, az űrhajózás igazi izgalmát akkor éli át, amikor elkövetkezik a leszállás ideje egy új bolygóra. Alant a föld sebesen siklik hátrafelé, közben egy-egy pillanatra feltűnnek a szárazföldek, a vizek, a szabályos formájú térségek és vonalak, melyek szántóföldeket és utakat jelentenek. Az ember észleli a növények zöldjét, a beton szürkeségét, a csupasz föld barnáját, a hó fehérségét. És ami a fő, a sűrűn lakott halmazok láttán elfogja az izgalom; hiszen minden világon sajátos geometriájú és sajátos építészeti változatosságot mutató városok léteznek.

A hagyományos hajón utazóknak ráadásul még át kellett élniük a földet érés és a leszállópályán való átsiklás izgalmát is. A *Távoli csillag* azonban más eset volt. A levegőrétegen átlebegve lelassult az ügyesen kiegyensúlyozott légellenállás és nehézkedési erő révén, *s* az űrkikötő fölött jutott végül nyugalmi állapotba. A viharos szél valamelyest megnehezítette a dolgukat. A *Távoli csillag,* melyet úgy terveztek, hogy a gravitációs vonzás minél kisebb hatást gyakoroljon rá, nemcsak súlyát, de tömegét tekintve is rendkívül könnyű jármű volt. Ha a tömege túlságosan megközelítette volna a zéró értéket, egyszerűen elfújta volna a szél. Ennélfogva fokozni kellett a gravitációs ellenerőt: a sugárhajtás tolóerejét kellett nagy szakértelemmel úgy felhasználni, hogy az ne csak a bolygó vonzását, hanem a széllökéseket is ellensúlyozza, tekintetbe véve minden egyes szélroham energiáját. Megfelelő számítógép nélkül ezt a manővert nem is lehetett volna végrehajtani.

A hol innen, hol onnan támadó apró, de kikerülhetetlen széllökések közepette a hajó egyre lejjebb és lejjebb ereszkedett, míg végül alámerült a kikötőben számára kijelölt területre.

Amikor a *Távoli csillag* leszállt, fehérrel tarkázott halványkék ég borult fölébe. A szél még itt, a felszín közelében is viharosan fújt, s noha navigációs veszélyt már nem jelentett, fagyos leheletére Trevize összeborzongott. Rögtön rájött, hogy ruhatáruk teljesen hasznavehetetlen a comporelloni időjárási körülmények között.

Pelorat ezzel szemben elismerően nézett körül, s élvezettel szívta be az orrán át a levegőt; neki jólesett a harapós hideg, legalábbis pillanatnyilag. Szándékosan széttárta kabátja szárnyait, hogy érezze mellén a szél erejét. Tudta, hamarosan be fogja gombolni, még a sálat is a nyaka köré tekeri, most azonban *érezni* akarta, hogy van levegő. Ilyesmiben a hajón nincs része az embernek.

Bliss szorosan összefogta magán a kabátot, és kesztyűs kezével mélyen a fejébe nyomta a kalapját. Arcán keserves ráncok rajzolódtak ki, s kis híja volt, hogy nem sírta el magát.

— Pokoli világ — motyogta. — Gyűlöl bennünket, rosszul bánik velünk.

— Szó sincs róla, Bliss, drágám — felelte buzgón Pelorat. — Biztos vagyok benne, hogy a lakói szeretik ezt a világot, és az is… öööö… szereti őket, ha megfelel neked ez a megközelítés. Hamarosan fedél alá kerülünk, és ott meleg lesz.

S mint akinek csak most jut eszébe, kitárta kabátja egyik szárnyát, és betakarta vele a lányt, aki rögtön a mellére fészkelte magát.

Trevize mindent megtett, hogy ne vegyen tudomást az időjárásról. Zsebszámítógépével ellenőrizte a kikötői hatóságoktól kapott kártyát, valóban rajta vannak-e a szükséges adatok: a parkolófolyosó és — parcella száma, a hajó neve és motorszáma és így tovább. Még egyszer megnézte, jól *zárta-e* le a hajót, majd megkötötte a lehető legnagyobb összegű biztosítást, ha netán szerencsétlenség történne (tulajdonképpen fölöslegesen, hiszen a *Távoli csillag* sebezhetetlen a Comporellon feltételezett technikai fejlettségi szintjén, nem beszélve arról, hogy pótolhatatlan, bármi árat kínáljanak is érte).

A taxiállomást megtalálta ott, ahol annak lennie kellett. (Számos űrrepülőtéri berendezés helyére, megjelenési formájára és használatára kidolgozták már az egységes szabványt. Szükség volt rá, mivel az utazóközönség a legkülönbözőbb világokról érkezett az űrrepülőterekre.)

Jelzett taxiért, rendeltetési célul azonban csak a „Cityt” lyukasztotta ki.

Oda is siklott hozzájuk egy taxi diamágneses sítalpain, könnyedén sodortatva magát a szél alatt, ugyanakkor egyfolytában rázkódva nem kimondottan csendes motorja miatt. A színe sötétszürke volt, a fehér taxijelzést a hátsó ajtajain viselte. A sofőrön sötét kabát és fehér szőrmekalap volt.

Pelorat felfigyelt rá. és halkan megjegyezte: — Úgy látszik, ezen-a bolygón a fekete-fehér színezés járja.

— Lehet, hogy a szűkebben vett belvárosban élénkebbek a színek — felelte Trevize.

— A belvárosba mennek, emberek? — szólt bele a sofőr egy kis mikrofonba, talán hogy ne kelljen kinyitnia az ablakot.

Kicsit éneklősen beszélte a galaktikus nyelvet, ami kellemes színezetet adott a beszédének, s még a megértést is megkönnyítette — az ilyesmi mindig nagy megkönnyebbülés, ha új világba érkezik az ember.

— Úgy van — felelte Trevize, mire kinyílt a hátsó ajtó.

Bliss beszállt, őt Pelorat, majd Trevize követte. Az ajtó bezárult, s körülölelte őket a meleg.

Bliss megdörzsölte a kezét, s hosszan, megkönnyebbülten felsóhajtott.

A taxi lassan elindult, miközben a sofőr megszólalt:

— A hajó, amivel jöttek, gravitikus, ugye?

— Látva, ahogy földet ért, kételkedne benne? — kérdezte vissza Trevize száradon.

— Ezek szerint a Terminusról valók? — kérdezősködött tovább a sofőr.

— Ismer más világot, ahol ilyet tudnak építeni? — folytatta Trevize a kérdésre kérdéssel való válaszolást.

Úgy tűnt, a sofőr a választ emészti, miközben a taxi felgyorsult. Aztán mégis megszólalt:

— Maga mindig kérdéssel válaszol a kérdésre?

— Miért ne? — Trevize nem tudott ellenállni a kísértésnek.

— Ez esetben hogy válaszolna, ha azt kérdezném, nem Golan Trevize-nak hívják-e?

— Azt válaszolnám: miért kérdezi? A taxi az űrrepülőtér külterületén megállt, s a sofőr így szólt:

— Kíváncsiságból! Ismét megkérdezem: maga Golan Trevize?

Trevize hangja keménnyé, ellenségessé vált.

— Miért tartozik ez magára?

— Barátom — mondta a sofőr. — Addig nem megyünk tovább, amíg nem felel a kérdésre. És ha nem válaszol határozott igennel vagy nemmel másodperceken belül, elzárom a fűtést az utastérben, és aztán várunk. Maga Golan Trevize tanácsos a Terminusról? Ha nemmel válaszol, meg kell mutatnia nekem a személyazonossági papírjait.

— Igen, Golan Trevize vagyok — válaszolta Trevize — és mint az Alapítvány tanácsosa, remélem, hogy a rangomnak kijáró tisztelettel bánnak velem. A baklövés, amit elkövetett, nagy bajba fogja sodorni. És most mi lesz?

— Most valamivel könnyebb szívvel indulhatunk tovább. — A taxi újra elindult. — Én gondosan választom ki az utasaimat, és csak két férfira számítottam. A nő jelenléte meglepett, ezért azt gondoltam, talán tévedtem. De ha ön valóban az, aki, bizonyára meg fogja magyarázni a nő kilétét, ha majd a rendeltetési céljához ér.

— Maga nem ismeri az én rendeltetési célomat.

— Történetesen ismerem. Ön a Szállítási Minisztériumba megy.

— Nem oda óhajtok menni.

— Ez szemernyit sem változtat a helyzeten, tanácsos. Ha taxisofőr volnék, oda vinném, ahová menni akar. De mivel nem vagyok az, oda viszem, ahová *én* akarom vinni.

— Elnézést kérek — hajolt előre Pelorat —, de maga valóban taxisofőrnek látszik. Hiszen taxit vezet.

— Bárki vezethet taxit. Csak nem mindenkinek van jogosítványa rá. És nem minden taxi, ami annak látszik.

— Ne játsszunk tovább — mondta Trevize. — Kicsoda maga, és

mit csinál? Ne felejtse el, hogy minderről számot kell adnia majd az Alapítványnak.

— Nekem ugyan nem — felelte a sofőr. — Esetleg a feletteseimnek. Én a comporelloni Biztonsági Szolgálat ügynöke vagyok. Azt az utasítást kaptam, hogy bár a rangjuknak kijáró tisztelettel, de mindenképpen eljuttassam önöket az utasításban meghagyott helyre. És jól gondolják meg, hogyan viselkednek, mert az autó fel van fegyverezve, engem pedig felhatalmaztak, hogy támadás esetén védekezzek.

16.

Attól kezdve, hogy a jármű elérte az utazósebességet, tökéletesen simán, zajtalanul futott, s ebben a nagy csendességben Trevize dermedt mozdulatlanságban ült. Bár nem nézett oda, tudta, hogy Pelorat időnként egy-egy oldalpillantást vet rá, s tanácstalan arcáról szinte lerí a kérdés: „Most mit tegyünk? Kérem, mondja meg!”

Szeme Blissre villant, aki nyugodtan, látszólag közömbösen ült a kocsiban. Persze, hiszen ő önmagában is egy egész világ volt. Noha galaktikus. távolságok messziségében voltak Gaiától, az egész bolygó ott rejtőzött a bőre alatt; valódi veszélyben ő bízvást folyamodhatott ehhez a mentsvárhoz.

De hát tulajdonképpen mi történt?

A fogadóállomás tisztviselője nyilván a gyakorlatnak megfelelően leküldte a jelentését — kihagyva belőle Blisst —, amely felkelthette a biztonságiak és mindenekelőtt a Szállítási Minisztérium érdeklődését. Vajon miért?

Békés idők jártak, tudomása szerint semmi különösebb feszültség nem volt a Comporellon és az Alapítvány között. Ő személy szerint az Alapítvány egyik fontos tisztségviselője…

Várjunk csak! A fogadóállomáson azt mondta a tisztviselőnek — annak a Kendray nevűnek —, hogy fontos ügyben jött a comporelloni kormányhoz. Ezt nyomatékosan hangsúlyozta, hogy rávegye, engedje át őket. Kendray nyilván ezt is jelentette, s *ez* kelthette föl az érdeklődésüket.

Erre nem számított, pedig láthatta volna előre.

Akkor hát hogyan is állunk az állítólagos tisztánlátási tehetségével? Máris kezdi elhinni, hogy valóban fekete doboz, ahogy Gaia feltételezi — vagy legalábbis állítja, hogy feltételezi — róla? Máris ingoványos területre vezette volna a babonás hitre alapozott túlzott önbizalom elhatalmasodása?

Hogyan is ülhetett fel egy percig is ennek az ostobaságnak? Hát valóban soha életében nem tévedett még? Tudta, milyen idő lesz holnap? Nyert valaha is nagy összegeket szerencsejátékon? A válasz:

nem, nem és újra csak nem.

Akkor hát csak a nagy horderejű, még éppen csak alakuló dolgokban volt mindig igaza? Ezt meg honnan tudhatná?

Felejtsük el! Végtére is, a puszta tény, hogy azt állította, fontos államügyben jár… nem, az „Alapítvány biztonságát” emlegette…

Nos, tehát a puszta tény, hogy az Alapítvány biztonsága ügyében jött, méghozzá titokban, váratlanul — aminthogy úgy is volt — kelthette föl a figyelmüket. Igen ám, de amíg nem tudják, miről van szó, a legnagyobb óvatossággal kellene eljárniuk. Szertartásosan, a rangjának kijáró tisztelettel kellene bánniuk vele. Semmiképpen sem úgy, hogy elrabolják és fenyegetik.

Pedig pontosan ezt tették. Vajon miért?

Miért érzik magukat elég erősnek és hatalmasnak, hogy így bánjanak a Terminus egyik tanácsosával?

A Föld állna a háttérben? Ugyanaz az erő, amely oly hatásosan rejtette el az eredet világát még a Második Alapítvány nagy mentalistái elől is, lépett most elő, hogy már az első szakaszban meghiúsítsa a kutatását? Vajon a Föld mindentudó? Mindenható?

Trevize megrázta a fejét. Ez az út az őrületbe vezet. Ezentúl mindenért a Földet fogja okolni? Minden megmagyarázhatatlan viselkedést, az út minden kanyarát, a körülmények minden fordulatát a Föld titkos mesterkedése eredményének fog tulajdonítani? Mihelyt így kezdi látni a dolgokat, a biztos kudarc vár rá.

Ekkor érezte, hogy a jármű lelassul, s visszazökkent a valóságba.

Csak most jutott eszébe, hogy egyetlen pillantást sem vetett a városra, melyen áthajtottak. Körülnézett, hogy némi benyomást szerezzen róla. Az épületek alacsonyak voltak de, lévén ez hideg bolygó, talán nagy részük a föld alá húzódott.

Színeket nem látott, s ez idegen volt az emberi természettől.

Olykor feltűnt egy-egy jól bebugyolált járókelő, de ahogy maguk az épületek, bizonyára az emberek többsége is a föld alatt tartózkodik.

A taxi megállt. Alacsony, széles, valami mélyedésből kiemelkedő épület előtt voltak, az alját Trevize nem látta. Percek teltek el így, sem az autó, sem a sofőr nem mozdult. Magas, fehér kalapja majdnem az autó tetejét súrolta.

Trevize szórakozottan eltűnődött, vajon hogy tud a sofőr ki- és beszállni úgy, hogy a kalapját ne verje le közben. Amikor megszólalt, a gőgjében megalázott hivatalnok fojtott dühe érződött a hangján:

— Nos, sofőr, most mi a helyzet?

A sofőrfülke és az utastér közti csillogó válaszfal comporelloni változata korántsem volt kezdetleges munka. A hanghullámok áthatoltak rajta, de Trevize sejtette, hogy a mégoly nagy energiával rendelkező anyagi részecskék ellenben nem.

— Valaki majd feljön önökért — válaszolta a sofőr. — Addig csak

üljenek nyugodtan.

Alighogy ezt kimondta, három fej bukkant elő egy enyhe ívű, sima kaptatón a mélység felől, amelyben az épület állt. Majd láthatóvá váltak a fejekhez tartozó testek is; bizonyára valami mozgólépcső-féleségen közeledtek, de magát a berendezést Trevize a kocsiból nem láthatta.

Amikor a három ember odaért, kinyílt a taxi utastér felőli ajtaja, s besüvített rajta a hideg levegő.

Trevize — nyakán összefogva a kabátját — kilépett. Két társa követte — Bliss erősen vonakodva.

A három comporelloni ijesztően alaktalan volt a felfújt öltözékben, amelybe talán villamos fűtést vezettek. Trevize az ilyesmit nem sokra tartotta; a Terminuson nem volt szükség rá, s amikor egy télen, a közeli Anakreon bolygón járva, kölcsönvett egy fűtött kabátot, hamarosan rá kellett jönnie, hogy hajlamos a túlmelegedésre — de addigra már csurgott róla a verejték.

Már ahogy közeledtek, enyhe megbotránkozással vette tudomásul, hogy a comporelloniak fegyvert viselnek. Nem is próbálták eltitkolni — épp ellenkezőleg. Sugárpisztolyukat a külső ruházatukhoz erősített pisztolytáskában tartották.

Egyikük egyenesen Trevize elé lépett, és nyersen megszólalt:

— Elnézést, tanácsos. — S egyetlen, durva mozdulattal szétrántotta Trevize kabátját. Kutató kezét föl-le futtatta Trevize oldalán, hátán, mellén és combjain. Ezután megrázta és ledobta a kabátot. Trevize döbbenetében csak akkor eszmélt rá, hogy gyorsan és hatásosan megmotozták, amikor már vége is volt az egésznek.

Pelorat leesett állal és félrehúzott, tátott szájjal szenvedte el a második comporelloni keze által rajta megesett hasonló méltatlanságot.

A harmadik Blisst vette célba, aki nem várta meg, míg hozzáérnek. Valamiképpen már tudta, mire számítson, mert egyetlen mozdulattal lerántotta magáról a kabátot, s egy percre ott állt, lenge öltözékében, védtelenül a süvítő szélben.

— Láthatják, fegyvertelen vagyok — közölte az időjáráshoz illő fagyos hangon.

— És valóban láthatta mindenki. A comporelloni megrázta a kabátot, mintha a súlyából akarná megállapítani, rejtegetnek-e benne fegyvert — nyilván észre is vette volna —, majd visszalépett.

Bliss újra belebújt a kabátjába, szorosan összehúzta magán, s Trevize egy pillanatra csodálta a viselkedését. Tudta, mit érezhetett ebben a hidegben, de a lány egyetlen remegést, egyetlen borzongást sem engeded meg magának, mialatt csak egy vékony blúz és pantalló fedte a testét. (Később jutott csak eszébe, vajon szükség esetén nem kaphat-e Bliss meleget Gaia többi részétől.)

Az egyik comporelloni intésére a három Külvilági elindult utána. A másik kettő mögöttük lépdelt. Az utca egy-két járókelője meg sem állt, hogy lássa, mi történik. Vagy nagyon is hozzászoktak már e látványhoz, vagy — ami még valószínűbb — csak azzal törődtek, hogy mihamarabb céljukhoz érjenek valamelyik épületben.

Trevize innen már látta, hogy a comporelloniak egy mozgó rámpán jöttek fel. Most lefelé indultak mind a hatan, méghozzá egy majdnem olyan bonyolult zsiliprendszeren át, mint akármelyik űrhajóé — csakhogy ez inkább a meleget, mintsem a levegőt, volt hivatva bent tartani.

És máris egy hatalmas épület belsejében találták magukat.

ÖTÖDIK FEJEZET
Harc a hajóért.

17.

Trevize első benyomása az volt, hogy egy hiperdráma szereplőjévé avatták — közelebbről egy, a Birodalom idejében játszódó történelmi kalandregény szereplőjévé. E játékhoz sajátos díszletek járultak (néhány változatban, ámbár lehet, hogy valójában csak egy volt, s azt használta minden hiperdráma-rendező), melyek az ereje teljében lévő Trantor világot átfogó bolygóvárosát jelképezték.

És íme, most látta a hatalmas tereket, a rohanó gyalogosokat, a kicsiny járműveket, melyek a számukra fenntartott sávokon robogtak.

Amikor fölnézett, szinte várta, hogy boltíves fülkék homálya felé tartó légitaxikat fog látni, de ebben legalább csalódhatott. Sőt ahogy magához tért kezdeti megdöbbenéséből, rájött, hogy ez az épület sokkalta kisebb, mint amekkorát az ember a Trantoron elvárhatna. És *csak* egy épület volt, nem pedig egy épületegyüttes része, mely ezer és ezer mérföldekre nyúlik minden irányban.

És a színek is mások voltak. A hiperdrámákban a Trantort mindig ijesztően rikító színekkel ábrázolták, a ruhák pedig tökéletesen hordhatatlanok, célszerűtlenek voltak. De mindeme színek és modorosságok csak arra szolgáltak, hogy jelképezzék a Birodalom dekadenciáját (ez a szemlélet manapság kötelező érvényű volt), különös tekintettel a Trantoréra.

Ebből az alaphelyzetből kiindulva a Comporellon csakis a dekadencia szöges ellentéte lehetett, mert a színskála, amit Pelorat odafent az űrkikötőben észrevételezett, itt csak megerősítést nyert.

A falak a szürke különböző árnyalatait mutatták, a mennyezet mindenütt fehér volt, az emberek pedig fekete, szürke és fehér ruhákat viseltek. Időnként feltűnt egy-egy tiszta fekete öltözék is, még ritkábban egy-egy teljesen szürke, de tiszta fehéret Trevize egyet sem látott. A minta azonban sohasem ismétlődött, mintha a színektől megfosztott emberekben elfojthatatlanul élt volna a vágy, hogy valamiképpen mégiscsak kimutassák egyéniség voltukat.

Az arcok általában kifejezéstelenek, vagy ha nem, akkor mogorvák voltak. A nők rövidre vágott hajat viseltek, a férfiak hosszabbat, de a homlokukból hátrasimítva, rövid varkocsokba fonva. Amikor elhaladtak egymás mellett, nem néztek egymásra. Mindenkiből áradt a céltudatosság, mintha az agyukat megtöltő üzleti ügyek semmi másra nem hagynának helyet. Férfiak és nők egyformán öltöztek, csak a hajuk hossza, a mell domborulata és a csípő szélessége

jelezte a különbséget.

Egy liftbe kísérték őket, mely öt szintet haladt lefelé. Amikor kiléptek, egy ajtóhoz kellett menniük, amelyen egy szürke tábla volt, rajta apró, szerény, fehér betűk: „Mitza Lizalor, SzállMin”.

Az elöl haladó comporelloni megérintette a feliratot, s az a következő pillanatban felragyogott. Az ajtó kinyílt, és ők bevonulták.

Tágas, meglehetősen üres szobába jutottak, melynek kopársága felért a tér tüntető pazarlásával, talán hogy megmutassa használója hátalmát.

Két kifejezéstelen arcú testőr állt a hosszabbik fal előtt, tekintetüket egyenesen a belépőkre szegezve. A szoba mértani középpontjánál talán valamicskével hátrébb egy hatalmas íróasztal terpeszkedett a helyiség közepén. Mögötte pedig minden bizonnyal Mitza Lizalor: nagy testű, sima arcú, sötét szemű alak. Két erős, hosszú ujjú, szögletes körmű keze az asztalon nyugodott.

A SzállMin (szállítási miniszter, gondolta Trevize) felsőruhájának széles hajtókája fehéren világított egy egyébként sötétszürke ruhán. A hajtókák alatt kettős fehér sáv haladt átlósan, a mell közepén keresztezve egymást. Trevize észrevette, hogy noha az öltözéket úgy szabták, hogy semlegesítse a mell domborulatát, a fehér X mégiscsak felhívta rá a figyelmet.

A miniszter kétségtelenül nő volt. A mellét figyelmen kívül hagyva is elárulta rövidre nyírt haja, s noha az arca nem volt kifestve, a vonásai is ezt mutatták.

És a hangja is vitathatatlanul asszonyra vallott: zengő alt volt.

— Jó napot — mondta. — Nem fordul elő gyakran, hogy terminusi férfiak tisztelnek meg bennünket a látogatásukkal. Továbbá olyan asszony, aki nem szerepel a nyilvántartásban. — Tekintete egyikről a másikra vándorolt, majd megállapodott Trevize-on, aki fenyegető mozdulatlanságba merevedve állt előtte. — Ráadásul e férfiak egyike a Tanács tagja.

— Az Alapítvány tanácsosa — szólalt meg Trevize, s nagyon igyekezett, hogy a hangja magabiztosan csengjen. — Golan Trevize tanácsos, alapítványi küldetésben.

— Küldetésben? — A miniszter szemöldöke megemelkedett.

— Küldetésben — ismételte Trevize. — Miért bánnak hát úgy velünk, mint holmi gonosztevőkkel? Miért vettek őrizetbe fegyveres testőrök, s miért vezettek foglyokként ide? Remélem, tudja, hogy az Alapítvány Tanácsának nem fog tetszeni, ha tudomást szerez róla.

— És ettől függetlenül — szólalt meg Bliss, s a hangja az idősebb asszonyéhoz képest szinte csipogónak tűnt —, ezentúl most már mindig állnunk kell?

A miniszter *egy* hosszú percig jeges tekintettel nézett Blissre, aztán fölemelte egyik karját, s azt mondta:

— Három széket! Azonnal!

Nyílt egy ajtó, s a szokásos komor comporelloni divat szerint öltözött három férfi robogott be rajta három székkel. Az íróasztal előtt állók leültek.

— Tessék — jegyezte meg a miniszter fagyos mosollyal —, így már kényelmesebb?

Trevize gondolatban rávágta, hogy nem. A székek párnázatlanok, hidegek voltak, kemény ülésük és támlájuk egyáltalán nem követte a test vonalát.

— Miért vagyunk itt? — kérdezte. A miniszter belenézett az asztalán heverő papírokba.

— El fogom mondani, mihelyt tisztáztuk a tényeket. A maguk *Távoli csillag* nevű hajója a Terminusról való. Így van, tanácsos?

— Igen.

A miniszter fölnézett.

— Én használtam a maga címét, tanácsos. Az udvariasság kedvéért nem használná ön is az enyémet?

— Miniszterasszony elegendő lesz? Vagy van ennél tiszteletteljesebb is?

— Nincs tiszteletteljesebb, uram, és fölösleges halmoznia a címeket. A „miniszter" elegendő, vagy mondjon „asszonyomat", ha megunja a sok ismétlést.

— Akkor a válaszom a kérdésére: Igen, miniszter.

— A hajó parancsnoka Golan Trevize, az Alapítvány polgára, egyben a terminusi Tanács tagja. Eddig igazam van, tanácsos?

— Igen, miniszter. És mivel én az Alapítvány polgára vagyok…

— Még nem végeztem, tanácsos. Tartsa meg az ellenvetéseit, míg elmondom a magamét. A kísérője Janov Pelorat, tudós, történész, az Alapítvány polgára. Ön az, ugye, dr. Pelorat?

Pelorat. akaratlanul is összerezzent, amikor a miniszter feléje fordította kutató tekintetét.

— Igen, az vagyok, kedv… — Elhallgatott, majd újrakezdte: — Igen, miniszter.

A miniszter energikusan kulcsolta össze az ujjait.

— A nekem továbbított jelentésben asszonyról nem tesznek említést. Ez a nő a hajó állományába tartozik?

— Igen, miniszter — felelte Trevize.

— Akkor most az asszonyhoz fordulok. A neve?

— Blissnek ismernek — válaszolta a mereven ülő Bliss higgadtan, világosan —, bár a teljes nevem hosszabb, asszonyom. Kívánja, hogy elmondjam az egészet?

— Pillanatnyilag beérem annyival, hogy Bliss. Ön is az Alapítvány polgára, Bliss?

— Nem vagyok az, asszonyom.

— Melyik világnak a polgára, Bliss?

— Nincsenek papírjaim, melyek bizonyítanák, hogy bármelyik világ polgára lennék, asszonyom.

— Nincsenek papírjai, Bliss? — Egy kis jelzést tett az előtte fekvő papírokon. — A tényt följegyeztem. Mit csinál ön a hajó fedélzetén?

— Utas vagyok, asszonyom.

— Kérte a papírjait akár Trevize tanácsos, akár dr. Pelorat, mielőtt a fedélzetre lépett volna, Bliss?

— Nem, asszonyom.

— Közölte velük, hogy nincsenek papírjai, Bliss?

— Nem, asszonyom.

— Mi a dolga a hajó fedélzetén, Bliss? Illik a neve arra a tevékenységre, amit űz?

— Utas vagyok, nincs más dolgom — felelte Bliss büszkén.

— Miért zaklatja ezt a nőt, miniszter? — vágott közbe Trevize. — Miféle törvényt sértett meg?

Lizalor miniszter tekintete Blissről Trevize-ra siklott.

— Maga Külvilági, tanácsos, nem ismeri a mi törvényeinket — mondta. — Mindazonáltal, ha a mi világunkra látogat, ön is engedelmeskedni tartozik ezeknek. A saját törvényeit nem hozhatja magával ide; ez a galaktikus törvény általános szabálya, azt hiszem.

— Elismerem, miniszter, de ebből még nem tudom, milyen törvényeiket sértette meg ez a lány.

— Általános szabály a Galaxisban, tanácsos, hogy ha a látogató az általa meglátogatott világ fennhatóságán kívül eső világból érkezik, magával kell hoznia a személyazonossági papírjait. Sok világ hanyagul kezeli ezt a kérdést, vagy mert olyan nagyra értékeli a turizmust, vagy mert a rendszabályok hidegen hagyják. Mi, comporelloniak nem tartozunk közéjük. Mi törvénytisztelő világ vagyunk, és azokat másokkal is szigorúan betartatjuk. Ez a nő világ nélküli személy, és mint ilyen, megsérti a törvényeinket.

— Neki ez ügyben nem volt választása — mondta Trevize. — Én vezettem a hajót, és én hoztam le a Comporellonra. Neki velünk kellett jönnie, vagy arra céloz, miniszter, hogy ki kellett volna löknünk őt az űrbe?

— Ez csupán azt jelenti, hogy ön is megsértette a törvényünket, tanácsos.

— Nem, ez nem így van, miniszter. Én nem vagyok Külvilági. Én az Alapítvány polgára vagyok, és a Comporellon a neki alávetett világokkal együtt az Alapítvány Szövetséges Hatalmának része. Én mint az Alapítvány polgára szabadon jöhettem ide.

— Hogyne, tanácsos, mindaddig, míg bizonyítani tudja, hogy ön valóban az Alapítvány polgára.

— Amit-meg is teszek, miniszter.

— De még az Alapítvány polgáraként sincs joga megsérteni a törvényeinket oly módon, hogy magával hoz egy világnélküli személyt.

Trevize habozott. Nyilvánvaló, hogy a határőr, Kendray nem tartotta meg a neki tett ígéretét, nincs értelme hát, hogy védje őt.

— A határállomáson nem tartóztattak föl bennünket, tehát úgy gondoltam, az engedély arra is vonatkozik, hogy ezt az asszonyt magammal hozhatom, miniszter.

— Igaz, hogy nem tartóztatták fel önöket, tanácsos. Igaz, hogy a bevándorlási hatóságok nem jelentették az asszonyt, hanem átengedték. Gyanítom azonban, hogy a fogadóállomás tisztviselői úgy vélték — teljes joggal —, hogy előbbre való a hajójukat a felszínre engedni, mint holmi világnélküli személy miatt aggodalmaskodni. Amit ők tettek, kereken kimondva szabálysértés volt, s nekünk a megfelelő módon kell az ügyben eljárnunk, de nem kétlem, hogy a döntésüket végül jogosnak fogjuk ítélni. Mi a szigorú törvények világa vagyunk, tanácsos, de az ész diktálta határokon túl nem ragaszkodunk a törvényekhez.

— Akkor én most az ész nevében kérem, engedjen a szigorából, miniszter — vágta rá Trevize azonnal. — Ha valóban nem kapott felvilágosítást a fogadóállomástól abban az értelemben, hogy a hajónk fedélzetén egy világ nélküli személy is tartózkodik, akkor ön nem tudta, hogy a földet érésünk pillanatában valamely törvényüket megsértjük. Mégis teljesen nyilvánvaló, hogy felkészült rá, miszerint bennünket a leérkezésünk pillanatában őrizetbe vesz, amit valóban meg is tett. Miért cselekedett így, ha nem volt oka rá, hogy azt higgye, valamelyik törvényüket megsértjük?

A miniszter elmosolyodott.

— Megértem a zavarát, tanácsos. Hadd nyugtassam meg, bármit tudtunk is — vagy nem tudtunk — az utasa világnélküli voltáról, annak semmi köze ahhoz, hogy önöket őrizetbe vettük. Mi az Alapítvány nevében cselekedtünk így, amelynek, mint ön rámutatott, Szövetséges Hatalma vagyunk.

— De hát ez lehetetlen, miniszter — meredt rá elképedve Trevize. — Vagy még rosszabb! Nevetséges!

A miniszter kuncogása olyan volt, mint a mézcsorgás.

— Érdekelne, tanácsos, miként értékeli ön a nevetségest rosszabbnak a lehetetlennél. Egyébként ebben egyetértünk. Sajnos azonban az ön számára sem az egyik, sem a másik nem igaz. Miért is lenne az?

— Mert én az alapítványi kormány tagja vagyok, az ő küldetésükben járok, és teljességgel elképzelhetetlen, hogy le akarnának tartóztatni engem, de még az is, hogy hatalmukba állna, miután mentelmi joggal rendelkezem.

— Ó, megfeledkezett a címemről, de mély felindultságában ez talán megbocsátható. Ami azt illeti, nem kértek meg rá, hogy minden teketória nélkül letartóztassam önt. Én csak azt teszem, amivel keresztülvihetem, amire valóban megkértek, tanácsos.

— Vagyis, miniszter? — kérdezte Trevize, miközben megpróbálta leplezni érzelmeit e félelmetes nő előtt.

— Vagyis hogy elvegyem a hajóját, tanácsos, és visszaküldjem az Alapítványnak.

— Micsoda?

— Megint elhagyta a címemet, tanácsos. Ez nagy hanyagságra vall, és cseppet sem könnyít a helyzetén. Gondolom, a hajó nem az öné. Vagy talán ön tervezte, esetleg ön építette, netalán ön fizetett érte?

— Természetesen nem, miniszter. Az Alapítvány kormánya nekem utalta ki.

— Akkor feltehetően az Alapítvány kormányának joga van érvényteleníteni ezt a kiutalást, tanácsos. Úgy képzelem, ez egy értékes hajó.

Trevize nem válaszolt.

— Ez egy gravitikus hajó, tanácsos — folytatta a miniszter. — Nem lehet belőle sok, még az Alapítványnak sem. Bizonyára megbánták, hogy a kevés közül egyet önnek utaltak ki. Talán rávehetne őket, hogy utaljanak ki egy másikat, egy, kevésbé értékeset, amely mindazonáltal tökéletesen megfelel majd a küldetésének. De meg kell kapnunk a hajót, amelyen ide érkezett.

— Nem, miniszter, a hajóról nem mondhatok le. Nem hihetem, hogy az Alapítvány erre kérte önt.

— Nem egyedül engem, tanácsos — mosolygott a miniszter. — És nem is kizárólag a Comporellont. Okunk van feltételezni, hogy a kérést elküldték a sok-sok világ és térség közül mindazoknak, melyek az Alapítvány fennhatósága és szövetsége alá tartoznak. Ebből arra következtetek, hogy az Alapítvány nem ismeri az ön útitervét, és bizonyos dühödt eltökéltséggel kutatja a hollétét. Amiből továbbá arra következtetek, hogy önnek nincs a Comporellont érintő olyan küldetése, melyet az Alapítvány megbízásából végezne. Röviden, tanácsos, ön hazudott nekem.

Trevize-nak eléggé nehezére esett megszólalni:

— Szeretném látni a kérés másolatát, amelyet az Alapítvány kormányától kapott, miniszter. Azt hiszem, ehhez jogom van.

— Hogyne, mihelyt az ügy törvényes keretek közé kerül. Mi nagyon komolyan vesszük a törvényes formákat, tanácsos, és biztosíthatom, a jogai teljes védelmet fognak élvezni. De úgy vélem, jobb és könnyebb volna, ha meg tudnánk egyezni itt, a nyilvánosság kizárásával, elhalasztva ezzel a bírósági eljárást. Ez jobban megfelelne

nekünk is, és meggyőződésem, hogy az Alapítványnak is, amelynek nem lehet célja, hogy az emberek Galaxis-szerte tudomást szerezzenek egy szökevény törvényhozóról. Ez nevetséges helyzetbe hozná az Alapítványt, ami — a maga és az én felfogásom szerint is — rosszabb lenne a lehetetlennél.

Trevize ismét hallgatásba burkolózott.

A miniszter várt egy kicsit, aztán folytatta, éppoly zavartalanul, mint eddig:

— Nézze, tanácsos, akár bizalmas megegyezés, akár bírósági eljárás révén, de mindenképpen szándékunkban áll megszerezni a hajót. A büntetés, amiért hazátlan utast hozott magával, azon múlik, melyik utat választjuk. Követelje a törvényt, és a nő csak súlyosbítani fogja az ügyét; a vétekért keményen felelősségre vonjuk mindannyiukat, s biztosíthatom, nem lesz könnyű dolguk. Ha viszont megegyezünk, a kereskedelmi járat bárhová elviszi az utasát, ahová csak óhajtja, s ha úgy kívánják, önök ketten el is kísérhetik. Vagy ha az Alapítvány megkér bennünket, a rendelkezésére bocsáthatjuk az egyik saját hajónkat, egy tökéletesen megfelelőt — feltéve természetesen, hogy az Alapítvány kártalanít bennünket egy vele egyenértékű, saját hajójával. De ha ön bármilyen oknál fogva nem kíván visszatérni az Alapítvány ellenőrzése alá tartozó területre, mi hajlandók vagyunk menedéket nyújtani, s akár még comporelloni honpolgárságot is nyerhet nálunk. Látja, számtalan előnyös lehetősége van, ha hajlandónak mutatkozik egy baráti egyezségre, de nincs egy se, ha ragaszkodik a törvényes jogaihoz.

— Ön túlságosan mohó, miniszter — szólalt meg végre Trevize. — Olyasmit ígér, amit nem tud teljesíteni. Nem ígérhet nekem menedéket, ha az Alapítvány azt kívánja, hogy szolgáltassanak ki neki.

— Tanácsos, én sohasem ígérek olyasmit, amit ne tudnék teljesíteni — felelte a miniszter. — Az Alapítvány kérése csak a hajóra vonatkozik. Önnel mint egyénnel kapcsolatban nem rendelkeztek, sem senki mással a hajón tartózkodók közül. Kívánságuk egyedül a járműre vonatkozik.

Trevize egy gyors pillantást vetett Blissre, majd azt mondta:

— Megengedi, miniszter, hogy egy rövid ideig megtanácskozzam a dolgot dr. Pelorattal és Bliss kisasszonnyal?

— Hogyne, tanácsos. Adok önnek tizenöt percet.

— Hatszemközt, miniszter.

— Átvezetik önöket egy másik szobába, és tizenöt perc múlva visszakísérik, tanácsos. Mialatt ott vannak, nem zavarjuk önöket, s meg sem kíséreljük, hogy a beszélgetésüket kihallgassuk. Erre a szavamat adom, és én megtartom a szavamat. Mindazonáltal továbbra is őrizet alatt lesznek, tehát ne legyenek olyan őrültek, hogy a szökés

gondolatával foglalkozzanak.

— Megértettük, miniszter.

— És amikor visszatérnek, reméljük, szabad beleegyezésüket adják a hajó átengedéséhez. Máskülönben működésbe lép a törvény gépezete, és az sokkal rosszabb lesz mindannyiuk számára, tanácsos. Megértette?

— Megértettem, miniszter — felelte Trevize, minden erejével véka alá rejtve a haragját, hiszen csöppet sem vált volna javára, ha szabadjára engedi.

18.

Kicsi, de jól megvilágított szoba volt. A berendezés mindössze egy heverőből és két székből állt-, s tisztán lehetett hallani a szellőztető berendezés halk zümmögését. Egészében véve sokkal kényelmesebbnek látszott, mint a miniszter hatalmas és steril irodája.

Egy robusztus, magas testőr vezette oda őket, keze állandóan a sugárpisztolya fölött lebegett. Amikor beléptek a szobába, ő az ajtó előtt maradt, s csak ennyit mondott, de nyomatékosan:

— Tizenöt percük van.

De akkor már tompa csattanással a helyére is siklott az ajtó.

— Csak remélhetem, hogy nem hallgatnak ki bennünket — mondta Trevize.

— A szavát adta rá, Golan — felelte Pelorat.

— Önmaga alapján ítéli meg az embereket, Janov. Az ő úgynevezett „szava” nekem nem elég. Habozás nélkül megszegi, ha úgy látja jónak.

— Nem számít — szólt közbe Bliss. — Le tudom árnyékolni a szobát.

— Van árnyékolód? — érdeklődött Pelorat. Bliss elmosolyodott, hófehér fogai kivillantak.

— Gaia elméje az árnyékoló, Pel. Hatalmas elme, hidd el.

— Ide jutottunk ennek a hatalmas elmének a korlátai miatt — jegyezte meg Trevize dühösen.

— Hogy érti ezt? — kérdezte Bliss.

— Amikor a hármas találkozó felbomlott, maga visszavont engem mind a polgármester, mind a második alapítványbeli Gendibal elméjéből. Egyiknek se jutottam többé eszébe, legföljebb a ködös messzeségből és minden érzelmi töltés nélkül. Magamra lettem hagyva.

— Ezt kellett tennünk — felelte Bliss. — Maga a mi legfontosabb erőforrásunk.

— Igen. Golan Trevize, az igazlátó. De a hajómat bezzeg nem vonták vissza az elméjükből, igaz? Branno polgármester nem engem

kért vissza; én őt nem érdekeltem, de bezzeg visszakérte a hajót! A hajót nem felejtette el.

Bliss összehúzta a szemöldökét.

— Gondolja csak végig — folytatta Trevize. — Gaia úgy vette, mintha én egy egységet alkotnék a hajómmal; hogy mi ketten összetartozunk. Ha Branno nem gondol rám, nem fog gondolni a hajóra sem. Az a baj, hogy Gaia nem érti, mi az az egyéni jelleg. Számára én és a hajóm egyetlen organizmus vagyok, márpedig ez egy téves elképzelés.

— Lehetséges — mondta Bliss halkan.

— Nos, akkor a maga dolga, hogy helyrehozza ezt a hibát — jelentette ki Trevize kereken. — Nekem szükségem van a gravitikus hajómra és a számítógépemre. Semmi más nem helyettesítheti őket. Tehát, Bliss, gondoskodjon róla, hogy megtarthassam a hajót. Maga képes irányítani az agyakat.

— Úgy van, Trevize, de ez az irányítás nem könnyű feladat számunkra. Megtettük a hármas találkozó alkalmával, de tudja-e, mennyi ideig készültünk arra a találkozóra? Hogy mennyit-számoltunk? Mérlegeltünk? Évekbe tellett — de szó szerint. Nem sétálhatok oda csak úgy egy asszonyhoz, s igazíthatok egyet az agyán, hogy azt tegye, ami egy másik embernek megfelel.

— Maga szerint ez az idő megfelel…

Bliss nem hagyta magát félbeszakítani.

— Csak egyszer folyamodjak ehhez a módszerhez, vajon hol állunk meg a végén? Beleavatkozhattam volna a tisztviselő gondolataiba a fogadóállomáson, s rögtön átmehettünk volna. Befolyásolhattam volna a taxis ügynök gondolatait, s ő is utunkra engedett volna.

— Nos, ha már említi, megkérdezhetem, hogy miért nem tette?

— Mert nem tudjuk, mindez hová vezetne. Nem ismerjük a mellékhatásokat; amelyek, meglehet, még többet rontanának a helyzetünkön. Ha én most igazítok egyet a miniszter elméjén, az hatással lesz az őt másokhoz fűző kapcsolataira, s mivel magas hivatalt tölt be a kormányában, e hatás még a csillagközi kapcsolatokat is érintheti. Míg el nem jön az az idő, amikor minden ilyesmit előre ki tudunk számítani, nem merünk az agyához nyúlni.

— Akkor miért van egyáltalán velünk?

— Mert bekövetkezhet az a pillanat, amikor a maga élete forog veszélyben. Meg kell védenem az életét minden áron, még Pel vagy a saját életem árán is. A. fogadóállomáson nem volt életveszélyben. Most sincs. Ezt a helyzetet magának kell megoldania, s ez mindaddig. Így lesz, amíg Gaia fel nem tudja mérni valamely cselekvés következményeit, s magára nem vállalja a döntést.

Trevize gondolkodóba esett, s végül így szólt:

— Tehát nekem kell megpróbálnom valamit. Nem biztos, hogy sikerül.

Az ajtó kinyílt, éppoly zajos döndüléssel, ahogyan becsukódott.

— Jöjjenek ki — szólt be a testőr.

— Mit fog csinálni, Golan? — suttogta Pelorat, miközben kilépdeltek.

— Még magam sem tudom egészen — súgta vissza Trevize a fejét csóválva. — Rögtönöznöm kell.

19.

Amikor visszaértek az irodába, Lizalor miniszter ugyanúgy ült az íróasztalánál. A belépők láttán arca zord mosolyra húzódott.

— Bízom benne, Trevize tanácsos, azzal az elhatározással tért vissza, hogy hajlandó lemondani a birtokában lévő alapítványi hajóról — mondta.

— Azzal az elhatározással jöttem vissza, minisztererválaszolta Trevize nyugodtan —, hogy megbeszéljük a feltételeket.

— Nincsenek megbeszélni való feltételek, tanácsos. A tárgyalást, amennyiben ragaszkodik hozzá, nagyon gyorsan meg lehet rendezni, és még gyorsabban le lehet folytatni. Kezeskedem, hogy még a legelfogulatlanabb bíróság is elítéli, miután a bűne — az, hogy hazátlan személyt hozott magával — nyilvánvaló és vitathatatlan. Ezek után már törvényadta jogunk, hogy elkobozzuk a hajóját, és példás büntetést szabjunk ki mindhármukra. Ne kényszerítse ki e büntetéseket, csak hogy egy napig késleltessen bennünket.

— Mégiscsak vannak megvitatni való feltételek, miniszter, mert akármilyen gyorsan elítélnek is bennünket, az én hozzájárulásom nélkül nem vehetik el a hajót. Ha megkísérlik, hogy nélkülem, erőszakkal hatoljanak a fedélzetére, a hajó megsemmisül, s vele együtt az űrállomás, a rajta lévő összes emberi lénnyel. Ez kétségkívül feldühítené az Alapítványt, amit önök nem mernek megkockáztatni. Ha fenyegetésekkel vagy rossz bánásmóddal akarnának kényszeríteni a hajó felnyitására, az nyilván ellenkezne a törvényeikkel, s ha végső szorultságukban mégis megszegnék saját törvényeiket, bennünket pedig megkínoznának, vagy akár hosszabb időre kegyetlen és szokatlan börtönbüntetéssel sújtanának, az Alapítvány arról is tudomást szerezne, s még inkább feldühödne. Bármennyire akarják is a hajót, nem engedhetnék meg a precedenst, hogy alapítványi polgárokkal rosszul bánjanak. Nos, beszélhetünk végre a feltételekről?

— Képtelenségeket beszél — ráncolta össze a homlokát a miniszter. — Ha szükséges, magához az Alapítványhoz fogunk fordulni. Ők tudni fogják, hogyan nyissák ki a saját hajójukat, esetleg *ők* kényszerítik magát, hogy kinyissa.

— Nem használta a címemet, miniszter, de mély felindultságában ez talán megbocsátható. Ön is jól tudja, hogy csak legvégső esetben fordul az Alapítványhoz, hiszen nem áll szándékában visszaszolgáltatni nekik a hajót.

A mosoly lehervadt a miniszter arcáról.

— Miféle képtelenség ez, tanácsos?

— Az a fajta képtelenség, miniszter, amit talán másoknak nem szükséges hallaniuk. Engedje meg, hogy a barátom és az ifjú hölgy visszavonuljon valami kényelmes szállodai szobába, ahol végre kipihenhetik magukat, és bocsássa el a testőreit is. Maradjanak kint az ajtó előtt, és hagyjanak itt önnek egy sugárpisztolyt. Maga nem valami törékeny kis nő, és egy sugárpisztollyal a kezében nem kell tartania tőlem. Én fegyvertelen vagyok.

A miniszter az asztal fölött áthajolt *hozzá.*

— Nem fordulhat elő olyan eset, hogy félnem kellene magától.

Anélkül hogy hátranézett volna, magához intette az egyik testőrt, aki azonnal odalépett, s erőteljes dobbantással vigyázzba vágta magát.

— Testőr — szólt az asszony —, őt és őt kísérje az 5-ös lakosztályba. Gondoskodjék a kényelmükről és az őrzésükről. Maga felel érte, ha netán rosszul bánnak velük, vagy ha a biztonságukon valami csorba esik.

Felállt, és hiába határozta el Trevize, hogy tökéletesen megőrzi a hidegvérét, mégis összerándult egy kicsit. A nő magas volt: legalább 1,85 méter, mint Trevize, ha ugyan nem magasabb egy-két centiméterrel. A mellén kereszteződő, majd a derekát körülfogó két fehér csík még keskenyebbnek láttatta amúgy is keskeny derekát. Valami energikus kecsesség volt benne, és Trevize borongva gondolt rá, hogy valószínűleg igazat mondott, amikor azt állította, hogy nincs semmi félnivalója tőle. Ha dulakodásra kerülne a sor, gondolta, az asszony játszi könnyedséggel két vállra fektetné.

— Jöjjön velem, tanácsos — mondta a nő. — Ha ezentúl képtelenségeket akar mondani, jobb, ha minél kevesebben hallják, már csak a maga érdekében is.

Fürge léptekkel haladt elöl, s a mögötte lépkedő Trevize úgy érezte, eltörpül az árnyékában, holott ehhez hasonlót még sohasem érzett nő társaságában. Amikor beléptek egy liftbe, s az ajtó bezárult mögöttük, a nő újra megszólalt:

— Most egyedül vagyunk, tanácsos, és ha olyan illúziókat melenget, hogy erőszakot alkalmaz velem szemben valami elképzelt cél elérése érdekében, kérem, tegyen le róla. — Kán tálasa még szembetűnőbbé vált, amikor látható élvezettel hozzátette: — Maga kifejezetten erős példánynak látszik, de biztosíthatom, nem esne nehezemre eltörni a karját vagy a gerincét, ha meg kellene tennem. Van nálam fegyver, de ehhez még arra sem lenne szükségem.

Trevize megvakarta az arcát, s közben a tekintete lesiklott, majd felvándorolt a nő testén.

— Miniszter, én birkózásban állom a sarat bármelyik férfival, aki a súlycsoportomba tartozik, de már eldöntöttem, hogy önnel szemben elveszíteném a menetet. Tudom, mikor vagyok eleve reménytelen helyzetben.

— Helyes — felelte a miniszter, és elégedettnek látszott.

— Hová megyünk, miniszter? — kérdezte Trevize.

— Le! Meglehetősen mélyre. De azért ne aggódjon. Egy hiperdrámában, gondolom, így indulnának el önnel valami föld alatti várbörtön felé, de a Comporellonon nincsenek föld alatti várbörtönök, csak egészen egyszerű börtönök. Most a magánlakosztályomba megyünk; nem olyan romantikus hely, mint a régi, csúf birodalmi idők várbörtönei voltak, de kényelmesebb.

Trevize úgy becsülte, legalább ötven méterre szállhattak le a bolygó felszíne alá, amikor a lift ajtaja félrehúzódott, és ők kiléptek.

20.

Nem titkolt meglepetéssel nézett körül a lakosztályban.

— Nem tetszik a lakásom, tanácsos? — kérdezte mogorván a miniszter.

— Dehogy, miért is ne tetszene, miniszter? Csak meglepődtem. Erre nem számítottam. Ami kevés benyomásom volt az önök világáról a megérkezésem óta látottak és hallottak alapján, abból úgy gondoltam, hogy ez egy önmegtartóztató, minden haszontalan fényűzést kerülő világ.

— Az is, tanácsos. Energiaforrásaink korlátozottak, tehát az életünknek is éppoly ridegnek kell lennie, mint az időjárásnak.

— De hát ez, miniszter… — Trevize kitárta a karját, mintha át akarná ölelni a szobát, amelyben (ezen a világon először) színeket látott, ahol a heverők párnázottak voltak, a megvilágított falak lágyan szórták a fényt, és a padlót puha szőnyeg borította, mely ruganyossá tette a lépteket, s elnyelte a zajokat. — Ez aztán valóban fényűző!

— Ahogy mondja, tanácsos, valóban kerüljük a haszontalan fényűzést, a hivalkodó fényűzést, a pazarlóan szertelen fényűzést. Ez itt ellenben magánfényűzés, amelynek megvan a maga haszna. Én keményen dolgozom, súlyos felelősséget hordok a vállamon. Szükségem van egy helyre, ahol egy időre megfeledkezhetem a hivatalom nehézségeiről.

— És minden comporelloni így él, ha a többiek szeme elfordul róla, miniszter? — tudakolta Trevize.

— A munkája és a felelőssége mértékétől függ. Kevesen engedhetik meg maguknak, vagy érdemlik ki, vagy — hála etikai

szabályzatunknak — igénylik.

— De ön, miniszter, megengedheti, megérdemli — és igényli?

— A rangnak megvannak a maga előjogai, éppúgy, mint a kötelezettségei — válaszolta a miniszter. — És most foglaljon helyet, tanácsos, és meséljen nekem arról az őrültségről, amit a fejében forgat. — Leült a heverőre, amely lassan engedett tömör súlyának, majd rámutatott egy hasonlóan puha székre. Trevize így nem túl messzire, és pontosan szembekerült vele.

— Őrültség, miniszter? — kérdezte Trevize, miközben leült.

A miniszter láthatóan elengedte magát jobb könyökét egy párnára támasztotta.

— Magánbeszélgetésben nem szükséges túl mereven ragaszkodnunk a hivatalos tárgyalások hangneméhez. Nyugodtan hívhat Lizalornak, én pedig Trevize-nak fogom szólítani. Mondja el, Trevize, mit sütött ki, hadd vizsgáljuk meg együtt közelebbről.

Trevize keresztbe vetette a lábát, és hátradőlt a székben.

— Nézze, Lizalor, maga választás elé állított engem: vagy önként átadom a hajót, vagy hivatalos bírósági eljárást indítanak ellenem. Mindkét esetben végül az önöké lesz a hajó. Ön mégis megtett mindent, hogy meggyőzzön, válasszam az első lehetőséget. Még arra is hajlandó, hogy a sajátom helyett egy másik hajót ajánljon fel, hogy a barátaimmal együtt oda mehessek, ahova akarok. Vagy ha az a kívánságunk, itt maradhatunk a Comporellonon, s még honpolgárságot is kaphatunk. Tizenöt percig tanácskozhattunk egymás között a részletekről. Mi több, hajlandó volt idehozni engem a magánlakosztályába, mialatt a barátaim feltehetőleg egy kényelmes szállodában pihennek. Egyszóval, Lizalor, ön megveszteget engem, s mindent bedob, hogy tárgyalás nélkül engedjem át önnek a hajómat.

— Ugyan, Trevize, nem bízhatna bennem pusztán humánus érzéseitől indíttatva?

— Nem.

— Vagy abból a megfontolásból, hogy az önkéntes lemondás gyorsabb és célravezetőbb minden bírósági tárgyalásnál?

— Nem! Nekem más javaslatom lenne.

— Mégpedig?

— A törvényszéki tárgyalásnak egyetlen komoly hátránya van: a nyilvánossága. Maga számtalanszor hivatkozott e világ szigorú törvénykezési rendszerére, és én gyanítom, hogy egy tárgyalást nehéz úgy lebonyolítani, hogy ne készüljön róla részletes jegyzőkönyv. Ha pedig ez így van, akkor az Alapítvány tudomást fog szerezni róla, s mihelyt a tárgyalás lezajlott, önnek vissza kell szolgáltatnia a hajót.

— Természetesen — felelte Lizalor kifürkészhetetlen arcai. — A hajó az Alapítvány tulajdona.

— Ezzel szemben — folytatta Trevize — ha magánegyezséget köt

velem, arról nem kell jegyzőkönyvnek készülnie. Megkaphatja a hajót, és mivel az Alapítvány mit sem tud az ügyről — hiszen ők még azt sem tudják, hogy mi ezen a világon vagyunk —, az megmarad a Comporellon tulajdonában. Meggyőződésem, hogy önnek ez a valódi szándéka.

— Miért tennénk ezt? — Az asszony arcáról továbbra sem lehetett leolvasni semmit. — Hát nem vagyunk az Alapítvány Szövetség része?

— Nem egészen. Az önök státusa Szövetséges Hatalom. Bármelyik galaktikus térképen, ahol a Szövetség tagországait vörössel jelzik, a Comporellon és alárendelt világai halvány rózsaszín foltként tűnnek elő.

— Még így is, mint Szövetséges Hatalom, nyilván együttműködnénk az Alapítvánnyal.

— Együttműködnének? Nem lehet, hogy a Comporellon teljes függetlenségről, netán vezető szerepről álmodozik? Régi világ az önöké. Szinte valamennyi világ öregebbnek állítja magát, mint amilyen, de a Comporellon *valóban* öreg világ.

Lizalor miniszter megengedte, hogy egy hűvös mosoly fusson át az arcán.

— A legöregebb, ha hinni lehet néhány rajongónknak.

— Nem lehet, hogy volt idő, amikor a Comporellon valóban vezető hatalma volt egy viszonylag kicsiny világcsoportnak? Nem lehet, hogy még most is arról álmodoznak, egyszer még visszaszerzik ezt az elveszett pozíciót?

— Gondolja, hogy ilyen lehetetlen célról álmodozunk? Őrültségnek neveztem, még mielőtt megismertem volna a gondolatait, és most, hogy megismertem, valóban őrültségnek tartom.

— Lehetnek bármilyen lehetetlen álmaink, azért még dédelgethetjük azokat. A Galaxison gyakorlatilag az a Terminus uralkodik, amely ennek a Galaxisnak a legkülső peremén található, és ötszáz éves történelmével bármelyik más világnál fiatalabb. És a Comporellon ne vágyna erre a szerepre? Nos? — mosolyodott el Trevize.

Lizalor komoran válaszolta:

— Ahogy értésünkre adták, a Terminus a Hari Seldon-féle terv révén érte el ezt a pozíciót.

— Ez a felsőbbrendűségének pszichológiai alátámasztása, és valószínűleg csak addig marad érvényben, amíg az emberek hisznek benne. Lehetséges, hogy a comporelloni kormány nem hisz benne. De a Terminusnak ezenkívül van még egy technológiai támasza is. A Galaxis felett gyakorolt hegemóniája kétségtelenül fejlett technológiáján alapszik — amelyre az önt annyira izgató gravitikus hajó csak egy példa. A Terminuson kívül egyetlen világ sem rendelkezik gravitikus hajóval. Ha a Comporellonnak is volna egy, és

minden részletre kiterjedően megtanulná a működési elvét, feltétlenül óriási lépést tenne előre a műszaki haladás terén. Én ugyan nem hiszem, hogy ezzel máris felülkerekedhetne a Terminuson, de a kormánya hihet benne.

— Ezt nem mondhatja komolyan — felelte Lizalor. — Ha egy kormány az Alapítvány határozott kívánsága ellenére meg akarná tartani magának a hajót, magára bőszítené az Alapítványt — márpedig a történelem megmutatta, milyen kellemetlen tud lenni az Alapítvány haragja.

— Az Alapítvány haragjának csak akkor volna hatása, ha tudná, hogy van valami, amin fel kell bőszülnie — jegyezte meg Trevize.

— Ha így áll a dolog, Trevize — feltéve, hogy a helyzetelemzése több, mint egyszerű őrültség —, nem lenne hasznosabb magának is, ha előnyös üzletet kötve átadná nekünk a hajót? Elfogadva az érvelését, hajlandók volnánk jogarát fizetni azért, hogy szép csendben megszerezzük a hajót.

— Tehát megbízik bennem, hogy nem jelentem az ügyet az Alapítványnak?

— Hogyne. Miután azt is jelentenie kellene, hogy maga milyen szerepet vállalt az ügyben.

— Jelenthetem úgy is, hogy kényszer hatására cselekedtem.

— Igaz. Ha a józan esze nem figyelmeztetné, hogy a polgármestere egy szavát se hinné el. Ugyan már, egyezzünk meg végre!

— Nem én, Lizalor asszony — rázta meg a fejét Trevize. — A hajó az enyém, és az enyémnek is kell maradnia. Ahogy már mondtam, szörnyű energiával fogom felrobbantani, ha erőszakkal próbálnak feljutni rá. Biztosíthatom, az igazat. mondom. Ne gondolja, hogy a levegőbe beszélek.

— De *maga* ki tudja nyitni, s a számítógépet is át tudja programozni.

— Nem vitás, csak éppen nem teszem *meg.* Lizalor nagyot sóhajtott.

— Az a helyzet, hogy rá tudjuk bírni, változtassa meg a véleményét… ha azzal nem, amit magával teszünk, hát akkor azzal, amit a barátjával, dr. Pelorattal vagy az ifjú hölggyel művelünk.

— Kínzás, miniszter? Ez az önök törvénye?

— Nem, tanácsos. De nem is kell ilyen kegyetlenségekhez folyamodnunk. A Lelki Próba mindig rendelkezésünkre áll.

Amióta belépett a miniszter lakásába, Trevize most érzett először valami fagyos borzongást a belsejében.

— Ezt sem tehetik meg. Galaxis-szerte tilos a Lelki Próbát másra, mint orvosi célra használni.

— De ha a végsőkig felingerel bennünket…

— Még azt is hajlandó lennék megkockáztatni — közölte Trevize higgadtan —, mert nem nyernének vele semmit. Olyan eltökéltén ragaszkodom a hajómhoz, hogy a Lelki Próba előbb roncsolná szét az agyamat, mintsem rábírhatna, hogy lemondjak róla. (*Ez* viszont blöff volt, gondolta, s a borzongás már-már hidegleléssé változott.) De még ha olyan szakértők is, hogy az agyam elpusztítása nélkül meg tudnak győzni, s én kinyitom, lefegyverezem és kiszolgáltatom önöknek a hajót, még azzal sem nyernek semmit. A hajó számítógépe ugyanis sokkal fejlettebb, mint maga a hajó, és valami módon — fogalmam sincs, hogyan — úgy tervezték, hogy teljes hatékonysággal csakis velem tudjon dolgozni. Akár személyre szabott számítógépnek is nevezhetném.

— Akkor tegyük fel, hogy maga megtartja a hajót, s továbbra is maga lesz a pilótája. Fontolóra venné-e, hogy vele együtt elszegődjék hozzánk — mint a Comporellon megbecsült polgára? Rendkívüli fizetéssel. Megkülönböztetett fényűzésben. A barátai is, természetesen.

— Nem.

— Mit javasol hát? Egyszerűen engedjük, hogy a barátaival együtt felszálljon a hajóra s elrepüljön valahová a Galaxisba? Figyelmeztetem, mielőtt ezt megengednénk magának, közölnénk az Alapítvánnyal, hogy, a hajójával együtt itt van, s a továbbiakban az ügyet átengednénk neki.

— És önszántukból elveszítenék a hajót?

— Ha kell, inkább veszítsük el az Alapítvány, semmint egy arcátlan Külvilági javára.

— Akkor hadd javasoljak most én egy kompromisszumot.

— Kompromisszumot? Nos, hallgatom. Rajta.

— Én egy fontos küldetésben járok — kezdte megfontoltan Trevize. — Az Alapítvány támogatásával indultam útnak. Úgy látszik, a támogatást felfüggesztették, ám ezzel a küldetés mit sem vesztett a fontosságából. Hadd nyerjem el helyette a Comporellon támogatását, és ha a küldetésem sikerrel jár, annak a Comporellon is hasznát látja majd.

Lizalor arcán kételkedés tükröződött.

— És nem adja vissza a hajót az Alapítványnak?

— Eszem ágában sem volt soha. Az Alapítvány nem fogja olyan kétségbeesetten keresni, ha *azok* ott abban a hiszemben vannak, hogy alkalomadtán szándékomban áll visszavinni nekik.

— Ez nem egészen ugyanaz, mintha azt mondaná, hogy a hajót nekünk akarja adni.

— Talán nem lesz többé szükségem rá, ha befejeztem a küldetésemet. Ebben az esetben nem kifogásolnám, hogy a Comporellon kapja meg.

Néhány pillanatig némán néztek egymásra.

— Maga feltételes módot használ — mondta végül Lizalor. — A „talánnal” nem sokat kezdhetünk.

— Ígérhetnék eget-földet, de mit érnének vele? Óvatos és korlátozott ígéreteim jelezhetnék, hogy legalábbis komolyan vehetők.

— Okos — bólintott Lizalor. — Ez tetszik nekem. Nos, miben áll a küldetése, és mi haszna származhatna abból a Comporellonnak?

— Nem, nem, most ön következik — vágott közbe Trevize. — Támogat engem, ha bebizonyítom, hogy a küldetés fontos a Comporellonnak is?

Lizalor miniszter fölemelkedett a kanapéról, s most szinte fölébe tornyosult beszélgetőtársának.

— Éhes vagyok, Trevize tanácsos, és üres gyomorral nem tudok egyről a kettőre jutni. Javasolom, harapjunk és igyunk valamit — mértékkel. Azután végére járhatunk az ügyünknek.

Trevize hirtelen úgy látta, mintha a nő szemébe egy ragadozó pillantása költözött volna, s összeszorította a fogát, hogy erőt vegyen kényelmetlen érzésén.

21.

Az étel bizonyára tápláló volt, de nem mondhatni, hogy különösebben kényes ízlésre vallott volna. A főfogás főtt marhahús mustáros mártásban, s az egészhez alapul egy olyan leveles zöldségféleség szolgált, amit Trevize nem ismert föl. Kesernyés-sós íze miatt nem is ízlett neki. Később megtudta, hogy valamiféle tengeri alga volt.

Utána gyümölcs következett, melynek íze hol az őszibarackra, hol meg az almára emlékeztetett (tulajdonképpen nem volt rossz), majd egy forró, sötét színű ital, de olyan keserű, hogy a felét otthagyta, s inkább hideg vizet kért helyette. Az adagok kicsik voltak, de Trevize, a körülményekre való tekintettel, nem is bánta.

Egyedül étkeztek, felszolgálók nem mutatkoztak. A miniszter maga melegítette és szolgálta fel az ételt, s maga is szedte le a terítékeket.

— Remélem, ízletesnek találta az ételt — mondta Lizalor, amikor kimentek az ebédlőből.

— Nagyon ízletesnek — felelte Trevize minden meggyőződés nélkül.

A miniszter újra a kanapén foglalt helyet.

— Akkor hát térjünk vissza korábbi beszélgetésünkhöz — mondta. — Említette, hogy a Comporellon esetleg rossz néven veszi az Alapítvány műszaki téren vitt vezető szerepét s azt, hogy uralkodik a Galaxis felett. Bizonyos értelemben ez igaz, de a helyzet ilyen vonatkozása csak azokat érdekli, akik a csillagközi politikában

érdekeltek, és ilyenek viszonylag kevesen vannak. Ennél sokkal lényegesebb, hogy az átlag comporellonit borzadállyal tölti el az Alapítvány erkölcstelensége. Létezik erkölcstelenség majd minden világon, de a leghangsúlyosabban éppen a Terminuson. Merem állítani, hogy a nálunk meglévő mindenféle Terminusellenesség inkább ebben gyökerezik, mint holmi elvontabb dolgokban.

— Erkölcstelenség? — kérdezte Trevize zavartan. — Lehetnek bármilyen hibái az Alapítványnak, azt mégis el kell ismernie, hogy kellő hatékonysággal és becsületes adópolitikával kormányozza a Galaxis ráeső részét. Az emberi jogokat nagyjából tiszteletben tartja, és…

— Trevize tanácsos, én a *szexuális* erkölcsről beszélek.

— Akkor végképp nem értem önt. A mi társadalmunk tökéletesen erkölcsös, úgy értem, szexuális vonatkozásban. A nők kellő számban képviseltetik magukat a társadalmi élet minden területén. A polgármesterünk is nő, és a Tanács tagjainak közel fele…

A miniszter nem vesződött azzal, hogy bosszúságát leplezze.

— Tanácsos, maga gúnyolódik velem? Nyilván tudja, mit jelent az, hogy szexuális erkölcs. Szentség-e a házasság a Terminuson, vagy nem?

— Mit ért azon, hogy szentség?

— Van hivatalos házassági ceremónia, amely összeköti a párokat?

— Hogyne, ha valaki úgy akarja. Az ilyen szertartás egyszerűbbé teszi az adóügyeket és az örökösödést.

— De létezik válás is.

— Természetesen. Szexuális erkölcstelenség volna, ha egymáshoz kötnénk olyan embereket, akik már…

— Nincsenek Vallási megkötések?

— Vallási? Vannak emberek, akik az ősi vallási kultuszokból filozófiai rendszert építenek, de mi köze ennek a házassághoz?

— Tanácsos, itt a Comporellonon a szex minden vonatkozása szigorú ellenőrzés alatt áll. Házasságon kívül nem fordulhat elő. Kinyilvánítása korlátozott, még házasságon belül is. Szomorú megdöbbenéssel látjuk, hogy vannak világok, és különösen a Terminus ilyen, ahol a nemiséget puszta társasági gyönyörnek tekintik, nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget annak, hogy mikor, hogyan és kivel gyakorolják, s még a vallási értékekre sincsenek tekintettel.

Trevize vállat vont.

— Sajnálom, de nem vállalhatom magamra a Galaxis vagy akár a Terminus megreformálását — és mi köze mindennek az én hajóm dolgához?

— Én a maga hajója kapcsán a közvéleményről beszélek, és arról, hogy e közvélemény mennyiben korlátozza a lehetőségeimet, hogy ebben az ügyben kompromisszumot kössek. Comporellon lakossága

elszörnyedne, ha megtudná, maga azért vett föl egy fiatal és vonzó nőt a hajója fedélzetére, hogy kiszolgálója legyen a maga és a társa buja vágyainak. Hármuk biztonságára való tekintettel próbáltam rávenni, hogy a nyilvános tárgyalás helyett fogadja el a békés lemondást.

— Látom már, hogy az étkezés alatt a meggyőzés új formáját találta ki, nevezetesen a fenyegetést — mondta Trevize. — Mostantól kezdve rettegjek a lincselő tömegtől?

— Csak felhívom a figyelmét a veszélyekre. Tagadná, hogy a hajó fedélzetére fölvett nő bármi más célt is szolgálna, mint a maguk szexuális kényelmét?

— Persze hogy tagadom. Bliss a barátom, dr. Pelorat társa. Neki nincs versenytársa. Kapcsolatukat ugyan nem határozhatja meg házasságként, de én hiszem, hogy Pelorat felfogása szerint — és a nő felfogása szerint is — házassági kapcsolat van kettejük között.

— Azt állítja, hogy ön egyáltalán nincs érdekelve a dologban?

— Bizony, hogy nem vagyok — mondta Trevize. — Mit képzel rólam?

— Fogalmam sincs. Nem ismerem az erkölcsi felfogását.

— Akkor hadd mondjam meg, hogy az én erkölcsi felfogásom nem engedi meg, hogy a barátom tulajdonához — vagy a szerelmi kapcsolatához — piszkáljak.

— Még csak kísértést sem érez hozzá?

— A kísértések fölött nincs hatalmam, de semmi esetre sem engedek nekik.

— Semmi körülmények között nem enged? Talán magát nem is érdeklik a nők.

— Ne higgye. Érdekelnek.

— Mikor volt utoljára szexuális kapcsolata nővel?

— Hónapokkal ezelőtt. Azóta nem, hogy elhagytam a Terminust.

— Nyilván nem örül ennek.

— Természetesen nem — felelte Trevize meggyőződéssel —, de a helyzet olyan, hogy nem tehetek mást.

— Talán a barátja, Pelorat, látva az ön szenvedését, hajlandó volna osztozni a nőn.

— Semmi jelét nem mutatom előtte, hogy szenvednék, de ha úgy volna is, akkor sem osztozna Blissen. S azt hiszem, a nő se egyezne bele. Engem ő sohasem vonzott.

— Azért mondja ezt, mert már kipróbálta a dolgot?

— Nem próbáltam ki. Ez a véleményem, sohasem éreztem szükségét, hogy ki is próbáljam. Ami azt illeti, különösebben nem is kedvelem őt.

— Meglepő! Hiszen minden férfi vonzónak tartaná.

— Testi értelemben valóban vonzó. De rám nincs hatással. Először is túl fiatal, bizonyos vonatkozásokban túl gyerekes.

— Tehát jobban szereti az érett asszonyokat?

Trevize elhallgatott. Itt valami csapda rejtőzik? Óvatosan válaszolta:

— Elég idős vagyok, hogy egy-egy érett asszonyt értékelni tudjak. De mi köze ennek a hajómhoz?

— Egy pillanatra felejtse el a hajóját — válaszolta Lizalor. — Én negyvenhat éves vagyok és férjezetlen. Valahogy túlságosan sok az elfoglaltságom, hogysem házasságra gondolhatnék.

— Ha így áll a dolog, akkor a társadalmuk szabályai értelmében önnek egész életében önmegtartóztatónak kell lennie. Ezért kérdezte, hogy mióta nincs már szexuális kapcsolatom? A tanácsomat kéri? Nos, azt felelhetem, az ilyesmi nem olyan, mint az étel és az ital. Kényelmetlen dolog szex nélkül élni, de nem lehetetlen.

A miniszter elmosolyodott, s a szemében megint megjelent az a ragadozópillantás.

— Ne értsen félre, Trevize. A rangnak megvannak a maga előjogai, és a diszkréciót is meg lehet őrizni. Nem vagyok teljesen absztinens. Csakhogy a comporelloni férfiak nem kielégítőek. Az erkölcsösség, bár tökéletesen jó dolog, könnyen bűntudattal terhelheti meg e világ férfiait, akik így kalandkerülővé, kockázatkerülővé, kezdeményezőképtelenné, kiszámíthatóvá és általában véve is ügyetlenné válhatnak.

— Én ezen sem tudok változtatni — mondta Trevize, nagy gonddal válogatva meg minden egyes szavát.

— Arra céloz, hogy a hiba bennem lehet? Hogy én nem tudom fellelkesíteni őket? Trevize fölemelte az egyik kezét.

— Én ezt egyáltalán nem mondtam.

— Akkor hát mit tenne *maga,* ha úgy hozná az alkalom? Maga, aki egy erkölcstelen világból származik, akinek sok és sokféle szexuális tapasztalata lehet, aki több hónapos kényszerű absztinencia nyűgét viseli, ráadásul egy fiatal és elbűvölő nő szüntelen jelenlétében? *Maga* hogyan viselkedne egy olyan asszonnyal szemben, aki épp azt az érett típust testesíti meg, amelyet állítólag kedvel?

— A rangjához és a fontos állásához illő tisztelettel és megbecsüléssel viseltetnék ön iránt — válaszolta Trevize.

— Ne legyen már bolond! — kiáltotta a miniszter. Keze elindult a dereka felé, amely körül hirtelen meglazult a fehér csík, majd lehullott a melléről és a nyakáról. Fekete öltözéke felső része láthatóan lazábbá vált.

Trevize megdermedt ültében. Ezt forgatta a nő a fejében — mióta is? Vagy így akarja elérni azt, amit fenyegetéssel nem tudott?

A ruha felső része lecsúszott, s vele együtt a mellet takaró lepel is. És ott ült a miniszter, arcán büszke gőggel, deréktól fölfelé meztelenül. A keble kicsinyített mása volt magának az egész nőnek: tömör, izmos

és lenyűgözően hatásos.

— Nos?

— Csodálatos! — felelte Trevize teljes átéléssel.

— És most mit fog csinálni?

— Mit diktál az erkölcs a Comporellonon, Lizalor asszony?

— Mit érdekel az egy terminusi férfit? Mit diktál a *maga* erkölcse? Akár kezdheti is. A testem hideg, melegségre vágyom.

Trevize felállt és vetkőzni kezdett.

HATODIK FEJEZET
A föld természete

22.

Trevize kábultan tűnődött, vajon mennyi idő telhetett el.

Ott feküdt mellette Mitza Lizalor, szállítási miniszter, a hasán, fejét oldalra hajtva, a szája nyitva, s keményen horkolt. Trevize megkönnyebbült, látva, hogy a nő alszik. Remélte, hogy fölébredve tisztában lesz azzal, hogy aludt egy sort.

Ő maga is szívesen elszundított volna, de szándékosan nem engedett a vágynak. Ha a nő felébred, neki nem szabad aludnia. Látnia kell, hogy míg ő az öntudatlanságba süllyedt, a férfi kitartott. Ilyen tűrőképességet várna el egy Alapítvány kitenyésztette erkölcstelen figurától, és jobb, ha ezen a téren nem csalódik benne.

Bizonyos értelemben derekasan kitett magáért. Jól sejtette, hogy ez a hatalmas és erős testű asszony, aki ekkora politikai hatalommal rendelkezik, s ennyire megveti az őt körülvevő comporelloni férfiakat, és ilyen elszörnyedve-elbüvölve fogadja a terminusi dekadensek szexuális bravúrjairól szóló meséket (vajon mi mindent hallhatott, merengett Trevize), valójában azt szeretné, ha behódolhatna neki. Lehet, hogy éppen ezt várta, ha vágyát és reményét nem tudta is kifejezésre juttatni.

Trevize ebben a hiszemben cselekedett, és szerencsésen bevált. (Trevize, a mindig gúnyolódott magával.) A nőnek tetszett, neki pedig lehetőséget adott olyan irányba terelni a saját tevékenységét, hogy a nőt elcsigázza, önmagával ugyanakkor viszonylag kíméletesen bánjon.

Nem volt könnyű. Az asszonynak csodálatos teste volt (negyvenhat évesnek mondta magát, pedig egy huszonöt éves atléta sem vallott volna szégyent vele), fantasztikus állóképessége, melyet csak a zabolátlan örömre való szomjúsága múlt felül.

Talán ha meg lehetne szelídíteni, ha mérsékletre lehetne tanítani, ha sok gyakorlással (de vajon ő túlélné-e ezt a gyakorlást?) rá lehetne bírni, hogy vegye tekintetbe önnön teherbírását — és ami még fontosabb, az *ő* teherbírását —, nos, talán még élvezni is lehetne…

A horkolás hirtelen megszakadt, az asszony megmozdult. Amikor könnyedén megsimította a közelebb eső vállat, a nő szeme kinyílt. Trevize föltámaszkodott a könyökére, és mindent megtett, hogy frissnek, elevennek látsszék.

— Örülök, hogy aludtál, drágám — mondta. — Rád fért a pihenés.

Az asszony álomittas szemmel mosolygott fel rá, s egy émelyítő

pillanatig Trevize azt hitte, mindjárt javasolni fogja, hogy kezdjék újra — de csak dobott egyet magán, s máris átfordult a hátára. Lágy, megelégedett hangon suttogta:

— Kezdettől fogva jól ítéltelek meg. A szexualitás királya vagy. Trevize megpróbált szerénynek látszani.

— Én enyhébb kifejezést használnék.

— Szó sincs róla. Remek voltál. Féltem, hogy az a fiatal nő állandó aktivitásban tart és kiszívja minden erődet, de bebizonyítottad, hogy nem így van. Ez legalább igaz, ugye?

— Úgy viselkedtem, mint aki többé-kevésbé kielégült?

— Nem, nem úgy — kacagott búgón az asszony.

— Gondolsz még a Lelki Próbára?

— Megőrültél? — gyöngyözött fel újra a kacagás. — Épp *most* akarnálak elveszíteni?

— Pedig okosabb lenne, ha egy időre elveszítenél…

— Hogyhogy?! — vonta össze az asszony a szemöldökét.

— Ha mostantól kezdve állandóan melletted lennék, drágám, mennyi idő múlva figyelnének fel ránk, kezdenének suttogni rólunk? De ha folytatnám a küldetésemet, időnként természetesen vissza kellene térnem, hogy beszámoljak róla, s akkor egészen természetes lenne, hogy ilyenkor bezárkózunk… és a küldetésem *valóban* fontos.

Az asszony eltöprengett a hallottakon, s közben szórakozottan vakargatta a jobb csípőjét. Aztán meg. szólalt:

— Azt hiszem, igazad van. Még rágondolnom is rosszulesik… de azt hiszem, igazad van.

— Az pedig meg se forduljon a fejedben, hogy nem térek vissza — folytatta Trevize. — Nem vagyok olyan ostoba, hogy elfelejtsem, mi vár itt rám.

Az asszony rámosolygott, gyengéden megsimogatta az arcát, s mélyen a szemébe nézve megkérdezte:

— Kellemesnek találtad, szerelmem?

— Sokkal többnek, mint kellemesnek, drágám.

— Pedig te alapítványbeli vagy. Egy fiatalsága teljében lévő férfi magáról a Terminusról. Te aztán igazán hozzászokhattál a legkülönfélébb és leggyakorlottabb asszonyokhoz…

— Nem találkoztam még senkivel — de *senkivel* —, aki valamennyire is hasonlított volna rád — felelte Trevize olyan meggyőződéssel, ami nem esik nehezére az embernek, ha végül is csak az igazat mondja.

— Hát, ha te mondod — hajtott fejet önelégülten Lizalor. — De tudod, a régi szokások lassan múlnak el, és nem hinném, hogy biztosíték nélkül meg tudnék bízni akármelyik férfiban. Elképzelhető, hogy te és a barátod, Pelorat, folytathatjátok a küldetéseteket, ha megtudom, mi az, és hozzájárulásomat adom, de azt a fiatal nőt itt

tartom. Jól fogunk bánni vele, ne félj, de úgy vélem, a te dr. Peloratodnak nagyon fog hiányozni, s majd ő gondoskodik róla, hogy gyakorta visszalátogassatok a Comporellonra — még akkor is, ha a küldetés iránti lelkesedésed téged hosszabb utakra csábítana is.

— De hát ez lehetetlen, Lizalor!

— Valóban? — Az asszony szemében felcsillant a gyanakvás szikrája. — Miért lehetetlen? Mi célból van neked szükséged arra a nőre?

— Nem szexuális célból. Ezt már mondtam neked, és az igazat mondtam. Ő Peloraté, és engem nem érdekel. Egyébként is meggyőződésem, hogy belepusztulna, ha megkísérelné, amit te oly diadalmasan véghezvittél.

Lizalor majdnem elmosolyodott, de erőt vett magán, és komolyan tette föl a kérdést:

— Mit számít hát neked, ha itt marad a Comporellonon?

— Mert neki nagyon fontos szerepe van a küldetésünkben. Ezért kell velünk lennie.

— Nos, tehát miben áll a küldetésed? Ideje, hogy elmondd nekem.

Trevize csak egy pillanatig tétovázott. Meg kell mondania azt igazat. Egyetlen hazugság sem jut az eszébe, amelyik ilyen hatásos lehetne.

— Figyelj rám — kezdte. — Lehet, hogy a Comporellon régi világ, talán az egyik legrégebbi, de kell lennie *egy* legrégebbinek. Az emberi élet nem innen származott. A legkorábbi emberi lények egy másik világról érkeztek ide, és meglehet, nem is onnan származnak, mert oda is egy másik, egy még öregebb világról jöttek. A végén, ha elég messzire jutunk vissza az időben, meg kell találnunk az első világot, azt, amelyről az ember származik. Én a Földet keresem.

Mitza Lizalor arcának váratlan színeváltozása valósággal megrendítette.

Az asszony szeme elkerekedett, lélegzete kapkodóvá vált, s még így, fektében is látszott, hogy minden izma megfeszül. Karja mereven a magasba lökődött, két kezén a mutató- és hüvelykujjak keresztezték egymást.

— Kimondtad a nevét! — suttogta a nő rekedten.

23.

Többé egy szót sem szólt, még csak rá se nézett a férfira. A két karja lassan lehanyatlott, lába átlendült az ágy szélén, majd háttal a másiknak felült. Trevize dermedten feküdt a helyén.

Gondolatban fölidézte Munn Li Compor szavait, amikor ott álltak a Sayshell üres turistaközpontjában. Szinte hallotta, amit a saját szülőbolygójáról mondott — arról, amelyen most ő van. „Babonás

hiedelmek fűződnek hozzá. Valahányszor kiejtik a nevét, hüvelyk- és mutatóujjukat keresztbe fonva, fölemelik mindkét karjukat, hogy így hárítsák el fejük fölül a szerencsétlenséget."

Eső után köpönyeg.

— Mit kellene mondanom, Mitza? — motyogta.

Az asszony lassan megrázta a fejét, felállt, az egyik ajtóhoz ballagott, s belépett rajta. Egy perc múlva Trevize meghallotta a víz zubogását.

Nem volt mit tennie, mint várni, pucéron, méltóságától megfosztva, azon töprengve, vajon álljon-e ő is a nő mellé a zuhany alá, de közben maga is tudta, hogy jobb, ha nem teszi. És mert ettől rögtön úgy érezte, megtagadják tőle a zuhanyozás lehetőségét, hirtelen nagy szükségét érezte, hogy ő is megmosakodhasson.

Az asszony végre kijött a fürdőből, és némán válogatni kezdett a ruhái között.

— Nem bánod, ha én is… — kezdte Trevize gyámoltalanul.

A nő nem válaszolt, és ő beleegyezésnek vette a hallgatását. Mindent megtett, hogy határozott, férfias léptekkel vonuljon be a fürdőszobába, de valami megmagyarázhatatlan módon ugyanaz az érzés fogta el, mint hajdanában, amikor az anyja sújtotta hallgatásával büntetés helyett, valahányszor rosszul viselkedett, s ilyenkor mindig úgy érezte, hogy meg kell semmisülnie.

Körülnézett a sima falú fülkében, de nem látott semmit —.egyáltalán semmit. Aztán megnézte tüzetesebben. Semmi.

Kinyitotta az ajtót, kidugta a fejét és megkérdezte:

— Figyelj csak, hogy kell megnyitni a zuhanyt?

A nő letette a dezodort (legalábbis Trevize annak vélte), nagy léptekkel bevonult a zuhanyozóba, s anélkül hogy őt egy pillantásra méltatta volna, ujjával egy pontra mutatott. Trevize követte az ujj irányát, s észrevett a falon egy kerek, halvány rózsaszínű foltot, amelyen éppen csak annyi szín volt, mintha a tervező — hogy ne szennyezze be a fal fehérségét — csak sejtetni akarta volna a folt funkcióját.

Megrándította a vállát, a falhoz hajolt, és megérintette a foltot. Nyilván ezt kellett tennie, mert a következő pillanatban finom vízpermet özöne árasztotta el minden irányból. Levegő után kapkodva érintette meg újból a foltot, mire a vízönöz elállt.

Megint kinyitotta az ajtót, s közben nagyon is jól tudta, hogy külseje több fokkal méltatlanabb látványt nyújt most, amikor a vacogástól még a szavak is alig jönnek ki a száján.

— Hogy csinál az ember *meleg* vizet? — krákogta.

A nő erre már ránézett, és a látvány szemmel láthatóan elnyomta benne a dühöt (vagy a félelmet, vagy bármiféle érzést, amely gyötörhette), mert felnyihogott, majd minden átmenet nélkül elemi

erejű hahotában tört ki.

— Hogyhogy meleg vizet? — kiáltotta. — Szerinted arra kellene pazarolnunk az energiát, hogy a mosdáshoz megmelegítsük a vizet? Jó kis langyos vizet kaptál, nem? Mit akarsz még? Te puhány terminusi! Menj csak vissza, és mosakodj meg!

Trevize ingadozott, de nem sokáig, mert megértette, hogy itt nincs mit tennie.

Jó adag vonakodással érintette meg újra a rózsaszínű foltot, és ezúttal felkészülten várta a jeges zuhanyt. *Langyos* víz? Látta, hogy a testén szappanhab képződik, és szaporán dörzsölgette magát mindenütt, gyanítván, hogy ez a mosdási szakasz, és nem fog sokáig tartani.

Ezután következett az öblítési szakasz. Ó, meleg… no nem egészen meleg, csak valamivel enyhébb, amit átfagyott teste határozottan melegnek érzékelt. Éppen fontolgatni kezdte, ne érintse-e meg újra a foltot, hogy elzárja a vizet, s közben még azon is tűnődött, vajon hogy jött ki Lizalor szárazon, holott törülközőnek vagy szárító alkalmatosságnak nyomát sem látta a helyiségben, amikor a víz hirtelen elállt. Rögtön utána olyan nagy erővel zúdult rá a levegő, hogy föl is borította volna, ha nem éri egyforma erővel minden irányból.

Ez már forró volt; szinte túlságosan forró. Trevize tudta, hogy a levegőt sokkal kevesebb energiával lehet fölmelegíteni, mint a vizet. A forró levegő elpárologtatta a bőréről a vizet, s percek múlva olyan szárazon lépett ki az ajtón, mintha életében soha nem érte volna víz.

Lizalor időközben mintha teljesen magához tért volna.

— Jól érzed magad? — érdeklődött.

— Remekül — felelte Trevize. Tulajdonképpen meglepően kellemesen érezte magát. — Csak fel kellett készülnöm a hőmérsékletre. Nem mondtad…

— Puhány — közölte Lizalor szelíd megvetéssel.

Kölcsönvette az asszony dezodorját, aztán visszabújt a ruhájába, s közben arra gondolt, hogy a nő friss alsóneműt vett, ő pedig nem.

— Hogy kellett volna nevezzem… azt a világot? — kérdezte.

— Mi a Legöregebb szóval utalunk rá — felelte a nő.

— — Honnan tudhattam volna, hogy a név, amit használok, tiltott? Mondtad nekem?

— Kérdezted?

— Honnan tudtam volna, hogy kérdezni kell?

— Most már tudod.

— Előfordulhat, hogy megfeledkezem róla.

— Jobb, ha nem teszed.

— Mi a különbség? — Trevize érezte, hogy rosszkedve visszatér. — Csak egy szó, egy hangsor.

— Vannak szavak, amelyeket nem ejtünk ki — felelte Lizalor sötéten. — Te minden körülmények között kimondasz mindent?

— Vannak közönséges szavak, vannak nem megfelelőek, s bizonyos szavak adott körülmények között sértőek lehetnek. Melyik csoportba tartozik hát… az a szó, amit használtam?

— Ez egy szomorú és ünnepélyes szó — válaszolta Lizalor. — Olyan világot jelent, amely valamennyiünk őse volt, és amely már nem létezik. Mi átérezzük a tragikumát, mert közel volt hozzánk. Nem szívesen beszélünk róla, s ha mégis muszáj, akkor sem mondjuk ki a nevét.

— És az, hogy keresztbe font ujjal rám mutattál? Ez mit könnyít az ártalmasságon és a szomorúságon? Lizalor elvörösödött.

— Ez ösztönös reakció volt, és nem örülök neki, hogy kikényszerítetted belőlem. Vannak emberek, akik hisznek benne, hogy ez a szó, még gondolatban kiejtve is, szerencsétlenséget von maga után — és így hárítják el maguktól.

— Te is hiszel benne, hogy a keresztbe tett ujjak elhárítják a szerencsétlenséget?

— Nem. De igen, bizonyos értelemben. Ha nem teszem, kényelmetlenül érzem magam. — A nő nem nézett Trevize-ra. Aztán, mint áld most már tényleg másra akarja terelni a szót, gyorsan megkérdezte: — És a ti fekete hajú hölgyetek milyen értelemben nélkülözhetetlen ahhoz, hogy eljussatok… az általad említett világba?

— Használd a „Legöregebb” szót. Vagy ezt sem mondod ki szívesen?

— A legszívesebben egyáltalán nem beszélnék róla, de most én kérdeztem tőled valamit.

— Úgy tudom, az ő népe a legöregebbről elvándorolva jutott el a jelenlegi világára.

— Csakúgy, mint mi — jelentette ki Lizalor büszkén.

— De nekik vannak bizonyos hagyományaik, melyek állítólag kulcsfontosságúak a Legöregebb megértéséhez, de csak akkor, ha odamegyünk és áttanulmányozzuk az ott lévő feljegyzéseket.

— A nő hazudik.

— Lehet, de meg kell győződnünk róla.

— Ha megszereztétek, magatoknak ezt a kétes tudású nőt, és vele akartok eljutni a Legöregebbre, akkor miért jöttetek a Comporellonra?

— Hogy megtudjuk a Legöregebb pontos helyét. Volt egyszer egy barátom, szintén alapítványbeli. A felmenői azonban comporelloniak voltak, és ő azt állította, hogy a Comporellonon jól ismerik a Legöregebb történelmének nagy részét.

— Valóban ezt mondta? És *ő* mesélt neked valamit is ebből a történelemből?

— Igen — folyamodott Trevize ismét az igazsághoz.

— Azt mondta, a Legöregebb halott világ, teljesen radioaktív. Hogy miért, azt nem tudta, de úgy gondolta, nukleáris robbanások következtében. Talán valami háború során.

— Nem! — csattant fel Lizalor hevesen.

— Nem volt háború? Vagy a Legöregebb nem radioaktív?

— Radioaktív, de háború nem volt.

— Akkor hogy lett radioaktív? Kezdettől fogva nem lehetett az, hiszen rajta fejlődött ki az. emberi élet. Akkor semmiféle élet nem keletkezhetett volna rajta.

Lizalor elbizonytalanodott. Mereven állt, nagyokat lélegzett, szinte zihált.

— Büntetésből történt — szólalt meg végül. — Az a világ robotokat használt. Tudod, mik azok a robotok?

— Igen.

— Robotjaik voltak, ezért büntették meg őket. Minden világot megbüntettek, amelyiknek robotjai voltak, és azóta nem léteznek.

— Ki büntette meg őket, Lizalor?

— Ő, Aki Büntet. A történelem erői. Nem tudom. — Elfordította a tekintetét, láthatóan kényelmetlenül érezte magát, aztán valamivel halkabban hozzátette:

— Kérdezz másokat.

— Szeretnék, de kit kérdezzek meg? Élnek a Comporellonon olyanok, akik tanulmányozták az őstörténetet?

— Élnek. Mi ugyan nem szeretjük őket — mármint az átlagcomporelloniak —, de az Alapítvány, a *te* Alapítványod ragaszkodik ahhoz, amit ő intellektuális szabadságnak nevez.

— Nem rossz követelmény, ha engem kérdezel — jegyezte meg Trevize.

— Minden követelmény rossz, ha kívülről jön — válaszolta Lizalor. Trevize vállat vont. Ezen kár lett volna vitatkozni.

— A barátom, dr. Pelorat is afféle őstörténész — mondta. — Biztos szívesen találkozna comporelloni kollégáival. El tudod intézni, Lizalor?

A nő bólintott.

— Él egy Vasil Deniador nevű történész itt a városban. Nem tanít ugyan, de talán mondhat egyet-mást nektek arról, amire kíváncsiak vagytok.

— Miért nem tanít?

— Nincs eltiltva, egyszerűen a diákok nem látogatják az előadásait.

— Gondolom, erre felbátorították a diákokat — jegyezte meg Trevize a lehető legkevesebb gúnnyal.

— Miért kellene látogatniuk? Az illető Szkeptikus. Tudod, ilyenek nálunk is akadnak. Mindig léteznek egyének, akik

szembehelyezkednek az általános gondolkodásmóddal, és elég önteltek, hogy úgy érezzék, csakis nekik lehet igazuk, és a többiek tévednek.

— Nem lehetséges, hogy olykor valóban nekik van igazuk?

— Soha! — jelentette ki Lizalor olyan meggyőződéssel, hogy e tárgyban minden további vita merőben haszontalannak látszott. — És minden szkepticizmusa ellenére kénytelen lesz pontosan azt mondani nektek, amit bármelyik comporelloni mondana.

— Mégpedig?

— Hogy amennyiben a Legöregebbet keresitek, nem fogjátok megtalálni.

24.

Átmeneti magánlakosztályukban Pelorat elgondolkodva hallgatta Trevize beszámolóját. Hosszú, komoly arca semmiféle érzelmet nem tükrözött, amikor végül megszólalt:

— Vasil Deniador? Nem emlékszem, hogy hallottam volna róla, de odaát a hajón azért akadhat néhány munkája a könyvtáramban.

— Biztos, hogy nem hallott róla? Gondolkozzon! — unszolta Trevize.

— Pillanatnyilag nem emlékszem, hogy hallottam volna — felelte Pelorat óvatosan —, de végtére is, drága barátom, száz és száz komoly tudós létezhet, akikről még nem hallottam; vagy ha hallottam is, nem emlékszem rá.

— Nyilván nem lehet első osztályú tudós, különben ismerné a nevét.

— A Föld kutatása…

— Gyakorolja a „Legöregebb" elnevezést, Janov. Ne bonyolítsuk tovább a helyzetünket.

— A Legöregebb kutatása — folytatta. Pelorat — tudományok nem igazán megbecsült területe, így aztán az első osztályú tudósok — akár az őstörténet területén is — nem nagyon igyekeznek arrafelé. Vagy ha más szempontból nézzük a dolgokat, ha mégis ott tevékenykednek, még első osztályú tudósként sem szerezhetnek nevet maguknak egy közömbös világban. *Engem* sem tart senki első osztályú tudósnak, ebben biztos vagyok.

— Én igen, Pel — szólt közbe Bliss gyengéden.

— Ó, te bizonyára, drágám — mosolyodott el halványan Pelorat. — Csakhogy te nem a tudósi képességeim. alapján ítélsz meg engem.

Már csaknem éjszakába nyúlt az idő, s Trevize türelmetlen lett, mint mindig, ha Bliss és Pelorat gyengéd szavakat váltottak egymással.

— Holnap megpróbálom elintézni, hogy találkozhassunk ezzel a

Deniadorral — vágott közbe —, de ha ő is csak annyit tud a dologról, mint a miniszter, akkor nem leszünk sokkal okosabbak.

— De elirányíthat bennünket valaki máshoz, akinek nagyobb hasznát vehetjük — kockáztatta meg Pelorat.

— Kétlem. E világ Föld iránt tanúsított magatartása… de jobb lesz, ha én is gyakorolom a körülírást… Ennek a világnak a Legöregebb iránt tanúsított magatartása együgyű és babonás. — Elfordult — De ma nehéz napunk volt, ideje lenne vacsorázni valamit — ha egyáltalán el tudjuk viselni az unalmas főztjüket —, és aztán végre aludhatnánk is egy kicsit. Maguk megtanulták már, hogyan kell kezelni a zuhanyt?

— De drága barátom — nyugtatta meg Pelorat —, velünk nagyon kedvesen bántak. Elláttak mindenféle utasítással, a legtöbbjére nem is volt szükségünk.

— Mondja csak, Trevize — szólalt meg Bliss. — Mi van a hajóval?

— Mi van vele?

— Elkobozza a comporelloni kormány?

— Nem. Nem hiszem, hogy erre készülnek.

— Aha. Nagyszerű. És miért nem?

— Mert meggyőztem a minisztert, hogy változtassa meg a véleményét.

— Meglepő — szólt közbe Pelorat. — Számomra nem látszott könnyen meggyőzhetőnek.

— Nem is tudom — jegyezte meg Bliss. — Az elméje szerkezete világosan mutatta, hogy vonzódik Trevize-hoz.

Trevize váratlanul bősz pillantást vetett Blissre.

— Ezt maga művelte, Bliss?

— Mire gondol, Trevize?

— Arra, hogy belepiszkált a…

— Nem piszkáltam bele. De amikor észrevettem, hogy vonzódik magához, nem állhattam meg, hogy el ne töröljek egy vagy két gátlást. Lényegtelen, aprócska beavatkozás. Azok a gátlások amúgy is megszűnhettek volna, és fontosnak látszott, hogy feltétlenül megteljen jóindulattal maga iránt.

— Jóindulattal? Annál azért többről volt szó! Egér szén ellágyult, mondhatom, igaz, csak a közösülés után.

— Csak nem azt akarja mondani, öregem… — hápogott Pelorat.

— Miért ne? — vágta rá mogorván Trevize. — Lehet, hogy az első ifjúságán már túl van, de a mesterséghez nagyon ért. Nem volt kezdő, erről biztosíthatom. És én sem játszottam az úriembert és a hazudozást a kedvéért. Az ő ötlete volt — hála Blissnek, aki hozzábabrált a gátlásaihoz —, én pedig nem voltam abban a helyzetben, hogy visszautasíthassam, még ha eszembe jutott volna is, mint ahogy nem jutott eszembe. Ugyan már, Janov, ne álljon ott olyan erkölcsös

képpel! Hónapok óta nem volt egyetlen alkalmam sem. Maga bezzeg… — És kezével tétován intett Bliss felé.

— Higgye el, Golan, téved, ha úgy ítéli meg, hogy én az erkölcsbíró szerepét játszom — válaszolta Pelorat zavartan. — Nincs kifogásom.

— De a nő valóban puritán — vette át a szót Bliss. — Csak azt akartam, hogy kissé felengedjen maga iránt. Szexuális rohamra nem számítottam.

— Pedig épp ezt váltotta ki belőle, kedves kis kotnyeles Blissem — mondta Trevize. — Lehet, hogy a miniszter a nyilvánosság előtt kénytelen megjátszani a puritánt, de ha így van, akkor ez csak szítja a tüzet.

— Tehát ha maga megvakarja ott, ahol neki viszket, hajlandó elárulni az Alapítványt…

— Mindenképpen ezt tette volna — világosította föl Trevize. — Azt akarta, hogy a hajót… — Elhallgatott, suttogva kérdezte: — Nem hallgatnak le bennünket?

— Nem — jelentette ki Bliss.

— Biztos benne?

— Igen. Gaia elméjére nem lehet hatást gyakorolni illetéktelen módon és Gaia tudta nélkül.

— Nos, a Comporellon magának akarja a hajót — amivel ugyancsak megnövelné a flottája erejét.

— Az Alapítvány ezt nem engedné meg.

— Comporellonnak esze ágában sincs közölni ezt az Alapítvánnyal.

— Ilyenek maguk, szigetemberek — sóhajtotta Bliss. — A miniszter hajlandó elárulni az Alapítványt a Comporellon javára, és a szexért cserében azonnal elárulja a Comporellont is… Trevize pedig boldogan nyújt testi szolgáltatást, hogy támogassa ezt az árulást. Micsoda anarchia dúl a maguk Galaxisában! Micsoda *káosz!*

— Maga téved, ifjú hölgy — jegyezte meg Trevize hűvösen.

— Amikor ezt mondom, nem valami ifjú hölgy vagyok, hanem Gaia. Az egész Gaia.

— Akkor maga téved, *Gaia.* Nem nyújtottam testi szolgáltatást. Amit adtam, örömmel adtam. Élveztem, és senkinek nem okoztam vele kárt. A következtetések pedig világosan kiderültek az álláspontomból, s ezt vállalom is. És ha a Comporellon a maga céljaira akarja a hajót, ugyan ki mondja meg, kinek van igaza ebben az ügyben? Ez egy alapítványi hajó, de nekem adták, hogy kutassam fel vele a Földet. Tehát mindaddig az enyém, amíg a feladatot el nem végeztem, s szerintem az Alapítványnak nincs joga, hogy felbontsa az egyezséget. Ami pedig a Comporellont illeti, rá nem terjed ki az Alapítvány fennhatósága, tehát függetlenségről álmodik. A saját

szempontjából jogosan cselekszik így, és jogosan vezeti félre az Alapítványt, az ő szemében ez tehát nem árulás, hanem hazafias cselekedet. Ki tudja?

— Pontosan. Ki tudja? Az anarchia Galaxisában hogy lehet megkülönböztetni az ésszerű tetteket az ésszerűtlenektől? Hogyan lehet dönteni helyes és téves között, jó és gonosz között, igazság és bűn között, hasznos és haszontalan között? És hogyan magyarázza azt, hogy a miniszter a saját kormányát árulta el, amikor megengedte, hogy maga megtartsa a hajót? Személyes függetlenségre áhítozik egy elnyomó világban? Áruló-e, vagy olyan ember, aki magának sajátítja ki a hazafiasságot?

— Az igazat megvallva — felelte Trevize —, nem tudom, nem azért hajlandó-e meghagyni nekem a hajót, mert hálás a gyönyörért, amit tőlem kapott. De azt hiszem, végképp akkor döntötte el a dolgot, amikor közöltem vele, hogy a Legöregebbet keresem. Az ő szemében ez egy baljóslatú világ, s mi, akik e hajón úton vagyunk feléje, vele együtt szintén baljóslatúakká váltunk. Valami olyasmit érezhet, hogy ha megkísérli elvenni a hajót, magára és a világára szabadítja ezt a veszedelmet — ezért mostantól fogva elszörnyedve néz a hajóra. Talán úgy érzi, ha utunkra enged, elhárítja a Comporellon feje fölül a veszedelmet, s éppen ezzel hajt végre hazafias cselekedetet.

— Ha így áll a dolog, amiben kételkedem, akkor a tetteinek mozgatója a babona. Ezt maga dicséretesnek találja?

— Nem dicséretesnek és nem elítélendőnek. Tudás híján mindig is a babona állt a tettek hátterében. Az Alapítvány hisz a Seldon-tervben, holott a birodalmunkban nincs senki, aki értené, követni tudná részleteiben, vagy általa jövendölni tudna. Tudatlanságból és hitből követjük, ez talán nem babona?

— De, lehetséges.

— És Gaia is. Maga hisz benne, hogy én helyesen döntöttem, amikor azt az utat jelöltem ki, amelyen Gaia egyetlen hatalmas organizmusban szívja magába az egész Galaxist, de azt már nem tudja, tulajdonképpen miért van igazam, vagy hogy a maga számára mennyire biztonságos ez a döntés. Tudatlanságból és hitből követi készségesen ezt az utat, s még bosszantja is, hogy én olyan eltökélten keresem a bizonyítékot, ami elsöpörné a tudatlanságot és fölöslegessé tenné a puszta hitet. Ez talán nem babona?

— Azt hiszem, most megfogott, Bliss — jegyezte meg Pelorat.

— Nem egészen — felelte Bliss. — Mert ezen az úton vagy nem talál semmit, vagy talál valamit, de az meg fogja erősíteni a döntésében.

— És e feltevés alátámasztására semmit sem tud felmutatni, csak tudatlanságot és hitet — válaszolta Trevize. — Más szóval a babonát!

25.

Az apró termetű, jellegtelen arcú Vasil Deniadornak szokása volt, hogy amikor felpillant, nem emeli föl a fejét. Ez a szokása, valamint az, hogy időnként egy kurta pillanatra mosoly villant át az arcán, olyan színben tüntette fel, mintha magában kinevetné a világot.

Hosszú, keskeny irodája zsúfolva volt mindenféle szalagokkal, látszólag vad összevisszaságban, holott csak arról volt szó, hogy azokat nem egyenletesen helyezték el a tartóikban, s ettől a polcok úgy néztek ki, mint holmi girbegörbe fogsorok. A három szék, amellyel megkínálta látogatóit, nem illett egymáshoz, és látszott rajtuk, hogy csak az imént, sietősen törölték le róluk a port.

— Janov Pelorat, Golan Trevize és Bliss — sorolta. — A második nevét nem tudom, asszonyom.

— Rendszerint csak Blissnek szólítanak — mondta a lány, és leült.

— Tulajdonképpen ennyi elég is — kacsintott rá Deniador. — Maga olyan vonzó, hogy talán még azt is megbocsátanák, ha egyáltalán nem volna neve.

Már mindnyájan ültek.

— Hallottam önről, dr. Pelorat, noha sohasem kerültünk kapcsolatba egymással — kezdte Deniador. — Alapítványbeli, nemde? A Terminusról jött?

— Igen, dr. Deniador.

— És önről, Trevize tanácsos, mintha olyasmit hallottam volna nemrégiben, hogy eltávolították a Tanácsból, és száműzték. Nem mintha az okáról értesültem volna.

— Nem távolítottak el, uram. Ma is tagja vagyok a Tanácsnak, bár nem tudom, mikor foglalom el ismét a hivatalomat. Szó sincs róla, hogy száműztek volna. Egy küldetést bíztak rám, ezzel kapcsolatban szeretnék tanácskozni önnel.

— Örömmel megteszek minden tőlem telhetőt — válaszolta Deniador. — És az elragadó hölgy? Nyilván ő is a Terminusra való.

— Ő máshonnan jött, doktor — vágott közbe gyorsan Trevize.

— Ah! Különös világ lehet az a Máshol. Az emberi lények módfelett szokatlan gyűjteményének a szülőhelye… De miután önök ketten az Alapítvány terminusi fővárosából érkeztek, harmadik társuk pedig vonzó fiatal nő, Mitza Lizalor pedig nem arról híres, hogy a két kategória közül bármelyikhez vonzódna, mégis hogy lehetséges, hogy oly melegen ajánlotta önöket a figyelmembe?

— Azt hiszem — válaszolta Trevize —, hogy megszabaduljon tőlünk. Tudja, minél előbb segít rajtunk, annál hamarabb hagyjuk el a Comporellont.

Deniador érdeklődve pillantott Trevize-ra (megint az a másodpercnyi mosoly), és azt mondta:

— No persze, egy ilyen életerős fiatalember, mint ön, vonzó lehetett neki, akárhonnan jött is. Jól játssza ugyan a hideg szüzet, de nem tökéletesen.

— Erről semmit sem tudok — jelentette ki Trevize elutasítóan.

— Ne is tudjon róla. Legalábbis nyilvánosan ne. Én azonban Szkeptikus vagyok, tehát hivatásomnál fogva képtelen rá, hogy higgyek a felszínnek. Ki vele, tanácsos, miben áll a küldetése? Hadd lássam, tudok-e valamiben segíteni.

— Ebben az ügyben dr. Pelorat a szóvivőnk — felelte Trevize.

— Nincs ellenvetésem — nyugtázta Deniador. — Dr. Pelorat?

— Hogy a legegyszerűbben szóljak a dologról, drága doktorom — kezdte Pelorat —, egész felnőtt életemet arra áldoztam, hogy megkíséreljek behatolni annak a tudásnak a legmélyére, amely az emberi faj származásának világára vonatkozik. Ezért küldtek útra az én kedves jó barátom, Golan Trevize társaságában — ámbár, az igazat megvallva akkor én még nem is ismertem őt —, hogy ha lehet, kutassuk fel a… öööö… a Legöregebbet, ahogyan, gondolom, ön is nevezi.

— A Legöregebbet? — kérdezte Deniador. — Ha nem tévedek, a Földre céloz. Pelorat álla leesett.

— Nekem az volt a benyomásom — mondta kissé hebegve —, mármint hogy értésemre adták… hogy itt az ember…

Tanácstalanul pislogott Trevize-ra.

— Lizalor miniszter közölte velem, hogy ez a szó nem használatos a Comporellonon — vette át Trevize a szót.

— Úgy érti, hogy valami ilyesmit csinált? — Deniador szája legörbült, orra nevetségesen felkunkorodott, miközben két-két ujját keresztbe fonva mindkét karját lendületesen előrelökte.

— Igen, így értem — bólintott Trevize. Deniador ellazult, s nevetni kezdett.

— Képtelenség, uraim. Ez csak amolyan szokás nálunk, s ha néhány isten háta mögött lakó ember komolyan gondolja is, az egész már nem számít. Nem ismerek olyan comporellonit, aki bosszúságában vagy ijedségében ne kiáltana „Föld!”-et. Ez a legközönségesebb szavunk.

— Közönséges szó? — súgta Pelorat alig hallhatóan.

— Vagy töltelékszó, ha így jobban tetszik.

— Akárhogyan is — vette át a szót újból Trevize —, a minisztert szemmel láthatóan felzaklatta, amikor én kimondtam ezt a szót.

— Ó, persze, hiszen ő hegyvidéki nő!

— Mit jelent ez, uram?

— Szó szerint értem. Mitza Lizalor a Középső Hegyvidékről származik. Az ottani gyerekek az úgynevezett derék, régimódi szellemben nevelkednek, ami azt jelenti, hogy bármilyen jól iskolázzák

is őket, ezt az ujjkeresztezősdit sohasem lehet kiirtani belőlük.

— Ezek szerint a „Föld” szó egyáltalán nem zavarja önt, ugye, doktor? — kérdezte Bliss.

— Csöppet sem, drága hölgyem. Én Szkeptikus vagyok.

— Tudom, mit jelent a „szkeptikus” szó a galaktikus nyelvben, de milyen értelemben használja ön? — kérdezte Trevize.

— Pontosan úgy, ahogy ön, tanácsos. Csak azt fogadom el, amit ésszel felfogható bizonyíték alapján kénytelen vagyok elfogadni, s azt is csak addig, míg újabb bizonyítékot nem kapok. Ez nem tesz bennünket népszerűvé.

— Miért nem? — tudakolta Trevize.

— Mi sehol sem lennénk népszerűek. Hol van az a világ, ahol az emberek nem értékelik többre a kényelmes, barátságos, közhelyszerű hitet, legyen bármilyen logikátlan is, a bizonytalanság rideg fuvallatainál? Gondolják csak meg, milyen mélyen hisznek önök bizonyíték nélkül is a Seldon-tervben.

— Igen — nézte Trevize elgondolkodva az ujjhegyeit. — Tegnap én is éppen ezt hoztam fel példának.

— Visszatérhetnénk a tárgyunkhoz, barátom? — kérdezte Pelorat. — Mit lehet tudni a Földről, amit egy Szkeptikus is elfogad?

— Nagyon keveset — felelte Deniador. — Feltételezhetjük, hogy létezik egy bizonyos bolygó, amelyen az emberi faj kifejlődött, mert nagyon valószínűtlen, hogy ugyanaz a faj, melynek egyedei annyira hasonlóak, hogy egymás között szaporodhatnak, kifejlődhetett volna egymástól függetlenül számos világon, vagy akár csak kettőn is. A származás világát nevezhetjük éppen Földnek is. Nálunk általánosan elterjedt hit, hogy a Föld a Galaxisnak ebben a szögletében található, mert a körülöttünk lévő világok szokatlanul öregek, és feltehető, hogy az első gyarmatosított bolygók inkább közelebb, mintsem távolabb voltak a Földtől.

— És van-e a Földnek bármilyen egyedülálló sajátossága azon túl, hogy a származás bolygója? — kérdezte Pelorat mohón.

— Egy bizonyos sajátosságra gondol? — tudakolta a szokott villanásnyi mosolyával Deniador.

— A szatellitájára gondolok, amit egyesek holdnak neveznek. Ez szokatlan vonás lenne, nem?

— Elsőrendű fontosságú kérdés, dr. Pelorat. Bizonyos gondolatokat juttat az eszembe.

— Azt nem említettem, mi teszi a holdját szokatlanná.

— A mérete, természetesen. Igazam van? Igen, látom, hogy igazam van. A Földről szóló valamennyi legendában szó esik az élőlények roppant sokaságáról és az óriási holdról, amely állítólag háromezer-háromezer-ötszáz kilométer átmérőjű. Az élet rendkívüli változatosságát könnyű elfogadni, tekintve, hogy magától értetődően

következik a biológiai fejlődésből — már amennyiben a folyamatról való ismereteink pontosak. Egy óriás szatellitát már nehezebb elfogadni. A Galaxis egyetlen lakott világának sincs hasonló szatellitája. A nagy szatelliták mindig a lakatlan és lakhatatlan gázóriások kísérői. Tehát mint Szkeptikus, én inkább nem fogadom el a hold létezését.

— Ha a Föld abban egyedülálló, hogy fajok milliói élnek rajta, vajon nem lehet-e egyedülálló abban is, hogy óriási holdja van? — tudakolta Pelorat. — Az egyik különlegesség maga után vonhatja a másik különlegességet.

Deniador elmosolyodott.

— Nem látom be, hogy a fajok millióinak földi jelenléte hogyan hozhat létre a semmiből egy óriás szatellitát.

— De ha az ellenkező irányból közelítjük meg, ha az óriás szatellita működött közre a fajok millióinak a létrehozásában?

— Azt sem látom be, ez hogyan következhetett volna be.

— Mi a helyzet a Föld radioaktivitásáról szóló történettel? — szólt közbe Trevize.

— Mindenki ezt mondja; mindenki hisz benne.

— De hát nem lehetett annyira radioaktív, hogy eleve lehetetlenné tegye az életet az évmilliárdok során, hiszen éppen hogy volt rajta élet — magyarázta Trevize. — Hogyan vált radioaktívvá? Egy atomháborútól?

— Ez a legáltalánosabb nézet, Trevize tanácsos.

— A hangsúlyából ítélve úgy sejtem, ön nem nagyon hisz benne.

— Nincs bizonyíték, hogy lett volna ilyen háború. Az általános vélemény, még ha egyetemes is, önmagában még nem bizonyíték.

— Mi más történhetett volna?

— Nincs bizonyíték, hogy bármi is történt. A radioaktivitásról szóló legenda is lehet éppoly koholmány, mint az óriási szatellitáról szóló.

— Melyik a legáltalánosabban elfogadott történet a Föld históriájából? — kérdezte Pelorat. — Szakmai pályafutásom során rengeteg eredetlegendát gyűjtöttem össze, közülük sokban szerepel egy Föld nevű világ vagy valami ehhez nagyon hasonló elnevezésű. De a Comporellonról eredőt egyet sem találtam, semmit, legfeljebb egy halvány utalást valami Benballyra, aki talán a semmiből jött ide; mindössze ennyit mondanak a comporelloni legendák.

— Nincs ebben semmi meglepő. Nem szokásunk exportálni a legendáinkat. Engem már az is meglep, hogy ön egyáltalán rátalált valahol Benbally nevére. Babona, megint csak babona.

— Ön azonban nem babonás, és minden további nélkül hajlandó volna beszélni róla, ugye?

— Így van — felelte az apró termetű történész, tekintetét alulról

felfelé Peloratra villantva. — Ha megtenném, azzal módfelett, talán veszélyes mértékben növelném a népszerűtlenségemet, de önök hárman hamarosan elhagyják a Comporellont, és gondolom, sohasem hivatkoznának rám mint forrásra.

— Szavunkat adjuk rá — sietett megnyugtatni Pelorat.

— Akkor összefoglalom önöknek a minden természetfölötti hittől és moralizálástól megfosztott, feltételezett eseményeket. A Föld mérhetetlen korokon át létezett mint az emberi faj egyedüli világa, majd mintegy húsz-huszonötezer évvel ezelőtt az emberek a hipertéri ugrás révén kifejlesztették a csillagközi utazást, és gyarmatosították a bolygók egy csoportját.

A Telepesek e bolygókon robotokat használtak, melyeket még a Földön fejlesztettek ki, a hipertéri utazás kora előtt, és… most jut eszembe, tudják, mik azok a robotok?

— Tudjuk — válaszolta Trevize. — Már többször megkérdezték tőlünk. Tudjuk, mik azok a robotok.

— A teljes mértékben robotizált társadalomban élő Telepesek fejlett technikával rendelkeztek, szokatlanul magas kort értek meg, és lenézték a szülőbolygójukat. Történetük egy sokkal drámaibb változata szerint leigázták és elnyomták a szülőbolygójukat.

Aztán a Föld újabb Telepes-csoportot indított útnak, de azoknak már megtiltotta, hogy robotokat használjanak. Az új világok közül az elsők egyike volt a Comporellon. Hazafiaink szerint *az* első volt, de ezt nem bizonyítja semmi, amit egy Szkeptikus is elfogadhatna. A Telepesek első csoportja kihalt, és…

— Miért halt ki az első csoport, dr. Deniador? — vetette közbe Trevize.

— Miért? A romantikusaink úgy képzelik, hogy bűneikért büntette meg őket Ő, Aki Büntet, de azt már egyikük sem tudja megmondani, miért várt Ő olyan sokáig ezzel. De hát az embernek nem is kell tündérmeséhez folyamodnia, anélkül is el tudja képzelni, hogy az a társadalom, amely ennyire a robotokra támaszkodik, végül elpuhul és dekadenssé válik. Már a puszta unalom is elég, hogy fogyatkozásnak és kihalásnak induljon, vagy ha árnyaltabban akarunk fogalmazni, hát elveszítse az életerejét.

A Telepesek második, robot nélküli hulláma életben maradt, benépesítette a Galaxist, de a Föld radioaktívvá vált, és lassanként elfelejtődött. Erre rendszerint azt a magyarázatot adják, hogy a Földön is léteztek robotok, melyek létrehozását még az első hullám szorgalmazta.

Bliss, aki látható türelmetlenséggel hallgatta végig a beszámolót, most megszólalt:

— Nos, dr. Deniador, radioaktivitás ide vagy oda, és függetlenül attól, hogy a Telepeseknek hány hulláma lehetett, a döntő kérdés

mindenképpen egyszerű. Hol *van* a Föld? Mik a koordinátái?

— Erre a kérdésre az a válaszom, hogy nem tudom — felelte Deniador. — De nézzék csak, eljött az ebéd ideje. Ha akarják, idehozatom az ételt, s terített asztalnál annyit beszélhetünk a Földről, amennyit csak akarnak.

— Nem *tudja?* — Trevize hangja a kérdés végére élesen és erőteljesen a magasba kanyarodott.

— Ami azt illeti, legjobb tudomásom szerint senki sem tudja.

— De hát ez lehetetlen!

— Tanácsos — sóhajtott fel Deniador —, ha az igazságot lehetetlennek óhajtja nevezni, megteheti, de ezzel nem jut sehová.

HETEDIK FEJEZET
El a Comporellonról

26.

Az ebéd egy halom puha, kívül kérges, különféle színárnyalatú és változatosan megtöltött gömbből állt.

Deniador fölemelt egy apró tárgyat, melyről csak akkor derült ki, hogy egy pár vékony, áttetsző kesztyű, amikor szétbontotta és a kezére húzta.

— Mi van ezekben a gömbökben, kérem? — érdeklődött Bliss.

— A rózsaszínűek apróra vagdalt hallal vannak megtöltve, híres comporelloni különlegességnek számít. A sárgák nagyon könnyen emészthetőek, a töltelékük sajt. A zöldekben vegyes zöldség van. Addig egyék, amíg meleg. Utána forró mandulás lepényt kapunk és a szokásos italokat. Merem ajánlani a forró almabort. Miután az éghajlatunk hideg, általában melegen esszük az ételeket, még a desszertet is.

— Ön nagyon jól él — jegyezte meg Pelorat.

— Tulajdonképpen nem — felelte Deniador. — Csak szeretem a vendégeket. Magam nagyon kevéssel beérem; ahogy talán önök is észrevették, nem kell valami nagy testet eltartanom.

Trevize beleharapott az egyik rózsaszínű gömbbe, de túlságosan halízűnek érezte, s bár a fűszerezése ízlett, félt, hogy a halíz végig fogja kísérni az egész napját, s talán még éjszakára sem szabadulhat meg tőle.

Amikor félretette a gombócot, amelyből egy falast már kiharapott, észrevette, hogy a kéreg bezáródik a töltelék fölött. Nem fröccsent, nem szivárgott ki belőle semmi, és egy pillanatra eltűnődött, vajon akkor mi célt szolgál a kesztyű. Úgy látszott, nélküle sem piszkítaná be a kezét, így aztán úgy döntött, nyilván higiénés célokat szolgál. Talán a kézmosást helyettesíti, ha nem adódik rá alkalom, és szokásból használják még akkor is, ha kezet mosnak. (Lizalor nem húzott kesztyűt, amikor előző nap együtt ettek. Talán mert hegyvidéki nő volt.)

— Illetlen dolog ebéd közben üzleti ügyekről társalogni? — kérdezte.

— A comporelloni szokás szerint az lenne, tanácsos, de önök a vendégeim, s most az önök szokásait követjük. Ha komoly dolgokról akarnak beszélgetni, és nem gondolják — vagy nem bánják —, hogy ez az evés élvezetének kárára mehet, kérem, beszélgessenek nyugodtam, és én majd csatlakozom önökhöz.

— Köszönöm — mondta Trevize. — Lizalor miniszter sejtetni engedte — nem, kereken kimondta —, hogy ezen a világon nem kedvelik a Szkeptikusokat, így van?

Deniador a kérdéstől mintha még jobb kedvre derült volna.

— Hogyne. Hogy meg lennénk sértve, ha nem így volna! Tudja, a Comporellon egy hiúságában megsértett világ. Noha a részleteket senki sem ismeri, nálunk általánosan elterjedt az a mitikus hit, hogy hajdanában, sok ezer évvel ezelőtt, amikor a lakott Galaxis még kicsiny volt, a Comporellon vezető világhatalomnak számított. Ezt nem tudjuk elfelejteni. Bosszant, s az igazságtalanság érzésével tölt el bennünket, hogy az ismert történelem folyamán sohasem jutottunk vezető szerephez — a „bennünket" alatt általában a lakosságot értem.

De hát mit tehetünk? A kormány valaha kénytelenségből szegődött a Birodalom hűséges vazallusává, most pedig az Alapítvány hűséges szövetségese. És minél inkább tudatosítják bennünk alárendelt helyzetünket, annál szilárdabban hiszünk saját nagyszerű, titokzatos múltunkban.

És mit tehet ilyen helyzetben a Comporellon? A régi időkben nem szállhatott szembe a Birodalommal, és nyíltan ma sem szállhat szembe az Alapítvánnyal, így aztán jobb híján bennünket támad és gyűlöl, mert mi nem hiszünk a legendákban, és csak nevetünk a babonákon.

Mindazonáltal a zaklatás durvább megnyilvánulásaitól nem kell tartanunk. Műszaki téren miénk a vezető szerep, és velünk vannak tele az egyetemek fakultásai. Néhányan különösen szókimondóak vagyunk, ezért nehézségeink vannak a szabad tanítás terén. Például nekem is, noha vannak tanítványaim, akikkel az egyetem területén kívül, csendben szoktam összejönni. Ám ha valóban kirekesztettének bennünket a közéletből, megrekedne a műszaki fejlődés, és az egyetemeink az egész Galaxis előtt elveszítenék a hitelüket. Ilyesmi alighanem az emberi lény ostobaságára vallana; lehet, hogy az intellektuális öngyilkosság veszélye sem akadályozná meg őket abban, hogy szabad folyást engedjenek a gyűlöletüknek… de hát az Alapítvány támogat bennünket, így aztán szüntelenül becsmérelnek, gúnyolnak és megbélyegeznek — de soha egy ujjal sem nyúlnak hozzánk.

— És ez az általános ellenségesség tartja vissza attól, hogy elárulja nekünk a Föld hollétét? — kérdezte Trevize. — Attól fél, hogy a Szkeptikus-ellenesség mégiscsak durvább formát öltene, ha túl messzire merészkedne?

— Nem — rázta meg a fejét Deniador. — A Föld holléte ismeretlen. Nem titkolok önök előtt semmit, sem félelemből, sem egyéb okokból.

— De nézze csak — unszolta Trevize —, a Galaxisnak ebben a szektorában meghatározott számú bolygó található, amely rendelkezik

a lakhatósághoz szükséges fizikai jellemzőkkel. Nyilván csaknem valamennyi lakható bolygó egyben lakott is, ennélfogva jól ismert az ön számára. Miféle nehézségekbe ütközhetne átkutatni ezt a szektort egy olyan bolygó után, amely lakható lenne, ha nem volna radioaktív? Méghozzá olyan bolygót kellene keresni, amelyet egy hatalmas szatellita kísér. A radioaktivitás és az óriás szatellita között lebegő Földet akarva sem lehetne eltéveszteni, még akkor sem, ha csak úgy találomra indul keresésére az ember. Lehet, hogy időbe telne, de ez volna az egyetlen nehézség.

— A szkeptikus vélemény természetesen az — válaszolta Deniador —, hogy mind a Föld radioaktivitása, mind pedig óriás szatellitája pusztán legenda. Ezeket keresni annyi, mint verébtejet vagy nyúltollat keresni.

— Meglehet, de ennek nem volna szabad megakadályozni a Comporellont abban, hogy legalább meg *akarja* keresni. Ha találnának egy radioaktív bolygót, amely a lakhatóság szempontjából megfelelő méretű, és van egy nagy szatellitája is, maga ez a tény mekkora hitelt adna az egész comporelloni legendáriumnak!

Deniador felkacagott.

— Talán éppen ezért nem nyomoz utána a Comporellon! Ha elbukunk, vagy kiderül, hogy a Föld egészen más, mint ahogy a legendákban szerepel, a vereség nyilvánvalóvá válik. Maga a comporelloni legendakör válik semmivé, nevetség tárgyává! A Comporellon ezt sohasem kockáztatná meg.

Trevize egy ideig hallgatott, de aztán annál lelkesebben folytatta:

— Egyébként, ha eltekintünk is ettől a két különlegességtől — ha létezik egyáltalán ilyen szó a galaktikus nyelvben —, mármint a radioaktivitástól és az óriás szatellitától, van egy harmadik dolog is, amelyiknek — a dolog természetéből adódóan — léteznie *kell,* függetlenül mindenféle legendától. A Föld felszínén hihetetlen változatosságban kell tenyésznie az életnek, vagy meg kell találnunk ennek mai maradványait, de legalábbis a megkövesedett nyomait.

— Tanácsos — válaszolta erre Deniador —, bár a Comporellon még nem küldött ki szervezett kutatócsoportot a Föld felkutatására, azért *volt* alkalmunk utakat tenni az űrben, és hébe-hóba jelentkeznek nálunk hajók, melyek ilyen vagy olyan okból letértek az előre megszabott útirányukról. Az ugrások nem mindig sikerülnek tökéletesen, mint ön is tudja. Mindazonáltal sohasem kaptunk jelentést olyan bolygóról, amely a legendás Földhöz hasonlító jellegzetességeket mutatott volna, de olyanról sem, amelyen nyüzsgött volna az élet. Továbbá egyetlen hajó sem száll le szívesen egy szemmel láthatóan lakatlan bolygóra, csak azért, hogy a legénység megkövült ősmaradványokra vadászhasson. Márpedig ha az elmúlt évezredek során semmiféle ilyen vonatkozású jelentést nem kaptunk,

én nagyon is hajlamos vagyok azt hinni, hogy a Föld helyzetének meghatározása nem lehetséges, mert meghatározható helyzetű Föld nem létezik.

— De a Földnek mégiscsak lennie kell valahol! — kiáltotta Trevize dühös csalódottsággal. — Van valahol egy bolygó, amelyen az emberiség és a hozzá csatlakozott ismerős létezési formák kifejlődtek. Ha nem a Galaxisnak ebben a részében, akkor valahol másutt.

— Lehet — egyezett bele Deniador egykedvűen —, de mindeddig sehol sem bukkant elő.

— Az emberek nem is keresték igazából.

— Nos, ön szemmel láthatóan keresi. Sok szerencsét kívánok hozzá, de egy percig sem gondolom, hogy sikerrel fog járni.

— Próbálták valaha közvetett módszerekkel meghatározni a helyét? — kérdezte Trevize. — Úgy értem, nem közvetlen kutatással?

— Igen — válaszolta egyszerre két hang. Deniador, az egyik hang tulajdonosa, Pelorat felé fordult. — A Yariff-tervre gondol?

— Igen — válaszolta Pelorat.

— Akkor elmondaná a tanácsosnak, miről van szó? Azt hiszem, önnek készségesebben elhiszi, mint nekem.

— Tudja, Golan — kezdte Pelorat —, a Birodalom utolsó napjaiban divatba jött az eredetkutatás, ahogy akkoriban nevezték. Az emberek szívesen töltötték ezzel a szabad idejüket, talán hogy meneküljenek az őket körülvevő valóság kényelmetlenségeitől. Mint tudja, a Birodalom akkoriban a széthullás állapotában volt.

Egy liviusi történész, Humbal Yariff, arra gondolt, hogy bármilyen származású is egy bolygó, hamarabb gyarmatosítja a hozzá közel eső világokat, mint a távolabbiakat. Általában minél messzebb van egy világ az eredeti helytől, annál később kerül sor a gyarmatosításra.

Tegyük fel mármost, hogy valaki feljegyzi a Galaxis valamennyi lakott bolygója betelepítésének az időpontját, aztán összeköti mindazokat, amelyek ezerévesek. Aztán hálózatot készít minden tízezer éves világból, egy másikat a tizenkétezer évesekből, egy újabbat a tizenötezer évesekből. Minden hálózatnak elméletben nagyjából gömb alakot kell formáznia, s e gömbök hozzávetőlegesen koncentrikusan helyezkednek el. Az öregebbeket magukban foglaló gömbök kisebb átmérőjűek lesznek, mint a fiatalabb bolygókat tartalmazók, s ha az ember összeköti valamennyi gömb középpontját, akkor egy viszonylag kicsiny tértartományhoz jut, ami nem más, mint az eredeti bolygó — a Föld — helye az űrben.

Pelorat buzgó arccal magyarázott, miközben két, csésze alakot formázó kezével gömbfelszíneket rajzolt a levegőbe.

— Érti a gondolatmenetet, Golan?

Trevize bólintott.

— Igen. De úgy gondolom, ez nem vezetett eredményre.

— Elvben működnie kellett volna, öregem. A baj az volt, hogy a származási időpontokat egyáltalán nem lehetett megállapítani. Minden világ kisebb-nagyobb mértékben eltúlozta a korát, s a legendákból aztán már nemigen lehetett kihámozni a valóságot.

— A karbon-14-gyel meg lehet határozni az öreg fák korát — szólt közbe Bliss.

— Hogyne, drágám — felelte Pelorat —, de ahhoz a szóban forgó világ együttműködésére lett volna szükség, ami sohasem valósult meg. Egyetlen világ sem akarta, hogy leleplezzék, mennyivel öregebbnek vallotta magát, és a Birodalom akkoriban nem volt abban a helyzetben, hogy egy ilyen lényegtelen dologban semmibe vegye a helyi állításokat. Mással volt elfoglalva.

Yariff mindössze annyit tehetett, hogy a legföljebb csak kétezer éves világokat vette figyelembe, mert azok alapításának idejét megbízható körülmények között, nagy pontossággal jegyezték föl. Ez az elég kisszámú világ egy nagyjából gömb alakú térben helyezkedett el szétszórtan. E tér középpontja viszonylag közel esett a Birodalom fővárosához, Trantorhoz, hiszen eredetileg innen indultak ki e meglehetősen kisszámú világra a gyarmatosító expedíciók.

Ez, persze, újabb gondot jelentett. Bizonyos világok számára nem a Föld jelentette a helyet, ahonnan a gyarmatosítás kiindult. Az idő előrehaladtával a régebbi világok maguk is indítottak gyarmatosító expedíciókat, s a császárság korában Trantor is sok expedíciót bocsátott útjára. Yariffot — eléggé el nem ítélhető módon — kinevették, kigúnyolták, szakmai tekintélyét szétzilálták.

— Értem a történetet, Janov — mondta Trevize. — Dr. Deniador, ezek szerint semmit sem tud mondani nekem, ami a remény legcsekélyebb lehetőségét is megcsillantaná? Egyetlen más világ sincs, ahol esetleg szolgálhatnának valami felvilágosítással a Földre vonatkozóan?

Deniador kis időre kételkedő hallgatásba burkolózott.

— Hááát — szólalt meg végül, tétován elnyújtva a szót —, mint Szkeptikus meg kell mondanom önnek, nem is tudom, létezik-e a Föld, vagy hogy létezett-e egyáltalán valaha. Ellenben… — Újra elhallgatott.

Bliss szólalt meg nagy sokára:

— Azt hiszem, valami olyasmire gondol, doktor, ami fontos lehet nekünk.

— Fontos? Kétlem — mondta Deniador alig hallhatóan. — De talán mulatságos. A Föld nem az egyetlen bolygó, amelynek a hollétét homály fedi. Itt vannak a Telepesek első csoportjának a világai; a legendákban ők Térutazókként szerepelnek. Az általuk benépesített bolygókat némely legenda „Térutas világoknak” nevezi, másutt „Tiltott világok” néven szerepelnek. Manapság ezt az utóbbit

használjuk.

A legendák szerint a kevély és tökéletes Térutazók évszázadokra hosszabbították meg életük időtartamát, és rövid életű őseinknek nem engedték meg, hogy a lábukat a világaikra tegyék. Miután legyőztük őket, a helyzet megfordult. Méltóságunkon alulinak érezvén a velük való érintkezést, magukra hagytuk őket, hajóinknak és a Kereskedőknek pedig megtiltottuk, hogy kapcsolatot teremtsenek velük. Azóta nevezzük e bolygókat Tiltott világoknak. Szentül hittük — így mondják a. legendák —, hogy Ő, Aki Büntet, a mi beavatkozásunk nélkül is el fogja pusztítani őket, és úgy tűnik, meg is tette. Mindenesetre legjobb tudomásom szerint egyetlen Térutazó sem bukkant föl a Galaxisban sok-sok ezer éve.

— Gondolja, hogy a Térutazók tudnak a Földről? — kérdezte Trevize.

— Elképzelhető, hiszen az ő világaik öregebbek voltak, mint a mieink közül bármelyik. Na persze, ha élnek még egyáltalán Térutazók, ami rendkívül valószínűtlen.

— Még ha nem élnek is, a világaik megvannak, és talán feljegyzések is akadnak rajtuk.

— Ha egyáltalán meg tudja találni ezeket a világokat.

Trevize bőszült tekintetet vetett rá.

— Azt akarja mondani, hogy az ismeretlen helyzetű Földhöz vezető utat talán a Térutas világokon lelhetem föl, melyek holléte ugyancsak ismeretlen?

Deniador vállat vont.

— Húszezer éve nincs velük kapcsolatunk. Eszünkbe se jutottak. Ködbe vesztek ők is, akárcsak a Föld.

— Hány világot népesítettek be a Térutazók?

— A legendák ötven ilyen világról tudósítanak — gyanúsan kerek szám. Lehet, hogy sokkal kevesebben vannak.

— És az ötvenből egyetlenegyről sem tudja, hogy hol van?

— Hát, most azon tűnődöm…

— Min tűnődik?

— Miután az őstörténet a kedvenc időtöltésem, akárcsak dr. Peloraté, megesett már, hogy kutatás közben valamely, az őskorra utaló dokumentumra bukkantam, olyasmire, ami többet mond, mint a legendák. Tavaly például egy régi hajón lévő feljegyzésekre akadtam rá, alig-alig tudtam megfejteni őket. Abban a korban, amelyből származtak, a mi világunk neve még nem Comporellon volt. A „Baley világ” nevet használták, ami szerintem egy még ősibb változata a legendáinkban emlegetett „Benbally világ”nak.

— Publikálta a felfedezését? — kérdezte Pelorat izgatottan.

— Nem — hárította el Deniador. — Ahogy a régi mondás tartja, nem óhajtok fejest ugrani a medencébe, csak hogy megtudjam, tényleg

víz van benne. Nos, az a dokumentum arról szólt, hogy a hajó kapitánya ellátogatott az egyik Térutas világra, s magával hozott onnan egy Térutazó asszonyt.

— De hiszen most mondta, hogy a Térutazók nem engedték be a látogatókat — szólt közbe Bliss.

— Úgy van. Hát ezért nem publikáltam az anyagot. Hihetetlennek hangzott. Vannak homályos értelmű mesék, melyek felfoghatók úgy is, mintha a Térutazók és a Telepesek — a mi őseink — közti konfliktusokról szólnának. Ilyen meséket nemcsak a Comporellonon, de sok más világon is ismernek, sokféle változatban, mégis, egy vonatkozásban tökéletesen megegyeznek egymással. A két embercsoport, a Térutazóké és a Telepeseké, sohasem keveredtek össze. Nem volt köztük társadalmi kapcsolat, szexuális kapcsolatról nem is beszélve — és mégis, a Telepes kapitányt és a Térutazó asszonyt láthatóan a szerelem szálai kötötték egymáshoz. Ez olyan hihetetlen, hogy esélyt sem láttam rá, fogadhatják-e a történetet másképpen is, mint legföljebb egy romantikus, történelmi ihletésű mesét.

— Ez minden? — kérdezte Trevize csalódottan.

— Nem, tanácsos, van még valami. Néhány számot is találtam a hajónaplóban, melyek talán — bár nem biztos — űrkoordinátákat jelentenek. Ha valóban azok — de szkeptikus becsületem arra kényszerít, hogy megismételjem, valószínűleg nem azok —, akkor e titkos bizonyíték nyomán arra következtetnék, hogy itt három Térutas világ űrbéli koordinátáiról van szó. Közülük az egyik lehet az, ahol a kapitány földet ért, és ahonnan magával hozta Térutazó szerelmét.

— Nem lehetséges, hogy ha a mese fikció is, a koordináták valóságosak? — kérdezte Trevize.

— Lehetséges — válaszolta Deniador. — Majd megadom önnek a számokat, s szabadon felhasználhatja őket, azzal a tudattal, hogy esetleg nem is vezetnek sehová. És lenne még egy mulatságos megjegyzésem — villant át az arcán az ismerős mosoly.

— Mégpedig? — kérdezte Trevize.

— Mi van akkor, ha a koordináták egyik csoportja a Földet jelenti?

27.

Comporellon napja, mely nagyobb volt, mint a Terminusé, és határozottan narancssárga színű, alacsony pályát írt le az égbolton, tehát kevés hőt sugárzott. A kivételesen gyengén fújó szél jeges ujjakkal kaparászott Trevize arcán.

Még a villamos fűtésű kabátban is reszketett, melyet Mitza Lizalortól kapott, aki most ott állt mellette.

— Egyszer majd föl kell melegíteni, Mitza — mondta Trevize.

A nő felpillantott a napra, s ahogy ott állt az űrkikötő hatalmas, üres térségében, egyáltalán nem látszott rajta, hogy kényelmetlenül erezné magát. Magas, testes alakján vékonyabb kabát volt, mint Trevize-on, s ha a hideg nem hagyta is érzéketlenül, mindenesetre nem sok ügyet vetett rá.

— Gyönyörű nyarunk van — mondta. — Nem tart sokáig, de a gabonáink alkalmazkodtak hozzá. Gondosan választjuk ki a fajtákat, hogy gyorsan nőjenek a napsütésben, s ne ártson nekik könnyen a fagy. A háziállataink vastag prémbundát viselnek, s Galaxis-szerte köztudott, hogy a comporelloni gyapjú a legjobb minőségű. A bolygó körül keringő gazdaságainkban trópusi gyümölcsöket termesztünk. Még exportálunk is ízletes ananászkonzervet. A legtöbben, akik hideg világként ismernek bennünket, nem is tudják ezt.

— Köszönöm, hogy kikísértél minket, Mitza, és hogy hajlandó voltál együttműködni velünk ebben a küldetésünkben. A saját lelki békém kedvéért azonban meg kell kérdeznem, nem kerülhetsz-e komoly bajba emiatt.

— Nem! — rázta meg a fejét gőgösen a nő. — Semmiféle bajba. Először is nem fognak kérdezgetni. A szállítási ügyek rám tartoznak, ami azt jelenti, hogy egyedül én állapítom meg a szabályokat ezen és a többi űrkikötőn, továbbá a fogadóállomásokra és a ki- meg bejövő hajókra vonatkozóan. A miniszterelnök ezekben az ügyekben teljesen rám hagyatkozik, és nagyon is kedvére van, ha nem kell tudnia a részletekről. És még ha megkérdeznének is, csakis az igazat kellene mondanom. A kormány tapsolna, ha tudná, hogy nem küldtem vissza a hajót az Alapítványnak, így tenne a nép is, ha biztonságos volna a tudomására hozni a dolgot. Maga az Alapítvány pedig nem fogja megtudni.

— Lehet, hogy a kormány sem akarná visszajuttatni a hajót az Alapítványnak, de vajon azt is helyeselné-e, hogy a te engedélyeddel magunkkal visszük? — kérdezte Trevize.

Lizalor elmosolyodott.

— Derék ember vagy, Trevize. Keményen harcoltál, hogy megtarthasd a hajódat, és most, hogy a tiéd maradt, miattam fog el az aggodalom. — Úgy nyújtotta ki feléje a kezét, mintha az iránta tanúsított érzelmeinek akarna kifejezést adni, de aztán — bár láthatóan nehezére esett — erőt vett ösztönös mozdulatán.

Amikor megszólalt, a hangja szinte nyers volt:

— Még ha megkérdőjeleznék is a döntésemet, elég lenne megmondanom nekik, hogy a Legöregebbet kerested és keresed ma is, rögtön azt válaszolnák, nagyon jól tettem, hogy ilyen gyorsan megszabadultam tőled, a hajódtól és mindentől. És engesztelő áldozatot mutatnának be, elsősorban azért, mert beengedtünk a

bolygónkra, holott nem tudhattuk előre, hogy mit művelsz.

— Valóban azt hiszed, hogy a jelenlétemmel szerencsétlenséget hozok rád és a világodra?

— Valóban — vágta rá Lizalor határozottan. Aztán valamivel lágyabban hozzátette: — Rám máris szerencsétlenséget hoztál, mert most, hogy megismertelek, még erőtlenebbnek fogom érezni a comporelloni férfiakat. Most már örökre megmarad bennem a csillapíthatatlan vágy. Ezt máris elrendelte számomra Ő, Aki Büntet.

Trevize habozott, aztán azt mondta:

— Nem kívánom, hogy ebben a dologban megváltoztasd a véleményedet, de azt sem, hogy fölöslegesen szenvedj. Meg kell tudnod, az a képzet, hogy én szerencsétlenséget hozhatok rád, merő babonaság.

— Gondolom, ezt a Szkeptikus mondta neked.

— Ha ő nem mondja, akkor is tudom.

Lizalor megdörzsölte az arcát, mert kiugró szemöldökére már vékony zúzmararéteg telepedett, és azt válaszolta:

— Tudom, hogy vannak, akik babonának tartják. Az azonban tény, hogy a Legöregebb szerencsétlenséget hoz. Sokszor kiderült már, és az igazságot még a legokosabb szkeptikus érvek sem tudják eltörölni a világból.

Hirtelen kinyújtotta a kezét.

— Isten veled, Golan. Szállj föl a hajóra, ahol már várnak a társaid, még mielőtt a puha terminusi tested megfagyna a mi kellemesen fagyos szelünkben.

— Isten veled, Mitza, remélem, találkozunk, ha visszatérek.

— Igen, megígérted, hogy visszatérsz, és én próbálok is hinni benne. Még az is megfordult a fejemben, hogy fölmegyek, és ott, az űrben találkozom veled a hajódon, hogy a szerencsétlenség egyedül rám sújtson le, és ne a világomra — de nem fogsz visszatérni.

— De igen! Visszatérek! Egykönnyen nem mondhatok le rólad, aki ilyen gyönyörben részesítettél. — És akkor, abban a pillanatban Trevize hitte is, hogy így gondolja.

— Nem kételkedem a romantikus ösztöneidben, drága alapítványbeli barátom, de akik odakint az űrben a Legöregebb nyomába szegődnek, nem jönnek vissza soha — sehová. A lelkem mélyén tudom.

Trevize minden erejével azon volt, hogy erőt vegyen a vacogásán. A hideg miatt didergett, és nem akarta, hogy a nő azt higgye, talán a félelemtől.

— Ez is babonaság — mondta.

— És mégis — felelte a nő —, ez is igaz.

28.

Jó volt visszatérni a *Távoli csillag* pilótafülkéjébe. Szobának ugyan szűk volt, buboréknyi börtön a tér végtelenségében, de ismerős, barátságos és meleg.

— Örülök, hogy végre maga is beszállt — jegyezte meg Bliss. — Kíváncsi voltam, meddig időz még a miniszter társaságában.

— Nem tartott sokáig — felelte Trevize. — Hideg volt.

— Én úgy láttam, mintha azt fontolgatná, hogy itt marad vele, és elhalasztja a Föld felkutatását. Még felületesen sem szeretek az agyába pillantani, de aggódtam, mert úgy éreztem, a magára nehezedő kísértés ellen nem tehetek semmit.

— Tökéletesen igaza van — felelte Trevize. — Ha pillanatokra is, de valóban éreztem ezt a kísértést. A miniszter figyelemre méltó asszony, hozzá hasonlóval még sohasem találkoztam. Megerősítette az ellenállásomat, Bliss?

— Már sokszor mondtam magának, hogy semmi körülmények között sem szabad és nem is fogok az elméjéhez piszkálni, Trevize — szögezte le Bliss. — Úgy képzelem, legyőzte magában a kísértést, méghozzá fejlett kötelességérzete segítségével.

— Nem, ezt nem hinném — mosolygott a férfi fanyarul. — A dolog nem ilyen drámai és nem is ilyen nemes. Az ellenállásom ugyan megerősödött, egyrészt mert *tényleg* hideg volt, másrészt attól a keserves gondolattól, hogy belepusztulnék, ha néhányszor még tanácskoznom kellene vele. Nem bírnám az iramot.

— Elég az *hozzá,* hogy biztonságban feljutott a fedélzetre — jegyezte meg Pelorat. — Mi lesz a következő lépésünk?

— Mindenekelőtt gyors iramban ki kell jutnunk a bolygórendszerből, míg annyira eltávolodunk a Comporellon napjától, hogy. végrehajthassunk egy ugrást.

— Gondolja, hogy megállítanak vagy követnek bennünket?

— Nem, őszintén azt gondolom, a miniszter csak azért aggódik, hogy minél előbb eltűnjünk és vissza se jöjjünk, máskülönben Ő, Aki Büntet lesújt bosszújával a bolygóra. Ami azt illeti…

— Nos?

— A miniszternek az a véleménye, hogy a bosszú mindenképpen utolér bennünket. Határozott meggyőződése, hogy sohasem fogunk visszatérni. Hadd tegyem hozzá gyorsan, nem az én hűségemet becsüli ilyen kevésre, hiszen azt nem volt alkalma megtapasztalni. Szerinte a Föld olyan szörnyűséges balszerencse hordozója, hogy aki fel akarja kutatni, annak útközben mindenképpen meg kell halnia.

— Hány földkutató expedíció hagyta már el a Comporellont, hogy megengedhet magának ilyen állítást? — kérdezte Bliss.

— Kétlem, hogy egyetlen comporelloni útnak indult volna valaha is ilyen céllal. Mondtam neki, hogy a félelmei merő babonából erednek.

— Őszintén ez a meggyőződése, vagy mégiscsak megrázta, amit a nő mondott?

— Abból ítélve, ahogy a félelmei kifejeződnek, látom, hogy babonás rémületről van szó, ugyanakkor nagyon is valóságos alapjuk lehet.

— Arra gondol, hogy a radioaktivitás fog végezni velünk, ha megpróbálunk leszállni a Földön?

— Nem hiszem, hogy a Föld radioaktív. Ellenben hiszem, hogy védelmezi magát. Emlékezzék csak vissza: minden rá vonatkozó utalást eltüntettek a Trantor könyvtárából. Emlékezzék csak: Gaia csodálatos memóriája, melyben összegeződnek az egész bolygó emlékei, a felszín kőzetrétegeitől egészen a mag olvadt fémjéig, nem képes visszahatolni az időben odáig, hogy bármit is elmondhasson nekünk a Földről.

Nyilvánvaló, hogy ha ehhez van elég hatalma, akkor arra is képes, hogy a radioaktivitás képzetét ültesse be az agyakba, ezzel véve elejét mindenféle kutatásnak. Talán e fura gátlást egy külön biztosítékrendszer gyanánt állította fel a Comporellonon. mert annyira közel van hozzá, hogy számára különösen nagy veszélyt jelent. A Szkeptikus és tudós Deniador állítja, hogy a Föld keresésének nincs értelme, hogy nem lehet megtalálni. Éppen ezért tűnik jól megalapozottnak a miniszter babonás hite. Ha a Föld ennyire ragaszkodik a rejtőzködéshez, nem lehet, hogy inkább megöl vagy tönkretesz bennünket, mintsem megengedje, hogy megtaláljuk?

Bliss összevont szemöldökkel szólalt meg:

— Gaia…

— Ne mondja, hogy Gaia majd megvéd bennünket — vágott közbe Trevize. — Abból, hogy a Föld ki tudta törölni Gaia legkorábbi emlékeit, teljesen világos, hogy ha kettejük között valami összeütközésre kerül sor, a Föld lesz a győztes.

— Honnan tudja, hogy azokat az emlékeket kitörölték? — kérdezte hűvösen Bliss. — Lehet, hogy Gaiának egyszerűen időre volt szüksége, hogy kifejlessze bolygóemlékezetét, s mi csak addig nyúlhatunk vissza az időben, amikorra ez a fejlesztőmunka már befejeződött. Ha pedig az emlékeket valóban eltávolították, honnan veszi a meggyőződését, hogy a Föld követte el?

— Nem tudom — felelte Trevize. — Csak hangosan gondolkodtam.

Erre már Pelorat is megszólalt, a maga bátortalan módján:

— Ha a Föld ennyire hatalmas, és ilyen féltve őrzi, hogy úgy mondjam, az elkülönültségét, akkor mi értelme a mi kutatásunknak? Maga mintha azt gondolná, hogy a Föld minden erejével akadályozni fogja a sikerünket, s ha kell, ennek érdekében akár meg is öl bennünket. Akkor hát nem lenne értelmesebb dolog felhagyni az

egésszel?

— Elismerem, látszólag minden a feladás mellett szól, de szent meggyőződésem, hogy a Föld létezik, tehát meg kell és meg is fogom találni — válaszolta Trevize. — És Gaia azt mondja, mindig igazam van, ha valami ilyen szent meggyőződésemmé válik.

— De hogy fogjuk túlélni a felfedezést, öregem?

— Talán majd a Föld is felismeri az én egyedülálló éleslátásom értékét, és békén fog hagyni — felelte Trevize tettetett könnyedséggel. — *De* — és voltaképpen erre akartam kilyukadni — abban már nem lehetek biztos, hogy maguk ketten szintén túlélik, és ez módfelett aggaszt engem. Mindig is aggasztott, de mostantól egyre inkább, és úgy érzem, vissza kellene vinnem magukat Gaiára, hogy aztán egyedül folytassam az utamat. A kezdet kezdetén én döntöttem úgy, nem pedig maguk, hogy meg kell keresnem a Földet; nem maguk, én találtam fantáziát a dologban, és nem magukat, hanem engem űztek el. Hadd legyek hát én, aki vállalja a kockázatot is. Hadd menjek egyedül… Janov?

Pelorat leszegte az állat, hosszú arca még hosszabbra nyúlt.

— Nem tagadom, hogy ideges vagyok, Golan, de szégyellném magam, ha most elhagynám. Ha így tennék, magamat tagadnám meg.

— Bliss?

— Gaia nem hagyja el magát, Trevize, bármit tesz is. Ha a Föld veszélyesnek bizonyulna, Gaia a lehetőségeihez képest megvédene magát. Egyébként én mint Bliss nem hagyom el Pelt, és ha ő ragaszkodik magához, akkor én természetesen kitartok mellette.

— Rendben van — jelentette ki komoran Trevize. — Én megadtam a lehetőséget. Tehát együtt megyünk.

— Együtt — mondta Bliss.

Pelorat halványan elmosolyodott és megszorította Trevize vállát.

— Együtt. Mindig együtt.

29.

— Ide nézz, Pel! — kiáltotta Bliss. Jóformán vaktában pásztázta az űrt a kézi irányítású teleszkóppal, hogy néha mással is elfoglalja magát, mint a Pelorat könyvtárában fellelhető Föld-legendákkal.

Pelorat közelebb lépett, átkarolta a lány vállát, és a megfigyelőernyőre nézett. A comporelloni bolygórendszer egyik gázóriása volt rajta, olyan nagyításban, hogy annak nyomán már a valóságot is el lehetett képzelni.

A színe halványan csíkozott, meleg árnyalatú narancssárga volt. A bolygósíkból és a naphoz képest messzebbről, mint ahol maga a hajó tartózkodott, majdnem tökéletes fénykörnek látszott.

— Gyönyörű — mondta Pelorat.

— A középső csík túlnyúlik a bolygón, Pel.

— Szerintem is, Bliss — válaszolta Pelorat a homlokát ráncolva.

— Gondolod, hogy ez valami optikai csalódás?

— Nem tudom biztosan, Bliss. Épp olyan újonc vagyok az-űrben, mint te. Golan!

— Mi van? — hallatszott Trevize kissé kelletlen-válasza. Meglehetősen borzasan lépett be a vezérlőfülkébe, mint aki csak úgy ruhástul szundikált az ágyán, mint ahogy valóban azt tette. — Kérem! — csattant fel bosszúsan. — Ne piszkáljanak a műszerekhez!

— Ez csak a teleszkóp — mentegetőzött Pelorat. — Ezt nézze!

Trevize megnézte.

— Ez a Galliának nevezett gázóriás, legalábbis a kapott információ szerint.

— Hogy tudja egyszerű ránézésre megállapítani?

— Mindenekelőtt a naptól való távolságuk alapján, továbbá az útvonalunk miatt tanulmányoznom kellett a bolygók röppályáját és méretét, s mindezt figyelembe véve pillanatnyilag ez az egyetlen, amit ekkorára ki tudunk nagyítani. És még abból, hogy van gyűrűje.

— Gyűrűje? — kérdezte Bliss zavartan.

— Most csak egy keskeny, halvány csíkot lát, mert épp az élére látunk rá. Ha elhagyjuk a bolygósíkot, fölülről hozhatjuk be a képet, s akkor jobban fogja látni. Akarja?

— Nem kívánom, hogy újabb pozíciókat és útvonalakat számítson ki, Golan — felelte Pelorat.

— Ugyan már, a számítógép egykettőre megcsinálja nekem. — Trevize már le is ült a számítógéphez, s kezét a kínálkozó mélyedésbe tette. A számítógép finoman ráhangolódott az agyára, s már el is végezte a feladatot.

— A *Távoli csillag,* melynek nem voltak üzemanyaggondjai, s fittyet hányt mindenféle tehetetlenségi hatásnak, azonnal felgyorsult. Trevize újra érezte, mennyire szereti ezt a számítógép vezérelte hajót, ezt a már-már kezes lényt, melynek mintha egyenesen a gondolatai adnák az energiát és az utasításokat, s úgy viselkedik, mintha önnön akaratának volna erős és engedelmes kivetülése.

Nem csoda, hogy az Alapítvány visszakövetelte, mint ahogy az sem, hogy a Comporellon is meg akarta kaparintani. A meglepő inkább az, hogy a babonás hitnek volt annyi ereje, hogy a Comporellont rábírja a hajó föladására.

Ha tisztességesen föl lenne fegyverezve, a Galaxis bármelyik hajóját vagy akár flottáját is könnyedén maga mögött hagyhatná vagy legyőzhetné — feltéve, hogy nem akad össze önmagához hasonlóval.

Persze hogy nem volt tisztességesen fölfegyverezve. Branno polgármester, amikor kiutalta neki a hajót, volt olyan óvatos, hogy meghagyja fegyvertelennek.

Pelorat és Bliss feszülten figyelték, amint a Gallia lassan-lassan feléjük billen. Láthatóvá vált a felső sarok (bármelyik volt is az) a hatalmas, kör alakú örvényléssel, miközben az alsó sarkot eltakarta a gömb íve.

Fönt a bolygó éjszakai oldala ráterült a narancsfényű gömbre, s a gyönyörű kör mind féloldalasabbá vált.

Még izgalmasabb látvány volt, ahogy a középső, eddig egyenes vonalú halvány csík meggörbül, éppúgy, mint a tőle északra és délre fekvő sávok, csak azok még feltűnőbben.

Most már világosan látni lehetett, hogy a középső sáv túlnyúlik a bolygón, és mindkét oldalon keskeny hurkot alkot. Ez a forma a természetéből adódott; illúzióról szó sem lehetett. A gyűrű, mely hurkot formálva eltűnt a bolygó túloldalán, anyagi részekből állt.

— Na, talán így már könnyebben megértik — mondta Trevize. — Ha elrepülnénk a bolygó felett, egy kört látnának, melynek középpontja azonos a bolygóéval, de amely sehol sem érinti annak felszínét. Talán azt is észrevennék, hogy a gyűrűt nem egyetlen, hanem számos koncentrikus kör alkotja.

— Nem hittem volna, hogy ez lehetséges — ámuldozott Pelorat. — Mi tartja meg a gyűrűt az űrben?

— Ugyanaz az erő, amely a szatellitákat tartja meg a pályájukon — magyarázta Trevize. — A gyűrűket alkotó apró részecskék külön-külön a bolygó körül keringenek. Ezek a gyűrűk olyan közel vannak a bolygóhoz, hogy az árapályhatások miatt nem tudnak egyetlen testté tömörülni.

— Szörnyű érzés még belegondolni is, öregem — ingatta a fejét Pelorat. — Hogy lehet, hogy tudósként éltem le az egész életemet, és ilyen keveset tudok a csillagászatról?

— Én pedig jóformán semmit az emberiség mítoszairól. Senki sem tudhat mindent. Ami azt illeti, az effajta bolygógyűrűk egyáltalán nem szokatlanok. Megtalálhatók szinte valamennyi magányos gázóriás körül, ha másból nem, hát ritka porból. Történetesen a Terminus napjának bolygócsaládjában nincs igazi gázóriás, így aztán a terminusi ember — hacsak nem hivatásos űrutazó, vagy nem tanult csillagászatot az egyetemen — valószínűleg semmit sem tud a bolygógyűrűkről. De az már szokatlan, hogy egy gyűrű olyan széles legyen, hogy ilyen feltűnő módon verje vissza a fényt. Tényleg gyönyörű. Legalább kétszáz kilométer szélesnek kell lennie.

Pelorat hirtelen csettintett egyet az ujjával.

— Hát *ezt* jelentette!

— Miről beszélsz, Pel? — nézett rá Bliss meglepetten.

— Egyszer olvastam egy nagyon régi verstöredéket — mesélte Pelorat. — Nehezen tudtam megfejteni, olyan ősi galaktikus nyelven íródott, de ez is csak a régiségét bizonyította. Ámbár ezt nem illene

felpanaszolnom., hiszen a munkám révén megannyi változatát tapasztaltam ki a régi galaktikus nyelvnek, ami jóleső érzést kelt bennem, még ha a munkámon kívül sehol másutt nem látom is hasznát… Mit is akartam mondani?

— Egy régi verstöredékről beszéltél, Pel drágám — felelte Bliss.

— Köszönöm, Bliss — mondta Pelorat, majd Trevize-hoz fordult: — Ő mindig figyeli, amit mondok, hogy vissza tudjon terelni, valahányszor elkalandozom a tárgytól, ami az esetek többségében elő is fordul velem.

— Ez is olyan elbűvölő benned, Pel — jegyezte meg Bliss mosolyogva.

— Egyszóval a versrészlet azt a bolygórendszert festette le, amelyhez a Föld is tartozott. Hogy mi célt szolgált ez a leírás, nem tudom, mert maga a költemény nem maradt fenn; én legalábbis sohasem bukkantam a nyomára. Csak ez a töredék élte túl az időt, talán éppen csillagászati tartalma miatt. Mindenesetre szó volt benne a hatodik bolygó csodálatosan fénylő hármas gyűrűjéről, mely „széltében is terjedelmes, hozzá képest az velág is kicsin". Látja, még ma is tudom idézni. Nem értettem, mi lehet ez a gyűrű. Emlékszem, arra gondoltam, talán három kör fekszik sorban a bolygó egyik oldalán. De annyira badarságnak tűnt, hogy föl se vettem a könyvtáramba. Most sajnálom, hogy nem jártam utána. — Megcsóválta a fejét. — Mitológusnak lenni a mai Galaxisban olyan magányosságra ítéli az embert, hogy még a kérdezősködés hasznosságáról is megfeledkezik.

— Talán igaza volt, hogy elsiklott felette, Janov — vigasztalta Trevize. — Hiba volna a költők fecsegését komolyan venni.

— De hát ezt jelentette — mutatott Pelorat a képernyőre. — Erről beszélt az a vers. Három széles, koncentrikus kör, magánál a bolygónál is szélesebbek.

— Sosem hallottam ilyesmiről — mondta Trevize. — Nem hinném, hogy ilyen széles gyűrűk létezhetnek. A bolygóhoz képest, amit körülvesznek, mindig nagyon keskenyek.

— Olyan lakható bolygóról sem hallottunk soha, amelynek óriási szatellitája volna — felelte Pelorat. — Vagy amelynek a felszíne radioaktív sugárzást bocsát ki. Íme, a hármas számú egyéni sajátosság. Ha találunk egy radioaktív bolygót, amely egyébként lakható is lehet, és amelynek van egy óriási szatellitája, továbbá a bolygórendszerében egy hatalmas gyűrűvel rendelkező másik bolygó is. van, akkor már nem lesz kétséges, hogy megtaláltuk a Földet.

Trevize elmosolyodott.

— Egyetértek, Janov. Ha megtaláltuk mindhármat, akkor bizonyára megtaláltuk a Földet.

— Ha! — sóhajtotta Bliss.

30.

Már maguk mögött hagyták a bolygórendszer legtekintélyesebb világait, a két legkülső világ között fúrták ki magukat a tágas térbe, s immár másfél milliárd kilométeres körzetben nem akadt egyetlen jelentékeny tömeg sem. Csak még egy hatalmas üstökösfelhő került el elöltük, ennek azonban gravitációs szempontból nem volt jelentősége.

A *Távoli csillag* körülbelül 0, l *c*-re, vagyis a fénysebesség egytizedére gyorsult föl. Trevize nagyon jól tudta, hogy elméletben akár a fénysebességet is megközelíthetnék, de azt is tudta, hogy a gyakorlatban a 0,1 *c* jelenti az ésszerű határt.

Annál a sebességnél még minden észlelhető tömegű testet el lehet kerülni, de nincs rá mód, hogy kitérjenek az űrben lebegő számtalan porrészecske s a még nagyobb mennyiségű szabad atom és molekula elől. Nagyon nagy sebesség mellett még a végtelenül kicsiny tárgyak is okozhatnak kárt, mert lecsiszolják és felkarmolják a hajó burkolatát. A fénysebességet megközelítő gyorsaságnál a hajó törzsének vágódó minden egyes atom egy kozmikus sugárrészecske tulajdonságaival rendelkezik, s e kozmikus sugárzásban a hajó fedélzetén utazók nem sokáig maradhatnának életben.

A messze csillagok látszólag mozdulatlanul függtek a megfigyelőernyőn, és noha a hajó harmincezer kilométeres másodpercenkénti sebességgel száguldott, körülötte mintha megállt volna minden.

A számítógép nagy távolságokban tapogatta le az űrt, nem közeledik-e valami kicsiny, de ahhoz jelentékeny méretű tárgy, hogy ne engedje az útjukba; ilyenkor a hajó — felkészülve a végtelenül valószínűtlen esetre, ha netalán össze akarnának ütközni — finoman irányt változtatott. Az ilyen pillanatokban még azt sem lehetett tudni, vajon az irányváltoztatásra kényszerítő körülmények közül a közeledő tárgy kis mérete, a sebessége vagy a tehetetlenségi hatás előidézhet-e egyáltalán afféle „közeli találkozást".

Trevize nem is aggódott hát az ilyesmik miatt, legföljebb csak futólag gondolt rájuk. Minden figyelmét arra a három koordinátasorra összpontosította, melyeket Deniador adott meg, és különösen az egyikre, mert az a hozzájuk legközelebb eső objektumra vonatkozott.

— Valami baj van a számokkal? — kérdezte Pelorat nyugtalanul.

— Még nem tudom — válaszolta Trevize. — A koordináták önmagukban semmit sem érnek, ha nem ismerjük a zéró pontot és a felállításukkor használatos szabályokat… az irányt, amelyben a távolság van, hogy úgy mondjam, kijelölve, azt, hogy mi a kezdő délkör megfelelője és így tovább.

— Hogy fogja kitalálni ezeket a dolgokat? — nézett rá meghökkenve Pelorat.

— Meghatároztam a Terminus koordinátáit és néhány más, a Comporellonhoz viszonyított ismert pontot. Ha ezeket betáplálom a számítógépbe, az kiszámolja, milyen szabályokat kell figyelembe venni ezekhez a koordinátákhoz, hogy helyesen határozzuk meg a Terminus és a többi ismert pont helyzetét. Most próbálom elrendezni a dolgokat a fejemben, hogy a, feladat elvégzéséhez helyes programot adjak a gépnek. A szabályok ismeretében talán értelmet nyernek azok a számok, melyeket a Tiltott világokra vonatkozóan kaptunk.

— Csak talán? — kérdezte Bliss.

— Attól tartok, csak talán — felelte Trevize. — Végül is ezek ősrégi számok valószínűleg comporelloniak, de nem biztos. Mi van akkor, ha más szabályokon alapulnak?

— Mi van akkor?

— Akkor továbbra is értelmetlen számok maradnak. De mindenképpen utána kell járnunk.

Keze villámgyorsan mozgott a számítógép szelíden fénylő billentyűi fölött, betáplálva a szükséges adatokat. Aztán kezét az íróasztalba mélyített formákba téve megvárta, míg a gép kidolgozza az ismert koordinátákra vonatkozó szabályokat, majd pillanatnyi szünet után — ugyanezen szabályok alapján — ismerteti a legközelebbi Tiltott világ koordinátáit, s végül megjelöli e koordinátákat az adatbankjában lévő galaktikus térképen.

Csillagmező jelent meg a képernyőn, majd gyors mozgással beállította magát. A nyugalmi helyzetet elérve tágulni kezdett, miközben a széleken sorra tünedeztek el minden irányba a képbe be nem férő csillagok, egészen addig, míg szinte valamennyi ki nem száguldott a képből. Szemmel követhetetlen volt e gyors változás; pettyekkel tarkázott elmosódottság volt az egész, mígnem végül egy minden oldalon mindössze egytized parszeknyi (a képernyő alján látható mutatószámok szerint) tér maradt. A mozdulatlan képernyő feketeségét már csupán féltucatnyi halvány szikra bontotta meg.

— Melyik a Tiltott világ? — kérdezte Pelorat fojtott hangon.

— Egyik sem — felelte Trevize. — Négy közülük vörös törpe, egy majdnem törpe, az utolsó pedig egy fehér törpe. Valószínűleg egyik körül sem kering lakható bolygó.

— Ránézésre honnan tudja megállapítani, hogy vörös törpék?

— Nem valódi csillagokat látunk — hangzott a válasz. — Ez a számítógép memóriájában elraktározott galaktikus térkép egyik részlete. Valamennyi névvel van ellátva. Maga nem láthatja, és rendes körülmények között én sem láthatnám, de amíg a kezem, mint most is, kapcsolatban van a számítógéppel, rengeteg adatot tudok arról a csillagról, amelyikre éppen ránézek.

— Vagyis a koordináták használhatatlanok — jelentette ki Pelorat csüggedten. Trevize fölpillantott rá.

— Nem, Janov. Még nem fejeztem be. Itt van még az időtényező. A Tiltott világ koordinátáit húszezer évvel ezelőtt határozták meg. Akkoriban az is és a Comporellon is a Galaktikus Középpont körül keringett, minden valószínűség szerint más és más sebességgel, s nyilván a pályájuk hajlása és excentricitása is különbözött egymástól. Az idők során tehát a két világ közelebb sodródhatott vagy eltávolodhatott egymástól, és húszezer év alatt a Tiltott világ a jelzéshez képest fél parszektől akár ötparszeknyi távolságra is elúszhatott. Kézenfekvő, hogy nincs rajta az egytized parszeknyi térkivágáson.

— Akkor most mit csinálunk?

— Utasítjuk a számítógépet, hogy mutassa meg a húszezer évvel ezelőtti Galaxis képét a Comporellon szemszögéből.

— Meg tudja csinálni? — kérdezte Bliss az áhítattól elragadtatott hangon.

— Hát, magát a Galaxist nem tudja visszavinni az időben, de a memóriájában tárolt térkép képét igen.

— Látunk majd valami változást? — faggatózott Bliss.

— Figyelje — intette Trevize.

A féltucatnyi csillag, csigalassúsággal átmászott a képernyőn. Egy eddig nem látott, új csillag úszott be balról, mire Pelorat izgatottan hadonászni kezdett.

— Ott van! Ott van!

— Sajnálom — szólt Trevize. — Egy újabb vörös törpe. Elég gyakoriak. A Galaxis összes csillagának legalább háromnegyede vörös törpe. A képernyő megállapodott, a mozgás megszűnt.

— Nos? — kérdezte Bliss.

— Íme, így festhetett a Galaxisnak ez a része húszezer évvel ezelőtt — mondta Trevize. — A képernyő kellős közepén van az a pont, ahol a Tiltott világnak lennie kéne, ha nagyjából átlagos sebességgel sodródott volna el.

— Kellene, de nincs ott — jegyezte meg Bliss élesen.

— Nincs — hagyta helyben Trevize dicséretes higgadtsággal.

Pelorat hosszú sóhajban engedte ki tüdejéből a levegőt.

— Ó, de kár, Golan!

— Várjon, ne veszítse el a reményt — mondta Trevize.

— Nem is számítottam rá, hogy megpillantom ott a csillagot.

— Nem számított rá? — képedt el Pelorat.

— Nem. Mondtam magának, hogy ez nem maga a Galaxis, csak a számítógépben lévő Galaxis-térkép. Ha egy létező csillag nem szerepel a térképen, akkor nem is láthatjuk. Ha egy bolygót „tiltott”-nak neveztek, és még húszezer év múltán is így nevezik, minden esély megvan rá, hogy ne szerepeljen a térképen. És nem is szerepel, hiszen nem látjuk.

— Lehet, hogy azért nem látjuk, mert nem is létezik — vitatkozott Bliss. — Vagy a comporelloni legendák hamisak, vagy a koordinátákat adták meg helytelenül.

— Nagyon is elképzelhető. De mivel a számítógép már meghatározta a helyet, ahol a bolygó húszezer évvel ezelőtt lehetett, most már nagyjából azt is ki tudja számítani, melyek lehetnek a mai koordináták. Ha az idő figyelembevételével igazítunk rajtuk — s ehhez a javításhoz volt szükségem a csillagtérképre —, szépen visszakapcsolhatunk a valódi Galaxis valódi csillagmezőjére.

— Csakhogy maga a Tiltott világ átlagos sebességű elmozdulását tételezte fel — vetette közbe Bliss. — És ha az a sebesség *nem* volt átlagos? Akkor most nem fogja tudni kiszámítani a helyes koordinátákat.

— Ez is igaz, de egy átlagos sebességet — feltételező javítás majdnem biztosan közelebb visz a bolygó valóságos helyzetéhez, mint ha egyáltalán nem végeztünk volna időkorrekciót.

— Maga reménykedik! — kiáltotta Bliss kételkedőn.

— Ahogy mondja — válaszolta Trevize. — Reménykedem… És most vessünk egy pillantást a valódi Galaxisra.

— Jóval nehezebb megfigyelni a valódi Galaxist — kezdett újabb magyarázatba. — A számítógép térképe mesterséges építmény, amelyből ki lehet iktatni az oda nem illő dolgokat. Ha például egy csillagköd elhomályosítja a képet, el tudom távolítani. Ha a látószög nem felel meg annak, amit én kigondoltam, egyszerűen megváltoztatom és így tovább. A valóságos Galaxist ezzel szemben úgy kell elfogadnom, amilyennek látom, és ha változást akarok előidézni benne, nekem magamnak kell átvágnom a téren, ami sokkal időigényesebb, mintha csak a térképen kellene igazítanom egyet.

Mialatt beszélt, a képernyőn egy — magányos csillagokban rendkívül gazdag — csillagfelhő jelent meg. Olyan volt, mint valami szabálytalan porkupac.

— Ez a Tejút egy részének kiszélesedett oldalvetülete, én pedig, természetesen, az előterét szeretném látni — mondta Trevize. — Ha kinagyítom az előteret, a háttér hozzá képest hajlamos lesz elhalványulni. A koordinátapont elég közel van a Comporellonhoz, hogy ki tudjam vetíteni nagyjából arra a helyzetre, amit a térképen láttunk. Csak hadd tápláljam be az ehhez szükséges utasításokat, feltéve, hogy még nem zavarodtam teljesen bele. *Most!*

A csillagmező olyan vad iramban szélesedett ki, hogy a képernyőről minden irányban kirohanó csillagok ezrei azt az érzést keltették a szemlélőkben, mintha ők száguldanának a képernyő felé — annyira, hogy akaratlanul is hátradőltek mindhárman, hogy ellensúlyozzák az eszeveszett száguldást.

A régi kép tért vissza, nem olyan feketén, mint ahogy a térkép

mutatta, de ott volt a féltucatnyi csillag, mintha most is azt a képet néznék. Ám a középponthoz közel egy új csillag ragyogott, sokkal fényesebben, mint a többi.

— Ott van — suttogta Pelorat áhítatosan.

— Lehetséges. Utasítom a számítógépet, hogy végezze el a színképelemzését. — Viszonylag hosszú időbe telt, míg Trevize újból. megszólalt: — Spektrális osztálya G-4, ami azt jelenti, hogy a fénye és a nagysága harmadakkora, mint a Terminus napjáé, de a Comporellon napjánál fényesebb. Márpedig G osztályú napot nem volna szabad lehagyni a számítógép galaktikus térképéről. És miután ez nem szerepel rajta, nagyon valószínű, hogy körülötte kering a Tiltott világ.

— Van rá esély, hogy mégsem kering körülötte lakható bolygó? — kérdezte Bliss.

— Van rá esély, azt hiszem. Ebben az esetben elindulunk, hogy felkutassuk a másik két Tiltott világot. Bliss nem tágított.

— És ha a másik kettő is vaklármának bizonyulna?

— Akkor megpróbálkozunk valami mással.

— Például? van.

Ha én azt tudnám! — válaszolta Trevize mogorván.

Harmadik rész
AURORA

NYOLCADIK FEJEZET
Tiltott világ

31.

— Golan — kérdezte Pelorat —, zavarja, ha nézem?

— Egyáltalán nem, Janov — felelte Trevize.

— És ha kérdezgetek?

— Csak rajta.

— Mit csinál? — bökte ki Pelorat. Trevize elfordította a tekintetét a megfigyelőernyőről.

— Meg kell mérnem minden olyan csillag távolságát, amely a képernyőn közel látszik a Tiltott világhoz, hogy megállapíthassam, milyen közel vannak valójában. Tudnom kell, milyen gravitációs mezővel rendelkeznek, s ehhez ismernem kell a tömegüket és a távolságukat. Enélkül biztonságos ugrás nem kockáztatható meg.

— És ezt hogy csinálja?

— Hát, minden csillagnak, amit itt látok, szerepelnek a koordinátái a számítógép memóriájában, és ezeket át lehet alakítani a comporelloni rendszerben lévő koordinátákra. Azt a rendszert viszont egy kis beavatkozással hozzáigazíthatom a *Távoli csillag* valóságos helyzetéhez a Comporellon napjához viszonyítva, s ebből megkapom valamennyi csillag távolságát. A képernyőn azok a vörös törpék egytől egyig a Tiltott világ közelében lévőknek látszanak, ám egyesek a valóságban sokkal közelebb, mások viszont sokkal távolabb lehetnek tőle. Tudja, tisztáznunk kell a térbeli helyzetüket.

Pelorat bólintott.

— És maga már ismeri a Tiltott világ koordinátáit…

— Igen, de ez még nem elég. Nagyjából egyszázaléknyi pontossággal tudnom kell a többi csillag távolságát is. Tömegvonzásuk ereje a Tiltott világ közelségében oly kicsi, hogy egy apró tévedés nem okoz észrevehető eltérést. A napnak, amely körül a Tiltott világ kering — vagy feltehetően kering —, fantasztikusan erős gravitációs tere van e világ szomszédságában, tehát nekem valószínűleg ezerszer pontosabban kell tudnom az ő távolságát, mint a többi napét. Pusztán a koordinátákkal nem megyek sokra.

— Akkor most mit fog csinálni?

— Megmérem a. Tiltott világ látszólagos távolságát — helyesebben inkább a napjáét — attól a három közeli csillagtól, melyek oly halványak, hogy csak alapos nagyítással vehetők ki egyáltalán. Ez a három valószínűleg *nagyon* messze van. Aztán az egyiket a képernyő középpontjába állítva végrehajtunk egytized

parszeknyi ugrást a Tiltott világ irányvonalának megfelelő szögben. Még akkor is elég nagy biztonsággal tehetjük ezt, ha nem ismerjük a viszonylag messzebb eső csillagok távolságát.

A középpontba állított viszonyítási csillag az ugrás után is a középpontban lesz. A másik két halvány csillag, amennyiben mindhárom valóban nagyon távoli, érdemlegesen nem változtatja meg a helyzetét. Ellenben a Tiltott világ elég közel kerül, hogy látszólagos helyzetében parallaktikus elcsúszás következzék be. Az elmozdulás mértékéből meg tudjuk határozni a távolságát. Ha pedig ellenőrizni akarom a számítások pontosságát, választhatok három másik csillagot, és velük elölről kezdhetem a műveletet.

— Mindez mennyi időt vesz igénybe? — érdeklődött Pelorat.

— Nem sokat. A munka oroszlánrészét a számítógép végzi. Én csak közlöm vele, mi a dolga. A legtöbb idő arra megy majd el, amíg áttanulmányozom az eredményeket, és megbizonyosodom róla, hogy hihetőek-e, nem csúszott-e valahol hiba az utasításaimba. Ha én is amolyan fenegyerek volnék, aki vakon megbízik önmagában és a számítógépében, az egész mindössze néhány percig tartana.

— Ez aztán meglepő! — kiáltotta Pelorat. — Hogy mi mindent elvégez helyettünk a számítógép!

— Én sem tudok betelni vele.

— Vajon mihez kezdene nélküle?

— Mihez kezdenék gravitikus hajó nélkül? Mihez kezdenék, ha nem volna űrhajózási gyakorlatom? Mihez kezdenék a mögöttem lévő, húszezer évre visszamenő hipertéri technika nélkül? Az a lényeg, hogy én én vagyok — méghozzá itt és most. És ha elképzeljük magunkat, mondjuk, egy húszezer évvel későbbi jövőben? Vajon miféle műszaki csodákat élvezhetnénk akkor? Vagy lehetséges, hogy húszezer év múlva az emberiség már nem is létezik?

— Aligha valószínű — felelte Pelorat. — Nem hinném. Még ha nem válunk is Galaxia részévé, a pszichohistória tovább vezetne bennünket az úton.

Trevize megfordult a székében, kezét visszahúzta az asztal mélyedéséből.

— Hagyjuk magára, hadd számolja ki a távolságokat, s *végezze* el az ellenőrző számításokat. Nem sürget bennünket semmi.

Csúfondáros pillantást vetett Peloratra, és felkiáltott:

— Pszichohistória! Tudja, Janov, ez a téma kétszer vetődött fel a Comporellonon, s mindkét alkalommal úgy került szóba, mint valami babona. Egyszer én állítottam ezt, aztán meg Deniador. Végtére is hogyan határozná meg a pszichohistóriát másként, mint az Alapítvány babonáját? Nem gondolja, hogy ez egy mindenféle bizonyítékot nélkülöző hit? Mi a véleménye, Janov? Ez inkább a maga szakterülete, semmint az enyém.

— Miért mondja azt, hogy nincs rá bizonyíték, Golan? — kérdezte Pelorat. — Hari Seldon képe sokszor megjelent már az Időkriptában, s mindig úgy adta elő az eseményeket, ahogy azok valóban megtörténtek. A maga korában nem tudhatta, mik lesznek ezek az események, csakis a pszichohistória révén jósolhatta meg őket előre.

Trevize bólintott.

— Meggyőzőnek hangzik. Tévedett ugyan az Öszvérrel kapcsolatban, de még ezzel együtt is meggyőző. Mégis, van valami kellemetlen varázslatszaga a dolognak. Minden bűvész ismer bizonyos trükköket.

— Egyetlen bűvész sem lát évszázadokkal előre a jövőbe.

— Valójában egyetlen bűvész sem csinálja azt, amit elhitet a nézővel.

— Ugyan, Golan. El sem tudok képzelni olyan trükköt, amivel megjósolhatom, mi fog történni öt évszázad múlva.

— De olyan trükköt sem tud elképzelni, amelynek segítségével a bűvész el tud olvasni egy olyan üzenetet, amit egy pszeudo-tesszeraktban rejtettek el valamely, távirányítással bolygó körüli pályán haladó szatellitán. Gondolt rá valaha is, hogy az Időkapszula, éppúgy, mint Hari Seldon bálványképe, nem más, mint a kormány hamisítványa?

Pelorat úgy nézett rá, mintha a puszta feltételezés is felháborítaná.

— Ilyet nem tennének!

Trevize gúnyosan felhorkant.

— És ha megpróbálnák, nyomban lelepleződnének — folytatta Pelorat.

— Én ebben egyáltalán nem vagyok biztos. A lényeg mindenesetre az, hogy fogalmunk sincs róla, hogyan működik a pszichohistória.

— Nekem fogalmam sincs róla, hogyan működik a számítógép, mégis tudom, hogy működik.

— Mert mások tudják, hogyan működik. Mi lenne, ha *senki* sem tudná? Akkor, ha bármi ok miatt leállna, tanácstalanok volnánk, mit is kezdjünk vele. És ha a pszichohistória hirtelen leállna és nem működne tovább?

— A második alapítványbeliek tudják, hogyan működik a pszichohistória.

— Honnan tudja, Janov?

— Így mondják.

— Mondani mindent lehet. Na, megvan a Tiltott világ napjának a távolsága, méghozzá, remélem, nagyon pontosan. Nézzük csak meg közelebbről a számokat!

Sokáig nézte őket meredten, olykor meg-megmozduló szájjal,

mintha fejben végezne el néhány hozzávetőleges számítást. Még akkor sem nézett föl, amikor végül megszólalt:

— Mit csinál Bliss?

— Alszik, öregem — felelte Pelorat, majd védekezően hozzátette: — *Tényleg* szüksége van alvásra, Golan. Rettentő sok energiájába kerül, hogy a hipertéren át is Gaia része maradhasson.

— Én is úgy gondolom — mondta Trevize, majd kezét újra az asztal lapjára helyezte, és azt dünnyögte: — Megcsináltatok vele néhány ugrást, és külön-külön ellenőriztetem mindegyiket. — Majd megint visszahúzta a kezét, és azt mondta: — Komolyan kérdeztem, Janov. Mit *tud* a pszichohistóriáról?

Pelorat arcán zavar tükröződött.

— Semmit. Egy történész számára, ami jómagam volnék, a világok, így vagy úgy, de mások, mint egy pszichohistorikus számára. Persze ismerem a pszichohistória két alaptételét, de hát azt mindenki ismeri.

— Még én is. Az első követelmény, hogy az érintett emberi lények száma elég nagy legyen ahhoz, hogy valós statisztikai számításokat lehessen végezni. De mekkora az az „elég nagy”?

— A Galaxis népessége a legutóbbi becslés szerint mintegy tízezertrillióra tehető, s valószínűleg alábecsülték a számot. Mindenesetre ez azért elég nagy.

— Honnan tudja?

— Onnan, hogy a pszichohistória *működik,* Golan. Mindegy, hogyan forgatja a szót, mégiscsak *működik*.

— A második követelmény pedig úgy szól — folytatta Trevize —, hogy az emberi lények ne tudjanak a pszichohistória létezéséről, mert ez a tudás ferde irányba terelné a cselekedeteiket. Csakhogy ők *tudnak* a pszichohistóriáról.

— Csak arról, hogy létezik, drága öregem. Az pedig nem számít. A második követelmény az, hogy az emberi lények ne ismerjék a pszichohistória *előrejelzéseit,* és nem is ismerik — kivéve a második alapítványiakat, akik állítólag ismerik ezeket, de ők külön lapra tartoznak.

— És a pszichohistória tudománya mindössze e két követelmény alapján fejlődött ki. Ezt nehéz elhinni.

— *Nemcsak* e két követelmény alapján — ellenkezett Pelorat. — Ott van még a fejlett matematika és a minden részletre kiterjedő, bonyolult statisztikai módszerek. A történet úgy szól — ha a hagyományra kíváncsi —, hogy Hari Seldon a gázok kinetikus, azaz mozgási elmélete mintájára szerkesztette meg a pszichohistóriát. Egy gáz minden atomja vagy molekulája véletlenszerű mozgást végez, ezért nem ismerjük egyikük helyzetét vagy sebességét sem. Mindazonáltal a statisztika segítségével nagy pontossággal

meghatározhatjuk az általános viselkedésüket irányító szabályokat. Seldon ugyanilyen módon akarta kidolgozni az emberi társadalmak általános viselkedését, még akkor is, ha a válaszok nem egyeznek meg az egyes egyének viselkedésével.

— Lehet, csakhogy az emberi lények nem atomok.

— Igaz — ismerte el Pelorat. — Az ember tudatos lény, viselkedése elég bonyolult ahhoz, hogy szabad akaratként nyilvánuljon meg. Fogalmam sincs, hogyan kezelte Seldon ezt a problémát, és nyilván akkor sem érteném meg, ha az, aki tudja, meg akarná magyarázni nekem — de megoldotta.

— És az egész azon áll vagy bukik, hogy az emberi társadalmakat nagyszámú és tudatlan egyénekként fogjuk fel — jegyezte meg Trevize. — Nem gondolja, hogy itt valami veszedelmesen változékony alapra emeltek egy hatalmas matematikai építményt? Ha ezek a követelmények nem valósulnak meg maradéktalanul, az egész építmény összeomlik.

— De miután a Terv nem omlott össze…

— Vagy ha nem is teljesen hamisak vagy elégtelenek, csak egyszerűen gyengébbek a kelleténél, akár századokon át is működhet a pszichohistória megfelelően, de néhány sajátos válságot átélve bízvást összeomolhat, ahogy átmenetileg meg is történt az Öszvér idejében. Vagy mi van akkor, ha létezik egy harmadik követelmény is?

— Miféle harmadik Követelmény? — húzta fel kissé a szemöldökét Pelorat.

— Nem tudom — felelte Trevize. — Bármilyen logikusnak és elegánsnak tűnhet is valamely független változó, rejtőzhetnek benne bizonyos ki nem mondott feltételezések. Lehet, hogy a harmadik követelmény annyira magától értetődő, hogy senki még csak meg se fogalmazta.

— Egy ennyire magától értetődő követelmény eléggé megalapozott lehet, különben nem volna olyan magától értetődő.

Trevize felhorkant.

— Ha olyan jól ismerné a tudománytörténetet, Janov, ahogy a hagyományos történelmet ismeri, tudná, hogy ez mennyire nem igaz. De úgy látom, megérkeztünk a Tiltott világ napjának a közelébe.

És valóban, a képernyő közepén egy fényes csillag ragyogott — olyan fényes volt, hogy hatására működésbe lépett az automatikus fényszűrő, s ettől az összes többi csillag elhalványult, majd kihunyt.

32.

A mosás és a személyes tisztálkodás céljait szolgáló berendezések a *Távoli csillag* fedélzetén zárt rendszert alkottak, s hogy elkerüljék az újrafeldolgozó berendezések túlterhelődését, a vízhasználatot minden

időben az ésszerűen minimális szinten tartották. Trevize keményen figyelmeztette erre mind Peloratot, mind pedig Blisst.

Bliss alakját még így is állandóan az üdeség levegője lengte, körül, hosszú, sötét haja mindig fénylett, a körme csillogott.

— Hát itt vannak! — kiáltotta, ahogy belépett a pilótafülkébe.

— Fölösleges meglepődnie — pillantott föl Trevize. — Aligha hagyhatnánk el a hajót, és még ha mentálisan nem érzékeli is a hollétünket, egy harminc másodperces kutatással biztos, hogy ránk talál valahol.

— A kifejezés pusztán üdvözlés akart lenni, nem szó szerint értettem, jól tudja maga is — felelte Bliss. — Hol vagyunk? És ne mondja, hogy „a pilótafülkében”.

— Bliss, drágám — nyújtotta feléje Pelorat a kezét. — A három Tiltott világ közül a hozzánk legközelebb eső bolygórendszerének külső körzetében vagyunk.

Bliss Pelorat mellé sétált, kezét könnyedén a férfi vállára tette, miközben az átkarolta a derekát.

— Nem lehet valami nagyon tiltott — jegyezte meg a lány. — Semmi sem állított meg bennünket.

— Csak azért tiltott — magyarázta Trevize —, mert a Comporellon és a gyarmatosítók második hullámának többi világa szándékosan a határon kívülre helyezte az első hullám — a Térutazók — világait. Ha mi nem érezzük magunkra nézve kötelezőnek ezt az önkényes egyezséget, ugyan mi állítana meg bennünket?

— A Térutazók, ha élnek még egyáltalán, talán szintén a határon kívülre helyezték a második hullám világait. Csak mert mi nem érezzük úgy, hogy alkalmatlankodunk nekik, még nem jelenti azt, hogy ők nem így fogják föl.

— Igaz — ismerte el Trevize. — *Ha* élnek még. De mindmostanáig még azt sem tudjuk, van-e egyáltalán bolygó, amelyen élhetnek. Mindeddig csak a megszokott gázóriásokat láttuk. Belőlük is kettőt, és nem is különösen nagyméretűeket.

— Ez azonban nem jelenti azt, hogy Térutas világ nincs is — vágott közbe. Pelorat sietősen. — Bármilyen lakható világnak sokkal közelebb kell lennie a naphoz, és sokkal kisebbnek kell lennie, márpedig ezt nagyon nehéz észlelni ilyen messziről és ilyen erős napsugárzásban. — Látszott rajta a büszkeség, amiért sikerült egy tapasztalt űrutazó modorában beszélnie.

— Akkor hát miért nem megyünk beljebb? — tudakolta Bliss.

— Még nem — felelte Trevize. — Amilyen pontosan csak lehet, ellenőriztetem a számítógéppel, nincs-e valami jel, ami mesterséges struktúrára utalna. Majd csak lépésről lépésre haladunk egyre beljebb… ha kell, egytucatnyi lépésben, egyenként ellenőrizve minden

útszakaszt. Ezúttal nem akarok csapdába esni, mint amikor a Gaiát közelítettük meg. Emlékszik, Janov?

— Efféle csapda akár naponta elkaphatna bennünket. Gaia csapdájának köszönhetem Blisst — vetett szeretetteljes pillantást a lányra Pelorat.

Trevize elvigyorodott.

— Mindennap új Blisst akar?

Pelorat felhúzta az orrát, Bliss pedig enyhe bosszúsággal közölte:

— Nyugodtan bemehet gyorsabban is, drága öregem… vagy hogy szokta Pel szólítani. Amíg én itt vagyok, nem ejtik csapdába.

— Gaia hatalma?

— Arra gondol, hogy érzékelem-e az idegen elmék jelenlétét? Hát persze.

— Biztos benne, hogy van elég ereje, Bliss? Gondolom, sokat kell aludnia, hogy visszanyerje az erőt, amivel kapcsolatban maradhat Gaiával, a nagy egésszel. Ilyen messze a forrástól vajon meddig számíthatok talán nagyon is korlátozott képességeire?

Bliss elvörösödött.

— A kapcsolat nagyon is erős.

— Ne sértődjön meg — szólt Trevize. — Csak kérdezem. Nem érzékeli ezt úgy, hogy Gaiának lenni pillanatnyilag a hátrányára van? Én nem vagyok Gaia. Én maradéktalan és független személyiség vagyok; ez azt jelenti, hogy olyan messze utazhatok el a világomtól és a népemtől, amilyen messze csak akarok, akkor is Golan Trevize maradok. Erőm mennyisége és minősége nem csökken, akárhová megyek is. Ha egyedül volnék az űrben, sok-sok parszeknyi távolságra minden emberi lénytől, és valami ok miatt semmi módon nem tudnék érintkezni senkivel, de még egy csillag fényét sem láthatnám az égen, akkor is Golan Trevize volnék és az is maradnék. Lehet, hogy nem élném túl, hogy meghalnék, de akkor is Golan Trevize-ként halnék meg.

— Egyedül az űrben, távol mindenki mástól nem kérhetné a társai segítségét, nem támaszkodhatna a különféle képességeikre és tudásukra — felelte Bliss. — Egyedül, elszigetelt egyénként kétségbeejtően kevesebb volna, mint ugyanazon személyként, de mint egy egységes egészet alkotó társadalom alkotórésze. Maga is tudja.

— Nem ugyanúgy lennék kevesebb, mint ahogy maga — mondta Trevize. — Az a kötelék, ami maga és Gaia között van, sokkalta erősebb, mint az, ami engem fűz a saját társadalmamhoz; a magáé átnyúlik a hipertéren is, megtartása tehát energiát kíván, annyira, hogy magának mentális értelemben lihegnie kell az erőfeszítéstől, és önmagát sokkal kisebb értékűnek érzi, mint én lennék kénytelen rá.

Bliss ifjú arca megkeményedett, és egy pillanatra eltűnt róla az ifjúság, hogy átadja a helyét valami kortalanságnak. Most, hogy

megcáfolni készült Trevize állítását, inkább volt Gaia, mint Bliss.

— Még ha úgy van is minden, ahogy mondja, Golan Trevize — ha az, ami van, volt és lesz, talán nem lehet kevesebb, de bizonyára több sem —, tehát ha úgy van is minden, ahogy mondja, gondolja, hogy mindannak, amit elérünk, nem kell megfizetni az árát? Hát nem jobb meleg vérű lénynek lenni, mint amilyen maga is, mint hideg vérű teremtménynek, mondjuk halnak vagy egyébnek?

— A teknősök hideg vérűek — szólt közbe Pelorat. — A Terminuson nem él egy se, de némely világon igen. Nagyon lassan mozognak, de hosszú életűek.

— Nos, akkor hát nem jobb emberi lénynek, mint teknősnek lenni, bármilyen hőmérsékleten gyorsan mozogni, nem pedig lassan? Nem jobb energiaigényes aktivitást fenntartani, gyorsan mozgatni az izmokat, gyorsan működtetni az idegrostokat, mégis hatásosan és hosszan tartóan — nem jobb így, mint lassan mászni, fokról-fokra érzékelni és pusztán homályos fogalmat alkotni a közvetlen környezetről? Nem?

— Egyetértek — felelte Trevize. — De jobb. És aztán?

— Nos, nem tudja, hogy a melegvérűségért fizetni kell? Ahhoz, hogy a környezetétől függetlenül megőrizze a testhőmérsékletét, sokkal több energiát kell elpazarolnia, mint a teknősnek. Szinte állandóan ennie kell, hogy azonnal pótolja azt az energiát, amit a szervezete kibocsát. Sokkal hamarabb megéhezik, mint a teknős, és hamarabb eléri a halál is. Vagy volna inkább teknős, és élne lassabban, de tovább? Esetleg inkább megfizeti az árat, csak lehessen gyors mozgású, gyors érzékelésű, gondolkodó organizmus?

— Helytálló ez a párhuzam, Bliss?

— Nem, Trevize, mert Gaia helyzete ennél előnyösebb. Mi, miközben egyetlen teljes egységet alkotunk, nem igénylünk szokatlanul nagy mennyiségű energiát. Erre csak akkor van szükségünk, ha Gaia egy része hipertéri távolságokban van Gaia többi részétől, ilyenkor az energiafelhasználás megemelkedik. És emlékezzen csak, maga nem pusztán egy nagyobb Gaiára adta a szavazatát, nem pusztán egy nagyobb önálló világra. Maga Galaxia mellett döntött, ami sok-sok világ összességét jelenti. Bárhová megy majd a Galaxisban, Galaxia része marad, és minden, ami körülveszi, a csillagközi atomtól egészen a központi fekete lyukig ugyanennek az egységnek lesz a része. Nagyon kevés energia kell majd ahhoz, hogy ez az egész fennmaradjon, hiszen egyetlen rész sem távolodhat túl messzire a többi résztől. Emellett döntött, Trevize. Hogy is kételkedhet benne, hogy helyesen választott?

Trevize elgondolkodva hajtotta le a fejét, aztán fölnézett és azt mondta:

— Lehet, hogy jól választottam, de meg *kell* győződnöm róla. A

döntés, amit hoztam, a legfontosabb az emberiség történetében, és nem elég, hogy jónak kell lennie. *Tudnom* kell, hogy jól döntöttem.

— Hát mi kell még magának azon kívül, amit én elmondtam?

— Nem tudom, de rálelek majd a Földön — mondta Trevize a legteljesebb bizonyossággal.

— Golan, a csillag már korongnak látszik — szólt Pelorat.

És valóban. A számítógép, mely munkájába merülve a legkevésbé sem törődött a körülötte fellángoló vitával, fokozatosan megközelítette a csillagot, majd elérte azt a távolságot, amit Trevize megszabott neki.

Még most is jó messze jártak a bolygósíkon kívül, és a számítógép részekre osztotta a képernyőt, hogy megmutathassa a három kisebb belső bolygót.

A legbelső hőmérséklete megengedte, hogy a felszínén folyékony halmazállapotú víz lehessen, továbbá volt oxigénlégköre is. Trevize megvárta, míg a számítógép meghatározza a röppályáját, és az első hozzávetőleges becslés hihetőnek tűnt. Hagyta, hogy a gép ugyanilyen módszerrel számoljon tovább, mert minél tovább tartott a bolygómozgás megfigyelése, annál nagyobb pontossággal lehetett kiszámítani a pályaelemeket.

— A képernyőn egy lakható bolygót látunk — szólalt meg a lehető legnyugodtabb hangon. — Több, mint valószínű, hogy lakható.

— Ó! — Pelorat arcán csaknem annyi öröm ragyogott fel, amennyit komoly vonásai látszani engedtek egyáltalán.

— De attól tartok — folytatta Trevize —, hogy nincs óriási szatellitája. Ami azt illeti, eddig semmiféle szatellitát nem észleltünk. Ez tehát nem a Föld. Legalábbis ha a hagyományokat vesszük alapul.

— Emiatt ne aggódjon, Golan — nyugtatta meg Pelorat. — Én már akkor gyanítottam, hogy itt nem találkozunk a Földdel, amikor láttam, hogy egyik gázóriásnak sincs szokatlan gyűrűrendszere.

— Akkor jó — hagyta helyben Trevize. — A következő lépésben ki kell derítenünk, hogy milyen természetű élet létezik a bolygón. Tekintve, hogy a légkörében van oxigén, teljesen bizonyosak lehetünk, hogy növényi élet van rajta, de…

— Állati élet is — vágott közbe Bliss. — Méghozzá nagy tömegben.

— Mit mond? — fordult feléje Trevize.

— Érzem. Gyengén ugyan ebből a távolságból, de a bolygó kétségtelenül nemcsak hogy lakható, de lakott is.

33.

A *Távoli csillag* sarki pályán haladt a Tiltott világ körül, elég nagy távolságban, hogy valamivel több mint hat nap alatt kerülje meg a bolygót. Trevize-nak szemmel láthatóan nem volt sürgős, hogy letérjen

az orbitális pályáról.

— Mivel a bolygó lakott — magyarázta —, és mert Deniador szerint egykor emberek lakták, méghozzá a Telepesek első hullámát képviselték, vagyis Térutazók voltak, akik magas technikai színvonalat fejlesztettek ki, műszakilag ma is fejlettek lehetnek, és nyilván nem nagyon örülnének nekünk, a második hullám képviselőinek, akik a helyükbe léptünk. Azt szeretném, ha előmerészkednének, hátha megtudunk róluk valamit, mielőtt megkockáztatnánk a leszállást.

— Talán nem is tudják, hogy itt vagyunk — mondta Pelorat.

— Fordított esetben *mi* tudnánk. Vagyis fel kell tételeznem, amennyiben léteznek, megpróbálnak kapcsolatba lépni velünk. Még az is lehet, hogy idekint akarnak elkapni bennünket.

— De ha valóban kijönnek elénk, és valóban olyan fejlett a technikájuk, akkor nem sokat tehetünk, hogy…

— Ebben nem hiszek — vágott közbe Trevize. — A műszaki fejlettség nem szükségszerűen jelenik meg egyszerre minden téren. Elképzelhető, hogy bizonyos vonatkozásokban messze túlszárnyaltak bennünket, de az biztos, hogy nem sok figyelmet fordítottak a csillagközi utazásra. Hiszen nem ők, hanem mi népesítettük be a Galaxist, és a Birodalom fennállása óta egyetlen esetről sem tudok, ami arra utalna, hogy elhagyták volna a bolygóikat és megmutatkoztak volna előttünk. Márpedig ha nem gyakorolták az űrutazást, hogyan érhettek volna el komoly haladást ezen a téren? Akkor viszont gyakorlatilag lehetetlen, hogy olyasmijük lenne, ami felér egy gravitikus hajóval. Lehet, hogy mi lényegében fegyvertelenek vagyunk, de ha utánunk próbálnak is csoszogni valamilyen hadihajón, lehetetlen, hogy el tudjanak kapni. Nem, nem lennénk védtelenek.

— Talán mentálisan értek el komoly haladást. Lehet, hogy az Öszvér is Térutazó volt.

Trevize leplezetlen bosszúsággal rántotta meg a vállát.

— Mindent azért az Öszvérre sem lehet ráfogni. A gaiaiak eltévelyedett gaialakóként írták le őt. Felfogható egy véletlenül kifejlődött mutánsnak is.

— Az igazat megvallva olyan elképzelések is szárnyra kaptak — tűnődött fennhangon Pelorat —, hogy mechanikusan megépített, mesterséges lény volt — amit, persze, nem kell túlságosan komolyan venni. Amolyan robotféleség, bár ezt a szót nem használták vele kapcsolatban.

— Ha tényleg van valami, ami mentális értelemben veszélyes lehet, rá kell bíznunk magunkat Blissre. Ő majd közömbösíti… egyébként most alszik?

— Aludt — felelte Pelorat —, de már mocorgott, amikor átjöttem ide.

— Mocorgott, azt mondja? Nos, nyomban föl kell ébresztenünk,

mihelyt észrevesszük, hogy valami készül. Ez a maga dolga lesz, Janov.

— Igen, Golan — mondta Pelorat csendesen. Trevize újra a számítógépre fordította a figyelmét.

— Semmi más nem nyugtalanít, csak a fogadóállomások. Rendszerint ezek mutatják a legegyértelműbben, hogy egy bolygót fejlett műszaki tudású emberi lények laknak-e. De ezek itt…

— Valami nem tetszik rajtuk magának?

— Sok minden. Először is ősrégieknek látszanak. Több ezer évesek lehetnek. Másodszor csak hősugárzásuk van.

— Ez mit jelent?

— Hőt az a tárgy sugároz, amelyik melegebb, mint a környezete. Ennek van egy jól ismert rádiójelzése, amely mindig azonos: egy széles sugárnyaláb, mely együtt jár egy — a hőmérséklettől függő — meghatározott mintázattal. Ez a sugárzás érkezik a fogadóállomásokról. Ha ezeken ember által készített műszerek dolgoznak, feltétlenül észlelnünk kellene a nem termikus, nem véletlenszerű sugárzás szivárgását. De mivel csak termikus sugárzás van, arra kell gondolnunk, vagy üresek az állomások, talán már évezredek óta, vagy olyan emberek dolgoznak rajtuk, akik egy rendkívül fejlett technikai szintre érve már egyáltalán nem bocsátanak ki sugárzást.

— Lehet, hogy a bolygó már olyan magas fokon civilizált — kockáztatta meg Pelorat —, hogy fogadóállomásai csak azért üresek, mert már eszükbe sem jut, hogy. bárki is közeledhetne, hiszen a mi fajtánkbeli Telepesek időtlen idők óta a legszigorúbb magányra ítélték őket.

— Lehet, de az is lehet, hogy valami csalétek.

Bliss lépett be, és Trevize, csak a szeme sarkából rápillantva, mogorván dünnyögte:

— Igen, itt vagyunk.

— Látom — felelte Bliss —, és még a röppálya sem változott. Ennyit még én is tudok.

— Golan körültekintő, drágám — vágott közbe sietve Pelorat. — A fogadóállomások kihaltaknak látszanak, és nem tudjuk pontosan, hogy ez mit jelent.

— Emiatt nem kell aggódni — közölte Bliss egykedvűen. — Értelmes életnek nincs érzékelhető nyoma a bolygón, amely körül keringünk.

Trevize elképedt pillantást vetett rá.

— Mit beszél? Azt mondta, hogy…

— Azt mondtam, van állati élet a bolygón, s ez igaz is, de a Galaxis melyik szögletében tanították magának azt, hogy az állati életbe szükségszerűen bele kell érteni az emberi életet is?

— Miért nem mondta ezt akkor, amikor először észlelte az állati életet?

— Mert abból a távolságból nem tudtam eldönteni. Éppen csak érzékeltem az állati idegműködés félreismerhetetlen áramát, de akkori intenzitása mellett nem állt még módomban megkülönböztetni a pillangót az emberi lénytől.

— És most?

— Most már sokkal közelebb vagyunk, és lehet, hogy azt hiszi, aludtam, pedig nem — vagy legalábbis csak kurta pillanatokra. Hogy ide nem illő szóval éljek: megfeszített erővel hallgatóztam, észlelek-e olyan bonyolult mentális tevékenységet, ami már értelmes lény jelenlétére utal.

— És nem észlelt semmit?

Bliss hangja hirtelen óvatossá vált.

— Úgy gondolom, ha ebből a távolságból nem észleltem semmit, akkor néhány ezer emberi lénynél több nem élhet a bolygón. Ha közelebb megyünk, árnyaltabban tudom felmérni a helyzetet.

— Hát, ez megváltoztatja a dolgokat — mondta Trevize kissé zavartan.

— Feltételezem — folytatta Bliss, aki határozottan álmosnak s ezért ingerlékenyebbnek látszott —, hogy ezek után eltekinthet ettől a sok bonyolult sugárzáselemzéstől, a belőlük levont feltevésektől és következtetésektől, és ki tudja, még mi mindentől, amit eddig csinált. Az én gaiai érzékeim sokkal hatásosabban és pontosabban elvégzik ezt a feladatot. Talán érti már, mire gondoltam, amikor azt állítottam, jobb gaiainak, mint szigetembernek lenni.

Trevize várt egy kicsit a válasszal, nyilván hogy ne veszítse el az önuralmát. Amikor megszólalt, a hangja udvarias, majdhogynem hivatalos volt.

— Hálás vagyok magának a felvilágosításért. Mindazonáltal meg kell értenie — hogy egy hasonlattal éljek —, a szaglóérzékem tökéletesítéséből származó előny nem motivál eléggé arra, hogy emberi mivoltomat feladva vérebbé váljak.

34.

Most, hogy a felhőréteg alá ereszkedve a légkörben haladtak, tisztán látták a Tiltott világot. Volt benne valami furcsaság: mintha megrágták volna a molyok.

A sarkokat jég borította, ahogy várták, de ezek nem voltak *igazán* nagy jégmezők. A kopár hegyvidékeken itt-ott feltűnt egy-egy gleccser, de ezek sem voltak nagy kiterjedésűek. Mindenfelé szétszórva kisebb sivatagos területek is akadtak.

Mindezt leszámítva a bolygó valóban gyönyörű volt. Terjedelmes

szárazföldjeinek szeszélyesen kanyargó formái nyomán hosszú partvonalak alakultak ki, rajtuk dús parti növényzettel. Hol tropikus, hol mérsékelt égövi erdők alkottak buján zöldellő vidékeket, s folytatódtak tágas mezőkben — és mégis, az egész valahogy olyan volt, mintha a molyok rágták volna szét.

Az erdők itt-ott lekopaszodtak, a zöld mezőkben gyéres-ritkás foltok tünedeztek elő.

— Valami kór támadta meg a növényzetet? — töprengett Pelorat.

— Nem — felelte Bliss elgondolkodva. — Ennél rosszabb és állandóbb valami.

— Sok világot láttam már, de ilyet még nem — jegyezte meg Trevize.

— Én nagyon kevés világot láttam eddig — vette át a szót Bliss —, de a látvány Gaia gondolatait juttatja az eszembe: ilyen egy világ, ha eltűnik róla az ember.

— Miért? — kérdezte Trevize.

— Gondolkozzon — felelte Bliss élesen. — Egyetlen lakott világnak sincs valódi ökológiai egyensúlya. A Földnek eredetileg lennie kellett, mert ha rajta fejlődött ki az emberiség, azt megelőzően bizonyára hosszú időszakokon át sem ember, sem más egyéb faj nem létezett, amely a technológia kifejlesztésével alakíthatta volna a környezetet. Tehát léteznie kellett rajta egy — persze mindig változó — természeti egyensúlynak. De az ember minden más lakott világon gondosan a Földéhez hasonlóvá alakította a környezetet, növényeket és állatokat honosított meg — ám az általa bevezetett ökológiai rendszer egyensúlya nagyon is ingatag. Csak korlátozott számú fajokat képes befogadni, és csakis azokat, amelyeket az ember kiválasztott, vagy akaratlanul is meghonosított.

— Tudod, mire emlékeztet ez engem? — vágott közbe Pelorat. — Bocsáss meg, Bliss, hogy félbeszakítalak, de ez annyira idevág, hogy muszáj elmondanom, mielőtt elfelejteném. Egyszer rábukkantam egy régi teremtésmítoszra, mely arról szólt, hogy egy bolygón kialakult az élet, de csak korlátozott fajokból állt, méghozzá olyanokból, amelyek hasznosak és kedvesek voltak az embernek. De az első emberi lények elkövettek valami butaságot — nem fontos, hogy mit, hisz ezek a régi mítoszok rendszerint jelképes értelműek, s csak összezavarják azt, aki minden szavukat elhiszi —, és a bolygó földjére átok szállt. „Megterem néked benne az tövis és bogáncs is” — így szólt az átok, ámbár az ősi galaktikus nyelven, amelyen íródott, ez a részlet is sokkal szebben hangzott. Mármost az a kérdés, vajon valóban átok volt-e ez. Mert elképzelhető, hogy az ökológiai egyensúlyhoz olyasmi is szükséges, amit az emberi lények nem kedvelnek és nem tűrnek meg, mint például a tövis és a bogáncs.

Bliss elmosolyodott.

— Igazán meglepő, Pel, hogy neked mindenről egy legenda jut eszedbe, és hogy azok olykor mennyire tanulságosak. Az ember, amikor Földre formáz egy világot, nem gondol a tövisekkel és a bogáncsokkal, s később csak nagy erőfeszítések árán tudja folyamatosan működtetni azt a világot. A bolygók nem önfenntartó organizmusok, mint amilyen Gaia, hanem a legkülönbözőbb szigetlények összességei, ám ezek változatossága kevés az állandó ökológiai egyensúly fenntartásához. Ha valamely világról eltűnik az ember, s vele tűnik az ő irányító keze is, akkor azon a világon kétségtelenül megbomlik az élet. A bolygó Földdé deformálja önmagát.

— Ha valóban ez történik is, a folyamat nem lehet valami túl gyors — jegyezte meg Trevize kissé gúnyosan. — Ez a világ körülbelül húszezer éve mentes az embertől, de nagy része mintha most is remekül működne.

— Nyilván azon múlik minden — magyarázta Bliss —, hogy eredetileg milyen szilárdan alapozták meg az ökológiai egyensúlyt. Ha jó alapokról indult, akkor hosszú ideig ellehet ember nélkül is. Mert az ember szemében bármilyen soknak tűnik, egy bolygó életében húszezer év csak annyi, mint egy nap.

— Gondolom — mondta Pelorat, miközben feszülten figyelte a bolygóról eléje táruló látványt —, hogy ha a világ tényleg visszafejlődik, biztosak lehetünk benne, hogy nincsenek rajta emberek.

— Még most sem érzékelek emberre jellemző mentális tevékenységet, és ki merem jelenteni, hogy a bolygó mentes az emberi fajtól — szögezte le Bliss. — Van viszont egy állandó mormogás és zümmögés, ami alacsonyabb szintű tudatosságra vall, de ez a szint van olyan magas, hogy madarak és emlősök jelenlétére utaljon. Én azonban egyáltalán nem vagyok meggyőződve arról, hogy pusztán egy világ Földdé deformálódásából máris az emberi lények eltűnésére lehetne következtetni. Egy világ akkor is elkorcsosulhat, ha élnek ugyan rajta emberek, de maga a társadalom olyan kóros, hogy nem fogja föl a környezet megőrzésének a fontosságát.

— Persze az ilyen társadalom pusztulásra van ítélve — tette hozzá Pelorat. — Nem tudom elhinni, hogy az emberek ne értenék meg, milyen fontos, hogy vigyázzanak éppen azoknak a tényezőknek az épségére, amelyek életben tartják őket.

— Én nem osztom a te megnyerő bizalmadat az ember értelmességében — mondta Bliss. — Számomra nagyon is elképzelhető, hogy egy olyan világban, ahol a társadalom csupa szigetlényekből áll, a helyi, sőt még az egyéni érdekek is könnyen felülkerekedhetnek a bolygó érdekein.

— Ezt viszont én nem tudom elhinni, éppúgy, mint Pelorat — szólt közbe Trevize. — Tekintve, hogy ember által lakott világok

milliószám léteznek, és egyikük sem satnyult el annyira, hogy visszafejlődésnek indult volna, a maga szigetléttől való félelme számomra eltúlzottnak látszik, Bliss.

A hajó most lépett át a napsütötte félgömbről az éjszakai oldalra. Hatására a gyorsan mélyülő alkonyt azonnal a teljes sötétség váltotta fel, csak a csillagok fénye látszott ott, ahol tiszta volt az égbolt.

Tartották a magasságot, s gondosan ellenőrizték az atmoszferikus nyomást és a gravitáció erősségét. Ebben a magasságban nem kellett attól tartani, hogy beleütköznek egy-egy kinyúló hegytömbbe, mert a bolygó életének abban a szakaszában volt, amikor a hegyképződés kora már lezárult. És a biztonság kedvéért a számítógép mikrohullámú ujjai is kitapogatták előttük az utat.

Trevize elnézte a bársonyos sötétséget, s elgondolkodva jegyezte meg:

— Engem mindenesetre az győz meg a leginkább arról, hogy egy bolygó néptelen, ha az éjszakai oldalon semmiféle fényt nem látok. Egyetlen technikára berendezkedett társadalom sem viselheti el a sötétséget. Mihelyt átjutunk a nappali féltekére, leereszkedünk.

— Tulajdonképpen mi értelme? — kíváncsiskodott Pelorat. — Itt nincs semmi.

— Ki mondta, hogy itt nincs semmi?

— Bliss. És maga.

— Nem, Janov. Én azt mondtam, hogy nincs technikai eredetű sugárzás, Bliss pedig azt, hogy nincs jele emberi agy tevékenységnek, de ez nem azt jelenti, hogy itt semmi sincs. Még ha emberi lények nincsenek is, valamiféle maradványok biztosan vannak a bolygón. Én információt keresek, Janov, és bármiféle műszaki fejlettség nyomainak ebből a szempontból megvan a maga haszna.

— Húszezer év után? — szökkent a magasba Pelorat hangja. — Maga szerint mi maradhat meg húszezer év elmúltával? Nem lesznek filmek, se iratok, se nyomtatványok; a fémek megrozsdásodtak, a fa elkorhadt, a műanyag szemcséire bomlott. Még a kő is szétmállott, elkopott.

— Nem biztos, hogy húszezer év telt el — magyarázta Trevize türelmesen. — Azért határoztam meg azt mint a leghosszabb időt, amióta a bolygót magára hagyták az emberek, mert a comporelloni legenda szerint akkortájt virágzott ez a világ. De az is lehet, hogy az utolsó emberi lények mindössze ezer éve haltak ki vagy tűntek el vagy repültek ki róla.

Megérkeztek az éjszakai félgömb túlsó szélére, és a beköszöntő hajnal szinte másodpercek alatt változott ragyogó reggellé.

A *Távoli csillag* lejjebb ereszkedett, lelassult, míg láthatóvá nem váltak a felszín legapróbb részletei is. Jól kivehetők voltak a szárazföld partvonala mentén szétszóródott apró szigetek is: a legtöbbjükön buja

növényzet zöldellt.

— Az a véleményem — mondta Trevize —, hogy elsősorban a tönkrement területeket kellene megvizsgálnunk. Szerintem éppen azokon a területeken a leghiányosabb az ökológiai egyensúly, amelyeken az emberek egykor a leginkább összezsúfolódtak. Ezek a pontok lehetnek a bolygót pusztító métely központjai. Mi a véleménye, Bliss?

— Lehetséges. De mert nem tudhatjuk biztosan, mindenesetre nézzünk körül mindenütt, ahol erre a leginkább mód nyílik. A mezők és az erdők nyilván elfedték az emberi települések nyomainak többségét, ha tehát ott kutatunk, csak az időnket vesztegetjük.

— Engem megdöbbent, hogy egy világ végül megteremtheti az egyensúlyát abból, amije van — mondta Pelorat. — Hogy új fajokat fejleszthet ki, s az elpusztult területeket új alapokról népesítheti be ismét.

— Pedig lehetséges, Pel — válaszolta Bliss. — Attól függ, hogy az adott világ kezdetben mennyire volt kibillentve az egyensúlyából. És húszezer esztendőnél sokkal tovább tart, míg meggyógyítja magát, és a fejlődés útján kialakít egy új egyensúlyi állapotot. Ilyenkor évmilliókban számolunk.

A *Távoli csillag* már nem keringett a bolygó körül. Lassan sodródott egy ötszáz kilométer szélességben elnyúló, rekettyéssel tarkított hangafüves pusztaság fölött, melyen itt-ott magányos facsoportok foltjai tünedeztek fel.

— Ehhez a helyhez mit szólnak? — mutatott le váratlanul Trevize.

A hajó megállt, és egy helyben lebegett a levegőben. A gravitikus motorok halk, egyhangú zümmögéssel kapcsoltak nagyobb teljesítményre, hogy szinte maradéktalanul közömbösíthessék a bolygó gravitációs mezőjét.

Nem volt sok látnivaló ott, ahová Trevize mutatott. Mindössze néhány termőfölddel és ritkás füvei belepett buckát láttak.

— Nekem semmit sem mond — vallotta be Pelorat.

— Mintha egy egyenes vonal vezetne ahhoz a szemétdombféleséghez. Párhuzamos vonalakat látok, és halványan kivehetők még valami merőlegesek is. Látják? Természetes úton-módon ilyesmi nem jöhet létre. Ez valami emberi építmény, látszanak az alapok és a falak, számomra legalábbis olyan világosan, mintha épségben állnának ott ma is.

— Tegyük fel, hogy úgy van — mondta Pelorat. — Ez akkor is csak egy rom. Ha most régészeti kutatásokba kezdünk, áshatunk akár ítéletnapig is. A hivatásosoknak is évekbe telik, ha tisztességesen akarják csinálni.

— Igaz, csakhogy nekünk nincs időnk, hogy tisztességesen

csináljuk. Itt valószínűleg egy ősi város éppen csak hogy kivehető körvonalai látszódnak, és lehet, hogy valami megmaradt belőle épségben. Kövessük ezeket a vonalakat, nézzük meg, hová vezetnek.

A terület egyik széléhez közeledve, ott, ahol a fák mintha kissé sűrűbben nőttek volna egymás mellett, álló — vagy legalábbis részben álló — falakat pillantottak meg.

— Kiindulásnak éppen jó lesz — jelentette ki Trevize. — Leszállunk.

KILENCEDIK FEJEZET
Találkozás a falkával

35.

A *Távoli csillag* egy kisebbfajta emelkedő, a nagyjából sík vidékből kiugró dombocska aljában szállt le. Trevize jóformán át sem gondolta, annyira magától értetődőnek vélte, hogy a hajó ne látszódjék el mérföldekre minden irányban.

— A kinti hőmérséklet 24 °C, körülbelül 11 km-es óránkénti szél fúj nyugatról, itt-ott felhős az ég — mondta. — A számítógép nem ismeri annyira a légmozgás itteni törvényszerűségeit, hogy előre megjósolhatná az időjárást. De miután a páratartalom nagyjából negyvenszázalékos lehet, nem valószínű, hogy esni fog. Mindent összevéve úgy látszik, jó szélességi fokot vagy jó évszakot választottunk, és a Comporellon után ez kellemes meglepetés.

— Gondolom — mondta Pelorat —, ahogy a bolygó egyre inkább Földdé deformálja magát, úgy válik mind szeszélyesebbé az időjárás is.

— Ebben biztos vagyok — helyeselt Bliss.

— Legyenek benne biztosak, amennyire csak akarnak — jegyezte meg Trevize. — Addig még sok ezer év hátra van. Pillanatnyilag kellemes bolygónak látszik, és az is marad életünk végéig, sőt jóval tovább.

Mialatt beszélt, egy széles övet csatolt a derekára.

— Az meg mi, Trevize? — kérdezte Bliss éles hangon.

— Csak a régi hajós szokásom — felelte Trevize. — Nem szállók ki fegyvertelenül egy ismeretlen világra.

— Komolyan gondolja, hogy fegyvert hoz magával?

— A legteljesebb mértékben. Itt, a jobb oldalamon — csapott egy pisztolytáskára, melyben egy nehéz, széles csövű fegyver lapult — van a lángszóróm, itt pedig, a bal oldalamon — mutatott egy kisebb fegyverre, melynek vékony csövén egyáltalán nem volt nyílás — az idegkorbácsom.

— Két változat a gyilkolásra — mondta Bliss utálkozva.

— Csak egy. A lángszóró öl, az idegkorbács nem. Az csak ingerli a fájdalomérző idegeket, és olyan fájdalmat okoz, hogy az áldozat állítólag inkább kívánja a halált, mint ezt. Szerencsére én még sohasem álltam a rossz oldalán.

— Miért hozza ezeket magával?

— Mondtam már. Ez egy ellenséges világ.

— Trevize, ez egy *üres* világ.

— Valóban? Látszólag nincs rajta technikailag fejlett társadalom, de mi van akkor, ha vannak a technikát túlélt primitívek? Lehet, hogy a bunkósbotnál és a köveknél nincs veszélyesebb fegyverük, de ölni azokkal is lehet.

Blissen látszott a felháborodás, de nagy önuralommal lehalkította a hangját, hogy józan maradjon.

— Nem észlelek emberi idegtevékenységet, Trevize. Ez kizárja mindenféle — technikát túlélt vagy egyéb, primitív vagy más — emberek jelenlétét.

— Akkor nem fog sor kerülni rá, hogy használnom kelljen a fegyvereket — mondta Trevize. — De mit árthat az, ha magammal viszem őket? Kicsit több lesz a súlyom, s mivel a felszín gravitációs vonzereje nagyjából a Terminusénak a 91 százaléka, ezt a súlytöbbletet még elbírom. Nézze, a hajó mint hajó lehet fegyvertelen, de kézifegyverekkel mindenesetre kellőképpen fel van szerelve. Javasolom, hogy maguk ketten is…

— Nem! — vágott közbe Bliss. — Egy lépést sem teszek abba az irányba, ahol gyilkolásról lehet szó vagy akár fájdalomkeltésről.

— Itt nem gyilkolásról van szó, csak annak elkerüléséről, hogy bennünket ölhessenek meg, ha érti, mire gondolok.

— Én a magam eszközeivel meg tudom védeni magamat.

— Janov?

Pelorat habozott.

— A Comporellonon nem voltak fegyvereink.

— Ugyan, Janov, a Comporellon ismert bolygó, szövetségi viszonyban áll az Alapítvánnyal. Egyébként is, azonnal foglyul ejtettek bennünket. Ha lett volna fegyverünk, rögtön elvették volna. Kér egy lángszórót?

Pelorat megrázta a fejét.

— Én sohasem szolgáltam a haditengerészetnél, drága barátom. Azt sem tudnám, hogy kell egy ilyet használni, és ha veszélybe kerülnék, se jutna idejében az eszembe. Én akkor is csak futnék — és megöletném magam.

— Nem öleted meg magad, Pel — szólt rá Bliss erélyesen. — Gaia megvéd téged is meg ezt a pózoló haditengerész hőst is.

— Jó — mondta Trevize. — Nincs ellenemre, ha megvédenék, de nem vagyok pózoló. Csak kettős biztonságra törekszem, és megígérhetem magának, hogy tökéletesen meg leszek elégedve, ha ezekhez a holmikhoz hozzá sem kell nyúlnom. De itt *kell* lenniük a kezem ügyében.

Gyöngéden megpaskolta mindkét fegyverét, s aztán még hozzátette:

— És most lépjünk ki erre a világra, amely talán évezredek óta nem érezte a hátán emberi lények súlyát.

36.

— Olyan érzésem van, mintha késő délután volna, pedig olyan magasan jár a nap, hogy akár dél is lehet — mondta Pelorat.

— Az érzése talán abból ered — nézett körül Trevize a békés vidéken —, hogy a nap színe narancssárga, s ettől van olyan alkonyi fénye. Ha a valódi napnyugtát még itt érjük meg, és a felhők is megengedik, nyilván még mélyebb árnyalatú vörössé változik, mint amit mi megszoktunk. Nem is tudom, tetszeni fog-e magának, vagy talán nyomasztónak találja majd. Ami azt illeti, a Comporellonon még különösebb lehet ez a jelenség, ott azonban gyakorlatilag mindvégig négy fal között voltunk.

Lassan körbefordult, s minden irányban alaposan megszemlélte a tájat. A fény szinte tudat alatt ható furcsaságán kívül e világnak még szaga is volt — de legalábbis a bolygó e vidékének. Kicsit dohos, de azért távolról sem kellemetlen szaga.

A fák általában középmagasak voltak és vének; vastag kéreggel borított göcsörtös törzsük enyhén megdőlt, ámbár lehet, hogy csak az uralkodó szélirány és a silány talaj miatt, ki tudja? Vajon a fák okozták, hogy valami meghatározhatatlan fenyegetés érződött a levegőben, vagy más… annál anyagtalanabb dolog?

— Mi a szándéka, Trevize? — kérdezte Bliss. — Nyilván nem azért jöttünk el ilyen messzire, hogy a tájban gyönyörködjünk.

— Lehet, hogy pillanatnyilag éppen ez volna a feladatom — válaszolta Trevize. — Azt javasolom, Janov kutassa át ezt a területet. Romokat látok arrafelé, s csak ő tudja megállapítani, hogy amit talál, mennyire értékes. Még azt is el tudom képzelni, hogy az ősi galaktikus nyelven szóló írásokat és filmeket is megérti, nem úgy, mint én. És gondolom, maga, Bliss, vele akar menni, hogy megvédje. Ami pedig engem illet, én itt maradok, hogy őrizzem a terület külső határát.

— Mi ellen? Kövekkel és fütykösökkel fölfegyverzett primitívek ellen?

— Lehetséges. — A mosoly lehervadt az arcáról, és teljes komolysággal tette hozzá: — Elég különös, Bliss, de kicsit kényelmetlenül érzem magam itt. Nem tudnám megmondani, miért.

— Gyere, Bliss — szólt Pelorat. — Egész életemben otthon ülve gyűjtögettem a régi meséket, így aztán gyakorlatilag sohasem volt a kezemben régi dokumentum. Képzeld el, mi lenne, ha találnánk egy…

Trevize nézte, amint elmennek. Pelorat hangja elhalkult, miközben lelkesen igyekezett a romok felé, Bliss pedig ruganyos léptekkel haladt mellette.

Trevize szórakozottan hallgatta a neszeket, majd újra szemügyre vette a tájat. Vajon mi kelthetett benne ilyen baljós érzéseket?

Tulajdonképpen még sohasem tette a lábát olyan bolygóra, ahol

nem éltek emberek, de az űrből látott már ilyet eleget. Rendszerint kicsiny világok voltak, annyira, hogy sem vizet, sem levegőt nem tudtak magukhoz kötni, de a flottamanőverek során hasznos találkozópontokként szolgáltak (az ő életében, sőt még a születését megelőző száz évben sem volt háború, de a hadgyakorlatokat azért rendre megtartották), vagy ezeken gyakorolták, hogy vészhelyzetben hogyan kell elvégezni a szükséges javításokat. Azok a hajók, amelyeken a múltban szolgált, rá-ráálltak ilyen bolygók röppályájára, olykor még le is szálltak rajtuk, de ilyenkor sohasem volt alkalma rá, hogy elhagyja a hajót.

Azért ez a különös érzés, mert most valóban egy üres világon áll? Ugyanezt érezte volna a múltban is, ha diákkorában — de még később is — megáll valamelyik kicsiny, levegőtlen bolygó felszínén?

Megrázta a fejét. Azok nem zavarták volna. Ebben biztos volt. Akkor űrruhában lett volna, mint mindig, ha az űrben kellett kiszállnia a hajóból. Csakhogy az ismerős helyzet volt, és ismerős lett volna akkor is, ha egy szikladarabbal kell találkoznia. Hát persze!

Persze… most nincs rajta űrruha.

Itt áll egy lakható világon, amely éppoly kényelmesnek tűnik, mint a Terminus, és sokkal kényelmesebbnek, mint amilyen a Comporellon volt. Arcát meg-meglegyintette a szél, hátát melengette a napsugár, hallotta a növények susogását. Minden ismerős, csak éppen emberi lények nem élnek itt — legalábbis *már* nem.

Erről van hát szó? Ez teszi ilyen kísértetiessé ezt a világot? Hogy nem egyszerűen üres, hanem *kihalt?*

Még sohasem járt elhagyott világon, nem is hallott ilyenről, s meg sem fordult a fejében, hogy létezhet egyáltalán elhagyott világ. Minden ismert világ, amit az ember egyszer már benépesített, attól kezdve emberlakta világ volt.

Fölnézett az égre. A bolygót nem hagyta el semmi más. Néha megpillantott egy-egy elröppenő madarat, mely sokkal ismerősebb volt, mint az esővel nem fenyegető, narancsárnyalatú felhőkkel tarkított palaszürke ég. (Abban biztos volt, hogy elég volna néhány nap, hogy hozzászokjon e piszkosnak tűnő színekhez, s mind az égbolt, mind e felhők hétköznapiakká válnának a számára.)

Hallotta, hogy a fák között madarak énekelnek, s hallotta a rovarok halk döngicsélését is. Bliss korábban pillangókat emlegetett, s lám, itt is vannak, meglepően nagy számban és változatos színárnyalatokban.

Olykor a fák alatti fűben is meg-megzizzent valami, de nem tudott rájönni, mi lehet az.

A körülötte leplezetlenül megmutatkozó élet sem keltett benne félelmet. Ahogy Bliss mondta, a Földre deformálódott világokról kezdettől fogva hiányoztak a veszélyes állatok. Gyerekkora

tündérmeséi és kamaszkora hősi történetei valami legendás világon játszódtak, talán a Földre utaló homályos legendák nyomán. A hiperdrámák holoernyőjén csak úgy nyüzsögtek a szörnyek — oroszlánok, egyszarvúak, sárkányok, cethalak, brontoszauruszok, medvék. Tucatszámra olyanok, melyeknek a nevére sem emlékszik; mitikus állatok is lehettek köztük, ha ugyan nem volt valamennyi az. Még az apróbbak is tudtak harapni, csípni, s akadtak növények is, melyeket nem volt tanácsos megérinteni — de csak a mesékben. Még olyat is hallott, hogy a primitív méhek tudtak szúrni — az igaziak persze semmi módon nem ártottak.

Lassan elindult jobbra, hogy megkerülje a domb alját. Magasra nőtt a dús fű, de ritkásan, csomókban. A fák között haladt tovább, melyek szintén csoportosan álltak.

Aztán ásított. Lám, nem történik semmi izgalmas, talán jobban tenné, ha visszamenne a hajóra és szundítana egyet. Nem, ilyesmire gondolni sem szabad. Őrködnie kell.

És mi lenne, ha szabályos őrséget állna… menetelve, egy-kettő, egy-kettő, majd bokacsattogtatva hátraarcot csinálna, s közben bonyolult mutatványokat végezne az elektromos pálcájával. (Ezt a fegyvert háromszáz éve nem használta már katona, de gyakorlatokon ma is nélkülözhetetlen volt, mert fölöslegesnek tartották, hogy bármit is fejlesszenek rajta.)

A gondolatra elvigyorogta magát, aztán arra gondolt, csatlakoznia kellene a romok között kószáló Pelorathoz és Blisshez. De miért? Mi hasznát vennék?

És ha észrevenne valamit, ami elkerülte Pelorat figyelmét? Nos, majd ezt is megpróbálhatja, miután Pelorat visszatért. Ha tényleg van valami, amire könnyen rá lehet bukkanni, nem vitás, hogy Peloratnak kell átengednie a felfedezést.

Vagy talán bajba kerülhetnek? Hülyeség! Miféle bajba?

És ha tényleg bajba kerülnének, hát majd kiabálnak.

Megállt, hallgatózott. Nem hallott semmit.

Ekkor hirtelen újra s ellenállhatatlanul tört rá a kényszer, hogy szabályos őrséget álljon; máris azon vette észre magát, hogy döngő léitekkel jár fel és alá, lekapja a válláról képzeletbeli elektromos pálcáját, megpörgeti, maga elé nyújtja szálegyenesen, hajszálra függőleges irányba, újra megpörgeti, köröket ír le vele, majd visszacsapja a másik vállára. Aztán egy szabályos hátraarccal megint visszafordul a. (most már elég távoli) hajó felé.

És ekkor valóban megmerevedett — de ez már nem az őrségjátékhoz tartozott.

Nem volt egyedül.

Eddig semmi más élőlényt nem látott, csak növényeket, rovarokat és néhány madarat. Nem látta, nem hallotta, hogy bármi is

közeledne… és íme, itt áll egy állat közte és a hajó között.

A váratlan látvány annyira meglepte, hogy egy pillanatig nem is tudta, mit lát. Csak miután elmúlt a zavarodottsága, tudta megállapítani, mi az, amit néz.

Csak egy kutya volt.

Trevize nem volt kutyabolond. Sohasem volt kutyája, s ha néha az útjába akadt egy, sohasem érezte, hogy feltétlenül össze kell barátkoznia vele. Most sem volt benne ilyen késztetés. Inkább valamiféle ingerültséggel állapította meg, hogy úgy látszik, nincs olyan világ, ahol ezek a lények ne szegődnének az ember nyomába. Számtalan változatuk láttán már-már meggyőződésévé vált, hogy mindenütt legalább egy, csak arra a világra jellemző fajtájuk él. De abban minden fajta megegyezett — akár kedvtelésből, akár felvágásból, akár valami hasznos munkára befogva tartották —, hogy a gondoskodásért cserében szeresse az embert és megbízzon benne.

Ezt a szeretetet és bizalmat nem tudta Trevize sohasem méltányolni. Egyszer együtt élt egy nővel, akinek kutyája volt. Az eb, amelyet Trevize a nő kedvéért viselt el, mély csodálattal viseltetett iránta, folyton körülötte lebzselt, rádőlt (mind a huszonöt kilójával), ha nagy ritkán lepihent, a legváratlanabb pillanatokban nyálazta és szőrözte be, s valahányszor ő meg az asszony megpróbáltak belefeledkezni a szerelembe, a kutya szűkölve kuporodott az ajtó elé.

Ebből a tapasztalatból származott az a határozott meggyőződése, hogy — valami, csak a kutyaagyak számára ismerős okból és szagelemző képességük folytán — ő állandó célpontja a kutyák imádatának.

Ezért aztán, a kezdeti meglepetés elmúltával, nyugodt lélekkel vette szemügyre a kutyát. Jókora állat volt, sovány, karcsú, hosszú lábú. Rezzenéstelenül bámult vissza rá, imádatnak nyoma sem volt a szemében. Nyitott szája akár üdvözlő vigyort is jelenthetett volna, ám a kivillanó fogak, tudj' isten, elég nagyoknak és veszedelmeseknek látszottak, hogy Trevize arra gondoljon, mennyivel kellemesebben erezné magát, ha a kutya nem kerül a szeme elé.

Akkor eszébe villant, hogy az állat talán még sohasem látott embert, mint ahogy fajának korábban élt sok-sok nemzedéke sem. Lehet, hogy most éppúgy meglepődött és elbizonytalanodott az ember váratlan megjelenésétől, mint ő, amikor megpillantotta. t)e ő legalább gyorsan rájött, hogy amit lát, az kutya, az állatnak viszont még ez az előnye sincs meg. Az továbbra is zavartan s talán ijedten bámult rá.

Nyilván nem túl biztonságos egy ilyen hatalmas fogazatú állatot meghagyni a rémület állapotában. Rádöbbent, hogy kénytelen lesz sürgősen összebarátkozni vele.

Nagyon lassan elindult a kutya felé (csak semmi hirtelen mozdulat). Kinyújtotta a kezét, hogy az állat megszagolhassa, s közben

halk, megnyugtató hangokat mormolt, többnyire olyasmit, hogy „jó kis kutyuska” — de az egész jelenetet valahogy roppant kínosnak érezte.

A kutya, szemét mereven Trevize-ra szegezve, bizalmatlanul lépett egyet-kettőt hátra, felső ajkát felhúzva rávicsorított, és torkából rekedt morgás tört elő. Noha Trevize még sohasem látott kutyát, amelyik így viselkedett volna, ezt egyértelműen csakis fenyegetésként lehetett magyarázni.

Trevize tehát megtorpant, s mozdulatlanná dermedt. Oldalt mintha megmoccant volna valami, s lassan odafordította a fejét. Két másik kutya közeledett abból az irányból. Viselkedésükből halálos fenyegetés érződött, éppúgy, mint az elsőéből.

Halálos? Csak most döbbent rá, mit jelent a szó, és hogy milyen rémítően illik a helyzetre.

A szíve hirtelen meglódult. A hajóhoz vezető út el volt zárva. Vaktában nem futhat semerre, hisz a hosszú kutyalábak néhány méteren belül utolérnék. Ha pedig egy helyben marad, és beveti a lángszóróját, míg az egyikkel végez, a másik kettő már rá is vetette magát. Észrevette, hogy a távolban újabb kutyák tünedeznek föl. Vajon kapcsolatban állnak egymással valami módon? Falkában vadásznak?

Lassan balra kezdett húzódni, arrafelé, ahol nem látott kutyákat — egyelőre. Lassan… lassan…

A kutyák éppoly lassan nyomultak utána. Biztos volt benne, csak azért nem támadnak azonnal, mert hozzá hasonló lényt még sohasem láttak, nem is szagoltak eddig. Nincs meg az a kialakult viselkedési minta, amit ilyen esetben követniük kell.

Persze, ha futásnak eredne, rögtön ismerős helyzetet teremtene a számukra. Ha egy Trevize méretű lény félelmet mutatna és szaladni kezdene, nyomban tudnák, mi a teendőjük. Akkor ők is szaladnának. Csak gyorsabban.

Tovább lopakodott egy fa felé. Vadul fohászkodott, bárcsak fölmászhatna valahová, ahol a kutyák nem érik el. Azok nem tágítottak, halkan acsarkodva húzódtak egyre közelebb *hozzá,* s közben rezzenéstelen tekintetüket egy pillanatra sem fordították el róla. A háromhoz újabb kettő csatlakozott, s Trevize látta, hogy messziről még több közeledik. Majd ha már elég közel lesz a fához, nekiiramodhat. Akkor nem szabad késlekednie, de nem is kapkodhatja el a dolgot. Mindkettő végzetes lehet.

Most!

Valószínűleg felállította saját gyorsulási rekordját, és még így is hajszálon múlt. Érezte, hogy az egyik sarka mögött összecsattan egy állkapocs, és egy pillanatig erősen megkapaszkodott, mialatt az éles fogak lecsúsztak a kemény anyagról.

Nem mondhatni, hogy gyakorlott famászó volt. Ha igaz, tízéves korában mászott utoljára fára, ezért most elég lomhán erőlködött. Szerencsére azonban a törzs nem volt teljesen függőleges, s a göcsörtös kéreg elég sok fogódzót kínált. De ami a legfontosabb, a szükség kényszerítette, s az ember sok mindenre képes, ha nagyon szorongatja a szükség.

Máris ott találta magát egy villás elágazásban, mintegy tíz méterre a föld fölött. Még nem vette észre, hogy felsértette az egyik kezét, s szivárog belőle a vér. A fa alatt ekkor öt kutya kuporgott; nyelvüket lógatva bámultak föl, türelmes várakozással.

És most mitévő legyen?

37.

Trevize nem volt abban a helyzetben, hogy az események minden részletét logikusan vegye szemügyre. Ehelyett gondolatfoszlányok villantak föl benne különös és torz összefüggésben, melyeket ha végül sikerült volna elrendeznie, a következőkre jutott volna:

Bliss korábban azt állította, hogy az ember valamely bolygó Földre deformálódása során kiegyensúlyozatlan ökológiát hoz létre, melyet csak véget nem érő erőfeszítések árán tud megóvni a teljes széteséstől. Például a Telepesek-egyetlen csoportja sem vitt magával sehová nagyragadozót. A kisebbek széthurcolása elkerülhetetlen volt: a rovaroké, a parazitáké, de még a kisebb ragadozó madaraké, erdei cickányoké is és így tovább.

És azok a mesebeli nagyvadak, a legendák és ama bizonytalan irodalmi leírások tigrisei, grizzlymedvéi, kardszárnyú delfinéi, krokodilusai? Ugyan ki vonszolta volna őket világról világra, még ha lett volna is értelme? És milyen szempontból lett volna értelme?

Ez azt jelentette, hogy nem maradt más nagy testű ragadozó, mint maga az ember: reá hárult a feladat, hogy kiselejtezze mindazokat a növényeket és állatokat, amelyek — magukra maradván — túlságosan elszaporodtak volna.

Ha pedig az emberek valami miatt eltűntek, akkor a helyüket más ragadozóknak kellett betölteniük. De miféle ragadozóknak? A kutyák és a macskák voltak a legnagyobbak, amelyeket az ember még megtűrt, sőt meg is szelídített.

Mi történt, ha nem volt többé ember, aki etesse őket? Attól fogva maguknak kellett előteremteniük az élelmet — egyrészt hogy életben maradjanak, másrészt hogy a zsákmányként kiszemelt állatfajok is életben maradhassanak, hiszen a számukat bizonyos határ alá kellett szorítani, nehogy túlszaporodásukkal százszor annyi kárt okozzanak, mint amennyi az elejtésükkel jár. Így aztán a kutyák sokasodni kezdtek, méghozzá fajuk teljes változatosságában: a nagyobbak

megtámadták az őrizetlenül maradt nagyobb növényevőket, a kisebbek pedig madarakra és apróbb rágcsálókra vadásztak. A macskák éjjel, a kutyák pedig nappal portyáztak; az előbbiek magányosan, az utóbbiak falkákban.

És a fejlődés végül újabb változatokat is létrehozhat, hogy befoltozza a környezetben keletkezett lyukakat. Lehet, hogy bizonyos kutyák az idők során megtanulnak a vízhez alkalmazkodni, hogy halakkal táplálkozhassanak? Elképzelhető, hogy néhány macska egyszer majd siklórepüléssel kapja el a lomhább madarakat akkor már a levegőben is, s nemcsak mint most, a földön?

Efféle gondolattöredékek villantak át Trevize agyán, miközben kétségbeesetten próbálta valamivel módszeresebben átgondolni, hogy mit tehetne.

A kutyák száma egyre gyarapodott. Már huszonhármat számolt meg a fa körül, és még egyre jöttek. Mekkora lehet a falka? És mit számít az? Már így is épp elég nagy volt.

Kihúzta a tokjából a lángszóróját, de a gomb kemény tapintása nem nyújtotta azt a biztonságérzetet, amit szeretett volna. Vajon mikor is helyezett bele utoljára energiatöltetet, és hány lövést adhat le vele? Huszonhármat biztosan nem.

Mi van Pelorattal és Bliss-szel? Vajon rájuk rontanak-e a kutyák, ha felbukkannak? És ha nem mutatkoznak, ez vajon azt jelenti-e, hogy biztonságban vannak? Ha a kutyák megszagolják a két ember jelenlétét a romok között, ugyan mi akadályozza meg őket abban, hogy nyomban rájuk ne rontsanak? Nyilván sem ajtók, sem korlátok mögé nem bújhatnak el.

Vajon képes lenne-e Bliss, hogy megállítsa, sőt elzavarja őket? A hipertéren át össze tudná-e szedni az ehhez szükséges erőt? És mennyi ideig tudná távol tartani őket?

Most kiáltson segítségért? Ha elüvölti magát, itt, teremnének-e futva, s vajon a kutyák elmenekülnének-e Bliss metsző pillantása elől? (E vakító fényű pillantás kellene-e hozzá, vagy csak a kívülálló szemlélő számára láthatatlan, különleges mentális képesség?) Vagy — ha előkerülnek — a szeme láttára tépnék szét őket, arra kárhoztatva őt, hogy a fa ágainak viszonylagos biztonságában végignézze az egészet?

Nem. Inkább a fegyverét használja. Ha megöli az egyiket, s ezzel, ha átmenetileg is, de elijeszti a többit, lemászhat a fáról, kiálthat Peloratért és Blissért, aztán, ha vissza akarnának merészkedni, megölhet még egyet, s közben mindhárman beiramodhatnak a hajóba.

Beállította a mikrohullámú sugár erősségét a háromnegyedes jelzésre. Ez elég lesz egy kutya elpusztítására, s jó hangosat is szól. A hang elijesztheti a többit, s így energiát is megtakaríthat.

Gondosan célba vett egyet a falka közepén, azt, amelyikből több

gonoszság sugárzott (legalábbis Trevize képzeletében), mint a többiből — talán csak mert nyugodtabban ült, s tekintete ezért látszólag gyilkosabb erővel szegeződött zsákmányára. A kutya egyenesen a fegyverre nézett, mintha mélységesen megvetné azt, amit Trevize kigondolt.

Még sohasem tüzelt emberre, villant át Trevize agyán, de még csak szemtanúja sem volt ilyen jelenetnek. A gyakorlatokon bőrből és műanyagból készült, vízzel teli bábukra céloztak; a víz ilyenkor szinte azonnal felforrt, s a robbanás pillanatában cafatokra tépte a burkolatot.

De ki lőne emberre, ha egyszer nincs háború? És miféle emberi lény dacolna a sugárfegyverrel, s kényszerítené ki annak használatát? Csak itt, ezen a romlott világon, melyet beteggé tett az ember eltűnése…

Az agy különös képessége révén, mellyel fel tud fogni a helyzettől teljesen független jelenséget is, Trevize észlelte, hogy egy felhő eltakarja a napot — és akkor lőtt.

A sugárfegyver csöve és a kutya között egy vibráló vonal jelent meg a levegőben; homályos csillámlás, melyet napfényben észre sem lehetett volna venni.

A kutya az első pillanatban még érzékelhette a hőt, mert mozdult egyet, mintha el akarna ugrani. Aztán felrobbant, miközben vérének és sejtjeinek egy része elpárolgott.

A robbanás kiábrándítóan kis zajjal járt, mert az állat bőre nem volt olyan szívós, mint a bábuké, amelyeken gyakorlatozott. De így is felfordult a gyomra a szertefröccsenő hús-, bőr-, vér- és csontdarabkák láttán.

A kutyák visszahőköltek, néhányukat el is találták a kellemetlenül forró cafatok. Ám az egész mindössze pillanatokig tartott. Aztán újra összetömörültek, hogy felfalják azt, amivel megkínálták őket. Trevize-t a rosszullét kerülgette. Nem ijesztette el, csak megetette a fenevadakat, így sohasem fognak elmenni. A friss vér és a meleg hús szaga meglehet, még több kutyát s talán más, kisebb ragadozókat is idecsalogat.

Egy hang harsant:

— Trevize! Mi…

Kilesett az ágak közül. Most bukkant elő Bliss és Pelorat a romok mögül. De Bliss már meg is torpant, karja kinyúlt, hogy visszahúzza Peloratot. A kutyákra meredt. A helyzet nyilvánvaló és világos volt. Nem kellett kérdeznie semmit.

— Megpróbáltam elkergetni őket; anélkül hogy magát és Janovot belekeverném — kiáltotta Trevize. — Távol tudja tartani a falkát?

— Éppen hogy — válaszolta Bliss, föl sem emelve a hangját, úgyhogy Trevize alig hallotta, noha a kutyák acsarkodása

lecsillapodott, mintha valami hangelnyelő lepel borult volna rájuk.

— Túl sokan vannak, és nem ismerem az idegtevékenységük mintázatát — folytatta Bliss. — Gaián nincsenek ilyen vad lények.

— A Terminuson sincsenek. És semelyik civilizált világon — kiáltotta Trevize. — Lelövök közülük, ahányat csak tudok, maga pedig próbáljon dűlőre jutni a többivel. Ha kevesebben vannak, kevesebb gondja lesz velük.

— Nem, Trevize. Ha lelövi őket, azzal még többet csal ide. Maradj mögöttem, Pel. Nincs rá mód, hogy megvédj engem. Trevize, vegye elő a másik fegyverét.

— Az idegkorbácsot?

— Igen. Az fájdalmat okoz. Kis energiát tápláljon bele. Kis energiát!

— Fél, hogy fájni fog nekik? — kiabálta Trevize dühösen. — Alkalmas ez az idő, hogy tekintettel legyünk az élet szentségére?!

— Én Pel életével törődöm. És a magaméval. Tegye, amit mondtam. Kis energia, és célozzon meg egyet. Már nem tudom sokáig visszatartani őket.

A kutyák eloldalogtak a fa alól, és gyülekezni kezdtek Bliss és Pelorat körül, akik hátukat egy omladozó falnak vetették. A legközelebbiek tétova kísérletet tettek, hogy még közelebb merészkedjenek, s közben halkan szűköltek, mintha meg akarnák fejteni, mi tartja őket távol, holott nem észlelnek semmit, ami erre kényszeríthetné őket. Néhányan hasztalan próbáltak felkapaszkodni a falra, hogy hátulról támadhassanak.

Trevize remegő kézzel állította be az idegkorbácsot alacsony energiára. Ehhez sokkal kevesebb töltet kellett, mint a sugárfegyverhez, s több száz korbácsütéshez hasonló támadást lehetett intézni vele egyhuzamban, de csak most eszmélt rá, hogy arra sem emlékszik, ezt a fegyvert mikor használta utoljára.

A célzás itt nem volt annyira fontos. Mivel nem kellett takarékoskodnia az energiával, akár végig is söpörhetett volna vele a falkán. Hagyományosan így használták egy fenyegető jeleket mutató tömeg féken tartására.

De azért megfogadta Bliss tanácsát. Célba vett egy kutyát, és lőtt. Az állat rángó lábakkal eldőlt. Torkából hangos, éles vonyítás tört elő.

A többiek elhúzódtak az eltalált bestiától, hátrahúzott fülük a fejükre lapult. Aztán ők is vonyítani kezdtek, majd sarkon fordulva elindultak, előbb lassan, majd ügetve, végül teljes vágtában. Az, amelyiket a lövés eltalált, nagy üggyel-bajjal föltápászkodott, s nyüszítve elbicegett a messze előtte haladó többiek után.

Amikor minden zaj elhalt, Bliss megszólalt:

— Jobb lesz, ha máris visszamegyünk a hajóra. Újra jönni fognak. Vagy ők, vagy mások.

Trevize úgy érezte, még soha ilyen gyorsan nem kezelte a hajó bejáratának szerkezetét. És lehet, hogy ezután sem fogja.

38.

Már leszállt az éjszaka, mire úgy-ahogy összeszedte magát. A felsértett kezére ragasztott kis tapasz valamennyire csillapította fizikai fájdalmát, de a lelkén esett sérülést ilyen könnyen nem lehetett begyógyítani.

Nem pusztán arról volt szó, hogy veszélyben forgott. Ezt éppúgy el tudta viselni, mint akármelyik, hétköznapi értelemben bátor ember. Arról a teljesen váratlan irányról volt szó, ahonnan a veszély érkezett. A nevetségessé válás érzéséről. Mi lenne, ha megtudnák, hogy acsarkodó *kutyák* elől kellett egy fa tetejére menekülnie? Ennél még az sem lenne sokkal rosszabb, ha feldühödött kanárik szárnysuhogása késztette volna menekülésre.

Órákon át hallgatózott, nem támadnak-e újból a kutyák, nem hall-e vonítást, körmök kaparászását a hajó külső burkán.

Pelorat ezzel szemben egészen nyugodtnak látszott.

— Én egy percig sem kételkedtem benne, drága öregem, hogy Bliss elintézi a dolgot, de meg kell hagyni, remekül kezelte a fegyvert.

Trevize vállat vont. Nem volt kedve tovább taglalni az ügyet.

Pelorat fogta a könyvtárát — az egyetlen kompaktlemezt, amely egész életművét, a mítoszok és legendák terén végzett kutatásait tartalmazta —, és visszavonult vele a hálószobájába, ahol kis leolvasóját tartotta.

Úgy látszott, nagyon meg van elégedve magával. Trevize észrevette, de nem tett rá megjegyzést. Lesz rá idő később, ha a feje már nem lesz úgy tele a kutyákkal.

Amikor kettesben maradtak, Bliss, mintegy próbaképpen, azt mondta:

— Gondolom, meglepték magát.

— De még mennyire! — válaszolta Trevize sötéten. — Ki hinné, hogy egy kutya — egy *kutya!* — láttán elszaladok, hogy mentsem az életemet!

— Húszezer évig ember nélkül a kutya már nem kutya. Mostanára már nyilván ezek a vadak az uralkodó nagy testű ragadozók.

Trevize bólintott.

— Erre én is rájöttem, mialatt kiszemelt zsákmányukként ott csücsültem a fán. Magának valószínűleg igaza volt, amikor az egyensúlyát vesztett ökológiáról beszélt.

— Egyensúlyát vesztett, persze, de csak emberi nézőpontból. Abból ítélve, hogy a kutyák milyen hatékonyan léptek fel, nem tudom, nincs-e igaza Pelnek abban, hogy az ökológia magától is egyensúlyba

tud kerülni oly módon, hogy a környezetben támadt különböző réseket olyan fajváltozatokkal tölti be, melyek az egykor odavitt, viszonylag kevés számú fajokból alakultak ki.

— Milyen különös — jegyezte meg Trevize. — Bennem is felvetődött ez a gondolat.

— Feltéve, természetesen, hogy az egyensúlyvesztés nem olyan nagy, hogy a kiegyenlítődés túl sokáig tartana. Ez esetben még előbb bekövetkezne a bolygó teljes életképtelenségének kialakulása.

Trevize morgott rá valamit.

Bliss elgondolkodva nézett rá.

— Hogy jutott eszébe, hogy fölfegyverkezzék?

— Kevés hasznát vettem — dünnyögte Trevize. — A maga képességén múlott, hogy…

— Nem egészen. Szükségem volt a fegyverére. Ilyen rövid idő alatt, csupán hipertéri kapcsolatban Gaia többi részével, ilyen sok és ennyire ismeretlen természetű egyedi elmével szemben semmit sem tehettem volna a maga idegkorbácsa nélkül.

— A sugárpisztolyom használhatatlannak bizonyult. Megpróbáltam.

— A sugárpisztollyal mindössze eltüntetett egy kutyát, Trevize. Lehet, hogy a többi meglepődött ezen, de nem ijedtek meg.

— Ennél rosszabb történt — mondta Trevize. — Megették a maradványokat. Megvesztegettem őket, hogy maradjanak.

— Igen, valóban ez lehetett a hatása. Az idegkorbács azonban másként hatott. Fájdalmat okozott, és a szenvedő kutya vonítását a többiek pontosan értették; ők a hang hallatán, már csak a feltételes reflex hatására is, félni kezdtek, s a félelemre beállított agyukat csak egy kicsit kellett megpiszkálnom, hogy elmenjenek.

— Igaz, de maga jött rá, hogy a két fegyver közül a korbács a veszélyesebb. Én nem jöttem rá.

— Én megszoktam, hogy agyakkal foglalkozzam. Maga nem. Ezért ragaszkodtam a kis energiához és ahhoz, hogy egyetlen kutyát vegyen célba. Nem akartam, hogy akkora fájdalmat okozzon, amibe belepusztul, tehát csendben marad. Azt sem akartam, hogy a fájdalom annyira szétoszoljon, hogy csak nyüszítést váltson ki. Azt akartam, hogy egy erős fájdalomérzet egyetlen helyen összpontosuljon.

— És megcsinálta, Bliss — ismerte el Trevize. — Tökéletesen kiszámította. Nagy hálával tartozom magának.

— De nem örül neki, mert azt hiszi, nevetségessé tette magát — mondta Bliss elgondolkodva. — Pedig, ismétlem, a fegyverei nélkül nem sokra mentem volna. — Nem értem, mivel magyarázza, hogy fegyvert vett magához, holott biztosítottam, hogy ezen a világon nincsenek emberek — amiben mellesleg most is biztos vagyok. Előre látta kutyákat?

— Nem — felelte Trevize —, természetesen nem. Tudatosan semmi esetre sem. És rendszerint nem szoktam fölfegyverkezni. A Comporellonon például eszembe se jutott, hogy fegyverrel szálljak ki a hajóból. De most nem szeretnék abba a tévhitbe esni, hogy itt valami csoda történt. Csoda nem történhetett. Gyanítom, hogy amikor a kiegyensúlyozatlan természeti környezetről beszélgettünk, valahol a tudatalattimban olyan állatok képe jelent meg, amelyek az emberi jelenlét hiányában veszélyessé válnak. Utólag teljesen érthető a dolog, de lehet, hogy valóban megsejtettem őket előre. Semmi több.

— Ne tekintse puszta véletlennek — intette Bliss. — Én is ott voltam, amikor az egyensúlyukat vesztett ökológiákról beszélgettünk, bennem mégsem támadt föl ugyanez az előérzet. Itt pontosan arról a különleges előrelátási képességről van szó, amit Gaia olyan nagyra becsül magában. Én is belátom, mennyire bosszanthatja, hogy műszerrel le nem tapogatható dolgokat képes valami rejtélyes módon felismerni, s hogy ésszel belátható ok nélkül is képes határozottan cselekedni.

— Erre a Terminuson azt mondanák, hogy „van spurim a dolgokhoz”.

— Gaián erre azt szoktuk mondani, hogy „nem gondolkodik, csak tud”. Maga nem szereti, ha gondolkodás nélkül tud valamit, ugye?

— Igen, ez zavar engem. Nem szeretem, ha az ösztöneim vezérelnek. Bizonyára az ösztön mögött is van valami értelem, de ha nem ismerem fel, úgy érzem magam, mintha nem volnék ura a saját gondolataimnak — s ez olyan, mint valami csendes őrület.

— És amikor Gaia és a Galaxia javára döntött, az ösztönei alapján cselekedett, most pedig az okokat keresi.

— Ezt elmondtam már legalább egy tucatszor.

— Én pedig nem fogadtam el az álláspontját, mert kicsinyeskedésnek tartottam. Bocsánatot kérek miatta. E tekintetben többé nem fogok ellenkezni magával.

De azért remélem, a részletekben továbbra is képviselhetem Gaia érdekeit.

— Mindig, ha cserében elismeri, hogy ha úgy akarom, nem fogadom el e részleteket — felelte Trevize.

— Gondolt-e már arra, hogy ez az elvadulás útjára lépett Ismeretlen Világ végképp elnéptelenedhet és lakhatatlanná válhat azáltal, hogy elhagyta az egyetlen olyan faj, amely irányító értelemként uralkodhatott rajta? Ha ez a világ Gaia vagy még inkább Galaxia része volna, ilyesmi sohasem eshetne meg vele. Az az irányító értelem továbbra is létezne a Galaxisban mint egészben, és ha az egyensúly bármikor, bármilyen okból megbillenne, a természet önmagától lépne vissza a kívánatos útra.

— Ez azt jelenti, hogy a kutyák abbahagynák az evést?

— Természetesen ennének továbbra is, akárcsak az emberek. De célszerűen táplálkoznának, nem pedig mindenféle véletlen körülménynek engedelmeskedve, meghatározott irányban tartva meg az ökológiai egyensúlyt.

— Lehet, hogy a kutyákat nem érdekli az egyéni szabadság elvesztése, az emberi lényeket azonban kell, hogy érdekelje — felelte Trevize. — És mi lenne, ha nem csupán egy vagy több világon, de mindenütt megszűnne *minden* emberi élet? Mi lenne, ha Galaxia teljesen ember nélkül maradna? Akkor is meglenne az irányító értelem? Vajon az összes többi létforma és lelketlen anyag létre tudná hozni a célnak megfelelő közös értelmet?

Bliss némi habozás után válaszolta csak:

— Ilyen helyzet még sohasem fordult elő. Továbbá nincs semmi jele, hogy a jövőben valaha is előfordulna.

— De maga előtt nem látszik nyilvánvalónak, hogy az emberi értelem minőségileg különbözik minden mástól, és ha hiányozna, e minden más tudat végső összege sem tudná helyettesíteni? — faggatózott tovább Trevize. — Akkor hát nem lenne igaz, hogy az ember valami különleges eset, és így is kell kezelni? Még egyiket a másikkal sem lehet összeolvasztani, hát még nem emberi létezőkkel!

— Maga mégis Galaxia mellett döntött.

— Valami nagy horderejű ok miatt, amire nem tudok rájönni.

— Lehet, hogy ez a nagy horderejű ok az egyensúlyukat vesztett ökológiák hatásának megsejtése volt? Nem juthatott arra a következtetésre, hogy a Galaxis minden világa borotvaélen táncol, hogy minden oldalról ingatagság fenyegeti, és csupán Galaxia óvhatja meg e világokat az olyan katasztrófáktól, mint amely például ezt a bolygót sújtja — hogy az olyan csapásokról ne is beszéljünk, amelyek oka az állandó, emberek közti háborúzás és a kormányzásbeli kudarcok?

— Nem. Amikor a döntést meghoztam, eszembe sem jutottak holmi egyensúlyukat vesztett ökológiák.

— Hogy lehet ebben ennyire biztos?

— Lehet, hogy nem tudom, mit sejtek meg előre, de ha utólag figyelmeztetnek valamire, felismerem, hogy valóban az volt-e, amit megsejtettem. Ha most jól belegondolok, tényleg megérezhettem, hogy ezen a világon élnek veszélyes állatok.

— Nos — jegyezte meg Bliss komoran —, e veszélyes állatok akár a halálunkat is okozhatták volna, ha a maga előrelátását és az én mentalizmusomat nem egyesítjük egyetlen erővé. Hát akkor rajta, kössünk barátságot.

— Ha óhajtja — bólintott Trevize.

Volt valami ridegség a hangjában, amitől Bliss szemöldöke a magasba rándult, de ebben a pillanatban berontott Pelorat; olyan

hevesen bólogatott, mintha le akarná rázni a fejét a nyakáról.

— Azt hiszem, megtaláltuk! — kiáltotta.

39.

Trevize rendszerint nem hitt a könnyű győzelmekben, de ember volt, így hát — jobb meggyőződése ellenére — most mégis beleesett a hit csapdájába.

— A Földet? Azt találta meg, Janov? — nyögte ki, miközben érezte, hogy torkában és mellében megfeszülnek az izmok.

Pelorat egy pillanatra Trevize-ra bámult, majd lekonyult.

— Hát, nem — válaszolta megszégyenülve. — Nem egészen azt. Ami azt illeti, Golan, egyáltalán nem azt. Arról egészen megfeledkeztem. Valami mást találtam a romok között. Azt hiszem, nem annyira fontosat.

Trevize nagy lélegzetet vett, és így szólt:

— Oda se neki, Janov. Minden felfedezés fontos. Milyen bejelentenivalóval jött?

— Nos — kezdte Pelorat —, tudja, jóformán semmi sem maradt meg. Nem sok élte túl a húszezer év viharait és szeleit. De pusztít a burjánzó növényi élet is, no meg az állatok. De ez mind nem számít. A lényeg az, hogy a „jóformán semmi” nem ugyanazt jelenti, mint a „semmi”.

A romok helyén valaha egy középület állhatott, mert néhány leomlott kő- vagy betondarabon felirat olvasható. Alig-alig látszottak, érti, öregem, de készítettem néhány képet az egyik géppel, ami a hajón volt, tudja, amibe számítógépet építettek — tulajdonképpen nem kértem engedélyt, hogy magammal vihessem, de fontos volt, Golan, és én…

Trevize türelmetlenül intett felmentést a kezével.

— Folytassa!

— Szóval ki tudtam silabizálni valami borzasztóan régi feliratot. Még a beépített számítógéppel és az én meglehetős gyakorlatommal az archaikus nyelv olvasásában is mindössze egyetlen rövid mondatot lehetett megérteni. Ezen a helyen valamivel nagyobbak és láthatóbbak voltak a betűk, mint másutt. Talán mélyebben vésték is be, mert a felirat magára a világra vonatkozik. A kifejezés így szól: „Auróra bolygó”, tehát úgy képzelem, hogy a világot, amelyen most vagyunk, Aurórának hívják, illetve Aurórának *hívták*.

— Kellett, hogy legyen valami neve — jegyezte meg Trevize.

— Igen, de a neveket nagyon ritkán választják találomra. Épp most folytattam gondos kutatómunkát a könyvtáramban, és találtam is két régi legendát, történetesen két egymástól egész távol eső világból származót, amiből logikusan következik, hogy egymástól függetlenül

keletkeztek, és erről sem szabad megfeledkezni. De most nem erről van szó. Mindkét legendában Auróra nevet használnak a hajnal jelölésére. Feltételezhetjük tehát, hogy az Auróra *jelentése* a hajnal volt valamely pregalaktikus nyelven.

Ami azt illeti, gyakran adták a hajnal vagy a napkezdet valamely nevét az űrállomásoknak vagy más építményeknek, melyek a maguk nemében elsőként épültek meg egy világon. Márpedig ha ezt a bolygót, mindegy, milyen nyelven, de Hajnalnak nevezték, akkor talán a maga nemében ez is első lehetett.

— Azt akarja ezzel mondani, hogy ez a bolygó a Föld, és hogy az Auróra egy alternatív név, mert az élet és az emberiség hajnalát akarja jelenteni?

— Én nem mennék el ilyen messzire, Golan.

— Végtére is nincs radioaktív felszíne, nincs óriás szatellitája, nincs hatalmas gyűrűvel rendelkező gázóriása — jegyezte meg Trevize kissé keserűen.

— Ahogy mondja. De odaát a Comporellonon mintha Deniador arra célzott volna, hogy ez egyike volt azoknak a világoknak, amelyen a Telepesek első hulláma, a Térutazók laktak. Ha valóban az volt, akkor az Auróra név azt jelentheti, hogy a Térutazók világai közül ez volt az első, Lehet, hogy ebben a pillanatban a Galaxis legrégebbi emberlakta világán vagyunk, kivéve magát a Földet. Hát nem izgalmas?

— Mindenesetre érdekes, Janov, de nem túl merész következtetés ez, ha pusztán a nevéből, az Aurórából indulunk ki?

— Ennél több is van — vágta rá Pelorat izgatottan. — Amennyire a feljegyzéseim alapján vissza tudok következtetni, a mai Galaxisban nincs Auróra nevű bolygó, és meggyőződésem, hogy a számítógépe is megerősítené ezt. Ahogy mondtam, sok-sok világ és tárgy létezik, amelyik valamilyen formában a Hajnal nevet viseli, de nincs egy sem, amelyiket Aurórának hívnának.

— Miért kellene így hívniuk? Ha ez egy pregalaktikus szó, nem valószínű, hogy széles körben ismert volna.

— Csakhogy a nevek megmaradnak, még akkor is, ha az idők során értelmüket vesztik. Ha ez volna az első betelepített világ, akkor híres volna; még az is lehet, hogy egy ideig ez uralkodott a Galaxisban. És bizonyára volnának más világok, melyek Új Aurórának vagy Auróra Minornak vagy valami hasonlónak neveznék magukat. Majd később mások…

— Talán nem ez volt az első betelepített világ — szakította félbe Trevize. — Talán soha semmilyen szempontból nem volt fontos.

— Véleményem szerint van rá jobb magyarázat is, drága barátom.

— Mi lenne az, Janov?

— Ha a betelepülők első hullámát legyőzte az a második hullám,

amelyből a Galaxis valamennyi jelenlegi világa kialakult — ahogy Deniador mondta —, akkor nagyon valószínű, hogy a két hullám egy ideig ellenséges viszonyban állt egymással. A második hullám — kialakítván a ma is létező világokat — tehát egyetlen bolygón sem őrizte meg az első által adományozott nevet. Ilyenformán abból a tényből, hogy az Auróra nevet nem adták tovább, következtethetünk rá, hogy *valóban* két hullámban jöttek a Telepesek, és hogy ez a világ az elsőé volt.

Trevize elmosolyodott.

— Most már sejtem, hogyan dolgoznak maguk, mitológiakutatók, Janov. Csodálatos felépítményt hozott létre, bár meglehet, az egész a puszta levegőben lóg. A legendák elmondják nekünk, hogy a Telepesek első hullámát robotok tömege kísérte, és hogy feltehetőleg ez lett a vesztük. Namármost, ha egyetlen robotot is találtunk volna ezen a világon, hajlandó volnék elfogadni ezt az egész elsőhullám-elméletet, de azt igazán nem várhatjuk, hogy húszé-…

Pelorat, akinek mindvégig mozgott a szája, végre rátalált a hangjára.

— De Golan, hát még nem mondtam?! Nem, persze hogy nem. Olyan izgatott vagyok, hogy még a gondolataimban sem tudok rendet tartani. Találtunk robotot!

40.

Trevize megdörzsölte a homlokát, egészen úgy, mintha beleállt volna a nyilallás.

— Egy robotot? — kérdezte. — Találtak egy robotot?

— Igen — bólogatott lelkesen Pelorat.

— Honnan tudja?

— Ugyan, robot volt, ha mondom! Gondolja, hogy nem ismerem fel, ha látok egyet?

— Miért, látott már valaha robotot?

— Nem, de ez egy emberi lényre hasonlító fémtárgy volt. Fej, karok, lábak, törzs. Persze, amikor fémet mondok, az leginkább rozsdát jelent, és amikor feléje indultam, nyilván a lépteim keltette rezgés további károkat is okozott benne, így aztán, amikor lehajoltam, hogy megérintsem,…

— Miért kellett megérintenie?

— Hát, azt hiszem, nem hittem a szememnek. Ösztönös mozdulat volt. Mihelyt megérintettem, mállani kezdett. De…

— De?

— Mielőtt teljesen szétmállott volna, a szeme egészen halványan felizzott, és olyan hangot adott ki, mintha mondani akarna valamit.

— Úgy érti, hogy még *működött?*

— Csak éppen hogy, Golan. Aztán szétesett. Trevize Blisshez fordult.

— Maga is megerősíti, Bliss?

— Robot volt, és mi láttuk — felelte Bliss.

— És még működött?

— Miközben szétmállott, észleltem az idegtevékenység halvány jelét — mondta Bliss közönyös hangon.

— Miféle idegtevékenységről beszél? A robotnak nincs sejtekből felépített szerves agya.

— Úgy képzelem, van viszont számítógép vezérlésű, az aggyal egyenértékű szerve, és én nyilván azt érzékeltem — válaszolta Bliss.

— Amit észlelt, inkább robotikus, semmint emberi gondolkodásmódra vallott?

Bliss beharapta a szája szélét, majd azt mondta:

— Túl gyenge volt, semmi mást nem lehetett megállapítani róla azon kívül, hogy van.

Trevize Blissről Peloratra nézett, aztán elkeseredett hangon kijelentette:

— Ez egészen más helyzetet teremt.

Negyedik rész
SOLARIA

TIZEDIK FEJEZET
Robotok

41.

Vacsorázás közben Trevize-ot mintha teljesen lekötötték volna a gondolatai, Bliss pedig kizárólag az ételre figyelt.

Pelorat, az egyetlen, aki mindenáron beszélni akart, kifejtette, hogy amennyiben a bolygó, amelyen tartózkodnak, valóban az Auróra, és ha valóban ez volt az első betelepített világ, akkor igencsak közel lehet a Földhöz.

— Talán megérné, ha átfésülnénk a környező csillagokat — javasolta. — Legföljebb néhány száz csillagot kellene alaposabban szemügyre vennünk.

Trevize valami olyasmit morgott, hogy a vaktában keresgélést meghagyja utolsó lehetőségnek, és még ha megtalálta is, csak aztán próbálná megközelíteni a Földet, amikor már minden lehetséges információt összegyűjtött róla. Többet nem szólt, és Pelorat, aki nyilván ledorongolásnak értelmezte a szavait, szintén hallgatásba merült.

Étkezés után Trevize folytatta a semmittevést, Pelorat pedig puhatolózásképpen megkérdezte:

— Itt maradunk, Golan?

— Éjszakára mindenképpen — hangzott a válasz. — Még egy kicsit gondolkoznom kell.

— Biztonságban leszünk?

— Hacsak nincs valami, ami a kutyáknál is veszélyesebb, itt, *a* hajón biztonságban vagyunk.

— Mennyi ideig tart, amíg felszállunk, ha *van* valami, ami a kutyáknál is veszélyesebb? — puhatolózott tovább Pelorat.

— A számítógép készen áll az indulásra — felelte Trevize. — Úgy gondolom, két-három perc alatt fel tudunk szállni. És ha valami váratlan esemény történne, elég hatásosan figyelmeztetne bennünket, úgyhogy javasolom, aludjunk egyet mindnyájan. Reggelre eldöntőm, mi legyen a következő lépés.

Könnyű mondani, gondolta, amikor azon kapta magát, hogy csak bámul bele a sötétségbe. Félig felöltözve kuporgott a vezérlőfülke padlóján. Elég kényelmetlen volt, de esküdni mert volna rá, hogy az ágyában fekve sem tudna könnyebben elaludni, és itt legalább azonnal cselekedhet, ha a számítógép veszélyt jelezne.

Aztán lépteket hallott, és önkéntelenül felült; be is verte a fejét az asztal sarkába — nem annyira, hogy megsérüljön, de elég keményen,

hogy fájdalmas fintorral megtapogassa az ütés helyét.

— Janov? — kérdezte tompán, könnybe lábadt szemmel.

— Nem. Bliss vagyok.

Trevize fél kézzel felnyúlt, hogy legalább félig kapcsolatba lépjen a számítógéppel, és a halvány fényben megpillantotta Bliss rózsaszín köntösbe bújt alakját.

— Mi történt? — kérdezte.

— Benéztem a hálószobájába, de nem volt ott. Az idegtevékenységét nem lehetett eltéveszteni, így aztán jöttem a nyom után. Éreztem, hogy ébren van, ezért bejöttem.

— Értem, de mit akar?

A lány leült a fal mellé, s felhúzott térdére fektette az állat.

— Ne aggódjon — mondta. — Nincsenek terveim a maradék szüzességével.

— Nem is képzeltem, hogy vannak — felelte Trevize maró gúnnyal. — Miért nem alszik? Magának nagyobb szüksége van rá, mint nekünk.

— Higgye el, ez a kutyás epizód nagyon kimerítő volt — mondta a lány csendes, őszinte hangon.

— Elhiszem.

— De beszélnem kellett magával, miután Pel elaludt.

— Miről?

— Amikor beszámolt a robotról, maga azt mondta, hogy ez egészen más helyzetet teremt. Mire értette?

— Magától nem jön rá? — kérdezte Trevize. — Van három koordinátasorunk, mely a három Tiltott világot jelenti. Mindhármat meg akarom látogatni, hogy mindent megtudjak a Földről, amit csak lehet, mielőtt megkísérelném elérni.

Kicsit közelebb húzódott, hogy még jobban lehalkíthassa a hangját, aztán hirtelen visszakozott.

— Nézze — mondta —, nem akarom, hogy Janov, ha mégis keresne bennünket, bejöjjön ide. Nem tudom, *ő* mit gondolna.

— Nem valószínű, hogy bejön. Alszik, és ebben meg is erősítettem kicsit. Ha megmozdul, észre fogom venni. Folytassa. Meg akarja látogatni mindhármat. Mi változott?

— Nem szerepelt a tervemben, hogy fölöslegesen időzzek bármelyiken is. Ha ezen a bolygón, az Aurórán, húszezer éve nincsenek emberek, akkor kétséges, hogy bármiféle értékes információ fennmaradhatott rajta. Nem akarok hetekig vagy hónapokig hasztalan kotorászni a felszínen, reménykedve, hogy majdcsak találok a por, a rozsda és a törmelék között valami információtöredéket, miközben megküzdöm a kutyákkal, a macskákkal, a bikákkal, vagy tudom is én, miféle elvadult és veszélyessé vált állatokkal. Lehetséges, hogy a másik két Tiltott világ valamelyikén vagy mindkettőn vannak emberi lények

és érintetlen könyvtárak. Egyszóval az volt a szándékom, hogy máris itthagyom ezt a bolygót. Ha ezt teszem, azóta már kint volnánk az űrben, s alhatnánk tökéletes biztonságban.

— De?

— De ha még vannak ma is működő robotok ezen a világon, adhatnak nekünk fontos és használható információkat. Velük biztonságosabban vehetnénk fel a kapcsolatot, mint az emberi lényekkel, mert abból, amit hallottam, azt szűrtem le, hogy a robotok feltétlenül engedelmeskednek az utasításoknak, és nem árthatnak az embernek.

— Maga tehát megváltoztatta a tervét, és itt marad, hogy robotokat kutasson fel.

— Nem szívesen, Bliss. Szerintem a robotok karbantartás nélkül nem bírnak ki húszezer évet. De mivel maguk láttak egyet, amely még ma is a működés jelét mutatta, világos, hogy a robotokat illetően nem hagyatkozhatom megszokott sejtéseimre. Nem engedhetem, hogy a tudatlanságom tévútra vigyen. Lehet, hogy a robotok ellenállóbbak, mint gondoltam, vagy van bizonyos képességük az önfenntartásra.

— Hallgasson meg, Trevize, és kérem, tartsa ezt titokban.

— Titokban? — emelte föl a hangját meglepetten Trevize. — Ki előtt?

— Pssz! Pel előtt, természetesen. Nézze, nem kell megváltoztatnia a terveit. Magának van igaza. Ezen a világon nincsenek működő robotok. Én nem észleltem semmit.

— Észlelte azt az egyet, és az egy is alkalmas rá, hogy…

— Nem észleltem az az egyet. Az működésképtelen volt; *régóta* működésképtelen.

— Hiszen azt mondta…

— Tudom, mit mondtam. Pel azt hitte, mozgást lát és hangot hall. Pel romantikus alkat. Egész életében adatokat gyűjtögetett, márpedig ilyesmivel nehéz nevet szerezni a tudomány világában. Rettenetesen szerette volna, ha az ő nevéhez is fűződik egy fontos felfedezés. Az Auróra név felfedezése helytálló volt, és boldogabbá tette őt, mint gondolná. Mindenáron szeretett volna valamivel többet találni.

— Azt akarja mondani, hogy mert annyira vágyott egy felfedezésre, meggyőzte magát, hogy működőképes robotot talált, holott nem talált? — kérdezte Trevize.

— Mindössze egy halom rozsdát talált, amelyben nem volt több öntudat, mint a kőben, amelyen feküdt.

— De hiszen maga megerősítette a meséjét!

— Nem vitt rá a lélek, hogy megfosszam őt a felfedezésétől. Ő oly sokat jelent nekem.

Trevize egy teljes percig bámult a lányra, aztán azt mondta:

— Nem akarja elmagyarázni nekem, *miért* jelent ő oly sokat

magának? Tudni akarom. Tényleg tudni akarom. Ő a maga szemében nem lehet más, mint egy idősebb férfi, akiben nincs semmi romantikus. Egy szigetember, márpedig maga megveti a szigetembereket. Maga fiatal és gyönyörű, és holtbiztos, hogy Gaiának vannak olyan részei, amelyek jóképű és erős fiatalemberek képét öltötték magukra. Velük olyan fizikai kapcsolatot teremthetne, amelytől egész Gaia visszhangozna, magát pedig az eksztázis csúcsaira vinné. Mit talál akkor Janovban?

Bliss komoly arccal nézett vissza rá.

— Maga nem szereti őt?

— Nagyon is kedvelem — rántotta meg a vállát Trevize. — Nyugodtan mondhatom, persze nem szexuális értelemben, hogy szeretem.

— Csak nemrég óta ismeri, Trevize. Akkor hát miért szereti ebben a nem szexuális értelemben?

Trevize mosolygott, holott nem is tudott róla.

— Annyira *fura* fickó. Megesküdnék rá, hogy egész életében egy fikarcnyit sem gondolt magára. Utasították, hogy jöjjön el velem, hát eljött. Ellenvetés nélkül. Azt akarta, hogy menjünk a Trantorra, de amikor én közöltem vele, hogy a Gaiára akarok menni, egy szóval sem vitatkozott. És most is velem jön, hogy felkutassuk a Földet, noha tudnia kell, hogy az út veszélyes. Tökéletesen biztos vagyok benne, hogy ha fel kellene áldoznia értem az életét — vagy bárki másért —, feláldozná, méghozzá zúgolódás nélkül.

— Maga odaadná érté az életét?

— Talán, ha nem volna időm, hogy végiggondoljam a dolgot. De ha volna rá időm, elbizonytalanodnék, és lehet, hogy visszarettennék. Én nem vagyok olyan *jó,* mint ő. És éppen ezért rettenetes kényszert érzek magamban, hogy oltalmazzam és megtartsam öt ilyen jónak. Nem akarom, hogy a Galaxis megtanítsa, *nem* muszáj jónak lennie. Érti? És különösen *magától* kell megvédenem. Nem tudom elviselni a gondolatot, hogy maga félre fogja lökni, ha majd véget akar vetni ennek a képtelen szórakozásnak, amibe belekezdett.

— Igen, gondoltam, hogy valami ilyesmit képzel. Fel sem tudja tételezni, hogy én ugyanazt látom Pelben, amit maga — és még annál is többet, hiszen közvetlen kapcsolatot tudok létesíteni az agyával? Hát úgy viselkedem én, mint aki meg akarja őt bántani? Megerősíteném a képzelgését, hogy működőképes robotot látott, ha nem találnám én is elviselhetetlennek a gondolatot, hogy őt valami séf elem érje? Trevize, én megszoktam azt, amit maga jóságnak nevez, hiszen Gaia minden egyes része hajlandó feláldozni magát az egészért. Mi nem ismerünk és meg sem értünk más természetű cselekvést. Csakhogy mi eközben nem adunk fel semmit, mert való igaz, hogy minden rész egyúttal az egész is — ámbár nem hiszem, hogy ezt fel

tudja fogni. Pel viszont egészen más.

Bliss már nem nézett Trevize-ra. Úgy folytatta, mintha magának mondaná:

— Ő szigetember. Nem azért önzetlen, mert része egy nagy egésznek. Azért önzetlen, mert önzetlen. Ért engem? Csak vesztenivalója van, nyernivalója nincsen, és mégis az, aki. Megszégyenít engem, mert én a veszteségtől való félelem nélkül vagyok az, aki, miközben ő a nyereség reménye nélkül tud az lenni, aki.

Most újra Trevize-ra nézett, s komoly arccal kérdezte:

— Tudja, mennyivel többet megértek belőle, mint amennyit maga egyáltalán meg tud érteni? És gondolja, hogy bármiféle értelemben fájdalmat okoznék neki?

— Bliss, ma egyszer már mondta nekem, hogy „rajta, legyünk barátok", és én mindössze azt feleltem: „Ha óhajtja." Nem szívesen mondtam, mert arra gondoltam, mit művelhet, Janovval. Most rajtam a sor. Rajta, Bliss, legyünk barátok. Továbbra is ecsetelheti Galaxia előnyeit, én pedig továbbra is elutasíthatom az érveit, de ezzel együtt és ennek ellenére kössünk végre barátságot. — És Trevize kinyújtotta a kezét.

— Hát persze, Trevize — felelte Bliss, és kezük erősen összekulcsolódott.

42.

Trevize csendben vigyorgott magában. Amolyan belső vigyor volt ez, hiszen a szája meg sem rándult.

Mialatt a számítógéppel dolgozott, hogy megtalálja az első koordinátasor csillagát (ha volt egyáltalán), mind Pelorat, mind Bliss feszülten figyelték, és tele voltak kérdésekkel. Most viszont a szobájukban aludtak vagy mindenesetre pihentek, a munkát teljes egészében ráhagyva.

Ez bizonyos értelemben hízelgő volt, mert azt mutatta, hogy végre elfogadták tényként, hogy Trevize tudja, mit csinál, és sem felügyeletre, sem bátorításra nincs szüksége. Ami azt illeti, valóban szerzett már annyi tapasztalatot az első epizód során, hogy jobban rá merje bízni magát a számítógépre, és úgy érezze, ha nem hagyja is teljesen magára, nem kell minden lépését ellenőriznie.

Egy újabb csillag — a galaktikus térképen nem szereplő, fényes példány — bukkant fel. Még annál is fényesebb volt, mint amelyik körül az Auróra keringett, és ettől még jelentősebbé vált az a tény, hogy a csillag nem szerepelt a számítógép adattárában.

Trevize elámult az ősi hagyomány különös természetén. Egész századok sűrűsödhettek össze vagy hullhattak ki teljesen a tudatból.

Egész civilizációk merülhettek teljes feledésbe. És mégis, e századok homályából, ama civilizációk sorából kiragadva az emlékezet torzítás nélkül megőrizhetett egy vagy két konkrét adatot — mint például ezeket a koordinátákat.

Egyszer szóba is hozta ezt Peloratnak, aki rögtön kifejtette, hogy éppen ez az, ami a mítoszok és a legendák kutatását oly eredményessé teszi.

— A dologban éppen az a trükk — mondta akkor Pelorat —, hogy ki kell hámozni, vagy el kell dönteni, hogy egy legendának pontosan melyik részlete képviseli az alapvető igazságot. Ez nem könnyű, és más-más mitológiakutatók más-más részletet szoktak kiragadni, rendszerint attól függően, hogy az ő saját értelmezésükhöz éppen melyik illik a legjobban.

A csillag mindenesetre pontosan ott volt, ahol Deniador — az idő alapján helyesbített — koordinátái szerint lennie kellett. Trevize ebben a pillanatban fogadni mert volna rá, méghozzá tekintélyes összegben, hogy a harmadik csillag is a helyén lesz. És ha ez igaznak bizonyul, akkor azt is hajlandó lesz elhinni, hogy valóban létezik a legendák ötven Tiltott világa (noha a szám gyanúsan kerek), s akkor már csak az a kérdés marad hátra, hogy hol lehet a többi negyvenhét.

Megtalálta a lakható világot — a Tiltott világot — a nap körüli pályán, és a felfedezéstől még csak össze sem rándult a gyomra. Teljesen biztos volt benne, hogy a bolygó ott lesz. Lassú bolygó körüli pályára állította a *Távoli csillag*ot.

A szakadozott felhőtakarón át már az űrből is viszonylag tiszta képet kapott a felszínről. Vizes világ volt, mint csaknem minden lakható bolygó. Volt rajta egy összefüggő tropikus óceán és két összefüggő sarki óceán. A középtájon elhelyezkedő szélességi fokok vidékén egy többé-kevésbé csigavonalban elnyúló szárazföldet látott, mindkét oldalán sok-sok öböllel, melyek keskeny földszorosokat alakítottak ki. A többi szélességi fok mentén a szárazföld három nagy egységre tagolódott, és észak-déli irányban kiszélesedett a szemben lévő kontinenshez képest.

Eszébe jutott, bárcsak ismerné annyira az éghajlattant, hogy a látottakból következtem tudna a hőmérsékletekre és az évszakokra. Egy pillanatig eljátszott a gondolattal, hogy a számítógéppel dolgoztatja ki a feladatot. De az éghajlat tulajdonképpen nem volt lényeges.

De az már inkább, hogy a számítógép most sem észlelt technikai eredetűnek felfogható sugárzást. A teleszkóp viszont elárulta, hogy a bolygó nem molyrágta, és sivatagok sincsenek rajta. A zöld különböző árnyalataiban pompázó felszín sebesen siklott hátra alattuk, ám a nappali oldalon jelét sem látta városias településeknek, sem fényeknek az éjszakai féltekén.

Lehet, hogy ezen a bolygón is megtalálható az élet minden formája, csak az ember nem?

Kopogtatott a másik hálószoba ajtaján.

— Bliss? — súgta hangosan, és még egyszer kopogott. Mocorgás hallatszott, majd Bliss hangja:

— Igen?

— Ki tud jönni? Szükségem van a segítségére.

— Ha tud várni egy kicsit, valamivel elfogadhatóbbá teszem a külsőmet.

Amikor végre megjelent, a külseje éppoly elfogadható volt, amilyennek Trevize mindig is látta. Kicsit bosszantotta, amiért megvárakoztatták, mert neki végső soron édesmindegy volt, hogy néz ki a lány. De most már barátok voltak, legyőzte hát ingerültségét.

— Mit tehetek magáért, Trevize? — kérdezte Bliss mosolyogva, a lehető legkedvesebb hangján. Trevize a megfigyelőernyőre mutatott.

— Amint látja, a felszín fölött haladunk el, amely tökéletesen egészséges képet mutat, tekintve a szárazföldet borító dús vegetációt. Ellenben nincs éjszakai világítás és nincs műszaki eredetű sugárzás. Kérem, figyeljen, és árulja el, van-e rajta állati élet. Egy ízben mintha legelésző állatcsordát láttán! volna, de nem vagyok benne biztos. Lehet, hogy velem is az történt, hogy csak azt láttam, amit nagyon akartam látni.

Bliss „figyelt”. Legalábbis erre utalt arcának furcsán feszült kifejezése.

— Ó, igen — mondta végül. — Bővelkedik az állati életben.

— Emlősök?

— Feltétlenül vannak.

— Ember?

Most úgy látszott, mintha a lány még erősebben összpontosítana. Eltelt egy teljes perc, majd egy újabb, mire végre ellazult.

— Nem tudom pontosan megállapítani. Időnként mintha észlelném az értelem egy-egy felvillanását, méghozzá elég erőset, hogy emberi eredetűnek véljem. De olyan távolról és olyan elvétve, hogy talán én is csak olyasmit észlelek, amit nagyon akarok észlelni. Tudja…

Gondolataiba mélyedt, és Trevize megbökte:

— Nos?

— Az a dolog, amit észlelek, valami más — mondta a lány. — Valami olyasmi, amit nem ismerek, de nem tudom, mi más lehetne, mint…

Az arca újra megfeszült, újra „figyelni” kezdett, de még erősebben.

— Nos? — sürgette ismét Trevize. A lány elernyedt.

— Nem tudom, mi más lehetne, mint robotok.

— Robotok!

— Igen, és ha őket észlelem, észlelnem kellene az embereket is. De nem észlelem.

— Robotok! — ismételte Trevize összeráncolt homlokkal.

— Igen — felelte Bliss —, és mondhatom, rengetegen vannak.

— Robotok! — kiáltotta Pelorat is, majdnem ugyanolyan hangsúllyal, mint Trevize, amikor elmondták neki. Aztán kissé elmosolyodott.

— Igaza volt, Golan, és én tévedtem, amikor kételkedtem magában.

— Nem emlékszem, hogy kételkedett bennem, Janov.

— Ó, persze, öregem, eszembe se jutott, hogy *jelét* is kellene adnom. Csak a szívem mélyén arra gondoltam, hogy hiba volt otthagyni az Aurórát, amikor volt rá esélyünk, hogy kikérdezzünk egy még élő robotot. De most már világos, hogy maga tudta: itt sokkal gazdagabb robotlelőhelyre fogunk találni.

— Szó sincs róla, Janov. Nem *tudtam*. Legföljebb megkockáztattam. Bliss azt mondja, az agyműködésük arra vall, hogy teljes erőbedobással működnek, nekem pedig az a véleményem, hogy nem működhetnek tökéletesen, ha nincsenek emberek, akik gondjukat viselik és karbantartják őket. Ő viszont nem észlel embereket, így hát tovább keresgélünk. Pelorat elgondolkodva nézte a megfigyelőernyőt.

— Mintha mindent erdő borítana, nem?

— Többnyire erdős. De vannak üres foltok, talán füves területek. A lényeg az, hogy nem látok városokat, sem éjszakai fényeket vagy valamit, ami mást sugározna, mint hőt.

— Vagyis nincsenek rajta emberek?

— Ez itt a kérdés. Bliss az étkezőben próbál összpontosítani. Meghatároztam a bolygó egy tetszőleges kezdő délkörét, ami azt jelenti, hogy a számítógépben a bolygó szélességi és hosszúsági körökre oszlik. Blissnél van egy kis eszköz, jelezni fog vele, ha a robotikus agytevékenység szokatlan összpontosítását észleli — gondolom, idegtevékenységről nem beszélhetünk robotok esetében —, vagy bármely emberi gondolat felvillanását erezné. Az eszköz a számítógéphez van kapcsolva, amely, miután bemérte valamennyi szélességi és hosszúsági kört, választhat közöttük, és kijelölheti a leszállásra alkalmas helyet.

— Bölcs dolog a választást a számítógépre bízni? — feszengett Pelorat.

— Miért ne, Janov? Ez nagyon ügyes számítógép. Különben is, ha az embernek nincs mire alapoznia a döntését, mi baja származhatna abból, ha legalább fontolóra veszi a számítógép választását?

Pelorat arca felragyogott.

— Erről eszembe jutott valami, Golan. A legeslegrégebbi legendákban szó esik arról, hogy ha az embereknek valamiben választaniuk kellett, kockákat dobáltak a földre.

— Ó! És hogy értek így célt?

— A kocka minden síkjára valami döntést véstek: igen, nem, talán, attól függ és így tovább. Bármelyik sík mutatott fölfelé a földet érő kockán, a rajta lévő tanácsot fogadták el útmutatónak. Vagy golyót gurítottak egy barázdált lemezen, ahol a vajatok között különféle döntések voltak bevésve. Végül azt a megoldást fogadták el, amelyik arra a vájatra volt írva, ahol a golyó megállt. Néhány mitológus szerint ezek a tevékenységek inkább voltak szerencsejátéknak tekinthetők, mint a lottózás, de szerintem a kettő nagyjából ugyanaz.

— Bizonyos értelemben mi is szerencsejátékot űzünk, amikor kiválasztjuk a leszállóhelyet — mondta Trevize.

Bliss még idejében lépett be az étkezőből, hogy hallja az utolsó megjegyzést.

— Nem szerencsejáték — jelentette ki. — Volt néhány bizonytalan, majd egy holtbiztos tippem, és a holtbiztos tippre fogunk leszállni.

— Mitől lett holtbiztos? — érdeklődött Trevize.

— Elkaptam egy villanásnyi emberi gondolatot. Határozottan. Tévedne tétlenül.

44.

Nemrégen eshetett, mert a fű vizes volt. Néha már rés támadt a fejük fölött gomolygó felhőkben.

A *Távoli csillag* puhán szállt le egy kis facsoport közelében. (Ha netalán vadkutyák is lennének, gondolta Trevize, csak félig tréfából.) A vidék köröskörül legelőnek látszott, és ahogy mind lejjebb ereszkedtek a jobb és tágasabb látókört nyújtó magasságokból, Trevize észrevette a gyümölcsöskerteket és a gabonaföldeket — és ezúttal a valóban legelésző állatok nyájait.

De épületet nem láttak sehol. Semmit, ami mesterséges lett volna, kivéve a gyümölcsöskert szabályos fasorait és a földeket elválasztó nyílegyenes határvonalakat, melyek önmagukban olyan mesterségesek voltak, akár egy mikrohullámú vevőberendezésen alapuló erőmű.

Vajon a hozzáértésnek ezt a színvonalát robotok produkálták? Emberi lények nélkül?

Trevize nyugodt mozdulatokkal csatolta magára a pisztolytáskáit. Ezúttal meggyőződött róla, hogy mindkét fegyvere működik, és teljesen töltve van. Hirtelen elkapta Bliss pillantását, s a keze megállt a levegőben.

— Csak folytassa — mondta Bliss. — Nem hiszem, hogy szüksége lesz rájuk, de korábban is ebben a hitben voltam, igaz?

— Maga is föl akar fegyverkezni, Janov? — kérdezte Trevize.

— Nem, köszönöm — borzongott meg Pelorat. — Itt van maga mint fizikai védelem, Bliss mint mentális védelem, s én úgy érzem, kettőjük között semmiféle veszély nem fenyeget. Talán gyávaság tőlem, hogy a maguk oltalmazó árnyékába bújok, de nem tudom igazán szégyellni magam, amikor hálás vagyok, hogy nem kell olyan helyzetbe kényszerülnöm, hogy erőszakos eszközökre legyen szükségem.

— Megértem — mondta Trevize. — Csak ne menjen egyedül sehová. Ha Bliss és én elválunk, maradjon egyikünkkel, és ne rohanjon el valahová a saját kíváncsiságától hajtva.

— Nem kell aggódnia, Trevize — nyugtatta meg Bliss. — Gondom lesz rá.

Elsőnek Trevize lépett ki a hajóból. A szél élénk volt, és csak egy kicsit hűvösebb így eső után, de neki nagyon jólesett. Meglehet, az eső előtt kényelmetlenül meleg és párás volt a levegő.

Meglepetten szimatolt körül. A bolygó kifejezetten illatos volt. Tudta, hogy minden világnak megvan a saját szaga, ami mindig különös és rendszerint kellemetlen — talán csak mert idegen. És vajon az idegen nem lehet kellemes? Vagy mert véletlenül épp eső után és ebben az évszakban szálltak le a bolygóra, attól ilyen üde a levegő? Akárhogyan is…

— Jöjjenek — szólt hátra. — Nagyon kellemes idekint.

Pelorat bukkant elő.

— Valóban a kellemes a legjobb kifejezés rá. Gondolja, hogy mindig ilyen jószagú?

— Teljesen mindegy. Egy órán belül megszokjuk, és semmit sem fogunk érezni, annyira átitatódnak vele a szaglóideg-végződéseink.

— Kár — jegyezte meg Pelorat.

— Nedves a fű — mondta kissé rosszallóan Bliss.

— Miért ne? Végtére is eső a Gaián is van! — De még be sem fejezte a mondatot, a felhők közti keskeny résből rájuk ragyogott egy sárga napsugár. Hamarosan több részük is lesz benne.

— Igen ám, de mi előre tudjuk, és felkészülünk ráfelelte Bliss.

— Nagyon helytelen — szögezte le Trevize. — Nem ismerik a váratlanság izgalmát.

— Igaza van — ismerte el Bliss. — Megpróbálok kilépni a szűklátókörűségemből. Pelorat körülnézett, s csalódott hangon szólalt meg:

— Úgy látszik, itt sincs semmi.

— Csak úgy látszik — mondta Bliss. — Már közelednek felénk az emelkedő mögött. — Trevize-ra nézett. — Gondolja, hogy eléjük

kellene mennünk?

Trevize megrázta a fejét.

— Nem, Mi sok parszeknyi utat tettünk meg, hogy találkozzunk velük. Az út hátralevő részét most már tegyék meg ők. Itt várjuk be őket.

Hogy közelednek, mindaddig csupán Bliss érezte, amíg távolba mutató ujja irányában meg nem jelent egy alak az emelkedő tetején. Aztán egy második, majd egy harmadik.

— Azt hiszem, egyelőre ennyien vannak — állapította meg a lány.

Trevize kíváncsian figyelt. Bár sohasem látott robotokat, a legkisebb kétsége sem volt afelől, hogy ezek azok. Formájukat és megjelenésüket tekintve nagyon hasonlítottak az emberekhez, az pedig egyáltalán nem volt nyilvánvaló, hogy fémből készültek volna. Testük matt felszíne a puhaság képzetét keltette, mintha plüssel vonták volna be őket.

De honnan tudhatná, hogy a puhaság csak látszat? Sürgető vágyat érzett, hogy megtapintsa ezeket a közönyösen közeledő alakokat. Ha ez valóban az egyik Tiltott világ, ahol űrhajók még sohasem jártak — és annak kell lennie, hiszen a napja nem szerepel a galaktikus térképen —, akkor a *Távoli csillag* és utasai valami olyasmit képviselnek, amit ezek a robotok még sohasem tapasztaltak. És mégis: egész magatartásukból valami olyan szilárd bizonyosság árad, mintha csak a megszokott munkájukat végeznék.

— Itt olyan információkhoz juthatunk, amilyenekhez sehol másutt a Galaxisban — szólalt meg Trevize halkan. — Meg kell kérdeznünk tőlük, hol helyezkedik el a Föld ehhez a világhoz képest, és ha tudják, meg is fogják mondani nekünk. Ki tudja, mióta léteznek és működnek ezek itt? Lehet, hogy személyes emlékeikből ismerik a választ. Gondolják csak el!

— Másrészt — vette át a szót Bliss —, ha csak nemrégiben gyártották őket, lehet, hogy semmit sem tudnak.

— Vagy tudják, de nem lesznek hajlandók elmondani nekünk — csatlakozott Pelorat.

— Szerintem nem tagadhatják meg, legföljebb ha azt az utasítást kapták, hogy ne mondják el nekünk, és miért kaptak volna ilyen utasítást, ha ezen a világon senki sem várta a jövetelünket? — tanakodott fennhangon Trevize.

Amikor a robotok mintegy három méterre megközelítették őket, megálltak. Nem szóltak semmit, és a továbbiakban egyetlen mozdulatot sem tettek.

Trevize, kezét a sugárpisztolyon tartva, szemét a robotokra szegezve, így szólt Blisshez:

— Meg tudja mondani, hogy ellenségesek-e?

— Ne felejtse el, Trevize, hogy a mentális működésükről nincs

semmiféle tapasztalatom, de nem észlelek semmit, ami ellenséges szándékra utalna.

Trevize levette a jobb kezét a fegyver gombjáról, de azért nem vitte el túl messzire. Bal kezét, tenyérrel a robotok felé, fölemelte, remélve, hogy azok megértik belőle békés szándékát, és lassan, tagoltán megszólalt:

— Üdvözöllek benneteket. Barátokként jöttünk erre a világra.

A három robot közül a középen álló megbillentette a fejét, amit nagy jóindulattal a béke gesztusának is föl lehetett fogni, aztán megadta a választ.

Trevize álla leesett a csodálkozástól. A galaktikus nyelv világában ilyen elemi szükséglet tekintetében az ember nincs felkészülve a kudarcra. Márpedig a robot nem beszélte a galaktikus szabványt, sem semmi olyat, ami emlékeztetett volna rá. Egyszóval Trevize egy hangot sem értett abból, amit a robot mondott.

45.

Pelorat meglepetése éppolyan nagy volt, mint Trevize-é, de az ő ámulatában az öröm szikrája is felvillant.

— Hát nem különös? — kérdezte. Trevize feléje fordult, s már-már gorombán válaszolta:

— Nem különös. Érthetetlenül zagyva.

— Szó sincs érthetetlen zagyvaságról — tiltakozott Pelorat. — Ez galaktikus nyelv, csak éppen ősrégi. Néhány szót megértettem belőle. Ha le lenne írva, könnyebben megérteném. Az igazi zavart a kiejtés okozza.

— Hát akkor mit mondott?

— Azt hiszem, azt mondta, hogy nem érti, amit mond.

— Bár én sem értettem, hogy mit mondott — szólt közbe Bliss —, de a zavarát észleltem, és ez illik a helyzetre. Ha képes vagyok egyáltalán elemezni a roboti érzelmeket — és ha van olyasmi, hogy roboti érzelmek.

Pelorat nagyon lassan, nagy nehézségekkel küszködve, mondott valamit, mire a három robot egyszerre bólintott.

— Ez mi volt? — kérdezte Trevize.

— Azt mondtam, nem beszélek jól, de megpróbálom — felelte Pelorat. — Kértem egy kis időt. Úristen, öregem, ez félelmetesen izgalmas!

— Félelmetesen kiábrándító — morogta Trevize.

— Tudja — magyarázta Pelorat —, a Galaxis minden lakott bolygója kialakítja a maga galaktikus nyelvváltozatát, s ezt a néha alig megérthető milliónyi nyelvjárást a galaktikus szabvány fogja össze. Tekintve, hogy ez a világ húszezer éve el van zárva, a nyelve

természetesen oly messze távolodott a Galaxis többi vidékén használatostól, hogy mára egy teljesen külön nyelv lett belőle. Nem biztos, hogy a dolgok azért alakultak így, mert a társadalmi berendezkedés a robotokon alapul, melyek csak a beléjük programozott nyelvet értik meg. Inkább arról lehet szó, hogy a szüntelen átprogramozást elkerülendő a nyelv maradt statikus állapotban, s most, hogy szembekerültünk vele, mi csak azt érezzük, hogy ez a galaktikus nyelv egy nagyon archaikus formája.

— Ez is csak azt erősíti, hogy a robotikus társadalom hajlik a megmerevedésre s az ebből következő elkorcsosulásra — jegyezte meg Trevize.

— De drága barátom — tiltakozott Pelorat —, a nyelv viszonylag változatlan állapotban való megőrzéséből még nem következik szükségszerűen az elkorcsosulás. Vannak előnyei is. Az évszázadokig, évezredekig fennmaradt dokumentumok őrzik eredeti jelentésüket, ezért az írásos történelmi anyagok hosszú életűek és megbízhatóak. A Galaxis többi részében már a Hari Seldon korából származó császári rendeleteknek is furcsa és régies hangzásuk van.

— És maga ismeri ezt a régi galaktikus nyelvet?

— Hogy *ismerném,* az túlzás, Golan. Legföljebb azt mondhatom, hogy az ősi mítoszok és legendák kutatása közben megismertem a fortélyait. A szóanyaga nem különbözik lényegesen, de más a ragozás, bizonyos tájnyelvi változatokat már egyáltalán nem használunk, és ahogy mondtam, a kiejtés is teljesen megváltozott. Megpróbálkozhatom tolmácsolással, de tökéletességet ne várjon tőlem.

Trevize úgy fújta ki a levegőt, hogy az sóhajtásnak is beillett volna.

— Egy kis szerencse is több, mint a semmi. Lásson hozzá, Janov.

Pelorat a robotokhoz fordult, várt egy pillanatig, majd visszanézett Trevize-ra.

— Mit mondjak?

— Vágjunk a közepébe. Kérdezze meg őket, hol van a Föld.

Pelorat széles mozdulatok kíséretében ejtette ki egyik szót a másik után.

A robotok egymásra néztek, majd néhány hangot hallattak. Aztán a középső szólt Pelorathoz, aki erre úgy tárta szét a kezét, mintha egy darab gumit húzna szét. A robot valamit válaszolt rá, éppoly tagoltán, ahogy Pelorat beszélt.

— Nem tudom, meg tudtam-e értetni velük, mit jelent a Föld szó — fordult Pelorat Trevize-hoz. — Az a gyanúm, úgy értették, hogy a bolygójuk egy bizonyos része felől érdeklődök, és azt mondták, nem ismernek ilyen területet.

— Említették a bolygójuk nevét, Janov?

— Ha jól vettem ki a szavaikból, mintha a Solaria nevet

használták volna.

— Találkozott már valaha ezzel a szóval a legendáiban?

— Nem… mint ahogy az Auróráról sem hallottam soha.

— Nos, akkor kérdezze meg tőlük, van-e Föld nevű égitest az egükön — a csillagok között. Mutasson fölfelé.

Újabb párbeszéd következett, aminek a végén Pelorat közölte:

— Csak annyit értettem meg a szavaikból, Golan, hogy az égbolton nincsenek világok.

— Kérdezd meg, mennyi idősek — szólt közbe Bliss. — Vagy inkább azt, hogy mióta működnek.

— Nem tudom, hogy mondják azt, hogy működni — rázta meg a fejét Pelorat. — És ami azt illeti, a mennyi idős kifejezést sem ismerem. Hiába, nem vagyok jó tolmács.

— Tégy meg mindent, amit tudsz, Pel, drágám — unszolta Bliss.

Egy többfordulós szóváltás után Pelorat kijelentette:

— Huszonhat éve működnek.

— Huszonhat éve — dünnyögte Trevize utálkozva. — Alig lehetnek idősebbek magánál, Bliss.

Bliss hirtelen támadt büszkeséggel csattant fel:

— Történetesen.

— Tudom. Maga Gaia, s a kora évezredekben mérhető. De most arról van szó, hogy ezeknek a robotoknak nincsenek személyes tapasztalataik a Földről, a memóriabankjukban pedig nyilván semmi olyasmi nincs, ami nem feltétlenül szükséges a működésükhöz. A csillagászatról tehát semmit sem tudnak.

— Lehet, hogy vannak más, ősibb eredetű robotok is a bolygón — kockáztatta meg Pelorat.

— Kétlem — válaszolta Trevize —, de azért kérdezze meg őket, Janov, ha megtalálja az alkalmas szavakat.

Ezúttal meglehetősen hosszú beszélgetés kezdődött, melyet végül Pelorat szakított meg elvörösödő arccal és szemmel láthatóan méltatlankodva.

— Golan — mondta —, nem értek mindent abból, amit mondanak, de úgy veszem ki, hogy az öregebb robotokat kétkezi munkára használják, és azok nem tudnak semmit. Ha ez a robot ember volna, azt mondanám, hogy megvetően beszél az öregebb robotokról. Ezek itt hárman házirobotok, és mire megöregednének, kicserélik őket. Valódi tudással egyedül ők rendelkeznek — ők mondják, nem én.

— Nem valami sokat tudnak — mordult fel Trevize. — Legalábbis abból, ami bennünket érdekel.

— Most sajnálom, hogy olyan hirtelen hagytuk ott az Aurórát — mondta Pelorat — Ha ott találunk túlélő robotot, és nyilván találtunk volna, mivel az elsőben, amelyikre ráakadtam, még pislákolt az élet,

az a személyes emlékei alapján tudott volna felvilágosítást adni a Földről.

— Feltéve, ha az emlékei épen maradtak volna, Janov — mondta Trevize. — Még visszamehetünk, és ha kell, a kutyafalkák ellenére is visszamegyünk. De ha ezek a robotok csak néhány évtizedig élnek, nyilván vannak készítőik, és ha jól meggondolom, a készítőik csakis emberek lehetnek. — Blisshez fordult. — *Biztos,* hogy érzett…?

Bliss fölemelte a kezét, hogy elhallgattassa, az arcán megfeszültek az izmok.

— Most jön — mondta halkan.

Trevize az emelkedő felé nézett, ahol épp akkor bukkant elő s tartott feléjük valaki, aki minden kétséget kizáróan nem lehetett más, mint ember. Az arca sápadt volt, a haja világos és hosszú, kétoldalt kissé elállt a fejétől. Komoly vonásai ellenére fiatalnak látszott. Csupasz karját és lábát nem lehetett különösebben izmosnak mondani.

A robotok félreálltak az útjából, s ő egészen előrejött, mígnem a robotok karéjába nem ért.

Aztán kellemes, tiszta hangon megszólalt, s bár régiesen beszélt, de a galaktikus szabványon, méghozzá teljesen érthetően.

— Üdvözöllek benneteket, űr vándorai — mondta. — Mi dolgotok van a robotjaimmal?

46.

Trevize megfeledkezett minden méltóságról.

— Galaktikus nyelven beszél? — kérdezte bambán.

— Miért ne, ha egyszer nem vagyok néma? — kérdezte vissza a solarialakó zord mosollyal.

— És ezek? — intett Trevize a robotok felé.

— Ezek robotok. A mi nyelvünket beszélik, akárcsak én. De én solariai vagyok, és hallom a túlsó világok hipertéri kommunikációját, megtanultam hát a nyelveteket, miként az elődeim is. Elődeim leírásokat is hagytak rám e nyelvről, de szüntelenül hallok évente változó új szavakat és kifejezéseket is, mintha ti, Telepesek, csak a világokat tudnátok megkaparintani, a szavakat már nem. Miért vagy hát meglepve, hogy értem a nyelvedet?

— Hiba volt — felelte Trevize —, bocsánatot kérek.

Csak azért történt, mert a robotokkal való beszélgetés után nem gondoltam, hogy ezen a világon hallhatom a galaktikus nyelvet.

Alaposabban megnézte a solariait. Vékony szövésű fehér ruhát viselt lazán átvetve a vállán, mely széles nyílást hagyott a karjának. A ruha elöl nyitott volt, látni engedte csupasz mellkasát és alatta az ágyékkötőt. Ezenkívül csak egy könnyű szandál volt rajta, semmi más.

Trevize csak most eszmélt rá, hogy nem tudja, férfi vagy nő áll-e

előtte. A mell férfira vallott, de szőrtelen volt, s a vékony ágyékkötő alatt semmiféle kidudorodást nem látott.

Blisshez fordult, s halkan odaszólt:

— Lehet, hogy ez is robot, csak nagyon hasonlít az emberhez olyan értelemben, hogy…

Bliss ajka alig mozdult, amikor válaszolt:

— Az agya emberi lényre vall, nem pedig robotra.

— Még nem válaszoltál az eredeti kérdésemre — szólt a solariabeli. — Megbocsátom a mulasztásodat, a meglepődésednek tulajdonítom. Újra megkérdezem hát, de tovább nem halogathatod a választ. Mi dolgotok van a robotjaimmal?

— Utazók vagyunk, és felvilágosításra van szükségünk, hogy elérjünk utunk céljához — válaszolta Trevize. — Információért fordultunk a robotjaidhoz, hátha tudnak nekünk segíteni, de nem rendelkeztek a kellő ismeretekkel.

— Miféle információra van szükségetek? Talán én segíthetek.

— A Földet keressük. Meg tudod nekünk mondani, hol van? A solariai szemöldöke a magasba szökött.

— Azt gondoltam, kíváncsiságotok első tárgya én leszek. Ezt a felvilágosítást megadhatom, noha nem kértétek. Én Sarton Bander vagyok, és most a Bander birtokon álltok, amely minden irányba addig nyúlik, ameddig a szem ellát, és még azon is túl. Nem mondhatom, hogy szívesen látott vendégek vagytok itt, mert azzal, hogy idejöttetek, birtokháborítást követtetek el. Sok ezer év óta ti vagytok az első Telepesek, akik leszálltak a Solarián, de ahogy látom, csak azért jöttetek, hogy megkérdezzétek, hogyan juthattok el a legcélszerűbben egy másik világra. A régi időkben, Telepesek, a hajótokkal együtt az első pillanatban elpusztítottunk volna.

— Ez barbárság lenne olyan emberekkel szemben, akik ártalmatlanok, és nincsenek ártó szándékaik — mondta Trevize óvatosan.

— Egyetértek, de ha egy terjeszkedő társadalom tagjai beteszik a lábukat egy védtelen és statikus világba, már a puszta jelenlétük is potenciális fenyegetést jelent. Mivel mi tartottunk ettől a veszélytől, már a felbukkanásuk pillanatában készen álltunk, hogy elpusztítsuk a jövevényeket. De ma már nincs okunk a félelemre, tehát hajlandók vagyunk, mint látod, a beszélgetésre.

— Nagyra értékelem azt az információt, amit önként nyújtottál nekünk, mindazonáltal elmulasztottál válaszolni a kérdésemre — mondta Trevize. — Tehát megismétlem: meg tudod mondani nekünk, hol található a Föld nevű bolygó?

— A Földön, gondolom, azt a bolygót érted, amelyen az emberi lények, továbbá a növények és az állatok különféle fajtái kialakultak — mondta Sarton Bander, miközben karja kecsesen lendült

körbe, mintha mindazt idesorolná, ami körülvette őket.

— Igen, azt értem, uram.

Furcsán utálkozó kifejezés suhant át a solariai arcán.

— Kérlek, hívj egyszerűen Bandernak, ha már mindenképpen meg akarsz szólítani — mondta. — Ne intézz hozzám semmiféle olyan szót, ami holmi nemre utal. Én nem vagyok se férfi, se nő. Én *egész* vagyok.

Trevize bólintott (tehát nem tévedett).

— Ahogy óhajtod, Bander. Hol van tehát a Föld, a világ, amelyről mindnyájan származunk?

— Nem tudom — válaszolta Bander. — Nem is akarom tudni. Ha tudnám, vagy ki tudnám deríteni, abban sem lenné köszönet, mert a Föld mint világ már nem létezik. Ah! — kiáltotta, s kinyújtotta a karját. — Jólesik a nap. Ritkán jövök a felszínre, olyankor pedig soha, ha nem látni a napot. A robotjaimat küldtem a fogadásotokra, amíg a nap a felhők mögött volt. Aztán, amikor kitisztult az ég, magam is elindultam utánuk.

— Miért nem létezik többé a Föld mint bolygó? — makacskodott Trevize, s már várta a radioaktivitásról szóló, ismert történetet.

Bander azonban meg sem hallotta a kérdést, vagyis inkább közönyösen elhárította.

— Túl hosszú — mondta, majd így folytatta: — Azt mondtad, nincsenek ártó szándékaitok.

— Így van.

— Akkor miért jöttél fegyverrel?

— Pusztán elővigyázatosságból. Nem tudtam, mivel kerülök szembe.

— Nem számít. Aprócska fegyvereid nem jelentenek veszélyt a számomra. De azért kíváncsi vagyok. Sokat hallottam már a fegyvereitekről és a ti különösen barbár történelmetekről, amely, úgy látszik, teljes mértékben a fegyverektől függ. De a valóságban még egyetlenegyet sem láttam. Megnézhetem a tieidet?

Trevize egy lépést hátrált.

— Sajnos nem, Bander.

Úgy látszott, mintha Bander mulatna magában.

— Csak udvariasságból kérdeztem. Tulajdonképpen meg se kellett volna kérdeznem.

Kinyújtotta a kezét, mire Trevize jobb pisztolytáskájából előugrott a sugárpisztolya, a balból pedig kiemelkedett az idegkorbácsa. Trevize hiába kapott volna a fegyverei után, karjait mintha rugalmas, de erős pántok szorították volna le. Félórát és Bliss is mereven néztek előre, látszott, hogy őket is fogva tartják.

— Ne is akarjatok beavatkozni — oktatta őket Bander. — Úgysem tudtok. — A fegyverek a kezébe röppentek. — Ez — mutatta a sugárpisztolyt, miközben alaposan szemügyre vette —, úgy látom,

mikrohullámú sugárnyalábot bocsát ki, mely hőt termel, s ezáltal képes felrobbantani bármely, nedvességtartalmú testet. A másik bonyolultabb eszköz, és bevallom, így első pillantásra nem is tudom, mi célt szolgál. De mivel ártalmatlanok vagytok, és ártó szándékaitok sincsenek, fegyverekre sincs szükségetek. Én ki tudom, és ki is fogom üríteni mindkettő energiatöltetét. Ezzel ártalmatlanná teszem őket, hacsak bunkósbotként nem használjátok egyiket vagy másikat, de mondhatom, e célra meglehetősen alkalmatlanok.

A solariai elengedte a fegyvereket, s azok a levegőn át visszasuhantak Trevize-hoz, s mindkettő belecsusszant a saját tokjába.

Trevize, érezve, hogy őt is elengedték, kihúzta a sugárpisztolyt, de használnia már lehetetlen volt. Az érintkező szabadon lötyögött, az energiaegységet pedig szemmel láthatóan teljesen kiürítették. Pontosan ez volt a helyzet az idegkorbáccsal is.

Banderra pillantott, aki mosolyogva mondta:

— Most már teljesen védtelenek vagytok, Külvilágiak. Ha úgy akarom, könnyűszerrel megsemmisíthetem a hajótokat és persze benneteket is.

TIZENEGYEDIK FEJEZET
A föld alatt

47.

Trevize megdermedt. Megpróbált normális ritmusban lélegezni, miközben Bliss felé fordult.

A lány minden jel szerint tökéletes nyugalomban, karját védő mozdulattal Pelorat dereka köré fűzve állt ott. Ajkán halvány mosoly játszott, s még annál is halványabban biccentett a fejével.

Trevize visszafordult Banderhoz. Mivel Bliss viselkedését bizakodásként értelmezte, és minden ízében reménykedett, hogy értelmezése helyes, mogorván megkérdezte:

— Ezt hogy csináltad, Bander? Bander úgy mosolygott, mint akivel madarat lehetne fogatni.

— Mondjátok csak, kis Külvilágiak, hisztek ti a boszorkányságban? A varázslatban?

— Nem, nem hiszünk benne, kis solariai! — csattant föl Trevize.

Bliss megrántotta Trevize ingujját, és odasúgta neki:

— Ne ingerelje. Veszélyes alak.

— Azt látom — válaszolta Trevize, de nagy lelkierejébe tellett, hogy ő is suttogjon. — Akkor csináljon valamit.

— Még nem — súgta alig hallhatóan Bliss. — Ha nagyobb biztonságban érzi magát, nem lesz olyan veszélyes.

Bander ügyet sem Vetett a Külvilágiak rövid ideig tartó sutyorgására. Magabiztosan indult el, a robotok pedig utat engedtek neki.

Aztán visszanézett, és bágyadtán intett az ujjával.

— Gyertek. Gyertek utánam. Mindhárman. Elmesélek egy történetet, ami talán nem érdekel benneteket, de engem igen. — És ráérősen bandukolt tovább.

Trevize az első pillanatban nem mozdult; nem tudta, mit tegyen, mi lenne a legjobb. Bliss azonban elindult, s ezzel Peloratot is előre ösztökélte. Ekkor Trevize is megmozdult; ha nem megy, egyedül marad a robotokkal.

Bliss szólalt meg szinte csevegő modorban:

— Ha Bander lesz olyan kedves, és elmondja nekünk azt a történetet, amely talán nem érdekel bennünket…

Bander megfordult, és erősen ránézett Blissre, mintha csak most venné észre először.

— Te vagy a nőnemű félember, ugye? A kevesebbik fél?

— A kisebbik fél, Bander. Úgy van.

— Tehát a másik kettő a hímnemű félember?

— Igen.

— Volt már gyermeked, nőnemű?

— A nevem Bliss, Bander. Még nem volt gyermekem. Ő Trevize. Ő pedig Pel.

— És ha eljön az időd, a két hímnemű közül melyik áll a rendelkezésedre? Vagy mindkettő? Vagy talán egyik sem?

— Pel fog a rendelkezésemre állni, Bander. Bander Pelorat felé fordította a figyelmét.

— Neked, úgy látom, fehér a hajad.

— Igen — válaszolta Pelorat.

— Mindig ilyen színű volt?

— Nem, Bander, ez a korral jár.

— Hány éves vagy?

— Ötvenkét éves vagyok, Bander — felelte Pelorat, majd sietősen hozzátette: — A Galaktikus Szabvány szerint.

Bander tovább lépkedett (a távolban lévő udvarház felé, gyanította Trevize), de most még lassabban.

— Nem tudom, mennyi ideig tart egy Galaktikus Szabványév — mondta —, de nem sokban különbözhet a mi évünktől. És hány éves korodban halsz meg, Pel?

— Nem tudom megmondani. Elélhetek még harminc évig.

— Vagyis nyolcvankét évig. Rövid ideig éltek és félbe vagytok vágva. Hihetetlen, pedig az én őseim is olyanok voltak, mint ti, és a Földön éltek. De néhányan közülük elhagyták a Földet, hogy más csillagok körül új világokat létesítsenek, sok-sok csodálatos és jól szervezett világot.

— Nem olyan sokat — szólalt meg Trevize hangosan. — Ötvenet.

Bander leereszkedő pillantást vetett rá. Mintha. megcsappant volna a jókedve.

— Trevize. Így hívnak téged.

— A teljes nevem Golan Trevize. Azt mondtam, ötven Térutas világ volt. A *mi* világaink száma viszont milliókra tehető.

— Ezek szerint ismered a történetet, amit el szeretnék mesélni nektek? — kérdezte Bander szelíden.

— Ha a történet úgy szól, hogy hajdanában ötven Térutas világ létezett, akkor ismerjük.

— Nemcsak számokban gondolkodunk, kis félember — válaszolta Bander. — Minőségben is gondolkodunk. Ötven volt, de olyan ötven, hogy közülük eggyel sem ér fel a ti sokmilliónyi világotok. És Solaria volt az ötvenedik, ezért a legtökéletesebb. Solaria messze túlszárnyalta a többi Térutas világot, amiképpen azok túlszárnyalták a Földet.

Csak mi, solarialakók tanultuk meg, hogy kell élni az életet. Nem terelődünk össze csordákba, nyájakba, mint az állatok, mint ahogy a

Földön volt szokás, és ahogy más világokon szokás, még a többi Térutas világon is. Mi mind egyedül élünk segítőink, a robotok társaságában, s valahányszor csak kívánjuk, felidézzük egymás elektronikus képét — ám szemtől szembe csak nagy ritkán kerülünk egymással. Sok-sok éve nem néztem emberi lényre úgy, ahogy most rátok, de persze ti csak félemberek vagytok, ennélfogva jelenlétetek nem korlátozza jobban a szabadságomat, mint tenné mondjuk egy tehén vagy egy robot.

Pedig valaha mi is félemberek voltunk. Hiába tökéletesítettük a szabadságunkat, hiába váltunk számtalan robotunk magányos mestereivé, szabadságunk sohasem volt tökéletes. A fiatalok létrehozásában továbbra is két egyén együttműködése kellett. Persze, az ondósejtek és a petesejtek egyesítése révén létre lehetett hozni a megtermékenyülést, s az ebből származó embriót föl lehetett nevelni automaták segítségével, mesterségesen. A gyermek megfelelően élhetett robotfelügyelet alatt, így is történt, ám félemberként nem tudtunk lemondani arról a gyönyörről, ami együtt jár a biológiai megtermékenyüléssel. Következésképpen perverz érzelmi kötelékek alakultak ki, s odalett a szabadság!

Értitek már, hogy ennek meg kellett változnia?

— Nem, Bander, mert mi nem a ti fogalmaitok szerint mérjük a szabadságot — felelte Trevize.

— Mert ti nem tudjátok, mi az a szabadság. Nem éltetek soha másként, mint hordákban, és nem sejtitek, hogy másként is lehet élni, mint örökös erőszaknak engedve még a legapróbb dolgokban is, akaratotokat alárendelve a másokénak, vagy ami ugyanolyan megalázó, egész életetekben azon küszködve, hogy mások akaratát a magatoké alá rendeljétek. Hol itt a szabadság legkisebb lehetősége? A szabadság semmi, ha az ember nem élhet úgy, ahogy akar! Kizárólag úgy, ahogy akar!

Aztán eljött az idő, amikor a földi emberek megint kirajzottak, amikor összekapaszkodó tömegeik ismét átörvénylettek a téren. Azok a Térutazók, akik nem csoportosultak úgy össze, mint a földlakók, de azért valamennyire mégis összetartottak, megpróbálták felvenni velük a versenyt.

Nem úgy mi, solárialakók. Mi előre láttuk a kirajzó tömegek életében elkerülhetetlenül bekövetkező kudarcot. Mi levonultunk a föld alá, és minden kapcsolatot megszakítottunk a Galaxis többi részével. Elhatároztuk, hogy mindenáron megmaradunk azoknak, akik vagyunk. Megfelelő robotokat és fegyvereket fejlesztettünk ki, hogy megvédjük látszatra üres bolygófelszínünket, és ezek remekül ellátták a feladatukat. Hajók jöttek, elpusztultak, s nem jöttek többé. A bolygót kihaltnak vélték, s ahogy reméltük, elfeledkeztek róla.

És eközben mi odalent a föld alatt, egyfolytában azon dolgoztunk,

hogy megoldjuk a problémáinkat. Lassan, óvatosan átalakítottuk a génjeinket. Sokszor vallottunk kudarcot, de néha sikereket értünk el, és a sikerekből tőkét kovácsoltunk. Sok évszázadba telt, míg teljes emberré válhattunk, egyetlen testbe foglalva a férfi és a női alkotóelemet: attól kezdve akaratunktól függően szolgáltathattunk magunknak tökéletes gyönyörűséget, és a nekünk tetsző időpontban hozhattunk létre megtermékenyített petesejtet, amit hozzáértő robotfelügyelet alatt nevelhettünk föl.

— Hermafroditák — bökte ki Pelorat.

— Így nevezik a nyelveteken? — érdeklődött Bander közönyösen. — Sohasem hallottam a szót.

— A kétneműség zsákutcába vezeti a fejlődést — mondta Trevize. — Minden gyermek a hermafrodita szülő genetikai másolata.

— Ugyan — intette le Bander —, ti úgy tekintetek a fejlődésre, mint valami véletlenszerű dologra. Mi, ha úgy akarjuk, megtervezhetjük a gyermekeinket. Meg tudjuk változtatni és be tudjuk szabályozni a géneket, és időnként meg is tesszük. De lám, mindjárt a házamhoz érünk. Lépjünk be. Késő re jár. A nap már nem ad elegendő meleget, kényelmesebb lesz hát odabent.

Beléptek egy ajtón, amelyen nem volt semmiféle zár, közeledtükre mégis kinyílt, majd be is zárult mögöttük. Bár nem voltak ablakok, a barlangszerű szobába érve lassan fénybe-borultak s felragyogtak a falak. A látszólag csupasz padló puhának, rugalmasnak tűnt a lábuk alatt. A szoba mind a négy sarkában egy-egy robot állt mozdulatlanul.

— Az a fal — mutatott Bander az ajtóval szemközti falsíkra —, bár látszólag semmiben sem különbözik a másik háromtól, az én képernyőm. Ezen keresztül nyílik ki előttem a világ, ugyanakkor semmi módon nem korlátozza a szabadságomat, mert nem kényszerít semmi, hogy használjam.

— De te sem kényszeríthetsz mást a használatára, ha te látni akarod e képernyőn keresztül, ő viszont nem óhajtja, hogy lásd — jegyezte meg Trevize.

— Kényszeríteni? — kérdezte Bander gőgösen. — Csinálja mindenki úgy, ahogy kedve tartja, ha beéri vele, hogy én is a magam kedvére tegyek. És jegyezd meg, kérlek, hogy mi nem használunk hím- és nőnemű névmást, amikor egymásról beszélünk.

Bander leült a szobában lévő egyetlen székre, szemközt a képernyőfallal. •.

Trevize körülnézett, mintha azt várná, hogy további székek nőnek ki a padlóból.

— Mi is leülhetünk? — kérdezte.

— Ha akartok — válaszolta Bander. Bliss mosolyogva telepedett le a padlóra. Pelorat leült melléje. Trevize makacsul állva maradt.

— Mondd, Bander, hány ember lakik a bolygón? — kérdezte

Bliss.

— Mondj solarialakót, Bliss nevű félember. Az „ember” szót beszennyezi az a tény, hogy a félemberek így nevezik magukat. Mi az „egész ember” kifejezést használnánk magunkra, de ez kissé nehézkes. A solarialakó a megfelelő szó.

— Nos, hány solarialakó él ezen a bolygón?

— Nem tudom pontosan. Nem számoljuk magunkat. Talán ezerkétszáz.

— Csak ezerkétszáz az egész bolygón?

— Teljes ezerkétszáz. Megint mennyiségben gondolkodsz, mi pedig minőségben. A szabadságot sem tudjátok felfogni. Ha egyetlen olyan solariai élne, aki kétségbe vonná az én abszolút hatalmamat a területem bármely része vagy a rajta lévő bármely robot, élőlény vagy tárgy felett, a szabadságom már korlátozva lenne. Miután más solariaiak is léteznek, a szabadság korlátait a lehető legmesszebb kell felállítani, hogy a személyes érintkezést gyakorlatilag lehetetlenné téve különülhessünk el egymástól. Solaria ezerkétszáz lakót tart el megközelítőleg ideális körülmények között. Ha többen lennénk, a szabadság kézzelfoghatóan korlátok közé szorulna, s az eredmény elviselhetetlen volna.

— Ez azt jelenti, hogy minden gyermeket számon kell tartani, hogy a mennyiségük egyensúlyban legyen a halottakéval — szólalt meg hirtelen Pelorat.

— Természetesen. Ennek így kell lennie minden, állandó népességgel rendelkező világon… talán még a tiéteken is.

— És mivel valószínűleg kevesen halnak meg, feltétlenül kevés gyereknek szabad csak megszületnie.

— Úgy van.

Pelorat bólintott és elhallgatott.

— Én azt szeretném tudni, hogyan röptetted át a fegyvereimet a levegőn — kérdezte Trevize. — Ezt nem magyaráztad meg.

— Boszorkányságot vagy varázslatot kínáltam magyarázatként. Ezt nem fogadod el?

— Persze hogy nem. Mit képzelsz rólam?

— Akkor hát hiszel az energiamegmaradásban és az energiaveszteség növekedésének szükségességében?

— Abban igen. Nem hihetem, hogy akár húszezer év leforgása alatt is meg tudtátok volna változtatni ezeket a törvényeket, vagy egy mikrométernyit is képesek lettetek volna változtatni rajtuk.

— Nem is, félember. De gondolkozz csak. Odakint süt a nap. — Ismét azzal a furcsán kecses mozdulattal intett körbe, utalva a mindenüvé sugárzó napfényre. — És van árnyék is. A napon melegebb van, mint az árnyékban, és a hő spontán módon áramlik a napos területről az árnyékos területre.

— Olyasmit magyarázol, amit tudok — közölte Trevize.

— Talán annyira jól tudod, hogy már nem is kell gondolkoznod rajta. Éjszaka a Solaria felszíne melegebb, mint a légkörén túl található tárgyak, így a hő spontán módon áramlik a bolygófelszínről a külső űrbe.

— Ezt is tudom.

— És mindegy, hogy nappal van-e vagy éjszaka, a bolygó belseje mindig melegebb, mint a felszíne. A hő tehát spontán módon áramlik bentről kifelé. Gondolom, ezt is tudod.

— És mi következik mindebből, Bander?

— A hő áramlását a forróbbtól a hidegebb felé — lásd a termodinamika második törvényét — munkavégzésre lehet fölhasználni.

— Elméletben igen, de a napfény veszít az energiájából, a bolygófelszín még inkább, a bolygóbelsőből kiszabaduló hő pedig a leginkább. Az így nyert hő mennyiség tehát minden valószínűség szerint egy kavics felemeléséhez sem volna elegendő.

— Attól függ, milyen eszközt alkalmaz a cél eléréséhez az ember. Mi évezredeken át finomítottuk ezt az eszközt, ami nem más, mint az agyunk egyik része.

Bander mindkét kezével a haja alá nyúlt, s felfedte a füle mögötti koponyarészt. Fejét hol egyik, hol másik oldalra fordítva mutatta a füle mögötti dudort, mely a tyúktojás gömbölyűbb végéhez hasonlatos formájú és nagyságú volt.

— A különbséget egy solariai és a magadfajta között ez teszi: hogy nekem van, neked meg nincs.

48.

Trevize olykor-olykor Blissre-pillantott, aki mintha minden idegszálával Banderra összpontosított volna. Trevize-ban mindjobban erősödött a meggyőződés, hogy tudja, mi történik.

Bander, hiába dicsőítette annyira a szabadságot, nem tudott ellenállni az egyszeri lehetőségnek. Intellektuális társalgást ugyanis nem folytathatott a robotokkal, még kevésbé az állatokkal — solarialakó társaival pedig sohasem önként, inkább csak kényszerűségből beszélgetett, s az ilyen alkalmakat is kényelmetlennek érezte.

Ezzel szemben a csak félembernek számító Trevize. Bliss és Pelorat jelenlétükkel nem sérthették jobban a szabadságát, mint egy. robot vagy egy kecske — ugyanakkor intellektuális értelemben egy szinten (vagy majdnem egy szinten) voltak vele, s a lehetőség, hogy beszélgethet velük, eddig nem tapasztalt, különleges fényűzésnek számított.

Nem kétséges, gondolta Trevize, hogy Bander most valamiféle élvezetet enged meg magának. Bliss pedig (ebben egészen biztos volt) még bátorítja is, gyengéden sarkallva elméjét, hogy bátran elégítse ki e vágyát. Bliss alighanem úgy gondolta, hogy ha Bander elég sokat beszél, talán olyasmit is elárul, amit felhasználhatnak a Földdel kapcsolatos kutatásukban. Ezt Trevize is megérezte, ezért mindent elkövetett, hogy folytassák a társalgást — még ha különösebben nem volt is kíváncsi a szóban forgó témára.

— Mire valók azok az agylebenyek? — tudakolta.

— Transzduktorok, azaz energiaátalakítók — felelte Bander. — A hőáramlás hozza működésbe őket, amit aztán mechanikus energiává alakítanak át.

— Nem hiszem. A hő áramlása ehhez nem elegendő.

— Ne hidd, kis félember. Ha sok solariai gyűlne össze, s mind egyszerre akarna dolgozni a hőáramlással, akkor igen, akkor a készlet nem lenne elegendő. Nekem viszont több mint negyvenezer négyzetkilométernyi birtokom van, s ez egyedül az enyém. Erről a területről bármilyen mennyiségű hőt össze tudok gyűjteni, anélkül hogy a jogomat bárki is kétségbe vonná, a mennyiség tehát elegendő. Érted már?

— Ilyen egyszerű? Csak egy megfelelően tágas területről kell összegyűjteni a hőt? Már pusztán az összpontosítás is rengeteg energiába kerülhet.

— Lehet, de ennek én nem vagyok tudatában. A transzduktorlebenyeim szünet nélkül a hőáramlásra összpontosítanak, s amikor a munkavégzésre szükség van, elvégzik a munkát. Amikor kiröpítettem a fegyvereidet a levegőbe, napenergiát használtam, tehát a napsütötte légkörből egy bizonyos mennyiség veszített a fölös hőjéből az árnyékos terület javára. És ehhez nem mechanikus vagy elektronikus eszközt használtam, hanem a központi idegrendszeremet. — Finoman megérintette egyik energiaátalakító lebenyét. — Ez gyorsan működik, hatékonyan, folyamatosan… és erőfeszítés nélkül.

— Hihetetlen — motyogta Pelorat.

— Csöppet sem hihetetlen — mondta Bander. — Gondold csak meg, milyen kifinomult eszköz a szem és a fül, hogyan képesek információvá alakítani a fotonok kis mennyiségét és a levegő rezgését. A transzduktorlebenyek sem hihetetlenebbek, s csak azért tűnnek annak, mert számotokra ismeretlenek.

— Mire használjátok ezeket az állandóan működő transzduktorlebenyeket? — érdeklődött Trevize.

— Működtetjük velük a világunkat — felelte Bander.

— Ezen a hatalmas birtokon minden egyes robot tőlem — helyesebben a természetes hőáramlásból — kapja az energiát.

Valahányszor egy robot megérint egy kapcsolót vagy kivág egy fát, az energiát mentális átalakítás — az *én* mentális átalakításom szolgáltatja.

— És mikor alszol?

— Az átalakítás munkája éjjel-nappal zajlik, kis félember — válaszolta Bander. — Te abbahagyod a lélegzést, ha alszol? Megáll a szívverésed? A robotjaim éjszaka is dolgoznak, s ettől a Solaria belseje veszít valamicskét a hőjéből, de ez a változás a bolygó méretét tekintve rendkívül csekély. És mivel mindössze ezerkétszázán vagyunk, a felhasznált energia nem rövidíti meg észrevehetően napunk életét, sem világunk belső hőjét nem apasztja le.

— Gondoltál már rá, hogy fegyverként használjátok?

Bander úgy bámult Trevize-ra, mintha valami különösen nehéz felfogású egyénre nézne.

— Feltételezem — szólalt meg végre —, úgy érted ezt, hogy a Solaria felvonulhatna-e az átalakításon alapuló energiafegyverekkel más világok ellen? Miért tennénk? Bár biztos vagyok benne, hogy le tudnánk győzni a más alapelveken nyugvó energiafegyvereiket, de mit nyernénk vele? Az uralmat más világok felett? Mi szükségünk más világokra, amikor van egy saját, ideális világunk? Tűzzük ki célul a félemberek fölötti uralom megszerzését, hogy kényszermunkára foghassuk be őket? Hiszen vannak robotjaink, melyek sokkal alkalmasabbak ilyesmire, mint a félemberek. Mindenünk megvan. Nem akarunk semmit — csak hogy hagyjanak békén bennünket. Ide figyelj, elmesélek nektek egy másik történetet.

— Rajta — biztatta Trevize.

— Húszezer évvel ezelőtt, amikor a Föld félteremtményei kezdtek kirajzani az űrbe. magunk pedig lehúzódtunk a felszín alá, a többi Térutas világ úgy határozott, hogy szembeszáll az újabb Föld-telepesekkel. Tehát megtámadták a Földet.

— A Földet — ismételte Trevize, de a világért sem mutatta volna, milyen elégedett, hogy a téma végre előkerült.

— Igen, a központot. Okos elhatározás, bizonyos értelemben. Ha meg akarsz ölni valakit, nem az ujjara vagy a sarkára célzói, hanem a szívére. És a mi Térutazó társainknak, — akik szenvedélyesség dolgában még elég közel álltak az emberi lényekhez, sikerült radioaktív tűzbe borítaniuk a Föld felszínét, olyannyira, hogy az lakhatatlanná vált!

— Á, szóval ez történt! — kiáltotta Pelorat, s ökölbe szorított kezével néhányszor a levegőbe csapott. — Tudtam, hogy nem lehetett természeti jelenség! Hogy történt?

— Nem tudom, hogy történt — hárította el Bander közönyösen. — De az biztos, hogy semmi jót nem jelentett a Térutazóknak. Ez a történet lényege. A Telepesek egyre csak rajzoltak

kifelé, a Térutazók pedig kihaltak. Megpróbálták felvenni a versenyt, és eltűntek. Mi, solariaiak, visszavonultunk és nem voltunk hajlandók versenyezni, így még ma is itt vágyunk.

— Akárcsak a Telepesek — jegyezte meg Trevize mogorván.

— Igen, de nem örökre. A rajzóknak harcolniuk kell, versenyezniük kell, s végül meg kell halniuk. Lehet, hogy tízezer évekbe telik, de mi várhatunk. És ha bekövetkezik, mi, solariabeliek, a magányos és szabad egészek, megszerezzük magunknak az egész Galaxist. Akkor majd eldöntjük, használjuk-e vagy sem bármelyik más világot a sajátunkon felül.

— De ez a Föld-ügy — pattintott az ujjával türelmetlenül Pelorat —, amit elmondtál nekünk róla, legenda vagy történelmi tény?

— Ki tudná megmondani a különbséget, fél-Pelorat? — kérdezte vissza Bander. — A történelem többé-kevésbé legenda.

— De mit mondanak a feljegyzéseitek? Megnézhetem a témába vágó feljegyzéseket, Bander? Kérlek, értsd meg, én hivatásomból eredően foglalkozom a mítoszokkal, a legendákkal és az őstörténettel. Tudós vagyok, érdekel minden ilyesmi és különösen a Földdel kapcsolatos anyagok.

— Csak azt ismétlem, amit hallottam — felelte Bander. — Nincsenek a témába vágó feljegyzések. A mi dokumentumaink csakis a Solarián történtekkel foglalkoznak, más világok csak annyiban kerülnek említésre, amennyiben bennünket érintenek.

— A Föld nyilván hatással volt rátok — makacskodott Pelorat.

— Lehetséges, de az már nagyon-nagyon régen volt, és minden világok közül éppen a Föld a legvisszataszítóbb számunkra. Ha lett volna is bármiféle dokumentumunk a Földről, meggyőződésem, hogy puszta viszolygásból is megsemmisítettük volna azokat.

Trevize mérgében a fogát csikorgatta.

— Saját magatok? — nyögte ki.

Bander visszafordította a figyelmét Trevize-ra.

— Nincs más, aki megsemmisíthetné őket.

Pelorat nem volt hajlandó eltérni a tárgytól.

— Mit hallottál még a Földről?

Bander gondolkodott.

— Amikor fiatal voltam — kezdte —, az egyik robot mesélt nekem egy földi emberről, aki itt járt a Solarián, és egy solariai asszonyról, aki elment vele, és aztán fontos személyisége lett a Galaxisnak. Ez azonban, véleményem szerint, kitalált mese volt.

— Biztos vagy benne? — harapott az ajkába Pelorat.

— Hogy lehetnék ilyesmiben biztos? — válaszolta Bander. — Mindenesetre meghaladja a hihetőség határait, hogy egy földi ember a Solariára merészkedett volna, vagy hogy egy solariai eltűrte volna a betolakodást. Még kevésbé valószínű, hogy egy solariabeli asszony —

akkor még félemberek voltunk, de még így is — önként elhagyta volna ezt a világot. De gyertek, hadd mutassam meg az otthonomat.

— Az otthonodat? — nézett körül Bliss. — Hát most nem az otthonodban vagyunk?

— Nem, dehogy. Ez csak egy előtér — világosította fel Bander. — Amolyan kilátószoba. Ha a helyzet rákényszerít, innen láthatom bolygótársaimat. Azon a falon jelenik meg a képük, vagy a fal előtt, három dimenzióban. Ezt a helyiséget akár gyűlésteremnek is nevezhetem, tehát semmiképpen sem része az otthonomnak. Gyertek velem.

Elindult, azt sem nézte, követik-e, de Trevize, amikor ránézett a szoba sarkaiban álló robotokra, tudta, menniük kell, ha nem akarják, hogy azok szelíden kényszerítsék őket.

Amikor a másik kettő fölállt, Trevize Bliss fülébe súgta:

— Maga oldotta meg a beszélőkéjét? Bliss megszorította a kezét, és bólintott.

— Csak még azt volna jó tudni, hogy mik a szándékai — tette hozzá kicsit szorongva.

49.

Mentek Bander nyomában. A robotok udvarias távolságban maradtak, de jelenlétük állandó fenyegetésként nehezedett rájuk.

Az egyik folyosón áthaladva Trevize rosszkedvűen morogta:

— A Földdel kapcsolatban ezen a bolygón semmiféle segítségre nem számíthatunk. Ebben biztos vagyok. Csak egy újabb változat a radioaktivitás-témára. — Megrántotta a vállát. — El kell mennünk a harmadik koordinátasorral jelzett világra.

Kinyílt előttük egy ajtó, amely egy kisebb szobába vezetett.

— Gyertek, félemberek, megmutatom nektek, hogyan élünk — mondta Bander.

— Gyerekes örömét leli a hivalkodásban — súgta Trevize. — De szeretném leütni!

— Ne akarja fölvenni vele a versenyt a gyerekességben — súgta vissza Bliss.

Bander betessékelte őket a szobába. Mögöttük belépett az egyik robot is. Miután Bander is bejött, s egy intéssel elküldte a többi robotot, az ajtó bezárult mögöttük.

— Ez egy lift — szólalt meg Pelorat, a felfedezés örömével.

— Az — válaszolta Bander. — Amióta levonultunk a föld alá, igazából sohasem jövünk fel. Nem is akarunk, ámbár én olykor élvezem a napfényt. A felhőket és a szabadban való éjszakázást viszont ki nem állhatom. Olyan érzésem támad tőle, mintha a föld alatt volnék, holott nem is vagyok ott, ha értitek, mire gondolok. Ez is

afféle kognitív disszonancia, és én roppant kellemetlennek találom.

— A Föld is a felszín alá építkezett — jegyezte meg Pelorat. — Acélbarlangoknak nevezték a városaikat, így tett a Trantor is a régi császári időkben, de még nagyobb méretekben. És a Comporellon ma is a föld alá építkezik. Ha jól meggondolja az ember, az irányzat meglehetősen általános.

— A félemberek felszín alá özönlése és a mi elszigetelt, fényűző föld alatti életünk két különböző dolog — jelentette ki Bander.

— A Terminuson a felszínre építik a lakóházakat — mondta Trevize.

— Kitéve az időjárás szeszélyeinek — vágta rá Bander. — Nagyon primitív.

A lift, melynek kezdeti alacsonyabb gravitációs nyomása kellemetlenül hatott Peloratra, a továbbiakban semmivel sem árulta el, hogy mozogna. Trevize azon tűnődött, vajon milyen mélyre szállnak le, amikor egy másodpercre megérezték a magasabb gravitációt, és az ajtó kinyílt.

Tágas, nagy gonddal berendezett szoba tárult ki előttük. Világosság derengett benne, noha fényforrást sehol sem láttak. Majdnem olyan volt, mintha maga a levegő világítana halványan.

Bander feltartotta az ujját, s ahová mutatott, a fény észrevehetően felerősödött. Akárhová mutatott, a jelenség megismétlődött. Bal kezét az ajtó mellett lévő, ágaitól megfosztott vesszőre helyezte, miközben jobb kezével széles kört írt le, mire az egész szoba fénybe borult, mintha a nap sütött volna be — hőt azonban nem érzékeltek.

Trevize elfintorodott, és félig hangosan így szólt:

— Ez az ember kókler.

— Nem „ember”, hanem „solariai”! — csattant fel élesen Bander. — A „kókler” szó jelentését nem ismerem, de a hangszínből ítélve gyalázkodó értelmű lehet.

— Olyasvalakire mondják, aki nem a valódi énjét mutatja, aki a valóságnál lenyűgözőbb benyomás keltésével igyekszik másokra hatni — magyarázta Trevize.

— Bevallom, szeretem a hatáskeltést, de amit mutattam, az nem valami trükk, hanem a valóság — mondta Bander.

Megpaskolta a vesszőt, amelyen eddig a bal keze nyugodott.

— Ez a hővezető pálca több kilométer mélyre hatol le a földbe, és hasonló rudak vannak szerte a birtokomon a megfelelő helyeken. Hasonló rudakról tudok más birtokokon is. Az a feladatuk, hogy segítsék a hő kiáramlását a Solaria mélyebb rétegeiből, megkönnyítve annak munkára fogását. A fény megteremtéséhez nincs szükségem efféle kézmozdulatokra, de drámai hatást tudok kelteni velük, vagy talán, ahogy rámutattál, a nem valódiság súrolásában lelem igazi élvezetemet.

— Sokszor adódik lehetőséged, hogy ilyen kis dramatikai fogásokkal *szerezz* örömet magadnak? — érdeklődött Bliss.

— Nem — rázta meg a fejét Bander. — Az ilyesmi nincs hatással a robotjaimra. Sem solariabeli társaimra. De pompásan elszórakoztat a ritka alkalom, hogy félemberekkel találkozhatom és parádézhatok előttük.

— Ebben a szobában derengett némi fény, amikor beléptünk — mondta Pelorat. — Mindig van ennyi világosság?

— Igen, mert valamennyi energia mindig csordogál — amivel például a robotokat működtetem. A birtokom állandó működésben van, csak azok a részek tétlenkednek, amelyek az adott pillanatban nem végeznek aktív munkát.

— És ezt az egész hatalmas birtokot te látod el szüntelenül energiával?

— A nap és a bolygó magja szolgáltatja az energiát, én csak a vezető vagyok. És természetesen nem az egész birtok végez termelő munkát; a túlnyomó részét megtartom vadon állapotában. A legkülönbözőbb állatok élhetnek rajta szabadon, elsősorban mert így védem a határaimat, de azért is, mert esztétikai értéket találok benne. A földjeim és a gyáraim tulajdonképpen kicsinyek: a saját szükségleteimen kívül csak néhány különlegességet termelek, melyek a másokkal folytatott cserekereskedelmet szolgálják. Vannak például robotjaim, melyek szükség esetén el tudják készíteni és be tudják szerelni a hővezető rudakat. Sok solariai rám szorul ebben a dologban.

— És az otthonod? — érdeklődött Trevize. — Az otthonod mekkora?

Ez nyilván helyénvaló kérdés volt, mert Bander arca felragyogott.

— Nagyon nagy. Az egyik legnagyobb a bolygón, azt hiszem. Kilométerekre elnyúlik minden irányban. Itt a föld alatt annyi robot dolgozik a háztartásban, ahány a felszín sok ezer négyzetkilométerén.

— De csak nem lakod be az egészet? — hitetlenkedett Pelorat.

— Elképzelhető, hogy vannak szobák, melyekben még nem jártam, de mit számít az? — felelte Bander. — A robotok minden helyiséget tisztán tartanak és szellőztetnek. De gyerünk tovább.

Az ajtó, amelyen át kiléptek, nem az volt, ahol bejöttek, s természetesen egy másik folyosón találták magukat. Egy vágányokon haladó kisméretű, nyitott terepjáró állt előttük.

Bander intett, hogy szálljanak be, így aztán egymás után bemásztak. A hely nem volt valami tágas négyüknek és még a robotnak, de Pelorat és Bliss egymáshoz préselődtek, hogy Trevize-nak is jusson hely. Bander nagy kényelmesen előreült, oldalán a robottal, és a kocsi elindult. Szó sem volt holmi irányító berendezések kezeléséről, csak Bander keze mozdult meg olykor könnyedén.

— Ez tulajdonképpen egy kocsi alakú robot — mondta Bander,

hanyagul közömbös arccal.

Az iram egyenletes volt, néha ajtókon haladtak át simán, melyek kinyíltak a közeledtükre és bezárultak mögöttük. Az ajtók díszítése olyannyira különböző volt, mintha külön utasították volna a robotokat, hogy a mintákat találomra tervezzék meg.

Előttük és mögöttük homályba veszett a folyosó, de ahol éppen jártak, a hideg, napfényszerű világosság árasztott el mindent. A szobák is kivilágosodtak, mihelyt kitárult az ajtajuk. És Bander mindannyiszor lassan, kecsesen intett a kezével.

Úgy látszott, az utazásnak sohasem lesz vége. Időn. ként észrevették, hogy új irányba fordulnak, s ebből látták, hogy a föld alatti lakóház két dimenzióban mozog. (Nem, gondolta Trevize egy ízben, amikor a kocsi egyenletes iramban lefelé haladt egy szelíd lejtőn, inkább háromban.)

Bárhová mentek, mindenütt tucatjával-húszasával-százával láttak kényelmes tevékenységekbe merült robotokat, amelyekről Trevize nem egykönnyen tudta eldönteni, miféle munkák lehetnek. Elhaladtak például egy nyitott ajtó előtt, amely,tágas szobába vezetett: itt robotok hosszú sorai hajoltak némán íróasztalok fölé.

— Ezek mit csinálnak, Bander? — kérdezte Pelorat.

— Könyvelnek — felelte Bander. — Statisztikai feljegyzéseket, pénzügyi elszámolásokat és más efféléket készítenek, és mondhatom, örülök, hogy nekem nem kell ilyesmivel foglalkoznom. A birtok egy része egyáltalán nem henyél. Növénytermesztő területének mintegy egynegyede gyümölcsös, további egytizede gabonaföld, de én a szívem mélyén a gyümölcsösömre vagyok büszke. Itt termesztjük a világ legjobb gyümölcsét, méghozzá a legváltozatosabb fajtákat. A Bander-féle őszibarack jelenti ezen a világon *az* őszibarackot. Más nem is igen vetemedik rá, hogy őszibarackot termesszen. Csak almából huszonhét fajtánk van és így tovább. A robotoktól minden felvilágosítást megkaphattok.

— Mit kezdesz ezzel a rengeteg gyümölccsel? — kérdezte Trevize. — Meg nem eheted az összesét.

— Álmomban sem gondolnék ilyesmire. Csak módjával szeretem a gyümölcsöt. Eladom a többi birtokosnak.

— És mit kapsz érte?

— Főleg ásványi anyagokat. Az én birtokomon nincsenek említésre méltó bányák. Aztán minden egyebet is, ami az egészséges ökológiai egyensúly fenntartásához kell. Igen sokrétű növényi és állati élet található a birtokomon.

— És gondolom, a robotok viselnek gondot mindenre — mondta Trevize.

— Azok. Méghozzá példásan.

— És mind egyetlen solariai érdekében.

— A birtok és annak ökológiai állandósága érdekében. Történetesen én vagyok az egyetlen solariai, aki ellátogat a birtok különböző részeire — ha úgy tartja kedvem —, de ez is része az én korlátlan szabadságomnak.

— Gondolom, a többiek, a többi solarialakó szintén fenntartja a helyi ökológiai egyensúlyt — szólt közbe Pelorat. — És nekik is vannak ingoványaik, hegyeik vagy tengerpartjaik.

— Gondolom — válaszolta Bander. — Ilyesmikkel szoktunk foglalkozni azokon a tanácskozásokon, amelyeket a világ dolgai néha elkerülhetetlenné tesznek.

— Milyen gyakran gyűltök össze? — tudakolta Trevize. (Most egy meglehetősen szűk átjárón haladtak, melyen végestelen végig egyik oldalon sem láttak ajtót. Trevize arra gondolt, talán egy olyan területen vezet át, ahol nehezen alakíthattak volna ki tágasabb folyosót, vagyis összekötő kapocsként szolgálhat két, messzebbre nyúló épületszárny között.)

— Túlságosan gyakran — hangzott a válasz. — Ritka az a hónap, amikor nem kell bizonyos időt valamelyik bizottság értekezletén töltenem, amelyiknek a tagja vagyok. És bár ingoványaim vagy hegyeim nincsenek, a gyümölcsöseim, a halastavaim és a füvészkertjeim a legszebbek a világon.

— De drága barátom, azazhogy Bander — szólt megint Pelorat —, feltételezem, hogy még sohasem hagytad el a birtokod területét, hogy meglátogasd a többiekét.

— Persze, hogy *nem* — válaszolta Bander sértődötten.

— Csak feltételeztem — nyugtatta meg Pelorat szelíden. — Nos, hogyan állíthatod ilyen határozottan, hogy a tiéd a legszebb, ha sohasem tanulmányoztad, de még csak nem is láttad a többit?

— Mert a birtokközi kereskedelemben részt vevő terményeim iránti keresletből meg tudom állapítani — közölte Bander.

— És mi a helyzet az iparral? — érdeklődött Trevize.

— Vannak birtokok, amelyeken eszközöket és gépeket gyártanak — felelte Bander. — Ahogy mondtam, mi hővezérlő rudakat gyártunk, de azok elég egyszerűek.

— És robotokat?

— Robotokat több helyen is készítenek. A történelem során mindig Solaria vezetett a robottervezés sok ügyességet és hozzáértést igénylő munkájában az egész Galaxisban.

— Az az érzésem, hogy ma is — jegyezte meg Trevize, gondosan ügyelve, hogy a mondat inkább állításnak, mintsem kérdésnek hangozzék.

— Ma? — kapott a szón Bander. — Ugyan kivel kellene ma versenyeznünk? Manapság csak a Solarián készülnek robotok. A ti világaitokon nem, ha jól értelmezem mindazt, amit a hiperhullámokon

hallok.

— És a többi Térutas világon?

— Mondtam már. Ilyenek már nincsenek.

— Egyáltalán?

— Nem hiszem, hogy a Solarián kívül élne akár egyetlen Térutazó is.

— Senki sincs, aki tudná, hol van a Föld?

— Miért érdekelne bárkit is a Föld holléte?

— Engem érdekel — fakadt ki Pelorat. — Ez a kutatási témám.

— Akkor kutass valami mást — mondta Bander. — Én nem tudok semmit a Föld hollétéről, soha nem is hallottam, hogy bárki is tudta volna, az egész ügy nem ér egyetlen robotforgácsot sem.

A kocsi megállt, és egy pillanatra Trevize azt hitte, talán azért, mert Bander megsértődött. De a sima megállást követően, amikor Bander kiszállt, a megszokott, derűs arcával intett, hogy lépjenek ki ők is.

Homály derengett a szobában, ahová beléptek, még azután is, hogy Bander intésére valamivel világosabb lett. A helyiség egy mellékfolyosóra nyílt, ahol mindkét oldalon kisebb szobák sorakoztak. Minden egyes fülkében egy vagy két gazdagon díszített váza állt, némelyikhez tárgyak támaszkodtak: leginkább filmvetítőkre emlékeztettek.

— Mik ezek itt, Bander? — kérdezte Trevize.

— Az ősök sírkamrái, Trevize — válaszolta Bander.

50.

Pelorat érdeklődve pillantott körül.

— Talán az ősök hamvait földelték itt el?

— Ha az „elföldelés” alatt azt érted, hogy betemettük a földbe, akkor nincs egészen igazad — felelte Bander. — Igaz ugyan, hogy a föld alatt vagyunk, de ez az én udvarházam, és ahol most mi állunk, itt vannak a hamvak is. A mi nyelvünkön ezt úgy mondjuk, hogy a hamvak „el vannak lakolva”. — Tétován elhallgatott, majd hozzátette: — A „lak” az „udvarház” régiesebb formája.

Trevize közönyösen nézett körül.

— És ezek itt a te őseid? Hányan vannak?

— Majdnem százan — jelentette Bander, nem is titkolt büszkeséggel. — Pontosan kilencvennégyen. Persze a legelsők még nem voltak igazi solariaiak, legalábbis a szó mai értelmében nem. Félemberek voltak, hímneműek és nőneműek. Ezeket a félsöket a közvetlen leszármazottak mellé helyezett urnákba tették. Én természetesen nem lépek be azokba a szobákba. Azok amolyan „szégyenkamrák”. Legalábbis így mondjuk solar nyelven; nem

ismerem a galaktikus megfelelőjét. Talán nektek nincs is ilyen szavatok.

— És a filmek? — kérdezte Bliss. — Mintha filmvetítőket látnék ott.

— Naplók — felelte Bander. — Az életük története. Felvételek, melyek a számukra legkedvesebb birtokrészeken készültek róluk. Ez azt jelenti, hogy nem haltak meg minden szempontból. Bizonyos részeik megmaradtak, és az is a szabadságomhoz tartozik, hogy tetszésem szerint bármikor velük lehetek; ha kedvem tartja, megnézhetem ezt vagy azt a filmrészletet.

— De sohasem olyat, amelyen a szégyenletesek látszanak.

— Nem — szűkült résre Bander szeme. — De hát mindnyájunknak vannak ilyen őseink. Ez amolyan közös szerencsétlenség.

— Közös? Ezek szerint a többi solarialakónál is megvannak ezek a sírkamrák? — kérdezte Trevize.

— Ó, igen, mindnyájunknál, de az enyém a legszebb, a legkidolgozottabb, a legtökéletesebben karbantartott.

— Már elő van készítve a saját halottaskamrád is? — érdeklődött Trevize.

— Hogyne. Pontosan kijelölve és teljesen megépítve. Amikor megörököltem a birtokot, kötelességeim közül legelőször ezt kellett teljesítenem. Amikor lefekszem, hogy hamuvá váljak — hogy költőien fejezzem ki magam —, az utódomnak az lesz az első kötelessége, hogy megépítse a sajátját.

— És van már utódod?

— Lesz, ha eljön az ideje. Az életnek számomra még beláthatatlan tere van. Ha el kell mennem, egy felnőtt, kifejlett energiaátvivő-lebenyekkel rendelkező utód áll a helyembe, aki már lesz olyan érett, hogy élvezni tudja a birtokot.

— A te sarjad lesz, gondolom.

— Ó igen.

— De mi történik olyankor, amikor valami kellemetlenség adódik? — okvetetlenkedett Trevize. — Úgy vélem, baleset vagy szerencsétlenség még a Solarián is előfordulhat. Mi történik, ha egy solariai idő előtt fekszik le hamuvá, és nincs utódja, aki a helyére álljon, vagy az utód nem elég érett, hogy élvezni tudja a birtokot?

— Ilyesmi ritkán fordul elő; az őseim sorában mindössze egyszer esett meg. Ilyenkor nem szabad megfeledkezni arról, hogy más utódok is várakoznak birtokra. Akadnak köztük olyanok, akik már elég éretté az öröklésre, de ott van még a szülő, esetleg olyan fiatalon, hogy egy második utódot is létrehozhat, és élhet mindaddig, amíg ez a második. utód is megérik az öröklésre. Az egyik ilyen úgynevezett „nagyfiatal” utód lenne kijelölve a szóban forgó birtok öröklésére.

— Ki fogja kijelölni?

— Van egy irányító testületünk, amelynek kevés feladata közé tartozik ez is: az örökös kijelölése idő előtti hamuvá válás esetén. Természetesen mindez a holovízión keresztül zajlik.

— De nézd csak — értetlenkedett Pelorat —, ha a solarialakók sohasem találkoznak egymással, honnan tudhatná bárki is, hogy valahol valamelyikük váratlanul — vagy éppen előreláthatóan — hamuvá feküdt le?

— Mihelyt valaki lefekszik hamuvá, a birtokon minden energia megszűnik — válaszolta Bander. — Ha az utód nem lép azonnal a helyébe, végül észreveszik a rendellenes állapotot, és meghozzák a helyreigazító döntéseket. Biztosíthatlak benneteket, a mi társadalmi rendszerünk zökkenőmentesen működik.

— Meg lehetne nézni ezek közül a filmek közül néhányat? — firtatta Trevize.

Bander szinte megfagyott. Aztán azt mondta:

— Csak a tudatlanságod szolgálhat mentségül a viselkedésedre. Amint mondtál, az faragatlanság és szeméremsértés.

— Bocsáss meg érte — mondta Trevize. — Nem akartam tolakodó lenni, de mint említettük, szeretnénk felvilágosítást kapni a Földről. Arra gondoltam, hogy a legrégebbi filmek keletkezésekor a Föld talán még nem volt radioaktív, ennélfogva elképzelhető, hogy említés történik róla. Talán még részleteket is megtudhatnánk. Természetesen nem akarunk megbolygatni a magánéletedben, de ha van rá egyáltalán mód, hogy te is megnézd a filmeket… vagy megnézné egy robot, aztán megosztaná velünk a kérdéses információkat… Persze, ha elfogadod az indítékainkat, és megérted, hogy cserében mindent megteszünk, hogy tiszteletben tartsuk az érzéseidet, még azt is megengedhetnéd, hogy magunk tekintsünk bele a filmekbe.

— Látom, képtelen vagy tudatára ébredni, hogy fokról fokra sértőbbek a szavaid — mondta fagyosan Bander. — De egykettőre véget vethetünk ennek az egésznek, mert közölhetem, hogy korai félemberőseim mellett nem találhatók filmek.

— Semmi? — Trevize csalódása szívből jövő volt.

— Léteztek valaha. De még te is elképzelheted, mi minden lehetett rajtuk. Két félember érdeklődést mutat egymás iránt, sőt — Bander krákogott, s némi erőfeszítéssel folytatta — interakcióba kezdenek. Természetesen minden félemberfilmet nemzedékekkel ezelőtt megsemmisítettek.

— És a többi solarialakónál őrzött filmek?

— Mindet megsemmisítették.

— Biztos vagy benne?

— Őrültség lett volna nem megsemmisíteni.

— Néhány solariai lehet *valóban* őrült, vagy érzelgős, vagy

feledékeny. Gondolom, nincs ellenedre, hogy útbaigazíts valamely szomszédos birtokra.

Bander meglepetten nézett Trevize-ra.

— Azt hiszed, mások olyan elnézőek lennének veletek szemben, mint én voltam?

— Miért ne, Bander?

— Majd meglátnátok, hogy nem lesznek.

— Ezt a veszélyt vállalnunk kell.

— Nem Trevize. Egyikőtök sem. Hidd el. Trevize meglátta a háttérben lévő robotokat, és észrevette, hogy Bander arca fenyegetővé válik.

— Mi az Bander? — kérdezte hirtelen támadt kényelmetlenséggel.

— Élveztem a veletek való beszélgetést, és hogy megfigyelhettelek benneteket minden… különösségetekben — felelte Bander. — Egyedülálló tapasztalat volt, örömömre szolgált, de sem a naplómban nem rögzíthetem, sem filmen nem örökíthetem meg.

— Miért nem?

— Hogy beszéltem veletek, hogy meghallgattalak és bevezettelek benneteket az udvarházamba, sőt ide, az őseim sírkamráiba — ez mind, mind szégyenletes cselekedet volt.

— Mi nem vagyunk solarialakók. Csak annyit számítunk neked, mint ezek a robotok, nem?

— E meggondolás alapján tudok megbocsátani magamnak. Mások nem bocsátanak meg nekem.

— Mit érdekel ez téged? Hiszen korlátlan szabadságod van, hogy azt tedd, amit akarsz nem?

— A szabadság még — a mi helyzetünkben sem lehet korlátlan. Ha én volnék a bolygó *egyetlen* lakója, korlátlan szabadságomban akár szégyenletes dolgokat is művelhetnék. De élnek mások is a Solarián, és ezért bármennyire megközelítettük is az ideális szabadságot, teljesen nem érhettük el. Ezerkétszáz solariai él ezen a világon, s mind megvetésükkel sújtanának, ha megtudnák, mit csináltam.

— Nem látom be, miért kellene megtudniuk.

— Erről van szó. Amióta csak megérkeztetek, tudatában voltam ennek. Tudatában voltam mindvégig, miközben elszórakoztam veletek. A többieknek nem szabad megtudniuk.

— Ha ezzel azt akarod mondani, hogy félsz, nehogy valami bonyodalmat okozzunk, miközben a Földet nyomozva más birtokokat is fölkeresünk, akkor mi, természetesen, nem áruljuk el, hogy először nálad jártunk — javasolta Pelorat. — Ezt tökéletesen megértjük.

Bander a fejét rázta.

— Már így is elég kockázatot vállaltam. Magától értetődik, hogy néni fogok beszélni róla. A robotjaim sem fognak beszélni róla, de még azt is megparancsolom nekik, hogy felejtsék el az egészet. A

hajótokat — behozzuk a föld alá, és átkutatjuk, hogy minél többet megtudjunk róla…

— Várj — szólt Trevize —, mit gondolsz, mennyi ideig fogunk itt vesztegelni, hogy átnézhesd a hajónkat? Ez képtelenség.

— Egyáltalán nem képtelenség, mert ebbe már nem lesz semmi beleszólásotok. Sajnálom. Jó lett volna, ha még beszélgethetünk, és sok egyebet is megvitathatunk, de tudjátok, az ügy kezd veszélyessé válni.

— Nem, erről szó sincs! — kiáltotta Trevize hevesen.

— De igen, kis félember. Félek, eljött az idő, amikor meg kell tennem, amit egykor az őseimnek meg kellett tenniük. Meg kell öljelek mindhármótokat.

TIZENKETTEDIK FEJEZET
Vissza a felszínre

51.

Trevize odakapta a fejét, ahol Bliss állt. A lány arca kifejezéstelen, ugyanakkor feszült volt, s a tekintete olyan erővel tapadt Banderra, mintha minden egyébről megfeledkezett volna.

Pelorat szeme a hitetlenkedéstől tágra nyílt.

Trevize, nem tudván, mit akar — vagy mit tud tenni Bliss, kétségbeesetten próbálta legyűrni magában a „minden elveszett" érzését (nem is annyira a halál gondolatától, mint attól, hogy úgy kell meghalnia, hogy nem találta meg a Földet, s azt sem tudta meg, miért választotta Gaiát az emberiség jövőjéül). Úgy érezte, időt kell nyernie.

Nagyon akarta, hogy amikor megszólal, határozottan, világos szavakkal fejezze ki magát:

— Eddig udvarias, jóindulatú solariainak mutatkoztál, Bander. Nem haragudtál, amiért betolakodtunk a világodba. Készségesen megmutattad nekünk a birtokodat és az udvarházadat, és válaszoltál a kérdéseinkre. Jobban illenék az egyéniségedhez, ha most elengednél bennünket. Soha senkinek sem kellene megtudnia, hogy itt jártunk, és nincs okunk rá, hogy visszatérjünk. Ártatlanul érkeztünk erre a világra, pusztán felvilágosítást várva.

— Úgy van, ahogy mondod — válaszolta Bander könnyedén —, és mindeddig életben is hagytalak benneteket. Holott az életeteket abban a pillanatban elvesztettétek, amikor beléptetek a légkörünkbe. Megtehettem volna — és meg is kellett volna tennem —, hogy a közvetlen kapcsolat első pillanatában megöllek benneteket. Akkor utasítanom kellett volna a megfelelő, robotot, hogy a testetek fölboncolásával nyújtson számomra információt a Külvilágiakról.

Én ezt nem tettem. Inkább engedtem nemtörődöm természetemnek, csak hogy ily módon elégítsem ki a kíváncsiságomat — de most már elég, ezt nem csinálhatom tovább. Már így is Solaria biztonságát veszélyeztettem, mert ha valami gyengeségből hagynám magam meggyőzni, és szabadon engednélek benneteket, akármit ígértek is most, jönnének újabbak a fajtátokból.

De azért megnyugtathatlak benneteket. A halálotok fájdalommentes lesz. Csak finoman fölhevítem, s ezzel működésképtelenné teszem az agyatokat. Nem fogtok fájdalmat érezni. Egyszerűen megszűnik az életetek. És mihelyt befejeztem a boncolást és a vizsgálódást, egyetlen hőlobbanásban hamuvá égetem a testeteket, és azzal vége is.

— Ha meg kell halnunk — mondta Trevize —, egyetlen szavam sincs a gyors és fájdalommentes halál ellen, de miért kell egyáltalán meghalnunk, ha semmi bűnt nem követtünk el?

— A bűnötök az, hogy ide jöttetek.

— Ezt a magyarázatot nem fogadhatjuk el, mivel nem tudtuk, hogy bűnt követünk el vele.

— A társadalom határozza meg, mit tekint bűnnek. Számotokra ésszerűtlennek és önkényesnek tűnhet, számunkra azonban nem, és ez itt a mi világunk, ahol teljes joggal mondhatjuk, hogy ebben és ebben a dologban rosszul cselekedtetek, tehát megérdemlitek a halált.

Bander mosolygott, mintha valami kellemes témáról csevegnének.

— Továbbá nincs jogotok, hogy holmi magasabb rendű erkölcs nevében tiltakozzatok. Van lángszórótok, amely egy mikrohullámú sugárnyaláb révén gyilkoló erejű hőt tud termelni. Pontosan azt teszi, amit én szándékozom tenni, de sokkal durvábban és fájdalmasabban, ebben biztos vagyok. Te minden tétovázás nélkül használnád ellenem ebben a pillanatban is, ha nem szívtam volna ki belőle az energiát, s ha volnék olyan bolond, hogy visszaadjam a mozgásszabadságodat… mert lám, nyomban kihúznád a fegyvert a tokjából.

Trevize kétségbeesetten mondta, de közben egy pillantást sem mert Blissre vetni, nehogy Bander figyelmét ráterelje:

— Kérlek, legalább könyörületességből ne tedd ezt!

— Először önmagámmal és a világommal szemben kell könyörületesnek lennem, és éppen ezért kell meghalnotok — jelentette ki Bander hajthatatlanul.

Fölemelte a kezét, s a következő pillanatban Trevize-ra ráborult a sötétség.

52.

A fojtogató sötétségben vadul villant át az agyán: Ez lenne a halál?

És mintha gondolata visszhangot verne, suttogást hallott:

— Ez a halál? — A szavak Pelorat hangján szóltak. Trevize is megpróbált suttogni, s rá kellett döbbennie, hogy tud.

— Miért kérdezi? — szólt határtalan megkönnyebbüléssel. — Ha kérdezni tud, az maga mutatja, hogy nem a halál.

— Egyes régi legendák szerint van élet a halál után.

— Képtelenség — morogta Trevize. — Bliss! Itt van, Bliss?

Nem jött válasz. Szavait ismét Pelorat visszhangozta:

— Bliss? Bliss? Mi történt, Golan?

— Bander nyilván meghalt — válaszolta Trevize —, így aztán nem tudja ellátni a birtokot energiával. A fények kialudtak.

— De hát hogyan? Azt akarja mondani, hogy Bliss tette?

— Feltételezem. Remélem, nem sínylette meg a dolgot.

Négykézláb forgolódva tapogatózott ide-oda a föld alatti sötétségben, melyben csak a falak belsejében lobbant fel időnként szabad szemmel nem láthatóan egy-egy lebomló radioaktív atom.

Aztán a keze valami meleghez és puhához ért. Amikor végigtapogatta, rájött, hogy egy láb. Olyan kicsi volt, hogy nem lehetett Banderé.

— Bliss?

A láb rúgott egyet, mire Trevize kénytelen volt elengedni.

— Bliss? Mondjon már valamit — unszolta.

— Élek — hallatszott a lány furcsán eltorzult hangja.

— De jól érzi magát? — sürgette Trevize.

— Nem.

Ekkor újra felderengett körülöttük valami fény — de nagyon gyengén. A falak szeszélyesen hol kivilágosodtak, hol meg elhomályosultak.

Ott hevert Bander, mint egy sötét rongykupac. Mellette kuporgott Bliss, fogta Bander fejét.

— A solarialakó halott — nézett föl Trevize-ra és Peloratra. Az arca könnyektől csillogott a sápad tan derengő fényben.

— De miért sír? — hüledezett Trevize.

— Ne is sírjak, amikor megöltem egy gondolkodó, értelmes élőlényt? Nem ezt akartam.

Trevize lehajolt, hogy fölsegítse, a lány azonban ellökte.

Pelorat letérdelt melléje, s halkan kérlelni kezdte:

— Kérlek, Bliss, életre már úgysem keltheted, inkább mondd el nekünk, mi történt.

A lány végre engedte, hogy lábra állítsák, s fakó hangon beszélni kezdett:

— Gaia is tudja azt, amit Bander tud. Gaia fel tudja használni a világegyetemben egyenetlenül szétszóródott energiát, s munkára is tudja fogni mentális erejével.

— Tudtam — jelentette ki Trevize, aki nagyon szerette volna megnyugtatni a lányt, csak azt nem tudta, hogyan kell. — Jól emlékszem az első találkozásunkra az űrben, amikor maga — vagy inkább Gaia — foglyul ejtette a hajónkat. Ez jutott eszembe, amikor Bander, azután, hogy elvette a fegyvereimet, foglyul ejtett. Magával is így tett, de én bíztam benne, hogy ha akarja, ki tudja szabadítani magát.

— Nem. Kudarcot vallottam volna, ha megpróbálom. Amikor a hajójuk az én(mi)Gaia szorításában volt, valóban egyek voltunk Gaiával — mondta szomorúan. — Most azonban a hipertér választ el bennünket egymástól, s korlátot szab az én(mi)Gaia erejének. Különben is, Gaia ereje az agyak összességében van. De még az összes

agynak együttvéve sincs meg az a transzduktorlebenye, ami ennek az egyetlen solariainak megvolt. Mi nem tudjuk olyan könnyedén, olyan hatékonyan és olyan fáradhatatlanul használni az energiát, mint ő. Láthatja, én nem tudok nagyobb világosságot gyújtani, és kétséges, meddig bírok ennyit is fenntartani, mielőtt végképp kimerülnék. Bander az egész hatalmas birtok energiaellátásáról tudott gondoskodni, még akkor is, amikor aludt.

— De maga végzett vele — szólt közbe Trevize.

— Mert nem gyanakodott az erőmre — felelte Bliss —, és mert én semmit sem tettem, amivel elárultam volna. Nem gyanakodott rám, és egy csöpp figyelmet sem szentelt nekem. Teljes mértékben magára összpontosított, Trevize, mert magánál voltak a fegyverek — megint milyen jó szolgálatot tett, hogy fölfegyverezte magát —, és nekem csak ki kellett várnom az alkalmat, hogy egyetlen gyors és váratlan csapással megállítsam. Amikor elérkezettnek látta a pillanatot, hogy megöljön bennünket, amikor minden idegszálával erre összpontosított, akkor tudtam lesújtani rá.

— És nagyszerűen sikerült.

— Hogy mondhat ilyen kegyetlenséget, Trevize? Én csak meg, akartam állítani. Csak meg akartam gátolni abban, hogy használja a transzduktorát. A meglepetésnek abban a pillanatában, amikor meg akart semmisíteni bennünket, de tapasztalnia kellett, hogy nem tud, ellenben a körülöttünk lévő fény kezd elsötétülni, csak addig akartam növelni a szorításomat, hogy tartós, de természetes álmot bocsássak rá, majd kikapcsolhassam a transzduktorát. Akkor nem szakadt volna meg az energiaszolgáltatás, s kijuthattunk volna ebből az udvarházból a hajóhoz, hogy elhagyjuk a bolygót. Úgy terveztem, hogy amikor fölébred, elfelejtse mindazt, ami történt, attól a pillanattól kezdve, hogy meglátott bennünket. Gaia sohasem akar ölni, hogy elérjen valamit, amit gyilkosság nélkül is el lehet érni.

— Mi romlott el, Bliss? — kérdezte Pelorat halkan.

— Még sohasem volt dolgom olyasmivel, mint ezek a transzduktorlebenyek, és nem volt időm, hogy kitapasztaljam és megismerjem a működésüket. Puszta erőből sújtottam le a blokkoló egységemmel, s az, úgy látszik, nem sikerült úgy, ahogy kellett volna. Nem azt a nyílást zárta le, ahol az energia belép a lebenyekbe, hanem azt, ahol távozik belőlük. E lebenyeket szüntelenül ostromolják az energia vad hullámai, de normális körülmények között az agy ki is áramoltatja ugyanezt az energiát, s ezáltal megvédi magát. Ám amikor én lezártam a kivezető nyílást, az energia megrekedt a lebenyekben, s a másodperc töredéke alatt úgy megemelte a hőmérsékletet, hogy az agy fehérjeállománya robbanásszerűen semlegesítődött, és ő meghalt. Amikor a fények kialudtak, én azonnal feloldottam a blokkoló egységemet, de persze, akkor már túl késő volt.

— Nem tudom, mi egyebet tehettél volna, drágám, mint amit tettél — mondta Pelorat.

— Hogyan vigasztalódhatnék ezzel, ha egyszer öltem?

— Bander döntött úgy, hogy megöl minket — szólt közbe Trevize.

— Ezért meg kellett állítanom, de nem lett volna szabad megölnöm.

Trevize habozott. Nem akarta kimutatni türelmetlenségét, mert nem volt szándékában megsérteni vagy még jobban felzaklatni Blisst, aki, végül is, az egyedüli védelmezőjük volt ebben a tökéletesen ellenséges világban.

— Bliss — mondta óvatosan —, ideje, hogy túltegyük magunkat Bander halálán. Látja, mindenféle energiaszolgáltatás megszűnt a birtokon. A Solaria többi lakója ezt előbb vagy utóbb észre fogja venni, de inkább előbb, mint utóbb. És akkor kénytelenek lesznek közbelépni. Nem hinném, hogy vissza tudná verni többek esetleges összevont támadását. És, ahogy bevallotta, még ezt a korlátozott energiaszolgáltatást sem lesz képes sokáig fenntartani, ha pillanatnyilag győzi is. Ezért fontos lenne, hogy késlekedés nélkül visszajussunk a felszínre, a hajónkhoz.

— De Golan — mondta Pelorat —, hogy csináljuk ezt? Sok-sok kilométert tettünk meg egy tekervényes labirintusban — én legalábbis annak érzékeltem —, és ami engem illet, a leghalványabb sejtelmem sincs, hogyan érhetnénk el a felszínt. Mindig nagyon nehezen tudtam tájékozódni.

Trevize körülnézett, és rájött, hogy Peloratnak igaza van.

— Szerintem sok út vezethet a felszínre — mondta —, nem kell feltétlenül megtalálnunk azt, amelyiken lejöttünk.

— De nem tudjuk, merre van bármelyik kivezető út. Hogy találjuk meg? Trevize újra Blisshez fordult.

— Észlel valamit mentálisan, aminek a segítségével kijuthatnánk?

— A birtokon egyetlen robot sem működik — válaszolta Bliss. — Érzek odafönt valami gyenge szubintelligens susogást, de ebből csak az következik; hogy a felszín a fejünk fölött van, amit amúgy is tudunk.

— Hát akkor nincs más hátra, keresnünk kell valami nyílást — állapította meg Trevize.

— Vaktában? — borzadt el Pelorat. — Ez nem fog menni.

— Talán igen, Janov — mondta Trevize. — Ha keressük, van rá esélyünk, hogy megtaláljuk, ha nem is sok. De ha itt maradunk, akkor eleve sikertelenségre ítéljük magunkat. Jöjjön, hisz a halvány esély is több, mint a semmi.

— Várjon — szólalt meg Bliss. — Érzek valamit.

— Mit? — kérdezte Trevize.

— Egy agyat.

— Értelmes lényét?

— Igen, de korlátozottan értelmesét, azt hiszem. De érzek még valamit, még ennél is határozottabban.

— Mi az? — Trevize alig tudta féken tartani a türelmetlenségét.

— Félelem! Elviselhetetlen rémület! — suttogta Bliss.

53.

Trevize gyászos tekintettel nézett körül. Tudta, hol jöttek le, de egy percig sem hitte, hogy visszafelé is megtalálják ugyanazt az utat. Ami azt illeti, nem is nagyon figyelt a kanyarokra és elágazásokra; ki gondolta volna, hogy olyan helyzetbe kerülnek, hogy egyedül, minden segítség nélkül, ráadásul egy alig pislákoló fény világánál kell visszatalálniuk.

— Gondolja, Bliss, hogy be tudja indítani a kocsit? — kérdezte.

— Biztos, hogy be tudom, Trevize, de ebből még nem következik, hogy vezetni is tudom.

— Azt hiszem, Bander mentális erővel vezette — szólt közbe Pelorat. — Nem láttam, hogy egy ujjal is hozzáért volna, miközben a kocsi haladt.

— Igen, Pel, mentálisan csinálta, de *hogyan* mentálisan? — kérdezte szelíden Bliss. — Ezzel az erővel azt is mondhattad volna, hogy kapcsológombok segítségével. Hát persze… de ha én nem tudom, mikor melyik gombot kell működtetni, akkor hiába minden, nem igaz?

— Azért megpróbálhatná — biztatta Trevize.

— Ha megpróbálom, akkor minden idegszálammal arra kell összpontosítanom, márpedig a világosságot is fenn kellene tartanom ugyanakkor, ami nem fog menni. Tehát, még ha rájövök is, hogyan kell irányítani, nem sok köszönetünk lesz a kocsiban.

— Vagyis gyalogosan kell bolyonganunk, így van?

— Attól tartok, igen.

Trevize belebámult a homály mögötti, de azért vészesen közeli tömör, gyászos sötétségbe. Nem látott, nem hallott semmit.

— Bliss, érzi még azt a rémült elmét? — kérdezte.

— Igen, érzem.

— Meg tudja állapítani, hol van? Oda tud vezetni bennünket?

— A mentális érzékelés egyenes vonalú, természetes anyagok nem törik meg az útját, tehát meg tudom állapítani, hogy ebből az irányból jön. — A sötét fal egy pontjára mutatott, majd folytatta: — csakhogy nem sétálhatunk át hozzá a falon. A legjobb, amit tehetünk, hogy követjük a folyosó vonalát, a lehetőség szerint mindig arrafelé, ahonnan a legerősebben sugárzik az észlelés. Egy szó, mint száz, a hideg-meleg játékot kell játszanunk.

— Akkor induljunk máris.

Pelorat visszahúzta.

— Várjon, Golan! Biztos, hogy meg akarjuk találni azt az izét, bárki legyén is? Ha fél, akkor talán nekünk is okunk lesz rá, hogy féljünk.

Trevize türelmetlenül rázta meg a fejét.

— Nincs más választásunk, Janov. Ha fél, ha nem, az egy értelmes lény, és lehet, hogy hajlandó lesz, vagy kényszeríteni tudjuk rá, hogy fölvezessen bennünket a felszínre.

— És Bandert itthagyjuk, csak így, a földön? — feszengett Pelorat. Trevize megfogta Pelorat könyökét.

— Nézze, Janov, itt sem tehetünk mást. Valamelyik solariai majd újra beindítja a birtokot, s akkor a robotok megtalálják és gondjaikba veszik Bandert… de remélem, addigra mi már biztonságban leszünk.

Előreengedte Blisst, hogy mutassa az utat. A lány közvetlen közelében valamivel több volt a fény, s ő minden ajtó előtt, minden elágazásban megállt, hogy kitapogassa, melyik irányból sugárzik a félelem. Néha belépett egy-egy ajtón, vagy bekanyarodott egy oldalfolyosóra, aztán visszajött, hogy másik utat válasszon, miközben Trevize tehetetlenül nézte.

Valahányszor Bliss határozottan fordult valamelyik irányba, kigyulladt előtte a fény. Trevize észrevette, hogy ezúttal valóban világosabb lett, vagy mert a szemé már hozzászokott a homályhoz, vagy mert Bliss megtanulta, hogyan kell hatékonyabban átalakítani az energiát. Egy ízben, amikor mentében rátette a kezét az egyik földbe szúrt fémrúdra, a fény észrevehetően fölerősödött. Bliss bólintott, mint aki meg van elégedve magával.

A legkevésbé sem látszott ismerősnek semmi; szinte bizonyos volt, hogy. a föld alatti udvarház olyan részeiben bolyonganak, ahol idefelé jövet nem jártak.

Trevize szüntelenül meredeken fölfelé vezető folyosókat keresett, közben a mennyezetet is tanulmányozta, hátha fölfedez valahol egy csapóajtót. Még hasonlót sem látott, tehát nem maradt más reményük a kijutásra, mint az a rémült elme.

A csendben csak a lépteik nesze hallatszott, a sötétségben csak a hármójukat körülölelő halvány fény világított; itt, a halál birodalmában csak ők voltak az élők. Olykor egy-egy mozdulatlanul ülő vagy álló robot sötét tömege vált ki a Homályból. Egyszer egy oldalán fekvő, furán görcsbe merevedő végtagú robotot pillantottak meg. Elveszthette az egyensúlyát, gondolta Trevize, és elesett, amikor az energia megszűnt. A gravitáció erejét sem az élő, sem a halott Bander nem befolyásolhatta. Most az egész hatalmas Bander-birtokon mozdulatlanul állnak vagy fekszenek a robotok, és a határok mentén nyilván ezt fogják észrevenni a leghamarabb.

De az is lehet, hogy nem, jutott eszébe hirtelen. A solarialakók

bizonyára számon tartják, melyikük halála várható a kor vagy a fizikai leromlás következtében. Világuk ilyenkor riadót fúj és felsorakozik. Bander azonban váratlanul, előre nem láthatóan, élete virágjában halt meg. Ki gondolna rá? Ki számítana rá? Ki figyelné a működés megszűnésének a jeleit?

De nem (és Trevize felhagyott az optimizmussal és az önvigasztalással, ami nem volt más, mint a túlzott önbizalom veszélyes fényűzése), a solarialakók észre fogják venni, hogy a Bander-birtokon minden tevékenység megszűnt, és nyomban akcióba lépnek. Mindnyájan érdekeltek a birtokok öröklésében, ezért nem hagyhatnak annyiban egyetlen halálesetet sem.

— A szellőzés megszűnt — motyogta Pelorat kétségbeesetten. — Egy ilyen föld alatti helyet szellőztetni kell, és ehhez Bander adta az energiát. Most ez is leállt.

— Nem számít, Janov — nyugtatta Trevize. — Egy ekkora üres házban annyi a levegő, hogy akár évekig is kibírnánk.

— Majdnem egyre megy. Lelkileg van rám rossz hatással.

— Kérem, Janov, ne engedjen a klausztrofóbiájának. Bliss, közelebb jutottunk egyáltalán?

— Sokkal közelebb, Trevize — válaszolta a lány. — Az érzés erősebb, és a hollétét is világosabban észlelem.

Határozottabb léptekkel haladt előre, kevesebbet tétovázott ott, ahol két irány között kellett választania.

— Ott! Ott! — suttogta. — Nagyon erősen érzem.

— Én már hallom is — jegyezte meg Trevize szárazon.

Mindhárman megtorpantak, s akaratlanul is visszatartották a lélegzetüket. Halk nyögdécselést hallottak, melyet időnként feltörő zokogás szakított félbe.

Egy tágas szobába léptek. Ahogy kigyulladt a fény, látták, hogy — ellentétben az eddig látottakkal — ezt a szobát gazdagon és színesen rendezték be.

A szoba közepén egy robot állt: kissé előrehajolva, karját szinte gyengéd mozdulattal kitárva, és persze, tökéletes mozdulatlanságban.

A robot mögött ruha libbent, s az egyik oldalán a rémülettől tágra nyílt szempár villant… a szívettépő zokogás egy pillanatra sem csitult el.

Trevize futva indult a robot mögé, mire a másik oldalon egy apró alak ugrott ki sikoltozva. Megbotlott, elesett, s most ott feküdt a földön, a szemét eltakarva, rúgkapálva, mintha így akarná távol tartani a veszedelmet, bármelyik irányból jönne is, és csak sikított, sikított…

— Egy gyerek — mondta Bliss teljesen fölöslegesen.

54.

Trevize zavartan lépett hátra. Mit keres itt egy gyerek? Bander annyira büszke volt a tökéletes szabadságára, annyira ragaszkodni látszott hozzá…

Pelorat, aki — ha valami homályos eseménnyel került szembe — a legkevésbé volt alkalmas rá, hogy a vaslogikára hagyatkozzék, azonnal megtalálta a megoldást:

— Gondolom, az örökös — mondta.

— Bander gyermeke — hagyta jóvá Bliss —, de szerintem még túl fiatal, hogy örökös lehessen. A solariabelieknek másutt kell találniuk egyet.

Nem azzal az átható, merev pillantással, inkább szelíden hipnotizálva nézte a gyereket, aki lassanként lecsendesedett. Kinyitotta a szemét, és visszanézett Blissre. Sikítozása halk hüppögéssé csitult.

Bliss sajátos hangokat hallatott, csillapító szótöredékeket, melyeknek önmagukban nem sok értelmük volt, de erősítették gondolatai megnyugtató hatását. Olyan volt az egész, mintha végigtapogatná a gyérek ismeretlen agyát, hogy érezze, hol kell kisimítania az összekuszált érzelmeket.

A gyerek lassan, tekintetét mindvégig Blissre függesztve, felállt, egy pillanatra megtántorodott, majd odarohant a néma, mozdulatlanná fagyott robothoz. Átkarolta a vaskos robotlábat, mintha az érintése biztonságát sóvárogná.

— Azt hiszem, a robot a… a dajkája vagy a gondviselője — szólalt meg Trevize. — Gondolom, egy solariai nem viselhet gondot egy másik solariaira, még a saját gyermekére sem.

— És feltételezem, hogy a gyerek hermafrodita — mondta Pelorat.

— Annak kell lennie — helyeselt Trevize.

Bliss, akit kezdettől fogva teljesen lekötött a gyerek, lassan közelebb lépett hozzá, tenyerét maga felé fordítva megemelte a kezét, mintha mutatni akarná, hogy nem áll szándékában megragadni a kicsiny teremtést. A gyerek most csendben volt, nézte a közeledőt, de még szorosabban ölelte a robotot.

— Gyere, kicsi… gyerek-meleg… gyerek-puha… meleg, jó, biztonság, gyerek… biztonság… biztonság — dünnyögte Bliss.

Megállt, s szemét egyre a gyereken tartva, halkan azt mondta:

— Pel, szólj hozzá az ő nyelvén. Mondd neki, hogy mi robotok vagyunk, s azért jöttünk, hogy gondját viseljük most, hogy az energia megszűnt.

— Robotok! — hőkölt vissza Pelorat.

— Azt kell hinnie, hogy robotok vagyunk… azoktól nem fél. És még sohasem látott emberi lényt, talán el sem tudja képzelni, mik lehetnek.

— Nem biztos, hogy rájövök a megfelelő kifejezésre — szabadkozott Pelorat. — Nem ismerem a „robot” szó archaikus megfelelőjét.

— Akkor mondd azt, hogy „robot”. Ha azt nem érti, akkor mondjál „vaslényt”. Mondj, amit csak tudsz.

Pelorat lassan, szót szó mellé rakosgatva beszélni kezdett. A gyerek feszülten figyelte, mintha meg akarná érteni.

— Ha már itt tartunk, azt is megkérdezhetné, hogyan jutunk ki — szólt közbe Trevize.

— Nem — ellenkezett Bliss. — Még nem. Előbb a bizalom, csak aztán az információ.

A gyerek, aki most Peloratot nézte, lassan engedett a robotot fogva tartó szorításából, és élesen csipogó, dallamos nyelven beszélni kezdett.

— Nekem túlságosan gyors a beszéde — mondta Pelorat idegesen.

— Kérd meg, hogy ismételje el lassabban — tanácsolta Bliss. — Én mindent megteszek, hogy megnyugtassam és megszabadítsam a félelmétől.

Pelorat újra végighallgatta a gyereket, majd azt mondta:

— Mintha azt kérdezné, hogy mi állította meg Jembyt. Jemby nyilván a robot.

— Kérdezz rá, és tisztázd, Pel. Pelorat mondott valamit, aztán fülelt, s végül azt mondta:

— Igen, Jemby a robot. A gyerek Fallomnak nevezi magát.

— Nagyszerű! — Bliss fénylő, boldog mosollyal nézett a gyerekre, rábökött, és azt mondta: — Fallom. Okos Fallom. Bátor Fallom. — Aztán kezét a saját mellére tette, és azt mondta: — Bliss.

A gyerek elmosolyodott. Nagyon vonzó volt így, mosolyogva.

— Bliss — mondta, kissé pöszén ejtve az sz-et.

— Bliss — szólt Trevize —, ha fel tudná éleszteni a robotot, Jembyt, az meg tudná mondani nekünk azt, amire kíváncsiak vagyunk. Pelorat éppúgy szót érthetne vele, mint a gyerekkel.

— Nem — tiltakozott Bliss. — Az nagyon rossz lenne. A robot elsőrendű kötelessége, hogy megvédje a gyereket. Ha megint működne, és meglátna itt bennünket, észrevenné, milyen különös emberek vagyunk, rögtön ránk támadna. Különös emberi lényeknek itt nincs semmi keresnivalójuk. Ha aztán kénytelen lennék ismét inaktiválni, egyrészt nem adna nekünk felvilágosítást, másrészt a gyereknek végig kellene néznie az egyetlen általa ismert szülő második megbénítását. Egyszóval én nem teszek ilyesmit.

— De nekünk azt mondták — szólalt meg Pelorat szelíden —, hogy a robotok nem árthatnak az emberi lényeknek.

— Azt mondtak, igaz — hagyta helyben Bliss —, de azt már nem mondták, hogy ezek a solarialakók miféle robotokat terveztek. És még

ha ezt úgy tervezték is, hogy ne árthasson, választania kell a saját gyereke, illetve a saját gyerekéhez legközelebb álló lény és három olyasmi között, akik az ő szemében még csak nem is emberi, lények, pusztán törvénytelen betolakodók. Természetes, hogy a gyereket fogja választani, és megtámad bennünket.

Újra a gyerekhez fordult.

— Fallom — mondta —, Bliss. — Ujjával mutatta: — Pel, Trev.

— Pel, Trev — ismételte a gyerek szófogadóan. Bliss közelebb lépett hozzá, két keze lassan elindult feléje. A gyerek figyelte, majd hátrált egy lépést.

— Nyugalom, Fallom — mondta Bliss. — Jól van, Fallom. Érintsd, Fallom. Szép, Fallom.

A gyerek lépett egyet feléje, és Bliss szinte sóhajtotta:

— Jól van, Fallom.

Megérintette Fallom csupasz karját, mert a gyerek, szülőjéhez hasonlóan csak egy hosszú, elöl nyitott ingruhát s alatta ágyékkötőt viselt. A gyengéd érintés után Bliss visszahúzta a kezét, várt, majd újra megérintette, ezúttal lágyan cirógatva.

A gyerek szeme lecsukódott a Bliss agyából sugárzó erős, csillapító hatásra.

Bliss két keze lassan, puhán, szinte alig érintve kúszott fölfelé a gyerek vállán, nyakán, fülén, majd a hosszú barna haj alatt egy bizonyos pontig a fülek mögött és fölött.

Akkor leejtette a kezét, és megszólalt:

— A transzduktorlebenyek még kicsik. A koponyacsontok még nem fejlődtek ki egészen. Most csak egy kemény bőrréteg van ott, ahol a lebenyek később teljesen kifejlődnek, s a kitüremkedést csont veszi majd körül. Vagyis pillanatnyilag ő még nem irányíthatja a birtokot, sőt még a saját személyi robotját sem tudja életre kelteni. Kérdezd meg, Pel, hogy mennyi idős.

Pelorat egy röpke párbeszéd után kijelentette:

— Tizennégy éves, ha jól értettem.

— Inkább tizenegynek néztem — mondta Trevize.

— Az évek hossza ezen a világon nem feltétlenül egyezik meg a Galaktikus Szabványéyvel. Különben is, a Térutazók állítólag hosszabb életűek, és ha a solarialakók ebben az értelemben is olyanok, mint a többi Térutazó, akkor az ő fejlődési életszakaszuk is hosszabb. Az évek tehát semmit sem mondanak nekünk.

— Elég az antropológiából — csattant fel kissé ingerülten Trevize. — Vissza kell jutnunk a felszínre, és mivel egy gyerekre akadtunk, fölöslegesen vesztegetjük az időnket. Ő nyilván nem ismeri a fölfelé vezető utat. Lehet, hogy még nem is járt a felszínen.

— Pel! — szólt Bliss.

Pelorat megértette, mire gondol Bliss, s az eddigi, leghosszabb

társalgást bonyolította le Fallommal., Végül azt mondta:

— A gyerek tudja, mi az a nap. Azt mondja, látta már. Azt hiszem, fákat is látott. Mintha nem lenne. egészen biztos benne, hogy mit jelent a szó vagy legalábbis *az* a szó, amit én használtam…

— Értem, Janov — vágott közbe Trevize —, de térjünk a lényegre.

— Azt mondtam Fallomnak, ha ki tudna vezetni minket a felszínre, talán újra működésbe tudnánk hozni a robotot. Az igazat megvallva azt mondtam, hogy életre fogjuk kelteni. Gondolja, hogy képesek lennénk rá?

— Ezen ráérünk később törni a fejünket — válaszolta Trevize. — Mondta, hogy kivezet minket?

— Igen. Gondoltam, ha ilyen ígéretet teszek, akkor jobban fog igyekezni. Talán vállalhatjuk a kockázatot, hogy csalódást okozunk neki.

— Gyerünk — adta ki a parancsot Trevize —, induljunk. Az egész elméleti szinten marad, ha itt kapnak bennünket a föld alatt.

Pelorat mondott valamit a gyereknek, aki elindult, aztán megállt és visszanézett Blissre.

Bliss nyújtotta a kezét, s kézen fogva mentek tovább.

— Én vagyok az új robot — jegyezte meg a lány halvány mosollyal.

— Úgy látom, mintha a gyerek belenyugodott volna — jegyezte meg Trevize.

Fallom szökdécselve haladt az úton, és Trevize eltűnődött, vajon csak azért boldog-e, mert Blissnek gondja volt rá, hogy boldog legyen, vagy ezen túl is elfogta az izgalom, hogy láthatja a felszínt, ráadásul van három új robotja, vagy csak arra a gondolatra fogta el az izgalom, hogy visszakapja pótszülőjét, Jembyt. Nem mintha számított volna — mindaddig, míg a gyermek vezeti őket.

S lám, tétovázás nélkül haladt előre, egyszer sem torpant meg, amikor választania kellett két út között. Valóban tudta, hová megy, vagy csak közömbös volt, mint a gyermekek általában? Csak játszott, s nem is számolt a végeredménnyel?

De Trevize érezte, hogy enyhén elnehezülő léptei fölfelé vezetnek, s látta, hogy az önmaga fontosságának tudatában ugrándozó gyermek fölfelé mutogat és csacsog valamit.

Peloratra nézett, aki megköszörülte a torkát, és azt mondta:

— Azt *hiszem,* „kapuhoz vezető utat” mond.

— Remélem, jól hiszi — dörmögte Trevize.

A gyerek kitépte magát Bliss kezéből, és futásnak eredt. A padló egy pontjára mutatott, amely mintha sötétebb árnyalatú lett volna, mint a többi rész körülötte. Ráállt a sötét foltra, néhányszor föl-le ugrált — rajta, majd megfordult. Látszott a döbbenet az arcán, s a

következő pillanatban fülhasogató, pergő szóözönben tört ki. Bliss elfintorodott.

— Nekem kell energiát szolgáltatnom. Ettől teljesen ki fogok merülni.

Arca kissé elvörösödött, a fény elhomályosult, de Fallom előtt kinyílt az ajtó, amit ő csengő szoprán nevetéssel jutalmazott.

Kiiramodott az ajtón, a két férfi pedig követte. Bliss lépett ki utolsónak, s amikor visszanézett, látta, hogy odabent ismét elnyel mindent a sötétség, s az ajtó bezárul. Akkor elcsigázottan megállt, s levegő után kapkodott.

— Kijutottunk hát — szólalt meg Pelorat. — De hol van a hajó?

Mindnyájan megálltak a szelíd alkonyi fényben.

— Úgy rémlik, mintha arrafelé volna — mormolta Trevize.

— Nekem is úgy rémlik — mondta Bliss. — Induljunk.

— És nyújtotta a kezét Fallomnak.

Nem hallatszott más, csak a szél zúgása, az állatok neszezése és hangjai. Elhaladtak egy robot mellett, amely mozdulatlanul állt egy fa közelében, s valami ismeretlen céllal tartott a kezében egy tárgyat.

Pelorat látható kíváncsisággal lépett feléje, de Trevize rászólt:

— Nem ránk tartozik, Janov. Menjünk tovább.

Újabb robot mellett mentek el, amely felbukva hevert a földön.

— Sok-sok kilométerre minden irányban heverhetnek így elszórtan a robotok — jegyezte meg Trevize, majd diadalittasan felkiáltott: — És íme, a hajó!

Megszaporázták a lépteiket, de hirtelen megtorpantak. Fallom izgatott cincogásba tört ki.

A hajó mellett kezdetleges légi járműre emlékeztető tárgy állt, holmi energiapazarló, ráadásul törékeny légcsavarral fölszerelt. Mellette, a hajóhoz vezető utat elállva a Külvilágiak kis csapata előtt, négy emberi alak állt.

— Késő — mondta Trevize. — Túl sok időt vesztettünk. Most mi lesz?

— Négy solariabeli? — tűnődött Pelorat. — Az nem lehet. Biztos, hogy nem bírnák ki ezt a testi közelséget. Gondolja, hogy esetleg holoképek lehetnek?

— Teljesen anyagi felépítésűek — szólt közbe Bliss. — Ebben biztos vagyok. De nem solarialakók. Az agyuk világosan mutatja. Robotok.

55.

— Akkor hát előre! — adta ki a jelszót Trevize. Nyugodt léptekkel indult a, hajó felé, a többiek pedig követték.

— Mi a szándéka? — kérdezte alig hallhatóan Pelorat.

— Ha robotok, akkor engedelmeskedniük kell a parancsnak.

A robotok várakozóan nézték őket, s Trevize sem vette le róluk a szemét, miközben egyre közelebb értek.

Igen, csakis robotok lehetnek. Furcsán kifejezéstelen arcukat mintha kitömött bőrből készítették volna, s egyenruhájuk egyetlen négyzetcentiméternyi bőrfelületet sem hagyott fedetlenül az arcukon kívül. Még a kezüket is vékony, áttetsző kesztyű takarta.

Trevize, csak úgy mellékesen intett, s a mozdulata tévedhetetlenül fejezte ki nyers óhaját, hogy álljanak félre az útból.

A robotok nem mozdultak.

Trevize fojtott hangon szólt oda Peloratnak:

— Öntse szavakba, Janov. Legyen határozott.

Pelorat megköszörülte a torkát, s a hangját merőben szokatlan baritonná mélyítve lassan beszélni kezdett, miközben legalább olyan határozott hessegető mozdulatokat tett, mint az imént Trevize. Erre az egyik robot, amely egy árnyalattal mintha magasabb lett volna a többinél, tett valami ridegen gúnyos megjegyzést.

Pelorat Trevize-hoz fordult.

— Azt hiszem, azt mondja, hogy mi Külvilágiak vagyunk.

— Mondja meg nekik, hogy emberek vagyunk, és engedelmességgel tartoznak nekünk.

A robot ekkor furcsa, de érthető galaktikus nyelven szólalt meg:

— Értelek, Külvilági. Beszélem a galaktikus nyelvet. Mi testőr robotok vagyunk.

— Akkor hallottátok, hogy azt mondtam, emberek vagyunk, ezért engedelmeskednetek kell nekünk.

— Arra vagyunk beprogramozva, Külvilági, hogy csak az Uralkodóknak engedelmeskedjünk. Ti nem vagytok sem Uralkodók, sem solariabeliek. Bander Uralkodó nem válaszolt az Érintkezés szokott időpontjában, ezért el kellett jönnünk, hogy közelebbről is megvizsgáljuk a dolgot. Ez a kötelességünk. Találtunk egy nem solariai gyártmányú űrhajót, több itt tartózkodó Külvilágit, és láttuk, hogy valamennyi Bander-robot leállt. Hol van Bander Uralkodó?

Trevize megrázta a fejét, és lassan, minden szavát megfontolva, így válaszolt: — sem tudunk arról, amiről beszélsz. Elromlott a hajónk számítógépe. Szándékaink ellenére találtuk magunkat e különös bolygó közelében. Leszálltunk, hogy meghatározzuk a helyzetünket. Minden robotot működésképtelenül találtunk. Semmit sem tudunk arról, hogy mi történhetett.

— Ez nem hihető válasz. Ha a birtokon minden robot hatástalanítva, van, és minden energiaszolgáltatás megszűnt, akkor Bander Uralkodó minden bizonnyal halott. Nem logikus az a feltételezés, hogy véletlenül éppen akkor halt meg, amikor ti földet értetek. Kell lennie valami okszerű összefüggésnek.

Trevize ösztönösen is úgy válaszolt, hogy zavart keltsen és jelezze, hogy idegen lévén nem érti a helyzetet, tehát ártatlan:

— De hát nem szűnt meg az energiaellátás. Te és a többiek működtök.

— Mi testőr robotok vagyunk — felelte a robot. — Nem tartozunk egyik Uralkodóhoz sem. A bolygóhoz tartozunk. Nem az Uralkodók működtetnek, atommeghajtásúak vagyunk. Újra megkérdezem, hol van Bander Uralkodó?

Trevize körülnézett. Pelorat nyugtalannak látszott, Bliss összeszorította az ajkát, de nyugodt maradt. Fallom reszketett, de Bliss keze megérintette a vállát, mire kissé összeszedte magát, s az arca is kisimult. (Bliss lecsillapította volna?)

— Még egyszer és utoljára megkérdezem, hol van Bander Uralkodó? — kérdezte a robot.

— Nem tudom — felelte Trevize mogorván. A robot bólintott, mire társai közül ketten gyors léptekkel távoztak. A robot folytatta:

— Testőrtársaim átkutatják az udvarházat. Addig én folytatom a kihallgatást. Add át nekem a tárgyakat, melyeket az oldaladon viselsz.

Trevize hátrált egy lépést.

— Azok ártalmatlanok.

— Ne mozdulj még egyszer. Nem kérdeztem, hogy ártó vagy ártalmatlan természetűek-e. Kértem őket.

— Nem.

A robot villámgyorsan előrelépett, karja mozdulata csak egy villanás volt, Trevize nem is látta, mi történik. A robot megragadta a vállát, s egyre erősebben nyomta lefelé. Trevize térdre esett.

— A tárgyakat — mondta a robot, és nyújtotta a másik kezét.

— Nem — zihálta Trevize.

Bliss odaugrott, kihúzta a sugárpisztolyt a tokjából, és mielőtt a robot markában lévő Trevize megakadályozhatta volna, már nyújtotta is a robot felé.

— Itt van, Testőr — mondta —, és ha várasz még egy pillanatot, itt a másik is. És most ereszd el a társamat.

A robot, mindkét kezében a fegyverekkel, visszalépett, Trevize pedig lassan, a fájdalomtól eltorzult arccal, bal vállát nyomkodva, fölemelkedett.

(Fallom halkan nyöszörgőit. Pelorat végső kétségbeesésében fölkapta, és erősen magához szorította.)

Bliss dühösen súgta oda Trevize-nak:

— Miért veszi fel a harcot vele? Két ujjal megölheti magát.

Trevize felmordult, majd összeszorított foggal súgta vissza:

— Miért nem bánik el *maga* vele?

— Próbálom. Időbe telik. De az agya olyan erősen be van programozva, hogy nem férek *hozzá.* Tanulmányoznom kell. Húzza az

időt.

— Ne tanulmányozza az agyát. Csak pusztítsa el — mondta Trevize majdnem hangtalanul.

Bliss szeme a robotra villant. Az elmerülten vizsgálgatta a fegyvereket, miközben a másik, aki ott maradt mellette, a Külvilágokat tartotta szemmel. Láthatóan egyiküket sem érdekelte, mit sutyorog egymás között Trevize és Bliss.

— Nem. Semmi rombolás — jelentette ki Bliss. — Az első világon már elpusztítottunk és megsebesítettünk egy-egy kutyát. És tudja, mi történt ezen a világon. (Újabb gyors pillantás a testőr robotokra.) Gaia nem pusztítja fölöslegesen az életet és az értelmet. Időre van szükségem, hogy békésen elintézzem.

Hátralépett, és mereven nézett a robotra.

— Ezek fegyverek — mondta a robot.

— Nem — felelte Trevize.

— De — mondta Bliss —, csak már nem használhatók. Nincs bennük töltés.

— Valóban? Miért hordasz olyan fegyvereket, amelyekben nincs töltés? Lehet, hogy mégis működnek? — Kézbe vette az egyik fegyvert, s hüvelykujját a megfelelő helyre tette. — Így kell működtetni?

— Igen — felelte Bliss. — A gomb megnyomásával hozhatnád működésbe, ha Volna benne energia… de nincs.

— Biztos? — A robot Trevize-ra irányozta a fegyvert.

— Még most is azt mondod, nem történik semmi, ha működésbe hozom?

— Nem fog működni — állította Bliss.

Trevize megdermedt, hang sem jött ki a torkán. A sugárpisztolyt megnézte, miután Bander ártalmatlanná tette, és az tökéletesen néma volt, de a robot az idegkorbácsot tartotta a kezében. Azt pedig nem ellenőrizte.

Ha csak egy picinyke energia maradt is benne, annyi is elég a fájdalomérző idegek stimulálására, és amit érezni fog, ahhoz képest a robot szorítása amolyan gyengéd paskolás volt.

Valaha a Tengerészeti Akadémia hallgatójaként, mint minden kadét, Trevize is kénytelen volt elviselni az idegkorbács legenyhébb ütését. Csak hogy megtudják, milyen érzés. Úgy érezte, több tapasztalatra semmi szüksége.

A robot megnyomta a gombot, s Trevize egy pillanatra fájdalmas merevséget érzett a tagjaiban — aztán lassan ellazított. A korbács is tökéletesen üres volt.

— A robot Trevize-ra bámult, majd ledobta a fegyvereket.

— Hogy lehet, hogy ezekből kiszívták az energiát? — kérdezte szigorúan. — Ha nem használhatók, akkor miért hordod őket

magadnál?

— Megszoktam a súlyukat, ezért üresen is viselem őket mindenütt — válaszolta Trevize.

— Ennek semmi értelme — jelentette ki a robot.

Mindnyájan le vagytok tartóztatva. Itt tartalak benneteket további kihallgatásra, és ha az Uralkodók úgy határoznak, megszüntetjük a működéseteket. Hogy kell kinyitni a hajót? Át kell kutatnunk.

— Nem lesz benne köszönet — mondta Trevize. — Nem fogjátok megérteni.

— Ha én nem is, az Uralkodók meg fogják érteni.

— Ők sem fogják megérteni.

— Akkor majd te elmagyarázod nekik, hogy megértsék.

— Én ugyan nem.

— Akkor megszüntetjük a működésedet.

— Ha hatástalanítotok, azzal még nem kaptok magyarázatot, és az az érzésem, ha elmagyarázom, akkor is hatástalanítotok.

— Folytassa — súgta Bliss. — Kezdem érteni az agyműködését.

A robot ügyet sem vetett Blissre. (Vajon a lány intézte így, töprengett Trevize, és vadul kívánta, bárcsak így volna.) Továbbra is kizárólag Trevize-ra összpontosított.

— Ha nehézségeket támasztasz, akkor részlegesen fogunk hatástalanítani. Kárt okozunk benned, s akkor majd kénytelen leszel elmondani mindazt, amit tudni akarunk.

— Várj, ezt nem tehetitek! — kiáltott fel hirtelen Pelorat, félig sírós hangon. — Testőr, ezt nem tehetitek!

— Minden részletre kiterjedő utasításaim vannak — válaszolta a robot higgadtan. — Megtehetem. Természetesen csak annyira rongálom meg, hogy a szükséges fel világosítást azért még megkaphassuk.

— De nem teheted. Mondom, hogy nem. Én Külvilági vagyok, és a két társam is az. De ez a gyerek — nézett Pelorat Fallomra, aki még mindig a karjában volt — solarialakó. Ő majd megmondja, mit kell tenned, és neki engedelmességgel tartozol.

Fallom Peloratra nézett, de nyitott szemében nem volt értelem.

Bliss hevesen megrázta a fejét, de Pelorat értetlenül bámult rá.

A robot tekintete egy pillanatra megpihent Fallomon. Aztán azt mondta:

— A gyerek nem számít. Nincs transzduktorlebenye.

— Még nincs teljesen kifejlődve — vitatkozott Pelorat —, de idővel lesz neki. Ő solariai gyerek.

— Valóban gyerek, de teljesen kifejlett transzduktorlebenyek híján nem nevezhető solarialakónak. Az utasításait nem kell követnem, és védelmeznem sem kell őt.

— De hiszen ő Bander Uralkodó utóda!

— Igazán? Honnan tudod?

Pelorat hebegni kezdett, mint mindig, ha túl komoly dologról esett szó:

— Mi-mi-miféle m-más gyerek lehetne m-még ezen a birtokon?

— Honnan tudod, hogy nincs belőlük egy tucatnyi?

— Láttál itt más gyereket?

— Most én kérdezek.

Ebben a pillanatban a robot figyelmét elterelte a társa, amely megérintette a karját. A kettő, akit leküldték az udvarházba, gyors futólépésben jött vissza, ami kétségtelenül szokatlan viselkedés volt a részükről.

Csend volt, amíg oda nem értek, s akkor az egyik solar nyelven beszélni kezdett — s szavai nyomán mintha mind a négy robot elvesztette volna a rugalmasságát. Egy másodpercre ellankadtak, szinte lekókadtak.

— Megtalálták Bandert — mondta Pelorat, még mielőtt Trevize csendre inthette volna.

A robot lassan megfordult, s amikor megszólalt, a mássalhangzói elmosódottak voltak:

— Bander Uralkodó halott. Az iménti megjegyzésből ítélve tudtatok róla. Hogy történhetett ez meg?

— Honnan tudhatnám? — kérdezte vissza Trevize kihívóan.

— Ti tudtátok, hogy meghalt. Tudtátok, hogy ott van. Honnan tudtátok, ha nem jártatok odalent, ha nem ti vetettetek véget az életének? — A robot kiejtése újra tökéletes volt; kibírta és feldolgozta a csapást.

— Hogyan ölhettük volna meg Bandert? — kérdezte akkor Trevize. — A transzduktorlebenyei révén egy pillanat alatt megsemmisíthetett volna bennünket.

— Honnan tudod, hogy mire képesek vagy nem képesek a transzduktorlebenyek?

— Épp most említetted a transzduktorlebenyeket.

— Csak említettem, semmi többet nem tettem. Nem részleteztem, mik a sajátosságai vagy a képességei.

— Megálmodtam a feleletet.

— Ez a válasz nem hihető.

— Ahogy a feltételezés sem, hogy mi okoztuk volna Bander halálát.

— És egyébként is — kottyantott közbe Pelorat —, ha Bander Uralkodó meghalt, akkor mostantól kezdve Fallom Uralkodó irányítja a birtokot. Itt az Uralkodó, neki tartoztok engedelmességgel.

— Már elmagyaráztam — mondta a robot —, hogy egy fejletlen transzduktorlebenyekkel rendelkező utód nem solarialakó. Nem lehet Örökös, ezért egy megfelelő életkorú Másik Örökös fog betelepedni,

mihelyt jelentjük ezt a szomorú eseményt.

— Mi lesz Fallom Uralkodóval?

— Nincs Fallom Uralkodó. Csak egy gyerek van, és abból fölösleggel rendelkezünk. Meg lesz semmisítve.

— Ne merészeld! Ez egy gyerek! — szólt rá Bliss erélyesen.

— Nem feltétlenül én végzem el a feladatot — mondta a robot —, és nyilvánvalóan nem én hozom a döntést. Majd az Uralkodók határoznak. Mindenesetre tudom, hogyan szoktak határozni olyan időkben, amikor túl sok a gyerek.

— Nem. Azt mondom, nem.

— Fájdalommentes lesz… De újabb hajó közeledik. Most az a legfontosabb, hogy bemenjünk az egykori Bander-udvarházba, s összehívjuk a holovíziós Tanácsot. Az fogja kijelölni az Örököst, s azt is eldönti, hogy mi legyen veletek. Adjátok ide a gyereket.

Bliss kikapta Pelorat karjából a félig alélt Fallomot. Szorosan magához ölelte, s bár alig tudta megtartani a vállán, azt kiáltotta:

— *Hozzá* ne nyúlj ehhez a gyerekhez!

Az előrelépő robot karja ismét villámgyorsan kilendült, hogy megragadja Fallomot. Bliss félreugrott, még mielőtt a robot elérhette volna, ám a robot továbbra is előremozgott, mintha Bliss még mindig ott állna előtte. Mereven hajolt előre forgócsapként működő lábujjain, aztán arcra bukott. A másik három mozdulatlanul állt, szemük élettelenné változott.

Bliss zokogott, leginkább dühében.

— Már majdnem megtaláltam az irányítás módját, és nem hagyott rá időt. Nem tehettem mást, le kellett sújtanom, és most mind a négy működésképtelenné vált. Szálljunk fel a hajóra, mielőtt földet ér a másik. Túl beteg vagyok, most nem tudnék szembenézni újabb robotokkal.

Ötödik rész
MELPOMENIA

TIZENHARMADIK FEJEZET
El a Solariától

56.

Eszüket vesztve menekültek. Trevize felkapta haszontalan fegyvereit, kinyitotta a légzsilipet, és mind betódultak. Csak amikor maguk alatt hagyták a felszínt, vette észre, hogy Fallomot is elhozták.

Valószínűleg nem menekülnek meg, ha a solariai légi jármű nem annyira kezdetleges, mint amilyen volt: rengeteg időbe telt, míg leereszkedett és földet ért. A *Távoli csillag* számítógépének ezzel szemben gyakorlatilag nem volt szüksége időre, hogy a gravitikus hajót függőlegesen felröpítse.

De bár a gravitációs kölcsönhatás s az ennek következtében fellépő tehetetlenség kiiktatása kiküszöbölte az ilyen gyors felszállással együtt járó sebesség egyébként elviselhetetlen hatásait, a légellenállással továbbra is számolni kellett. A külső burkolat hőmérséklete határozottan gyorsabb ütemben emelkedett, mint amit a haditengerészeti szabályzatok (ez esetben a hajószabványok) elviselhetőnek mondtak volna ki.

Mialatt emelkedtek, látták, hogy a második solariai hajó is földet ér, és hogy újabbak is közelednek. Vajon hány robottal tudott volna Bliss elbánni, jutott Trevize eszébe, s végül arra az álláspontra jutott, hogy elvesztek volna, ha még tizenöt percig a felszínen maradnak.

Kiérve az űrbe (de mindenesetre elég messze, hiszen még ott úsztak körülöttük a bolygó exoszférájának vékony foszlányai), Trevize az éjszakai félteke irányába fordult. Egy ugrás volt az egész, hiszen már alkonyodott, amikor otthagyták a felszínt. Sötétben a *Távoli csillag* hamarabb lehűlhetett, hogy aztán lassú csigavonalban folytathassa az útját, elszakadóban a bolygótól.

Pelorat kijött a szobából, melyen Bliss-szel osztozott.

— A gyerek most már normálisan alszik — mondta.

— Megmutattuk neki, hogyan használja a mosdót, s minden további nélkül megértette.

— Nem lep meg. Hasonló berendezéssel az udvarházban is találkozhatott.

— Én ott semmi ilyesmit nem láttam, pedig kerestem — mondta Pelorat mély meggyőződéssel. — Épp a kellő pillanatban értünk vissza a hajóra, már. ami engem illet.

— Mindannyian így vagyunk vele. De miért hoztuk magunkkal a gyereket. Pelorat bocsánatkérően vonta fel a vállát.

— Bliss nem hagyta volna ott. Úgy érezhette, megment egy életet

cserébe azért, amit elvett. Nem képes elviselni…

— Tudom — vágott közbe Trevize.

— Nagyon furcsa formájú gyerek — jegyezte meg Pelorat.

— Annak kell lennie, ha egyszer hermafrodita — szögezte le Trevize.

— Tudja, vannak heregolyói.

— Aligha lehetne meg nélkülük.

— És van még valamije, amit nem tudok másképp meghatározni, mint egy nagyon kicsi vaginát.

— Undorító — fintorgott Trevize.

— Én nem mondanám, Golan — tiltakozott Pelorat.

— Alkalmazkodott a szükségleteihez. Csak egy megtermékenyített petesejtet vagy valami aprócska embriót hoz a világra, amely laboratóriumi körülmények között fejlődik, tovább, a robotok gondviselése mellett.

— És mi történik, ha a robotrendszerük meghibásodik? Akkor többé nem is tudnak létrehozni életképes fiatalokat.

— Bármelyik világ kerülhet súlyos helyzetbe, ha a társadalmi felépítése teljesen tönkremegy.

— Nem mintha megszakadna a szívem a solarialakókért.

— Hát — ismerte el Pelorat —, bevallom, nem látszott valami vonzó világnak — legalábbis számunkra. De csak az emberek és a társadalmi berendezkedésük volt tökéletesen idegen, drága öregem. De ha elvonatkoztatunk az emberektől és a robotoktól, a világ máskülönben…

— Éppúgy széteshet, ahogy az Aurórán már tapasztaltuk is a jeleit — vágott közbe Trevize. — Bliss hogy van, Janov?

— Attól tartok, kimerült. Most alszik. Nagyon nehéz dolga volt, Golan.

— Ami azt illeti, nekem sem volt egy örömmámor.

Trevize becsukta a szemét, és arra gondolt, ő is megérdemelne egy kis alvást, és sort is kerít rá, mihelyt végképp megbizonyosodik róla, hogy a solarialakóknak nincsenek űrhajóik. A számítógép mindeddig semmiféle mesterségesen előállított tárgy jelenlétét nem észlelte az űrben.

Keserű szájízzel gondolt az eddig meglátogatott két Térutas bolygóra. Az egyiken ellenséges vadkutyákkal, a másikon magányos és ellenséges hermafroditákkal találkoztak — de egyik sem adott még csak halvány utalást sem a Föld lehetséges hollétére. A két látogatás egyetlen kézzelfogható eredménye: Fallom.

Kinyitotta a szemét. Pelorat azóta is ott ült a számítógép másik oldalán, és komoly tekintettel figyelte őt.

— Ott kellett volna hagynunk ezt a solariabeli gyereket — jelentette ki Trevize hirtelen támadt meggyőződéssel.

— Megölték volna szegénykét — mondta Félórát.

— Akkor is ahhoz a világhoz tartozik — erősködött Trevize. — Annak a társadalomnak a része. Az, hogy halálra ítélik, csak mert fölöslegessé vált, szintén része a világnak, amelybe beleszületett.

— Ó, drága barátom, ez a fajta szemlélet szívtelenségre vall.

— *Racionális* gondolkodásra vall. Azt sem tudjuk, hogyan kell gondját viselni, és könnyen meglehet, hogy hosszú sínylődés után a végén mégiscsak elpusztul. Például mit eszik az ilyen?

— Gondolom, mindent, amit mi, öregem. A gond tulajdonképpen az, hogy mit eszünk *mi?* Mennyink van még a készletből?

— Rengeteg. Rengeteg. Még az új utast is beleszámítva.

Pelorat nem látszott felhőtlenül boldognak e megjegyzés hallatán.

— Meglehetősen egyhangúvá vált a koszt — panaszolta. — A Comporellonon kellett volna újítanunk… nem mintha olyan kitűnő konyhájuk lett volna.

— Nem állt módunkban. Ha emlékszik még, elég sietősen távoztunk, ahogy az Auróráról is, nem beszélve a Solariáról. De mit számít egy kis egyhangúság? Elrontja ugyan az ember örömét, de életben tartja.

— Ha szükségünk volna rá, fel tudnánk frissíteni a készleteinket?

— Bármikor, Janov. Kicsiny hely a Galaxis, ha a hajónk gravitikus, a meghajtásunk pedig hipertéri. Napok alatt elérhetünk bárhova. Csak az a baj, hogy a fél Galaxist riadóztatták, hogy figyeljék a hajónkat, így most egy ideig inkább nem kerülnék a szemük elé.

— Azt meghiszem. Bandert mintha egyáltalán nem érdekelte volna a hajónk.

— Lehet, hogy tudatosan hagyta figyelmen kívül. Gyanítom, hogy a solarialakók régen felhagytak már az űrhajózással. Leghőbb vágyuk, hogy békén hagyják őket, és aligha élvezhetnék az elszigeteltség biztonságát, ha örökké ide-oda utazgatnának az űrben, s ezzel kikürtölnék, hogy ők is a világon vannak.

— És most mit fogunk csinálni, Golan?

— Van egy harmadik világ, ahová el kell látogatnunk — válaszolta Trevize.

— Az első kettő alapján *attól* sem sok jót remélek — ingatta a fejét Pelorat.

— Pillanatnyilag én sem, de mihelyt aludtam egy szemhunyásnyit, odaülök a számítógéphez, és betáplálom az útvonalunkat ehhez a harmadik világhoz.

57.

Trevize jóval tovább aludt, mint gondolta, de végtére is mindegy volt. A hajó fedélzetén megszűnt a nappalok és éjszakák normális

váltakozása, és a huszonnégy órás ritmus sohasem működött tökéletesen. Az órák azzal teltek, amire szánták őket. Trevize és Pelorat (és különösen Bliss) minden további nélkül borították fel az úgynevezett napirendet, már amennyiben ez a napirend az étkezést és az alvást jelentette.

Trevize még vakarózás közben is azon töprengett, ne aludjon-e még egy vagy két órát (a vízzel való takarékoskodás céljából tanácsosabb volt levakarni, mintsem leöblíteni a szappanhabot), amikor megfordulván szembetalálta magát Fallommal, aki tágra nyílt szemmel bámulta, s közben ugyanolyan meztelen volt, mint ő.

Akaratlanul is hátraugrott, amitől — tekintve a meglehetősen szűkre szabott utasteret — alaposan be is ütötte magát valamibe. Felnyögött.

Fallom kíváncsian bámult rá, és rámutatott Trevize péniszére. Bár a szavait nem lehetett érteni, a viselkedése hitetlenkedésről árulkodott. Trevize nem tehetett mást, ha meg akarta őrizni saját lelki békéjét, mint hogy a kezével eltakarja a péniszét.

Akkor Fallom megszólalt élesen csipogó hangján:

— Üdvözöllek.

Trevize kissé megrökönyödött, hogy a gyerek váratlanul galaktikus nyelven szólalt meg, de az egész úgy hangzott, mintha betanulta volna.

Fallom folytatta, lelkiismeretesen ejtve ki minden egyes szót:

— Bliss-mond-te-mos-engem.

— Igen? — kérdezte Trevize, s a kezét Fallom vállára tette.

— Te-itt-maradsz.

A padlóra bökött, és Fallom természetesen rögtön odanézett, ahová az ujj mutatott. Látszott rajta, hogy semmit sem ért.

— Ne mozdulj — mondta Trevize, erősen megfogva a gyerek mindkét karját, s úgy nyomta az oldalához, hogy az egyértelműen sugallja a mozdulatlanságot. Sietősen megszárítkozott, belebújt az alsónadrágjába, majd a pantallójába.

Kilépett és elüvöltötte magát:

— Bliss!

Nehezen távolodhatott volna el bárki is a hajón négy méternél messzebbre a másiktól, így aztán Bliss azonnal megjelent a szobája ajtajában. Mosolyogva szólt:

— Engem hívott, Trevize, vagy a lágy szellő sóhaját hallottam a hullámzó fű felett?

— Ne viccelődjünk, Bliss. Mi ez? — Hüvelykujjával a válla mögé bökött.

Bliss elnézett mellette, majd így felelt:

— Nos, annak az ifjú solarialakónak látszik, akit tegnap hoztunk a hajóra.

— Hozott *a* hajóra. Miért akarja, hogy én mossam le?

— Azt gondoltam, maga is akarja. Nagyon éleselméjű teremtés. Ragadnak rá a galaktikus nyelv szavai. Amit egyszer elmagyarázok neki, többé nem felejti el. Persze, az én segítségemmel.

— Ez csak természetes.

— Igen. Most nyugodt lelkiállapotban tartom. Amikor azok a zavaros események zajlottak a bolygón, akkor bódulatban tartottam. Arról is gondoskodtam, hogy egy jó nagyot aludjon itt a hajón, és mindent megteszek, hogy eltereljem a figyelmét elvesztett robotjáról, Jembyről, amelyet, úgy látom, nagyon szeretett.

— Hogy végül itt is jól érezze magát, gondolom.

— Ezt szeretném. Alkalmazkodóképes, hiszen fiatal, és én is erre bátorítom, már amennyire befolyásolni merem az elméjét. Meg akarom tanítani a galaktikus nyelvre.

— Akkor mossa le *maga.* Megértette? Bliss vállat vont.

— Lemosom, ha ragaszkodik hozzá, de azt szerettem volna, ha mindannyiunkkal barátságot köt. Hasznos volna, ha mindhárman betölthetnénk a szülői funkciókat. Ebben azért maga is együttműködhetne.

— Ennyire azért nem. És ha lemosta, szabaduljon meg tőle. Beszélni szeretnék magával.

Bliss hangja hirtelen érezhetően ellenségessé vált.

— Hogy érti azt, hogy szabaduljak meg tőle?

— Nem úgy gondoltam, hogy lökje ki a légzsilipen. Úgy értettem, hogy tegye be a szobájába. Ültesse le egy sarokba. Beszélni akarok magával.

— Állok rendelkezésére — mondta a lány hűvösen.

Trevize utána bámult, ügyelve, nehogy a haragja rögtön elpárologjon, aztán belépett a vezérlőfülkébe, és bekapcsolta a megfigyelőernyőt.

Balra látszott a Solaria fénylő sarlóval díszített sötét korongja. Trevize mindkét kezét az asztalra helyezte, hogy kapcsolatba lépjen a számítógéppel, s dühe szinte azonnal lecsillapodott. Csak nyugodt elmével lehetett hatásosan összekapcsolódni a számítógéppel, s ez a fajta kézfogás immár feltételes reflexként váltotta ki belőle a józan komolyságot.

A hajó és a bolygó közti térben egyetlen ember készítette tárgy sem mutatkozott. A solarialakók (vagy inkább a robotjaik) nem tudták vagy nem akarták üldözőbe venni.

Nagyon helyes. Akkor kiléphet az éjszaka árnyékából. Hiszen így is, úgy is eltűnik előlük, ahogy a Solaria korongja egyre kisebb lesz, akárcsak az a távolabbi, de sokkal nagyobb korong, a nap, amely körül a bolygó kering.

Utasította a számítógépet, hogy a bolygósíkból is emelje ki a

hajót, amely így nagyobb biztonsággal gyorsulhat fel. Akkor még hamarabb elérhetnek oda, ahol a kellőképpen alacsony térgörbület biztonságossá teszi az ugrást.

És mint ilyen esetekben oly sokszor, megint belefeledkezett a csillagok látványába. Szinte megbabonázták nyugodt változatlanságukkal. A távolság elfedte örvénylő, ingatag természetüket, s nem látszottak egyébnek apró fénypontoknál.

Az egyik ilyen pont lehet az a nap, amely körül a Föld forog — az eredeti nap, melynek sugárzása megszülte az életet, s jótékony hatására kifejlődött az emberiség.

Persze, ha a Térutazók világai a csillagok világának fényes és feltűnő tagjai körül keringtek, s azok mégsem szerepeltek a számítógép galaktikus térképén, akkor ugyanez megeshetett a nappal is.

Vagy csak a Térutas világok napjait hagyták ki valami őskori egyezmény értelmében, hogy békességben magukra maradhassanak? Lehet, hogy a Föld napja mégiscsak szerepel a térképen, de semmi sem különbözteti meg azoktól a csillagoktól, melyek napszerűek ugyan, de nem kering körülöttük lakható bolygó?

Végtére is nagyjából harmincmilliárd napszem csillag létezik a Galaxisban, és ezer közül csak egynek vannak lakható bolygói. Néhány száz parszeknyi távolságon belül most is ezer ilyen lakható bolygó lehet körülötte. Vizsgálja át egyenként a napszerű csillagok bolygórendszerét?

Vagy az eredeti nap talán nem is a Galaxisnak ebben a részében van? Hány más térség vallhatja erős meggyőződéssel, hogy az *ő* szomszédságukban van, hogy *ők* az őseredeti Telepesek?

Információt keresett, és mindeddig semmit sem talált.

Nem hitte, hogy még ha alaposan átkutatják is az Aurora ezeréves romjait, találtak volna adatokat a Földről. De még jobban kételkedett abban, hogy a solarialakókat rávehettek volna bármiféle felvilágosítás megadására.

Aztán újra: ha a Földdel kapcsolatos minden információnak nyoma veszett a trantori nagy Könyvtárban; ha róla semmi adat nem maradt meg Gaia nagy közös emlékezetében, akkor nem sok esélye van rá, hogy a Térutazók elveszett világain esetleg még létező adatok a tudomására juthatnak.

És ha a vakszerencse révén mégis megtalálná a Föld napját, aztán magát a Földet, vajon nem kényszerítené-e valami erő, hogy észre se vegye, mire bukkant? És ha a Föld védekezése tökéletes? Ha saját elhatározásából bújik a teljes homályba?

Tulajdonképpen mit is keres ő?

A Földet? Vagy úgy gondolta (nem egészen érthető okból), hogy a Seldon-tervben lévő törést a Földön fogja megtalálni?

A Seldon-terv immár ötszáz éve működik: általa az emberi faj (állítólag) végül biztos révbe jut az Elsőnél hatalmasabb, nemesebb és szabadabb Második Galaktikus Birodalom méhében — és ő, Trevize, mégis ellene szavazott, mégpedig Galaxia javára.

Galaxia egyetlen hatalmas organizmus lenne, míg a Második Galaktikus Birodalom — méreteit és változatosságát tekintve bármilyen óriási is — nem több, mint az önmagához képest mikroszkopikus méretű egyéni szervezetek puszta egyesülése. Egy újabb példa az egyének olyan fajta szövetségére, amelyet az emberiség — amióta csak létezik — kialakított. A Második Galaktikus Birodalom a faj legátfogóbb és legnagyszerűbb szerveződése lehet — de akkor sem lenne más, mint e faj egy újabb szerveződése.

Ahhoz, hogy Galaxia — a faj szerveződésének ez a merőben másféle eleme — jobb legyen, mint a Második Galaktikus Birodalom, kell valami törésnek lennie a Tervben, valami olyan sajátosság, amit maga a nagy Hari Seldon sem vett figyelembe.

De ha ezt a valamit Seldon nem vette észre, hogyan tudná Trevize kisimítani a törést? Ő nem matematikus; nem tud semmit, de egyáltalán semmit a Terv részleteiről; egy szót sem értene belőle, még akkor sem, ha valaki elmagyarázná neki.

Ő csupán az alaptételeket ismeri — hogy az emberi lények óriási tömegéit érinti, s e tömegek nem ismerhetik a megvalósult következményeket. Az első alaptétel magától értetődően igaz, tekintve a Galaxis nagy népsűrűségét, a másodiknak pedig igaznak kell lennie, mivel a Terv részleteit csak a második alapítványbeliek ismerik, s titkukat, amennyire lehetett, meg is őrizték.

Ez pedig maga után vont egy eddig föl nem ismert alaptételt, egy magától értetődő és olyannyira természetesnek tartott alaptételt, hogy soha szóba se került, de még gondolni se gondoltak rá — és mégis lehet, hogy ez az alaptétel hamis volt. Márpedig ha ez az alaptétel *hamis volt,* akkor megváltozna a Terv végső következtetése, és a kívánatos jövőt nem a Birodalom, hanem Galaxia jelentené.

De hogyan lehet hamis az az alaptétel, amely annyira magától értetődő, annyira nyilvánvaló, hogy még csak említeni sem említették soha? És ha soha senki sem említette, még csak nem is gondolt rá, hogyan jöhetett rá Trevize, hogy ott van, vagy ha a létezését megsejtette is, hogyan ismerhetett rá a természetére?

Valóban ő lenne a tökéletes megérzésekkel rendelkező ember — ahogy Gaia állította? Ő, Trevize az, aki mindig tudja, hogyan kell helyesen cselekedni, még akkor is, ha fogalma sincs, miért teszi azt, amit tesz?

Most éppen sorra járja azokat a Térutas világokat, amelyekről tudomást szerzett. Valóban ezt kellett tennie? Megtalálta a választ a Térutas világokon? Vagy legalábbis a válasz első szavait?

Mi volt az Aurórán a romokon és a vadkutyákon kívül? (És nyilván más, elvadult állatokon — dühöngő bikákon? óriási patkányokon? lesből vadászó, zöld szemű macskákon? — kívül.) Solaria élt ugyan, de mi volt rajta robotokon és energiaátalakító emberi lényeken kívül? Mi köze bármelyiknek is a Seldon-tervhez, ha nem rejtőzött rajtuk a Föld hollétének a titka?

És ha igen, akkor is mi köze a *Földnek* a Seldon-tervhez? Őrültség volna az egész? Túl sokáig hallgatta és túl komolyan vette volna a saját tévedhetetlenségének agyszüleményét?

A szégyenkezés elsöprő erejű hulláma elborította, szinte elakadt belé a lélegzete. Kinézett a csillagokra — a távoli, közömbös csillagokra —, és arra gondolt: Nem lehetek más, mint a Galaxis Bolondja.

58.

Bliss hangjára riadt föl:

— Nos, Trevize, miért akart… Van valami baj? — A lány hangja elcsuklott a hirtelen támadt aggodalomtól.

Trevize fölnézett, s egy másodpercig úgy érezte, nem tudja lerázni magáról ezt a rossz hangulatot. Aztán erőt vett magán, s azt mondta:

— Nem, dehogy. Nincs semmi baj. Én… én csak elgondolkodtam. Hébe-hóba ilyesmi is megesik velem.

Kényelmetlenül érintette, hogy Bliss tud olvasni az érzelmeiben. Hogy be kell érnie az ígéretével, ami csak arról szól, hogy az agyába nem fog bepillantani.

De úgy látszott, a lány elfogadja az állítását.

— Most Pelorat van Fallommal, galaktikus kifejezéseket tanít neki — mondta. — Úgy látom, komolyabb ellenvetés nélkül eszi a mi ételeinket. De miért akart beszélni velem?

— Ne itt, ha lehet — mondta Trevize. — A számítógépnek pillanatnyilag nincs szüksége rám. Ha nem bánja, menjünk be a szobámba, az ágy be van vetve, leülhet rá, én majd a székre ülök. Vagy fordítva, ha úgy jobb magának.

— Nekem mindegy. — Egykettőre Trevize szobájához értek. A lány fürkésző szemmel nézett rá. — Már nem látszik dühösnek.

— Ellenőrzi az agyamat?

— Szó sincs róla. Ellenőrzöm az arcát.

— Nem vagyok dühös. Időnként kijövök a béketűrésből, de ez nem jelenti azt, hogy dühös vagyok. De ha nincs ellenére, volna néhány kérdés, amit meg kell beszélnünk.

Bliss letelepedett Trevize ágyára, kiegyenesítette a derekát, és széles pofacsontú arcára, sötétbarna szemébe komoly kifejezés költözött. Vállig érő fekete haja szépen meg volt fésülve, karcsú kezét

lazán az ölébe ejtette. Gyenge parfümillat lengte körül. Trevize elmosolyodott.

— Kicsípte magát. Talán azt gondolta, csak nem fogok üvöltözni egy ilyen csinos fiatal lánnyal.

— Nyugodtan előadhatja üvöltve és rikácsolva is azt, amit akar, ha ettől jobban érzi magát. Csak azt nem akarom, hogy Fallommal üvöltözzön és rikácsoljon.

— Nem állt szándékomban. Ami azt illeti, magával sem akartam üvöltözni vagy rikácsolni. Nem határoztuk el, hogy barátok leszünk?

— De igen, Trevize.

— Akkor hogy lehet, hogy annyit késlekedett, míg végre elbánt a solariai robotokkal, miután kijutottunk az udvarházból és elértük a hajót? Engem megaláztak, fizikailag is bántalmaztak, maga mégse tett semmit. S bár minden perc azzal fenyegetett, hogy újabb robotok érkeznek a helyszínre, és nem fogunk bírni a túlerővel, maga mégse tett semmit.

Bliss komolyan nézett rá, s úgy kezdett a válaszhoz, mintha elsősorban elmagyarázni s nem védeni akarná azt, amit tett.

— Nem arról van szó, hogy nem csináltam semmit, Trevize. Tanulmányoztam a testőr robotok agyát, mert meg akartam tudni, hogyan kell kezelni őket. — Tudom, mit csinált. Legalábbis maga elmondta akkor. Csak nem látom be, mi értelme volt. Miért az agyakkal pepecselt, amikor simán elpusztíthatta volna őket — ahogy végül meg is tette?

— Gondolja, hogy olyan könnyű elpusztítani egy intelligens lényt? Trevize undorral húzta el a száját.

— Ugyan már, Bliss. Intelligens *lény?* Hiszen csak egy robot volt.

— Csak egy robot? — Bliss hangjában felizzott a szenvedély. — Mindig ezzel érvel. Csak. Csak! Miért kellett volna a solarialakónak, Bandernak haboznia, hogy megöljön bennünket? Mi csak transzduktor nélküli emberi lények voltunk. Miért kellett volna egy percig is habozni, hogy sorsára hagyjuk-e Fallomot? Hiszen csak egy solariabeli volt, annak is egy éretlen példánya. Ha ki akar kiáltani csak ennek vagy csak annak bárkit vagy bármit, akit vagy amit el akar pusztítani, akkor elpusztíthat mindent, amit csak akar! Számukra mindig találhat valamilyen kategóriát.

— Ne túlozzon el egy tökéletesen helyénvaló megjegyzést csak azért, hogy nevetségessé tegye — felelte Trevize. — Az a robot csak egy robot volt. Ezt nem tagadhatja. Nem volt ember. Nem volt értelmes a mi felfogásunk szerint. Az értelem megjelenésének gépi utánzata volt.

— Milyen könnyen beszél arról, amiről semmit sem tud — vágott vissza Bliss. — Én Gaia vagyok. Igen, ugyanakkor Bliss is vagyok, de alapvetően Gaia vagyok. Egy olyan világ, amely becsben tartja és

jelentőségteljesnek ismeri el minden egyes atomját, és amely még fokozottabban érzi ezt atomjai bármilyen szerveződése láttán. Én(mi)Gaia nem egykönnyen pusztít el egy szervezetet, de boldogan építené be egy még teljesebb szerveződésbe — feltéve, ha ezzel nem árt az egésznek.

Az általunk ismert legmagasabb rendű szerveződés értelmet teremt, és az értelem elpusztításának kényszere a legfájóbb kényszer. Hogy gépi vagy biokémiai eredetű értelemről van-e szó, az aligha nyom valamit is a latban. Tény, hogy a testőr robot olyanfajta intelligenciát képviselt, amivel én(mi)Gaia még sohasem találkozott. Gyönyörűség volt megismerkedni vele. Megölni pedig elképzelhetetlen — legföljebb a közvetlen életveszély pillanatában.

— Három magasabb rendű értelem forgott veszélyben — jegyezte még Trevize szárazon —, a saját személye, Peloraté, azé az emberé, akit szeret, és ha nem haragszik meg, hogy szóba hozom, az enyém.

— Négy! Mindig megfeledkezik Fallomról. Még nem volt szó veszélyről. Én úgy ítéltem meg. Hallgasson ide. Tegyük fel, hogy meglát egy festményt, egy értékes, művészi mestermunkát, amely halálos veszedelmet hoz magára. Mindössze annyit kell tennie, hogy hoz egy óriási ecsetet, belemártja valami festékbe, aztán vaktában nekiesik, bemázolja a képet, amely így örökre megsemmisül, és maga biztonságba kerül. De tegyük fel, hogy maga ehelyett gondosan szemügyre veszi a képet, majd itt egy leheletnyi festéket, ott egy foltot tesz hozzá, amott egy icipicit levakar róla, és ezzel sikerül annyira megváltoztatnia, hogy a halált elkerülje, a festmény remekmű voltán mégse essék csorba. Természetesen a módosítást csak a leglelkiismeretesebb gondossággal lehet végrehajtani. Ehhez idő kell, nem vitás, de ha van rá idő, talán megmentheti a festményt is meg az életét is.

— Lehetséges — mondta Trevize. — De maga a végén jóvátehetetlenül elpusztította a festményt. Jött a széles ecset, és letörölte a csodálatos színeket és a formák végtelen gazdagságát. És maga habozás nélkül hajlandó volt erre is, amikor egy kis hermafrodita élete forgott kockán, holott nem indította meg, amikor akár a mi, akár a maga élete került veszélybe.

— Mi, Külvilágiak még akkor sem voltunk olyan *közvetlen* veszedelemben, mint abban a pillanatban Fallom — én legalábbis úgy láttam. Választanom kellett a testőr robotok és Fallom között, és miután nem volt vesztegetni való időm, Fallomot kellett választanom.

— Erről van szó, Bliss? Hogy gyors fejszámolás után döntött az egyik agy javára a másik ellenében, mert azonnal átlátta, melyik a bonyolultabb és értékesebb?

— Igen.

— És ha én azt mondom magának — folytatta Trevize —, hogy

akkor csak egy gyerek állt maga előtt, egy halálra ítélt gyerek? Hogy felülkerekedett magában az ösztönös anyai érzés, és megmentette őt, noha korábban, amíg csak három felnőtt élete forgott kockán, megpróbált minden szempontot figyelembe venni?

Bliss enyhén elpirult.

— Lehet, hogy ilyesmi is volt benne; de nem úgy, hogy ilyen gunyorosan beszélhetne róla. Volt mögötte józan megfontolás is.

— Kétlem. Ha lett volna mögötte józan megfontolás, az is eszébe juthatott volna, hogy a gyereknek csak a saját társadalmában elkerülhetetlen és hagyományos sorsot szánják. Ki tudja, hány ezer gyereket kaszaboltak már le, hogy ne legyenek többen, mint ahány a solariaiak szerint megfelel az ő világuknak?

— Többről van itt szó, Trevize. A gyereket megölték volna, mert Örökösnek túl fiatal volt, és mindez azért történt volna, mert a szülője időnap előtt halt meg mégpedig azért, mert ezt a szülőt én megöltem.

— Megölte, amikor arról volt szó, hogy vagy ő öl, vagy őt ölik meg.

— Ez nem fontos. Azt a szülőt én megöltem. Nem tudtam volna elviselni és nem engedhettem meg, hogy az én tettem miatt elpusztítsák a gyereket. Aki által egyébként egy olyan agyat ismerhetünk meg, amilyet Gaia még sohasem tanulmányozott.

— Egy gyerekagyat.

— Nem marad örökké az. A továbbiakban ki fogja fejleszteni a kétoldali transzduktorlebenyeket. É lebenyek olyan solariai képességekkel ruházzák majd fel, amelyekkel Gaia egésze sem tud vetekedni. Engem halálosan kimerített, ha csak egy kis fényt kellett gyújtani, vagy amikor üzembe helyeztem az ajtó nyitószerkezetét. Bander el tudott látni energiával egy éppolyan bonyolult s méreteit tekintve még nagyobb birtokot, mint az a város, amelyben a Comporellonon jártunk — és közben még időnként aludt is.

— Vagyis maga az agy területén végzett alapkutatások szempontjából fontosnak tartja a gyereket.

— Bizonyos értelemben igen.

— Én nem így érzem. Én úgy fogom föl a dolgot, hogy magunkkal hoztuk a hajóra a veszélyt. Az óriási veszélyt.

— Veszélyt? Milyen értelemben? Tökéletesen alkalmazkodni fog — az én segítségemmel. Rendkívül értelmes, és a maga módján már jelzi is, hogy vonzódik hozzánk. Azt eszi, amit mi, oda megy, ahová mi, és én(mi)Gaia felbecsülhetetlen értékű tudáshoz jut az agyát illetően.

— És ha utódokat hoz a világra? Párosodnia nem kell. Önmagát termékenyíti meg.

— Még sok-sok évig nem lesz termékeny. A Térutazók évszázadokig éltek, és a solarialakók sohasem akarták gyarapítani a

számukat. A késleltetett reprodukció talán benne van a népesség génjeiben. Fallomnak még sokáig nem lesznek gyermekei.

— Honnan tudja ezt?

— Nem *tudom.* Csak próbálok logikusan gondolkozni.

— Én pedig állítom, hogy Fallom veszélyessé fog válni.

— Ezt maga nem tudja. És nem is gondolkodik logikusan.

— Érzem, Bliss, anélkül hogy tudnám az okát. Ma még. És épp maga állította, nem én, hogy a megérzéseim csalhatatlanok.

Bliss erre összevonta a szemöldökét, és látszott rajta, hogy Trevize szavai kényelmetlenül érintik.

59.

Pelorat megállt a vezérlőfülke ajtajában, s meglehetősen zavart képpel kukkantott be. Mintha azt akarná eldönteni, komolyan dolgozik-e Trevize vagy sem.

Trevize az asztalon nyugtatta a kezét, mint mindig, amikor a számítógép részévé akart válni, s tekintetét a megfigyelőernyőre függesztette. Pelorat tehát úgy döntött, hogy Trevize komolyan dolgozik; ezért aztán türelmesen, s amennyire tudott, mozdulatlanul várakozott, de legalábbis mindent megtett, hogy ne zavarja a másikat.

Végre Trevize fölnézett Peloratra. Nem mintha tökéletesen tudatára ébredt volna a jelenlétének. Valahányszor összekapcsolódott a számítógéppel, a szeme fátyolossá s kicsit életlenné vált, mintha ilyenkor másképp látna, gondolkodna, élne, mint rendesen.

De lassan bólintott Pelorat felé, mintha a másik ember látványa, ha nehezen is, de végül csak rányomódott volna a látólebenyére. Kis idő múlva fölemelte mindkét kezét, elmosolyodott, és ismét a régi önmaga volt.

— Félek, hogy zavarom, Golan — szólalt meg bocsánatkérően Pelorat.

— Nem komolyan, Janov. Csak ellenőriztem, hogy felkészültünk-e már az ugrásra. Nagyjából igen, de talán a biztonság kedvéért adok még néhány órát magunknak.

— Szerepet játszhat itt a szerencse vagy véletlen tényezők?

— Ez csak amolyan mondás — mosolygott Trevize —, de elméletben azért számolni kell véletlen tényezőkkel is. Mit forgat a fejében?

— Leülhetek?

— Persze, de menjünk át a szobámba. Hogy van Bliss?

— Remekül. — Megköszörülte a torkát. — Megint alszik. Szüksége van az alvásra, megérti, ugye?

— Tökéletesen megértem. A hipertéri távolság miatt.

— Pontosan, öregem.

— És Fallom? — Trevize ledőlt az ágyra, átengedve a széket Peloratnak.

— Azokra a könyveimre gondol, amikről a számítógépe másolatokat készített nekem? A népmesékre? Már olvassa őket. Persze, még nagyon keveset ért meg a galaktikus nyelvből, de úgy látom, szereti kiejteni a szavakat. A fiú… folyton úgy gondolok rá, mintha fiú volna. Maga szerint miért van ez, öregem?

— Talán mert maga is hímnemű — vont vállat Trevize.

— Meglehet. Tudja, hogy félelmetesen intelligens?

— Biztos vagyok benne. Pelorat elbizonytalanodott.

— Úgy érzem, maga nem nagyon kedveli Fallomot.

— Személyesen semmi kifogásom ellene, Janov. Nekem sohasem voltak gyerekeim, és nagy általánosságban sohasem kedveltem őket különösebben. Magának voltak gyerekei, ha jól emlékszem.

— Egy fiam… Gyönyörűségem telt benne, ahogy visszaemlékszem, amikor még kisfiú volt. Talán *ezen* él bennem Fallom úgy, mintha fiú volna. Visszavisz engem a negyedszázaddal ezelőtti időbe.

— Nincs ellenemre, hogy szereti, Janov.

— Maga is megszeretné, ha adna rá alkalmat magának.

— Bizonyára, Janov, és lehet, hogy egyszer még megadom magamnak ezt az alkalmat. Peloraton újra erőt vett a tétovaság.

— Azt is tudom, hogy belefáradt már a Bliss-szel való örökös vitázásba.

— Tulajdonképpen nem hiszem, hogy sokat vitatkoznánk, Janov. Végül is egész jól kijövünk egymással. Tegnap még azt is értelmesen megvitattuk — semmi kiabálás, semmi vádaskodás —, hogy miért halogatta a testőr robotok semlegesítését. Ha jól meggondolom, őrá van bízva az életünk, tehát a barátság a legkevesebb, amivel tartozom neki, nem igaz?

— Igen, ezt értem, de én a vitázáson nem a veszekedést értettem. Én a Galaxia kontra egyéniség körüli állandó szóváltásra gondoltam.

— Ó, hát arra! Gondolom, ez ezután is folytatódik — udvarias formában.

— Nem bánja, Golan, ha most én érvelek helyette?

— Teljes mértékben helyeslem. A magáévá tette Galaxia eszméjét, vagy egyszerűen boldoggá teszi, ha egyetérthet Bliss-szel?

— Őszintén szólva a magamévá tettem. Azt gondolom, hogy Galaxia az, aminek meg kellene valósulnia. Maga jelölte ki az eseményeknek ezt az irányát, és én egyre inkább meg vagyok győződve róla, hogy ez volt a helyes választás.

— Mert ezt választottam? Ez nem érv. Mondhat Gaia, amit akar, maga tudja, hogy tévedhettem is. Ne hagyja hát, hogy Bliss ezen az alapon *győzze* meg Galaxiáról.

— Nem hiszem, hogy tévedett volna. Ezt Solaria mutatta meg nekem, nem pedig Bliss.

— Hogyan?

— Nos, azzal kezdem, hogy maga meg én szigetemberek vagyunk.

— Ez az *ő* kifejezése, Janov. Én szívesebben nevezem egyénnek magunkat.

— Szemantikai kérdés, drága barátom. Nevezze, aminek akarja, mindenképpen be vagyunk zárva a saját bőrünkbe, a saját egyéni gondolataink közé, és először és legfőképpen csak magunkra gondolunk. A legfontosabb természeti törvényünk az önvédelem, még akkor is, ha ezzel a létében fenyegetünk másvalakit.

— Az ember azt is megtanulta, hogy az életét áldozza másokért.

— Ritka jelenség. Sokkal több olyan embert ismerünk, aki mások legfontosabb szükségleteit áldozza fel a saját buta szeszélye kedvéért.

— És mi köze ennek Solariához?

— Nos, a Solarián láthattuk, mivé válhatnak a szigetemberek — vagy az egyének, ha úgy jobban tetszik. A solarialakóknak még az is nehezére esik, hogy az egész világot megosszák egymással. Számukra a tökéletes elszigeteltségben leélt élet jelenti a szabadság netovábbját. Még a saját ivadékaik után sem vágyakoznak, sőt megölik őket, ha túl sokan vannak. Robotrabszolgákkal veszik körül magukat, melyeket ők látnak el energiával, így aztán, ha meghalnak, jelképes értelemben velük hal az egész hatalmas birtok is. Ez valami csodálatos dolog, Golan? Oda tudja állítani a becsületességben, kedvességben, kölcsönös törődésben páratlan Gaia mellé? Bliss ezt a témát nem vitatta meg velem. Ez az én érzésem.

— És mennyire magára vall, Janov, hogy így érez — felelte Trevize. — Osztom az érzését. A solariai társadalom szerintem is szörnyű, de nem volt mindig ilyen. Ők is földi emberektől származnak, és még közvetlenebbül a Térutazóktól, akik sokkal természetesebb életet éltek. A solarialakók, ki tudja, miért, egy olyan ösvényre léptek, amely a túlzásokig vitte el őket — de az ember nem ítélhet a túlzások alapján. Ismer-e akár egyet is a Galaxis sokmilliónyi lakott világából, ahol akár a jelenben, akár a múltban a solariaihoz hasonló vagy arra akár csak *távolról* is emlékeztető társadalom létezett volna? És vajon a Solaria kifejleszthetett volna-e ilyen társadalmat, ha nem fejelik meg robotokkal? El tudja képzelni, hogy egy egyénekből álló társadalom robotok nélkül valaha is eljuthatna a solariai szörnyűség ilyen magaslataira?

Pelorat arcán kis fintor futott át.

— Magát mintha minden ellenkezésre csábítaná, Golan… én mindenesetre úgy érzem, hogy sohasem fárad bele, hogy védje a Galaxisnak azt a típusát, amely ellen a szavazatát adta.

— Azért nem cáfolok meg mindent. *Van* ésszerű érv Galaxia

mellett, s mihelyt megtalálom, rá fogok ismerni és el fogom ismerni. Vagy talán még pontosabban fogalmazok, ha azt mondom, *ha* megtalálom.

— Gondolja, hogy esetleg nem találja meg?

— Honnan tudhatnám? — vont vállat Trevize. — Mit gondol, miért várok órákat, mielőtt megcsinálnám az ugrást, és mit gondol, miért fontolgatom teljesen fölöslegesen, hogy várjak még néhány napot?

— Maga mondta, hogy biztonságosabb, ha várunk még.

— Igen, ezt mondtam, de már most is elég nagy biztonságban volnánk. Valójában attól félek, hogy ezek az ismert koordinátájú Térutas világok végképp cserben fognak hagyni bennünket. Csak három ilyen bolygóról tudunk, közülük kettőt már magunk mögött hagytunk, de úgy, hogy hajszálon múlt, hogy ott nem vesztünk akármelyiken. Ugyanakkor semmiféle adatot nem szereztünk a Föld hollétére vonatkozóan, sőt ami azt illeti, a Föld puszta létezéséről sem. És most szembe kell néznem a harmadik és utolsó lehetőséggel — és ha azzal is felsülünk?

Pelorat felsóhajtott.

— Tudja, vannak régi népmesék — épp egy ilyet adtam most Fallomnak, hogy azon gyakoroljon —, amelyekben valaki kívánhat hármat — de csak hármat. Ezekben a mesékben a három jelentőségteljes számnak tűnik, talán mert ez az első páratlan szám, vagyis a legkisebb határozott szám. Tudja, háromból kettő győz. A lényeg az, hogy ezekben a történetekben a kívánságoknak nincs semmi értelmük. Soha senki sem kíván helyesen, amiből én mindig gyanítottam, hogy egy ősrégi bölcsességet takar, mégpedig azt, hogy a kívánságok kielégítésére kell törekedni, nem pedig… Hirtelen elhallgatott, zavarba jött.

— Bocsásson meg, öregem, csak az idejét vesztegetem. Ha kedvenc foglalatosságomról van szó, hajlamos vagyok a fecsegésre.

— Mindig érdekesnek találom, amit mond, Janov. Szeretném megérteni az analógiát. Kaptunk három kívánságot, és már felhasználtunk kettőt, de semmi hasznunk nem származott belőlük. Már csak egy maradt. Valamiképpen meg vagyok győződve róla, hogy megint kudarcot fogunk vallani, ezért halogatom ennyire. Ezért késleltetem az ugrást, ameddig csak tudom.

— Mihez kezd, ha most sem sikerül? Visszamegy Gaiára? A Terminusra?

— Ó nem — felelte halkan, a fejét rázva Trevize. — A kutatásnak folytatódnia kell… csak tudnám, hogyan.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET
A halott bolygó

60.

Trevize-on búskomorság vett erőt. Ami kevés győzelmet elért a kutatás megkezdése óta, sohasem volt végleges — épp csak elhárította velük a bukást.

Most addig halogatta az ugrást a harmadik Térutas világhoz, míg saját szorongása át nem ragadt a többiekre is. Amikor végre elszánta magát, hogy nincs mit tenni, utasítania kell a számítógépet, vezesse át a hajót a hipertéren, Pelorat komoran állt a vezérlőfülke ajtajában, Bliss-szel a háta mögött. Még Fallom is ott ácsorgóit, komolykodó képpel bámulva Trevize-ra, miközben egyik kezével erősen szorongatta Bliss kezét.

Trevize fölpillantott a számítógépről, és meglehetősen gorombán vetette oda:

— Valóságos családi fotó! — De csak a saját kényelmetlen érzéseit, öntötte szavakba.

Utasította a számítógépet, hogy az ugrás befejeztével a kérdéses naptól jóval távolabb lépjenek vissza az űrbe, mint amit a biztonság megkövetelt volna. Győzködte magát, hogy erre azért van szükség, mert már okult az előző két Térutas világon tapasztaltakból, de ezt maga sem hitte el. A lelke mélyén tudta, abban reménykedik, majd olyan messze lesz a naptól, hogy azt sem tudja megállapítani, van-e vagy nincs lakható bolygója. Akkor megint eltölthet néhány napot az űrben, mielőtt minden kiderül, és (talán) kénytelen lesz egy még keserűbb kudarccal szembenézni.

Most tehát — miközben a „családi fotóról" rászegeződtek a pillantások — vett egy mély lélegzetet, bent tartotta pár másodpercig, majd összeszorított szájjal fújta ki, mintha fütyülne, s közben megadta a gépnek a végső utasítást.

A csillagmező némán felepedt, a megfigyelőernyő kiürült, mert a térségben, ahová vitték, ritkásabbak voltak a csillagok. De ott, majdnem a középpontban, felragyogott egy fénye, csillag.

Trevize arca széles vigyorra húzódott, hiszen egyfajta győzelem volt ez is. Mert az is megeshetett volna, hogy a harmadik koordinátasor hamis, és egyáltalán nem kerül a látómezejükbe megfelelő G típusú csillag.

— Ez az. A hármas számú csillag — mondta, a másik három felé pillantva.

— Biztos benne? — kérdezte Bliss halkan.

— Figyeljék! — felelte Trevize. — Ráállítom a kiegyensúlyozott középpontú képet a számítógépben lévő galaktikus térképre, és ha az a fényes csillag eltűnik, akkor nem szerepel a térképen, tehát az, amit keresünk.

A számítógép engedelmeskedett az utasításának, és a csillag kihunyt, anélkül hogy előzőleg elhalványult volna. Kialudt, mintha soha nem is létezett volna, holott a körülötte lévő csillagmező változatlanul és közömbösen töltötte be továbbra is a teret.

— Megtaláltuk — jelentette be Trevize.

És csak kicsivel több, mint félannyi sebességgel küldte előbbre a *Távoli csillagot,* mint amekkorát az könnyedén elérhetett volna. Továbbra is kérdéses volt, van-e lakható bolygója vagy sem, és nem volt sietős, hogy a kérdésre választ kapjon. Három napig közeledhet egyfolytában, s akkor sincs rá mód, hogy ezt megállapítsa.

Valamit talán mégis meg lehetett tudni. Például azt, hogy a csillag körül egy gázóriás is kering. Nagyon messze volt a napjától, sápadt sárgán fénylő nappali féltekéjét adott helyzetükből széles sarlónak látták.

Trevize-nak nem tetszett a látvány, de nem akarta kimutatni, ezért olyan közönyösen beszélt róla, mint valami útikalauz.

— Ott kint van egy nagy gázóriás. Elég mutatós. Van egy keskeny gyűrűpárja és két méretes szatellitája, amit pillanatnyilag látni lehet.

— A legtöbb bolygórendszernek van gázóriása, nem? — érdeklődött Bliss.

— Igen, de ez a nagyok közé tartozik. A szatellitáitól való távolsága és azok forgásideje alapján majdnem kétezerszer tömörebb, mint amilyen egy lakott bolygó lehet.

— Mi a különbség? — kérdezősködött tovább Bliss. — A gázóriások azok gázóriások, mindegy, mekkorák nem? Mindig messze vannak a csillagtól, amely körül forognak, és egyrészt a méretük, másrészt a távolságuk miatt nem lakhatóak. Közelebb kell mennünk a csillaghoz, ha lakható bolygót akarunk találni.

Trevize tétovázott, majd úgy döntött, a többiek elé tárja a tényeket.

— Az a helyzet — kezdte —, hogy a gázóriások hajlamosak rá, hogy a bolygóközi teret egy jó darabon tisztára söpörjék. Azok az anyagok, amelyeket nem épít be a saját tömegébe, meglehetősen nagy halmazzá egyesülve alkotják a szatellitarendszerét. Hatalmas távolságokra megakadályoznak minden más tömörülést, vagyis minél nagyobb a gázóriás, annál valószínűbb, hogy ő lesz egy bizonyos csillag egyetlen terjedelmes bolygója. Adva van tehát egy gázóriás és a kisbolygók.

— Arra gondol, hogy itt nincs lakható világ?

— Minél nagyobb a gázóriás, annál kisebb a lakható bolygó

valószínűsége, és ez a gázóriás olyan tömör, hogy gyakorlatilag törpecsillagnak is tekinthető.

— Megnézhetjük? — kérdezte Pelorat.

Feszült figyelemmel bámulták a képernyőt mindhárman (Fallom már visszament Bliss szobájába, a könyvei közé).

A képet kinagyították, míg végül a sarló teljesen betöltötte a képernyőt. A középpontjától valamivel feljebb egy vékony, sötét vonal keresztezte a sarlót: árnyéka annak a gyűrűrendszernek, mely fényes görbületként látszódott a bolygófelszíntől kicsit távolabb, benyomulva valamicskét a sötét féltekére is, mielőtt magára is ráborult volna az árnyék.

Pelorat elbűvölve nézte.

— Ott vannak a vékony gyűrűk!

— Az átlagosnál tulajdonképpen jóval vastagabbak — igazította ki Trevize.

— A legenda szerint a Föld bolygórendszerében lévő gázóriást sokkal szélesebb, fényesebb és sokkal bonyolultabb gyűrű veszi körül, mint amilyen ez itt. A gyűrűkhöz képest az a bolygó valósággal eltörpül.

— Nem lép meg — mondta Trevize. — Ha egy történet szájról szájra száll évezredeken át, gondolja, hogy csak zsugorodni fog?

— Gyönyörű — sóhajtotta Bliss. — Ha sokáig nézi a sarlót, olyan, mintha kígyószerűen vonaglana.

— Légköri viharok — jegyezte meg Trevize. — Rendszerint jobban megfigyelhető, ha a megfelelő fényhullámot választja ki. Ki is próbálom mindjárt. — Kezét az asztalra helyezve utasította a számítógépet, hogy nézze át a színképet, s a megfelelő fényhullámnál álljon meg.

A halovány sarló olyan vad iramú színváltozásokon ment át, hogy a szem, amely követni akarta, szinte belekáprázott. Végül megállapodott egy vörösesnarancssárga árnyalatnál, és láthatóvá váltak a sarló felszínén hol föltekeredve, hol meg legombolyodva áramló csigavonalak.

— Hihetetlen — motyogta Pelorat.

— Csodálatos — lehelte Bliss.

De még mennyire hogy hihető, gondolta Trevize keserűen, és minden, csak nem csodálatos. A látvány szépségébe belefeledkezve sem Pelorat, sem Bliss nem gondolt azzal, hogy a bolygó, amit ennyire csodálnak, csak az esélyt csökkenti, hogy Trevize-nak végül sikerül kibogozni a rejtélyt. De hát miért is gondoltak volna rá? Mindketten elégedetten vették tudomásul, hogy Trevize helyesen döntött, és érzelmeikben nem voltak érintve, amikor melléje szegődtek a bizonyosságot kereső kutatóútján. Haszontalanság lett volna ezért hibáztatni őket.

— A sötét oldal sötétnek látszik — magyarázta —, de ha a szemünk csak egy kicsit is többet látna, mint amennyit a megszokott hosszúhullámú tartomány megenged, fakó, sötét, haragosvörösnek látnánk. A bolygó nagy mennyiségű infravörös sugárzást bocsát az űrbe, mert annyira tömör, hogy szinte vörösen izzó. Több, mint egyszerű gázóriás: alsóbbrendű csillag.

Várt egy kicsit, majd így folytatta:

— És most felejtsük el őt, és nézzünk egy *esetleg* létező lakható bolygó után.

— Talán van ilyen — mosolygott Pelorat. — Ne adja fel, öreg cimbora.

— Nem adtam fel — válaszolta Trevize kevés meggyőződéssel. — A bolygók elrendeződése túl bonyolult ügy, semhogy szigorú és elhamarkodott szabályokat állapíthatnánk meg róla. Csak lehetőségekről beszélhetünk. A valószínűség csak csökken attól, hogy ez az óriás idekint van, de nem szűnik meg teljesen.

— Miért nem így gondolkodik felőle? — kérdezte Bliss. — Ha egyszer az első két koordinátasor alapján valóban rátalált a Térutazók egy-egy bolygójára, ez a harmadik, amely már meg is adta a megfelelő csillagot, nyilván adni fog lakható bolygót is. Miért beszél hát valószínűségről?

— Nagyon remélem, hogy igaza van — válaszolta Trevize, aki korántsem vigasztalódott meg. Újra csak azzal az érzéssel ült vissza pilótaszékébe, hogy aki életében akár egyszer is vezetett már ilyen fejlett számítógéppel vezérelt hajót, az többé soha, de *soha* nem képes mást típusút vezetni.

El tudná-e viselni, ha egyszer megint neki kellene elvégeznie a számításokat? El tudná-e viselni, ha megint számolnia kellene a gyorsulással, tehát elviselhető szint alá kellene szorítania azt? Minden valószínűség szerint megfeledkezne róla, és addig nyomná az energiát, míg maga és a többi fedélzeten tartózkodó a falra kenődne.

Nos, továbbra is ezt a hajót fogja vezetni — vagy egy pontosan ugyanilyet, feltéve, hogy ennyi változást is képes lenne elviselni — az idők végezetéig.

És mivel el akarta terelni a gondolatait a lakható bolygóról, akár van, akár nincs, azon kezdett mélázni, vajon miért inkább a bolygósík fölötti pályára irányította a hajót, és nem alá? Ha semmi sem indokolja, hogy egy sík alá menjenek, a pilóták szinte mindig fölé kormányoznak. Miért?

És ha már itt tartunk, miért kell az egyik irányt föntinek, a másikat meg lentinek kikiáltani? A tér szimmetriájában az ilyesmi pusztán megegyezés kérdése.

Ugyanígy mindig meg kellett állapítania, hogy a megfigyelt bolygó milyen irányban forog a saját tengelye és a napja körül. Ha

mindkettő az óra járásával ellenkező volt, akkor az ember felemelt karja északra mutatott, a lába ugyanakkor délre. És Galaxis-szerte fönt ábrázolták északot, lent pedig délt.

Pedig ez is csak amolyan hallgatólagos megállapodás volt, az ősködökig visszamenőleg, és szolgaian másolták azóta is. Ha az ember úgy nézett egy ismerős térképet, hogy azon a dél volt fölül, hát nem ismerte föl. Meg kellett fordítania, hogy eligazodjon rajta. És amikor minden azonossá vált önmagával, az ember északnak fordult — és „fölfelé".

Eszébe jutott a csata, melyet a háromszáz évvel ezelőtt élt császári tábornok, Bel Riósé vívott: egy kritikus pillanatban a bolygósík alá irányította a századát, és lecsapott az ott készületlenül várakozó hajórajra. Egyesek szerint tisztességtelen manőver volt — ezek, persze, a vesztesek oldalán álltak.

Egy ilyen ősrégi eredetű és nagy hatású megegyezés csakis a Földön keletkezhetett — és innen Trevize már egyetlen gondolattársítással visszajutott a lakható bolygó kérdéséhez.

Pelorat és Bliss nem tudta levenni a szemét a gázóriásról, amely lassú fordulással készült egy lomhánál is lomhább hátrabukfencre. A napfényes terület mindjobban kiszélesedett, és — minthogy Trevize a narancsvörös hullámhosszon rögzítette a színképet — mind őrültebbé és fékevesztettebbé vált a felszín viharos vonaglása.

De akkor beténfergett Fallom, és Bliss úgy döntött, ideje, hogy a gyerek is meg ő is szundítsanak egyet.

Trevize odaszólt Peloratnak, aki ott maradt vele:

— El kell szakadnom a gázóriástól, Janov. Parancsot kell adnom a számítógépnek, hogy minden erejével a megfelelő nagyságú gravitációs radarjel keresésére összpontosítson.

— Hát hogyne, öreg cimbora — válaszolta Pelorat.

Ennél azért bonyolultabb volt a dolog. A számítógépnek nemcsak a megfelelő nagyságú, hanem ugyanakkor a megfelelő távolságban lévő radarjelet kellett megkeresnie. Trevize tudta, hogy erre akár napokig is várakoznia kell.

61.

Komoly — de méginkább komor — arccal lépett be a szobájába, aztán észrevehetően összerezzent.

Bliss várakozott rá, s szorosan mellette ott állt Fallom is; gyapjú ágyékkötője és ruhája csak úgy árasztotta a gőzölés és a vákuummángorlás friss illatát. A gyerek határozottan jobban mutatott így, mint Bliss valamelyik kurta pongyolájában.

— Nem akartam zavarni, amíg a számítógépnél ült, de most hallgasson ide. Rajta, Fallom.

És Fallom megszólalt csipogó, szinte zenélő hangján:

— Köszöntlek, Trevize kormányzó. Nagy örömömre szolgál, hogy te… hogy na… hogy veled jöhettem ezen a hajón az űrbe. És boldog vagyok, hogy a barátaim, Bliss és Pel ilyen kedvesek hozzám.

Fallom befejezte, bájosán elmosolyodott, és Trevize-nak újra átvillant az agyán: fiúnak tekintsem, vagy lánynak, vagy mindkettőnek, vagy egyiknek sem?

Bólintott.

— Remekül megtanultad. A kiejtésed majdnem tökéletes.

— Egyáltalán nem betanult szöveg volt — mondta Bliss melegen. — Fallom maga fogalmazta, és megkérdezte, elmondhatja-e magának is. Azt sem tudtam, mit fog mondani, amíg nem hallottam.

Trevize kényszeredetten elmosolyodott.

— Nos, akkor valóban nagyszerű volt. — Feltűnt neki, hogy Bliss, amennyire csak lehet, kerüli a nemre utaló személyes névmás használatát.

— Mondtam, hogy tetszeni fog Trevize-nak — fordult Bliss Fallomhoz. — Most menj szépen Pelhez, és ha akarod, kaphatsz tőle újabb olvasnivalót.

Fallom eliramodott, Bliss pedig folytatta:

— Tényleg meglepő, milyen gyorsan ragad Fallomra a galaktikus nyelv. A solarialakóknak különleges nyelvtehetségük lehet. Gondoljon csak vissza, milyen jól beszélt Bander, holott csak annak alapján tanulta, amit a hipertéri kommunikációból elcsípett. Az agyuk nemcsak az energiaátvitel szempontjából, hanem egyébként is figyelemre méltó lehet.

Trevize mordult egyet.

— Ne mondja, hogy még most sem szereti Fallomot — lepődött meg Bliss.

— Sem nem szeretem, sem nem utálom. Ez a lény egyszerűen kényelmetlen érzéseket kelt bennem. Már az, hogy egy hermafroditával kell érintkeznem, elborzaszt.

— Ugyan, Trevize, ne legyen nevetséges — mondta Bliss. — Fallom tökéletesen elfogadható élőlény. Gondolja csak el, milyen undorító lehet maga meg én — és általában a hímnemű és nőnemű egyedek — egy hermafrodita társadalomban. Csak a fele vagyunk az egésznek, és ahhoz, hogy reprodukálódjunk, időszakos és nehézkes egyesülésekre van szükségünk.

— Ezt maga állítja, Bliss?

— Ne tegyen úgy, mintha félreértene. Csak megpróbálom hermafrodita szemszögből nézni magunkat. Számunkra a végletek tűnhetnek visszataszítónak, miközben nekünk éppen az a természetes. Maga borzad Fallomtól, de ez csak egy szűklátókörű reakció.

— Őszintén szólva fárasztó, hogy az ember azt sem tudja, hogyan

utaljon erre a teremtményre — jegyezte meg Trevize. — Gondolni sem tudok rá, hát még beszélni vele, ha nem tudom meghatározni a nemét.

— De hát ez a nyelvünk hibája, nem pedig Fallomé — ellenkezett Bliss. — Nincs olyan emberi nyelv, amely kifejezné a kétneműséget. Örülök, hogy ezt szóba hozta, mert magam is gondolkoztam már rajta. Tárgyként utalni rá, ahogy Bander ragaszkodott hozzá, nem megoldás. A tárgyakra mutató „az" névmásnál számít a nem, olyasféle tárgyjelölő névmás pedig nem létezik, amely mindkét irányban nem szerint is cselekvő értelmű. Miért nem választunk neki önkényesen egy nemet? Én lányként gondolok Fallomra. Egyrészt, mert magas a hangja, másrészt megvan a képessége, hogy majd utódokat hozzon a világra, ami a nőneműség alapvető sajátossága. Pelorat egyetértett velem; miért ne tehetné ezt maga is? Tekintsük lánynak, és úgy is beszéljünk róla.

Trevize vállat vont.

— Helyes. Kicsit különös, hogy a kislánynak heregolyói vannak, de hát isten neki. Bliss felsóhajtott.

— Magának megvan az a bosszantó szokása, hogy mindenből viccet csinál, de tudom, milyen feszült idegállapotban van, ezért nem haragszom érte. Csak arra kérem, tekintse Fallomot lánynak.

— Meglesz. — Trevize habozott, aztán mégsem tudta megállni, hogy ki ne mondja: — Minél többször látom magukat együtt, annál inkább olyan érzésem van, mintha Fallom a pótgyereke volna. Tulajdonképpen maga szeretne gyereket, csak nem hiszi, hogy Janov meg tudná ajándékozni vele?

Bliss szeme kerekre tágult.

— Ő nem azért van, hogy gyerekei legyenek! Gondolja, csak azért tartom kéznél, hogy az ő segítségével jussak gyerekhez? Most egyébként sem időszerű, hogy gyereket szüljek — de ha itt lesz az ideje, annak gaiai gyereknek kell lennie, és erre Pel nem lesz alkalmas.

— Úgy érti, Janovtól akkor majd meg kell szabadulnia?

— Egyáltalán nem. Csak átmeneti elválásról lehet szó. De még a mesterséges megtermékenyítés is szóba jöhet.

— Gondolom, magának csak akkor lehet gyereke, ha Gaia szükségét látja, ha Gaia már létező emberrészében az elhalálozottak mennyisége bizonyos hiányt támaszt.

— Ez egy lelketlen szemléletmód, de lényegében igaz. A tökéletes arányt fenn kell tartani Gaia minden részében és e részek kapcsolatában.

— Akárcsak a solarialakók esetében.

Bliss ajka összeszorult, arcából kifutott a vér.

— Szó sincs róla. A solarialakók többet hoznak a világra, és a fölösleget megsemmisítik. Nálunk csak annyi születik, amennyire szükségünk van, így pusztításra sohasem kerül sor, ahogy maga leveti

a bőre elhalt külső rétegeit, s teremt helyettük ugyanannyi újat, de egyetlen sejttel se többet.

— Értem, hogy gondolja — mondta Trevize. — De azért remélem, tekintetbe veszi Janov érzelmeit.

— Az esetlegesen megszületendő gyermekemmel kapcsolatban? Ez sohasem volt köztünk vitatéma — és nem is lesz.

— Nem, nem így értettem. Meglep, hogy maga egyre jobban érdeklődik Fallom iránt. Janov úgy érezheti, hogy őt elhanyagolja.

— Nem hanyagolom el, és őt ugyanannyira érdekli Fallom, mint engem. Ő a mi kölcsönös érdeklődésünk egy újabb területét jelenti, s általa még közelebb kerülünk egymáshoz. Lehetséges, hogy *maga* az, aki elhanyagolva érzi magát?

— *Én?* — Trevize őszintén meglepődött.

— Igen, maga. Én sem értem meg jobban a szigetembereket, mint maga Gaiát, de az az érzésem, szereti, ha ezen a hajón maga áll a figyelem középpontjában, és könnyen úgy érezheti, hogy Fallom kitúrja ebből a helyzetéből.

— Ez hülyeség.

— Nem nagyobb annál, mint az a megjegyzése, hogy én elhanyagolom Pelt.

— Akkor kössünk fegyverszünetet, és hagyjuk abba. Én megpróbálom Fallomot lánynak tekinteni, és nem fogok túlzottan aggódni amiatt, hogy maga semmibe veszi Janov érzéseit.

Bliss elmosolyodott.

— Köszönöm. Akkor minden rendben van. Trevize elfordult, de Bliss elkiáltotta magát:

— Várjon!

Trevize visszanézett rá, s kicsit nyűgösen kérdezte:

— Nos?

— Számomra teljesen nyilvánvaló, Trevize, hogy maga szomorú és búskomor. Nem fogok belenézni az agyába, de azért elmondhatná nekem, hogy mi a baj. Tegnap azt mondta, van egy alkalmasnak látszó bolygó a rendszerben, s mintha még örült is volna. Remélem, az a bolygó azóta is ott van. A felfedezés nem bizonyult tévesnek, ugye?

— Van egy alkalmasnak látszó bolygó a rendszerben, és továbbra is ott van a helyén — válaszolta Trevize.

— A mérete megfelelő? Trevize bólintott.

— Ha egyszer alkalmas, akkor a mérete is megfelelő. És a naptól is a kellő távolságban van.

— Akkor hát mi a baj?

— Ilyen közelről már a légkör elemzését is el lehet végezni. Kiderült, hogy tulajdonképpen nincs is neki.

— Nincs légköre?

— Legalábbis olyan, amire érdemes lenne szót vesztegetni. A

bolygó nem lakható, és nincs másik sem, amely a legcsekélyebb valószínűség szerint is lakható volna. Ezzel a harmadik kísérlettel semmire sem jutunk.

62.

Pelorat arca komor volt, és láthatóan vonakodott megtörni Trevize boldogtalan hallgatását. A vezérlőfülke ajtajából nézett befelé, reménykedve, hátha hajlandó lesz Trevize beszélgetést kezdeményezni.

Trevize nem tette. Ha létezett valaha makacs hallgatás, az övé az volt.

A végén Pelorat volt az, aki nem bírta tovább.

— Mit csinálunk? — kérdezte kissé félénken. Trevize fölpillantott, Peloratra meredt, aztán elfordult, úgy válaszolta:

— Ráállunk a bolygóra.

— De ha egyszer nincs atmoszférája…

— A számítógép szerint nincs atmoszférája. Eddig még mindig azt mondta, amit hallani akartam, ezért elhittem minden szavát. Most olyasmit mond, amit *nem* akarok hallani, tehát ellenőrzöm. Ha ez a gép el tud romlani egyáltalán, most van itt az ideje, hogy azt kívánjam, bárcsak elromlott volna.

— Azt hiszi, elromlott?

— Nem, nem hiszem.

— Van valami alapja, hogy gyanakodjon rá?

— Nem, nincs.

— Akkor miért izgatja magát, Golan?

Trevize ekkor végre Pelorat felé fordította a székét, s a majdnem reménytelenség fájdalmas fintorával az arcán így szólt:

— Nem érti, Janov, hogy nem tudom, mi mást csinálhatnék? Az első két világon nem mentünk semmire, már ami a Föld hollétét illeti, és most itt ez az üres világ. Most mitévő legyek? Bolyongjak egyik világtól a másikig, kukkantsak be mindenhová, és kérdezzem meg: „Bocsánatot kérek. Nem tudják, hol van a Föld?” Minden nyomot eltüntetett maga után. Sehol még csak utalás sincs rá. Már-már arra gondolok, talán még arról is gondoskodott, hogy még ha létezik is ilyen, mi ne vegyük észre.

— Nekem is voltak már hasonló gondolataim — bólogatott Pelorat. — Nincs kedve megvitatni ezeket? Tudom, milyen szerencsétlenül érzi magát, drága barátom, és hogy nincs sok kedve beszélgetni, szóval ha azt akarja, hogy hagyjam békén, akkor elmegyek.

— Rajta hát, vitassuk még — mondta vagy inkább morogta Trevize. — Mi okosabbat tehetnék, mint hogy meghallgatom?

— Ez nem éppen úgy hangzik, mintha valóban beszédre akarna bírni, de talán mégis jót fog tenni mindkettőnknek — töprengett fennhangon Pelorat. — Kérem, bármikor szakítson félbe, ha úgy érzi, nem bírja tovább hallgatni. Én úgy látom, Golan, hogy a Földnek nemcsak passzív és tagadó intézkedéseket kellett hoznia annak érdekében, hogy elrejtse magát. Hogy nem volt elég pusztán eltörölnie az önmagára utaló nyomokat. Nem lehetséges, hogy ugyanakkor hamis bizonyítékokat is felállított, és ily módon aktívan működött közre a körülötte lévő homály megteremtésében?

— Hogy érti ezt?

— Nos, több helyen is hallottunk már a Föld radioaktívvá válásáról, márpedig ezt azért is kitalálhatták, hogy elejét vegyék mindenfajta felfedezési kísérletnek. Ha teljesen szennyeződött radioaktivitással, akkor végképp megközelíthetetlenné vált. Minden valószínűség szerint a lábunkat sem tehetnénk rá. Még a robotfelderítők, ha volna nekünk ilyen, sem biztos, hogy túlélnék a sugárzást. Akkor hát minek is keresnénk? És ha mégsem radioaktív, akkor sértetlen marad, legföljebb véletlenül közelíthetnék csak meg, de még arra az esetre is lehetnek eszközei, hogy *álcázza* magát.

Trevize megkockáztatott egy mosolyt.

— Elég fura dolog, Janov, de ilyesmire magam is gondoltam. Még az is eszembe jutott, hogy talán szándékosan szőtték bele a legendákba azt a valószínűtlenül óriási szatellitát. És az az elképesztően nagy gyűrűrendszerrel rendelkező gázóriás is eléggé valószínűtlen, talán azt is csak úgy kiagyalták. Lehet, hogy előre elterveztek mindent, hogy valami olyasmit keressünk, ami nem létezik, s úgy hajtsunk át a bolygórendszerén, tekintetünket a Földre függesztve, hogy ne vegyük észre — mert a valóságban sem óriási szatellitája nincsen, sem háromszoros gyűrűt forgató unokatestvére, sem pedig sugárzó kérgű felszíne. Márpedig ha nem ismerjük fel, akkor álmunkban sem jut eszünkbe, hogy éppen öt nézzük. De ennél még rosszabbakat is elképzeltem.

Pelorat lesújtottnak látszott.

— Mi lehet még ennél is rosszabb?

— Könnyen talál ilyet az ember, ha az éjszaka közepén zavarodott aggyal kutatni kezd a képzelet birodalmában valami olyasmi után, ami tovább mélyítheti a reménytelenségét. Mi van akkor, ha a Föld rejtőzködési képessége tökéletes? Ha még az elménket is meg tudja háborítani? Mi van akkor, ha valóban elhaladunk a Föld mellett, és *ott van* az óriási szatellitája, *ott van* a távoli gyűrűs gázóriása, mi mégsem látjuk meg? Mi van akkor, ha ez már meg is történt?

— De ha ezt hiszi, miért megyünk mégis?

— Nem mondtam, hogy ezt hiszem. Őrült képzelgésekről beszéltem. Tovább keressük. — Pelorat habozott, aztán megkérdezte:

— De meddig, Trevize? Nyilván van egy határ, ahol föl kell adnunk.

— Soha! — csattant föl Trevize hevesen. — Ha egész hátralévő életemet azzal kell is töltenem, hogy bolygóról bolygóra járva mindenhová bekopogok azzal, hogy „Kérem, uram, hol van a Föld?”, akkor azt fogom tenni. Ha kívánják, bármikor visszavihetem magát, Blisst, de még Fallomot is Gaiára, s magam indulok tovább.

— Ó, nem. Tudja, hogy nem hagyom el magát, Golan, és Bliss sem teszi. Ha kell, bolygóról bolygóra szállunk magával. De miért?

— Mert meg *kell* találnom a Földet, és mert meg fogom találni. Nem tudom, hogyan, de megtalálom. Most azonban kérem, hagyjon magamra egy kicsit, mert épp egy olyan helyzetet keresek, ahonnan tanulmányozhatom a bolygó napsütötte féltekéjét, ugyanakkor a napja sincs túl közel.

Pelorat elhallgatott, de nem ment el. Figyelte, hogyan tanulmányozza Trevize a megfigyelőernyőn látható, jórészt napsütötte bolygó képét. Pelorat semmi különöset nem látott rajta, de tudta, hogy barátja a számítógéppel összekapcsolódva képes belátni a külső jegyek mögé is.

— Van valami homály — suttogta Trevize.

— Akkor légkörnek is lennie kell — kottyantotta el magát Pelorat.

— Nem szükségképpen elég. Márminthogy az élet fenntartásához, legföljebb ahhoz, hogy gyenge szél keletkezzék s felkavarja a port. Ez a Vékony légkörrel rendelkező bolygók ismert jellegzetessége. Még kicsiny sarki jégsapka is lehet rajta. Tudja, a sarkokon összegyűlik valamicske vízjég. Ez a világ túl meleg, semhogy szilárd szén-dioxid keletkezhessek rajta. Át kell kapcsolnom radarképre. Úgy viszont jobban boldogulok az éjszakai oldalon.

— Tényleg?

— Igen. Rögtön ezzel kellett volna kezdenem, de egy gyakorlatilag levegő, ennélfogva felhő nélküli bolygó esetében természetes, hogy az ember a látható fénnyel próbálkozik.

Trevize hosszú ideig csendben maradt, miközben a képernyő olyan zavarossá vált a radar-visszatükröződésektől, hogy a bolygó képe valahogy úgy jelent meg rajta, ahogy egy cleóni korszakban alkotó művész ábrázolta volna.

— Helyes — mondta aztán nagy sokára, de olyan nyomatékosan, oly hosszan elnyújtva a szót, hogy annál meglepőbb volt az ezt követő újabb hallgatás.

— Mire vonatkozik ez a „helyes”? — szólalt meg egy idő után Pelorat. Trevize éppen csak rápillantott.

— Nem látok rajta krátereket.

— Nincsenek kráterei? És ez jó?

— Teljesen váratlan — válaszolta Trevize. Aztán hirtelen

elvigyorodott. — És *nagyon* jó. Sőt mondhatnám, csodálatos!

63.

Fallom a hajó kerek ablakához nyomta az orrát, úgy bámulta a Világegyetemnek azt a darabkáját, amelyet a szem a maga pontos valóságában — a számítógép felnagyítása vagy kiemelése nélkül — be tudott fogadni.

Bliss, aki el akarta neki magyarázni ezt az egészet, felsóhajtott, s halkan odaszólt Peloratnak:

— Nem tudom, mennyit ért meg belőle, Pel drágám. Számára az apja udvarháza és a birtoknak az a kicsiny része, amelyen ez az udvarház állt, jelentette az egész Világegyetemet. Nem hiszem, hogy járt kint valaha is éjszaka, s hogy látott egyáltalán csillagokat.

— Valóban azt hiszed?

— Valóban. Addig semmit sem mertem megmutatni neki belőle, míg nincs akkora szókincse, hogy egy kicsit is megértse, amit mondok — és milyen szerencse volt, hogy te a saját nyelvén tudtál beszélni vele.

— Az a baj, hogy nem ismerem eléggé a nyelvüket — mentegetőzött Pelorat. — És a Világegyetemet *valóban* elég nehéz megragadni, ha hirtelen, egyik napról a másikra kell megismerkedni vele. Azt mondta nekem, hogy ha azok az apró fények ott mind hatalmas világok, mind olyan, mint a Solaria — persze, sokkal nagyobbak, mint a Solaria —, akkor nem lóghatnak csak ott a semmiben. Le kellene esniük, azt mondta.

— És igaza van, annak alapján, amit eddig tud. Okosakat kérdez, és majd apránként meg fog érteni mindent. Legalább kíváncsi, és már nem fél.

— Igazság szerint én magam is kíváncsi vagyok, Bliss. Nézd csak, hogy megváltozott Golan, mihelyt rájött, hogy nincsenek kráterek azon a világon, amely felé közeledünk. Halvány fogalmam sincs, mit változtat ez a helyzeten. Hát neked?

— A világon semmi. De hát ő sokkal jártasabb a bolygótudományban mint mi. Csak feltételezhetjük, hogy tudja, mit csinál.

— Bárcsak én is tudnám.

— Hát akkor kérdezd meg tőle. Pelorat elfintorodott.

— Mindig félek, hogy felingerlem. Biztosan azt gondolja, hogy az ilyesmit magamtól is illene tudnom.

— Ez butaság, Pel — mondta Bliss. — Ő egy percig sem tétovázik, hogy rákérdezzen-e valamire a Galaxis legendáival és mítoszaival kapcsolatban, ha úgy érzi, hasznos lenne, ha tudná. Te mindig készségesen válaszolsz és magyarázol neki, hát miért ne tehetné ő is

meg? Menj és kérdezd meg tőle. Ha felingereled, akkor alkalmat nyújtasz neki a türelem erényének gyakorlásához, és ez kifejezetten jót fog tenni neki.

— Velem jössz?

— Nem, természetesen nem. Én itt akarok maradni Fallommal, és tovább kísérletezem, hogy a Világegyetem képzetét beletöltsem a fejébe. Majd te elmagyarázod nekem később — ha ő már elmagyarázta neked.

64.

Pelorat bátortalanul lépett be a vezérlőfülkébe. Örömmel vette észre, hogy Trevize fütyörészik magában, és láthatóan jó a hangulata.

— Golan — szólalt meg olyan derűsen, amennyire csak tudott. Trevize fölnézett.

— Janov! Maga mindig úgy settenkedik be, mintha azt hinné, törvénybe ütköző dolgot tesz, ha engem háborgat. Csukja be az ajtót, és üljön le. Üljön le! Ezt nézze.

A. megfigyelőernyőn látszó bolygóra mutatott, és így folytatta:

— Két vagy három kráternél többet nem találtam, és azok is elég kicsik.

— Ez megváltoztat valamit, Golan? Komolyan?

— Megváltoztat? De még mennyire! Hogy kérdezhet ilyet?

Pelorat gyámoltalanul tárta szét a karját.

— Számomra ez az egész egy rejtély. Az egyetemen a történelem volt a szaktárgyam. Emellé fölvettem még a szociológiát és a pszichológiát, továbbá nyelveket és irodalmat, főleg régieket, majd a továbbképzésen a mitológiára szakosodtam. Sohasem kerültem közelebbi kapcsolatba a bolygótudománnyal vagy a természettudományok bármelyikével.

— Ez nem bűn, Janov. Bárcsak én tudnék annyit, amennyit maga tud! A régi nyelvekben és a mitológiában való jártassága mérhetetlen hasznunkra volt. Ezt maga is tudja. És ha a planetológiára kerül a sor, azt a gondot én veszem magamra.

Tudja, Janov — folytatta —, a bolygók úgy keletkeznek, hogy kisebb méretű objektumok csapódnak egymáshoz. Az utolsó néhány belezuhanó tárgy krátereket hagy maga után — legalábbis a lehetőség megvan rá. Ha a bolygó elég nagy, hogy gázóriás lehessen, a gáznemű atmoszféra alatt elsősorban folyékony anyag van, tehát a végső ütközések csak loccsanással járnak, nyomot nem hagynak maguk után.

De a kisebb bolygók, melyek szilárdak, akár jégből, akár sziklából vannak, viselnek magukon kráternyomokat, melyek meg is maradnak örökre, hacsak valami természeti hatóerő el nem tünteti őket. Az eltüntetésnek három típusa lehet.

Először is, létezhet olyan világ, ahol jégréteg borítja a folyékony óceánt. Ilyenkor a bolygóra zuhanó tárgy átszakítja a jeget és belecsobban az óceánba. A fölötte lévő jég visszafagy, s hogy úgy mondjam, begyógyítja a rést. Az ilyen bolygó vagy szatellita azonban nyilván hideg, tehát nem tartozik azok közé, amelyeket mi lakható világoknak tartunk.

Másodszor, ha egy bolygó erősen aktív, mármint vulkanikus értelemben, akkor a szüntelen lávaömlés vagy hamueső újra és újra megtölti és eltünteti a kialakuló krátereket. Mindazonáltal egy ilyen bolygót vagy szatellitát sem tekintünk lakhatónak.

A harmadik esettel eljutottunk a lakható világokhoz. Ezeknek lehet sarki jégsapkájuk, de az óceánok túlnyomó része folyékony kell hogy maradjon. Lehetnek rajtuk működő vulkánok, de egymástól távol, szétszórtan.

Az ilyen világokon nem lehetnek sem beforrt, sem feltöltött kráterek. Számolni kell viszont az eróziós hatásokkal. A szél és a víz áramlása szétmállasztja a krátereket, és ha a bolygón élet is van, az élőlények tevékenysége szintén erőteljesen koptató hatású. Érti? Pelorat némi fontolgatás után így szólt:

— De Golan, én egyáltalán nem értem magát. Az a bolygó, amihez most közeledünk…

— Holnap leszállunk rá — jelentette be Trevize vidáman.

— Ezen a bolygón, amelyhez közeledünk, egyáltalán nincs óceán!

— Csak valami vékony sarki jégsapka.

— És nincs számottevő atmoszférája sem.

— A légkör sűrűsége csak századrésze a terminusinak.

— Nincs rajta élet.

— Azt egyáltalán nem észleltem.

— Akkor mi pusztíthatta le a krátereket?

— Az óceán, a légkör és az élet — válaszolta Trevize. — Nézze, ha ezen a bolygón sohasem lett volna sem levegő, sem víz, az egykor keletkezett kráterek ma is meglennének, és tele volna velük az egész felszín. A kráterek hiánya bizonyítja, hogy nem lehetett kezdettől fogva mindig levegő és víz nélküli bolygó, és hogy még a közelmúltban is tekintélyes atmoszférája és óceánja volt. Egyébként hatalmas medencék láthatók rajta, amelyekben egykor tengerek és óceánok lehettek, nem beszélve a kiszáradt folyóágyakról. Beláthatja tehát, hogy igenis *volt* erózió, és hogy ez az erózió oly rövid ideje szűnt meg, hogy az új kráterképződésnek még nem volt ideje felszaporodni.

Pelorat arcán kétkedés látszott.

— Lehet, hogy én nem vagyok planetológus, de nekem úgy tűnik, ha egy bolygó elég nagy ahhoz, hogy esetleg évmilliárdokon át megtartson egy sűrű légkört, akkor nem fogja csak úgy hipp-hopp

elveszíteni, nem?

— Ezt én se gondolnám — felelte Trevize. — De ezen a bolygón kétségtelenül volt élet, mielőtt a légköre elillant volna, talán emberi élet is. Az a gyanúm, hogy éppen olyan terraformált világ volt, mint szinte valamennyi emberlakta bolygó a Galaxisban. A baj az, hogy igazából nem tudjuk, milyen állapotban volt, mielőtt az emberi élet megjelent rajta, vagy miképpen alakították át, hogy kényelmes legyen emberlakóinak, sem hogy végül milyen körülmények hatására tűnt el róla az élet. Történhetett valami katasztrófa, mely elszippantotta az atmoszférát, s ez vetett véget az emberi életnek. De bekövetkezhetett egy furcsa egyensúlyvesztés is a bolygón, melyet az emberek mindaddig kontrollálni tudtak, amíg itt voltak, s csak miután elmentek, következett be az atmoszféracsökkenés rosszindulatú szakasza. Lehet, hogy választ kapunk rá, ha leszállunk, lehet, hogy nem. Nem számít.

— De ugyanúgy nem számít, hogy volt-e rajta valaha élet, ha ma már nincsen. Mi a különbség, hogy egy bolygó kezdettől fogva lakhatatlan volt, vagy csak most vált lakhatatlanná?

— Ha csak jelenleg lakhatatlan, akkor megtaláljuk az egykori lakók nyomait mutató romokat.

— Romok az Aurórán is voltak.

— Úgy van, de az Aurórán húszezer évig esett rájuk az eső és a hó, pusztította a fagy és az olvadás, a szél és az időjárás minden változása. És volt rajta élet is, ezt ne felejtse el. Lehet, hogy emberek nem voltak, de élet azért volt rajta bőven. A romok éppúgy szétmállanak, mint a kráterek. Csak gyorsabban. És húszezer év múltán nem sok maradt, ami hasznunkra, lehetett volna. De itt, ezen a bolygón volt egy idő, lehet, hogy húszezer év, lehet, hogy kevesebb, amely szél, vihar és élet nélkül telt el. Lehettek időjárás-változások, megengedem, de ez minden. A romok jó állapotban lesznek.

— Ha lesznek egyáltalán romok — dünnyögte Pelorat. — Nem lehetséges, hogy soha nem volt élet a bolygón, legalábbis emberi élet nem, és a légkör elvesztése egy olyan esemény hatására következett be, aminek semmi köze az emberhez?

— Nem, nem — ingatta a fejét Trevize. — Ne akarja átragasztani rám a pesszimizmusát, úgysem fog sikerülni. Még innen is észrevettem maradványokat, melyekről biztos vagyok, hogy valaha egy város volt. Egyszóval holnap leszállunk.

65.

Bliss nyugtalan hangon mondta:

— Fallom szentül meg van győződve róla, hogy vissza fogjuk vinni Jembyhez, a robotjához.

— Hmm — dünnyögte Trevize, elmélyedve a sodródó hajó alatt hátrafelé sikló bolygófelszín látványában. Aztán fölnézett, mint akihez csak némi késlekedés után jutott el a megjegyzés. — Hát, tulajdonképpen az egyetlen szülő volt, akit ismert, nem?

— Hogyne, persze, csakhogy azt hiszi, most a Solariára megyünk vissza.

— Ez itt úgy néz ki, mint a Solaria?

— Ő ezt honnan tudhatná?

— Világosítsa fel, hogy ez nem a Solaria. Nézze, majd adok egy-két ismeretterjesztő könyvfilmet, tele rajzos illusztrációkkal. Mutassa meg neki néhány egymástól eltérő lakott világ közeli képét, és magyarázza meg, hogy ilyenek milliószám léteznek. Lesz rá ideje. Nem tudom, meddig fogunk Janovval kóborolni, ha már kiválasztottunk egy alkalmas helyet és leszálltunk.

— Maga és Janov?

— Igen. Fallom, ha akarnám, sem jöhetne velünk, amit persze csak akkor akarnék, ha megőrültem volna. Ezen a világon csak űrruhában mászkálhatunk, Bliss. Nincs rajta belélegezhető levegő. És nincs űrruhánk, ami jó volna Fallomra. Tehát maga és ő a hajón maradnak.

— És én miért?

Trevize szája fanyar mosolyra húzódott.

— Elismerem, nagyobb biztonságban érezném magam, ha velünk lehetne. de nem hagyhatjuk Fallomot egyedül ezen a hajón. Kárt okozhat még akkor is, ha nem áll szándékában. Janovnak velem kell jönnie, mert ha találunk valami ősi írást, ő el tudja olvasni. Vagyis magának kell Fallommal maradnia. Meggyőződésem, hogy maga is így gondolja.

Bliss bizonytalannak látszott.

— Nézze — magyarázta Trevize. — Maga ragaszkodott Fallomhoz, én nem akartam. Biztos vagyok benne, hogy csak bajt hoz ránk. Nos: a jelenléte bizonyos kényszerűségeket von maga után, és ezeket magának kell vállalnia. Ő itt van, tehát magának is itt kell lennie, így áll a helyzet.

— Rendben — sóhajtotta Bliss.

— Helyes. Hol van Janov?

— Fallommal.

— Nagyszerű. Menjen és küldje ide. Beszélni akarok vele.

Trevize még akkor is a bolygófelszínt tanulmányozta, amikor Pelorat belépett, és torokköszörüléssel jelezte a jelenlétét.

— Valami baj van, Golan? — kérdezte.

— Nem mondhatnám, hogy baj, Janov. Csak elbizonytalanodtam. Ez egy furcsa világ, és nem tudom, mi történt vele. A megmaradt medencékből ítélve a tengerek hatalmasak lehettek, de sekélyek. A

hátramaradt nyomok alapján azt mondhatom, hogy ez az elsótlanodás és a csatornák bolygója volt — vagy talán nem voltak nagyon sósak a tengerei. Ha nem voltak nagyon sósak, akkor azért hiányoznak a medencék kiterjedt sórétegei. Vagy az óceánok eltűnésével a sótartalom is eltűnt — ami pedig emberi beavatkozásra vall.

— Bocsássa meg az efféle dolgokban való járatlanságomat, Golan — jegyezte meg félénken Pelorat —, de az ilyen és hasonló észrevételeknek van egyáltalán valami közük ahhoz, amit mi keresünk?

— Gondolom, nincs, de nem tehetek róla, hogy kíváncsi vagyok. Ha tudnám, hogyan formálták ezt a bolygót olyanná, hogy lakhatóvá tegyék az ember számára, és milyen volt a Földre deformálódás előtt, talán megérteném, mi történt azután, hogy a sorsára hagyták — vagy talán még azt megelőzően. És-ha tudnánk, mi történt vele, esetleg fölkészülhetnénk a kellemetlen meglepetésekre.

— Miféle meglepetésekre? Hiszen ez egy halott világ, nem?

— Eléggé halott. Elenyészően kevés víz, vékony, belélegezhetetlen légkör, és Bliss semmiféle mentális tevékenységet nem észlelt rajta.

— Ez el is dönti a dolgot, gondolom.

— A mentális tevékenység hiánya nem szükségképpen jelenti az élet hiányát is.

— De bizonyára jelzi a veszélyes élet hiányát.

— Nem tudom… De nem ezt akartam megbeszélni magával. Van két város, amelyek megfelelnének első vizsgálódásunk céljának. Látszólag kitűnő állapotban vannak, mint az összes többi is. Akármi pusztította is el a légkört és az óceánokat, látszólag nem ártott a városoknak. Mindenesetre ez a kettő különösen nagy kiterjedésű. De mintha a nagyobbikban nem látnék szabad térséget. Messze, a városon kívül vannak ugyan űrkikötők, de magában a városban semmi. A kisebbikben vannak szabad terek, tehát könnyebb lenne a város közepén leszállni, ha nem is űrkikötőben… de hát végül is ki törődik ezzel?

Pelorat arca elfacsarodott.

— Azt akarja, hogy *én* döntsék, Golan?

— Nem, majd döntök én. Csak a véleményét kérdezem.

— Ami az értéküket illeti, a szélesen elterülő város valószínűleg kereskedelmi vagy ipari központ lehet. A kisebb, amelyben a nyílt terek vannak, minden bizonnyal közigazgatási központ volt. Minket a közigazgatási központ érdekel. Vannak benne hatalmas épületek?

— Mit ért azon, hogy hatalmas épületek?

Pelorat apró ajakrándulása jelezte, hogy mosolyog.

— Nemigen tudnám meghatározni. A formák világról világra, korról korra változnak. De gyanítom, hogy szemre mindenütt nagyok, haszontalanok és drágák. Mint az a hely, amelyikben a Comporellonon

voltunk.

Trevize visszamosolygott rá.

— Innen felülről ezt nehéz megállapítani, és ha közeledve vagy távolodva kapok is oldalnézeti képet valamiről, azon már nemigen lehet kiigazodni. Miért szavaz a közigazgatási központra?

— Mert valószínűleg ott találjuk a bolygómúzeumot, a könyvtárat, a levéltárat, az egyetemet és így tovább…

— Helyes. Akkor oda megyünk; a kisebb városba. És talán találunk is valamit. Volt két melléfogásunk, ezúttal megeshet, hogy mégiscsak találunk valamit.

— Három az igazság.

Trevize fölvonta a szemöldökét.

— Honnan vette ezt a mondást?

— Régi mondás — válaszolta Pelorat. — Az egyik legendában bukkantam rá. Gondolom, azt jelenti, hogy a harmadik próbálkozás hozza meg a sikert.

— Jól hangzik — állapította meg Trevize. — Jól van hát… három az igazság, Janov!

TIZENÖTÖDIK FEJEZET
A moha

66.

Trevize furán festett az űrruhában. Egyedül a pisztolytáskái rekedtek kívül — de ezek sem azok voltak, amelyeket rendszerint a derekára csatolva viselt, hanem az űrruha tartozékai, tehát jóval tartósabb anyagból készültek. Nagy gonddal helyezte be a sugárpisztolyt a jobb oldali tokba, az idegkorbácsot pedig a bal oldaliba. Újratöltötte mindkettőt, és keményen megfogadta, hogy ezúttal *semmi* nem választhatja el tőlük. Bliss mosolygott.

— Még egy olyan világra is képes fegyvert vinni, ahol nincs levegő, nincs… Na mindegy! Nem kételkedem többé a döntéseiben.

— Helyes! — vágta rá Trevize, és Pelorathoz fordult, hogy megigazítsa a sisakját, mielőtt fölteszi a magáét.

Pelorat, akin még sohasem volt űrruha, aggodalmasan kérdezte:

— Tényleg tudok majd lélegezni ebben a holmiban, Golan?

— Megígérem — válaszolta Trevize.

Bliss nézte, hogyan zárják le az utolsó illesztéseket, s közben átkarolta Fallom vállát. Az ifjú solariai látható riadalommal figyelte a két űrruhás alakot. Bliss karja szelíd erővel szorította meg, hogy ne reszkessen annyira.

Kinyílt a zsilipajtó, a két alak belépett. Dagadt karjuk búcsút intett, s az ajtó bezárult. Ekkor a főzsilip ajtaja tárult ki, s ők nehézkesen kizöttyentek a halott világra.

Hajnal volt. Az ég tiszta — természetesen — és bíborszínben pompázó, de a nap még nem kelt fel. A világosabbik látóhatáron, ahol felkelni készült, könnyű pára lebegett.

— Hideg van — mondta Pelorat.

— Fázik? — kérdezte Trevize meglepetten. Az öltözék jól szigetelt, s ha volt vele időnként gond, inkább csak amiatt, hogy hogyan szabadulhatnának meg a felgyülemlett testhőtől.

— Csöppet sem, de nézze… — Rádión érkező hangja tisztán csengett Trevize fülében, és ujjával mutatta az irányt.

Egy épület omladozó falára mutatott, melyet a bíborszínű hajnali fényben zúzmara borított. — Ilyen híg atmoszférában nyilván hidegebbek az éjszakák, s a nappalok is melegebbek, mint gondolná — magyarázta Trevize. — Most éppen a nap leghidegebb szakaszában vagyunk, s beletelik néhány órába, mire olyan forróság lesz, hogy a napon el sem tudjuk viselni.

Mintha szavaiban rejtett értelmű varázsigék lettek volna, a

látóhatáron megjelent a nap karimája.

— Ne nézzen bele. — Trevize úgy mondta ezt, mintha csevegne. — A sisaklemeze ugyan fényvisszaverő és az ibolyántúli sugarakat át nem eresztő anyagból készült, de akkor is veszélyes lehet.

Hátat fordított a felkelő napnak, és hosszúra nyúlt árnyéka rávetült a ház falára. A napfény hatására a szeme láttára tünedezett el a zúzmara; a fal néhány pillanatig még sötét volt a nedvességtől, de egykettőre felszáradt az is.

— Idelentről a házak már nem látszanak olyan épeknek, mint odafentről — jegyezte meg Trevize. — Repedezettek, málladozók. Valószínűleg az állandó hőingadozástól, attól, hogy a víz minden áldott éjszaka megfagy, nappal meg fölolvad, s ez így mehet akár húszezer év óta is.

— Vésett betűket látok a bejárat fölött a kőfalban, de a repedésektől nehéz őket elolvasni — mondta Pelorat.

— Ki tudja silabizálni, Janov?

— Valami pénzügyi intézmény lehet. Legalábbis látok egy szót, azt hiszem, azt, hogy „bank”.

— Mi az?

— Egy olyan épület, ahol vagyontárgyakat őriztek, tettek be, cseréltek, fektettek be, adtak ki kölcsönre… ha jól tudom.

— Egy egész épületet szántak erre? Nem számítógépeket?

— Csak részben intézték az ügyeket számítógépek.

Megszaporázták a lépteiket, s egyre rövidebb időt töltöttek el az egyes épületeknél. A csend, az *élettelenség* súlyosan nehezedett rájuk. A lassú, ezeréves romlás mintha csontvázzá apasztotta volna a várost, amelyből eltűnt minden, csak a csontok maradtak meg.

Mélyen a mérsékelt égöv belsejében járhattak, de Trevize szinte érezni vélte a hátában a nap perzselő melegét.

Pelorat, aki jobbra, tőle mintegy száz méterre lépkedett, éles hangon felkiáltott:

— Oda nézzen!

Trevize füle megcsendült.

— Ne üvöltsön, Janov — mondta. — A suttogását is tisztán hallom, bármilyen messze legyen is. Mi az? Pelorat azonnal lehalkította a hangját.

— Ez az épület a Világok Csarnoka. Mindenesetre azt hiszem, ezt jelenti a rajta lévő felirat.

Trevize odament hozzá. Egy háromemeletes épület előtt álltak: szabálytalan tetőzetét jókora kődarabok borították, mintha egykor valami kőfaragvány állt volna ott, amely az idők során darabokra esett.

— Biztos benne? — kérdezte Trevize.

— Ha bemegyünk, meg fogjuk látni.

Felmásztak öt alacsony, széles lépcsőn, majd átvágtak egy helypazarló köztéren. A ritkás levegőben vasalt cipőjük nem is zajt, inkább valami suttogó rezgést keltett.

— Most már értem, hogy gondolta azt, hogy „nagy, haszontalan és drága” — mormolta Trevize.

Egy tágas, magas előcsarnokba értek, ahová hatalmas ablakokon át sütött be a nap; a belső teret elárasztó fényben bizonyos tárgyak élesen kiugrottak, mások ugyanakkor teljes homályban maradtak. A ritkás levegő kevéssé szórta szét a fényt.

Középen egy életnagyságúnál nagyobb emberalak állt, valamiféle műkőből kifaragva. Az egyik karja már levált, a másik vállán egy repedés húzódott. Trevize úgy érezte, ha ráütne egyet, menten letörne az is. Visszalépett, mintha a túlzott közelség kísértésbe hozhatná, s még elkövetné ezt a rettenetes barbárságot.

— Vajon ki lehet ez? — tűnődött fennhangon. — Sehol semmi felirat. Gondolom, akik felállították, olyan nyilvánvalónak tartották a hírnevét, hogy fölöslegesnek vélték odaírni a nevét. De ma már… — Megijedt, hogy mindjárt valami filozófiai fejtegetésbe kezd, ezért inkább másfelé fordította a figyelmét.

Pelorat fölfelé bámult, s ő tekintetével követte az irányt. A falon jelek — bevésések — voltak, amikből semmit sem értett.

— Meglepő — szólalt meg Pelorat. — Lehet, hogy húszezer évesek, de itt. ahol védve annak a naptól és a nedvességtől, még most is olvashatók.

— Nekem ugyan nem — jegyezte meg Trevize.

— Való igaz, hogy mind az írás, mind a díszítés az, ősinél is ősibb. Lássuk csak… hét… egy… kettő…A hangja motyogásba fulladt, de aztán újra érthetően szólalt meg: — Ötven név van felsorolva, feltehetőleg az egykori ötven Térutas világ neve, és ez itt a „Világok Csarnoka”, Úgy sejtem, hogy alapításuk időrendjében sorolja fel az ötven Térutas világot. Auróra az első és Solaria az utolsó. Hét oszlop van, ha jól megnézi, az első hatban hét név szerepel, az utolsóban pedig nyolc. Mintha hétszer hetes rácsot terveztek volna, majd utólag biggyesztették volna hozzá Solariát. Gyanítom, öreg cimbora, hogy a lista akkor keletkezett, amikor a Solaria még nem volt Földre deformálódva és benépesítve.

— És hol van az a bolygó, amelyen jelenleg állunk? Meg tudja állapítani?

— Nézze csak: a harmadik oszlopban az ötödik név, vagyis a tizenkilencedik a sorban, kicsit nagyobb betűkkel van bevésve, mint a többi. A listakészítők elég részrehajlóak lehettek, hogy kiemeljék a saját világukat. De egyébként is…

— Hogy szól a név?

— Amennyire ki tudom betűzni, Melpomenia. Ezt a nevet

egyáltalán nem ismerem.

— Jelentheti a Földet?

Pelorat erőteljesen megrázta a fejét, de ezt nem lehetett látni a sisak alatt.

— A régi legendák tucatnyi néven utalnak a Földre — mondta. — Ilyen például a Gaia is, ahogy már tudja. Ilyen a Terra, az Erda és így tovább. Mind rövid szó. Egyetlen hosszú elnevezését sem ismerem, de még olyat sem, ami a Melpomenia rövidített változatára emlékeztetne.

— Tehát most a Melpomenián állunk, és az nem a Föld.

— Úgy van. De egyébként — ezt kezdtem volna mondani az előbb — a nagyobb betűknél is biztosabb jel, hogy a Melpomenia koordinátáit 0,0,0 jelöli, és ilyen koordinátákkal az ember csakis a saját bolygóját jelölheti.

— Koordináták? — képedt el Trevize. — Ezen a listán a koordináták is szerepelnek?

— Három számot adnak meg mindegyik mellett; gondolom, ezek a koordináták. Mi egyebek lehetnének?

Trevize nem válaszolt. Kinyitott egy kis zsebet űrruháján a jobb combja fölött, és kivett belőle egy kisméretű eszközt, mely huzallal kapcsolódott a zsebhez. A szeméhez emelte és gondosan beirányozta a falon lévő feliratokra. Kesztyűs ujjaival csak nagy nehezen boldogult azzal a munkával, ami rendes körülmények között legfeljebb pillanatokig tartott volna.

— Fényképezőgép? — kérdezte Pelorat teljesen fölöslegesen.

— Közvetlenül a hajó számítógépébe táplálja be a képet — felelte Trevize.

Több felvételt készített, különböző szögekből, majd így szólt:

— Várjon! Magasabbra kell másznom. Segítsen, Janov.

Pelorat összekulcsolta a kezét, mint valami kengyelt, de Trevize a fejét rázta.

— Nem bírja el a súlyomat. Álljon négykézlábra.

Pelorat nagy üggyel-bajjal engedelmeskedett, s miután Trevize visszadugta a zsebébe a fényképezőgépet, éppoly vesződségesen fellépett Pelorat vállára, majd onnan a szobor talapzatára. Óvatosan megpróbálta megrázni a szobrot, hogy lássa, elég szilárdan tart-e, majd a lábát az egyik behajlított térdre helyezve felhúzta magát, és megragadta a karját vesztett vállat. Lábujjait a mellkas valamely egyenetlenségének támasztva újra felhúzta magát, míg végül, jókora nyögések közepette, sikerült a szobor vállára ülnie. Azoknak a rég halott embereknek a szemében, akik mélységesen tisztelhették a szobrot és azt, amit jelképezett, nyilván gyalázkodást követett el, s ez a gondolat épp eléggé mély benyomást gyakorolt rá, hogy a lehető legkíméletesebben igyekezzék megülni rajta.

— Leesik és megüti magát — kiáltott föl Pelorat aggodalmasan.

— Nem esem le és nem ütöm meg magam, *maga* viszont meg fog süketíteni — szólt vissza Trevize, miközben újra elővette a fényképezőgépet, s megint célba vette vele a feliratot. Még számos képet készített, majd visszatette a gépet, és óvatosan ereszkedni kezdett, mindaddig, míg a lába újra el nem érte a talapzatot.

Leugrott a földre, s ezzel az utolsó rezgéssel végképp betelhetett a pohár, mert az addig ép kar is leomlott, kicsiny kőmorzsalék kupacot alkotva a szobor lábánál. De az esemény gyakorlatilag semmiféle zajjal nem járt.

Trevize megdermedt. Első, ösztönös gondolata az volt, hogy búvóhelyet keres, mielőtt előlép a teremőr és lefüleli. Meglepő, gondolta később, hogy hasonló helyzetekben milyen gyorsan támadnak fel a gyerekkori emlékek, amikor az ember véletlenül eltör valamit, ami értékesnek látszott. Csak egy pillanatig tartott, de megrázó élmény volt.

Pelorat hangja tompán kongott, mint illett ahhoz az emberhez, aki tanúja volt, sőt részt vett egy vandál cselekedetben, de még így is képes volt rá, hogy vigasztaló szavakat mondjon:

— Nincs… nincs semmi baj, Golan. Nemsokára magától is letört volna.

Odalépett a talapzaton és a padlón heverő kőtörmelékhez, és mintha be akarná mutatni a dolgot, lenyúlt egy nagyobb töredékért.

— Golan, jöjjön ide — mondta.

Amikor Trevize odament, Pelorat megmutatta neki a kődarabot, amely nyilván a kar része volt, méghozzá ott, ahol az a vállhoz csatlakozott.

— Mi ez? — kérdezte.

Trevize rámeredt. Egy bolyhos, élénkzöld színű foltot látott. Óvatosan megdörzsölte kesztyűs ujjával. Le is jött minden további nélkül.

— Úgy néz ki, mint a moha — mondta.

— Az értelem nélküli élet, amit említett?

— Nem vagyok tisztában azzal, mit jelent az értelem nélküli élet. Úgy képzelem, Bliss ragaszkodna *hozzá,* hogy ennek is van tudata, de szerinte ennek a kőnek is van.

— Gondolja, hogy ez a mohaszerű anyag mállasztja a követ? — kérdezte Pelorat.

— Nem lennék meglepve, ha ez is hozzájárulna — válaszolta Trevize. — A bolygó nagyon sok napfényt kap, és van rajta némi víz is. A légkör felerészben vízpárából tevődik össze, a maradék nitrogén és közömbös gázok. Szén-dioxid csak nyomokban van benne, ami arra enged következtetni, hogy nincs rajta növényi élet, de lehet, hogy azért kevés a szén-dioxid, mert gyakorlatilag teljesen be van ágyazódva a kőrétegbe. Namármost, ha ebben a kőben van

valamennyi karbonát, ez a moha talán oly módon mállasztja szét, hogy kiválasztja belőle a szénsavat, s az így keletkezett szén-dioxidot használja fel. Talán ő a maradék élet uralkodó formája a bolygón.

— Elbűvölő — mondta Pelorat.

— Kétségtelenül, de csak bizonyos értelemben — hagyta rá Trevize. — A Térutas világok koordinátái elég érdekesek, de nekünk igazából a *Föld* koordinátáira volna szükségünk. Ha itt nem szerepelnek, az épület más részében talán még fellelhetők vagy egy másik épületben. Gyerünk, Janov.

— De tudja… — kezdett bele Pelorat.

— Nem, nem — intette le Trevize türelmetlenül. — Majd később beszélgetünk. Meg kell néznünk, mi van még. ha van egyáltalán ebben a házban. Egyre jobban melegszik az idő. — Ránézett a bal kesztyűje hátoldalába épített kis hőmérőre. — Gyerünk, Janov.

Áttrappoltak a termeken, amilyen óvatosan csak tudtak, nem mintha zajt csaptak volna a szó megszokott értelmében, vagy mert bárki meghallhatta volna őket, inkább azért, mert egy kicsit szégyenkeztek, hogy a rezgés keltésével könnyen további károkat okozhatnak.

Valamennyi port is fölkavartak, mely gyorsan leülepedett a gyér levegőben, s benne hagyták a lábnyomaikat.

Hébe-hóba egyikük vagy másikuk egy-egy homályos szögletre mutatott, ahol szintén mohafoltok terjengtek. Kicsit megvigasztalta őket az élet jelenléte, amely — bármilyen alacsonyrendű volt is — enyhítette a szorongató érzést, hogy egy halott világon járkálnak, ráadásul olyanon, ahol a művészi alkotások tanúsága szerint egykor kifinomult ízlésű emberek éltek.

Aztán Pelorat megszólalt:

— Szerintem itt könyvtárnak kellett lennie.

Trevize kíváncsian nézett körül. Polcokat látott, és most. hogy alaposabban megnézte azt, amit eddig a szeme sarkából puszta díszítésnek vélt, mintha igazi. könyvfilmeknek látta volna. Gyengéd mozdulattal megfogott egyet. Vastag volt, ormótlan, s rájött, hogy csupán egy doboz. Ügyetlen ujjakkal próbálta felnyitni, s látta, hogy lemezek vannak benne. Azok is vastagok voltak, talán törékenyek is, de ezt nem próbálta ki.

— Hihetetlenül primitív — mormolta.

— Több ezer évesek — válaszolta Pelorat bocsánatkérően, mintha védeni akarná a hajdani melpomemalakókat az elmaradott technika vádjával szemben.

Trevize a film gerincére mutatott, melyen alig kivehetően, de azért látszottak a régiek által használt díszes betűk kacskaringói.

— Ez a címe? Mit jelent?

Pelorat alaposan megnézte.

— Nem esküdnék meg rá, öregem. Azt hiszem, az egyik szó a mikroszkopikus életre utal, talán „mikroorganizmust” jelent. Gyanítom, hogy ezek itt mikrobiológiai szakkifejezések, amiket én még a Galaktikus Szabványon sem értek meg.

— Lehet — morogta Trevize. — És lehet, hogy akkor sem látnánk sok hasznát, ha el tudnánk olvasni. A baktériumok bennünket nem érdekelnek. Tegyen meg nekem egy szívességet, Janov. Kukkantson bele néhány könyvbe, ha van köztük olyan, aminek a címe ígér valamit. Közben én megnézem ezeket a könyvleolvasókat.

— Hát ezek azok? — ámult el Pelorat. Zömök, kocka alakú szerkezetek voltak, tetejükön ferde lapu vetítőernyővel és egy hajlított toldalékkal, amely talán könyöktámaszként, talán elektronikus jegyzettömbtartóként szolgálhatott — ha volt ilyen egyáltalán valaha a Melpomenián.

— Ha ez egy könyvtár — töprengett fennhangon Trevize —, akkor itt könyvleolvasónak is kell lennie, márpedig ez olyasminek látszik.

Nagyon óvatosan letörölte a port a képernyőről, és megkönnyebbült, látva, hogy az anyag, bármi volt is, nem porlott szét az érintésére. Vigyázva működésbe hozta a kapcsolókat, egyiket a másik után. Nem történt semmi. Kipróbált egy másikat, aztán egy harmadikat, de mindegyikkel kudarcot vallott.

Nem volt meglepve. Ha az eszköz működőképes maradt is húszezer éven át ebben a ritka atmoszférában, s a vízpára sem tette tönkre, még akkor is ott volt az energiaforrás kérdése. Az elraktározott energia elszivárog az idők során, akármit próbálnak is tenni ellene. Ez is a termodinamika mindent átfogó, kérlelhetetlen második törvényéhez tartozott.

— Golan? — szólalt meg a háta mögött Pelorat.

— Tessék.

— Van itt egy könyvfilm…

— Miféle?

— Azt hiszem, az űrhajózás történetéről szol.

— Nagyszerű; de nem érünk vele semmit, ha nem tudom működésre bírni ezt a leolvasót. — Mérgében ökölbe szorult a keze.

— Visszavihetjük a filmet a hajóra.

— Nem tudom, hogyan adaptáljam a mi leolvasónkhoz. Nem fog beleilleszkedni, és biztos, hogy a letapogató rendszerünk is inkompatibilis lesz.

— De tényleg szükség van erre az egészre? Golan, ha mi…

— Tényleg szükségünk van rá, Janov. És most ne zavarjon. Ki akarom találni, mitévők legyünk. Megpróbálhatnék energiát adni a leolvasónak. Talán csak arra van szüksége.

— Honnan szerzi az energiát?

— Hát… — Trevize elővette a fegyvereit, röviden szemrevételezte őket, majd a pisztolyt visszacsúsztatta a tokjába. Kinyitotta az idegkorbácsot, és megnézte, milyen energiaszinten áll. Teljesen töltve volt.

Lehasalt a földre, és benyúlt a leolvasó mögé (továbbra is feltételezve, hogy az), hogy megpróbálja előbbre tolni. Meg is mozdult valamelyest, s ő közben mindent szemügyre vett rajta.

Az egyik kábelnek kellett az energiát szállítani, mégpedig nyilván annak, amelyik a falból bújt elő. Dugaszt vagy csatlakozást nem látott. (Hogyan vergődjön az ember zöld ágra egy idegen és régi kultúrával, amikor a legegyszerűbb, magától értetődő dolgokat is felismerhetetlen technikával oldják meg?)

Előbb gyengéden, majd erősebben megrántotta a kábelt. Elfordította erre, majd amarra. Megnyomkodta a falat a kábelbemenet — környékén, aztán a kábelt a falhoz csatlakozó szakaszán. Utána a leolvasó félig eltakart hátulja felé fordította a figyelmét, de hiába próbálkozott, azzal sem boldogult.

Fél kézzel megtámaszkodott a padlón, hogy felhúzza magát, és ahogy fölállt, jött vele a kábel is. Hogy mit tett, amivel kiszabadította, halvány fogalma sem volt.

Nem tört, nem is szakadt el. A vége teljesen-simának látszott, mint ahogy a falnak az a darabja is, ahová csatlakozott.

Pelorat halkan megszólalt:

— Golan, megengedi, hogy…

— Nem most, Janov. Kérem! — intette Trevize ellentmondást nem tűrően a karjával.

Hirtelen észrevette, hogy az a zöld anyag megtelepedett a bal kesztyűje ráncaiban. Nyilván a leolvasó mögül szedte össze. Ledörzsölte. Kevés nedvesség maradt utána a kesztyűn, de fölszáradt, amíg figyelte, és a zöldes folt megbámult.

Figyelme újból a kábel felé fordult, és tüzetesen szemügyre vette a levált véget. Hát persze hogy ott volt a két apró lyuk. A huzalok bemeneti helye.

Megint leült a padlóra, és kinyitotta az idegkorbács energiaegységét. Óvatosan depolarizálta, majd egy mozdulattal kiszabadította az egyik huzalt. Lassan, finoman beillesztette az egyik lyukba, s addig tolta, míg meg nem állt. Gyengéden meghúzta, de a huzal nem engedett, mintha megfogta volna valami. Elnyomta első, ösztönös érzését, hogy erővel rántsa ki. Depolarizálta a másik huzalt is, majd belenyomta a másik lyukba. Elképzelhető volt, hogy ezzel zár az áramkör, s a leolvasóba megindul az energia.

— Janov — mondta —, magának már mindenféle könyvfilmmel volt dolga. Nézze meg, nem tudná-e valahogy azt a könyvet behelyezni a leolvasóba.

— Valóban szüks…

— Kérem, Janov, ne zaklasson folyton fölösleges kérdésekkel. Nincs sok időnk. Nem akarom megvárni az éjszakát, amikor már annyira lehűl az épület, hogy vissza tudunk menni.

— Így kell beilleszteni — mondta Janov —, de…

— Helyes — vágott a szavába Trevize. — Ha ez valóban az űrhajózás történetéről szól, akkor a Földdel kell kezdődnie, hiszen az űrhajózást a Földön találták ki. Nézzük, működik-e a masina.

Pelorat kissé fontoskodva behelyezte a könyvfilmet a nyilvánvalóan a bemeneti nyílásul szolgáló résbe, majd tanulmányozni kezdte a különböző kapcsolók jelzéseit, hogy lássa, melyiken milyen utasítás van.

Mialatt várt, Trevize halkan beszélt, részben, hogy csökkentse a feszültségét:

— Gondolom, ezen a világon is lehetnek itt-ott robotok, és látszólag sértetlenül csillognak a majdnem légüres térben. A baj csak az, hogy az ő energiaforrásuk is réges-régen kimerülhetett már, de még ha újra energia alá helyeznénk is őket, mit kezdünk az agyukkal? Az emelők és a hajtóművek kibírhattak több ezer évet, de mi lett az esetleges mikroáramkörökkel vagy az agyuk szubatomos szerkentyűivel? Azok biztosan tönkrementek, vagy ha nem, akkor is mit tudhatnak ők a Földről? Mit tudhatnak a…

— A leolvasó működik, öregem — jelentette Pelorat. — Nézze.

A képernyő villogni kezdett a homályban. Eléggé halványan ugyan, de Trevize ráadott még egy kis energiát az idegkorbácsról, és a képernyő világosabbá vált. A körülöttük lévő vékony levegőréteg nem eresztette át a viszonylag halvány napsugarakat, s ezért a — homályos és árnyékos szobában a képernyő határozottan fényesebbnek látszott.

A villogó felületen időnként homályos árnyak úsztak át.

— Élesre kell állítani — állapította meg Trevize.

— Tudom — felelte Pelorat —, de ennél többet nem tehetek. Nyilván maga a film ment tönkre.

Az árnyak mozgása most felgyorsult, és időnként valami olyasmi is megjelent a képernyőn, ami halványan nyomtatott szövegre emlékeztetett. Majd egy pillanatra kiélesedett, aztán újra elhomályosult a kép.

— Vigye vissza oda, Janov, és állítsa meg — rendelkezett Trevize.

Pelorat már hozzá is fogott. Előbb visszatekerte, — majd megint előre, de aztán megtalálta és megállította a képet.

Trevize buzgón próbálta kibetűzni aztán csalódottan így szólt:

— *Maga* el tudja olvasni, Janov?

— Nem teljesen — hunyorgott Pelorat a képernyőre. — Auróráról van szó. Ennyit meg tudok állapítani. Azt hiszem, az első hipertéri utazással kapcsolatos… „az első kiáramlás”, azt mondja.

Továbbengedte a képet, amely újra elmosódottá és árnyékossá vált. Végül azt mondta:

— Minden részlet, amit ki tudok venni, a Térutas világokra vonatkozik, Golan. Semmit sem látok a Földről.

— Nem, nem is lesz ilyen — jegyezte meg Trevize keserűen. — Ezen a világon is eltöröltek minden nyomot, akárcsak a Trantoron. Kapcsolja ki.

— De hát nem számít… — kezdte Pelorat, miközben kikapcsolta a gépet.

— Mert próbálkozhatunk más könyvtárakban is? Holtbiztos, hogy onnan is kitöröltek mindent. Mindenünnen. Tudja… — ekkor ránézett Peloratra, s a szemében rémülettel vegyes iszonyat jelent meg. — Mi történt a sisaklemezével? — kiáltotta.

67.

Pelorat automatikusan a sisaklemezéhez emelte kesztyűs kezét, majd visszavette és ránézett.

— Mi ez? — kérdezte zavartan. Aztán Trevize-ra pillantott, és szinte sírós hangon mondta: — A *maga* sisaklemezével történt valami különös dolog, Golan.

Trevize ösztönösen nézett körül valami tükör után. Persze, nem volt, de ha lett volna is, fény kellett volna hozzá.

— Menjünk a napra, jó? — mormolta.

Félig húzta, félig vonszolta Peloratot a legközelebbi ablakhoz, melyen át besütött a nap. A hátában érezte a melegét, noha az űrruha jól szigetelt.

— Nézzen a nap felé, Janov, és csukja be a szemét — parancsolta.

Rögtön világossá vált, mi történt a sisaklemezzel. Vadul burjánzott rajta a moha, ott, ahol az üveglap az öltözék fémből készült anyagával találkozott. A lemezt zöld bolyhosság keretezte, és Trevize tudta, ugyanígy fest az ő sisakja is.

Kesztyűs ujjával dörgölni kezdte a mohát Pelorat sisaklemezén. Egy része lejött, a szétnyomódott moha zöld foltot hagyott a kesztyűn. A szeme láttára merevedtek, száradtak el a napfényben csillogó zöld szálacskák. Újra próbálkozott, s ezúttal a moha lepergett. De akkor már barna volt. Megint végigdörzsölte, de most erősebben, Pelorat sisaklemezének széleit.

— Csinálja meg az enyémet, Janov — mondta, s kis idő után megkérdezte: — Tisztának látszom már? Helyes, maga is. Menjünk. Azt hiszem, itt nincs több tennivalónk.

A nap kellemetlenül perzselő volt a kihalt, levegőtlen városban. A kőépületek szemet fájdítóan elvakították őket. Trevize csak hunyorogva tudott rájuk nézni, és amennyire lehetett, igyekeztek az

utcák árnyékos oldalán haladni. Trevize az egyik épület főfalán húzódó repedés előtt megállt; a repedés olyan vastag volt, hogy be tudta dugni kesztyűs kisujját. Aztán megnézte.

— Moha — motyogta, majd kiment a napra, s az ujját kitartotta a fény felé.

— A szén-dioxid okozza — mondta. — Ahol széndioxidra lel, ott megtelepszik, málló kőben vagy akárhol. Tudja, mi jó szén-dioxid-forrás vagyunk, talán gazdagabb lelőhely, mint bármi más ezen a csaknem halott bolygón, és az a gyanúm, hogy valamicske gáz kiszivároghat a sisaklemez pereme mentén.

— Ezért nő ott a moha.

— Igen.

Hosszúnak tűnt az út vissza a hajóra, sokkal hosszabbnak — és persze melegebbnek —, mint amikor hajnalban tették meg ugyanezt az utat. De a hajó még akkor is árnyékban volt, amikor odaértek; ezt legalább jól számította ki előre Trevize.

— Nézze! — szólt Pelorat.

Trevize odanézett. A főzsilip széleit zöld moha rajzolta ki.

— Az is szivárog? — kérdezte Pelorat.

— Persze. Jelentéktelen mennyiségben, biztos vagyok benne, de ez a moha valószínűleg pontosabban jelzi a nyomokban meglévő szén-dioxidot, mint bármi, amit eddig ismertem. A spórái nyilván mindenütt jelen vannak, és ahol akár csak néhány molekulányi szén-dioxid van, ott kihajt. — A rádióját ráállította a hajó hullámhosszára, és beleszólt: — Bliss, hall engem?

Bliss válaszát mindketten hallották:

— Igen. Készen állnak a beszállásra? Szerencsével jártak?

— Itt vagyunk a bejárat előtt, de *ne* nyissa ki a zsilipet — válaszolta Trevize. — Majd mi kinyitjuk kívülről. Ismétlem, *ne* nyissa ki a zsilipet!

— Miért ne?

— Csak tegye, amit mondtam, Bliss, jó? Utána hosszan beszélgethetünk a dologról.

Előhúzta a sugárpisztolyát, erősségét gondosan a minimumra állította, majd tétován nézett le rá. Még sohasem használta minimális energiatöltettel. Körülnézett, de semmi kellőképpen törékeny holmit nem látott, amin kipróbálhatta volna.

Végső tanácstalanságában a sziklás domboldalra irányozta, amelynek árnyékában a *Távoli csillag* feküdt. A célpont nem vált vörösen izzóvá. Automatikusan megtapintotta a találat helyét, hogy meleg-e. Kesztyűje hőszigetelő anyagán át egyáltalán nem volt biztos a dolgában.

Megint elbizonytalanodott, aztán arra gondolt, hogy a hajó burkának legalább olyan nagyságrendben kell ellenállónak lennie,

mint a domboldalnak. A zsilip peremére fordította a pisztolyt, visszafojtotta a lélegzetét, és egy pillanatra megpöccintette a kapcsolót.

A mohaszerű növény néhány centiméteren azonnal megbarnult. Kezét meglengette a barnaság fölött, s még ez a ritkás levegőben keletkezett gyenge szellő is elég volt, hogy a barna anyagot alkotó száraz szálmaradványok leperegjenek.

— Használ? — kérdezte Pelorat idegesen.

— Igen, használ — felelte Trevize. — Úgy állítottam be a sugárpisztolyt, hogy csak gyenge hőt adjon.

Végigpásztázta a zsilip széleit, s a hősugár érintése. nyomán mindenütt eltűnt róla a zöld. Teljesen. Ráütött a zsilipre, hogy a barnaság a rezgés hatására lepotyogjon róla. Barna por szállongott lefelé — a finom szemcsék még sokáig lebegtek a ritka légkörben, a gázfoszlányok hátán.

— Azt hiszem, most már kinyithatjuk — mondta Trevize, s a csuklójára erősített távirányító eszközzel letapogatta azt a rádióhullám-kombinációt, amely belülről működésbe hozta az ajtónyitó szerkezetet. A zsilipen rés keletkezett, s még félig sem nyílt ki, amikor Trevize azt mondta:

— Ne piszmogjon, Janov, szálljon be. Ne várjon a lépcsőkre. Másszon föl.

Maga is utánamászott, s közben legyengített sugárpisztolyával végigpásztázta a zsilip peremét. Aztán a lépcsőket is, amikor már leereszkedtek. Végül jelzett, hogy az ajtó becsukódhat, de amíg teljesen be nem zárult, addig is szünet nélkül pásztázta.

— A zsilipben vagyunk, Bliss — mondta. — Néhány percig még itt maradunk. Továbbra se csináljon semmit!

— Legalább mondjon valamit — hallatszott Bliss hangja. — Jól vannak? Hogy van Pel?

— Itt vagyok, Bliss, és minden a legnagyobb rendben — válaszolta Pel. — Aggodalomra semmi ok.

— Ha te mondod, Pel, de később meg kell magyarázniuk. Remélem, tisztában vannak vele.

— Megígérem — mondta Trevize, és bekapcsolta a zsilip világítását.

A két űrruhás alak egymásra bámult.

— Amennyire csak lehet, kiszivattyúzzuk a bolygó levegőjét, így most várnunk kell, amíg ez lezajlik.

— És a hajó levegőjét fogjuk beengedni ide?

— Még egy ideig nem. Én éppannyira vágyom rá, hogy megszabaduljak ettől az űrruhától, de meg kell bizonyosodnom róla, hogy minden spórától megszabadultunk, ami csak bejött velünk — vagy rajtunk.

A zsilip nem egészen tökéletes világításánál Trevize az ajtó belső illesztése felé fordította a pisztolyát, s azt is meg a burkolatot is módszeresen végigtisztogatta. Aztán a padló következett, oda-vissza, majd körbe s újra elölről.

— Most magán a sor, Janov.

Pelorat összerezzent, de Trevize megnyugtatta:

— Legföljebb meleget fog érezni, ennél rosszabbat nem. Ha kellemetlenné válna, csak szóljon.

Végighúzta a láthatatlan sugarat a sisaklemezen, különös tekintettel az illesztésekre, aztán apránként végighaladt az egész űrruhán.

— Emelje fel a karját, Janov — mormolta. Aztán: — Tegye a kezét a vállamra, és emelje föl az egyik lábát… a talpát is meg kell csinálnom. Úgy, most a másikat. Nincs túlságosan melege?

— Hát, nem éppen hideg verejtékben úszom, Golan — felelte Pelorat.

— Jó, akkor most kóstoltassa meg velem a saját orvosságomat. Menjen végig rajtam.

— Még sohasem volt sugárpisztoly a kezemben.

— Meg *kell* fognia, így szorítsa, a hüvelykujjával nyomja ezt a kis gombot, és tartsa erősen a tokot. Úgy. És most húzza végig a sisaklemezemen. Egyenletesen, Janov, ne időzzön túl sokáig egy helyen. A sisak többi részét is, aztán le az állra és a nyakra.

Pelorat pontosan követte az utasításokat, és amikor Trevize már mindenütt le volt perzselve, és ennek következtében kellőképpen megizzadt, visszavette a pisztolyt, és megnézte az energiaszintet.

— Több mint a fele elfogyott — állapította meg, és módszeresen végigpermetezte a zsilip falait, oda-vissza, egészen addig, míg a fegyver ki nem ürült és föl nem forrósodott a gyors és tartós használattól. Akkor visszadugta a tokjába.

Csak ezután jelzett, hogy belépnek a hajóba. Örömmel fogadta a sziszegő hangot s a belső ajtó megnyílásával beáramló levegőt. Hűvössége és áramlási ereje sokkal hamarabb lehűti az űrruhát, mintha csak a sugárzásra hagyatkoznának. Lehet, hogy csak képzelődött, de már érezte is a hűtőhatást. Képzelődés vagy sem, ennek is örült.

— Le az űrruhával, Janov, és hagyja idekint a zsilipben — mondta.

— Ha nincs ellenére, mindenekelőtt le szeretnék zuhanyozni — felelte Pelorat.

— Nem mindenekelőtt. Ami azt illeti, még előtte, sőt még mielőtt, gondolom, kiürítené a hólyagját, szeretne egy szót szólni Blisshez.

Természetesen Bliss már várt rájuk; az arca merő aggodalom volt. A háta mögül Fallom kukucskált ki, két keze szorosan kulcsolta át

Bliss bal karját.

— Mi történt? — kérdezte Bliss komolyan. — Mi folyik itt?

— Fertőzés elleni védekezés — válaszolta Trevize egykedvűen —, tehát be fogom kapcsolni az ultraibolya sugárzást. Sötét szemüveget kell feltennünk. Kérem, ne tartson fel bennünket.

Amikor a fali fényhez csatlakozott az ultraibolya sugárzás is, Trevize egyenként levetette nedves ruhadarabjait, kirázta és kifordította őket.

— Csak elővigyázatosság — mondta. — Csinálja maga is, Janov. És Bliss, le kell vetkőznöm meztelenre. Ha ez magának kényelmetlen, lépjen át a szomszéd helyiségbe.

— Nem találom se kényelmetlennek, se zavarónak — felelte Bliss. — Elég pontos elképzelésem van róla, hogyan fest meztelenül, és nyilván semmi újat nem fogok megtudni. Miféle fertőzésről van szó?

— Csak egy apróság, de ha elszabadul, nagy veszedelmet hozhat az emberiségre — válaszolta Trevize szándékosan közömbös hangon.

68.

Bevégeztetett. Az ibolyántúli sugarak megtették a magukét. Hivatalosan, az ismeretterjesztő és utasításokat tartalmazó filmek szerint, melyek még a Terminuson kerültek föl a *Távoli csillag* fedélzetére, ez a fény kifejezetten a fertőtlenítés céljait szolgálta. De Trevize gyanította, hogy azok számára, akik olyan világokról származtak, ahol a barnaság divatosnak számított, nagy kísértést jelentett, hogy e sugarak révén tegyenek szert a hőn áhított divatos, barna bőrszínre. De bármilyen céllal használták is, mindenképpen fertőtlenítő hatású volt.

Újra fölszálltak az űrbe, és Trevize, amennyire csak a kényelmetlenség veszélye nélkül lehetett, közel kormányozta a hajót a Melpomenia napjához, majd ott forgott-pörgött egy ideig, hogy az egész burkolatot megfürössze az ibolyántúli sugarakban.

Végül kihozták a zsilipben hagyott két űrruhát, s Trevize addig vizsgálgatta őket aprólékos gonddal, míg teljesen meg nem elégedett az eredménnyel.

— És mindez holmi moha miatt — jegyezte meg Bliss. — Ugye, arról beszélt, Trevize? Moháról?

— Mohának neveztem el — válaszolta Trevize —, mert arra emlékeztetett. De nem vagyok növény tudós. Csak annyit mondhatok, hogy a színe élénkzöld, és valószínűleg nagyon csekély fényenergia mellett tenyészik.

— Miért nagyon csekély?

— A moha érzékeny az ibolyántúli sugárzásra, és nem tud nőni, de még megmaradni sem, ha közvetlen fény éri. A spórái mindenütt

megtalálhatók, rejtett zugokban, szobrok repedéseiben, építmények fenekén, s a fény szétszórt fotonjai energiájából táplálkozik minden olyan helyen, ahol szén-dioxid-forrásra lel.

— Úgy látom, veszélyesnek tartja.

— Veszélyes lehet. Ha néhány spóra megtapad rajtunk, vagy belépéskor besodorjuk magunkkal, itt megtalálják a fényt, amelyben nincs káros ultraibolya sugárzás. Találnak továbbá rengeteg vizet és folyamatosan termelődő szén-dioxidot is.

— A mi légkörünk csak 0,03 ezrelékben tartalmazza — jegyezte meg Bliss.

— Az bőven elég nekik, és négy százalék van abban a levegőben, amit mi kilélegzünk. Mi van akkor, ha a spórák megtelepednek az orrlyukainkban és a bőrünkön? Ha lebontják és elpusztítják az élelmiszereinket? Ha olyan mérgező anyagokat termelnek, melyek a halálunkat okozzák? Még ha a mohát nagy nehezen elpusztítanánk is, de életben maradna néhány spórája, azzal már behurcolnánk a fertőzést egy másik világra, onnan pedig átterjedne újabbakra is. Ki tudja, milyen kárt okozhatnának?

Bliss megrázta a fejét.

— Az élet nem szükségképpen veszélyes, csak mert más. Maga olyan könnyen hajlik a gyilkolásra.

— Már megint Gaia beszél — mondta Trevize.

— Természetesen, de azért remélem, van értelme annak, amit mondok. Á moha alkalmazkodott ennek a világnak az adottságaihoz. Erre mutat az, hogy kihasználja a kis mennyiségű fényt, de az erős sugarak megölik; hasznát veszi az időnkénti apró szén-dioxidfoszlányoknak, de nagy mennyiségben talán nem viselné el. Lehet, hogy másutt, mint a Melpomenián, meg sem tudna élni.

— Akarja, hogy kipróbáljuk? — szögezte a kérdést Trevize Bliss mellének.

— Jól van — vonta meg a vállát Bliss. — Nem kell védekeznie, értem az álláspontját. Lévén szigetember, talán nem is tehetett mást, mint amit tett.

Trevize már éppen válaszolni akart, amikor Fallom éles hangon közbecsipogott, méghozzá a saját nyelvén.

— Mit mond? — fordult Trevize Pelorathoz.

— Fallom azt mondja… — kezdte Pelorat, Fallom azonban, mintha csak egy pillanatnyi késéssel jött volna rá, hogy az ő nyelvét nem egykönnyen értik meg, újra megszólalt:

— Ott volt Jemby, ahová mentetek? Kínos pontossággal ejtette a szavakat, és Bliss sugárzott a büszkeségtől.

— Hát nem remekül beszéli a galaktikus nyelvet? És jóformán egyik napról a másikra!

— Ha én mondom, csak összezavarom, de maga, Bliss, meg tudja

magyarázni neki, hogy nem találtunk robotokat a bolygón — szólt Trevize halkan Blissnek.

— Majd én megmagyarázom — mondta Pelorat. — Gyere, Fallom. — Szelíden átkarolta a gyerek vállát. — Gyere a szobánkba, kapsz tőlem újabb könyvet olvasni.

— Könyvet? Jembyről?

— Nem egészen… — És az ajtó becsukódott utánuk.

— Tudja — nézett utánuk bosszúsan Trevize —, csak az időnket pazaroljuk azzal, hogy ezt a gyereket babusgatjuk.

— Pazaroljuk? Milyen értelemben zavarja ő a maga Földre irányuló kutatását, Trevize? Semmilyen értelemben. De a babusgatással megteremtjük a kommunikációt, csillapítjuk a félelmét, tápláljuk benne a szeretetet. Mindez az eredmény semmit sem ér?

— Már megint Gaia beszél.

— Igen — felelte Bliss. — Akkor legyünk gyakorlatiasak. Meglátogattunk három régi Térutas világot, és nem találtunk semmit.

— Így igaz — bólintott Trevize.

— Sőt mindhármat veszélyesnek találtuk, ugye? Az Aurórán ott voltak a vadkutyák, a Solarián a különös és veszedelmes emberi lények, a Melpomenián pedig ez a fenyegető moha. A dolog tehát úgy fest, hogy mihelyt egy bolygó magára marad, akár vannak rajta emberi lények, akár nincsenek, veszélyessé válik a bolygóközi közösség számára.

— Ezt nem tekintheti általános szabálynak.

— Három közül három elég meggyőzőnek látszik.

— És hogyan győzte meg magát, Bliss?

— Elmondom. Kérem, hallgasson meg nyitott elmével. Ha úgy tekinti, hogy a Galaxisban sok millió, egymással kapcsolatot tartó világ létezik, aminthogy ez az igazság, akkor minden egyes világon az emberi lények az uralkodók: akaratukat rákényszeríthetik a nem emberi létformákra, a lélek nélküli geológiai háttérre, de még egymásra is. A Galaxis ennélfogva egy nagyon kezdetleges, nehézkes és rosszul működő Galaxia. Egy egység kezdete. Érti, mire gondolok?

— Értem, mit akar mondani, de ez nem jelenti azt, hogy egyet is fogok érteni magával, ha valóban kimondja.

— Csak figyeljen tovább. Egyetért vagy sem, a maga dolga, de figyeljen. A Galaxis csakis akkor fog működni, ha elő-Galaxiaként működik, és minél kevésbé elő-, és minél inkább Galaxia, annál jobb. A Galaktikus Birodalom kísérlet volt egy erős elő-Galaxiára, és amikor összeomlott, a dolgok rohamos hanyatlásával együtt az állandó törekvés is megjelent az elő-Galaxia koncepció megéri — lésére. Az Alapítvány Szövetség is egy efféle törekvés. Az Öszvér Birodalma is az volt. A Második Alapítvány által tervezett Birodalom is. De még ha nem volnának is ilyen Birodalmak vagy Szövetségek; még ha az egész

Galaxisban zűrzavar uralkodnék is, még az a zűrzavar is errefelé mutatna, benne lenne minden egyes világ, még ha egymással ellenségesen is. Ez már önmagában egyfajta egyesülés, és még nem is tekinthető a legrosszabbnak.

— Akkor hát mi lenne a legrosszabb?

— Erre maga is meg tudna felelni, Trevize. Látta. Ha egy emberlakta világ teljesen szétesik, ha teljesen elszigetelődik, és elveszti minden kölcsönös kapcsolatát a többi emberi világgal, akkor az… nos, akkor rosszindulatúvá válik.

— Vagyis elrákosodik?

— *Igen.* Nem az történt-e a Solariával? Kezet emelne minden más világra. Magán a bolygón pedig az egyes egyén kezet emelne az összes többire. Maga is látta. És ahonnan az emberek végképp eltűnnek, velük tűnnek el a fegyelem utolsó maradványai is. Bekövetkezik a mindenki mindenki ellen esztelensége, mint a kutyáknál, vagy az elemi erő uralma, mint a moha esetében. Tudja, én azt gondolom, hogy minél közelebb kerülünk Galaxiához, a társadalom annál jobb lesz. Akkor hát miért torpanjunk meg bárhol is, ahol még nem valósult meg Galaxia?

Trevize hosszan, némán nézett Blissre.

— Gondolkozom rajta — mondta végül. — De miért feltételezi, hogy az adagolásnak csak egy irányban van értelme? Hogy ha a kicsi jó, akkor a sok még jobb, s a minden a lehető legjobb? Hát nem maga mutatott rá, hogy a moha talán csak kis mennyiségű széndioxid meglétéhez alkalmazkodott, s elképzelhető, hogy a bőséges kínálat meg is ölheti? Egy kétméteres emberpéldány jobb, mint az egyméteres, ugyanakkor jobb a háromméteresnél is. Az egér nem boldogul könnyebben, ha elefántméretűvé nő. Nem is tudna életben maradni. És az elefánt sem járna jól, ha egérméretűvé zsugorodna.

Mindennek megvan a maga természetes mérete, természetes teljessége, az optimális minősége, legyen az csillag vagy atom, és így kell ennek lennie az élőlények és az élő társadalmak esetében is. Nem állítom, hogy a régi Galaktikus Birodalom ideális volt, és természetesen látok hiányosságokat az Alapítvány Szövetségben is, mégsem vagyok hajlandó elfogadni, hogy mert a teljes elszigeteltség rossz, biztos, hogy a teljes egység jó. Mindkét fajta túlzás egyformán szörnyű lehet, és legyen bármilyen tökéletlen, mégiscsak egy régimódi Galaktikus Birodalom. hordozhatja számunkra a legjobb megoldást.

Bliss a fejét ingatta.

— Kíváncsi lennék, Trevize, vajon elhiszi-e a saját szavait. Azt akarja mondani, hogy mivel egy vírus és egy szuperember egyformán tökéletlen, maga megelégszik valamivel a kettő között — mondjuk egy törékeny halandóval?

— Nem. De érvelhetek azzal, hogy mivel egy vírus és egy

szuperember egyformán tökéletlen, megelégszem valamivel a kettő között — mondjuk egy átlagemberrel. Ám a vitának nincs értelme. Megtalálom a megoldást, ha megtalálom a Földet. A Melpomenian rábukkantunk a többi negyvenhét Térutas világ koordinátáira.

— És mindet végig akarja járni?

— Ha kell, mindegyiket.

— S mindegyiken veszélynek teszi ki magát.

— Igen, ha csak így juthatok el a Földre.

Pelorat kilépett a szobából, ahol Fallomot hagyta, és már éppen mondani akart valamit, amikor megütötte a fülét Bliss és Trevize pergő szóváltása. Hol egyikre, hol másikra nézett, attól függően, kinél volt éppen a szó.

— És ez mennyi időbe fog telni? — kérdezte Bliss.

— Akármennyi időbe — válaszolta Trevize —, de az is lehet, hogy már a legközelebbi világon megtaláljuk azt, amit keresünk.

— Vagy egyiken sem.

— Amíg tart a kutatás, ezt nem tudhatjuk. És ekkor végre Pelorat is közbe tudott szólni:

— De miért kell keresni, Golan? Hiszen tudjuk a választ.

Trevize türelmetlenül leintette, majd észbe kapott, Pelorat felé fordult, és elképedve kérdezte:

— Micsoda?

— Mondom, tudjuk a választ: Legalább ötször próbáltam szólni magának a Melpomenián, de annyira lekötötte az, amit csinált…

— Miféle választ tudunk? Miről beszél?

— A *Földről.* Azt hiszem, tudjuk, hol van a Föld.

Hatodik rész
ALPHA

TIZENHATODIK FEJEZET
A világok központja

69.

Trevize egy kerek percig nem titkolt bosszúsággal nézett Peloratra. Aztán megszólalt:

— Látott talán valamit, amit én nem, és nem szólt nekem róla?

— Dehogy — felelte Pelorat szelíden. — Maga is látta, és ahogy említettem, próbáltam szólni, de nem volt olyan hangulatban, hogy meghallgasson.

— Nos, akkor próbálkozzon újra.

— Ne zsarnokoskodjon felette, Trevize — szólt közbe Bliss.

— Nem zsarnokoskodom felette. Csak felvilágosítást kérek tőle. Maga pedig ne bánjon vele úgy, mint egy csecsemővel.

— Kérem, most rám figyeljenek, és ne egymásra — mondta Pelorat. — Emlékszik, Golan, beszéltünk azokról a korai kísérletekről, amelyek az emberi faj eredetének felfedezésére irányultak? Yariff elgondolásáról. Tudja, amikor a különböző bolygók betelepítésének idejét próbálták meghatározni azon feltevés alapján, hogy a gyarmatosítás az eredeti világról indult ki. a különféle irányokba. És ahogy az újabb bolygóktól haladunk a régebbiek felé, minden irányból az eredet világa felé fogunk közeledni.

Trevize türelmetlenül bólintott.

— Én arra emlékszem, hogy ez az elmélet nem vált be, mert a gyarmatosítások időpontját nem tudták hitelesen megállapítani.

— Ez igaz, drága barátom. De azok a világok, amelyekkel Yariff dolgozott, az emberi faj második kiáramlási hullámához tartoztak. Addigra a hipertéri utazás már fejlett fokon állt, és a betelepedések meglehetősen egyenetlenekké válhattak. Minden további nélkül ugrottak át igen nagy távolságokat, és a gyarmatosítás iránya nem mutatta szükségszerűen a sugaras szimmetria képét. Ennek is része lehetett abban, hogy a gyarmatosítás időpontjai nem tekinthetők hiteleseknek.

De gondoljon csak egy pillanatra a Térutas világokra, Golan. Ők a gyarmatosítás első hullámával jöttek. Akkoriban még nem volt olyan fejlett a hipertéri utazás, és ugrást is csak ritkán vagy egyáltalán nem hajtottak végre. Amíg világok millióit telepítették be — meglehet, összevissza — a második terjeszkedés során, addig az első alatt mindössze ötvenet, méghozzá valószínűleg pontosan meghatározott sorrendben. Amíg a második terjeszkedés sokmilliónyi világát körülbelül húszezer esztendő alatt gyarmatosították, addig az elsőbe

beleeső ötvenet legfeljebb néhány évszázad alatt — tehát a másikhoz képest szinte egy csapásra. Ha csak ezt az ötvenet nézzük, ezeknek durván gömb alakban kell körülvenniük az eredet világát.

Mi megszereztük az ötven világ koordinátáit. Maga lefényképezte őket, emlékezzen csak, a szoborról. Akármi vagy akárki semmisítette is meg a Földre vonatkozó információkat, vagy nem vette észre ezeket a koordinátákat, vagy nem jutott eszébe, hogy általuk is megkaphatjuk a kívánt felvilágosítást. Nincs más dolga, Golan, mint hogy az elmúlt húszezer év csillagmozgását figyelembe véve meghatározza ezeket a koordinátákat, aztán megkeresi a gömb középpontját. Ily módon egészen közel kell jutnia a Föld napjához, de legalábbis oda, ahol az húszezer évvel ezelőtt volt.

Trevize kissé elnyílt szájjal hallgatta az előadást, és még azután is, hogy Pelorat elhallgatott, beletelt néhány percbe, mire be tudta csukni.

— És *nekem* miért nem jutott ez az eszembe? — motyogta.

— Ezt próbáltam elmondani magának még a Melpomenián.

— De még mennyire, hogy próbálta. Bocsásson meg, Janov, amiért nem hallgattam meg. Az a helyzet, hogy eszembe se jutott, hogy… — zavartan elhallgatott.

Pelorat halkan kuncogott.

— Hogy bármi fontosat is mondhatok. Azt hiszem, általában nem is szoktam, de tudja, ez a szakterületembe vág. Meg vagyok győződve róla, hogy nagy általánosságban tökéletesen igaza van, hogy nem figyel rám.

— Soha — szögezte le Trevize. — Soha nincs igazam, Janov. Annyira ostobának érzem magam, és meg is érdemlem ezt az érzést. Még egyszer bocsánatot kérek… és most mennem kell a számítógéphez.

Együtt mentek át a vezérlőfülkébe, és Pelorat, mint mindig, most is csodálattal vegyes hitetlenkedéssel figyelte Trevize-ot, aki a kezét az asztal lapjára helyezte, s máris szinte eggyé vált a számítógéppel.

— Fel kell tételeznem bizonyos alapvetéseket, Janov — mondta Trevize már meglehetősen üres tekintettel.

— Abból kell kiindulnom, hogy az első számjegy a parszekekben kifejezett távolságot jelenti, a másik kettő pedig a radiánokban megadott szögeket, méghozzá az első, hogy úgy mondjam, a föntről lefelé haladót, a második meg a jobb és balirányút. Fel kell tételeznem továbbá, hogy a plusz és mínusz alkalmazása a szögekben a Galaktikus Szabvány alapján történt, és hogy a zéró, zéró, zéró adat a Melpomenia napjára vonatkozik.

— Ez elég ésszerűnek hangzik — jegyezte meg Pelorat.

— Gondolja? A számok elrendezésének hat változata lehetséges, a jelekének pedig négy, a távolságokat, talán fényévekben adták meg és

nem parszekekben, a szögeket pedig fokokban és nem radiánokban. És ezzel már kilencvenhat különböző variációnál tartunk. Vegye hozzá, hogy amennyiben a távolságokat fényévekben adták meg, nem tudom, hogy pontosan milyen évhosszúságban számoltak. Továbbá azt sem tudom, hogy akkoriban milyen megegyezés volt érvényben a szögméréseknél — gondolom, egyrészt a melpomeniai egyenlítőt vették alapul, de mit tekintettek kezdő délkörnek?

Pelorat a homlokát ráncolta.

— Reménytelennek festi le a helyzetet.

— Nem reménytelen. Auróra és Solaria szerepel a névsorban, és tudom, hogy ezek hol helyezkednek el a térben. Veszem az ő koordinátáikat, és megnézem, ezek alapján meg tudom-e határozni a helyzetüket. Ha rossz helyre lyukadok ki, addig igazgatom a koordinátákat, amíg el nem érek velük a megfelelő helyre, és közben azt is megtudom, a koordinátaszabványokhoz képest melyik előfeltevésem volt téves. Mihelyt az alaptételezéseim helyessége bebizonyosodik, hozzáláthatok, hogy megkeressem a gömb középpontját.

— A változtatás minden lehetőségét tekintetbe véve nem lesz nehéz eldönteni, hogy mit tegyen?

— Tessék? — kérdezte Trevize, aki egyre inkább elszakadt a körülötte lévő valóságtól. Peloratnak meg kellett ismételnie a kérdést, s akkor végre válaszolt: — Ó, hát a koordináták valószínűleg követik a Galaktikus Szabványt, és egy ismeretlen kezdő délkört hozzáilleszteni nem olyan nagy mutatvány. Ezeket a rendszereket már régen kidolgozták bizonyos űrbéli pontok helyének meghatározására, és a csillagászok többsége szerint már a csillagközi utazást megelőzően is léteztek. Az ember bizonyos értelemben borzasztóan konzervatív, s a számszerű megegyezéseket, ha már egyszer megszokta őket, szinte sohasem rúgja föl. Azt hiszem, még arra is hajlandó, hogy a természeti törvények szempontjából tévesen alkalmazza őket. Ami nagyon helyes, mert ha minden világnak meglenne a maga évszázadonként változó mértékrendszere, biztos vagyok benne, hogy a tudományos erőfeszítések megrekednének, s idővel végképp meg is szűnnének.

Mialatt beszélt, láthatóan dolgozott, mert szavai el-elakadoztak. Végül már csak mormolásra futotta:

— De most csend legyen…

Az erős figyelemösszpontosítás mély ráncokat vésett az arcára, de egy perc múlva hátradőlt, és hosszan kifújta a levegőt.

— A szabványok érvényesek — mondta halkan. — Megtaláltam Aurórát. Egy pillanatig sem kétséges. Látja?

Pelorat megnézte a csillagmező középpontjához közel eső fényes csillagot.

— Biztos benne? — kérdezte.

— Az én magánvéleményem nem számít — felelte Trevize. — A *számítógép* biztos benne. Itt vannak az ismertetőjegyei: az átmérője, a tömege, a fényerőssége, a hőmérséklete, a színképösszetevői, hogy a közelében lévő csillagok elrendeződéséről ne is beszéljünk. A számítógép azt mondja, hogy ez az Auróra.

— Akkor, gondolom, el kell hinnünk neki.

— Feltétlenül, erre mérget vehet. És most hadd állítsam be a megfigyelőernyőt, hogy a számítógép munkához láthasson. Megkapja az ötven koordinátasort, és egyenként fogja beilleszteni őket.

Mialatt beszélt, kezelésbe vette a képernyőt. A számítógép gyakorlottan mozgott a tér-idő négy dimenziójában, de az emberi megfigyelés számára nemigen volt szükség többre a képernyő két dimenziójánál. De a rajta feltáruló sötétség most mintha el is mélyült volna. Trevize szinte minden világítást lekapcsolt, hogy jobban meg lehessen figyelni a csillagfényt.

— Kezdem — suttogta.

Egy perc múlva feltűnt egy csillag, aztán egy másik, majd egy harmadik. A kép minden újabb betáplálásnál elmozdult, hogy az újabb csillagok is beleférjenek. Mintha hátrált volna előlük az űr, hogy minél jobb legyen a rálátásuk, ugyanakkor el is csúszott, hol följebb, hol lejjebb, hol jobbra, hol meg balra.

A végén ott lebegett az ötven fénypont a háromdimenziós térben.

— Nagyra értékeltem volna a szép, gömbszerű elrendeződést — mondta Trevize —, de ez olyan, mint egy túl kemény és kásás hóból hevenyészve összegyúrt hógolyó csontváza.

— Romba dönti minden elképzelésünket?

— Jelent bizonyos nehézségeket, de ezen nem segíthetünk, azt hiszem. Maguk a csillagok nincsenek egyenletesen szétszórva, és nyilván a lakható bolygók sem, ez pedig az új világok megalapításának egyenetlenségét is feltételezi. A számítógép mindegyik pontot hozzá fogja igazítani a jelenlegi helyzetéhez, figyelembe véve az elmúlt húszezer évben lezajlott valószínű mozgásukat — lényeges módosulásra még ennyi idő alatt sem kell számítanunk —, majd beilleszti az egészet egy „tökéletes gömbbe”. Más szóval keresni fog egy olyan gömbfelszínt, amelytől valamennyi pont minimális távolságra helyezkedik el. Akkor megkeressük a gömb középpontját, és valahol ott kell megtalálnunk a Földet. Legalábbis reménykedjünk… Nem fog sokáig tartani.

70.

Nem is tartott. Trevize, aki már megszokta, milyen csodákra képes a számítógép, most mégis megdöbbent, milyen rövid ideig tartott az egész.

Utasította a gépet, hogy mihelyt megállapítottá a lehető legjobb középpont koordinátáit, adjon ki egy halk, de átható hangot. A hang csupán arra szolgált volna, hogy elégedetten tudomásul vehesse: kutatóútjuk talán a végéhez ért.

Percek múlva hangzott fel a jel, valahogy olyanformán, mint amikor gyengéden megütnek egy lágy hangú gongot. A hang addig erősödött, amíg már fizikailag is érzékelték a vibrációt, majd fokozatosan elhalkult.

Bliss szinte azonnal megjelent az ajtóban.

— Mi az? — kérdezte tágra nyílt szemmel. — Vészhelyzet?

— Szó sincs róla — nyugtatta még Trevize.

— Meghatároztuk a Föld helyét, Bliss — tette hozzá lelkendezve Pelorat. — Ez a hang a számítógép igenlő válasza volt.

— Figyelmeztethettek volna — lépett be a szobába a lány.

— Ne haragudjon, Bliss — kérte Trevize. — Nem gondoltam, hogy ilyen hangos lesz.

Fallom is benyomult Bliss után a szobába, és azt kérdezte:

— Miért szólt ez a hang, Bliss?

— Látom, ő is kíváncsi lett — jegyezte meg Trevize, és kimerültén visszaült a székébe. A következő lépésben valahogy vissza kell találnia a valóságos Galaxisba, a fókuszba kell állítania a Térutas világok középpontjának koordinátáit, és meg kell néznie, feltűnik-e ott egy G típusú csillag. Megint fázott a gondolattól, hogy megtegye ezt az elkerülhetetlen lépést; nem tudta rászánni magát, hogy a lehetséges megoldást a valóságban próbálja ki.

— Persze — felelte Bliss. — Miért ne volna kíváncsi? Éppolyan ember, mint mi vagyunk.

— A szülője nem így gondolkodott — mondta szórakozottan Trevize. — Engem nyugtalanít ez a gyerek. Egy kellemetlen meglepetés.

— Milyen értelemben bizonyult annak? — kérdezte Bliss számonkérő hangon.

— Csak érzem — tárta szét a karját Trevize. Bliss megvető tekintetet lövellt rá, aztán Fallomhoz fordult.

— A Föld helyét próbáljuk meghatározni, Fallom.

— Mi az a Föld?

— Egy másik világ, de nagyon különleges. Arról a világról származnak az őseink. Találkoztál már az olvasmányaidban az „ősök” kifejezéssel?

— Azt jelenti, hogy… — De az utolsó szót Fallom nem galaktikus nyelven mondta.

— Ez egy archaikus szó az „ősökre”, Bliss — szólt közbe Pelorat. — A mi „eleink” szavunk áll hozzá a legközelebb.

— Nagyszerű — nyugtázta Bliss egy váratlanul felragyogó

mosollyal. — A Föld az a világ, Fallom, ahonnan az eleink jöttek. A tiéd, az enyém, Pelé és Trevize-é.

— A tiéd, Bliss… és az enyém is? — Fallom hangjából zavar hallatszott. — Mindkettőnké?

— Az elődöknek csak egy csoportja volt — magyarázta Bliss. — Mindnyájan azonos elődöktől származunk.

— Én úgy veszem észre — szólt közbe Trevize —, a gyerek pontosan tudja, hogy ő más, mint mi vagyunk.

— Ne mondja ezt — szólt rá Bliss halkan. — El kell hitetnünk vele, hogy nem más. Hogy lényegében nem más.

— A hermafroditizmus a lényeget érinti, azt hiszem.

— Én az elméjéről beszélek.

— A transzduktorlebenyek is lényegesek.

— Ugyan, Trevize, ne legyen már ilyen kötözködő. A gyerek intelligens, és eltekintve a részletektől, ember.

Visszafordult Fallomhoz, s a megszokott hangján folytatta:

— Gondolkozz el erről nyugodtan, Fallom, míg rá nem jössz, mit jelent ez a számodra. A te eleid és az enyémek ugyanazok voltak. Minden embernek minden világon — sok-sok világon — ugyanazok voltak az elődei, és ők kezdetben mindnyájan a Föld nevű világon éltek. Vagyis rokonok vagyunk, igaz?… És most menj szépen vissza a szobánkba, és gondolkozz ezen.

Fallom elgondolkodó pillantást vetett Trevize-ra, aztán megfordult, s — hátában érezte Bliss gyengéden noszogató ütését — elrohant.

Bliss Trevize-hoz fordult.

— Kérem, Trevize, ígérje meg, hogy a füle hallatára nem tesz olyan megjegyzést, amiből arra következtethetne, hogy ő más, mint mi.

— Megígérem — mondta Trevize. — Nem kívánom gátolni vagy aláaknázni a nevelési munkáját, de tudja, ő *tényleg* más, mint mi.

— Bizonyos értelemben. Ahogy én más vagyok, mint maga, és Pel is más.

— Ne adja az ártatlant, Bliss. Fallom esetében a különbségek sokkal nagyobbak.

— Egy *kicsit* nagyobbak. De ennél sokkal fontosabbak a hasonlóságok. Egy napon ő és az övéi is Galaxia részévé válnak, és meggyőződésem, hogy nagyon hasznos részévé.

— Rendben van. Ne vitatkozzunk tovább. — Észrevehető vonakodással fordult vissza a számítógéphez. — És különben is, attól félek, ellenőriznem kell a Föld feltételezett helyzetét a valóságos térben.

— Attól fél?

— Hát — húzta fel a vállát Trevize, szándéka szerint félig

tréfásan —, mi van akkor, ha az adott térségben nincs megfelelő csillag?

— Akkor nincs — felelte Bliss.

— Azon tűnődöm, van-e most egyáltalán olyan pont, ahonnan elvégezhetem az ellenőrzést. Ugrást még napokig nem hajthatunk végre.

— És ezeket a napokat a lehetőségek fölött gyötrődve fogja eltölteni. Döntse el most. Ha vár, attól még nem változik semmi.

Trevize összeszorított szájjal ült egy percig, aztán azt mondta:

— Igaza van. Nos, akkor hát… tessék.

A számítógép felé fordult, kezét az asztallapba mélyített kéznyomba helyezte, mire a képernyő elsötétült.

— Most magára hagyom — mondta Bliss. — Csak idegesítem, ha itt állok. — Intett a kezével, és kiment.

— Most tehát először is megnézzük a számítógép galaktikus térképét — mormolta Trevize —, de még ha a Föld napja valóban ott van az előre meghatározott helyen, akkor sem biztos, hogy a térképen szerepel. Ebben az esetben viszont.

Hangja a megdöbbenéstől elakadt, látva a képernyőn felragyogó sűrű csillagmezőt. A halvány, de sűrű szövevényben több fényes csillag is feltűnt a képernyő széltében-hosszában. Ám a középponthoz egészen közel egy mindegyik másnál fényesebb csillag ragyogott.

— Megtaláltuk! — ujjongott Pelorat. — Megtaláltuk, öreg cimbora! Nézze, hogy ragyog!

— Bármely koordinátájú csillagot állítanánk a középpontba, az fényesen ragyogna — felelte Trevize, elfojtva magában minden, kezdeti diadalmámort, amely később esetleg megalapozatlannak bizonyulna. — A kép végül is a középpontba helyezett koordinátáktól egy parszeknyi távolságból látszik. De meg kell hagyni, az a középponti csillag nem lehet sem vörös törpe, sem vörös óriás, sem pedig kékesfehéren izzó nap. Várjuk meg az információt; a számítógép sorra veszi az adatait.

Néhány percig csend volt, aztán újra Trevize szólalt meg:

— Színképosztály G-2. — Újabb szünet, majd: — Átmérő 1,4 millió kilométer… tömeg a Terminus napjának — 1,02-szerese… felszín hőmérséklete 6000 abszolút… forgás lassú, valamivel harminc nap alatti… szokatlan tevékenység vagy szabálytalanság nem észlelhető.

— Mindez nem teljesen jellemző egy olyan csillagra, amely körül lakható bolygók találhatók? — tudakolta Pelorat.

— De igen — biccentett Trevize a félhomályban. — Tehát csupa olyasmi, ahogyan a Föld napját elképzeltük. Ha az az a hely, ahol az élet kifejlődött, a Föld napja jelenthette az eredeti szabványt.

— Vagyis van rá esély, hogy lakható bolygó kering körülötte.

— Ezen fölösleges törnünk a fejünket — mondta Trevize olyan hangon, mintha a téma csak most hozná igazán zavarba. — A galaktikus térképen úgy van feltüntetve, mint amelynek van emberi életet hordozó bolygója… de kérdőjelet írtak utána.

Pelorat lelkesedése az egekig szárnyalt.

— Hát éppen ez az, amiben reménykedtünk, Golan! Az élethordozó bolygó itt van, de vele együtt a kísérlet is, hogy létét homályos adatok ködébe burkolják, s ezzel a térkép készítői bizonytalanságra kárhoztassák a számítógép használóit!

— Nem, és éppen ez zavar engem — felelte Trevize. — *Nem* ebben kellett reménykednünk. Amiben reménykednünk kellett, az ennél sokkal több. Tekintve, hogy milyen hatásosan tüntettek el minden adatot, ami a Földre vonatkozott, a térkép készítőinek nem lett volna szabad tudniuk, hogy a rendszerben élet, hát még hogy emberi élet van. Még azt sem lett volna szabad tudniuk, hogy a Föld napja létezik egyáltalán. A Térutas világok nem szerepelnek a térképen. Miért lenne rajta a Föld napja?

— Hát, lényeg az, hogy ott van. Mi értelme kétségbe vonni a tényt? Milyen más információ van még a csillagról?

— Egy név.

— Ó! És mi az?

— Alpha.

Pillanatnyi csend támadt, majd Peloratból kitört az ujjongás:

— Hát ez az, öregem! A végső bizonyíték! Gondolja csak meg, mit jelent a szó!

— Jelent valamit? — kérdezte Trevize. — Nekem csak egy név, annak is elég furcsa. Nem hangzik galaktikusnak.

— *Nem* galaktikus szó. A Föld egyik történelem előtti nyelvén van, ugyanazon, amelyik Bliss bolygójának a nevét, a Gaiát adta nekünk.

— Akkor hát mit jelent az, hogy Alpha?

— Alpha az első betűje ama régi nyelv ábécéjének. Mindabból, amit egyáltalán tudunk e nyelvről, ez az egyik legsokoldalúbban bebizonyított töredék. Hajdanában az alpha szót néha olyan értelemben is használták, mint valamiből az elsőt. Alphának hívni egy napot annyit tesz, hogy az az első nap. És mi más lehetne az első nap, mint az, amely körül az emberi életet elsőként hordozó bolygó kering — vagyis a Föld?

— Biztos benne?

— Tökéletesen — felelte Pelorat.

— Van-e valami a korai legendákban — végül is maga a mitológus —, ami a Föld napjának valami nagyon különleges sajátosságot tulajdonít?

— Nem, hogyan is lehetne? Teljesen szabályosnak kell lennie, és

úgy képzelem, azok a jellegzetességek, amelyekről a számítógép beszámolt nekünk, a lehető legszabványosabbak. Vagy nem?

— Gondolom, a Föld napja magányos csillag, igaz?

— Hát persze! — vágta rá Pelorat. — Amennyire én tudom, minden lakott bolygó magányos csillag körül kering.

— Én is így gondoltam volna — mondta Trevize. — Csak az a baj, hogy a megfigyelőernyő közepén látható csillag nem magányos, hanem kettős csillag. Kettejük közül a fényesebbik valóban szabványos, és a számítógép annak az adatait közölte velünk. De e csillag körül mintegy nyolcvanévnyi forgásidővel egy másik csillag kering, melynek tömege a fényesebbnek négyötöde. Szabad szemmel nem látjuk különálló csillagoknak őket, de ha kinagyítanám a képet, biztos, hogy látnánk is.

— Meggyőződéssel állítja ezt, Golan? — kérdezte Pelorat meghökkenve.

— Ezt mondja nekem a számítógép. Márpedig ha ez egy kettős csillag, akkor nem a Föld napja. Nem lehet az.

71.

Trevize megszakította a kapcsolatot a számítógéppel, és a fények kigyulladtak.

Ez lehetett a jel Blissnek, hogy visszatérhet, s Fallom is jött vele, szorosan a nyomában.

— Nos, mi az eredmény? — kérdezte Bliss.

— Meglehetősen csalódást keltő — válaszolta Trevize színtelen hangon. — Ahol a Föld napját reméltem megtalálni, egy kettős csillagot találtam. A Föld napja magányos csillag, tehát az, amit ott középen látunk, nem lehet az.

— És most mi lesz, Golan? — tette fel a kérdést Pelorat. Trevize vállat vont.

— Én tulajdonképpen nem is vártam, hogy az ott középen a Föld napja lesz. Még a Térutazók sem népesíthettek be oly módon világokat, hogy azok szabályos gömböt alkossanak. A legöregebb Térutas világ, az Auróra is kiküldhette saját gyarmatosítóit, s a gömb már ettől is eltorzulhatott. Aztán az is lehet, hogy a Föld napja nem pontosan a Térutas világok átlagos sebességével mozgott.

— Vagyis a Föld akárhol is lehet — állapította meg Pelorat. — Ezt akarja mondani?

— Nem. Nem egészen „akárhol”. Mindez az elképzelhető hibaforrás együttesen sem lehet túl sok. A Föld napjának valahol a koordináták *közelében* kell lennie. Az a csillag, amelyet szinte hajszálpontosan a koordinátavonalak metszéspontjában találtunk, a Föld napjának a szomszédja lehet. Meglepő ugyan, hogy a szomszéd

ennyire hasonlít a Föld napjára — kivéve, hogy kettős csillag —, de mégiscsak így kell lennie.

— De akkor a Föld napját is látnánk a térképen, nem? Úgy értem, az Alpha közelében?

— Nem, mert biztos vagyok benne, hogy a Föld napja egyáltalán nincs rajta a térképen. Éppen ettől rendült meg a bizalmam, amikor először pillantottuk meg az Alphát. Eltekintve attól, hogy mennyire hasonlíthat a Föld napjára, a puszta tény, hogy szerepelt a térképen, felkeltette bennem a gyanút, hogy nem lehet az igazi.

— Nos, jó — szólt Bliss. — Miért nem összpontosítunk ugyanazon koordinátákra, de most már a valóságos térben? És ha bármilyen fényes csillagot látunk a középpont közelében, egy olyat, amelyik nem szerepel a számítógép térképén, és ugyanakkor az Alphához nagyon hasonló vonásokat mutat, de egyedül álló csillag, nem lehet, hogy az lesz a Föld napja? Trevize felsóhajtott.

— Ha így lenne, a fele vagyonomat rátenném, hogy a körül a csillag körül, amelyről maga beszél, kering a Föld. De most is félek attól, hogy megpróbáljam.

— Mert kudarcot vallhat? Trevize bólintott.

— Adjanak még egy-két perc türelmi időt, hogy rászánjam magam, én pedig összeszedem minden erőmet.

Miközben a három felnőtt egymást nézte, Fallom közelebb húzódott a számítógépasztalhoz, és kíváncsian vette szemügyre a kéz alakú bemélyedéseket. Óvatosan nyúlt feléjük, de Trevize egy hirtelen, gyors mozdulattal elkapta a kezét.

— Nem szabad hozzányúlni, Fallom! — reccsent rá. Az ifjú solariai arcán döbbenet tükröződött, és visszamenekült Bliss ölelő karjainak biztonságába.

— Szembe kell néznünk a dologgal, Golan — mondta Pelorat. — Mi van akkor, ha nem talál semmit a Valóságos térben?

— Akkor kénytelenek leszünk visszatérni a korábbi tervhez — válaszolta Trevize. — És sorra végiglátogatni a negyvenhét Térutas világot.

— És ha az sem hoz eredményt, Golan?

Trevize bosszúsan rázta meg a fejét, mintha el akarná hessegetni a gondolatot, mielőtt az még túlságosan befészkelné magát. Lebámult a térdére, aztán váratlanul kifakadt:

— Akkor valami mást kell kitalálnom!

— És ha az eleink világa egyáltalán *nem* létezik?

A szoprán hang hallatán Trevize fölkapta a fejét.

— Ki kérdezte ezt?

Fölösleges kérdés volt. A hitetlenkedés pillanata elmúlt, és már nagyon, is tudta, ki volt a kérdező.

— Én — felelte Fallom.

Trevize enyhén rosszallóan nézett rá.

— Értetted, miről beszélgettünk?

— Az elődök világát keresed, csak még nem találtad meg — válaszolta Fallom. — Talán nem is van ilyen világ.

— *Nincs* is — javította ki Bliss szelíden.

— Ne hidd, Fallom — felelte Trevize komolyan. — Óriási erőfeszítéssel elrejtették. Ha valamit ennyire el akarnak rejteni, az azt jelenti, hogy ott van valami, amit dugdosnak. Érted, amit mondok?

— Igen — válaszolta Fallom. — Te nem engeded, hogy én megérintsem azokat a kezeket az asztalon. És mert nem engeded, az azt jelenti, hogy érdekes volna megérinteni őket.

— Ó, csakhogy nem neked, Fallom. Bliss, maga egy szörnyet teremtett, amely el fog pusztítani mindnyájunkat. Soha többé ne engedje be ide, ha én nem vagyok az asztalnál. És még akkor is gondolja meg kétszer, nagyon kérem.

Ám ez a kis epizód mintha kirángatta volna tétovaságából.

— Látom már, jobb, ha munkához látok — mondta. — Ha továbbra is itt ülök, azon meditálva, hogy mit tegyek, ez a kis madárijesztő átveszi a hajó irányítását.

A fények elhalványultak, és Bliss halkan megszólalt:

— Megígérte, Trevize. Ne hívja őt a füle hallatára szörnyetegnek vagy madárijesztőnek.

— Akkor tartsa rajta a szemét, és tanítsa illemre. Mondja meg neki, hogy egy gyereknek sohasem szabad hallgatóznia, és látnia is csak ritkán.

Bliss összevonta a szemöldökét.

— Egyszerűen borzasztó, hogy maga mit enged meg magának egy gyerekkel szemben, Trevize.

— Lehet, de most nincs itt az ideje, hogy ezt megvitassuk.

Aztán elégedettséggel vegyes megkönnyebbüléssel így folytatta:

— Alpha ott van a valóságos térben is. És tőle balra, kissé följebb, egy majdnem ugyanolyan fényes csillag, de ez már nem szerepel a számítógép galaktikus térképén. *Ez* lesz a Föld napja. Az *egész* vagy önomban lefogadnám.

72.

— Nos — szólt Bliss —, mi semmit sem kapunk a vagyonából, ha mégis elveszíti, hát miért nem üti tüstént nyélbe a dolgot? Látogassuk meg azt a csillagot, mihelyt el tudja végezni az ugrást.

Trevize a fejét rázta.

— Nem. Ezúttal nem tétovázásról vagy félelemről van szó. Óvatosnak kell lennünk. Háromszor jártunk ismeretlen világon, és háromszor kellett szembenéznünk váratlan veszéllyel. Sőt mindhárom

alkalommal fejvesztetten kellett menekülnünk. Ezúttal az ügy életbevágóan fontos, ezért nem vagyok hajlandó tudatlanul kijátszani a kártyáimat, vagy legalábbis tudatlanabbul, mint amilyen vagyok. Mindeddig semmit sem tudunk róla, mint azokat a kósza híreszteléseket a radioaktivitásáról, márpedig ez nem elég. Furcsa véletlen, és senki sem láthatta előre, hogy körülbelül egy parszeknyire a Földtől van egy emberlakta bolygó…

— Biztosra vehetjük, hogy az Alphának van emberlakta bolygója? — szólt közbe Pelorat. — Azt mondta, a számítógép kérdőjelet tett a kijelentés mellé.

— Még akkor is érdemes megnézni — szögezte le Trevize. — Miért ne kukkantanánk be? Ha valóban élnek ott emberi lények, derítsük ki, mit tudnak a Földről. Végtére is nekik a Föld nem valami távoli legenda, hanem egy szomszédos világ, amely fényesen uralkodik az égboltjukon. Bliss elgondolkodva szólalt meg:

— Nem rossz ötlet. Eszembe juttatja, hogy ha az Alpha lakott, és a lakói nem olyan reménytelenül tipikus szigetemberek, mint maga, talán barátságosak lesznek, s náluk végre ehetünk valami ízletes ételt, már csak a változatosság kedvéért is.

— És találkozhatunk néhány kedves emberrel — tette hozzá Trevize. — Ezt se felejtse el. Magának is megfelel, Janov?

— Maga dönt, drága barátom — válaszolta Pelorat. — Ahová megy, oda megyek én is.

— Meg fogjuk találni Jembyt? — szólalt meg hirtelen Fallom.

— Keresni fogjuk, Fallom — felelte Bliss sietősen, még mielőtt Trevize válaszolhatott volna.

— Akkor ezt megbeszéltük — jelentette ki Trevize. — Tehát irány az Alpha.

73.

— Két nagy csillag — mutatott Fallom a megfigyelőernyőre.

— Úgy van — bólintott Trevize. — Kettő… Bliss, tartsa rajta a szemét. Nem akarom, hogy bármihez is hozzábabrálj oh.

— A gépek teljesen elbűvölték — mondta Bliss.

— Igen, azt látom — mondta Trevize —, csakhogy én nem vagyok elbűvölve attól, hogy ő el van bűvölve. De az igazat megvallva én éppúgy el vagyok bűvölve, mint ő, hogy egyszerre két ilyen fényes csillagot látok az ernyőn.

Az a két ragyogó csillag már-már korongnak látszott — mindkettő külön-külön. Az ernyő automatikusan növelte a szűrés nagyságát, hogy a-két csillag fényét annyira letompítsa, hogy ne — károsodjon tőlük a retina. Ennek következtében a többi csillag közül csak néhányan őriztek meg valamit a fényükből — a kettő tehát dölyfös

magányosságban uralta a teret.

— Ami azt illeti — szólalt meg Trevize —, még sohasem jártam ilyen közel egy kettős csillaghoz.

— Nem? — ámult el őszintén Pelorat. — Hogy lehet az? Trevize nevetett.

— Megfordultam már sokfelé, Janov, de azért nem vagyok akkora Galaktika-csavargó, amilyennek gondol!

— Én, amíg magával nem találkoztam, Golan, egyáltalán nem jártam az űrben, de mindig úgy képzeltem, hogy aki egyszer már kijutott…

— Az mindenhová elmegy. Tudom. Ez elég érthető. A bolygópatkányokkal az a baj, hogy bármennyire be tudják is látni ésszel, a képzeletük akkor sem képes felfogni a Galaxis valódi méreteit. Utazgathatunk egész életünkben, akkor sem tudjuk bejárni a Galaxis nagy részét, sőt a legtöbb helyre el se jutunk. Egyébként pedig soha senki sem közelíti meg a kettős csillagokat.

— Miért nem? — ráncolta a homlokát Bliss. — Mi a Gaián nem sokat értünk a csillagászathoz a Galaxis utazó szigetembereihez képest, de nekem az a benyomásom, hogy a kettős csillagok nem is olyan ritka tünemények.

— Nem bizony — felelte Trevize. — Lényegesen több kettős csillag van, mint magányos. Csakhogy két csillag közeli társulása alaposan megzavarja a bolygók szokásos elrendeződését. A kettős csillagok kevesebb planetáris anyaggal rendelkeznek, mint a magányosak. A körülöttük kialakuló bolygók röppályája gyakorta válik bizonytalanná, s ezek közül igen ritka az, amelyik. valamennyire is lakhatóvá válhat.

Úgy képzelem, hogy a korai felderítők sok kettős csillagot megfigyelhettek közelről, amíg rájöttek, hogy letelepedési szempontból csak a magányosak jöhetnek számításba. És ha már adva van egy sűrűn lakott Galaxis, ott gyakorlatilag minden utazás kereskedelmi és kapcsolatfelvételi célokat szolgál, tehát az egyedülálló csillagok körül keringő lakott bolygóra irányul. Katonai tevékenységek időszakaiban, úgy vélem, néha felállítottak bázisokat olyan kicsiny, de lakatlan világokon, melyek egy kettős csillag valamelyike körül keringenek, és akkoriban stratégiailag fontos helynek bizonyultak, de ahogy tökéletesedett a hipertéri utazás, ilyen bázisokra többé nem volt szükség.

— Meglepő, mennyi mindent nem tudok — vallotta be Pelorat megadóan.

— Ne hagyja, hogy ez az érzés elhatalmasodjon magán, Janov — vigyorgott Trevize. — Amikor én a haditengerészetnél szolgáltam, elképesztően sok előadást hallgattam végig olyan elavult harcászati módokról, melyeket soha senki sem akart föleleveníteni, és csak

valami tehetetlenség folytán kerülhetett megvitatásra. Csupán egy-egy részt hadartak el belőle. Gondoljon arra, mennyi mindent tud a mitológiáról, a folklórról és az ősi nyelvekről, amit én nem, és mindezt magán kívül csak nagyon kevesen tudják.

— Igen ám, csakhogy az a két csillag egy kettős rendszert alkot, és egyikük körül egy lakott bolygó kering — szólt közbe Bliss.

— Mindenesetre reméljük Bliss — tette hozzá Trevize. — Kivétel mindenütt lehet. És jelen esetben van egy hivatalos kérdőjel, amitől a dolog még zavarba ejtőbb. Nem, Fallom, azokkal a gombokkal nem szabad játszani. Bliss, vagy bilincset rak a kezére, vagy vigye ki innen.

— Nem fog kárt okozni semmiben — védekezett Bliss, de azért közelebb vonta magához az ifjú solariait. — Ha annyira érdekli az a lakható bolygó, miért nem vagyunk már ott?

— Először is azért — felelte Trevize —, mert én is gyarló ember vagyok, aki szeretne közelről is látni egy kettős csillagot, továbbá vagyok annyira gyarló, hogy ne feledkezzek meg az óvatosságról. Ahogy már elmagyaráztam, semmi olyasmi nem történt, amióta elhagytuk Gaiát, ami meggondolatlanságra bátorítana.

— A kettő közül melyik az Alpha, Golan? — kérdezte Pelorat.

— Nem téveszthetjük el, Janov. A számítógép pontosan tudja, melyik az Alpha, így aztán mi is tudjuk, A kettő közül az, amelyik forróbb és sárgább, tehát a nagyobb. Namármost, a jobb oldali fényébe egy halvány narancsárnyalat is vegyül, ami emlékeztet az Auróra napjára, ha vissza tudja idézni. Látja?

— Igen, most, hogy felhívta rá a figyelmemet…

— Nagyon helyes. Az a kisebbik. Hogy nevezik a második betűt azon az ősi nyelven, amiről beszélt?

Pelorat gondolkodott egy kicsit.

— Bétának.

— Akkor nevezzük azt a narancsszínűt Bétának, a sárgásfehéret pedig Alphának. És most induljunk egyenesen az Alpha felé.

TIZENHETEDIK FEJEZET
Új föld

74.

— Négy bolygó — mormolta Trevize. — Mindegyik kicsi, ráadásul aszteroidák vonulnak a nyomukban. Gázóriás sehol.

— Ez csalódást jelent magának? — kérdezte Pelorat.

— Tulajdonképpen nem. Várható volt. Az egymás körül kis távolságban keringő kettős csillag közül az egyiknek nem lehetnek bolygói. Keringhetnek ugyan bolygók a kettejük gravitációs mezőjének középpontja körül, de nagyon valószínűtlen, hogy lakhatóak túl messzire vannak.

Másrészt viszont ha a kettős csillag viszonylag elkülönül egymástól, lehetnek mindkettőnek stabil röppályájú bolygói, feltéve, hogy elég közel vannak az egyik vagy a másik csillaghoz. A számítógép adattára szerint ez a két csillag átlagosan 3,5 milliárd kilométerre halad egymástól, és még amikor napközeiben, vagyis a legközelebb vannak egymáshoz, • akkor is mintegy 1,7 milliárd kilométer a köztük lévő távolság. Egy olyan bolygó, amelyik olyan röppályán halad, amely kevesebb, mint 200 millió kilométerre van mindkét csillagtól, elég szilárdan megmaradhat a helyén, de szélesebb röppályájú bolygó nem létezhet. Ez megmagyarázza, miért nincsenek gázóriások, hiszen azoknak távolabb kell elhelyezkedniük egy csillagtól — de mit számít az is? A gázóriások sem lakhatóak.

— De a négy közül talán az egyik az.

— Tulajdonképpen a második bolygó az egyetlen reális lehetőség. Elsősorban azért, mert ez az egyetlen, amelyik elég nagy, hogy légköre lehessen.

Gyorsan közeledtek a második bolygóhoz, két napon belül a felszíne is kitárult előttük; eleinte méltóságteljesen, fokozatosan, majd amikor semmi jel nem mutatkozott, hogy bármiféle hajó fel akarná tartóztatni őket, egyre növekvő, szinte rémítő sebességgel.

A *Távoli csillag* mintegy ezer kilométerre a felhőtakaró fölött száguldott ideiglenes röppályáján, amikor Trevize gyászos hangon megszólalt:

— Értem már, miért tett a számítógép adattára kérdőjelet az után a megjegyzés után, hogy itt egy lakott bolygóról van szó. Nincs látható, nyoma a sugárzásnak, nincs fény az éjszakai oldalon, és rádiójeleket sem észlelek sehol.

— Elég vastagnak látszik a felhőréteg — kockáztatta meg Pelorat.

— A rádiósugarakat akkor is átengedné.

Nézték az alattuk elforduló bolygót a fehéren kavargó felhők között, melyek résein át a fel-felvillanó kékség mutatta az óceán jelenlétét.

— Lakott bolygóhoz képest elég vastag a felhőtakarója — jegyezte meg Trevize. — Sötét világ lehet. De engem az nyugtalanít a leginkább — tette hozzá, amikor ismét belemerültek az éjszakai sötétségbe —, hogy egyetlen űrkikötőről sem kiáltottak ránk.

— Arra gondol, ahogy a Comporellonon tették? — tudakolta Pelorat.

— Ahogy minden lakott világon tennék. Meg kellett volna állnunk, hogy szokás szerint megvizsgálják a papírjainkat, a rakományunkat, hogy megkérdezzék, mennyi ideig szándékozunk maradni és így tovább.

— Talán valami miatt nem hallottuk a kiáltást — találgatta Bliss.

— A számítógépünk meghallotta volna, bármelyik hullámhosszt használják is. Akkor mi kibocsátottuk volna a saját jeleinket, de mivel semmi ilyesmi nem történt, mi sem válaszolhattunk. Az űrszabályok megsértését jelenti, ha úgy ereszkedünk a felhőréteg alá, hogy előzőleg nem beszéltünk valamely űrállomáson szolgálatot teljesítő tisztviselőkkel, de úgy látom, nincs más választásunk.

A *Távoli csillag* lassított, miközben — hogy tartsa a magasságot — erősítette saját antigravitációját. Újra a napos félteke fölött jártak, és tovább lassítottak. Trevize, aki megint összekapcsolódott a számítógéppel, talált egy tágasabb nyílást a felhők között. A hajó beleereszkedett a nyílásba, majd átsiklott rajta. Alattuk tenger hullámzott a láthatóan friss szélben. Hosszú kilométereken át tajtékos hullámok csíkozták a felszínét.

Kijutottak a napsütésből a felhőréteg alá. A határtalan víztömeg nyomban palaszürkévé változott, a hőmérséklet pedig észrevehetően csökkent.

Fallom, aki a megfigyelőernyőt bámulta, néhány percig a maga mássalhangzókban gazdag nyelvén hadart valamit, aztán galaktikusra váltott. A hangja remegett.

— Mi az, amit ott lent látok?

— Óceán — felelte Bliss megnyugtató hangon. — Nagyon nagy tömegű víz.

— Miért nem szárad föl?

Bliss Trevize-ra nézett, aki így felelt:

— Túl sok a víz ahhoz, hogy fölszáradjon.

— Nem akarom ezt a sok vizet — mondta Fallom elfulladó hangon. — Menjünk el innen. — Aztán halkan felsikkantott, mert a *Távoli csillag* egy viharfelhőbe került, amitől a megfigyelőernyő tejfehérré változott, majd esőcseppek lepték el.

A vezérlőfülke fényei elhomályosultak, és a hajó enyhén

rángatózni kezdett.

Trevize meglepetten pillantott föl, majd nagyot kiáltott:

— Bliss, a maga Fallomja már kapiskálja az energiaátalakítást! Elektromos energiával próbálja átvenni az irányítást. Állítsa le!

Bliss átkarolta Fallomot, és szorosan magához ölelte.

— Minden rendben van. Fallom, minden rendben van. Nem kell félni semmitől. Ez csak egy másik világ, ennyi az egész. Sok ehhez hasonló van.

Fallom megnyugodott valamennyire, de azért még reszketett.

— A gyerek még sohasem látott óceánt, és amennyire tudom, még ködöt. vagy esőt sem — fordult Bliss Trevize-hoz. — Nem tudna egy kicsit együttérzőbb lenni?

— Nem, ha a hajóhoz babrál. Akkor veszélybe sodor mindannyiunkat. Vigye a szobájába, és nyugtassa meg.

Bliss kurtán bicentett.

— Veletek megyek Bliss — mondta Pelorat.

— Nem, nem Pel — ellenkezett a lány. — Te maradj itt. Én lecsillapítom Fallomot. te pedig csillapítsd le Trevize-ot. — Azzal kiment.

— Nincs szükségem rá, hogy lecsillapítson — mordult Trevize Peloratra. — Sajnálom, hogy dühbe gurultam, de nem engedhetjük, hogy egy gyerek a műszerekhez babráljon, nem igaz?

— Persze hogy nem — felelte Pelorat —, de Blisst is meglepetésként érte a dolog. Ő képes Fallomot irányítani, aki valóban nagyon szépen viselkedik ahhoz képest, hogy elszakították az otthonától, a… a robotjától, és csak úgy ukmukfukk beledobták egy olyan életbe, amit egyáltalán nem ért.

— Tudom. De ne felejtse el, nem én akartam elhozni onnan. Bliss ötlete volt.

— Igen, de a gyereket megölték volna, ha nem hozza magával.

— Jó, majd később bocsánatot kérek Blisstől. És a gyerektől is.

De a homlokán továbbra sem simultak el a ráncok, és Pelorat csendesen megkérdezte:

— Golan, öreg cimbora, van valami más is, ami aggasztja?

— Az óceán — felelte Trevize. Már régen kijutottak a zivatarból, de a felhők nem oszlottak szét.

— Mi a baj vele?

— Túl sok van belőle, ennyi az egész. Pelorat értetlen képet vágott, mire Trevize felcsattant:

— Nincs szárazföld! Eddig még semmiféle szárazföldet nem láttunk. A légkör tökéletesen normális, a kívánatos arányban tartalmaz oxigént és nitrogént, tehát a bolygónak működnie kell, nem hiányozhat róla a növényi élet, amely az oxigént szinten tartja. Természeti állapotban nem fordul elő ilyen atmoszféra — kivéve

valószínűleg a Földön, ahol, ki tudja, hogyan, kifejlődött. Csakhogy a működő bolygókon mindig van tekintélyes nagyságú szárazföld is, legalább az egész egyharmad része, de sohasem kevesebb egyötödnél. Akkor hát hogyan működik ez a bolygó szárazföld nélkül?

— Talán éppen attól ilyen szabálytalan ez a bolygó, mert egy kettős csillagrendszer része — töprengett Pelorat. — Talán úgy fejlesztette ki a légkörét, ahogy azt soha nem tapasztaltuk a magányos csillagok körül keringő világokon. Lehet, hogy önállóan fejlődött ki rajta az élet, mint egykor a Földön, csak éppen a tengerben.

— Még ha ezt elfogadnám is — ellenkezett Trevize —, nekünk akkor sem származna hasznunk belőle. Nincs rá mód ugyanis, hogy a tengermélyi élet technológiát tudjon kifejleszteni. A technika mindig a tűzön alapult, és a tűz nem él meg a vízben. Mi nem tudunk mit kezdeni egy. technika nélküli életet hordozó bolygóval.

— Ezt értem, de én csak elképzeléseket vázolok. Végtére is, amennyire tudjuk, a technika csak egyszer fejlődött ki — a Földön. Onnan aztán a Telepesek vitték magukkal mindenüvé. Ha csak egyetlen eset van, amit tanulmányozhat, akkor a „mindig" szót nem használhatja.

— A tengerben való közlekedés áramvonalas formákat követel. A vízi élet nem tűri meg a szabálytalan körvonalakat, sem kézhez hasonló nyúlványok meglétét.

— A tintahalnak csápjai vannak.

— Beismerem, szabad találgatásokba bocsátkoznunk — jegyezte meg Trevize —, de ha értelmes tintahalszerű lényekre gondol, akik önállóan fejlődtek ki valahol a Galaxisban, és nem a tűz alapján fejlesztettek ki technológiát, akkor, véleményem szerint, nagyon valószínűtlen feltevésekre alapoz.

— Véleménye szerint — felelte Pelorat szelíden. Trevize hirtelen elnevette magát.

— Jól van ha, Janov. Látom már, azért kicsinyeskedik, hogy visszaadja a kölcsönt, amiért nyersen beszéltem Bliss-szel, és mondhatom, ügyesen csinálta. Megígérem, ha nem akadunk szárazföldre, amennyire csak. lehet, megvizsgáljuk a tengert, hátha megtaláljuk benne a maga civilizált tintahalait.

Mialatt beszélt, a hajó ismét belemerült az éjszakába, és a megfigyelőernyő elsötétült.

Pelorat összehúzta a szemét.

— Nem tudok szabadulni a gondolattól — mondta. — Biztonságos ez?

— Micsoda biztonságos, Janov?

— Így átrohanni ezen a sötétségen. Lezuhanhatunk, bele az óceánba, és nyomban elpusztulunk.

— Teljes lehetetlenség, Janov! De igazán! A számítógép egy

gravitációs erővonal mentén kormányoz bennünket. Másképpen kifejezve, a bolygó gravitációs erejének mindenkori intenzitásához alkalmazkodik, ami azt jelenti, hogy nagyjából állandó magasságban tart bennünket a tenger felszíne fölött.

— De milyen magasságban?

— Körülbelül öt kilométerre.

— Ez nem nyugtat meg engem igazán, Golan. Nem lehet, hogy földet nem érünk ugyan, de beleütközünk egy hegybe, amelyet nem látunk?

— *Mi* nem látjuk, de a hajó radarja meglátná, és a számítógép utasítaná a hajót, hogy kerülje meg vagy szálljon el fölötte.

— És mi van akkor, ha van alattunk sík szárazföld, csak nem látjuk a sötétben?

— Nem, Janov, ilyen nincs. A vízről visszatükröződő radarjel egészen más, mint a szárazföldről visszaverődő. A víz tökéletesen sík felület, a föld viszont egyenetlen. Ezért a talajról visszaverődő jel alapvetően kuszább, mint az, amelyik a vízről verődik vissza. A számítógép felismerné a különbséget, és közölné velem, ha föld bukkanna fel a láthatáron. Még ha nappal volna és a bolygó napsütésben fürödne is, a számítógép jóval hamarabb észlelné a szárazföldet, mint én.

Elhallgattak, és néhány óra múlva, amikor ismét kijutottak a nappali oldalra, megint lebámulhattak a végtelen felé hullámzó egyhangú, üres óceánra. A víz csak néha tűnt el a szemük elől, valahányszor bekerültek a számtalan viharzóna egyikébe. Az egyik ilyen viharban a szél kilódította útjából a *Távoli csillag*ot. A számítógép ilyenkor enged a lökésnek, magyarázta Trevize, hogy ne kelljen fölöslegesen energiát pazarolnia, és hogy a legkisebbre csökkentse a fizikai károsodás lehetőségét. Aztán, amikor a légörvény eltávolodik, a számítógép visszaemeli a hajót az útjára. — Talán egy hurrikán szélébe kerültünk — mondta Trevize.

— Nézze, öregem, mi egyfolytában nyugatról keletre haladunk… vagy keletről nyugatra. Örökké csak az egyenlítőt bámuljuk — szólt Pelorat.

— Ez ökörség lenne, nem? — válaszolta Trevize. — Csakhogy mi egy hatalmas, északnyugat-délkeleti irányú kört írunk le, amely átvisz bennünket a trópusi övezeteken és mindkét mérsékelt égövön. Valahányszor újabb kört teszünk meg, utunk nyugat felé mozdul el, ahogy a bolygó elfordul alattunk a tengelye mentén. Vagyis módszeresen bejárjuk a bolygót. És miután még nem bukkantunk szárazföldre, annak az esélye, hogy normális méretűt találjunk, a számítógép szerint egytizednyire csökkent, és nem egészen egynegyed esélyünk van arra, hogy egy nagyobbfajta szigetet pillantunk meg. S a lehetőségek minden megtett körrel tovább csökkennek.

— Tudja, mit tettem volna én? — morfondírozott halkan Pelorat, miközben újra elborította őket az éjszakai félgömb sötétje. — Odakint, jó messzire a bolygótól megálltam volna, s a radarral letapogattam volna az egész, felém forduló féltekét. A felhők nem zavartak volna, nem igaz?

— Aztán ráfordult volna a másik féltekére, és megcsinálta volna ugyanazt — hagyta rá Trevize. — Ez utólagos bölcsesség, Janov. Ki gondolta volna, hogy egy lakható bolygó felé közeledve nem állítják meg egy állomáson, hogy beengedjék — vagy megtagadják a belépést? És ha már megállás nélkül leereszkedtünk a felhőréteg alá, ki gondolta volna, hogy nem látunk szinte azonnal szárazföldet? Egy lakható bolygó annyit tesz, mint — szárazföld!

— Hát azért nem csak szárazföld — vélekedett Pelorat.

— Most nem arról beszélek — felelte Trevize hirtelen támadt izgalommal. — Arról beszélek, hogy szárazföldet találtunk! Csend!

Trevize megfeszített önuralommal, amely egyáltalán nem tudta elleplezni az izgalmát, az asztalra helyezte mindkét kezét, s ezzel a számítógép részévé vált.

— Egy sziget, nagyjából kétszázötven kilométer hosszú és hetvenöt kilométer széles — mondta, majd folytatta: — A területe körülbelül tizenötezer négyzetkilométer lehet. Nem nagy, de valami. Nagyobb, mint egy pont a térképen. Várjon…

A vezérlőfülke fényei elhalványodtak, majd kialudtak.

— Mit csinálunk? — halkította le Pelorat ösztönösen a hangját, mintha a sötétség valami törékeny holmi volna, ami könnyen szétrepedhet.

— Megvárjuk, amíg a szemünk alkalmazkodik a sötétséghez. A hajó most a sziget fölött. lebeg. Csak várunk. Lát valamit?

— Nem… Kis fénypontokat, talán. Nem vagyok benne biztos.

— Én is látom. Most bekapcsolom a teleszkópos lencséket.

És valóban fény volt! Tisztán kivehetően. Szabálytalan foltokban.

— Lakott — mondta Trevize. — Lehet, hogy ez a bolygó egyetlen lakott területe.

— Mit csinálunk?

— Megvárjuk a nappalt. Addig van még néhány óránk, pihenhetünk.

— Nem támadhatnak meg bennünket?

— Mivel? Szinte semmi sugárzást nem észlelek, kivéve a látható és az infravörös fényt. Lakott, és a lakói nyilván értelmesek. Van technológiájuk, de minden bizonnyal preelektronikus, szóval nem hinném, hogy idefent bármi okunk lenne is az aggodalomra. Ha tévednék, a számítógép jó előre figyelmeztet majd.

— És ha ki világosodik?

— Akkor, természetesen, leszállunk.

75.

Akkor indultak le, amikor a kelő nap sugarai áttörtek a felhőkön és megvilágították a sziget egy részét — az üde zöld mezőt, melynek belsejében alacsony, kerekded dombok vonulata húzódott a bíborszínű messzeségbe.

Ahogy mind közelebb értek, láthatóvá váltak a szigetként álló facsoportok, itt-ott egy-egy gyümölcsöskert, de a vidék túlnyomó része gondosan megművelt gazdasági terület volt. Közvetlenül alattuk, a sziget délkeleti partja mentén ezüstös fényű tengerpartot, mögötte gömbölyű kövekből emelt, meredek gátat s azon túl gyepes térséget láttak.

Már kivehetővé vált az utak halvány vonalhálója, elvétve egy-egy út menti lakóház, és a hűvös hajnali levegőben még egy repülőgépet is megpillantottak a távolban. Hogy nem madár, hanem repülőgép, azt csak a mozgásából tudták megállapítani. Ez volt az első vitathatatlan jele, hogy a bolygón tevékeny, értelmes élet is van.

— Automata jármű lehet, ha elektronikus berendezés nélkül képesek mozgatni — vélekedett Trevize.

— Biztos, hogy az — helyeselt Bliss. — Szerintem ha ember irányítaná, rögtön felénk indulna. Meglepő látvány lehetünk errefelé — egy leszálló légi jármű, amelynek nincsenek hajtóművei, és tüzet sem hány. — Furcsa látvány lehet bármelyik bolygón — jegyezte meg Trevize elgondolkodva. — Nem sok világon láthatták egy gravitikus jármű leszállását. A tengerpart meg is felelne hozzá, de nem szeretném, ha szeles időben elárasztaná a víz a hajót. Inkább a füves térséget választom, ott, a kőhányáson túl.

— Egy gravitikus hajó legalább senkinek a földjét nem perzseli föl leszállás közben — nyugtázta Pelorat.

Puhán értek földet azon a négy széles párnán, melyet a hajó lassan bocsátott ki a leszállás végső szakaszában. A súly alatt egészen besüppedtek a földbe.

— De attól tartok, nyomot azért hagyunk magunk után — folytatta előbbi megjegyzését Pelorat.

— Legalább az éghajlat szemmel láthatóan kiegyensúlyozott — jegyezte meg Bliss, de a hangjában azért volt valami elégedetlenség. — Még azt is mondhatnám, hogy meleg van.

A gyepen egy emberi lény állt. Nézte, hogyan ér földet a hajó, s az arca nem árulkodott sem félelemről, sem meglepődésről. A nő vonásai csupán elragadtatott érdeklődést fejeztek ki.

Lenge öltözéke egybevágott Bliss éghajlatra vonatkozó becslésével. Szandálja vászonra emlékeztető anyagból készült, derekára virágmintás lapszoknya simult. A lába meztelen volt, és deréktól fölfelé sem volt rajta semmi.

Hosszú, csillogóan fényes, fekete haja majdnem a derekáig ért. A bőre sápadtbarna volt, a szeme mandulavágású.

Trevize körülfuttatta a tekintetét a vidéken, de sehol nem látott másik emberi lényt. Vállat vont, és így szólt:

— Nos, hajnal van, a bolygólakók többsége talán még bent alszik a házakban. De még így sem állíthatom, hogy sűrűn lakott vidékre érkeztünk. Odamegyek, és beszélek a nővel, ha egyáltalán ismer valami érthető nyelvet — fordult a többiekhez. — Maguk addig…

— Szerintem bátran odamehetünk hozzá mindannyian — közölte Bliss határozottan. — Ez a nő teljesen ártalmatlannak látszik, és egyébként is szeretném megjáratni a lábamat, beszívni a bolygó levegőjét és. utánanézni, kaphatnánk-e valami itteni ételt. Azt akarom, hogy Fallom újra érezze, milyen egy világ, és szerintem Pel is szívesen megnézné magának közelebbről is ezt az asszonyt.

— Kicsoda? Én? — vörösödött el kissé Pelorat. — Szó sincs róla, Bliss, de kis csapatunkban *én* vagyok az egyetlen nyelvész.

Trevize megrántotta a vállát.

— Hát akkor menjünk mindnyájan. De szemre akármilyen ártalmatlannak látszik is, én mindenesetre magamhoz veszem a fegyvereimet.

— Kétlem, hogy különösebb kísértésbe esne, hogy e fiatal nőre fegyvert emeljen — jegyezte meg Bliss.

— Csinos, mi? — vigyorgott Trevize.

Ő lépett ki elsőnek a hajóból, aztán Bliss, s már nyújtotta is hátra a kezét, hogy megfogja Fallomét, aki óvatosan lépkedett le utána a lépcsőn. Pelorat zárta a sort.

A fekete hajú ifjú nő továbbra is érdeklődve figyelte őket. Egy lépést sem mozdult a helyéből.

— Hát akkor, próbálkozzunk — mormolta Trevize.

— Üdvözlöm — mondta, kezét jó messzire eltartva a fegyvereitől.

A fiatal nő ezen elgondolkodott egy pillanatig, majd így válaszolt:

— Köszöntöm kegyelmedet, valamiképpen a társait is.

— Milyen gyönyörű! — lelkendezett Pelorat. — A klasszikus galaktikust beszéli, méghozzá tökéletes kiejtéssel!

— Én is megértettem — mondta Trevize egy olyan kézmozdulattal, amely jelezte, hogy azért nem tökéletesen. — Remélem, ő ért engem.

Mosolyogva, barátságosnak szánt arccal folytatta:

— Az űrből jöttünk. Egy másik világból.

— Derék dolog — válaszolta a nő tiszta, szoprán hangján. — Nemde a Birodalomból szállott ide kegyelmetek hajója?

— Egy távoli csillagról, és a hajó neve is *Távoli csillag.*

Az ifjú nő felpillantott a hajó oldalára festett betűkre.

— Ezt jelentené ama felirat? Ha így van, és ama első betű *T,*

akkor lám, fordítva nyomattatott.

Trevize már ellenkezni akart, de Pelorat az örömtől ujjongva közbevágott:

— Igaza van! A *T* betű körülbelül kétszáz évvel ezelőtt a fejéről a talpára állt. Micsoda fantasztikus szerencse, hogy a klasszikus galaktikust élő nyelvként tanulmányozhatom részleteiben is!

Trevize alaposan megnézte magának a nőt. A magassága nem sokkal haladta meg a másfél métert, s a melle, ámbár formás, de kicsiny volt. Mégsem látszott éretlen leányzónak — noha a széles és sötét udvar a mellbimbója körül a barnás bőrszínnek is lehetett a következménye.

— Az én nevem Golan Trevize — mondta —, a barátom Janov Pelorat, a hölgy neve Bliss, a gyermeké pedig Fallom.

— Az hát a szokás ama távoli csillagon, hogy a férfiak két nevet viselnek? Magam Hiroko lánya Hiroko vagyok.

— És az apja? — vágott közbe hirtelen Pelorat. Hiroko válasza egy közönyös vállrándítás volt.

— Anyám elmondása szerint Smool volt a neve, ám ennek nincs jelentősége. Őt nem ismerem.

— És hol vannak a többiek? — tudakolta Trevize. — Úgy látom, egyedül te jöttél a fogadásunkra.

— A férfiak nagy számban vannak künn, a halászbárkákon — válaszolta Hiroko. — Az asszonyok a mezőket járják. Magam a vakáció utolsó két napját töltöm, ezért részesültem a szerencsében, hogy tanúja legyek eme nagy eseménynek. A nép azonban kíváncsi természetű, s a hajó leszálltát nagy messzeségekből is észrevevék. Hamarost jönnek majd számosan.

— Sokan laknak ezen a szigeten?

— Húsz és öt ezereknél még számosabban — büszkélkedett Hiroko.

— Vannak még más szigetek is az óceánban?

— Más szigetek, jó uram? — A nő zavarba jött.

Trevize beérte ezzel a válasszal. Tehát ez az egyetlen hely az egész bolygón, ahol emberi lények élnek.

— Hogyan nevezitek a világotokat? — kérdezte.

— Alphának, jó uram. Úgy tanították, hogy a teljes neve Alpha Centauri, ha ez mond valamit kegyelmednek, de mi csak Alphának mondjuk, és láthatja, mely szelíd ábrázatú világ ez.

— *Milyen* világ? — fordult Trevize értetlenül Pelorat felé.

— Gyönyörű világ, úgy érti — magyarázta Pelorat.

— Az — egyezett bele Trevize —, legalábbis itt és most. — Fölnézett a halványkék hajnali égre, melyen csak itt-ott úszott egy-egy felhőfoszlány. — Szép, napfényes reggelre ébredtetek, Hiroko, de úgy vélem, ilyesmi nem fordul elő gyakran az Alphán.

— Amilyen gyakorta óhajtjuk, uram — válaszolta Hiroko kimérten. — Elfelhősödik, mihelyst esőket kévánunk, de leginkább csak abban leljük kedvünket, ha derűs az égbolt felettünk. Ama napokon, midőn a halászbárkák künn járnak a tengeren, napfény kévántatik, valamint kicsinyég fúvó szél.

— Azt akarod mondani, Hiroko, hogy szabályozni tudjátok az időjárást?

— Ha nem tudnók, Sir Golan Trevize, örökkön sárban tocsognánk.

— De hát hogy csináljátok?

— Nem levén szakképzett mérnök, nem világosíthatom föl kegyelmedet.

— És mi volna a neve eme szigetnek, ahol te és a néped éltek? — kérdezte Trevize, s azon kapta magát, hogy őt is foglyul ejtette a klasszikus galaktikus nyelv finomkodó stílusa (és közben nagyon remélte, hogy nem ejtett benne hibát).

— A határtalan vizektől körülfogott mennyei szigetünket Új Földnek nevezzük — felelte Hiroko.

Aminek hallatán Trevize és Pelorat meglepett örömmel néztek össze.

76.

Nem volt idő, hogy bármit is kérdezzenek. Újabb emberek érkeztek. Tucatjával. Nyilván ők azok, gondolta Trevize, akik éppen nem a bárkákon vagy a mezőkön, hanem valahol a közelben tartózkodtak. Leginkább gyalog közeledtek, bár két földjáró autót is látott — meglehetősen öregeket és nehézkes mozgásúakat.

Láthatóan alacsony műszaki fejlettségű társadalom volt, és ennek ellenére szabályozni tudták az időjárást.

Tudott dolog volt, hogy a technológiai fejlődés nem szükségszerűen megy végbe egyenletesen; hogy a fejlődés bizonyos irányának hiánya nem zár ki más irányú, figyelemre méltó előrehaladottságot — de az egyenlőtlen fejlődésnek ez a példája mégis szokatlan volt.

A hajót bámulóknak legalább a fele idősebb férfi és nő volt, továbbá három vagy négy gyerek.

A többiek között többségben voltak a nők. De félelem vagy bizonytalanság egyiken sem látszott.

Trevize halkan odaszólt Blissnek:

— Megdolgozta őket? Olyan… olyan komolynak látszanak.

— A legkevésbé sem nyúltam az agyukhoz — válaszolta Bliss. — Ilyet csak akkor csinálok, ha elkerülhetetlen. Most minden erőmmel Fallomra figyelek.

Akármilyen kevesen voltak az újonnan jöttek egy olyan ember

szemében, aki hozzászokott már a Galaxis bármely világán a kíváncsiskodók csődületéhez, Fallom ennyi embert már tömegnek érzékelt, hiszen neki még a *Távoli csillag* három felnőtt utasához is hozzá kellett szoknia. Gyorsan, kapkodva vette a levegőt, a szeme félig lecsukódott. Szinte önkívületi állapotban volt.

Bliss lágyan, ritmikusan cirógatta, és megnyugtató szavakat duruzsolt a fülébe. Trevize biztos volt benne, hogy közben finoman, végtelen gyengédséggel simogatja a gyerek agyának aprócska izomrostjait is.

Fallom hirtelen mély lélegzetet vett, szinte sóhajszerűt, aztán megrázta magát, mintha megborzongott volna. Fölemelte a fejét, és ránézett a körülötte állókra; az arca ekkor már majdnem olyan volt, mint máskor, aztán fejét befúrta Bliss karja és teste közé.

Bliss hagyta, s közben ölelő karjával ütemesen magához szorította, mintha újra meg újra meg akarná győzni a gyereket védelmező jelenlétéről.

Pelorat szinte lenyűgözve pillantott hol egyik, hol másik alphalakóra.

— Golan, egyenként annyira különböznek egymástól — súgta.

Ezt Trevize is észrevette. Más és más volt a bőrük, a hajuk színe, még csillogó vörös hajú, kék szemű, szeplős is akadt köztük. Legalább három, szemmel láthatóan felnőtt egyed volt olyan alacsony, mint Hiroko, s kettő vagy három magassága Trevize-ét is meghaladta. Akadt mindkét nembeli közül, akinek Hirokóéhoz hasonló szeme volt, amiről Trevize-nak eszébe jutott, hogy a Fili szektor sűrűn lakott kereskedőbolygóin ez a szemmetszés a népesség jellegzetes vonása, de abban a szektorban ő még sohasem járt. Egyik alphalakó sem viselt ruhát deréktól fölfelé, és az asszonyok melle kivétel nélkül kicsiny volt. Ennél több testi hasonlóságot nemigen tudott felfedezni.

— Hiroko kisasszony — szólalt meg hirtelen Bliss —, ez a kisgyerek nincs hozzászokva az űrutazáshoz, és most több újdonsággal találkozott, mint amit el tud viselni. Nem tudnánk leültetni valahol s esetleg megetetni, megitatni valamivel?

Hiroko arcán zavar jelent meg, és Pelorat megismételte Bliss szavait a közép-császári idők díszesebb galaktikus nyelvén.

Hiroko akkor a szája elé kapta a kezét, és kecsesen térdre hullott.

— Esedezem bocsánatodért, tiszteletre méltó asszonyom — mondta —, amiért nem gondoltam a gyermek szükségleteire, sem pedig kegyelmetekéire. Túlságosan lefoglalta elmémet eme esemény különössége. Megtisztelnétek-e mindannyian mint látogatóink és vendégeink, hogy elfogyasszátok a refektóriumban feltálalt reggeli étkeket? Csatlakozhatnánk-e kegyelmetekhez, hogy felszolgáljunk mint vendégeinknek?

— Nagyon kedves tőled — válaszolta Bliss. Lassan beszélt,

gondosan formálva minden egyes szót, abban a reményben, hogy így könnyebben megértik a szavait. — De jobb lenne mégis, ha egyedül szolgálnál ki bennünket, a gyermek kedvéért, akinek szokatlan, hogy egyszerre ily sokan vegyék körül.

Hiroko fölemelkedett.

— Úgy lészen, ahogy meghagytad, asszonyom.

Lassú, kényelmes léptekkel vezette át őket a gyepes térségen. Néhány alphalakó közelebb nyomult hozzájuk; különösen az idegenek ruhája keltette föl a figyelmüket. Trevize levette könnyű dzsekijét és átnyújtotta egy férfinak, aki ott oldalgott mellette, és ujjával meg-megtapogatta a ruhadarabot.

— Tessék — mondta —, nézd meg, de aztán add vissza.

— Aztán Hirokóhoz fordult. — Gondoskodj róla, Hiroko kisasszony, hogy visszakapjam.

— Teljes bizonyossággal vissza fogja szolgáltatni tiszteletre méltó uram — bólintott a nő komolyan.

Trevize elmosolyodott. Sokkal kellemesebben érezte magát dzseki nélkül a könnyű, lágy szellőben.

Egyetlen embernél sem fedezett föl fegyvert, és érdekesnek találta, hogy szemmel láthatóan senkiben sem keltett félelmet vagy feszélyezettséget, hogy nála viszont van. Még csak kíváncsiságot sem mutattak a fegyverei iránt. Könnyen elképzelhető, hogy e tárgyakban föl sem ismerik a gyilkos eszközt. Abból, amit eddig látott, azt a következtetést vonta le, hogy az Alpha egy tökéletesen erőszakmentes világ.

Az egyik asszony gyors léptekkel iramodott előre, hogy megelőzhesse Blisst, majd megfordult, és aprólékosan szemügyre vette a blúzát.

— Van teneked melled, tiszteletre méltó asszonyom? — kérdezte. És mint aki ki sem tudja várni a választ, kezét könnyedén Bliss mellére helyezte., Bliss elmosolyodott.

— Amint magad is fölfedezted, van. Meglehet, nem olyan formás, mint kegyelmeteké, de nem ennek okából rejtegetem. Az én világomon nem tartják illendő dolognak, hogy fedetlenül maradjon.

Odasúgta a mellette lépkedő Peloratnak:

— Na, mit szólsz, hogy beletanultam a klasszikus galaktikusba?

— Remekül csináltad, Bliss — ismerte el Pelorat.

Jókora terem volt az ebédlő, hosszú asztalokkal, mellettük kétoldalt hosszú padokkal. Látható volt, hogy az alphalakók közösen étkeznek.

Trevize lelkiismeret-furdalást érzett. Bliss kérése, hogy egyedül ehessenek, öt embernek sajátította ki ezt a helyet, és kívül rekesztette az alphalakókat. De azért számosan helyezkedtek el az ablakoktól tisztes távolságban (amelyek inkább csak falba vágott nyílások voltak,

még az üveg is hiányzott belőlük), minden bizonnyal azért, hogy láthassák, hogyan esznek az idegenek.

Önkéntelenül is eltűnődött rajta, mi történnék, ha esne. Persze, a langyos csendes eső, csak akkor és csak addig áztatná a földet, amíg szükség lenne rá, s a szél sem erősödne meg jelentősen. Ráadásul előre meghatározott időben jönne, gondolta Trevize, s a lakosság felkészülhetne rá.

A szemközti ablak a tengerre nyílt, és odakint, a látóhatár fölött hasonló fellegeket vélt látni, mint mindenütt, kivéve az égboltnak azt a részét, amelyik e kicsiny, édeni kert fölé borult.

Az időjárás-szabályozásnak vannak előnyei is.

Végül az ételt egy lábujjhegyen tipegő fiatal nő szolgálta fel nekik. Nem kérdezte senki, mit óhajtanak, hozták, ami volt. Kaptak egy kis pohár tejet, egy nagyobb pohár grape-fruit-lét és egy még nagyobb pohár vizet.

Mindenki elé leraktak két nagy buggyantott tojást, hozzá pár szeletke fehér sajtot, továbbá egy jókora tálon roston sült halat apró sültkrumpli-szeletekkel, az egészet friss, zöld salátaleveleken tálalva.

Bliss rémülten nézte az előtte tornyosuló rengeteg ételt, és láthatóan azt sem tudta, hol kezdjen hozzá. Fallomnak nem voltak ilyen gondjai. Szomjasán fölhajtotta a gyümölcslét, majd jó étvággyal befalatozta a halat és a krumplit. Ehhez a művelethez az ujjait akarta használni, de Bliss megmutatta neki a széles kanalat, mely másik végén villásan szétágazott, és Fallom elfogadta.

Pelorat elégedett mosollyal vágott bele a tojásba.

— És most lássuk, milyen ízű a valódi tojás — mondta Trevize, és szavait tett követte.

Hiroko meg is feledkezett a saját reggelijéről, olyan örömmel töltötte el a többiek jó étvágya (mert végül Bliss is hozzálátott, s ugyancsak jó étvággyal), de azért megkérdezte:

— Ízletes?

— Ízletes — felelte Trevize tele szájjal. — A sziget nem szűkölködhet ennivalóban — tette hozzá. — Vagy pusztán udvariasságból többet szolgáltatok föl nekünk, mint kellett volna?

Hiroko feszülten figyelt a szavaira, s úgy látszott, megértette a lényeget, mert így válaszolt:

— Nem, nem, tiszteletre méltó uram. A mi földünk bőkezű, a tengerünk még inkább. A kacsák ellátnak bennünket tojással, a kecskék sajttal és tejjel. És itt van mind e sok gabonánk is. De legfőképpen a tengerünk, mely telis-tele a számtalan különb-különbféle halakkal. Az egész Birodalom jóllakhatna az asztalunknál, mégsem pusztítaná ki a halat a tengerünkből.

Trevize tapintatosan mosolygott. Az ifjú alphalakónak nyilván halvány sejtelme sincs a Galaxis valóságos méreteiről.

— Ti, Hiroko, ezt a szigetet Új Földnek nevezitek — mondta. — Hol lehet akkor hát a Régi Föld? A nő ámulva tekintett rá.

— *Régi* Föld, azt mondod? Bocsánatodért esedezem, tiszteletre méltó uram, de nem értem, mire gondolsz.

— Mielőtt meglett volna az Új Föld — magyarázta Trevize —, a népetek bizonyára másutt lakott. Hol van az a másutt, ahonnan ide jöttetek?

— Minderről én mit sem tudok, tiszteletre méltó uram — felelte a nő zavarodott komolysággal. — Amióta élek, e föld az enyém volt, annak előtte az anyámé, aztán meg a nagyanyámé, és nem kétlem, hogy őelőtte meg a dédanyámé és az ükanyámé. Más földről én semmit sem tudok.

— De hát — szállt Trevize szelíd vitába vele — te úgy beszélsz erről a földről, mint *Új* Földről. Akkor hát miért nevezed így?

— Azért, tiszteletre méltó uram — válaszolta éppoly szelíden Hiroko —, mert mindenek ezen a néven illetik, s nincs a világon asszonyelme, mely az ellenkezőjét állítaná.

— De ez az *Új,* ennélfogva egy későbbi Föld. Lennie kell egy korábbinak, egy *Régi* Földnek, amelyről a nevét kapta. Minden reggel új nap kezdődik, és ez azt jelenti, hogy előtte létezett egy régi nap. Nem érted, hogy ennek így kell lennie?

— Nem, tiszteletre méltó uram. Én csak azt tudom, minek nevezik e földet. Mást én nem tudok, és föl sem fogom ésszel, amit kegyelmed mond, és ami nagyon hasonlatos ahhoz, amit mi szócséplésnek nevezünk. Ne vegye sértésnek.

Trevize erre csak a fejét rázta, és úgy érezte, kudarcot vallott.

77.

Pelorathoz hajolt, és odasúgta neki:

— Akárhová megyünk, akármit csinálunk, nem kapunk felvilágosítást.

— Tudjuk, hol van a Föld, akkor hát mit számít? — lehelte Pelorat, éppen csak mozgatva a száját.

— Mégiscsak szeretnék valamit megtudni *róla.*

— Ez a nő nagyon fiatal. Aligha nevezhető a tudás tárházának. Trevize ezen elgondolkodott, aztán bólintott.

— Rendben van, Janov.

— Hiroko kisasszony — fordult aztán a nőhöz —, meg sem kérdezted, miért jöttünk ide, a ti földetekre. Hiroko lesütött szemmel válaszolta:

— Nagy illetlenség lett volna tőlem, amíg nem ettetek és pihentetek, tiszteletre méltó uram.

— De most már ettünk, illetve majdnem túlvagyunk rajta, és

nemrégen pihentünk is, úgyhogy elmondom, miért vagyunk itt. A barátom, dr. Pelorat, a mi világunk egyik tudósa, tanult ember. Mitológiakutató. Tudod, mit jelent ez?

— Nem, tiszteletre méltó uram, nem tudom.

— Régi meséket tanulmányoz, ahogyan azokat a különböző világokon mesélik. Mítoszoknak és legendáknak nevezik őket, és ezek érdeklik dr. Peloratot. Élnek az Új Földön tanult emberek, akik ismerik e világ régi meséit?

Hiroko eltöprengett a kérdésen, homlokán összefutottak a vékony redők.

— Ez nem oly dolog, amiben magam könnyűszerrel eligazodom — felelte végül. — Él egy öregember e vidéken, ő szívesen mesél a régmúlt időkről. Hogy honnan szerezte a tudását, el nem képzelhetem, de úgy rémlik, talán a légből kapja őket, vagy másoktól hallá, kik maguk szőtték e meséket. Bizonnyal eme történeteket hallaná szívesen tanult társad, de nem venném a lelkemre, ha félrevezetném kegyelmeteket. Magam úgy vélekedem — nézett jobbra-balra, mintha attól félne, hogy kihallgathatja valaki —, hogy csak szószátyárkodik az agg, ámbár szívesen hallgatják őt sokan.

Trevize bólintott.

— Épp ilyen szószátyár embert keresünk. El tudnád esetleg vinni a barátomat ehhez az öregemberhez?

— Monolee-nak nevezi magát.

— Tehát Monolee-hoz. És gondolod, hogy Monolee szívesen mesél majd a barátomnak?

— Ő? Még hogy szívesen-e? — kérdezte Hiroko megvető hangon. — Majd inkább azért kell esedeznünk, hogy végre vessen véget a fecsegésének. Ő csak amolyan férfiember, így aztán, ha alkalma adódik, mához két álló hétig beszélne egy ültében, szünetlenül. Már megbocsáss a szóért, tiszteletre méltó uram.

— Nem sértettél meg. Elvinnéd a barátomat máris Monolee-hoz?

— Ezt bárki bármikor megteheti. Az agg mindig otthon ül, s mindig készen arra, hogy megtöltse mások fülét.

— És talán akadna egy idősebb asszony is, aki társaságául szegődne Bliss asszonynak — folytatta Trevize.

— Neki gondot kell viselnie a gyermekre, nemigen mozdulhat semerre. Jólesne neki a társaság, hiszen az asszonyok, mint te is tudod, szeretnek…

— Fecsegni? — kérdezte Hiroko, látható jókedvvel.

— Nos, a férfiak így mondják, ámbár én megfigyeltem, hogy mindig a férfiak a nagyobb fecsegők. Csak hadd térjenek vissza a halászatból, versengeni fog egyike a másikával, hogy melyik tud nagyobbat lódítani a maga fogásáról. Még az sem rekeszti beléjük a szót, hogy senki sem figyel a szavukra, sem nem hisznek nékik. De

immár eleget fecsegtem én is. Idehívom anyám egyik barátnőjét, látom is innen az ablakon kívül, hogy maradna itt Bliss asszonnyal és a gyermekkel, minekutána elkísérte a barátodat, a tiszteletre méltó doktort az agg Monolee-hoz. Ha oly mohó lesz a hallgatásban, amiképpen Monolee önti magából a szót, aligha sikerülhet szétválasztani őket. Megbocsátasz, ha magatokra hagylak egy pillanatra? Amikor elment, Trevize Pelorathoz fordult.

— Figyeljen ide, amit csak lehet, szedjen ki abból az öregemberből, maga pedig, Bliss, akárki marad is itt magával, alaposan kérdezze ki mindenről. De mindenekelőtt a Földről.

— És maga? — kérdezte Bliss. — Maga mit fog csinálni?

— Én Hirokóval maradok, és igyekszem őt harmadik forrásként felhasználni.

— Aha — mosolygott Bliss. — Pel azzal az öregemberrel lesz, én pedig az öregasszonnyal. Maga viszont rákényszeríti magát, hogy együtt maradjon ezzel az elbűvölő, félmeztelen ifjú hölggyel. Ésszerű munkamegosztásnak tűnik.

— Ami azt illeti, *valóban* ésszerű, Bliss.

— De azért, gondolom, nem találta lehangolónak, hogy ez az ésszerű munkamegosztás véletlenül éppen így alakult?

— Nem, nem találom. Miért találnám annak?

— Tényleg, miért is?

Hiroko visszatért, és újra leült.

— Minden el vagyon rendezve. A tiszteletre méltó dr. Pelorat el lészen kísérve Monolee-hoz, és lészen majd beszélgetőtársa a tiszteletre méltó Bliss asszonynak is, a gyermekkel egyetemben. S te vajon megengeded-e, tiszteletre méltó Sir Trevize, hogy továbbra is a szolgálatodra álljak, s talán szót válthassunk még arról a Régi Földről, amelyről…

— Fecsegtem? — vágott közbe Trevize.

— Nem — nevette el magát Hiroko. — Gúnyt űzöl belőlem, uram. Én mindmostanáig faragatlanul válaszolgattam ez irányú kérdéseidre, s most repesve várom, hogy kárpótolhassalak.

— Repesve? — fordult Trevize Pelorathoz.

— Buzgón — súgta Pelorat.

— Hiroko kisasszony, én nem vettem észre, hogy faragatlan lettél volna, de ha neked úgy jobb, örömmel társalgók veled.

— Szívélyes beszéd. Köszönet érte — mondta Hiroko, és felállt. Trevize fölpattant.

— Bliss — mondta —, legyen rá gondja, hogy Janovot ne érhesse baj.

— Ezt nyugodtan rám bízhatja. Ami pedig magát illeti, ott vannak a… — Fejével a fegyvertokok felé intett.

— Nem hiszem, hogy szükségem lenne rájuk — felelte Trevize, de

azért elfogta valami kényelmetlen érzés.

Hiroko nyomában kilépett az ebédlőből. A nap már magasabban járt az égen, odakint még melegebb volt. Mint mindig, most is érezni lehetett az idegen világ sajátságos illatát. Trevize visszaemlékezett, milyen nyomasztó volt a szag a Comporellonon, milyen dohos az Aurórán, és milyen harapnivalóan friss a Solarián. (A Melpomenián űrruhát viseltek, amiben az ember csak a saját testszagát érzi.) De minden esetben órák alatt eltűnt a szag, ahogy az orr ozmiumközpontjai átitatódtak vele.

Itt az Alphán kellemes fűillat terjengett az egyre melegedő levegőben, s Trevize még bosszankodott is, amiért hamarosan ez az illat is elenyészik.

Egy kis épület felé közeledtek; szemre olyan volt, mintha halvány rózsaszínű gipszből építették volna.

— Íme, a házam — mutatta Hiroko. — Régebben anyám ifjabbik nővéréé volt.

Belépett, s maga után intette Trevize-ot is. Az ajtó nyitva állt, de amikor Trevize belépett rajta, megállapította, hogy helyesebb volna úgy mondani, hogy a háznak nem volt ajtaja.

— Mit csinálsz, ha esik? — tudakolta.

— Felkészülök rá. Két nap múlva fog esni, három órával a hajnal beállta előtt, amidőn a leghűsebb a lég, mert akkor áztatja át a földet a leghatásosabban. Akkor majd elvonom ezt a függönyt az ajtónyílásban, mely súlyos kelméből készült, s vízlepergető.

Meg is mutatta, hogyan. A. függöny egy erős, vászonszerű anyagból volt.

— Most így is hagyom — folytatta Hiroko. — Akkor tudni fogja mindenki, hogy ámbár itthon vagyok, ne zavarjanak, mert alszom, vagy fontos teendőim vannak.

— Nem valami biztonságosan őrzöd a magányodat.

— Ugyan miért nem? Lám, a bejárat el van födözve.

— De hát bárki félrehúzhatja a függönyt.

— A bentlakó óhaja ellenére? — Hiroko egészen elképedt. — Művelnek efféle dolgokat a ti világotokon? Hiszen ez barbárság!

— Csak kérdeztem — vigyorgott Trevize.

A nő a két szoba közül a belsőbe vezette, ahol Trevize, engedve a biztatásnak, letelepedett egy párnázott székre. Kissé nyomasztóan hatott rá a helyiségek. tömbszerűsége és kicsiny mérete, de a házat szemmel láthatóan csak elvonulásra és pihenésre tervezték. A mennyezet közelében helyezték el az apró ablaknyílásokat, de a falak mentén gondos elrendezésben homályos tükörszalagok húzódtak, melyek minden irányban szétszórták a fényt. A padlóba vágott réseken át friss légáramlat szállt fel. Trevize nem látott mesterséges fényforrást, s eltűnődött, vajon az alphalakók kénytelenek-e

napkeltekor fölkelni s alkonyatkor ágyba bújni.

Már éppen meg akarta kérdezni, de akkor megszólalt Hiroko:

— Bliss asszony asszonytársad néked?

— Úgy érted, hogy a szexuális partnerem-e? — kérdezte vissza Trevize óvatosan.

Hiroko elpirult.

— Esedezem, uram, légy tekintettel a társalgási illemre, de valóban az intim élvezetére gondoltam.

— Nem, ő az én tanult barátomnak az asszonytársa.

— De hiszen te vagy, uram, az ifjabb és a szemrevalóbb.

— Nos, köszönöm, hogy így látod, de Bliss másképp gondolja. Ő sokkal inkább szereti dr. Peloratot, mint engem.

— Ez felettébb meglep. A barátod nem kíván osztozkodni?

— Nem kérdeztem, kíván-e, de azt hiszem, nem kíván. És én sem várom el tőle. Hiroko bölcsen bólogatott.

— Értem. Az ülepe miatt.

— Az ülepe miatt?

— Érted, uram: ez itt ni! — És rápaskolt a saját kecses hátsó felére.

— Ó, vagy úgy! Már értem. Igen, Bliss dús idomokkal rendelkezik medencetájon. — Kezével gömbölyű formát írt le a levegőben, és kacsintott hozzá. (Hiroko felkacagott.) — Mindazonáltal sok férfi leli kedvét az ilyen dús idomokban — tette hozzá Trevize.

— Nem tudom elhinni. Bizonnyal egyfajta torkosságra vall a túlzást kedvelni abban, amiben a mértékletesség a kívánatos. Vagy te, uram, többre tartanál engem, ha himbálódzó, tömött melleket viselnék, lefelé csüngő bimbókkal? Valóban láttam már ilyet is, de olyan férfit még nem, aki hanyatt-homlok vetette volna rá magát e mellekre. Az ilyenformán elcsúfított asszonyoknak igencsak el kell fedniök torzságukat — ahogy Bliss asszony teszi.

— Az efféle túlzások engem sem vonzanának, de biztos vagyok benne, hogy Bliss nem azért takarja el a keblét, mintha bármi tökéletlenség mutatkozna rajtuk.

— Akkor hát nem csalatkoztál, uram, az én arcomban avagy alakomban?

— Őrült lennék, ha így éreznék. Te gyönyörű vagy.

— És neked, uram, mifajta gyönyörűségben van részed, midőn egyik világtól a másikig röpködsz, holott Bliss asszony megtagadja magát tőled?

— Semmifélében, Hiroko. Nincs mit tenni. Olykor-olykor gondolok holmi gyönyörűségekre, aminek megvannak a maga kényelmetlenségei, de mi, akik az űrt járjuk, jól tudjuk, hogy vannak időszakok, amikor meg kell lennünk nélküle. Máskor majd kárpótoljuk magunkat.

— Ha kényelmetlenséget okoz, miképpen lehetne segíteni rajta?

— Most sokkal kényelmetlenebb, mivel szóba hoztad a dolgot. Nem hinném, hogy illő dolog volna, ha javaslatot tennék rá, hogyan lehetne kényelmesebbé tenni a helyzetemet.

— Udvariatlanul viselkednék, ha én javasolnék egy módot?

— Teljes mértékben a javaslat természetén múlik.

— Én azt javasolnám, hogy töltsük be egymás örömét.

— Azért hoztál ide, Hiroko, hogy erre lehetőségünk legyen?

— Igen — válaszolta Hiroko örömteli mosollyal. — Ezt kívánja tőlem a vendéget megillető tisztelet, ugyanakkor óhajtom is.

— Ha így áll a dolog, bevallom, erre vágyom én is. Ami azt illeti, e téren boldogan engedelmeskedem neked. Ööö… *repesve* várom, hogy asszonyom kedvére tegyek.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET
A zene ünnepe

78.

Az ebédet ugyanabban az ebédlőben költötték el, ahol a reggelit. Most tele volt alphalakókkal, és Trevize is, Pelorat is nagyon élvezték a társaságot. Bliss és Fallom külön, többé-kevésbé egyedül ettek egy kisebb mellékszobában.

Nagyon sokféle halat szolgáltak fel leves kíséretében, melyben csíkokra metélve úszkált valami, ami akár főtt kecskegida is lehetett. Egész cipók várták, hogy megszegjék őket, vaj és dzsem, hogy a kenyérszeletekre kerüljenek. Utána hatalmas tálban mindenféle nyersanyagból készült saláta következett, s bár édességnek híre-hamva sem volt, látszólag soha ki nem ürülő kancsókban járt körbe a többféle gyümölcslé. A gazdag reggeli után mindkét alapítványi mértékletesen evett, de mindenki más jóízűen falatozott körülöttük.

— Hogyhogy nem híznak el? — kérdezte Pelorat félig súgva. Trevize vállat vont.

— Talán a sok fizikai munka miatt.

Ez a társadalom nyilvánvalóan nem sokra értékelte a méltóságteljes viselkedést a fehér asztalnál. A kiabálás, nevetgélés óriási hangzavarába időnként belekondult egy-egy, az asztalhoz csapott vastag falú, láthatóan törhetetlen pohár hangja is. Az asszonyok éppoly zajosak és érdes hangúak voltak, mint a férfiak, csak a hangszínük volt azokénál valamivel magasabb.

Pelorat meg-megrezzent, de Trevize, aki most (legalábbis átmenetileg) nem érezte azt a kényelmetlenséget, amelyről Hirokónak beszélt, oldottnak és béketűrőnek érezte magát.

— Ha jól meggondolom, ennek is megvan a maga kellemes oldala — szólalt meg. — Ezek itt olyan emberek, akik láthatóan élvezik az életet, és kevés gondjuk van, ha van egyáltalán. Az idő olyan, amilyennek akarják, élelem pedig elképzelhetetlen bőségben van. Egy se vége, se hossza aranykorban élnek.

Kiabálnia kellett, hogy hallja a saját hangját, és Pelorat visszakiabált:

— De, annyira zajosak!

— Ezt szokták meg.

— Nem is tudom, hogyan értik meg egymást ebben a ricsajban.

Az biztos, hogy a két alapítványi kissé elveszettnek érezte magát. A szokatlan kiejtés, az alphalakók nyelvének régies grammatikája és szórendje lehetetlenné tette a megértést ilyen nagy hangerő melleit.

Úgy érezték magukat, mintha egy megriadt állatkert zajongását hallgatnák.

Csak ebéd után találkoztak Bliss-szel egy kisebbfajta épületben, amely Trevize szemében nem sokban különbözött Hiroko otthonától; ezt jelölték ki átmeneti lakhelyükként. Fallom a belső szobában volt — Bliss szerint határtalanul megkönnyebbülve, hogy végre egyedül lehet —, és szundítani próbált.

Pelorat az ajtónyílásra pillantva tétován megszólalt:

— Itt nincs sok lehetőség a visszavonulásra. Hogyan tudunk fesztelenül beszélgetni?

— Megnyugtathatom — felelte Trevize —, elég, ha a nyílás elé húzzuk a függönyt, már nem zavarnak bennünket. Igen erősen él bennük a szokás, hogy a függöny mögé nem lehet belépni.

Pelorat fölnézett a magasban lévő, nyitott ablakokra.

— De kihallgathatnak bennünket.

— Nem kell kiabálnunk. Az alphalakók nem fognak hallgatózni. Akkor is megtartották a tisztes távolságot, amikor a reggeli alatt ott álldogáltak az ebédlő ablakai előtt.

Bliss mosolygott.

— Sok mindent megtudott az alphabeliek szokásairól, mialatt együtt volt a nyájas kis Hirokóval, és felettébb bízik benne, hogy tiszteletben tartják a magánéletet. Mi történt?

— Ha tudomása van róla, hogy az agyam idegrostjainak mintázatában kedvező változás állott be, és az okát is ki tudja találni, csak arra kérem, hagyja békén az agyamat — felelte Trevize.

— Nagyon jól tudja, hogy Gaia semmi körülmények között nem nyúl az agyához, legfeljebb életveszély esetén, és azt is tudja, hogy miért. De lelki vakságban sem szenvedek. Egy kilométerről megéreztem, mi történt. Ez valami megrögzött szokás magánál, ha az űrben utazgat, kedves erotomániás barátom?

— Erotomániás? Ugyan már, Bliss. Az egész út alatt kétszer. Kétszer!

— Mindössze két olyan világon jártunk, amelyen hivatásukat betöltő asszonyszemélyek élnek. Kettőből kettő, holott mindegyiken csak órákig tartózkodtunk.

— Maga nagyon jól tudja, hogy a Comporellonon nem volt más választásom.

— Meggyőzően hangzik. Emlékszem, hogy nézett ki az a nő. — Bliss percekig nem tudta abbahagyni a nevetést. Aztán így folytatta: — Azt azért nem hiszem, hogy tehetetlenül vergődött volna Hiroko hatalmas markában, vagy hogy ellenállhatatlan akaratát rákényszerítette volna a maga félénk testére.

— Szó sincs ilyesmiről. Teljes mértékben benne voltam a dologban. De ezúttal is ő tette a javaslatot.

— Ez mindig így van magával, Golan? — kérdezte Pelorat, csöppnyi irigységgel a hangjában.

— Ez csak természetes, Pel — felelte Bliss. — A nők nem tehetnek róla, hogy ennyire vonzódnak hozzá.

— Bárcsak úgy lenne — mondta erre Trevize —, de ez nem igaz. Különben örülök is neki… én más dolgokat tartok fontosnak az életben. De ami azt illeti, ezúttal valóban ellenállhatatlan voltam. Végül is az első emberek voltunk egy másik világból, akikkel Hiroko valaha is találkozott, vagy akiket szemmel láthatóan bárki is látott az Alpha ma élő lakói közül. Véletlen szavaiból, elejtett megjegyzéseiből azt sejtettem, hogy meglehetősen izgatja, vajon más vagyok-e, mint az alphalakók, akár anatómiailag, akár a technikámat illetően. Szegény kislány… Attól tartok, csalódnia kellett.

— Ó? — kiáltott fel Bliss. — És maga is?

— Nem — felelte Trevize. — Én sok világot bejártam, megvannak a tapasztalataim. És rájöttem, hogy az emberek emberek, és a szex az szex, akárhová menjek is. Ha vannak észrevehető különbségek, azok rendszerint egyszerre közönségesek és kellemetlenek. Micsoda illatokkal találkoztam annak idején! Emlékszem, egyszer egy fiatal nő sehogy sem boldogult mindaddig, amíg meg nem szólalt egy hangos zene, méghozzá valami kétségbeejtően rikoltozó hangokból álló zene. Feltette tehát ezt a zenét, de akkor meg *nekem* nem sikerült. Biztosíthatom: ami azt a régi, jól bevált dolgot illeti, hát elégedett vagyok.

— A zenéről jut eszembe — jegyezte meg Bliss —, meghívtak bennünket egy vacsora utáni házi hangversenyre. Nyilvánvaló, hogy ünnepi esemény lesz, a mi tiszteletünkre rendezik. Gyanítom, hogy az alphalakók nagyon büszkék a zenéjükre.

Trevize elfintorodott.

— Attól, hogy büszkék rá, a mi fülünknek még nem fog kellemesebben csengeni.

— Hadd fejezzem be — mondta Bliss. — Úgy sejtem, arra olyan büszkék, hogy remekül játszanak az ősi hangszereken. *Ősrégieken*. E hangszerek révén talán megtudhatunk valamit a Földről.

Trevize felhúzta a szemöldökét.

— *Ez* érdekes gondolat. És eszembe jut róla, hogy azóta mindketten hozzájuthattak már valami információhoz. Janov, találkozott azzal a Monolee-val, akiről Hiroko beszélt nekünk?

— Hát hogyne — válaszolta Pelorat. — Három órát töltöttem vele, és Hiroko nem túlzott. Gyakorlatilag egy monológ hangzott el az ő részéről, és amikor az ebédre jövet elváltam tőle, valósággal rám csimpaszkodott, és addig el sem engedett, amíg meg nem ígértem, hogy mielőbb újra meglátogatom, s folytathatja a mesélést.

— És mondott valami érdekeset?

— Hát, ő is, mint mindenki más, állította, hogy a Föld halálos mértékben radioaktívvá vált; hogy az alphalakók ősei hagyták el utoljára, mert ha nem teszik, mindnyájan odavesznek. És Golan, annyira meggyőzően mondta ezt, hogy én kénytelen voltam hinni neki. Meggyőződésemmé vált, hogy a Föld tényleg halott, és hogy végeredményben az egész kutatásunk haszontalan fáradozás.

79.

Trevize hátradőlt a székben, merőn nézte Peloratot, aki egy keskeny priccs szélén ült. Bliss, aki eddig Pelorat mellett foglalt helyet, most fölemelkedett, és egyikről a másikra nézett.

Végül Trevize szólalt meg:

— Hadd döntsem el én, Janov, hogy a kutatásunk haszontalan fáradozás-e vagy sem. Mesélje el nekem, mit tudott mondani magának a vén fecsegő — röviden, persze.

— Jegyzeteltem, mialatt Monolee beszélt — kezdett hozzá Pelorat —, amivel megerősítettem tudós szerepemet, most azonban nem kell rájuk hagyatkoznom. Mialatt. beszélt, teljesen világos volt, hogy miféle tudatfolyamat játszódik le benne. Bármit mondott is, arról mindig eszébe jutott valami más, de persze, én egész életemet azzal töltöttem, hogy a kutatások során szerzett információkat fontossági sorrendbe állítsam, így aztán mára már második természetemmé vált, hogy egy hosszadalmas és összefüggéstelen beszélgetést összesűrítsek egy…

— Egy éppoly hosszú és összefüggéstelen beszámolóba? — szók közbe Trevize szelíden. — A lényegre, drága Janov.

Pelorat zavartan köszörülte meg a torkát.

— Na persze, hogyne, öreg cimbora. Megpróbálok egy következetes és az időrendet tükröző történetet kerekíteni belőle. Eredetileg a Föld volt az emberiség és mellette a növények és állatok milliónyi fajtájának az otthona, így ment ez számtalan éven át, mígnem végül kidolgozták a hipertéri utazás módját. Akkor megalapították a Térutas világokat. Ezek elszakadtak a Földtől, kifejlesztették a saját kultúráikat, s a végén, odáig jutottak, hogy már megvetették és leigázták az anyabolygót.

Egy-két évszázad telt el így, majd a Földnek sikerült kivívnia a szabadságát, ámbár Monolee nem tudta, hogy ez pontosan hogyan ment végbe, én pedig nem mertem kérdezősködni, még ha adott volna is lehetőséget a közbeszólásra, aminthogy nem adott, mert ezzel csak azt értem volna el, hogy újabb mellékutakra tévelyeg. Említett egy Elijah Baley nevű kultúrhéroszt, de ezek az utalásai annyira magukon viselték azt a szokást, hogy nemzedékek tetteinek eredményét egyetlen személynek tulajdonítják, hogy nem sok értelme lett volna

megkísérelni, hogy…

— Igen, Pel drágám, ezt a részét értjük — szólt közbe Bliss.

Pelorat újra megakadt a történet közepén, s megint át kellett gondolnia a dolgokat.

— Természetesen. Elnézést. A Föld, miután új módszerekkel számos új világra bukkant, akkor elindította a telepítések, második hullámát. A Telepesek új csoportja életerősebbnek bizonyult, mint a Térutazók voltak: megelőzték őket, legyőzték őket, túlélték őket, és a végén megteremtették a Galaktikus Birodalmat. A Telepesek és a Térutazók közti-háborúk folyamán — nem, nem háborúk, ő nagyon körültekintően mindig a „viszály” szót használta — vált a Föld radioaktívvá.

— Ez nevetséges — mondta Trevize egyáltalán nem titkolt bosszúsággal. — Hogyan *válhat* egy világ radioaktívvá? Kisebb vagy nagyobb mértékben minden világ kezdettől fogva radioaktív, és ez a radioaktivitás lassan bomlik. De egyetlen világ sem *válik* radioaktívvá.

Pelorat vállat vont.

— Csak ismétlem, amit ő mondott. És Monolee csak azt mondta, amit hallott valakitől, aki csak azt mesélte neki, amit *ő* hallott és így tovább. Ez egy népmese, ami nemzedékről nemzedékre él tovább, és ki tudja, milyen torzulásokon megy át minden egyes elmesélés alatt.

— Ezt értem, de hát nincsenek könyvek, dokumentumok, régi történetek, melyek egy korai időpontban befagyasztották volna a mesét, és amelyekből valami kézzelfoghatóbb adatot nyerhetünk, mint az imént hallott mese?

— Tulajdonképpen én is föltettem ezt a kérdést, és a válasz nemleges volt. Meglehetősen bizonytalanul mondta ugyan, hogy hajdanában voltak könyvek is, amelyek már régen elvesztek, de azokban a könyvekben is az állt, amit ő elmesélt nekem.

— Persze; alaposan eltorzítva. Már megint ugyanodajutottunk. Valahány világra betesszük a lábunkat, ott a Földre vonatkozó dokumentumok, így vagy úgy, de eltűntek. Nos, mit mondott Monolee, hogyan alakult ki a Földön a radioaktivitás?

— Nem mondta, semmiféle részletet nem mondott. A legtöbb, amit mondott, hogy a felelősség a Térutazókat terhelte, de aztán megsejtettem, hogy a Térutazók voltak a rossz szellemek, amolyan démonok, őket okolták a földi emberek minden szerencsétlenségükért. A radioaktivitásért…

— Bliss, én Térutazó vagyok? — szakította félbe egy csengő hang.

Fallom állt a két szoba közötti keskeny ajtónyílásban, zilált hajjal, hálóinge (mely Bliss dúsabb formáira készült) lecsúszott a fél válláról, féloldalt szabadon hagyva fejletlen mellét.

— A kinti hallgatózók miatt nyugtalankodunk, s közben megfeledkezünk a bentiről — szólt Bliss. — Most meg miért mondod

ezt, Fallom? — Felállt és elindult a gyerek felé.

— Nekem nincs az, ami nekik van — mutatott Fallom a két férfira —, sem az, ami neked van, Bliss. Én más vagyok. Azért van ez, mert én Térutazó vagyok?

— Az vagy, Fallom — felelte Bliss megnyugtató hangon —, de ilyen kis különbségek nem számítanak. Bújj vissza az ágyba.

Fallom engedelmessé vált, mint mindig, amikor Bliss ezt kívánta tőle. Megfordult, de még megkérdezte:

— Én démon vagyok? Mi az a démon?

Bliss visszaszólt a válla fölött:

— Várjanak egy percet. Mindjárt visszajövök. Öt perc múlva már jött is, a fejét csóválva.

— Most addig fog aludni, amíg föl nem ébresztem. Azt hiszem, ezt előbb meg kellett volna tennem, de csak a szükség parancsolhat bármiféle beavatkozást az agyába. Nem tudtam, hogy töprengésre készteti, hogy az ő nemi szervei különböznek a mieinktől — tette hozzá védekezően.

— Egy napon meg kell tudnia, hogy hermafrodita — mondta Pelorat.

— Egy napon — ismételte Bliss —, de nem most. Folytasd a történetet, Pel.

— Igen — helyeselt Trevize. — Mielőtt megint közbejön valami.

— Nos, a Föld radioaktívvá vált, vagy legalábbis a földkéreg. Ebben az időben roppant sűrűn lakott bolygó volt, s az emberek hatalmas, legfőképpen föld alatti városokban éltek…

— Ez viszont biztos, hogy nem igaz — vágott közbe Trevize. — Csak valami lokálpatriotizmus tüntethet fel a valóságosnál szebb színben egy világot, tulajdoníthat holmi aranykort neki. A részletek egész egyszerűen a Trantor fénykorának torz másolatai, abból az időből, amikor az volt a császári főváros a világok Galaxist átfogó rendszerében.

Pelorat hallgatott egy ideig, de aztán kifakadt:

— De igazán, Golan, nincs szükségem kioktatásra, ha a saját szakterületemről van szó. Mi, mitológiakutatók nagyon jól tudjuk, hogy a mítoszok és a legendák tartalmaznak kölcsönvett motívumokat, erkölcsi tanításokat, természeti ciklusokat és ezernyi más dolgot, mely torzító hatású, és a mi dolgunk éppen az, hogy ezektől megtisztítsuk, s ezáltal eljussunk az igazság magjához. Ami azt illeti, ugyanezeket a módszereket kell alkalmazni a valós történeteknél is, mert senki sem írja meg a tiszta és nyilvánvaló igazságot — ha létezik egyáltalán ilyesmi a világon. Most én többé-kevésbé azt adom vissza, amit Monolee elmondott nekem, bár feltételezem, hogy magam is torzítok rajta, hiába is próbálok tenni ellene.

— Jó, jó — szabadkozott Trevize. — Folytassa, Janov. Nem

akartam megsérteni.

— Egyáltalán nem sértődtem meg. A nagyvárosok, feltéve, hogy léteztek, összeomlottak és elsüllyedtek, ahogy a radioaktivitás mértéke lassan növekedett, mígnem a lakosságnak már csak egy töredéke maradt, amely nagy bizonytalanságban élt azokon a területeken, melyek még viszonylag sugárzásmentesnek sásámítottak. A népesség lélekszámát alacsonyan tartotta a szigorú születésszabályozás és a hatvan éven felülieknél gyakorolt euthanázia.

— Rettenetes — mondta Bliss lesújtva.

— Kétségtelenül — folytatta Pelorat —, de ezt tették, Monolee szerint, és valóban így lehetett, hiszen nem vet jó fényt a földi emberekre; márpedig valószínűtlen, hogy egy nem kellemes hazugságot találtak volna ki magukról. A földieket, akiket addig a Térutazók vetettek meg és igáztak le, most megvetette és leigázta a Birodalom, itt azonban könnyen lehet, hogy túlzásokkal van dolgunk, melyek az önsajnálatból születtek, ami egy közismerten megnyugtató hatású érzés. Ismeretes az az eset…

— Igen, igen, Pelorat, erről majd máskor. Kérem, térjen vissza a Földre.

— Bocsásson meg. A Birodalom, jótékonysági rohamában, beleegyezett, hogy elszállítsa a fertőzött talajt, s a helyébe fertőzésmentest hozzon. Nem szükséges mondani, hogy ez a feladat olyan óriásinak bizonyult, hogy a Birodalom hamarosan bele is fáradt, különösen mivel ez az időszak (ha sejtésem helyes) egybeesett V. Kandar bukásának idejével, amikor a Birodalomnak nagyon sok megoldandó kérdéssel kellett szembenéznie a Föld problémáján kívül is.

A radioaktivitás tehát egyre csak nőtt, a népesség meg csökkent, és végül a Birodalom, újabb nagylelkűségi rohamában, elrendelte, hogy a lakosság maradékát a saját kötelékébe tartozó egyik új világra szállítsák át — egyszóval *erre* a világra.

Úgy tűnik, mintha egy korábbi időszakban valami expedíció betelepítette volna az óceánt, úgyhogy mire a földiek áttelepítésének a tervei elkészültek, az Alphán már készen állt az oxigéndús légkör és az élelmiszerkészletek óriási tárháza. Továbbá a Galaktikus Birodalom egyik világa sem tartott igényt erre a bolygóra, mert mindenütt bizonyos természetes ellenszenvvel viseltetnek az olyan világok iránt, amelyek egy kettős rendszer csillagai körül keringenek. Gondolom, oly kevés a lakható bolygók száma az ilyen rendszerekben, hogy még a valóban lakhatókban sem bíznak, mert feltételezik, hogy kell lennie bennük valami rendellenességnek. Ez egy általánosan elterjedt gondolkodásmód. Itt van például az a jól ismert eset a…

— Halasszuk még azt a jól ismert esetet, Janov — vágott közbe Trevize. — Folytassa az áttelepítéssel.

— Hátravolt még a szárazföldi bázis megteremtése — folytatta Pelorat, kissé szaporábbra véve a szót. — Megkeresték azt a részt, ahol a legsekélyebb az óceán, és a mélyebb részekről üledéket hordtak rá, egészen addig, amíg ki nem emelkedett a vízből Új Föld szigete. Kiásott görgetegkővel és korallal magasították tovább, szárazföldi növények magvait szórták szét rajta, hogy a gyökerek tovább szilárdítsák a sziget talaját. A Birodalom itt megint túl nagy feladatot vállalt magára. Lehet, hogy eredetileg kontinensek építését tervezték, de mire ez az egyetlen sziget elkészült, a Birodalom jóindulatának pillanata is elmúlt.

Ami a Föld népességéből megmaradt, azt ide telepítették át. Akkor a birodalmi flották fölpakolták az építőket és a gépeket, és vissza sem tértek többé. Az Új Föld lakóivá vált földiek tökéletes elszigeteltségben találták magukat.

— Tökéletes? — kérdezte Trevize. — Monolee azt állította, hogy a Galaxis területéről soha senki nem járt itt előttünk?

— Majdnem tökéletes — helyesbített Pelorat. — Ide nincs miért jönni, gondolom, még ha félretesszük is a kettős rendszerekkel szembeni babonás irtózást. Olykor-olykor, elvétve jöhetett ugyan hajó, mint ahogy mi jöttünk, de a végén elment, és soha semmi sem következett abból, hogy itt járt. Ennyi az egész.

— Kérdezte Monolee-t arról, hogy hol van a Föld? — tudakolta Trevize.

— Persze hogy kérdeztem. Nem tudta.

— Honnan tud ennyi mindent a Föld történelméből, ha egyszer azt sem tudja, hogy hol van?

— Még azt is megkérdeztem, Golan, vajon nem az innen mindössze körülbelül egy parszeknyi távolságra lévő csillag-e az a nap, amely körül a Föld kering. Nem tudta, mi az a parszek, én mondtam meg neki, hogy az csillagászati mértékben számolva egy rövid távolságot jelent. Mire azt felelte, akár rövid, akár hosszú, ő nem tudja, hol van a Föld, és nem ismer mást sem, aki tudná, és véleménye szerint helytelen lenne, ha megpróbálnánk megkeresni. Hagyni kellene, mondta, hogy örök időkre békén haladjon az űrben.

— És maga egyetért vele? — kérdezte Trevize. Pelorat szomorúan ingatta a fejét.

— Tulajdonképpen nem. De ő azt mondta, hogy amilyen ütemben a radioaktivitás erősödött, biztos, hogy a bolygó az áttelepítés után nem sokkal teljesen lakhatatlanná vált, és mostanára már olyan izzó lehet, hogy senki sem tudná megközelíteni.

— Képtelenség — jelentette ki Trevize. — Egy bolygó nem válhat radioaktívvá, és ha mégis, a sugárzás nem növekedhet. A radioaktív sugárzás csak csökkenni tud.

— De Monolee annyira biztos a dolgában. Oly sok ember, akivel a

különböző világokon találkoztunk, állítja egybehangzóan, hogy a Föld radioaktív. Biztos, hogy hiába mennénk oda.

80.

Trevize mély lélegzetet vett, aztán erősen uralkodva magán, azt mondta:

— Képtelenség, Janov. Ez nem igaz.

— Nos, drága barátom — felelte Pelorat —, nem szabad csak azért hinni valamiben, mert hinni akar benne.

— Az én akaratomnak ehhez nincs semmi köze. Valahány világon jártunk, mindenütt azt tapasztaltuk, hogy eltüntették a Földre vonatkozó dokumentumokat. Ugyan miért tették volna, ha nem volt semmi rejtegetnivalójuk? Ha a Föld halott, radioaktív világ, melyet meg sem lehet közelíteni?

— Nem tudom, Golan.

— De tudja. Amikor a Melpomeniához közeledtünk, maga azt mondta, lehet, hogy a radioaktivitás az érem másik oldala. Semmisítsünk meg minden feljegyzést, hogy hozzáférhetetlenné tegyük a helyes információt; erősítsük a radioaktivitás meséjét, hogy elhelyezhessük benne a helytelen információt. Mindkettő azt a célt szolgálja, hogy minden kedvet elvegyenek a Föld felkutatásától, és nekünk nem szabad hagyni, hogy elbátortalanítsanak bennünket.

— Voltaképpen maga hajlik rá, hogy a közeli csillag a Föld napja — jegyezte meg Bliss. — Akkor miért vitázunk itt a radioaktivitásról? Miért nem megyünk el egyszerűen ahhoz a közeli csillaghoz, s nézzük meg, valóban ott van-e a Föld, s ha igen, akkor milyen állapotban van?

— Mert azok ott a Földön a maguk módján félelmetesen erősek lehetnek, és én jobban szeretném, ha a bolygó és lakói bizonyos ismeretében közelíthetném meg azt a világot — adta meg a választ Trevize. — De most úgy áll a helyzet, hogy továbbra sem tudok semmit a Földről, tehát a megközelítést veszélyesnek ítélem. Az a szándékom, hogy mindannyiukat itt hagyom az Alphán, és egyedül megyek tovább a Földre. Éppen elég egy életet kockára tenni.

— Nem, Golan — mondta erre Pelorat nyomatékosan. — Bliss és a gyerek várhatnak itt, de nekem magával kell mennem. Amikor maga megszületett, én már a Földet kerestem, és nem hátrálhatok meg, amikor ilyen közel kerültünk a célhoz, bármilyen veszély fenyegetne is.

— Bliss és a gyerek *nem* fognak itt várni — közölte Bliss. — Én Gaia vagyok, és Gaia még a Földdel szemben is meg tud védeni bennünket.

— Remélem, igaza van — mondta Trevize komoran —, ámbár

Gaia nem tudta megakadályozni, hogy megsemmisítsenek minden korai emléket, ami a saját alapítása során a Föld szerepére vonatkozott.

— Ez Gaia létezésének kezdeti szakaszában történt, amikor még nem volt ilyen jól szervezett, ilyen fejlett. A helyzet mára megváltozott.

— Remélem, úgy van. Vagy maga kapott ma reggel olyan információkat a Földről, amelyekről mi nem tudunk? Kértem, hogy beszélgessen el valamelyik öregasszonnyal, aki itt elérhető.

— Meg is tettem.

— És mit derített ki?

— A Földről semmit. E téren teljes tudatlansággal találkoztam.

— Ah!

— De nagyszerűen képzett biotechnológusok.

— Ó!

— Ezen az aprócska szigeten számtalan növény- és állatfajtát hoztak létre és próbáltak ki, és noha nagyon kevés fajjal kezdték a munkát, mégis ki tudtak fejleszteni. egy megbízható és önfenntartó ökológiai egyensúlyt. Tökéletesítették azt az óceáni életet, melyet készen találtak itt néhány ezer éve, amikor ideérkeztek, növelték tápértékét és ízletesebbé is tették ugyanakkor. A biotechnológiájuk révén vált ez a világ valóságos bőségszaruvá. Saját magukat illetően is vannak elképzeléseik.

— Miféle elképzeléseik?

— Tökéletesen tisztában vannak vele, hogy az adott körülmények között nem remélhetik, hogy terjeszkedhetnek, hiszen be vannak zárva erre a szigetre, mely egyetlen ezen a világon, de arról álmodoznak, hogy egyszer majd kétéltűekké válhatnak.

— Hogy *mivé?*

— Kétéltűekké. Azt tervezik, hogy a tüdejük mellé kopoltyút is növesztenek. Arról álmodoznak, hogy képesek lesznek hosszabb időket is a víz alatt tölteni; hogy találnak majd sekélyebb részeket, s akkor építményeket emelnek az óceán fenekén. Aki ezeket elmondta nekem, nagyon lelkesen ecsetelte a jövőt, ugyanakkor elismerte, hogy az alphalakók már évszázadokkal ezelőtt célul tűzték ezt maguk elé, de mindeddig nagyon kevés haladás történt, ha történt egyáltalán.

— Két olyan terület van hát, ahol valószínűleg sokkal több eredményt értek el, mint mi: az időjárásszabályozás és a biotechnológia — ismerte el Trevize. — Kíváncsi lennék, miben áll a technikájuk.

— Szakembereket kellene találnunk — mondta Bliss —, és könnyen lehet, hogy ők viszont nem hajlandók a titkaikat felfedni nekünk.

— Nem ez az elsődleges célunk itt — emlékeztette Trevize —, de

nyilvánvalóan megérné az Alapítványnak, ha megpróbálna tanulni ettől a miniatűr világtól.

— Mi már ma is elég szépen szabályozzuk az időjárást a Terminuson — kockáztatta meg Pelorat.

— A szabályozás sikerrel működik sok világon — mondta erre Trevize —, de mindig egy egész bolygóra érvényesen. Az alphalakók viszont világuk egy parányi hányadán szabályozzák az időjárást, és ehhez olyan technikával kell rendelkezniük, amit mi nem ismerünk. Van még valami, Bliss?

— Társasági meghívások. Úgy látszik, ez egy ünnepkedvelő társadalom. Minden alkalmat megragadnak, hogy kipihenjék a földművelés és a halászat fáradalmait. Ma este, vacsora után zenei fesztivál lesz, ahogy már említettem. Holnap, napközben parti ünnepséget rendeznek. Ha jól értettem, végestelen-végig a sziget partjai mentén össze fognak gyűlni mindazok, akiknek nem kell okvetlenül a földeken maradniuk, hogy élvezzék a vizet és köszöntsék a napot, mivel holnapután esni fog. Reggel, még az eső előtt visszatérnek a halászhajók, és estére lakomát rendeznek, ahol bemutatják a fogást.

— Az étel már így is épp elég bőséges — mordult fel Pelorat, — Milyen lehet egy lakoma?

— Gondolom, olyankor nem a mennyiség a fontos, hanem a változatosság. Mindenesetre mind a négyünket meghívtak, vegyünk részt valamennyi fesztiválon, de különösen a ma estin, a zenein.

— Antik hangszereken fognak játszani? — érdeklődött Trevize.

— Úgy van.

— Egyébként mitől antikok? Kezdetleges számítógépek?

— Nem, nem. Épp ez a lényeg. Egyáltalán nem elektronikus, hanem mechanikus zene lesz. Elmagyarázták nekem. Húrokat kaparásznak, belefújnak mindenféle csőbe, és különféle felületeket ütögetnek.

— Remélem, elhárította a megtiszteltetést — mondta Trevize elborzadva.

— Nem, dehogy. És ahogy értettem, a maga Hirokója is egy ilyen csövet fog fújni — a nevét már elfelejtettem —, márpedig azt maga is kénytelen lesz elviselni.

— Ami engem illet — szólt közbe Pelorat —, én szívesen megyek. Nagyon keveset tudok a primitív muzsikáról, és szeretném hallani.

— Nem az „én Hirokóm” — jegyezte meg Trevize hűvösen. — De úgy véli, ilyen hangszereket használtak egykor a Földön is?

— Szerintem igen — válaszolta Bliss. — Legalábbis ezek az asszonyok azt mondták, jóval azelőtt tervezték őket, hogy az őseik megérkeztek ide.

— Nos, talán mégis megéri, hogy meghallgassuk, hogyan

kaparásznak, fújnak és csapkodnak, miért hátha éppen ezáltal jutunk valami információhoz a Földre vonatkozóan — adta meg magát Trevize.

81.

Különös, de éppen Fallom lett a legizgatottabb az esti hangverseny hírére. Ő és Bliss megfürödtek a szállásuk mögött lévő kis melléképületben. Hideg-meleg (helyesebben langyos-hűs) folyóvizes fürdő volt, mosdótállal és vécével. A késő délutáni napfény barátságosan világította meg a makulátlanul tiszta és a célt jól szolgáló helyiséget.

Mint mindig, Fallomot most is elbűvölte Bliss mellének a látványa, és Bliss kénytelen volt elmondani (mivel Fallom már jól értette a galaktikus nyelvet), hogy az ő világán már csak ilyenek az emberek.

— Miért? — kérdezte természetesen Fallom, mire Bliss, némi gondolkodás után úgy döntött, hogy erre úgysem tud értelmes magyarázatot adni, így aztán az egyetemesen ismert válasszal zárta le a témát:

— Csak!

Amikor elkészültek, Bliss fölsegítette Fallomra az alsóneműt, melyet. az alphalakók adományoztak, majd kiokoskodta, hogyan erősítse fel Fallom derekára a szoknyát. Némi megfontolás után ésszerűnek látszott, hogy a gyerek ne viseljen semmit a felsőtestén. Ami őt magát illette, miután deréktól lefelé az Alphán szokásos ruhadarabba öltözött (csípőben meglehetősen feszesnek bizonyult), fölvette hozzá a blúzát is. Butaságnak érezte ezt a túlzott gátlásosságot, mely nem engedte, hogy a mellét mutogassa egy olyan társadalomban, ahol minden nő ezt tette, különösen, mivel, a sajátja sem volt nagy, sőt volt olyan formás, mint bármelyik, amit eddig látott — de hát nála ez már csak így volt.

Ezután a férfiak foglalták el a melléképületet, miközben Trevize egyfolytában morgott, ahogy azt már a férfiak szokták, amiért a nők olyan sokáig pepecseltek odabent.

Bliss megforgatta Fallomot, hogy lássa, nem csúszik-e le a szoknya fiús csípőjéről és faráról.

— Nagyon csinos a szoknyád, Fallom — mondta. — Tetszik neked?

Fallom belebámult egy tükörbe, s azt felelte:

— Igen, tetszik. De nem fogok fázni így, hogy fölül nincs rajtam semmi? — És kezével végigsimított meztelen mellkasán.

— Nem hiszem, Fallom. Elég meleg van ezen a világon.

— *Te* fölvettél valamit.

— Igen, fölvettem. Az én világomon ez így szokás. Nos, Fallom, a vacsoránál és utána is nagyon sok alphalakóval fogunk találkozni. Gondolod, hogy el tudod majd viselni?

Fallom elszomorodott, és Bliss folytatta:

— Én ülök majd a jobb oldaladon, és vigyázok rád. A másik oldaladon lesz Pel, és szemben, az asztal túloldalán Trevize. Nem engedjük, hogy bárki szóljon hozzád, és neked sem kell beszélgetned senkivel.

— Megpróbálom, Bliss — csipogta Fallom a legvékonyabb hangján.

— Aztán később — folytatta Bliss — néhány alphalakó zenélni fog nekünk azon a különös módon, ahogy ők szoktak. Tudod, mi az a zene? — Elzümmögte, amennyire tőle telt, az elektronikus összhang imitációját.

Fallom arca felderült.

— Arra gondolsz, hogy… — Az utolsó szót a saját nyelvén mondta, majd váratlanul dalra fakadt.

Bliss szeme elkerekedett. Gyönyörű hang volt, csupa trilla, még ha zabolátlan is.

— Úgy van — mondta. — Ez a muzsika.

— Jemby csinált — kezdte Fallom izgatottan, aztán elbizonytalanodott, végül mégis a galaktikus szót használta — muzsikát mindig. Amikor zenélt, mindig egy… — És itt újra egy szó következett a saját nyelvén.

Bliss tétován ismételte meg a szót:

— Abán?

— Nem abán — kacagott Fallom —, hanem…

Hogy így egymás mellett hallotta a két szót, Bliss rögtön érezte a különbséget, de képtelen volt elismételni a másodikat.

— Hogy néz ki? — kérdezte.

Fallom még korántsem tökéletes galaktikus szókincse nem volt elég a pontos leíráshoz, és mozdulatai sem keltették fel Blissben a hangszer képét.

— Ő megmutatta nekem, hogyan kell játszani a…jelentette ki Fallom büszkén. — Ugyanúgy mozgattam az ujjaimat, ahogy Jemby, de ő azt mondta, hamarosan nem lesz rá szükségem.

— Ez csodálatos, kedvesem — mondta Bliss. — Vacsora után majd meglátjuk, vannak-e olyan ügyesek az alphalakók is, mint a te Jembyd volt.

Fallom szeme csillogott; az elkövetkező eseményre való örömteli várakozás átsegítette a pazar lakomán, annak ellenére, hogy ott kellett ülnie a nevetgélő, zajongó tömeg közepén. Csak egyszer ijedt meg, amikor egy tálat véletlenül felborítottak, amire hangos sikkantásokkal válaszoltak a közelben ülők, de Bliss nyomban meleg, védelmező

öleléssel vonta magához.

— Nem tudom, nem intézhetnénk-e el, hogy magunkban étkezzünk — súgta oda Peloratnak. — Máskülönben el kell menekülnünk erről a világról. Már az is épp elég, hogy meg kell enni ezt a sok állati fehérjét, s ehhez aztán végképp nyugalom kellene.

— Csak jó a kedvük — válaszolta Pelorat, aki a józan ész határain belül mindent el tudott viselni, ha úgy érezte, hogy az a primitív viselkedés és hiedelmek kategóriájába tartozik.

… És aztán ennek a vacsorának is vége lett, s következett a bejelentés, hogy hamarosan kezdetét veszi a zenei fesztivál.

82.

A hangverseny lebonyolítására kijelölt terem nagyjából akkora volt, mint az ebédlő, s benne körülbelül százötven főnyi hallgatóság számára helyeztek el lehajtható székeket (elég kényelmetleneket, állapította meg Trevize). A tiszteletre méltó vendégekként kezelt látogatók az első sorban kaptak helyet, és az alphalakók közül többen tettek udvarias és jóindulatú megjegyzéseket az öltözékükre.

Mindkét férfi felsőteste meztelen volt, és valahányszor Trevize-nak eszébe jutott lenézni magára, megfeszítette a hasizmát, s önelégült beképzeltséggel szemlélte sötét szőrzettel borított mellkasát. Pelorat, aki lelkes csodálattal bámult meg mindent, ami körülvette, nem sokat törődött azzal, hogy maga milyen látványt nyújt. Bliss blúza titkos, zavart pillantásokat vonzott, de megjegyzést senki sem tett rá.

Trevize megfigyelte, hogy a terem csak félig telt meg, s a hallgatóság leginkább csak asszonyokból állt, feltételezhetően azért, mert még sok férfi tartózkodott odakint a tengeren.

Pelorat megbökte Trevize-t, és odasúgta:

— Ismerik az elektromosságot.

Trevize fölpillantott a falakra szerelt függőleges csövekre és a többire a mennyezeten. Halványan fénylett mindegyik.

— Fluoreszcencia — mondta. — Roppant primitív.

— Igen, de a célnak megfelel, és ilyenek vannak a szobáinkban meg a melléképületben is. Azt hittem, csak díszítőelemek. Ha rájönnénk, hogyan kell működteti őket, nem kellene sötétben maradnunk.

— Megmondhatták volna — jegyezte meg Bliss bosszúsan.

— Azt hitték, hogy tudjuk — csillapította Pelorat. — Hogy az ilyesmit mindenki tudja.

A színfalak mögül ekkor négy nő bukkant elő, majd az üresen hagyott előtérben egy csoportban leültek. Mindegyiknél ugyanolyan formájú, fényezett fából készült holmi volt, amit nehezen lehetett volna leírni. A hangszerek csak méretüket tekintve különböztek

egymástól: az egyik egészen kicsi volt, kettő valamivel nagyobb, a negyedik pedig meglehetősen nagy. Mindegyik nő hosszú pálcát tartott a másik kezében.

A hallgatóság halk füttyel fogadta őket, mire a négy nő meghajolt. Aztán hosszú fátyolszövet csíkot kötöztek szorosan a mellükre, mintha nem akarnák, hogy a hangszer a bőrükhöz érjen.

Trevize, aki tetszésnyilvánításként vagy örömteli várakozásként értelmezte a füttyöket, úgy gondolta, az udvariasság megkívánja, hogy ő is füttyentsen egyet. Erre már Fallom is kivágott egy trillát, amely élesen kivált a füttykórusból, és néhányan fel is figyeltek rá. Bliss egy kézszorítással elhallgattatta Fallomot.

A négy közül három nő minden előkészület nélkül az álla alá kapta a hangszerét, a negyedik pedig, akinél a legnagyobb volt, a lába közé fogta s a padlón hagyta a magáét. A jobb kezükben lévő hosszú pálcát végighúzkodták a húrokon, melyek csaknem végigfutottak a hangszer egész hosszán, miközben bal kezük ujjai fürgén mozogtak e húrok legfelső részén.

Ez lesz az a „kaparászás”, gondolta Trevize, de amit hallott, az valami egészen más volt. A hangok lágyan, dallamosán követték egymást; minden hangszer a maga dallamát játszotta, s az egész valami kellemes harmóniában állt össze.

Hiányzott belőle az elektronikus zene (az „igazi zene”, mondta magában önkéntelenül is Trevize) végtelen bonyolultsága, és volt benne valami határozott egyhangúság. Mégis, ahogy az idő múlt, és a füle hozzászokott a hangok e különös rendszeréhez, kezdte észrevenni a finomabb részleteket is. De el is fáradt bele, és sóváran gondolt az „igazi” harsogására, matematikai pontosságára, tisztaságára — mégis megsejtette, hogy ha elég sokáig hallgathatná azt a muzsikát, amit ezekből az egyszerű faeszközökből előcsalnak, talán még meg is szeretné.

Körülbelül háromnegyed óra telhetett el a koncertből, amikor végre megjelent Hiroko. Azonnal észrevette Trevize-t az első sorban, és lemosolygott rá. Ő teljes szívéből csatlakozott a hallgatóság tetszést kifejező halk füttyögéséhez. A lány gyönyörű volt hosszú, kifinomult ízlésre valló szoknyájában, a hajába tűzött hatalmas virággal és fedetlen mellével, noha (látszólag) nem fenyegette a veszély, hogy teste szoros kapcsolatba kerül a hangszerével.

Az eszköz, amit hozott, egy körülbelül kétharmad méter hosszú, majdnem két centiméter vastag, sötét fából készült cső volt. Az ajkához emelte a csövet és belefújt az egyik vége közelében lévő résbe, mire a csőből törékeny, édes dallam szállt föl, majd szárnyalni kezdett, ahogy a lány ujjai működésbe hozták a cső hosszában fölszerelt fémtárgyakat.

Az első hang hallatán Fallom belecsimpaszkodott Bliss karjába, s

azt mondta.

— Bliss, ez egy… — És következett az a szó, amit Bliss „abá”-nak hallott.

Bliss erre határozott nemet intett a fejével, de Fallom nem tágított:

— De az!

Már mások is odanéztek Fallomra. Bliss szigorúan tette a kezét a gyerek szájára, és lehajolt hozzá, hogy egy szinte a tudatküszöb alá hatoló „csend legyen!”-t súgjon a fülébe.

Fallom ettől kezdve csöndben hallgatta Hiroko játékát, de az ujjai görcsösen rángatóztak, mintha azok is a hangszer hosszában végigfutó fémtárgyakat működtetnék.

A koncert utolsó fellépője egy idősebb férfi volt, aki egy hullámzó oldalú hangszert lógatott le a két válláról. Ki-be húzgálta a hangszert, miközben egyik keze a szélébe épített fekete-fehér lapocskákon szaladgált, minduntalan lenyomkodva a lapok egy-egy csoportját.

Trevize ezt a hangot kifejezetten fárasztónak, már-már barbárnak találta, ráadásul kellemetlenül emlékeztette az Auróra kutyáinak csaholására — nem mintha a hang ugatásszerű lett volna, de benne ilyen érzelmeket keltett. Bliss olyan arcot vágott, mintha a legszívesebben a fülére tapasztaná a kezét, Pelorat képe pedig ezer ráncba szaladt. Csak Fallom élvezte szemmel láthatóan, mert könnyedén dobogott a lábával, és Trevize, amikor ezt észrevette, meglepődve jött rá, hogy van valami lüktetés ebben a zenében, ami megegyezik a gyerek lábdobogásának az ütemével.

Aztán vége lett a zenének, s kitört egy Szabályos füttyorkán, melyet túlszárnyalt Fallom trillázása.

Később a hallgatóság kisebb beszélgető csoportokra szakadozott, s kezdetét vette a ricsaj, ami oly jellemző volt az alphalakók nyilvános összejöveteleire. Mindazok, akik szerepeltek a koncerten, felsorakoztak a terem előtt, és szót váltottak azokkal, akik odamentek hozzájuk, hogy gratuláljanak.

Fallom kitépte magát Bliss szorításából, és odarohant Hirokóhoz.

— Hiroko! — kiáltotta lélekszakadva. — Hadd lássam a…!

— A micsodát, kedvesem? — fordult feléje Hiroko.

— Azt, amivel a muzsikát csináltad.

— Ó — nevetett Hiroko. — Az egy oboa, kicsim.

— Láthatom?

— Tessék. — Hiroko kinyitott egy dobozt, és kivette belőle a hangszert. Három darabra volt szétszedve, de gyorsan összerakta, majd a szájrészt fordítva Fallom felé nyújtotta neki. — Tessék, ezen át fúdd a levegőt.

— Tudom, tudom! — lelkendezett Fallom, s már nyúlt is az oboáért.

Hiroko elkapta előle és a magasba emelte.

— Csak fúdd, gyermekem, kézzel ne illesd.

— Hát csak néznem szabad — szontyolodott el Fallom. — Nem nyúlok hozzá.

— Hogyne, kedvesem.

Újra eléje tartotta az oboát, Fallom pedig tágra nyílt szemmel nézte.

És akkor a terem — fluoreszkáló fényei alig észrevehetően elhomályosultak, és kicsit remegőn, kicsit tétován megszólalt egy dallam az oboában.

Hiroko meglepetésében kis híján elejtette a hangszert, Fallom pedig felkiáltott:

— Megcsináltam! Megcsináltam! Jemby azt mondta, egy napon sikerülni fog!

— Te voltál-e, aki megszólaltatta e hangot? — kérdezte Hiroko.

— Igen, én voltam. Én csináltam!

— De hát hogy tehettél ilyet, te gyermek?

Bliss válaszolt, zavarában fülig vörösödve:

— Sajnálom, Hiroko. Elviszem innen.

— Ne — tiltakozott Hiroko. — Szeretném, ha újra megtenné.

Néhányan a közelben álló alphalakók közül köréjük gyűltek. Fallom összevonta a szemöldökét, mint aki erősen nekikészülődik valaminek. A fények most jobban elsötétültek, mint az előbb, és újra megszólalt az oboa, ezúttal tisztán és határozottan. Majd a dallam összekuszálódott, ahogy az oboa hosszában elhelyezkedő fémtárgyak maguktól megmozdultak.

— Kicsit másmilyen, mint a… — mondta Fallom levegő után kapkodva, mintha a saját lélegzetével, s nem az energia hajtotta levegővel szólaltatta volna meg az oboát.

— Biztos a fluoreszkáló csöveket tápláló elektromos áramtól vette el az energiát — mondta Pelorat Trevize-nak.

— Próbáld újra — mondta Hiroko fojtott hangon. Fallom lehunyta a szemét. A dallam ellágyult és engedelmesebbé vált. A hangszer önmagától játszott, ujjak nem mozogtak rajta, csak a Fallom agyának még fejletlen transzduktorlebenyeiből áradó távoli energia mozgatta. A kezdetben szinte találomra képződött hangjegyek zenei sorrá álltak össze, és ekkor már mindenki, aki a teremben volt, körülvette Hirokót és Fallomot, és nézték, amint Hiroko gyengéden tartja két végén, hüvelyk- és mutatóujja között az oboát, Fallom pedig lehunyt szemmel irányítja a légáramot és a billentyűk mozgását.

— Ez az a darab, amit én játszottam — suttogta Hiroko.

— Emlékszem rá — biccentett könnyedén Fallom, vigyázva, ki ne essen az összpontosításból.

— Egyetlen hangot sem vétettél — mondta Hiroko, amikor Fallom

befejezte.

— De ez nem jó, Hiroko. Nem jól játszottad.

— Fallom! — szólt rá Bliss. — Ez nem udvarias. Nem szabad…

— Kérlek, asszonyom — szólt Hiroko ellentmondást nem tűrő hangon —, ne avatkozz bele. Miért nem volt jó, gyermekem?

— Mert én másképp játszanám.

— Akkor hát mutasd meg nekem.

És az oboa újból megszólalt, de a dallam ezúttal bonyolultabbá vált, mert az erő, ami a kulcsokat működtette, olyan gyors, olyan sebes iramot diktált, amely a korábbiaknál kifinomultabb összhangokat tett lehetővé. A muzsika teljesebbé, végtelenül érzelemgazdaggá és megindítóvá vált. Hiroko földbe gyökerezett lábbal hallgatta, és az egész teremben egyetlen pisszenést sem lehetett hallani.

Még akkor is néma csönd volt, amikor Fallom befejezte a játékot, végül Hiroko egy mély sóhaj után megszólalt:

— Játszottad ezt valaha is, kicsim?

— Nem — felelte Fallom —, mert korábban használnom kellett az ujjaimat, és ezt az ujjaimmal nem tudom megcsinálni. Senki sem tudja — tette hozzá magától értetődő hangon, a hencegés legkisebb árnyéka nélkül.

— Tudsz-e játszani mást is?

— Kitalálhatok éppen valamit.

— Úgy érted… improvizálsz? Fallom a szó hallatán összeráncolta a homlokát, és Blissre nézett. Bliss bólintott, mire Fallom így szólt:

— Igen.

— Tedd hát, kérlek — biztatta Hiroko.

Fallom gondolkozott egy kicsit, aztán belekezdett egy lassú, nagyon egyszerű dallamba, amelyben volt valami álomszerű lebegés. A fluoreszkáló fények hol elhalványodtak, hol meg felragyogtak, aszerint hogy a felhasznált energia növekedett-e vagy csökkent. Úgy tűnt, mintha ezt senki sem venné észre, mert inkább érezték a muzsika hatásának, semmint okozójának, mintha egy szellemalakot öltött elektromos lélek engedelmeskedne a hanghullámok parancsainak.

Aztán a kombinációk valamivel hangosabban, majd valamivel összetettebben megismétlődtek, aztán variációk következtek, de közben egy pillanatra sem lehetett szem elől téveszteni az alapkombinációt, mely egyre nyugtalanítóbbá, egyre izgatóbbá vált, s már-már szinte az elviselhetőség határát súrolta. És a legvégén gyors zuhanás következett, sokkal gyorsabb, mint a felívelés volt, s ezzel a szinte hajmeresztő bukással már akkor a földhöz szögezte a hallgatóságot, amikor az még lélekben odafönt a magasban szárnyalt.

A felcsapó féktelen hangzavar valósággal megreszkettette a levegőt, és még Trevize is, aki egy tökéletesen más zenéhez volt

szokva, szomorúan gondolta: Milyen kár, hogy vége lett.

Amikor nagy sokára helyreállt a teremben a nyugalom, Hiroko a magasba emelte az oboát.

— Tessék, Fallom, ez immár a tiéd. Fallom lelkesen nyúlt a hangszer után, de Bliss elkapta kinyújtott karját, és azt mondta:

— Ezt nem fogadhatjuk el, Hiroko. Ez egy értékes hangszer!

— Van belőle másik, Bliss. Nem ilyen jó, ám ennek így kell lennie. A hangszer azt a személyt illeti, aki a legszebben játszik rajta. Soha nem hallottam még ilyen muzsikát, és rosszat cselekednék, ha megtartanám, holott nem tudok tökéletesen játszani rajta. Bárcsak tudnám, hogyan készítsek oly hangszert, melyen érintés nélkül lehet játszani!

Fallom átvette az oboát, és mélységes elégedettséggel szorította a melléhez.

83.

Lakosztályuk mindkét szobája fluoreszkáló fényben úszott. A melléképület is meg volt világítva. Nem volt valami erős ez a fény, olvasni kényelmetlen lett volna mellette, de a szobák legalább már nem voltak sötétek.

De azért szívesebben csatangoltak odakint. Az égbolt csupa csillag volt, s ez a látvány mindig elbűvölte a Terminus szülötteit, amelynek éjszakai egén nemhogy a csillagok, de még a Galaxis oldalnézetben látható felhője is csak halványan derengett.

Hiroko visszakísérte őket a szállásukra, nehogy eltévedjenek vagy botladozni kényszerüljenek a sötétben. Egész úton fogta Fallom kezét, majd miután felkapcsolta nekik a fluoreszkáló fényt, velük maradt a ház előtt, s el nem engedte volna maga mellől a gyereket.

Bliss újra próbálkozott, mert világosan látta, hogy Hiroko nagy érzelmi konfliktust él át.

— De igazán, Hiroko, nem fogadhatjuk el az oboádat.

— Nem, a hangszer Fallomot illeti. — De látszott rajta, hogy nehezen szánta rá magát a válaszra.

Trevize egyre csak az égboltot leste. Az éjszaka valóban sötét volt; a mély feketeséget alig-alig oldotta fel a házukból kiszűrődő világosság, még kevésbé a távolabbi épületek apró fénypontjai.

— Hiroko — szólalt még —, látod amott azt a fénylő csillagot? Mi a neve?

— Hiroko éppen csak felpillantott, és nem túl nagy érdeklődéssel felelte:

— Az a Társcsillag.

— Miért hívják annak?

— Mert nyolcvan szabványévenként megkerüli a mi napunkat. Az

évnek ebben a szakában esti csillag. De nappal is ott ragyog a látóhatár felett.

Helyes, gondolta Trevize. Tehát nem teljesen tájékozatlan csillagászati téren.

— Tudod-e — folytatta —, hogy az Alphának van egy másik társa is, egy nagyon kicsi, halvány csillag, amely sokkal messzebb van innen, mint az a fényes. Teleszkóp nélkül nem is lehet látni. (Ő maga sem látta, nem is nézett utána, de a hajó számítógépének memóriabankjában szerepelt ez az információ.)

— Tanították nekünk az iskolában — felelje a lány közönyösen.

— És azzal mi a helyzet? Látod, ott, az a cikcakkvonalban elhelyezkedő hat csillag?

— Az a Cassiopeia — válaszolta Hiroko.

— Tényleg? — lepődött meg Trevize. — Melyiket hívják így?

— Az egészet. Mind az egész cikcakkos vonalat. Azt hívják Cassiopeiának.

— Miért nevezik így?

— Nincs tudomásom róla. Nem vagyok jártas a csillagászatban, tiszteletre méltó Trevize.

— Látod a cikcakkvonalban legalul elhelyezkedő csillagot, azt, amelyik mind közül. a legfényesebb? Az micsoda?

— Egy csillag. Nem ismerem a nevét.

— De hiszen a két társcsillagon kívül ez van a legközelebb az Alphához. Mindössze egy parszeknyi a távolsága.

— Ezt mondod, uram? Én bizony nem tudom.

— Nem lehet, hogy e csillag körül kering a Föld?

Hiroko halvány érdeklődéssel pillantott fel újra a csillagra.

— Nem tudom. Még sohasem említette, senki.

— Nem gondolod, hogy mégis úgy lehet?

— Honnan tudhatnám? Itt senki sem tudja, hol van a Föld. De most… most magatokra kell hagyjalak, uram. Holnap reggel el kell végeznem a munkámat a mezőn, mielőtt kezdetét veszi a tengerparti fesztivál. Ott találkozunk mindannyian, az ebéd elköltése után. Jó lesz így?

— Hogyne, Hiroko.

A nő már indult is, szinte futva az éjszakában. Trevize még utána nézett, aztán követte a többieket a gyéren megvilágított kunyhóba.

— Meg tudja állapítani, Bliss, hogy hazudott-e Hiroko a Földről? — kérdezte. Bliss a fejét rázta.

— Nem hinném. Rettenetes feszültség van benne, amit csak a koncert vége óta érzek. Már annak előtte is éreztem, hogy a csillagok felől kérdezgette.

— Talán mert elajándékozta az oboáját?

— Lehet. Nem tudom. — Bliss a gyerekhez fordult. — És most,

Fallom, kérlek, menj be a szobádba. Ha elkészültél a lefekvéshez, menj ki a melléképületbe, használd az éjjeliedényt, aztán moss kezet, arcot és fogat.

— Szeretnék játszani az oboán, Bliss.

— Csak egy egészen kicsit, és *nagyon* halkan. Megértetted, Fallom? És mihelyt szólok, abba kell hagynod.

— Igen, Bliss.

Végre egyedül maradtak hármasban; Bliss az egyetlen székben, a férfiak pedig ki-ki a maga priccsén.

— Van valami értelme, hogy tovább időzzünk ezen a bolygón? — tette fel a kérdést Bliss. Trevize vállat vont.

— Még nem volt alkalmunk megtárgyalni, mi köze lehet a Földnek ezekhez a régi hangszerekhez, márpedig itt találhatunk valamit. Továbbá szívesen megvárnám, míg a halászok visszatérnek a tengerről. A férfiak olyasmit is tudhatnak, amit az itthon maradottak nem.

— Nagyon valószínűtlennek tartom — ellenkezett Bliss. — Biztos benne, hogy nem Hiroko fekete szeme tartja itt magát?

— Nem értem, Bliss! — csattant fel ingerülten Trevize. — Mi köze hozzá, hogy nekem mi esett jól? Miért tesz úgy, mintha jogot formálhatna arra, hogy erkölcsi ítéletet hozzon fölöttem?

— Én nem foglalkozom a maga erkölcseivel. A dolog az expedíciónkat érinti. Maga meg akarja találni a Földet, hogy végre eldönthesse, helyesen választotta-e Galaxiát az Elszigetelt világok helyett: Szeretném, ha végül így döntene. Maga azt állítja, látnia kell a Földet, hogy meghozhassa ezt a döntést, és minden jel szerint meg van győződve róla, hogy a Föld az égen látható fényes csillag körül kering. Akkor hát menjünk oda. Elismerem, hasznos volna, ha indulás előtt szereznénk róla némi információt, de számomra egyértelmű, hogy ezt az információt itt nem kapjuk meg. Nem szeretnék csupán azért itt maradni, mert maga élvezi Hiroko társaságát.

— Lehet, hogy elmegyünk — mondta Trevize. — Hadd gondolkozzam róla, és legyen nyugodt, Hiroko nem fog szerepet játszani a döntésemben.

— Úgy érzem — szólt közbe Pelorat —, már csak azért is el kell mennünk a Földre, hogy megnézzük, valóban radioaktív-e. Nem látom értelmét, hogy továbbra is itt maradjunk.

— Biztos benne, hogy nem Bliss fekete szeme befolyásolja? — kérdezte Trevize kissé rosszmájúan, de rögtön hozzátette: — Nem, ezt visszavonom, Janov. Gyerekesen viselkedtem. De azért… Hirokót leszámítva is elbűvölő ez a világ, és be kell vallanom, más körülmények között megkísértene a gondolat, hogy örökre itt maradjak. Nem gondolja, Bliss, hogy az Alpha rácáfol az elszigeteltekről szóló elméletére?

— Milyen értelemben? — kérdezte vissza Bliss.

— Állandóan azt hangoztatja, hogy a valóban elszigetelt világok veszélyessé és ellenségessé válnak.

— Még a Comporellon is — válaszolta Bliss megfontoltan —, amely, lévén elméletileg az Alapítvány Szövetséges társhatalma, meglehetősen kívül esik a galaktikus mozgás fő áramán.

— Az Alpha viszont nem. Hiába, hogy tökéletesen elszigetelt, lehet akár egyetlen rossz szava a barátságosságukra és a vendégszeretetükre? Etetnek, ruháznak bennünket, fedelet raknak a fejünk fölé, fesztiválokat rendeznek a tiszteletünkre, unszolnak, hogy maradjunk még. Bennük miféle hibát tud találni?

— Látszólag semmit. Hiroko még önmagát is odaadta magának.

— Ez miért zavarja magát, Bliss? — csattant fel Trevize dühösen. — Nem adta nekem magát. Megajándékoztuk egymást a testünkkel. Kölcsönösen és boldogan. Azt sem állíthatja, hogy maga vonakodik odaadni a testét, ha az megfelel magának.

— Kérlek, Bliss — szólt Pelorat —, Golannak teljesen igaza van. Semmi okod, hogy kifogásold az intim örömeit.

— Mindaddig, amíg azok nem érintenek bennünket — makacskodott Bliss.

— Nem érintenek bennünket — közölte Trevize. — Megnyugtathatom, el fogunk menni. Nem tart sokáig, míg kiderítjük, szerezhetünk-e újabb információkat.

— Márpedig én nem bízom a szigetemberekben, még ha ajándékokkal megrakodva jönnek is hozzánk — jelentette ki Bliss.

Trevize széttárta a karját.

— Előbb jut el a következtetéshez, csak aztán illeszti hozzá a bizonyítékot. Mennyire jellemző ez a…

— Ki ne mondja — förmedt rá Bliss fenyegetően. — Én nem vagyok nő. Én Gaia vagyok. Nem én, Gaia érzi kényelmetlenül magát.

— Semmi oka rá, hogy… — Ebben a pillanatban valaki megkaparta az ajtót. Trevize megdermedt.

— Mi lehet az? — kérdezte fojtott hangon. Bliss könnyedén megrántotta a vállát.

— Húzza el a függönyt, majd meglátja. Maga állítja, hogy ez egy barátságos világ, amely nem rejt veszélyeket.

Trevize mégis habozott, de az ajtó túloldalán megszólalt egy halk, lágyan csengő hang:

— Kérem! Én vagyok az!

Hiroko volt. Trevize ajtót nyitott.

Hiroko gyorsan belépett. Az arca nedves volt.

— Rekeszd el az ajtót uram — lihegte.

— Mi történt? — kérdezte Bliss. Hiroko megkapaszkodott Trevize-ban.

— Nem nyughattam. Próbáltam, de nem tudtam elviselni. Távozzatok mindannyian! Vigyétek a gyermeket is. Siessetek! Vigyétek a hajót minél messzebb az Alphától, míg tart a sötétség!

— De hát miért? — kérdezte Trevize.

— Mert különben halál fiai vagytok mindannyian!

84.

A három Külvilági egy hosszú percig megkövültén bámult Hirokóra. Végül Trevize szólalt meg:

— Azt akarod mondani, hogy a néped megöl bennünket?

Hiroko beszélni kezdett, és a könnyek végigperegtek az arcán.

— Te, uram, már a halál ösvényén jársz. És véled együtt a többiek is. Valamikor réges-régen a tudós elmék fölfedeztek egy vírust, mely reánk ártalmatlan, de halálos veszedelmet hoz a Külvilágiakra. Bennünket ellenállóvá tettek iránta. — Szinte tébolyodottan rázta meg Trevize karját. — Tiszteletre méltó Trevize, te már meg vagy fertőztetve!

— Hogyan?

— Amidőn gyönyörűséget leltünk egymás karjaiban. Ez az egyetlen módja.

— De hát én teljesen jól érzem magam — tiltakozott Trevize.

— A vírus még csak lappang. De életre kel, mihelyt megtérnek a halászbárkák. A törvényeink kimondják, hogy, erről az egész népnek kell határoznia — még a férfiaknak is. Bizonnyal úgy fognak dönteni, hogy a dolognak meg kell lennie, és ez azzal jár, hogy mostantól a második hajnal beköszöntéig itt kell fognunk kegyelmeteket. Távozzatok tüstént, míg tart a sötét, és nem fog gyanút senki.

— Miért teszi ezt a néped? — kérdezte éles hangon Bliss.

— Hogy biztonságban legyünk. Kevesen vagyunk, s a javaink számosak. Nem óhajtjuk a Külvilágiak behatolását. Ha a betévedő beszámolna jó sorsunkról a többinek, jönnének mások is. Így, ha hébe-hóba elvetődik, is hozzánk egy hajó, nem engedhetjük, hogy elhagyjon bennünket.

— De akkor te miért figyelmeztetsz most mégis minket? — kérdezte Trevize.

— Ne firtasd az okát… Nem, mégis elárulom, hisz hallom ismét. Hallgassátok csak.

A másik szobából áthallatszott Fallom halk játéka, az oboa szívszorítóan édes dallama.

— Nem viselhetem el e muzsika pusztulását, hiszen a gyermeknek is meg kellene halnia — mondta Hiroko.

— Ezért ajándékoztad az oboát Fallomnak? — kérdezte Trevize metsző hangon. — Mert tudtad, hogy ha meghal, úgyis visszakapod?

Hiroko elszörnyedt.

— Nem, meg sem fordult a fejemben.,És midőn ráeszméltem, már tudtam, hogy ennek nem szabad megtörténnie. Távozzatok hát a gyermekkel, és vigyétek magatokkal az oboát, hogy többé soha ne is láthassam! Odafent az űrben biztonságra leltek, és a vírus, mely immár a testedbe költözött, idővel elpusztul tétlenségében. Cserében csak annyit kérek, hogy soha egyikőtök se említse világunkat, s így létét ne tudja meg senki más.

— Nem fogunk beszélni róla — ígérte Trevize. Hiroko fölnézett rá, s szinte súgva kérdezte:

— Most, hogy elhagysz, megcsókolhatlak búcsúképpen?

— Nem — horkant föl Trevize. — Egyszer már megfertőztél, köszönöm, ennyi elég volt. — Aztán, kevésbé nyersen még hozzátette: — Ne sírj. Az emberek meg fogják kérdezni, miért sírsz, és nem fogod tudni, mit felelj nekik. Megbocsátom, amit ellenem elkövettél, mert látom az igyekezetedet, hogy megments minket. Hiroko kihúzta magát, keze fejével megtörölgette a szemét, s egy mély lélegzettel azt mondta:

— Fogadd köszönetemet, uram. — S azzal gyorsan kisurrant a házból.

— Leoltjuk a lámpát, és várunk egy kicsit, aztán elmegyünk — szólalt meg Trevize. — Bliss, szóljon Fallomnak, hogy tegye le a hangszert. De ne felejtse el, hogy természetesen azt is magunkkal visszük. Kicsit később kimegyünk a hajóhoz, ha megtaláljuk egyáltalán ebben a vaksötétben.

— Én megtalálom — nyugtatta meg Bliss. — A ruháim a fedélzeten vannak, s azok is részei Gaiának, ha csekély mértékben is. Gaiának nem okoz gondot, hogy rátaláljon Gaiára. — Azzal eltűnt a szobájukba, hogy felkészítse Fallomot.

— Nem rongálhatták meg a hajót, hogy itt fogjanak bennünket a bolygón? — aggodalmaskodott Pelorat.

— Nincsenek meg hozzá a műszaki ismereteik — válaszolta Trevize mogorván. Amikor Bliss, Fallomot kézen fogva, visszatért, eloltotta a fényeket.

Félóráig ültek csendben a sötétben, de úgy érezték, elmúlt a fél éjszaka. Akkor Trevize lassan, csendesen szabaddá tette az ajtót. Mintha valamivel felhősebb lett volna az ég, de azért láttak csillagokat. A Cassiopeia már magasan járt, alsó csücskében ott ragyogott az a csillag, amely talán a Föld napja volt. Szélcsend volt, nesz sem hallatszott.

Trevize óvatosan kilépett, majd intett a többieknek, hogy kövessék. Keze szinte ösztönösen csúszott le idegkorbácsa gombjára. Biztos volt benne, hogy nem lesz szüksége rá, de azért.

Bliss haladt elöl Pelorat kezét fogva, aki Trevize-nak nyújtotta a

szabadon maradót. Bliss másik kezével Fallomot vezette, aki ott szorongatta az oboát a másik kezében. Bliss lépésenként tapogatta ki az utat a csaknem teljes sötétségben, úgy vezette a többieket a *Távoli csillag* felé, amelynek fedélzetén maradt ruháiból éppen csak sejtette Gaiát.

Hetedik rész
FÖLD

TIZENKILENCEDIK FEJEZET
Radioaktív?

85.

A *Távoli csillag* puhán, csendben szállt föl, lassan szelte át az atmoszférát, s hagyta maga alatt a sötét szigetet. Odalent elhalványult, majd elenyészett az a néhány kis fénypont, a légkör ritkásabbá vált körülöttük, s most, hogy a hajó felgyorsulhatott, a fölöttük lévő égbolt csillagai hirtelen megsokasodtak és felragyogtak.

Amikor visszanéztek az Alpha bolygóra, már csak egy megvilágított sarlót láttak a sűrű felhőtakaró alatt.

— Szerintem nincs működőképes űrtechnikájuk — szólalt meg Pelorat. — Nem tudnak utánunk jönni.

— Még ettől sem vagyok igazán boldog — jegyezte meg Trevize fagyos arccal és csüggedt hangon. — Engem megfertőztek.

— De inaktív vírussal — nyugtatta meg Bliss.

— Csakhogy aktivizálódhat. Erre is volt módszerük. Mi lehet az a módszer? Bliss vállat vont.

— Hiroko azt mondta, az inaktív állapotban maradó vírus idővel elpusztul egy olyan szervezetben, amely nem alkalmazkodott hozzá — ilyen a magáé is.

— Igen? — mordult fel Trevize dühösen. — Ő ezt honnan tudja? És honnan tudhatom én, hogy Hiroko nem csak ámította magát? És ha az aktivizálás módját, bármi legyen is az, le tudja utánozni a véletlen is? Valami sajátos kémiai behatás, egyfajta sugárzás, egy… isten tudja, micsoda? Ha váratlanul megbetegszem, velem pusztulnak maguk is. Vagy ha egy sűrűn lakott világon támad meg a kór, komisz járvány keletkezhet, s a szerteszét repülő menekülők más világokra is behurcolhatják a vírust. — Blissre pillantott. — Tud valamit tenni ellene?

Bliss lassan ingatta a fejét.

— Nem könnyen. Gaián is vannak élősködők, mikroorganizmusok, különféle férgek. Jóindulatú részei. az ökológiai egyensúlynak. Élnek, és életükkel hozzájárulnak, a világ öntudatosságához, de sohasem szaporodnak el túlságosan. Észrevehető károkat nem okoznak. Sajnos, Trevize, a maga szervezetébe juttatott vírus nem Gaia része.

— Azt mondja, „nem könnyen” — húzta össze a szemét Trevize. — A jelen körülmények között vállalná, hogy megtegye, még ha nehéznek bizonyulna is? El tudná különíteni a vírust a szervezetemben, és el tudná pusztítani? Vagy ha azt nem is, legalább

meg tudná erősíteni az ellenállásomat?

— Van róla fogalma, hogy mit kér tőlem, Trevize? Én nem vagyok ismerős a maga testének mikroszkopikus flórájában. Nem könnyű megkülönböztetnem a sejtjei szintjén egy vírust a bennük lévő normális génektől. Még nehezebb lenne különbséget tennem. a saját, megszokott vírusai és azok között, amelyekkel Hiroko megfertőzte. Megpróbálhatom, Trevize, de időbe telik, és nem biztos, hogy sikerül.

— Szánja rá az időt és próbálja meg — mondta Trevize.

— Jó — egyezett bele Bliss.

— Ha Hiroko igazat mondott, Bliss, akkor találnod kell csökkent életműködésű vírusokat, és akkor felgyorsíthatod a hanyatlási folyamatukat — kockáztatta meg Pelorat.

— Ezt megtehetem — vette fontolóra Bliss. — Jó gondolat.

— Nem fog elgyengülni tőle? — kérdezte Trevize. — Tudja, ha megöli azokat a vírusokat, az azt jelenti, hogy az élet becses darabkáit kell elpusztítania.

— Magából most a keserű gúny beszél — jegyezte meg Bliss hűvösen —, de akárhogy gúnyolódik is, valódi problémára tapintott rá. Aligha tévedek, ha magát mégis a vírusok élé helyezem. Ne féljen, ha módomban áll, meg fogom ölni őket. Mert ha magát nem tekintem is — az ajka megrándult, mintha mosolyt nyomott volna el —, figyelembe kell vennem, hogy Pelorat és Fallom is veszélyben forog, és az irántuk táplált érzéseimben mégiscsak jobban megbízhat, mint abban, hogy mit érzek maga iránt. S azt se felejtse el, hogy az én életem is veszélyben forog.

— Nem bízom az önimádatában — morogta Trevize. — Egy magasabb szempont érdekében azonnal hajlandó volna föláldozni az életét. De azt elhiszem, hogy Peloratért aggódik. — Aztán hozzátette: — Nem hallom Fallom oboáját. Valami baja van?

— Nincs — felelte Bliss. — Alszik. Méghozzá teljesen magától, nekem semmi szerepem nincs benne. És javasolom, hogy miután kidolgozta az ugrást a Föld napjának vélt csillagra, kövessük mindnyájan a példáját. Nekem nagy szükségem van az alvásra, és gyanítom, hogy magának is, Trevize.

— Igen, ha képes leszek rá. De tudja, Bliss, magának mégis igaza volt.

— Mivel kapcsolatban, Trevize?

— Az Elszigeteltekkel kapcsolatban. Az Új Föld mégsem volt édenkert, ha annak látszott is. Az a vendégszeretet, ami első látásra barátságosságnak tűnt fel, csak arra szolgált, hogy védtelenné tegyen bennünket, s könnyedén megfertőzhessék egyikünket. És az ezt követő vendégeskedések, az ilyen meg olyan fesztiválok csak arra voltak jók, hogy ott tartsanak bennünket, amíg a halászok visszatérnek és megtörténhet a vírus aktivizálása. És meg is történt volna, ha nincs

Fallom és az ő muzsikája. Azt hiszem, ebben is magának volt igaza.

— Fallomot illetően?

— Igen. Én nem akartam magunkkal hozni, és egy pillanatig sem örültem, hogy a hajón van. Magán múlott, Bliss, hogy itt van, és ő volt az, aki akaratlanul is megmentett minket. És mégis…

— És mégis?

— Ennek ellenére továbbra is feszélyez Fallom jelenléte. Nem tudom, miért.

— Ha ettől jobban érzi magát, Trevize, én nem hiszem, hogy minden dicsőség Fallomot illeti. Hiroko Fallom zenélését hozta fel mentségül, amiért olyasmit követ el, amit a többi alphalakó minden bizonnyal árulásnak fog minősíteni. Talán ő maga is elhitte, de volt még valami az agyában, amit éppen csak érzékeltem, de azonosítani már nem tudtam… valami, amit talán restellt beengedni a tudatos énvilágába. Az a benyomásom, hogy melegebb érzelmek támadtak fel benne maga iránt, ezért nem akart tanúja lenni a halálának — és ehhez se Fallomnak, se a muzsikájának nincs semmi köze.

— Valóban így gondolja? — kérdezte Trevize, s most először mosolyodott el halványan, amióta maguk mögött hagyták az Alphát.

— Így gondolom. Magának van valami különös érzéke a nőkhöz. Rá tudta bírni Lizalor minisztert, hogy a hajónkkal együtt elmehessünk a Comporellonról, és segített befolyásolni Hirokót, hogy megmentse az életünket. Bizalmat tud kelteni ott, ahol arra van szükség.

Trevize mosolya szélesebbé vált.

— Hát, ha maga mondja… Akkor hát irány a Föld! — Úgy lépett át a vezérlőfülkébe, hogy az egy virgonc szökkenésnek is beillett volna.

Pelorat most nem sietett utána.

— Le akartad csillapítani, ugye, Bliss? — kérdezte.

— Nem, Pelorat, hozzá se nyúltam az agyához.

— Pedig azt tetted, amikor olyan mértéktelenül legyezgetted a férfiúi hiúságát.

— Csakis közvetve — mosolygott Bliss.

— Akkor is köszönöm-neked, Bliss.

86.

A csillag, amely könnyen lehetett a Föld napja, még az ugrás után is egytized parszeknyi messzeségben tündökölt. Most az égbolt legfényesebb objektuma volt, de még így sem több, mint egy csillag.

Trevize megszűrte a hajó fényeit, hogy. tisztábban lássa, és komoly arccal tanulmányozta.

— Nem fér hozzá kétség, hogy az Alphának, az Új Föld napjának

az ikercsillaga — mormolta. — És mégis: az Alpha szerepel a számítógép térképén, ez viszont nem. Nem tudjuk a nevét, nem ismerjük az adatait, semmit sem tudunk a bolygórendszeréről, ha van neki egyáltalán.

— Hát nem éppen erre számítottunk, ha valóban a Föld forog körülötte? — tudakolta Pelorat. — Ez a teljes információhiány nagyon is beleillik abba a képbe, hogy minden, Földdel kapcsolatos adatot eltüntettek.

— Igen, de jelentheti azt is, hogy ez egy olyan Térutas világ, amely történetesen nincs feltüntetve annak a melpomeniai épületnek a falán látott listán. Nem tudhatjuk biztosan, hogy az a lista valóban teljes-e. Az is lehet, hogy ennek a csillagnak nincsenek bolygói, ezért nem volt érdemes berajzolni a számítógép térképébe, amely elsősorban katonai és kereskedelmi célokat szolgál. Janov, ismer olyan legendát, amely szerint a Föld napja csupán egy parszeknyire volna az ikerpárjától?

Pelorat a fejét rázta.

— Sajnálom, Golan, egyetlen ilyen legenda sem jut az eszembe. Persze azért létezhet ilyen. Az én emlékezetem sem tökéletes. Majd utánanézek. — Nem fontos. Van valami neve a Föld napjának?

— Ismert néhány. Gondolom, minden nyelvben szerepelt valamilyen néven.

— Mindig elfelejtem, hogy a Földön sok nyelvet beszéltek.

— Úgy kellett lennie. Másképp sok legendának nem is volna értelme.

— Akkor hát mit tegyünk most? — kérdezte Trevize nyűgösen. — Ilyen messziről semmit sem állapíthatunk meg a bolygórendszerről, tehát közelebb kell mennünk. Szeretnék elővigyázatos lenni, de van túlzott és értelmetlen elővigyázatosság is, és a veszély lehetőségére nem látok bizonyítékot. Márpedig az a hatalom, amely elég erős volt, hogy a Földre vonatkozó minden adatot kiszippantson a Galaxisból, elég erős lehet, hogy akár ilyen távolságból is megsemmisítsen bennünket, ha tényleg nem akarja, hogy megtaláljuk; de mindeddig semmi sem történt. Nem volna bölcs dolog mindörökre itt maradni, azt az esélyt latolgatva, hogy mi történhet, ha közelebb megyünk, nem gondolják?

— Úgy vélem, a számítógép semmi olyat nem észlel, amit veszélyesnek ítélhetne — szólt Bliss.

— Amikor azt mondom, hogy a veszély lehetőségére nem látok bizonyítékot, akkor a számítógépre alapozva mondom ezt. Szabad szemmel nyilván nem látok semmit. Nem is számítok rá.

— Ha jól értem, csak támogatást szeretne kapni egy kockázatosnak tartott vállalkozáshoz. Jól van hát. Én támogatom magát. Nem azért jöttünk el egészen idáig, hogy most ok nélkül

visszaforduljunk, nem igaz?

— Úgy van — felelte Trevize. — Maga mit mond, Pelorat?

— Én szeretnék továbbmenni, már csak kíváncsiságból is — válaszolta Pelorat. — Nem bírnám ki, ha úgy fordulnánk vissza, hogy még csak meg sem tudtuk, valóban megtaláltuk-e a Földet.

— Jól van hát — mondta Trevize. — Mindnyájan egy véleményen vagyunk.

— Nem mindnyájan — jegyezte meg Pelorat. — Itt van még Fallom is. Trevize elképedve nézett rá.

— Azt akarja mondani, hogy beszéljük meg a gyerekkel is? Milyen súllyal esne a latba az ő véleménye, ha volna neki egyáltalán? Különben is, ő semmi mást nem akar, csak visszajutni a saját világára.

— Hibáztathatja ezért? — kérdezte Bliss szelíden.

Trevize csak most, hogy Fallom neve szóba került, eszmélt rá, hogy a gyerek oboázik, méghozzá valami vérpezsdítő indulóritmusban.

— Hallgassák csak — mondta. — Egyáltalán hol hallotta ez a gyerek az induló ritmusát?

— Talán Jemby játszott neki indulókat.

— Kétlem — rázta a fejét Trevize. — Táncritmust igen meg altatókat. Kényelmetlen érzéseim vannak Fallommal kapcsolatban. Túl gyorsan tanul.

— Mert segítek neki — mutatott rá Bliss. — Ezt ne felejtse el. És azt se, hogy rendkívül intelligens, továbbá rengeteg hatás érte, amióta velünk van. Az új érzések szinte elárasztották az agyát. Látta az űrt, különböző világokat, sok-sok embert, és mindezt egyszerre.

Fallom indulója mind vadabbá vált, megtelt barbár hangzatokkal.

Trevize felsóhajtott:

— Nos, Fallom itt van, és olyan zenét játszik, amelyből csak úgy árad az optimizmus és a kaland öröme. Úgy tekintem ezt, mintha ő is arra szavazna, hogy menjünk közelebb. Induljunk hát óvatosan, és nézzük meg ennek a napnak a bolygórendszerét.

— Ha van neki egyáltalán — mondta Bliss. Trevize halványan elmosolyodott.

— Van bolygórendszere. Lefogadom. Ki-ki annyit tesz rá, amennyit akar.

87.

— Veszíteni fognak — jegyezte meg szórakozottan. — Mennyi pénzben fogadtak végül is?

— Semennyiben — válaszolta Bliss. — Sohasem állhattam a fogadásokat.

— Úgy is jó. Úgysem fogadtam volna el a pénzt.

Még mintegy tízmilliárd kilométerre voltak a naptól. Továbbra is csillagszerű volt, de közel négyezerszer fényesebb, mint egy lakható bolygó felszínéről nézett átlagos nap.

— A nagyításban már két bolygót lehet látni — jelentette Trevize. — Átmérőjük és a visszavert fény színképe alapján nyilvánvaló, hogy gázóriások.

A hajó még messze a bolygósíkon kívül járt, és a Trevize háta mögül kukucskáló Pelorat és Bliss két apró, zöldes fényű sarlót látott a megfigyelőernyőn. A kettő közül mintha a kisebbik lett volna a szélesebb.

— Janov! — kiáltott fel Trevize. — Ugye igaz, hogy a Föld napja körül négy gázóriás kering?

— A legendák szerint igen. Úgy van — felelte Pelorat.

— A négy közül a naphoz legközelebbi a legnagyobb, és a másodiknak gyűrűi vannak. Igaz?

— Jól kivehető, széles gyűrűi, Golan. Igen. De azért számítsa le, öreg cimbora, a szájról száj ráterjedő legenda túlzásait. Ha mégsem találnánk olyan bolygót, amelyiknek különleges gyűrűrendszere van, én akkor sem mondanám elhamarkodottan, hogy ez nem a Föld napja.

— Az azonban biztos, hogy azok a legtávolabbiak, amelyeket látunk. A két közelebbi most a nap túloldalán lehet, és ilyen messziről nemigen különíthetjük el őket a csillagokkal teli égbolton. Közelebb kell mennünk — és át kell kerülnünk a nap túloldalára.

— Meg tudja ezt csinálni, amikor ilyen közel van a nap tömege?

— Gondos körültekintéssel, úgy vélem, a számítógép képes lesz rá. Ha túl veszélyesnek ítéli a manővert, nem lesz hajlandó elvinni bennünket, és akkor kénytelenek leszünk óvatosan, apró lépésekben megközelíteni.

Agya összekapcsolódott a számítógéppel — és a megfigyelőernyőn átváltozott a csillagmező képe. A csillag fényesen felragyogott, majd félresiklott, miközben a parancsnak engedelmeskedő számítógép egy másik gázóriást keresve letapogatta a teret. Próbálkozását siker koronázta.

A három megfigyelő dermedten bámult, s Trevize a megdöbbenéstől szinte vakon keresgélte azt a gombot, amellyel további nagyításra utasíthatta a számítógépet.

— Hihetetlen! — lehelte Bliss.

88.

Ott volt előttük a gázóriás, méghozzá egy olyan szögben, hogy a nap kis híján az egész felületét megvilágította. Széles, ragyogó gyűrűje mintha magába olvasztotta volna a nap minden aranyát. Fényesebb volt, mint maga a bolygó, és attól mintegy egyharmadnyi távolságban

egy keskeny elválasztóvonal haladt végig a gyűrű hosszán.

Trevize betáplálta a maximális kiemelésre felszólító utasítást, mire a gyűrű sok keskeny gyűrűvé változott, melyek koncentrikus körökben haladva csillogtak a napfényben. A rendszernek csak egy része volt látható az ernyőn, maga a bolygó pedig egyáltalán nem. Trevize újabb utasítására a képernyő egyik sarkában megjelent a bolygó aprócska képe és a gyűrűk kisebb nagyításban.

— Ez valami általános jelenség? — kérdezte Bliss ámulva.

— Nem — felelte Trevize. — Szinte minden gázóriást a törmelékek gyűrűje veszi körül, de azok halványak és keskenyek. Mindössze egyszer láttam keskeny, de fényes gyűrűket — de ilyet még soha, és hallani sem hallottam ehhez foghatóról.

— Nyilván erről a gyűrűs óriásról beszélnek a legendák — vélekedett Pelorat. — Ha ez valóban egyedülálló…

— Valóban egyedülálló, amennyire tudom, helyesebben amennyire a számítógép tudja — vágott közbe Trevize.

— Akkor ennek a bolygórendszernek kell magában foglalnia a Földet is. Ilyen bolygó létezését nem lehet kitalálni; látni kellett ahhoz, hogy ilyen leírást adjanak róla.

— Mostantól hajlandó vagyok elhinni mindent, amit a legendái mondanak — jelentette ki Trevize. — Ez hát a hatodik bolygó, és a Föld lenne a harmadik?

— Úgy van, Golan.

— Akkor közlöm, hogy nem egészen másfél milliárd kilométerre vagyunk a Földtől, és eddig nem tartóztattak fel bennünket. Gaia megállított, amikor közeledtünk hozzá.

— Közelebb jártak, amikor Gaia megállította magukat — mondta Bliss.

— Aha, csakhogy én erősebbnek gondolom a Földet, mint Gaiát, ezért ezt jó jelnek veszem — felelte Trevize. — Ha nem állítottak meg, talán ez azt jelenti, hogy a Föld nem kifogásolja a közeledésünket.

— Vagy hogy a Föld nincs — jegyezte meg Bliss.

— Ezúttal fogadni is hajlandó? — kérdezte zord hangon Trevize.

— Szerintem Bliss arra, gondol — szólt közbe Pelorat —, hogy a Föld esetleg tényleg radioaktív, ahogy mindenkitől hallottuk, és azért nem állít meg bennünket senki, mert nincs rajta élet.

— Nem — válaszolta Trevize hevesen. — Mindent elhiszek, amit a Földről mondtak, kivéve ezt az egyet! Mindjárt odaérünk, és a saját szemükkel láthatjuk. És az az érzésem, hogy nem is fognak megállítani.

89.

Jó messzire maguk mögött hagyták a gázóriásokat. A nap és

legközelebbi gázóriása között egy aszteroidaövezet húzódott. (Egyébként éppen úgy, ahogy a legendák állították, ez a gázóriás volt a legnagyobb és a legtömörebb.)

Az aszteroidaövezeten belül négy bolygó volt.

Trevize alaposan szemügyre vette őket.

— A harmadik a legnagyobb. Megfelelő a mérete is és a naptól való távolsága is. Lakható lehet.

Pelorat fölneszeit valami bizonytalanságra Trevize hangjában.

— Van légköre? — kérdezte.

— Ó, igen — felelte Trevize. — A másodiknak is, a harmadiknak is meg a negyediknek is. És akárcsak a régi gyerekmesében, a másodiké túl sűrű, a negyediké nem elég sűrű, de a harmadiké éppen megfelelő.

— Akkor hát úgy gondolja, hogy az lesz a Föld?

— Gondolom?! — Trevize majd szétrobbant. — Nem kell gondolnom. *Az* a Föld. Ott van az óriási szatellita is, amiről beszélt.

— Megvan? — Pelorat arcára szélesebb mosoly terült, mint amilyet Trevize valaha is látott rajta.

— A legnagyobb mértékben! Tessék, nézze meg a maximális nagyításban.

Pelorat két sarlót látott, az egyik határozottan nagyobb és fényesebb volt, mint a másik.

— Az a kisebb a szatellita? — kérdezte.

— Igen, Ámbár messzebb van a bolygótól, mint számítottam, de kétségkívül körülötte kering. Kisebbfajta bolygó nagyságú, bár kisebb, mint a nap körüli pályán mozgó négy bolygó bármelyike. Szatellitának mindenesetre túl nagy. Legalább kétezer kilométer az átmérője, tehát bízvást tartozhatna a nagy gázóriások körül keringő szatelliták közé.

— Nem nagyobb? — Pelorat csalódottnak látszott. — Akkor hát nem óriási szatellita?

— Dehogynem. Egy hatalmas gázóriás körül keringő két-háromezer kilométer átmérőjű szatellita az egy dolog, és megint más, ha ugyanez egy kicsiny, szilárd kérgű és lakható bolygó társául szegődik. Hol hallott ilyen majdnem paritásról egy lakható világ esetében?

— Nem sokat tudok ezekről a dolgokról — bátortalanodott el Pelorat.

— Akkor higgyen nékem, Janov — mondta Trevize. — Ez egyedülálló jelenség. Olyasmit látunk itt, ami gyakorlatilag kettős bolygónak számít, és nem sok lakható világ akad, amelyik körül holmi kavicsoknál nagyobb objektumok keringenek. Janov, ha belegondol, hogy ez a hatalmas gyűrűrendszerrel rendelkező gázóriás a hatodik a sorban, a hatalmas szatellitával rendelkező meg a harmadik — márpedig minden hihetőség ellenére ezt hámozta ki a legendáiból,

még mielőtt látta volna őket —, akkor az a világ, amelyre most tekint, csakis a Föld lehet. Nem tudom elképzelni, hogy más legyen. Megtaláltuk, Janov! Megtaláltuk!

90.

Második napja tartott már a Föld felé való ereszkedés, és Bliss ásítozva jegyezte meg a vacsora fölött:

— Úgy látom, sokkal több időt töltünk el a bolygók megközelítésével, illetve a tőlük való elszakadással, mint bármi mással. A szó szoros értelmében heteket töltöttünk már el így.

— Ezt részben az magyarázza — fejtegette Trevize —, hogy veszélyes valamely csillag közelségében ugrásokat végrehajtani. Ezúttal ráadásul azért is diktálok ilyen lassú ütemet, mert nem akarok meggondolatlanul belerohanni valami leselkedő veszélybe.

Mintha azt mondta volna, az az érzése, hogy nem fognak megállítani bennünket.

— Valóban azt mondtam, de nem szeretnék mindent az érzéseimre alapozni. — Trevize lenézett a kanalára, mielőtt a szájába csúsztatta volna, és megjegyezte: — Tudja, hiányzik a hal, amit az Alphán ettünk. Csak háromszor étkeztünk ott.

— Milyen kár — vélekedett Pelorat.

— Öt világon jártunk — vette át a szót Bliss —, de mindegyikről olyan hirtelen kellett távoznunk, hogy még az élelmiszerkészleteink feltöltésére vagy legalább változatosabbá tételére sem maradt időnk. Még ha volt is használható élelem az adott világon, mint például a Comporellonon, az Alphán és minden valószínűség szerint *a*…

Nem fejezhette be a mondatot, mert Fallom felpillantott, és befejezte helyette:

— A Solarián? Ott nem kaptatok ennivalót? Pedig ott rengeteg van. Legalább annyi, mint az Alphán. És finomabb is.

— Tudom, Fallom — felelte Bliss. — Csak nem volt rá idő.

Fallom komoly arccal nézett rá.

— Egyszer még fogok találkozni Jembyvel, Bliss? Mondd meg nekem az igazat.

— Talán igén, ha visszatérünk a Solariára — válaszolta Bliss.

— Egyszer majd visszamegyünk a Solariára?

— Nem tudom — bizonytalanodott el Bliss.

— Most a Földre megyünk, ugye? Ez az a bolygó, amiről azt mondtad, hogy mindannyiunk származási helye?

— Az, ahonnan az *eleink* származtak — igazította ki Bliss.

— Ismerem az „őseink” szót is — jegyezte meg Fallom.

— Igen, most a Földre megyünk.

— Miért?

— Hát nem nézné meg mindenki szívesen az ősei világát? — kérdezte Bliss könnyedén.

— Azt hiszem, most többről van szó. Nyugtalannak látlak benneteket.

— De hiszen még sohasem jártunk ott. Nem tudjuk, mire számítsunk.

— Azt hiszem, ennél is többről van szó.

Bliss elmosolyodott.

— Már végeztél a vacsorával, Fallom kedvesem, menj hát szépen a szobádba, és adj nekünk szerenádot az oboáddal. Egyre szebben és szebben játszol rajta. Menj hát, menj most. — Hogy siettesse, rápaskolt Fallom fenekére, mire a gyerek elindult, de utoljára még vetett egy elgondolkodó pillantást Trevize-ra.

Trevize nem titkolt ellenszenvvel nézett utána.

— Olvas ez az izé az ember gondolataiban?

— Ne nevezze őt „izének”, Trevize — szólt rá élesen Bliss.

— Olvas ez a gyerek a gondolatokban? Magának tudnia kell.

— Nem, nem olvas. Erre Gaia sem képes. Sem a második alapítványiak. A gondolatolvasás, olyan értelemben, mint egy beszélgetés kihallgatása vagy mások gondolatainak kitalálása, sem ma, sem a belátható jövőben nem lehetséges. Tudjuk észlelni, értelmezni és bizonyos mértékben befolyásolni az érzelmeket, de ez korántsem ugyanazt a dolgot jelenti.

— Honnan tudja, hogy ő nem képes olyasmire, amit állítólag nem lehet megtenni?

— Mert ahogy épp maga mondta az imént, nekem tudnom kellene róla.

— Talán befolyásolja magát olyan irányban, hogy ne tudjon arról, hogy mit tud ő. Bliss égnek emelte a szemét.

— Gondolkozzék már józanul Trevize. Még ha volna is valamilyen szokatlan képességed-ellenem semmit sem tehetne, mert én nem, Bliss vagyok, hanem Gaia. Mindig megfeledkezik róla. El tudja egyáltalán képzelni, mit jelent egy bolygóméretű mentális tehetetlenség? Gondolja, hogy egyetlen szigetember, ha mégoly tehetséges is, legyőzheti azt?

— Maga sem tud mindent, Bliss, ne bízza hát el magát — morogta Trevize. — Ez az iz… *ő* nem olyan régóta van velünk. Én ennyi idő alatt egyetlen nyelv alapfogalmait tudtam megtanulni, ő pedig máris tökéletesen beszéli a galaktikus nyelvet, méghozzá gyakorlatilag a teljes szókészlettel. Igen, tudom, hogy maga segített neki, de szeretném, ha most már abbahagyná.

— Mondtam magának, hogy segítettem neki, de azt is mondtam, hogy a gyerek félelmetesen intelligens. Annyira, hogy nagyon szeretném, ha ő is része lehetne Gaiának. Ha elég fiatalon meg

tudnánk nyerni, tőle talán megtudhatnánk annyit a solarialakókról, hogy a végén az egész bolygót magunkba olvaszthassuk. Nagy hasznukat vennénk.

— És az nem jut eszébe, hogy a solarialakók még az *én* fogalmaim szerint is betegesen elszigeteltek?

— Nem maradnának azok, ha Gaia részévé válnának.

— Azt hiszem, téved, Bliss. Szerintem a solariabeli gyerek veszélyes, és meg kellene szabadulnunk tőle.

— Hogyan? Lökjük ki a zsilipen? Öljük meg, aprítsuk fel és keverjük bele az élelmiszerünkbe?

— Ó, Bliss — nyögött fel Pelorat.

— Ez undorító és megengedhetetlen megjegyzés volt — szögezte le Trevize, aztán elhallgatott. Fölhangzott az oboa hangja, nem remegett, nem is bicsaklott meg, így aztán, félig suttogva, folytatták a beszélgetést. — Ha ennek az egésznek vége lesz, vissza kell vinnünk a Solariára, és gondoskodnunk kell róla, hogy a bolygó örökre el legyen vágva a Galaxistól. Nekem az az érzésem, az egészet el kellene pusztítanunk. Nem bízom benne, és félek tőle.

Bliss némi gondolkodás után így szólt:

— Trevize, tudom, hogy magában megvan a helyes döntés képessége, de azt is tudom, hogy kezdettől ellenszenvvel viseltetett Fallom iránt. Gyanítom, azért, mert magát megalázták a Solarián, s azóta ádáz gyűlölettel tekint a bolygóra és lakóira. De mert nem szabad belenéznem az agyába, ezt nem állíthatom bizonyosan. Kérem, jusson eszébe, hogy ha Fallomot nem hozzuk magunkkal, még most is az Alphán lennénk — valószínűleg holtan, eltemetve.

— Tudom, Bliss, és mégis…

— És az ő intelligenciáját csodálni kell, nem pedig irigyelni.

— Én nem irigylem őt. Félek tőle.

— Az értelmétől?

Trevize elgondolkodva nyalta meg a szája szélét.

— Nem, nem egészen.

— Hát akkor mitől?

— Nem tudom. Bliss, ha tudnám, mitől félek, talán már nem is félnék tőle. Olyasmi ez, amit magam sem értek egészen. — A hangja elhalkult, mintha csak önmagával társalogna. — A Galaxis tele van olyan dolgokkal, amiket nem értek. Miért választottam Gaiát? Miért kell megtalálnom a Földet? Van-e hiányzó alaptétel a pszichohistóriában? Ha van, mi az? És mindennek a tetejében miért kelt bennem Fallom kényelmetlen gondolatokat?

— Sajnos, nem tudok válaszolni ezekre a kérdésekre — felelte Bliss. Felállt és kiment a szobából. Pelorat utána nézett, s azt mondta:

— A dolgok biztosan nem ennyire sötétek, Golan. Mind közelebb és közelebb jutunk a Földhöz, és lehet, hogy ha elértük, minden rejtély

egy csapásra megoldódik. Márpedig eddig semmiféle erő nem próbált bennünket megakadályozni ebben.

Trevize szeme Peloratra villant.

— Bárcsak tapasztalnék efféle próbálkozást.

— Szeretné? — csodálkozott Pelorat. — Miért vágyik ilyesmire?

— Őszintén szólva szívesen fogadnék valami életjelet. Pelorat szeme kerekre tágult.

— Végül úgy találta, hogy a Föld valóban radioaktív?

— Nem egészen. De meleg. Kicsit melegebb, mint vártam.

— Ez rosszat jelent?

— Nem feltétlenül. Ha a szokottnál kicsit melegebb, attól még nem biztos, hogy lakhatatlan. A felhőtakaró vastag és valóban vízpára alkotja, így aztán, ha nagy kiterjedésű vízóceánokkal társulnak, fenn tudják tartani az életet még azon a hőmérsékleten is, amelyet a mikrohullámú adások alapján kiszámoltunk. Még nem tudom biztosan, de azt már igen, hogy…

— Hallgatom, Golan.

— Nos, ha a Föld *valóban* radioaktív, akkor mindjárt érthető, hogy miért melegebb a vártnál.

— De ugye, ez nem jelenti az ellenkezőjét? Hogy amennyiben melegebb a vártnál, akkor *feltétlenül* radioaktívnak kell lennie?

— Nem. Nem jelenti azt. — Trevize-nak nagy erőfeszítésébe került, hogy mosolyogjon. — Kár ezen rágódnunk, Janov. Egy-két nap múlva többet fogok tudni, s akkor megkapjuk a pontos választ.

91.

Amikor Bliss belépett a szobába, Fallomot mély gondolatokba merülve találta a priccs szélén. Éppen csak felpillantott, aztán újra maga elé meredt.

— Mi a baj, Fallom? — kérdezte Bliss csendesen.

— Miért utál engem annyira Trevize, Bliss? — szólt Fallom.

— Miből gondolod, hogy utál?

— Olyan türelmetlenül néz rám… jó rá ez a szó?

— Jó lehet ez is.

— Olyan türelmetlenül néz rám, ha a közelében vagyok. Az arca mindig eltorzul egy kicsit.

— Trevize-nak most nehéz dolga van, Fallom.

— Mert keresi a Földet?

— Igen.

Fallom ezen elgondolkodott, majd azt mondta:

— Különösen akkor szokott türelmetlen lenni, amikor arra gondolok, hogy valami megmozduljon.

Bliss ajka megfeszült.

— Nahát, Fallom, nem megmondtam, hogy ezt nem szabad csinálnod, főleg, ha Trevize is ott van?

— Hát, épp tegnap történt, itt, ebben a szobában. Ő az ajtóban állt, de én nem vettem észre. Nem tudtam, hogy néz. Csak Pel egyik könyvfilmje volt, azt akartam, hogy álljon meg az egyik csúcsán. Nem csináltam semmi rosszat.

— Az ilyesmi idegesíti őt, Fallom, és arra kérlek, többet ilyet ne tégy, akár figyeli, akár nem.

— Azért idegesíti, mert ő nem tudja megcsinálni?

— Lehet.

— Te meg tudod csinálni?

Bliss lassan ingatta a fejét.

— Nem, én sem tudom.

— És *téged* nem idegesít, amikor csinálom. Pelt sem idegesíti.

— Az emberek különbözőek.

— Tudom. — Fallom hangja hirtelen úgy megkeményedett, hogy meglepetten kapta föl a fejét.

— Mit tudsz, Fallom?

— Hogy én *más* vagyok.

— Persze, épp az imént mondtam. Az emberek különbözőek.

— A formám is más. És mozgatni tudom a tárgyakat.

— Ez igaz.

Fallom hangjában lázadás csendült.

— De nekem *muszáj* tárgyakat mozgatnom. Trevize-nak ezért nem volna szabad haragudni rám, és neked sem kellene megtiltanod.

— De hát miért kell neked tárgyakat mozgatnod?

— A gyakorlás miatt. Edznem kell. Ez a jó szó rá?

— Nem egészen. Edzened kell.

— Igen. Jemby mindig azt mondta, hogy fejlesztenem kell a… a…

— A transzduktorlebenyeidet?

— Igen. És erősítenem kell őket. Aztán, ha felnövök, működtetni tudom az összes robotot. Még Jembyt is.

— Fallom, ki működtette a robotokat, ha nem te?

— Bander — válaszolta Fallom magától értetődően.

— Ismerted Bandert?

— Persze. Sokszor láttam őt. Én lettem volna a birtok következő gazdája. Jemby így mondta nekem. Hogy a Bander-birtokból egyszer majd Fallom-birtok lesz.

— Azt akarod mondani, hogy Bander elment a te… Fallom szája elnyílt a megdöbbenéstől. Elfulladó hangon mondta:

— Bander sohasem jött volna el az én… — A gyerek kifogyott a levegőből, s zihálva préselte ki a szavakat: — *Láttam* Bander képét.

— Hogy bánt veled Bander? — kérdezte habozva Bliss. Fallom elhomályosuló szemmel nézett Blissre.

— Bander mindig megkérdezte, nincs-e szükségem valamire, hogy kényelmesen vagyok-e ellátva. De Jemby mindig ott volt velem, így aztán sohasem volt szükségem semmire, és mindig kényelmesen el voltam látva.

Lehorgasztotta a fejét, és a padlót bámulta. Aztán a szeme elé kapta a kezét, és azt mondta:

— De Jemby megállt. Azt hiszem, azért, mert… mert Bander is megállt.

— Miért mondod ezt?

— Gondolkodtam rajta. Bander működtette az összes robotot, és ha Jemby megállt, és minden robot megállt, akkor biztosan Bander is megállt. Nem így van?

Bliss hallgatott.

— De ha visszavisztek engem a Solariára — folytatta Fallom —, akkor én ellátom energiával Jembyt és az összes többi robotot, és akkor újra boldog leszek.

Kitört belőle a zokogás.

— Velünk nem vagy boldog, Fallom? — kérdezte Bliss. — Egy kicsit se? Legalább néha?

Fallom Blissre emelte könnyáztatta arcát, megrázta a fejét, és remegő hangon azt válaszolta:

— Jembyt akarom.

Bliss tehetetlen részvéttel ölelte magához a gyereket.

— Ó, Fallom, mit nem adnék érte, ha újból együtt lehetnél Jembyvel! — És csak akkor döbbent rá, hogy már ő iá sír.

92.

A belépő Pelorat ebben az állapotban találta őket.

— Mi történt? — torpant meg az ajtóban.

Bliss kiszabadította magát, és kotorászni kezdett kis zsebkendője után, hogy megtörölhesse a szemét. A fejét rázta, mire Pelorat mélységes aggodalommal megismételte a kérdést:

— De hát mi történt?

— Fallom, pihenj le egy kicsit — mondta Bliss. — Majd kitalálok valamit, hogy egy kicsit elviselhetőbbé tegyem a helyzetedet. Ne felejtsd el, én ugyanúgy szeretlek téged, ahogy Jemby szeretett.

Megragadta Pelorat könyökét, és kihúzta magával a nappaliba.

— Semmiség, Pel — mondta. — Semmiség.

— De Fallomról van szó, ugye? Még mindig hiányzik neki Jemby.

— Rettenetesen. És nem tehetünk ellene semmit. Legföljebb megmondhatom neki, hogy én is szeretem… és ez így is van. Hát hogyne szeretne az ember egy ilyen értelmes és szelíd gyereket? Félelmetesen intelligens. Trevize szerint *túlságosan* is. Tudod, annak

idején találkozott Banderral… jobban mondva látta a holografikus képét. De ez az emlék nem zaklatta fel: nagyon hűvösen és tárgyilagosan számolt be róla, és én értem is, hogy miért. Tudja, hogy Bander volt a birtok tulajdonosa, és hogy ő, Fallom lett volna a következő, ez volt az egyedüli kapocs köztük. Semmi más nem kötötte össze őket.

— És azt tudja, hogy Bander az apja?

— Az *anyja.* Ha megegyeztünk abban, hogy Fallomot nőneműnek tekintjük, akkor Bander is az.

— Ez is, az is, Bliss drágám. Fallom tud róla, hogy szülő-gyerek viszonyban álltak?

— Nem tudom, felfogja-e, mit jelent ez. Tudhat róla, persze, de ennek semmi jelét nem adja. És mégis, Pel, kitalálta, hogy Bander halott, mert rádöbbent, hogy Jemby azért vált működésképtelenné, mert megszűnt az energiaszolgáltatás, és mivel az energiát Bander szolgáltatta… Ez megrémít engem, Pel.

— Ugyan miért, Bliss? — kérdezte Pelorat elgondolkodva. — Végtére is ez csak egy logikai következtetés.

— Ebből a halálesetből egy újabb logikai következtetést lehet levonni. A halál ritka és távoli esemény a Solarián, ahol hosszú életű és egymástól elszigetelt Térutazók élnek. A természetes halálról csak korlátozott élményük lehet, s egy Fallom korú solariai gyerek számára valószínűleg teljesen ismeretlen ez az élmény. Ha Fallom tovább töpreng Bander haláláról, előbb-utóbb az is megfordul a fejében, hogy *miért* kellett Bandernak meghalnia. És nyilván el fogja vezetni a kézzelfogható okhoz és okozathoz az a felismerés, hogy mi, az idegenek, épp abban az időben tartózkodtunk a bolygón.

— Ahhoz, hogy mi öltük meg Bandert?

— Nem mi öltük meg Bandert, Pel. *Én* öltem meg.

— Magától erre nem tud rájönni.

— De nekem meg kellene mondanom neki. Trevize-ra haragszik, márpedig nyilvánvalóan ő az expedíció vezetője. Egyértelműen őt okolná Bander haláláért, és én hogy tűrhetném el, hogy Trevize igaztalanul viselje a vádat?

— Mit számít ez, Bliss? A gyerek nem érzett semmit az ap… az anyja iránt. Csak a robotja, Jemby iránt.

— De az anyja halála egyben a robot halálát is jelentette. Már azon voltam, hogy elismerem a felelősségemet. Erős kísértést éreztem rá.

— Miért?

— Hogy a magam módján magyarázhassam el neki a dolgot. Hogy meg tudjam nyugtatni és elejét vegyem, hogy maga jöjjön rá, és okoskodásával olyan színben tüntesse fel az eseményt, amelyben nincs számunkra mentség.

— De hát *van* mentség! Önvédelemből történt. Ha te nem cselekszel, a következő pillanatban halottak lettünk volna mindannyian:

— Ezt mondtam volna el, de nem tudtam rászánni magam a magyarázkodásra. Féltem, hogy nem hisz nekem.

Pelorat a fejét ingatta és felsóhajtott:

— Gondolod, hogy mégsem kellett volna magunkkal hoznunk? Ez az állapot annyira elkeserít téged.

— Nem — válaszolta Bliss haragosan. — Ne mondj ilyet. Sokkal, de sokkal jobban elkeserítene, ha abban a tudatban kellene itt ülnöm, hogy otthagytunk egy ártatlan gyereket, akit könyörtelenül lemészárolnak azért, amit *mi* követtünk el.

— Fallom világában ez így szokás.

— Vigyázz, Pel, ne hagyd, hogy a gondolataid ugyanazokon a vágányokon fussanak, mint Trevizeéi. A szigetemberek megengedhetőnek tartják az ilyesmit, és tovább nem is gondolkodnak róla. Gaiának az az álláspontja, hogy az életet védeni s nem elpusztítani kell… sem tétlenül nézni, hogy elpusztítsák. Tudjuk, hogy minden élet véget ér, hogy más életek folytatódhassanak — de sohasem haszontalanul, sohasem öncélúan. Bander halálát, bár elkerülhetetlen volt, elég nehéz elviselni; Fallomé pedig egyenesen elviselhetetlen lett volna.

— Értem már — mondta Pelorat. — Azt hiszem, igazad van. De ami engem illet, én nem Fallom problémája miatt jöttem hozzád. Trevize-ról van szó.

— Mi van vele?

— Aggódom érte, Bliss. Várakozó állásponton van, hogy dűlőre juthasson a Földdel kapcsolatban, és nem tudom, képes-e elviselni ezt a feszültséget.

— Én nem féltem őt. Határozott, teherbíró elmének ismertem meg.

— Minden embernek megvannak a maga korlátai. Nézd, a Föld melegebb, mint gondolta; ezt elmondta nekem. Szerintem túl melegnek tartja, semhogy élet lehessen rajta, és látom, mennyire küszködik, hogy megcáfolja önmagát.

— Talán igaza van. Talán nem is annyira meleg, hogy ne lehessen rajta élet.

— Annak a valószínűségét is elismerte, hogy a hőt a radioaktív kéreg termeli, de elhinni ezt sem hajlandó. Egy vagy két nap múlva már olyan közel leszünk, hogy az igazságnak feltétlenül ki kell derülnie. És mi lesz, ha a Föld *valóban* radioaktív?

— Akkor el kell fogadnia a tényt.

— De… nem is tudom, hogy fogalmazzam meg, vagy hogyan fejezzem ki pszichológiai műszóval. Mi lesz, ha az agyában…

Bliss várt, majd elfintorodott, s azt kérdezte:

— Kiolvad egy biztosíték?

— Igen. Ha kiolvad egy biztosíték. Nem tudsz tenni valamit, hogy megerősítsd? Hogy úgy mondjam, szinten tartsd és irányítsd?

— Nem, Pel. Nem hiszem, hogy ilyen törékeny lenne, és Gaia szilárdan eltökélte, hogy nem nyúl az elméjéhez.

— Csakhogy most éppen erről van szó. Arról a szokatlan képességéről, hogy általában igaza van, vagy nevezd, aminek akarod. A megrázkódtatás, hogy éppen a siker kapujában válhat semmivé a terve, ha az agyát nem is, de „az igazság meglátásának" ezt a ritka képességét igenis elpusztíthatja benne. És mert ilyen ritka tüneményről van szó, nem lehet, hogy épp ezért nagyon törékeny is?

Bliss elgondolkodott. Aztán vállat vont.

— Jól van. Majd igyekszem rajta tartani a szemem.

93.

A következő harminchat órában Trevize alig-alig vett tudomást arról, hogy Bliss — s. kevésbé ugyan, de Pelorat is — szüntelenül a sarkában van. Az ilyesmi persze nem volt teljesen szokatlan egy ilyen zárt hajón, és a feje is más dolgokkal volt tele.

De most, ahogy — a számítógépnél ült, észrevette, hogy ott állnak mindketten az ajtóban. Üres tekintettel nézett föl rájuk.

— Nos? — kérdezte szokatlanul nyugodt hangon. Pelorat meglehetősen ügyefogyottan válaszolta:

— Hogy érzi magát, Golan?

— Kérdezze meg Blisst — felelte Trevize. — Minden erejével engem figyel már órák óta. Nyilván szemügyre vette az agyam minden zegét-zugát. Nem így van, Bliss?

— Nem, nem így van — válaszolta Bliss higgadtan. — De ha szükségét érzi, hogy segítsek, megpróbálhatom. Akarja, hogy segítsek?

— Nem, miért akarnám? Hagyjanak magamra. Mindketten.

— Kérem, mondja el, mi történik — szólt Pelorat.

— Találgasson!

— Arról van szó, hogy a Föld…

— Igen, arról. Tökéletesen igaz, amit mindenki állított. — A megfigyelőernyőre mutatott, melyen a Föld az éjszakai oldalát mutatta, és eltakarta a napot. Tömör fekete körként lebegett a csillagos égbolton, körvonalát egyetlen narancsszínű görbület rajzolta ki.

— Az a narancsszín a radioaktivitás? — tudakolta Pelorat.

— Nem. Az csak a légkör által megtört napfény. Ha a légkör nem volna ennyire felhős, tömör narancsszínű körnek látnánk. A radioaktivitás nem látható. A légkör elnyeli a különféle sugárzásokat,

még a gammasugarakat is. Létrehoznak viszont másodlagos sugárzásokat, s noha gyengék, a számítógép észleli őket. Szemmel ezek is láthatatlanok, de a számítógép látható fénykvantummá tudja alakítani a sugárzás minden részecskéjét vagy hullámát, ami eljut hozzá, és ezáltal hamis színbe vonja a Földet. Nézzék.

És a fekete kör halványvörös foltokkal izzó kék körré változott.

— Mekkora ott a radioaktivitás? — kérdezte Bliss fojtott hangon. — Eléri azt a szintet, amelyen emberi élet már nem létezhet?

— Semmiféle élet — válaszolta Trevize. — A bolygó lakhatatlan. Az utolsó baktérium, az utolsó vírus is régen elpusztult már.

— Leszállhatunk rajta? — kérdezősködött tovább Pelorat. — Úgy értem, űrruhában.

— Pár órára… mielőtt visszafordíthatatlan sugárfertőzést szenvednénk.

— Hát akkor mit teszünk, Golan?

— Tenni? — Trevize ugyanazzal a kifejezéstelen tekintettel nézett Peloratra. — Tudja, mit tennék a legszívesebben? Vissza vinném magát és Blisst — és persze a gyereket — Gaiára, és örökre ott is hagynám magukat. Aztán irány a Terminus, ahol visszaadnám a hajót. Utána leköszönnék a Tanácsban, ami nyilván felettébb boldoggá tenné Branno polgármestert. Éldegélnék a nyugdíjamból, és sorsára hagynám a Galaxist. Nem törődnék a Seldon-tervvel, sem az Alapítvánnyal, sem a Második Alapítvánnyal, sem Gaiával. Válassza meg a Galaxis, milyen útra tér. Az én életemben még kitart, azzal meg minek törődjek, hogy. mi lesz utána?

— Ezt nem gondolhatja komolyan, Golan — mondta Pelorat izgatottan.

Trevize egy ideig csak nézett rá, aztán nagyot sóhajtott.

— Nem, nem gondolom, de milyen jó lenne, ha pontosan úgy tehetnék, ahogy most elmondtam magának.

— Ne is gondoljon rá. Ezzel szemben *mii fog* csinálni?

— Továbbra is Föld körüli pályán tartom a hajót, pihenek, megpróbálom összeszedni magam, és kigondolom a következő lépést. Miközben jól tudom, hogy…

— Igen?

És ekkor Trevize kifakadt:

— *Mi* lehet a következő lépés? Mit kereshetek még? És egyáltalán, mit találhatok még?

HUSZADIK FEJEZET
A szomszéd világ

94.

Négy egymást követő étkezés múlt el úgy, hogy Pelorat és Bliss csak az asztalnál látták Trevize-ot, aki minden idejét vagy a vézérlőfülkében, vagy a hálószobájában töltötte. Evés közben hallgatott; összeszorította a száját, és csak nagyon keveset evett.

De a negyedik étkezéskor Pelorat úgy látta, mintha Trevize viselkedéséből tünedezni kezdene a szokatlan zordság. Akkor kétszer megköszörülte a torkát, mint aki mondani akar valamit, aztán mégis visszavonult.

Végül Trevize fölnézett rá, és megszólalt:

— Nos?

— Gondol… gondolkozott fajta, Golan?

— Miért kérdezi?

— Mintha nem volna olyan lehangolt.

— Nem vagyok kevésbé lehangolt, de valóban gondolkoztam. Keményen.

— Megtudhatnánk, mire jutott? — kérdezte Pelorat.

Trevize gyors pillantást vetett Blissre. A lány mereven nézte a tányérját, és olyan eltökélten hallgatott, mintha tudná, hogy ebben a kényes pillanatban Pelorat hamarabb fog boldogulni, mint ő.

— Maga is kíváncsi, Bliss? — kérdezte Trevize. A lány csak egy másodpercre emelte föl a szemét.

— Igen. Hogyne.

Fallom rosszkedvűen rugdosta az asztal lábát, és azt kérdezte:

— Megtaláltuk a Földet?

Bliss megszorította a gyerek vállát. Trevize ügyet sem vetett rá.

— Egy alapvető tényből kell kiindulnunk — kezdte Trevize. — Minden információt, ami a Földre vonatkozik, eltüntettek a különböző világokon. Ez a tény egy elkerülhetetlen következtetés levonására kényszerített bennünket. A Földön rejtegetnek valamit. Csakhogy a puszta megfigyelés alapján bebizonyosodott, hogy a Föld halálos mértékben radioaktív, tehát bármi, ami rajta lehet, automatikusan el van rejtve. Nem szállhat le rajta senki, és ebből a — távolságból, a magnetoszféra külső pereméhez közeledve, a világon semmit sem találhatunk — márpedig ennél jobban nem merném megközelíteni a bolygót.

— Egészen biztos ebben? — kérdezte Bliss halkan.

— Minden időmet a számítógéppel töltöttem, és a lehetőségekhez

képest minden szempontból elemeztük a Földet. Nincs semmi. De többet mondok: *érzem,* hogy nincs semmi. Akkor hát miért tüntették el az összes adatot? Bármit rejtettek is el, biztos, hogy most még jobban rejtegetik, mint ahogy el tudjuk képzelni, és nem szükségszerű, hogy ezt az aranyrögöt emberi lény próbálja még kívánatosabbá tenni.

— Lehetséges — vette át a szót Pelorat —, hogy amikor a Föld még nem volt olyan súlyosan radioaktív, hogy eleve elriassza a látogatókat, valóban volt rajta valami rejtegetnivaló. Akkoriban a földiek félhettek, hogy idejön valaki, és megtalálja azt a valamit. Talán *akkoriban* próbált a Föld minden rá vonatkozó információt eltüntetni, és mi most annak a kritikus időszaknak a még élő emlékével állunk szemben.

— Nem, nem hinném — ellenkezett Trevize. — Az információ eltávolítása a trantori Birodalmi Könyvtárból nagyon is friss keletűnek látszik. Igazam van? — fordult váratlanul Blisshez.

— Én(mi)Gaia ennyit tudott kideríteni a második alapítványi Gendibal zavart elméjéből, amikor ő, maga és én találkoztunk a Terminus polgármesterével — válaszolta Bliss egykedvűen.

— Vagyis bármit kellett is elrejteni akkor, amikor fennállt a. veszély, hogy megtalálják, azt rejtegetni kell *most* is, és bár a Föld radioaktív lett, *most* is ugyanúgy fennáll a veszély, hogy megtalálhatják — szögezte le Trevize.

— Hogy lehet ez? — kérdezte Pelorat idegesen.

— Gondolkozzon — válaszolta Trevize. — És ha az, ami a Földön volt, már nincs ott, mert elvitték, amikor a sugárzás komolyabb méreteket öltött? És ha mi megtaláljuk a Földet, nem képzelhető el, hogy arra is rájövünk, hová vihették el róla a titkot? Ha így áll a helyzet, akkor a Föld hollétét továbbra is titokban kell tartani.

— Mert ha nem találjuk meg a Földet, Bliss azt mondta, visszaviszel engem Jembyhez — csipogta közbe megint Fallom.

Trevize a gyerek felé fordult, és rámeredt, mire Bliss halkan megszólalt:

— Azt mondtam, Fallom, *talán.* Majd később megbeszéljük. És most menj a szobádba, olvass vagy játssz az oboán, vagy bármit, amihez kedved van. Menj szépen, menj…

Fallom durcás képpel hagyta őket magukra az asztalnál.

— De hát hogy mondhat ilyet, Golan? — kérdezte Pelorat. — Tessék. Megtaláltuk a Földet. És most ki tudjuk következtetni, hol van az az isten tudja, micsoda, ha nincs a Földön?

Beletelt egy percbe, mire Trevize lerázta magáról a Fallom keltette rosszkedvet. Akkor megszólalt:

— Miért ne? Képzeljük el, hogy a földkéreg radioaktív sugárzása mind vészesebbé válik. A népesség állandóan csökken a tömeges elhalálozás és kivándorlás következtében, és a titok, bármi legyen is

az, egyre nagyobb veszélyben forog. Ki maradjon ott, hogy megvédelmezze? A végén így is, úgy is el kell vinni egy másik világra, különben a haszna — a ki tudja, milyen — elvész a Föld számára. Gyanítom, hogy vonakodtak elszállítani, és valószínűleg az utolsó percig halogatták. Na most, Janov, emlékezzen csak vissza arra az öregemberre az Új Földön, aki telebeszélte a fejét a Föld történetének általa ismert változatával.

— Monolee-ra gondol?

— Igen. Őrá. Amikor a világuk megalapításáról beszélt, nem azt mondta, hogy odatelepítették a Föld lakóinak maradékát?

— Arra gondol, öreg cimbora, hogy amit keresünk, az most az Új Földön van? Hogy az utolsó elmenekülő földlakók oda vitték magukkal?

— Miért ne történhetett így? — felelt a kérdésre kérdéssel Trevize. — Ha meggondoljuk az Új Földet sem ismerhetik jobban a Galaxisban, mint magát a Földet, és a lakói igencsak ügyelnek rá, hogy távol tartsák a Külvilágiakat.

— De hát ott voltunk — vetette ellene Bliss. — Nem találtunk semmit.

— Nem is kerestünk semmit a Föld hollétén kívül.

— De hiszen mi egy magas műszaki színvonalat képviselő valamit keresünk — szólt közbe zavartan Pelorat. — Olyasmit, ami el tudja csenni az adatokat magának a Második Alapítványnak az orra előtt, sőt — bocsáss meg érte, Bliss — még Gaia orra előtt is. Lehet, hogy az Új Föld lakói szabályozni tudják a saját kis világuk időjárását, és bizonyos, a saját céljaiknak megfelelő biotechnológiai módszerekkel is rendelkeznek, de azt magának is el kell ismernie, hogy a technológiai színvonaluk, mindent összevéve is meglehetősen alacsony.

— Egyetértek Pellel — bólogatott Bliss.

— Nagyon kevésre alapozzuk ezt a véleményünket — mondta Trevize. — Nem találkoztunk például a halászbárkákon lévő férfiakkal. Nem láttuk a sziget többi részét, csak azt a kis területet, ahol földet értünk. Mit találhattunk volna, ha alaposabban szétnézünk? Még azt a fluoreszkáló fényt sem ismertük fel, amíg nem láttuk működés közben, és ha úgy látszott is, hogy a műszaki fejlettség alacsony szintű, mondom, ha úgy *látszott*…

— Gondolja? — kérdezte Bliss minden meggyőződés nélkül.

— Akár ez is hozzájárulhatott az igazság elleplezéséhez.

— Lehetetlen — jelentette ki Bliss.

— Lehetetlen? Épp maga mondta még a Gaián, hogy a Trantor széles értelemben vett civilizációja szándékosan alacsony technikai szintre volt szorítva, hogy így rejtsék el a Második Alapítványbeliek kicsiny magját. Miért ne alkalmazhatták volna ugyanezt a stratégiát az Új Földön?

— Azt javasolja, tehát, hogy térjünk vissza az Új Földre, és nézzünk szembe ismét a fertőzéssel — ezúttal a működőképessé tett vírussal? A nemi érintkezés kétségtelenül nagyon kellemes módja a megfertőződésnek, de nem biztos, hogy az egyetlen.

Trevize vállat vont.

— Nem kívánok különösebben visszatérni az Új Földre, de lehet, hogy kénytelenek leszünk rá.

— *Lehet?*

— Lehet! Tulajdonképpen van más lehetőség is.

— Mi lenne az?

— Az Új Föld az emberek által Alphának nevezett csillag körül kering. De az Alpha egy kettős rendszer tagja. Nem képzelhető el, hogy a társa körül is kering egy lakható bolygó?

— Szerintem az a csillag túl gyenge — rázta meg a fejét Bliss. — Csak negyedannyira fényes, mint az Alpha.

— Gyenge, de nem túlságosan. Ha akad bolygó elég közel a csillaghoz, az már megtenné.

— Mond valamit a számítógép arról, hogy van-e egyáltalán bolygója a társnak? — érdeklődött Pelorat.

— Ezt már megnéztem — jelentette be zord mosollyal Trevize. — öt közepes méretű bolygója van. Gázóriás nincs közöttük.

— És az öt között van lakható is?

— A számítógép semmi más adatot nem tudott róluk, csak a számukat és azt, hogy nem nagyméretűek.

— Ó — mondta Pelorat csüggedten.

— Ez még egyáltalán nem ok a csalódottságra — folytatta Trevize. — A Térutazók egyetlen világát sem lehet megtalálni a számítógépben. Magáról az Alpháról is minimális információt tárol. Ezek a dolgok szándékosan vannak titokban tartva, és ilyenformán majdhogynem jó jelnek számít, hogy az Alpha társáról szinte semmit sem tudunk.

— Ezek szerint — vonta le a gyakorlatias következtetést Bliss — maga azt forgatja a fejében, hogy ellátogat a társra, és ha ott nem jár eredménnyel, akkor visszatér magára az Alphára.

— Igen. De ezúttal felkészülünk, mielőtt leszállunk az Új Föld szigetére. Földet érés előtt aprólékos gonddal feltárjuk az egész szigetet, és remélem, Bliss, használni fogja mentális képességeit, hogy elárnyékolja…

De ebben a pillanatban a *Távoli csillag* enyhén megbillent, mintha csuklott volna egyet, és Trevize félig dühösen, félig megrökönyödve felkiáltott:

— Ki van a vezérlőfülkében?!

De mire kimondta, már nagyon is tudta, ki van ott.

95.

A számítógép vezérlőpultjánál ülő Fallom számára teljesen megszűnt a külvilág. Apró keze hosszú ujjait szét kellett feszítenie, hogy jól illeszkedjenek az asztallap halványan fénylő kézformáiba. A keze mintha belesüllyedt volna az asztal anyagába, holott pontosan érezte, hogy ez egy merev, síkos anyag.

Olyan sokszor látta már, hogy teszi oda Trevize a kezét, és mintha ennél többet nem is csinált volna, pedig Fallom nagyon jól tudta, hogy Trevize ilyenkor irányítja a hajót.

Olykor azt is látta, hogy Trevize behunyja a szemét, ezért most ő is így tett. Egy-két perc elteltével olyan érzés fogta el, mintha halk, távoli hangot hallana messziről, de valahogy mégis a saját fejéből és (de ezt csak sejtette) a transzduktorlebenyein keresztül. Azok még fontosabbak voltak, mint a keze. Feszülten figyelt, hogy megértse a hangot.

Utasítás, mondta a hang szinte könyörögve. *Mik az utasításaid?*

Fallom nem szólt semmit. Sohasem látta, hogy Trevize mondott volna valamit a számítógépnek — de azt tudta, mit szeretne ő a legeslegjobban. Visszamenni a Solariára, az udvarház kényelmes térségébe, Jembyhez… Jembyhez… Jembyhez…

Oda akart menni, és ahogy kigondolta a szeretett világ nevét, el is képzelte, hogy megjelenik a megfigyelőernyőn, ahogy látott ott más világokat is, melyekre nem vágyott. Kinyitotta a szemét, és rámeredt a megfigyelőernyőre, erősen akarva, hogy egy másik világ jelenjék meg rajta, ne a gyűlölt Föld… aztán csak bámulta a képet, s azt képzelte, hogy a Solariát látja. Gyűlölte az üres Galaxist, amelyet akarata ellenére mutattak meg neki. Könnyek lepték el a szemét, és a hajó megremegett.

Ekkor hangos lépteket hallott a folyosó felől, és amikor kinyitotta a szemét, Trevize eltorzult arca töltötte be a látómezejét, eltakarva előle a megfigyelőernyőt s rajta mindazt, amire annyira vágyott. Kiabált is valamit, de ő nem figyelt rá. Ez az ember ölte meg Bandert, s vitte el öt a Solariáról, ez nem engedi, hogy visszamenjen, mert csak a Földre gondol, és ő most nem fog figyelni rá.

Visszaviszi a hajót a Solariára, és ez az eltökéltsége olyan erős volt, hogy a hajó ismét beleremegett.

96.

Bliss vadul belecsimpaszkodott Trevize karjába.

— Ne! Ne!

Erőnek erejével tartotta vissza, miközben Pelorat tanácstalanul, dermedten állt a háttérben.

— Vedd le a kezed a számítógépről! — üvöltötte Trevize. — Bliss, ne álljon az utamba. Ne kelljen erőszakoskodnom magával!

Bliss szinte kimerültén kérlelte:

— Ne adjon példát az erőszakra a gyereknek. Akkor *magát* kellene bántanom — minden utasítás ellenére. Trevize szeme vadul villant Fallomról Blissre.

— Akkor vigye el onnan, Bliss! De azonnal! — kiáltotta.

Bliss meglepő erővel tolta félre (Gaiából meríthette az erőt hozzá, jutott eszébe később Trevize-nak).

— Fallom — mondta —, emeld föl a kezed.

— Nem! — rikoltotta Fallom. — Vissza akarom vinni a hajót a Solariára! Azt akarom, hogy oda menjen! Oda! — intett a fejével a megfigyelőernyő felé, nehogy akár csak az egyik kezét is föl kelljen emelnie az asztalról.

De Bliss megfogta a vállát, és ahogy a keze Fallom testéhez ért, a gyerek remegni kezdett. Bliss hangja ellágyult.

— És most, Fallom, mondd meg a számítógépnek, hogy térjen vissza eredeti helyzetébe, aztán gyere velem. Gyere szépen velem. — Keze egyfolytában cirógatta a gyereket, aki zokogva roskadt össze.

A keze fölemelkedett az asztalról, és Bliss a hóna alá nyúlt, hogy fölemelje. Maga felé fordította, szorosan a mellére ölelte, és hagyta, hogy a gyerek szívet tépő zokogása ott csillapodjon le.

— Lépjen el az útból, Trevize, s amíg elhaladunk maga mellett, egy ujjal se merjen hozzánk érni — szólt Bliss Trevize-hoz, aki megnémulva állt az ajtóban, s e felszólításra azonnal félrehúzódott.

Bliss megállt egy pillanatra, és halkan odaszólt neki:

— Bele kellett nyúlnom az agyába. Ha bármi kárt okoztam benne, nem egykönnyen bocsátom meg magának.

Trevize-ban rögtön készen állt a válasz, hogy az ő feje Fallom agyának egyetlen köbmilliméternyi vákuumáért sem fáj annyira, mint a számítógépért. De Gaia egyetlen pillantása elég volt (mert nyilván nem pusztán Bliss komoly tekintete keltette föl benne egy pillanatra a jeges rémületet), hogy csendben maradjon.

Miután Bliss és Fallom eltűntek a szobájukban, még jó ideig némán és mozdulatlanul állt ott. Tulajdonképpen egészen addig, míg Pelorat meg nem szólalt csendesen:

— Golan, jól érzi magát? Ugye, nem bántotta? Erre már erőteljesen megrázta a fejét, mintha valami kínzó bénultságot akarna lerázni magáról.

— Jól vagyok. A kérdés valójában az, hogy jól van-e *ez*. — Leült a számítógép pultjához, s kezét megpihentette ott, ahol nemrég még Fallom keze feküdt.

— Nos? — kérdezte aggódva Pelorat. Trevize vállat vont.

— Mintha normálisan válaszolna. Lehet, hogy később találok

benne hibát, de most nem észlelek semmit. — Aztán valamivel dühösebben folytatta: — Akármilyen kézzel nem működhet olyan hatásosan, mint velem, de ennek a hermafroditának nemcsak a keze számít. A transzduktorlebenyei voltak, erre mérget vennék.

— De mitől rázkódott meg a hajó? Ilyesmit nem volna szabad csinálnia, nem így van?

— De. Ez egy gravitikus hajó, rá nem hathatnak az efféle tehetetlenségi tényezők. De ez a szörny lány…Elhallgatott, újra elfogta a düh.

— Hát akkor?

— Az a gyanúm, hogy egyszerre két, egymásnak ellentmondó utasítást adott a számítógépnek, méghozzá mindkettőt olyan erővel, hogy a gép nem tehetett mást, megpróbált egyszerre engedelmeskedni mindkét parancsnak. S miközben megkísérelte a lehetetlent, átmenetileg le kellett mondania a hajó tehetetlenségi erőtől mentes állapotáról. Legalábbis én úgy képzelem, hogy ez történt.

És akkor váratlanul kisimult az arca.

— Az ötlet jó, mert eszembe juttatja, mennyi zagyvaságot beszéltem össze az Alpha Centauriról és a társáról. Most már tudom, hová vitte a Föld a titkát.

97.

Pelorat elbámult, aztán úgy tett, mintha nem hallotta volna az utolsó megjegyzést, s az arcán megjelent a korábbi tanácstalanság.

— Hogyan kérhetett Fallom két, önmagának ellentmondó dolgot?

— Hát, azt mondta, vissza akarja vinni a hajót a Solariára.

— Igen. Persze hogy ezt mondta.

— De mit nézett ő Solariának? Az űrből nem képes fölismerni a Solariát. Nem is látta az űrből, hiszen aludt, amikor nagy sietve elhagytuk a bolygót. És bármennyit olvasott is össze a maga könyvtárában, s bármennyit mesélt is neki Bliss, szerintem igazából nem tudta felfogni, a valóságban mit jelent a száz- és százmilliárd csillagból, a. sokmilliónyi lakott világból álló Galaxis. A föld alatt nőtt fel, egymagában, ezért csak a fogalmak szintjén jött tisztába azzal, hogy különböző világok léteznek… de mennyi? Kettő? Három? Négy? Ő minden világban, amit meglát, a Solariát sejti, és ez a vágya olyan erős, hogy számára az adott világ *valóban* a Solaria lesz. És miután feltételezem, hogy. Bliss azzal a célzással próbálta megnyugtatni, hogy amennyiben nem találjuk meg a Földet, visszavisszük őt a Solariára, talán még azt is kifundálta magában, hogy a Solaria ezek szerint közel lehet a Földhöz.

— De hát hogy mondhat ilyet, Golan? Honnan veszi ezt az egészet?

— Ő maga mondta, Janov, amikor rajtakaptuk. Azt kiabálta, hogy vissza akar menni a Solariára, „oda… oda”, mutogatott a fejével a megfigyelőernyőre. És mi volt a megfigyelőernyőn? A Föld szatellitája. Amikor vacsora előtt magára hagytam a gépet, még nem volt rajta — csak a Föld volt ott. De Fallom lelki szemei előtt nyilván a szatellita képe jelent meg, miközben a Solariát kérte — a számítógépnek pedig válaszul nyilván a szatellitára kellett ráállnia. Higgyen nekem, Janov, tudom, hogyan működik ez a gép. Ki ismerné nálam jobban?

Pelorat ránézett a megfigyelőernyőn látható széles fénysarlóra, és elgondolkodva mondta:

— „Holdnak” nevezték legalább egy földi nyelven, egy másikon meg „Lunának”. Talán sok egyéb néven is… Képzelje el, drága barátom, micsoda zűrzavar lehetett egy ilyen soknyelvű világon, micsoda félreértések, micsoda bonyodalmak, micsoda… — Hold? — tűnődött fennhangon Trevize. — Elég egyszerűnek hangzik. Aztán az is eszembe jut, hogy a gyerek talán ösztönösen a hajó energiaforrására állítva a transzduktorlebenyeit próbálta kimozdítani a hajót, s ez is hozzájárulhatott a pillanatnyi tehetetlenségi zűrzavarhoz. De mindez egyáltalán nem számít, Janov. Csak az számít, hogy a történtek következtében ez a Hold — igen, tetszik nekem ez a név — megjelent a képernyőn, méghozzá felnagyítva, s lám, ott van most is. Csak elnézem, és töprengek rajta.

— Min töpreng, Golan?

— A méretén. Mi rendszerint ügyet sem vetünk a szatellitákra, Janov. Lényegtelen apróságok, ha léteznek egyáltalán. De ez más. Ez maga is egy *világ.* Az átmérője körülbelül háromezer-ötszáz kilométer.

— Egy világ? Világnak azért mégsem nevezheti. Nem lehet lakható. Még a háromezer-ötszáz kilométeres átmérő is túlságosan kicsi. Nincs légköre. Ezt még ránézésre is meg tudom állapítani. Nincsenek felhői! Túlságosan éles kört ír le a térben, ilyen a belső görbület is, amely elválasztja a világos és a sötét féltekét.

Trevize bólintott.

— Lassan vérbeli űrutazó lesz, Janov. Igaza van. Nincs levegője. Nincs vize. De ez csak azt jelenti, hogy a Hold védtelen felszíne nem lakható. De mi van a felszín alatt?

— A felszín alatt? — hökkent meg Pelorat.

— Igen. A felszín alatt. Miért ne? A Föld városai a felszín alá húzódtak, ezt maga mondta. Tudjuk, hogy a Trantor is föld alatti világ volt. A Comporellon fővárosának nagy része a föld alatt van. A solariai udvarházak szinte teljes egészében felszín alattiak. Ez a gyakorlat általánosan elterjedt.

— De Golan, ezekben az esetekben az emberek kivétel nélkül lakható bolygókon éltek? A felszín is lakható volt, légkörrel és óceánnal. Lehet élni a föld alatt, ha a felszín nem lakható?

— Gondolkozzék már, Janov! Mi hol élünk most? A *Távoli csillag* is egy kicsiny világ, amelynek a felszíne nem lakható. Odakint nincs se levegő, se víz. Mi idebent mégis tökéletes kényelemben élünk. A Galaxisban végtelen változatosságban találhatók űrállomások és űrbéli telepek, nem beszélve az űrhajókról, és ezek mind lakhatatlanok, kivéve a belsejüket. Tekintse a Holdat egy gigantikus űrhajónak.

— Legénységgel a belsejében?

— Igen. Emberek millióival, már amennyire tudjuk… és növényekkel és állatokkal és fejlett technológiával. Mondja, Janov, nem hangzik ez ésszerűen? Ha a Föld utolsó napjaiban képes volt rá, hogy a Telepesek egy csapatát az Alpha-Centauri körül keringő egyik bolygóra küldje, és ha megkísérelhették — valószínűleg birodalmi segítséggel —, hogy azt lakhatóvá tegyék, az óceánjait megtermékenyítsék, szárazföldet építsenek oda, ahol eddig nem volt, akkor nem küldhetett csapatot a saját szatellitájára is, és nem tehette lakhatóvá annak belsejét?

— De igen, azt hiszem — felelte Pelorat tétován.

— Meg *kellett,* hogy tegyék. Ha van valami rejtegetnivalójuk, miért küldték volna egy parszeknyi távolságra, ha egyszer egy olyan világon is eldughatták, amely kevesebb, mint százmilliószorta közelebb van hozzájuk, mint az Alpha? A Hold még lélektanilag is jobb rejtekhelynek számít, mert az élettel kapcsolatban senki sem gondol egy szatellitára. Mint ahogy nekem sem jutott eszembe. Hiába volt itt az orrom előtt, a gondolataim egyre csak az Alphán jártak. Ha Fallom nem fedezi föl… — A szája megfeszült, megrázta a fejét. — Azt hiszem, ezt kénytelen leszek az ő érdemének betudni. Ha nem teszem, Bliss fogja megtenni helyettem.

— De nézze, öregem, ha rejtegetnek is valamit a Hold felszíne alatt, hogyan fogjuk azt megtalálni? — akadékoskodott Pelorat. — A felszín sok millió négyzetkilométernyi lehet…

— Nagyjából negyvenmillió.

— És majd át kell vizsgálnunk az egészet, holott azt sem tudjuk, mit keresünk? Egy nyílást talán? Valamiféle légzsilipet?

— Ha így vesszük, akkor valóban nagy fába vágjuk a fejszénket, de mi nemcsak holmi tárgyakat keresünk, hanem életet — magyarázta Trevize. — Méghozzá értelmes életet. És itt van velünk Bliss, akinek különös tehetsége van, hogy észlelje az értelem jeleit, nem igaz?

98.

Bliss vádlón nézett Trevize-ra.

— Nagy nehezen sikerült elaltatnom. Soha még ilyen nehéz dolgom nem volt. Szabályosan *megvadult.* Szerencsére nem hinném, hogy kárt okoztam benne.

Trevize ridegen válaszolt:

— Megpróbálhatná megszabadítani a rögeszméjétől, már ami Jembyt illeti, mert eszem ágában sincs még egyszer visszatérni a Solariára.

— Csak úgy egyszerűen szabadítsam meg a rögeszméjétől, igaz? Mit tud maga az ilyen dolgokról, Trevize? Még sohasem érzékelt egyetlen elmét sem. A leghalványabb fogalma sincs a bonyolultságáról. Ha valamit is tudna róla, nem javasolná úgy, hogy szabadítsam meg a rögeszméjétől, mintha csak lekvárt kellene kikanalaznom egy köcsögből.

— Hát akkor legalább gyengítse le.

— Legyengíthetem valamelyest, ha előtte egy hónapig gondosan legombolyítottam.

— Hogy érti azt, hogy legombolyította?

— Ezt nem lehet elmagyarázni olyasvalakinek, aki nem tudja.

— Akkor hát mit fog csinálni a gyerekkel?

— Még nem tudom; nagyon meg kell fontolnom.

— Akkor viszont hadd mondjam el én, hogy mit fogunk csinálni a hajóval — mondta Trevize.

— Tudom, mit fog csinálni vele. Visszaviszi az Új Földre, és tesz egy újabb kísérletet a bájos kis Hirokóval, ha megígéri, hogy ezúttal nem fertőzi meg magát.

Trevize uralkodott az arcvonásain.

— Ami azt illeti, nem — válaszolta. — Meggondoltam magam. A Holdra megyünk. Janov szerint így hívják a szatellitát.

— A szatellitára? Mert ez a legközelebbi kéznél lévő világ? Erre nem gondoltam.

— Én sem. Mint ahogy más sem gondolt volna rá. Sehol a Galaxisban nincs említésre érdemes szatellita, ez azonban, lévén ilyen hatalmas, egyedülálló eset. Ráadásul létezését a Föld anonimitása rejti. Aki nem találja meg a Földet, nem találja meg a Holdat sem.

— Lakható?

— A felszínen nem, de nem radioaktív, tehát nem teljesen lakhatatlan. Lehet rajta élet — még nyüzsgő élet is — a föld alatt. És természetesen maga majd meg is tudja ezt állapítani, ha elég közel jutunk hozzá.

— Megpróbálom — vonta fel a vállát Bliss. — De tulajdonképpen hogy jutott eszébe ilyen váratlanul, hogy a szatellitával próbálkozzék?

— Fallom kísérletezett ilyesmivel, amikor a vezérlőpultnál ült — válaszolta Trevize csendesen.

Bliss hallgatott, mintha további magyarázatra várna, aztán újra megrántotta a vállát.

— Akármi történt is, nem hiszem, hogy feltámadt volna ez a sugallata, ha az ösztönére hallgatva megöli öt.

— Nem állt szándékomban megölni őt, Bliss.

— Rendben van — intett a kezével Bliss. — Legyen. Most tehát a Hold felé indulunk?

— Igen. Óvatosságból nem megyek túl gyorsan, de ha minden rendben lesz, harminc órán belül odaérünk.

99.

Pusztaság volt az egész Hold. Trevize figyelte, hogyan fordul el alattuk a nappali félteke. Monoton látványt nyújtottak a krátergyűrűk, a hegyes vidékek és a napfényben feketéllő árnyékok. Észlelte a talaj színének finom változásait és tágasabb síkságokat itt-ott megtörő apróbb krátereket is.

Ahogy az éjszakai oldal felé közeledtek, az árnyékok megnyúltak s végül teljesen összeolvadtak. Mögöttük: még egyszer fölragyogtak a csúcsok, kövér csillagokként szégyenítve meg az égen lakozó testvéreiket, majd eltűntek, s a tájat már csak az égen függő Föld, ez a hatalmas, félgömbnél valamivel nagyobb, kékesfehér égitest halvány fénye világította meg. A hajó végül leköröz te a Földet is, amely lebukott a látóhatár mögött: sötétség borult az alattuk elterülő tájra, fölöttük pedig a csillagok felhője tündökölt, mely a Terminus csillagtalan világán felnőtt Trevize számára mindig is megszokhatatlan csoda maradt.

Aztán új csillagok jelentek meg elöl: egy, kettő, aztán újabbak, s addig növekedtek, vastagodtak, míg végül összeolvadtak egymással. És máris átlépték a terminátort, mely kitárta előttük a nappali féltekét. Pokoli ragyogással emelkedett föl előttük a Nap; a megfigyelőernyő azonnal elfordult róla, és polarizálta az alanti táj éles fényét.

Trevize már tudta, hasztalan reménykednek, hogy valami bejáratra bukkannak a lakott mélybe (ha volt ilyen egyáltalán), csak szemügyre kellett vennie ezt a hatalmas világot.

Bliss felé fordult, aki ott ült mellette. A lány nem nézett a megfigyelőernyőre; sőt a szemét is lehunyta. Nem is annyira ült a székében, inkább bele volt roskadva.

Trevize már-már arra gondolt, talán el is aludt, ezért csak halkan kérdezte:

— Észlel valami mást is?

Bliss alig észrevehetően megrázta a fejet.

— Nem — suttogta. — Csak azt-a gyenge rezdülést éreztem. Vissza kellene vinnie oda. Emlékszik még, melyik terület volt?

— A számítógép emlékszik rá.

Olyan volt mintha ráállt volna a célra, s nemi kilengések után végre sikerült volna szilárdan megtartaniuk A kérdéses terület mélyen az éjszakai félteke belsejében volt, és — ámbár a Föld halványan

fénylett az égbolt alján, és kísértetiesen hamuszürkére festette V felszín fekete árnyai közti részeket — semmit sem lehetett látni, hiába oltották el a vezérlőfülke világítását., Pelorat állt meg aggodalmasan az ajtóban.

— Találtunk valamit? — kérdezte fojtott suttogással.

Trevize csendet parancsolóan emelte föl a kezét. Blisst figyelte. Tudta, még napokba telik, mire a napfény visszatér a Holdnak erre a részére, de azt is tudta, amit Bliss érezni próbál, annak nincs köze semmiféle fényhez.

— Itt van — mondta a lány.

— Biztos benne?

— Igen.

— És ez az egyetlen hely?

— Az egyetlen, amit érzékeltem. Bejártuk már a felszín minden egyes pontját?

— Tekintélyes részét bejártuk már.

— Nos, akkor ezen a tekintélyes részen ez minden, amit észleltem. Most felerősödött, mintha *az* is észlelne *bennünket,* és nem érzem veszélyesnek. Az érzés, amit észlelek, barátságos.

— Biztos benne?

— Ez az érzés jut el hozzám.

— Lehet, hogy szándékosan meghamisítja? — kérdezte Pelorat.

— Megnyugtathatlak, a hamisságot megérezném — jelentette ki Bliss egy árnyalatnyi fensőbbséggel a hangjában.

Trevize dünnyögött valamit a túlzott önbizalomról, aztán fennhangon így szólt:

— Remélem, értelmes elmét észlel.

— Méghozzá magasrendűen értelmes elmét. Csak éppen… — És ekkor furcsán elváltozott a hangja.

— Csak éppen?

— Csitt! Ne zavarjon. Hadd összpontosítsak. — Még mondott egy szót, de azt már csak az ajka mozgásáról lehetett látni.

Amikor újra megszólalt, a hangja valami ujjongó meglepetésről árulkodott:

— Nem emberi.

— Nem emberi — ismételte Trevize megrökönyödve. — Már megint robotokkal kell találkoznunk? Mint a Solarián?

— Nem — mosolygott Bliss. — Robotszerűnek sem mondható.

— Vagy az egyiknek, vagy a másiknak kell lennie.

— Egyik sem. — Bliss már kuncogott. — Nem ember, de nem is robot, abban az értelemben, ahogy eddig megismertem őket.

— Szívesen megnézném — bólogatott lelkesen Pelorat örömtől ragyogó arccal. — Izgalmas lenne. Valami új.

— Valami új — mormolta Trevize váratlan jókedvre derülve. És

egy hirtelen fellobbanó ösztönös megérzés mintha fényt gyújtott volna az agyában.

100.

Szinte mámoros örömben ereszkedtek le a Hold felszínére. Még Fallom is csatlakozott hozzájuk, és mintha valóban a Solariára térne vissza, gyerekes féktelenséggel adta át magát a majdhogynem elviselhetetlen örömnek.

Ami Trevize-ot illette, benne még megszólalt a józan ész: mégiscsak különös, hogy a Föld — vagy az, ami a Földről a Holdra kerülhetett —, amely mindent megtett, hogy a többieket távoltartsa magától, most ugyanolyan buzgalommal vonzza őket egyre közelebb. Lehet, hogy akár így, akár úgy, de egy a célja? „Ha nem tudtad távol tartani, hozd ide és pusztítsd el őket”? Hiszen a Föld titka így is, úgy is érintetlen maradna, nem?

A gondolat azonban elenyészett, s átadta a helyét a túláradó örömnek, amely a Hold felszínéhez közeledve, egyre magasabbra csapott. És mégis sikerült megőriznie magában a megvilágosodásnak azt a pillanatát, amely épp azelőtt lepte meg, hogy rátértek a szatellita felszínére vezető útra.

Mintha semmi kétsége nem volna afelől, hogy hová tart a hajó. Épp egy dimbes-dombos vidék fölött haladtak, és noha a számítógépnél ült, nem érezte szükségét, hogy bármit is csináljon. Mintha mindkettőjüket vezetné valami, s hatalmába kerítette a mámorító boldogság, hogy végre levették a válláról a felelősség súlyát.

A felszínnel párhuzamosan siklottak egy sziklatömb felé, amely fenyegetően, mint valami határkő, emelkedett fel előttük: amolyan sorompóként, melyet halvány fénybe vont a földfény és a *Távoli csillag* reflektora. Mintha cseppet sem izgatná a biztos összeütközés közeli réme, *s* egy pillanatig sem lepődött meg, amikor közvetlenül előttük szétnyílt a szikla, s feltárult előttük egy kivilágított folyosó.

A hajó — látszólag a maga jószántából — egészen lelassult és a bejárati nyíláshoz állt. Áthaladt rajta, majd amikor továbbsiklott, a nyílás bezárult mögöttük, hogy előttük feltáruljon egy újabb, hogy rajta keresztül egy gigantikus méretű csarnokba jussanak, mely olyan volt, mint egy hegy kivájt belseje.

A hajó akkor megállt, és utasai a zsiliphez rohantak. Senkinek, még Trevize-nak sem jutott eszébe, hogy ellenőrizze, belélegezhető-e odakint a levegő hogy van-e egyáltalán odakint levegő.

Volt levegő. Kellemes és éltető. Vidáman néztek körül, mint az olyan emberek, akik valamiképpen hazaértek, és beletelt kis időbe, mire észrevették a férfit, aki udvariasan várta, hogy közelebb lépjenek hozzá.

Magas, komoly arcú férfi volt. Rövidre nyírt haja bronzvörös, az arccsontja széles, a szeme csillogó, s a ruha. amit viselt, mintha régi történelemkönyvek ábrái alapján készült volna. Bár külseje robusztusnak és életerősnek mutatta, érződött rajta valami gyengeség, amit a szem nem. inkább csak az ösztönök ismerhettek fel.

Elsőnek Fallom tért magához. Felsikoltott, majd kitárt karral futni kezdett az ember felé.

— Jemby! Jemby! — kiáltozta elcsukló hangon.

Szinte nekirontott a férfinak, aki lehajolt hozzá, és a magasba emelte. A gyerek a férfi nyaka köré fonta a karját, és zokogva, zihálva ismételgette:

— Jemby!

A többiek méltóságteljesebben közeledtek, majd T re vize szólalt meg lassan, tagoltán (érti-e ez az ember a galaktikus. nyelvet?):

— Elnézését kérjük, uram. Ez a gyermek elvesztette a védelmezőjét, azt keresi kétségbeesetten. Zavarba hoz bennünket, hogy így rácsimpaszkodik önre, hiszen egy robotot keres égre-földre, egy mechanikus…

A férfi ekkor szólalt meg először. Kicsit egyhangúan beszélt, mintha takarékoskodni akarna a hangjával, és noha tökéletes könnyedséggel beszélte a galaktikus nyelvet, érződött rajta valami régies színezet.

— Baráti szívvel Köszöntlek mindannyiótokat — mondta, s valóban barátságosnak látszott, pedig az arca komoly maradt. — Ami ezt a gyermeket illeti — folytatta —, az érzékei talán kifinomultabbak, mint gondolnátok. Én valóban robot vagyok. A nevem Daneel Olivaw.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET
A kutatás véget ér

101.

Trevize egyszerűen nem akart hinni a fülének. Egy pillanat alatt magához tért abból a különös eufóriából, amely a Holdra szállást megelőzően és még utána is a hatalmában tartotta, és amelyet — fogta el hirtelen a gyanú — ez az állítólagos robot keltett benne, aki most itt áll előtte.

De még így is csak bámult rá, és hiába a józanság, a tiszta agy, a döbbenettől nem szabadulhatott. Ebben az állapotban folytatta tovább a társalgást, alig-alig fogva fel, mit mond és mit hall, miközben lázasan kutatta a férfi külsejében, beszédében a robotra valló jeleket.

Nem csoda, gondolta, hogy amit Bliss észlelt, az nem volt sem ember-, sem robotszerű, inkább — Pelorat szavai szerint — „valami új". Annál is inkább persze, mert Trevize gondolatait egy merőben új, szinte a megvilágosodás felé vezető ösvényre terelte — még akkor is, ha ez az egész most visszahúzódott az agya valamely leghátulsó zugába.

Bliss és Fallom elindultak, hogy felderítsék a terepet. Bliss javasolta, de Trevize-nak úgy rémlett, mintha előtte egy villámgyors pillantást váltott volna Daneellel. Amikor Fallom közölte, hogy ő inkább itt maradna azzal a lénnyel, akit ő következetesen Jembynek szólított, elég volt Daneel egyetlen komoly szava és fölemelt ujja, hogy tüstént útnak induljon. Trevize és Pelorat ott maradtak.

— Ők nem alapítványiak, uram — mondta a robot olyan hangon, mintha ezzel mindent megmagyarázna. — Az egyik Gaia, a másik Térutazó.

Trevize nem szólt, miközben egy fához sétáltak, amely alá sima vonalú székek voltak kirakva. A robot egy intésére leültek, majd amikor tökéletes emberi mozgással maga is helyet foglalt, Trevize megkérdezte:

— Ön valóban robot?

— Valóban, uram — válaszolta Daneel. Pelorat arcán felragyogott az öröm.

— Az ősi legendák említenek egy Daneel nevű robotot — mondta. — Ön az ő tiszteletére kapta a nevét?

— Én vagyok az a robot — felelte Daneel. — Ez nem legenda.

— Ó, nem! — kiáltotta Pelorat. — Ha ön az a robot volna, akkor több ezer évesnek kellene lennie.

— Húszezer — jegyezte meg halkan Daneel. Pelorat elakadó

lélegzettel nézett Trevize-ra, akiben feltámadt a harag.

— Ha ön valóban robot, akkor megparancsolom, hogy az igazat mondja!

— Nincs szükségem parancsra, hogy igazat szóljak, uram. Ez *kötelességem.* Tehát választhat három lehetőség között: vagy ember vagyok, aki hazudik, vagy robot, akit beprogramoztak, hogy higgye magát húszezer esztendősnek, holott nem annyi, vagy robot vagyok, aki valóban húszezer éves. Döntenie kell, melyik megoldást választja.

— De ki is derülhet, ha tovább beszélgetünk — jegyezte meg Trevize kimérten. — Való igaz; nehéz elhinni, hogy ez itt a Hold belseje. Sem a fény — pillantott fel a lágy, szórt napfényhez tökéletesén hasonló megvilágításra, noha napnak nyoma sem volt az égen, és ami azt illeti, az égboltot sem lehetett tisztán látni —, sem a nehézkedési erő nem tűnik hihetőnek. E világ felszíni gravitációjának 0,2 g-nél kevesebbnek kellene lennie.

— A normális felszíni gravitáció valójában 0,16 g lenne, uram. De ez is mesterséges, ugyanaz az erő hozza létre, amely a normális gravitáció érzetét kelti önben a hajója fedélzetén, még a súlytalanság vagy a gyorsulás állapotában is. A többi energiaszükséglet, beleértve a világítást, szintén gravitikus eljárással van kielégítve, de napenergiát is alkalmazunk, ahol az felei meg a célnak. Ásványi anyagainkat a Hold talajából nyerjük, kivéve a könnyű elemeket — a hidrogént, a szent és a nitrogént —, melyek nem találhatók meg a Holdon. Ezeket egy-egy elfogott üstökösből kapjuk. Százévenként egy már bőségesen fedezi a szükségleteinket.

— Gondolom, a Föld készletforrásként nem jöhet számításba.

— Sajnos így van, uram. A mi pozitív töltésű elektronokból álló agyunk éppoly érzékeny a radioaktivitásra, mint az emberi fehérjék.

— Ön többes számot használ, és ez az udvarház nagynak. Szépnek és kifinomult ízlésre vallónak látszik — legalábbis kívülről. Ezek szerint élnek más lények is a Holdon. Emberek? Robotok?

— Úgy van, uram. Itt a Holdon tökéletes természeti környezetben élünk, és ez az ökológia ebben a hatalmas, bonyolult kiképzésű üregben lett kialakítva. Ám az értelmes lények egytől egyig robotok, többé-kevésbé hozzám hasonlók. Önök azonban egyikőjüket sem fogják látni. Ami ezt az udvarházat illeti, egyedül lakom benne, és pontos mása annak, amelyben húszezer évvel ezelőtt éltem.

— Amelyre a legapróbb részletekig emlékszik is, ugye?

— Tökéletesen, uram. Az Auróra nevű Térutas világon készítettek, s ott éltem egy ideig — most milyen rövid időnek tűnik a számomra.

— Azon a bolygón, ahol most a… — Trevize elhallgatott.

— Úgy van, uram. Ahol most a kutyák élnek.

— Tud róla?

— Igen, uram.

— Hogy került akkor ide, ha kezdetben az Aurórán élt?

— Én azért jöttem ide, hogy elejét vegyük a radioaktív föld kialakulásának, s ez a Galaxis betelepítésének legkezdetén történt. Akkor még velem volt egy Giskard nevű másik robot is, aki tudta érzékelni és befolyásolni az agyakat.

— Úgy, ahogy Bliss?

— Igen, uram. Bizonyos értelemben kudarcot vallottunk, és attól kezdve Giskard nem működött többé. De mielőtt megszűnt volna, átadta nekem ezt a képességét, és rám hagyta, hogy vigyázzak a Galaxisra, különös tekintettel a Földre.

— Miért elsősorban a Földre?

— Részben egy földlakó, bizonyos Elijah Baley nevű ember miatt.

— Ő az a kultúrhérosz, Golan, akiről nemrégiben beszéltem magának — szólt közbe Pelorat izgatottan.

— Kultúrhérosz, uram?

— Dr. Pelorat arra gondol — vette át a szót Trevize —, hogy ő az a személy, akinek sok tettet tulajdonítottak, és aki talán több valóságos történelmi személyt egyesíthetett magában, vagy általában véve lehetett nagy gondolkodó.

Daneel elgondolkodott, majd rendkívül nyugodtan azt mondta:

— Ez nem így van, uraim. Elijah Baley valóságos ember volt, élő személy. Nem tudom, mit mondanak róla az önök legendái, de a valóságos történelemben nélküle sohasem lehetett volna betelepíteni a Galaxist. Az ő tiszteletére tettem meg minden tőlem telhetőt, hogy amit lehet, megmentsek a Földből, amikor radioaktívvá kezdett válni. Robottársaimat szétküldték szerte a Galaxisban, hogy itt is, ott is megpróbáljanak a befolyásuk alá vonni egy-egy embert. Egyszer nekiláttam, hogy feldolgozzam a Föld talaját. Sokkal később azzal próbálkoztam, hogy Földre deformáljak egy világot, amely a szomszédos csillag körül kering, és amelyet most Alphának neveznek. Egyik esetben sem jártam teljes sikerrel. Sohasem tudtam úgy beszabályozni az emberi agyakat, ahogy szerettem volna, mert mindig féltem, hogy kárt okozhatok azokban, akiket befolyásolok. Tudják, kötelezte k — és kötelezne k mind a mai napig — a Robotika Törvényei.

— Igen?

Nem kellett hozzá feltétlenül Daneel mentális ereje, hogy érezhető legyen a bizonytalanság ebben az egyetlen szóban.

— Az Első Törvény így szól, uram — mondta. — „A robot nem árthat az embernek, és nem nézheti tétlenül, ha az embert veszély fenyegeti.” A Második Törvény: „A robot engedelmeskedni tartozik az emberek parancsainak, kivéve, ha ezek a parancsok az Első Törvénybe ütköznek.” A Harmadik Törvény: „A robot köteles megvédeni magát mindaddig, amíg ez nem ütközik az Első vagy a Második Törvénybe.”

Természetesen most szavakkal próbáltam kifejezni önöknek e törvényeket, amelyek a valóságban bonyolult matematikai alakzatok formájában vannak jelen a mi pozitron agytekervényeinkben.

— Nehéznek találja, hogy megfeleljen e Törvényeknek?

— Kötelességem, hogy megfeleljek nekik, uram. Az Első Törvény megfellebbezhetetlen, s valósággal megtiltja, hogy elmebeli képességeim teljességét igénybe vegyem. A Galaxissal való törődés során valószínűtlen, hogy bármiféle cselekvéssor tökéletesen kiküszöböli az ártalmakat. Lesznek emberek, talán tömegesen is, akikre szenvedés vár, ezért a robotnak a legkisebb ártalmat kell választania. De a lehetőségek tárháza olyan széles, hogy a választás időbe telik, és még utána sem biztos, hogy helyes volt.

— Ezt értem — mondta Trevize.

— A Galaxis egész története során — folytatta Daneel — próbáltam nyesegetni a küzdelem és a pusztítás leggonoszabb hajtásait, melyek újra meg újra növekedésnek indultak a Galaxisban. Talán olykor, bizonyos mértékben, sikerült is, de ha alaposabban ismeri a saját Galaxisának a történelmét, tudni fogja, hogy a sikereim nem voltak gyakoriak vagy átütőek.

— Ezt tapasztaltam — mondta Trevize fanyar mosollyal.

— Nem sokkal előtte, hogy megszűnt, Giskard kigondolt egy olyan robottörvényt, amely még az elsőt is megelőzi. Nulladik Törvénynek neveztük el, mert nem tudtunk más értelmes nevet adni neki. A Nulladik Törvény így szól: „A robot nem árthat az emberiségnek, és nem nézheti tétlenül, ha az emberiséget veszély fenyegeti.” Ebből magától értetődően következik az Első Törvény ily módon való átalakítása: „A robot nem árthat az embernek, és nem nézheti tétlenül, ha az embert veszély fenyegeti, kivéve, ha ez összeütközésbe kerül a Nulladik Törvénnyel.” És hasonlóképpen kell módosítani a Második és a Harmadik Törvényt is.

Trevize összehúzta a szemöldökét.

— Hogy tudja eldönteni, hogy mi ártalmas és mi nem ártalmas az emberiségre mint egészre?

— Pontosan erről van szó, uram — válaszolta Daneel.

— A Nulladik Törvény elméletben választ adott a problémáinkra, de a gyakorlatban sohasem tudtunk dönteni. Az emberi lény egy konkrét tárgy. A személy sérelmét meg lehet állapítani, és lehet orvosolni. Az emberiség egy elvont fogalom. Hogyan bánjunk vele?

— Nem tudom — mondta Trevize.

— Várjon — szólt közbe Pelorat. — Ön az emberiséget át tudta változtatni egyetlen organizmussá. Gaiává.

— Ezt próbáltam tenni, uram. Lökést adtam Gaia megalapításához. Ha az emberiséget egyetlen organizmussá lehet alakítani, akkor az már egy konkrét tárgy lesz, úgy már lehet vele

dolgozni. Mégsem volt olyan könnyű létrehozni egy szuperorganizmust, ahogy reméltem. Először is, mert nem lehet megcsinálni, ha maguk az emberek nem értékelik többre a szuperorganizmust a saját egyéni voltuknál, tehát nekem egy olyan elmeszerkezetet kellett találnom, amely ezt lehetővé tette. Akkor még hosszú ideig nem gondoltam a Robotika Törvényeire.

— Aha, tehát a gaialakók valóban robotok! Kezdettől fogva sejtettem.

— Akkor rosszul sejtette, uram. Emberi lények ők, de az agyukba mélyen bele van vésve a Robotika Törvényeinek megfelelője. Értékesnek kell tartaniuk az életet, *mindenekfölött* értékesnek… És még azután is, hogy ez megtörtént, maradt egy komoly hiányosság. Egy, csak emberi lényekből szerveződött szuperorganizmus bizonytalan képződmény. Nem áll meg a maga lábán. Kellenek hozzá állatok, növények, de még a szervetlen világ is. A legkisebb, valóban szilárd alapokon nyugvó szuperorganizmus nem lehet más, mint egy egész világ, méghozzá elég nagy és bonyolult, hogy stabil ökológiája legyen. Hosszú időbe telt, mire rájöttem, ezért csak ebben az utolsó évszázadban válhatott *teljessé* Gaia, s vált alkalmassá, hogy továbblépjen az úton Galaxia felé… és még ehhez is hosszú. idő kell. Talán nem olyan hosszú, mint a már megtett út, hiszen már ismerjük a szabályokat.

— De szüksége volt rám, hogy ön helyett meghozzam a döntést, így van Daneel?

— Igen, uram. A Robotika Törvényeinek értelmében sem én, sem Gaia nem dönthet, nehogy véletlenül ártsunk az emberiségnek. De azért időközben, öt évszázaddal ezelőtt, amikor úgy látszott, sehogy sem tudom kidolgozni azokat a módszereket, melyekkel úrrá lehetek a Gaia megalapítását gátló nehézségeken, a második legjobb lehetőséghez fordultam, és segítettem kifejleszteni a pszichohistória tudományát.

— Kitalálhattam volna — mormolta Trevize. — Tudja, Daneel, kezdem elhinni, hogy *tényleg* húszezer éves.

— Köszönöm, uram.

— Várjunk csak — vágott közbe Pelorat. — Azt hiszem, észrevettem valamit. Ön is része Gaiának, Daneel? Ezért tud az Aurórán lévő kutyákról? Blissen keresztül?

— Bizonyos értelemben helyesen látja, uram. Összeköttetésben állok Gaiával, bár nem vagyok a része — válaszolta Daneel.

Trevize felvonta a szemöldökét.

— A válasza a Comporellont juttatja az eszembe, azt a világot, amelyet közvetlenül Gaia elhagyása után látogattunk meg. Ragaszkodik hozzá, hogy nem tartozik az Alapítvány Szövetséghez, de összeköttetésben áll vele.

Daneel lassan bólintott.

— Azt hiszem, uram, az analógia megfelelő. Én, Gaia szövetségeseként, tudhatok mindarról, amiről Gaia tud, például Blissen, a női személyen keresztül. Gaia azonban nem tudhat mindenről, amiről én tudok, így én fenntarthatom magam számára a cselekvés szabadságát. Ez a cselekvési szabadság mindaddig szükséges, amíg Galaxia nincs jól megalapozva.

Trevize merőn nézett egy ideig a robotra, aztán azt kérdezte:

— És a Bliss által szerzett tudását arra használta fel, hogy oly módon avatkozzék bele az utunk során történt eseményekbe, hogy azokat a saját céljainak a legmegfelelőbben alakítsa?

Daneel furcsán emberi sóhajt hallatott.

— Sokat nem tehettem, uram. A Robotika Törvényei fogva tartanak. Mindenesetre igyekeztem könnyíteni a Bliss elméjére nehezedő terhet, vagyis a felelősségből valamennyit magamra vállaltam, hogy el tudjon bánni az Auróra farkasaival, s nagyobb erővel tudjon lesújtani a solariabeli Térutazóra, ugyanakkor maga kevésbé károsodjék. Blissen keresztül hatottam a comporelloni asszonyra és az új földire, hogy nagyobb jóindulattal viseltessenek ön iránt, s ezáltal folytathassa az útját.

Trevize kissé szomorkásan mosolyodott el.

— Tudhattam volna, hogy nem rajtam múlt.

Daneel nem fogadta el az önbecsmérlő állítást:

— Ellenkezőleg, uram — mondta. — Nagyrészt önön múlt a dolog. Mindkét asszony kezdettől fogva jóindulattal kezelte önt. Én csak megerősítettem bennük a már meglévő késztetést — minden olyan eszközzel, amely a Robotika szigorú Törvényei értelmében biztonságosnak volt ítélhető. Mert. e szigorú szabályok miatt — és egyéb okokból kifolyólag is — csak a legnagyobb nehézségek árán és csak közvetett módon tudtam önt idehozni. Többször fenyegetett a halálos veszedelem, hogy elveszítem önt.

— De most itt vagyok — mondta Trevize. — Mit akar hát tőlem? Hogy erősítsem meg a Galaxia javára hozott döntésemet?

Daneel arca, mely mindmostanáig semmiféle érzelmet nem árult el, most mintha csüggedten fordult volna feléje.

— Nem, uram. A puszta döntés ma már nem elég. Valami sokkal kétségbeejtőbb kilátás miatt hoztam önt ide, amilyen gyorsan csak jelen állapotom engedte. Én ugyanis haldoklóm.

102.

Talán mert Daneel ezt olyan magától értetődő hangon mondta, vagy mert annak, akinek az élete a fél százalékát sem tette ki, egy húszezer esztendős lét elmúlása egyáltalán nem látszott tragikusnak,

mindenesetre Trevize-ban egy másodpercre sem támadt fel az együttérzés Daneel iránt.

— Meghalni? Meg tud halni egy gép?

— A létezésem megszűnhet, uram. Nevezze, ahogy akarja. Öreg vagyok. Nincs érző lény a Galaxisban, aki élt, s él azóta is, hogy először öntudatra ébredtem. Sem szerves, sem robotikus. Még magam sem élek folyamatosan.

— Ezt hogy érti?

— Nincs olyan része a testemnek, uram, amely ne cserélődött volna már ki, nem is egyszer, de sokszor. A korábbi agyam tartalmát mindannyiszor a legutolsó pozitronig bemaratták az újba. Az új agyam mindig nagyobb teljesítőképességű és bonyolultságú lett, mint a korábbi, tehát még több emlék számára jutott benne hely, és még gyorsabb döntést és cselekvést tett lehetővé. De…

— De?

— Minél fejlettebb és összetettebb az agy, annál ingatagabb, s annál gyorsabb a pusztulása is. A jelenlegi agyam százezerszerte érzékenyebb, mint az első volt, és tízmilliószorta nagyobb kapacitású; ám amíg az első több mint tízezer éven át szolgált, a mostani csak hatszáz éves, mégis észrevehetően öregszik. E húszezer esztendő tökéletesen tárolt emlékeivel és az ennek megfelelő visszaemlékezés! mechanizmussal be is telt az agyam. A döntéshozó képességem rohamosan hanyatlik; és még ennél is gyorsabban az a tehetségem, hogy hipertéri távolságokon át puhatoljam ki és gyakoroljak hatást az agyakra. És már egy hatodik agyat nem is tudok megtervezni. Ha tovább kicsinyítek, bele kell ütköznöm a bizonytalansági elv vakfalába, és a még teljesebb komplexitás nem hozhat mást, mint azonnali hanyatlást.

Pelorat szörnyű zavarba esett.

— De Daneel, Gaia már biztosan boldogul ön nélkül is. Most, hogy Trevize úgy döntött, Galaxiát választja…

— Csak arról van szó, uram, hogy a folyamat túl sokáig tartott — mondta Daneel, s mint mindig, most sem árult el érzelmeket. — Meg kellett várnom, míg Gaia teremtése befejeződik, és voltak előre nem látható nehézségeim. Mire rábukkantam annak az emberi lénynek — Mr. Trevize-nak — a nyomára, aki alkalmas volt e legfontosabb döntés meghozatalára, már túl késő volt. De azért ne gondolják, hogy nem tettem lépéseket az életem meghosszabbítására. Apránként csökkentettem a tevékenységemet, hogy a végszükség esetére megőrizzem, amit lehet. Amikor már nem tehettem aktív lépéseket a Föld-Hold rendszer elszigeteltségének fenntartására, passzívakhoz folyamodtam. Évekig tartott, amíg a velem együttműködő ember formájú robotokat egyenként hazahívtam. Az utolsó feladatuk az volt, hogy a planetáris archívumokból eltüntessenek minden utalást, ami a

Földre vonatkozott. És nélkülem, valamint tevékeny robottársaim nélkül Gaia legfeljebb csak beláthatatlanul hosszú idő alatt tudja megvalósítani Galaxiát, mert nem lesznek meg hozzá a legfontosabb eszközei.

— És ön mindezt tudta, amikor én a döntésemet hoztam? — kérdezte Trevize.

— Sokkal, de sokkal régebben tudtam, uram — válaszolta Daneel. — Gaia természetesen nem tudta.

— De akkor — csattant fel Trevize dühösen — mi értelme volt ennek az egész búj ócskának? Mi haszon származott belőle? Attól a pillanattól kezdve, hogy döntöttem, felkutattam az egész Galaxist a Föld után és az után, amit én a Föld „titkának" véltem — nem sejtve, hogy ez a titok *ön* —, azért, hogy a döntésemet megerősíthessem. Meg is erősítettem. Most már tudom, hogy Galaxia mindennél fontosabb, és most úgy látszik, semmi sem lesz az egészből. Miért nem tudta sorsára hagyni a Galaxist — és békén hagyni engem?

— Azért, uram — felelte Daneel —, mert kerestem a kiutat, és csak az a remény éltetett, hogy egyszer megtalálom. Most, azt hiszem, megtaláltam. Nem helyettesítem többé a régi agyamat újabb pozitron anyagúval, ami gyakorlatilag úgyis megvalósíthatatlan volna, inkább összevegyítem egy emberi aggyal; egy olyan emberi aggyal, amelyet nem befolyásol a Három Törvény, és nemcsak hogy megnöveli az elmém teljesítőképességét, de ugyanakkor a képességeknek egy egészen új szintjére is emeli. Ezért hoztam önt ide.

Trevize elképedt.

— Azt akarja mondani, hogy összeolvaszt egy emberi agyat a sajátjával? Veszítse el az emberi agy az individualitását, hogy ön létrehozhasson egy kétagyú Gaiát?

— Úgy van uram. Ettől ugyan még nem leszek halhatatlan, de elég nagy kort érhetek meg, hogy megteremthessem Galaxiát.

— És ezért hozott *engem* ide? A Három Törvénytől való függetlenségemre van szüksége, meg a jó ítélőképességemre, s ezeket az én egyéniségem árán akarja önmagába olvasztani? Nem!

— Pedig éppen ön mondta az imént, hogy Galaxia nélkülözhetetlen az emberiség boldogulásához…

— Még ha úgy van is, hosszú idő kell hozzá, és én, amíg élek, meg akarok maradni különálló személyiségnek. De még ha rövid idő alatt épülne is fel, az egyéniség galaktikus méretű elvesztésével járna, s a magamé csak része lenne egy elképzelhetetlenül nagyobb veszteségnek. De ahhoz sem járulnék *hozzá,* hogy csak én veszítsem el az egyéniségemet, miközben a Galaxis többi része megtarthatná a magáét.

— Akkor hát úgy van, ahogy gondoltam — mondta Daneel. — Az ön agya nem olvadna össze jól az enyémmel, és ezért mindenképpen

célravezetőbb volna, ha megtartaná a saját, független ítélőképességét.

— Mikor változtatta meg a véleményét? Azt mondta, azért hozott ide, hogy összeolvassza az agyunkat.

— Igen, méghozzá erősen lecsökkent képességeim teljes igénybevételével. De amikor azt mondtam: „ezért hoztam önt ide", kérem, vegye tekintetbe, hogy a Galaktikus Szabvány értelmében az „ön" szó egyszerre jelent egyes és többes számot. Ezzel a szóval tehát mindannyiukra utaltam.

Pelorat megmerevedett ültében.

— Valóban? Akkor árulja el, Daneel, a magáéval összeolvadó emberi agy egyben részesévé válik minden emlékének — az egész húszezer esztendő eseményeinek, vissza a legendás időkig?

— Hogyne, uram.

Pelorat mély lélegzetet vett.

— Ez beteljesítené egy élet kutatómunkáját, s ezért én boldogan feláldoznám az egyéniségemet. Kérem, tiszteljen meg azzal, hogy megoszthassam önnel az agyamat.

— És Bliss? — kérdezte Trevize csendesen. — Vele mi lesz?

Pelorat csak egy másodpercig habozott.

— Bliss meg fogja érteni — mondta. — Neki egyébként is jobb lesz nélkülem… később.

Daneel megrázta a fejét.

— Az ön ajánlata, dr. Pelorat, rendkívül nagylelkű, de nem fogadhatom, el. Az agya már öreg, legföljebb két vagy három évtizedig élhet, még akkor is, ha egyesül az enyémmel. Nekem valami másra van szükségem. Nézzék! — mutatta, s hozzátette: — Visszahívtam őt.

Bliss megfordult, s boldogan, tánclépésekben közeledett.

Pelorat zavartan tápászkodott fel.

— Bliss! Ó ne!

— Ne ijedjen meg, dr. Pelorat — szólt Daneel. — Blisst nem tudom használni. Általa összeolvadnék Gaiával, márpedig, ahogy már elmagyaráztam, nekem függetlennek kell maradnom tőle.

— De hát akkor kicsoda? — hebegte Pelorat. Trevize szeme megpihent a Bliss után loholó vékonyka alakon, s azt mondta:

— A robot kezdettől fogva Fallomot akarta, Janov.

103.

Bliss mosolyogva, láthatóan nagy örömmel tért vissza.

— Nem jutottunk túl a birtok határán —, újságolta —, de az egész nagyon emlékeztet engem a Solariára. Fallom persze meg van győződve róla, hogy ez a Solaria. Megkérdeztem tőle, nem gondolja-e, hogy Daneel külsőre egészen más, mint Jemby volt — végtére is Jemby fémből készült —, de ő azt mondta: „Nem, tulajdonképpen

nem.” Nem tudom, mit értett azon, hogy „tulajdonképpen nem”.

Elnézett kicsit messzebbre, ahol Fallom most az oboáján játszott a komoly arccal figyelő s időnként bólintó Daneelnek. A dallam halkan, tisztán és édesen szállt feléjük.

— Tudták, hogy magához vette a hangszert, amikor elhagytuk a hajót? — fecsegett tovább Bliss. — Attól tartok, egyhamar nem fogjuk tudni elszakítani Daneeltől.

A megjegyzést súlyos csend követte, és Bliss hirtelen támadt ijedséggel nézett a két férfira.

— Mi a baj?

Trevize alig észrevehetően intett Pelorat felé. Ő ehhez jobban ért — ezt látszott mondani a mozdulata. Pelorat megköszörülte a torkát, majd azt mondta:

— Nos hát, Bliss, Fallom valószínűleg Daneel mellett fog maradni.

— Igazán? — Bliss összehúzott szemöldökkel már mozdult is, mintha oda akarna menni Daneelhez, de Pelorat elkapta a karját.

— Bliss drágám, nem szabad. Ő erősebb, mint Gaia, és Fallomnak vele kell maradnia, ha azt akarjuk, hogy Galaxia megszülessék. Hadd magyarázzam meg… és kérem. Golan, javítson ki, ha valamit eltévesztenék.

Bliss olyan arccal hallgatta végig a beszámolót, ami csaknem lesújtottnak volt mondható.

Trevize megpróbálta higgadtan elmagyarázni:

— Tudja, hogy van, Bliss. A gyerek Térutazó, és Daneelt a Térutazók tervezték és szerelték össze. A gyereket egy robot nevelte föl, és nem is ismert mást egy ilyen üres — birtokon, mint ez itt. Transzduktív energiája van, amire Daneelnek nagy szüksége lesz, és három- vagy négyszáz évig fog élni, mert valószínűleg ennyi idő kell majd Galaxia felépítéséhez.

Bliss égő arccal, könnyes szemmel válaszolta:

— Gondolom, a robot intézte úgy, hogy útba ejtsük a Solariát, s elhozzuk neki a gyereket.

— Lehet, hogy csak megragadta a kínálkozó lehetőséget — vont vállat Trevize. — Nem hiszem, hogy van még annyi ereje, hogy hipertéri távolságokon át is engedelmes bábukként rángathatott volna bennünket.

— Nem. Ez szándékos volt. Úgy intézte, hogy én erős vonzalmat érezzék a gyerek iránt, s inkább elhozzam magammal, mintsem hagyjam, hogy megöljék; hogy megvédjem még maga ellen is, amikor semmi más érzelmet nem tanúsított, mint neheztelést és bosszúságot, amiért ő velünk van.

— Ez éppúgy következhetett a maga gaiai etikájából, amit, gondolom. Daneel meg is erősíthetett kicsit. Ugyan, Bliss, nem tud meggyőzni! Tegyük fel, hogy mégis magával viszi innen Fallomot. De

mondja meg, hová vinné, ahol olyan boldog lehet, mint amilyen boldog itt? Vissza a Solariára, hogy könyörtelenül legyilkolják? Vagy valamelyik zsúfolt világra, ahol betegség és pusztulás várna rá? Vagy Gaiára, ahol megszakadna a szíve Jemby után? Vagy vigyük egy végtelen utazásra, keresztül-kasul a Galaxison, ahol minden egyes újabb világról azt hinné, hogy az lesz a Solaria? És hol talál valakit, akinek a segítségével Daneel valóban fel tudná építeni Galaxiát?

Bliss szomorúan hallgatott.

Pelorat kinyújtotta feléje a kezét, és kicsit félénken megszólalt:

— Bliss, én fölajánlottam az agyamat, hogy Daneel azt olvassza össze a magáéval. Nem fogadta el, azt mondta, én már túl öreg vagyok. Bárcsak elfogadta volna, ha ezáltal megtarthatnád Fallomot.

Bliss megfogta és megcsókolta Pelorat kezét.

— Köszönöm, Pel, bár túl magas ár lett volna, még Fallomért is. — Mély lélegzetet vett, és megpróbált mosolyogni. — Talán ha visszatérünk Gaiára. találnak helyet a bolygóorganizmusban az én gyermekem számára is, és Fallom nevét belefoglalom az ő neve szótagjaiba.

És ekkor Daneel, mintha tudta volna, hogy a dolog elintéződött, elindult feléjük, az oldalán szökdécselő Fallommal.

A gyerek futni kezdett, s elsőnek ő ért oda hozzájuk.

— Köszönöm, Bliss, hogy hazahoztál Jembyhez, és hogy vigyáztál rám, amíg a hajón voltunk! — mondta lelkendezve. — Sohasem foglak elfelejteni! — Azzal Bliss karjába vetette magát, s úgy álltak ott, szorosan összekapaszkodva.

— Remélem, mindig boldog leszel — suttogta Bliss.

— Én is emlékezni-fogok rád, Fallom drágám. — És kényszerítette magát, hogy elengedje a gyereket. Fallom ekkor Pelorathoz fordult.

— Neked is köszönöm, Pel, hogy olvashattam a könyvfilmjeidet. — Ezután a keskeny, lányos kis kéz némi habozás után s egyetlen kísérő szó nélkül kinyúlt Trevize felé. Trevize éppen csak megfogta, de rögtön el is engedte.

— Sok szerencsét, Fallom — mormolta.

— Köszönöm, uraim és hölgyem, mindazt, amit tettek, ki-ki a maga módján — szólalt meg Daneel. — Most. szabadon elmehetnek, hiszen a küldetésük véget ért. Ami az én munkámat illeti, az is véget ér nemsokára és most már sikeresen.

De Bliss megszólalt:

— Várjon, még nem végeztünk egészen. Még nem tudjuk, vajon Trevize továbbra is Galaxiát tekinti-e az emberiség jövőjének a szigetemberek óriási halmazával szemben.

— Ezt ő már jó ideje egyértelművé tette, asszonyom — felelte Daneel. — Már döntött Galaxia javára.

Bliss ajka megfeszült.

— Szívesebben hallanám tőle magától. Mi legyen hát, Trevize?

— Maga melyiket akarja, Bliss? — kérdezte Trevize csendesen. — Ha Galaxia ellen döntök, visszakaphatja Fallomot.

— Én Gaia vagyok — válaszolta Bliss. — Tudnom kell, hogyan határozott és milyen meggondolásokból. Az igazság kedvéért kell tudnom, semmi másért.

— Mondja meg neki, uram — szólt Daneel. — Gaia tudja, hogy az elméje érintetlen. Trevize pedig azt mondta:

— Galaxia mellett döntöttem. E téren nincs több kétség bennem.

104.

Bliss sokáig nem mozdult, akár ötvenig is el lehetett volna számolni addig, mintha megvárná, míg az információ eljut Gaia minden részéhez, s csak ezután tette föl a kérdést:

— Miért?

— Figyeljen ide — felelte Trevize. — Kezdettől fogva tudtam, hogy az emberiség számára két jövő lehetséges: Galaxia vagy a Seldon-tervben szereplő Második Birodalom. És úgy láttam, hogy ez a két lehetséges jövő kölcsönösen kizárja egymást. Hogy Galaxia nem valósulhat meg, hacsak a Seldon-tervben nincs valami alapvető hiba.

Sajnos a Seldon-tervről semmit sem tudtam, kivéve azt a két axiómát, amelyre alapult: egyrészt, hogy elég nagy számú emberi lényt kell magába foglalnia ahhoz, hogy az emberiséghez mint véletlenszerűen egymásra ható egyének csoportjához statisztikai módszerekkel lehessen közelíteni, másrészt pedig, hogy az emberiség mindaddig nem tudhat a pszichohistóriai következtetések eredményeiről, míg ezek az eredmények meg nem születtek.

Miután már. döntöttem Galaxia javára, éreztem, hogy tudat alatt észlelnem kellett a Seldon-terv hibáit, s azok csakis az alaptételekben lehetnek, hiszen a Tervből csak azokat ismertem. De sehogy sem tudtam a tévedést felfedezni bennük. Akkor vettem a fejembe, hogy megkeresem a Földet, éreztem ugyanis, hogy a Föld ok nélkül nem rejtőzhetett el ennyire. Ezt az okot akartam kideríteni.

Valójában nem remélhettem, hogy ha megtalálom, azzal már a megoldás is a kezemben lesz, de a helyzetem kétségbeejtő volt, és úgy éreztem, nem tehetek mást. És talán az is segített, hogy Daneel annyira akart egy solariai gyereket.

Akárhogyan történt is, a végén megtaláltuk a Földet, aztán a Holdat, ahol Bliss megérezte Daneel elméjét, melyet ő nyilván szándékosan nyújtott ki elébe. Erről az elméről Bliss azt állította, hogy nem egészen emberi, de nem is egészen robotikus. Utólagos okoskodással ez könnyen belátható, hiszen Daneel agya sokkal fejlettebb, mint bármilyen létező robotagy, ezért nem lehetett

egyszerű robotagyként értelmezni. De ugyanakkor emberi agyként sem. Pelorat úgy fogalmazta meg, hogy „valami új”, és ez, mint valami elsütő szerkezet, bennem is megindított valami újat: egy új gondolatot.

Ahogy egykor Daneel és a társa kidolgozott egy Negyedik Robottörvényt, amelyik lényegesebb volt a másik háromnál is, úgy világosodott meg bennem egy pillanat alatt a pszichohistória egy harmadik alaptétele, amely lényegesebb, mint a másik kettő — egy harmadik axióma, amely olyan alapvető, hogy soha senki még csak meg sem fogalmazta. Íme. A két ismert axióma az emberi lényekre vonatkozik, és azon a ki nem mondott alaptételen nyugszik, hogy az ember az *egyetlen* értelmes lény a Galaxisban, tehát az egyetlen organizmus, amelynek cselekedetei hatással vannak a társadalom és a történelem alakulására. A meg nem fogalmazott alaptétel így hangzik: mindössze egy értelmes faj létezik a Galaxisban, és ez a *homo sapiens*. Ha volna „valami új”, ha volnának más, egészen különböző természetű értelmes fajok is, akkor az ő viselkedésüket a pszichohistória matematikájával nem lehetne pontosan leírni, és a Seldon-tervnek nem lenne értelme. Értik?

Trevize szinte remegett a buzgalomtól, hogy megértesse magát.

— Értik? — ismételte. Pelorat szólalt meg:

— Igen, értem, öreg cimbora, de mint advocatus diaboli…

— Nos? Folytassa.

— Az emberi lény *tényleg* az egyetlen értelmes lény a Galaxisban.

— És a robotok? — kérdezte Bliss. — És Gaia? Pelorat gondolkodott kicsit, aztán tétován beszélni kezdett:

— A robotok nem voltak hatással az emberi történelemre a Térutazók eltűnése óta. Gaiának a legutóbbi időkig semmiféle szerepe nem volt. A robotok az emberi lények teremtményei, Gaia pedig a robotok teremtménye, és mind a robotok, mind Gaia nem tehetnek mást, mint engedelmeskednek az ember akaratának, hiszen köti őket a Három Törvény. Ámbár Daneel húszezer éven át munkálkodott, Gaia pedig hosszú-hosszú fejlődésen ment keresztül, mégis: Golan Trevize egyetlen szava véget vethetne mindeme fáradozásnak és e hosszú fejlődésnek. Ebből tehát az következik, hogy a Galaxisban az emberi lény az egyetlen jelentős értelmes faj, a pszichohistória tehát továbbra is érvényes.

— Az értelem egyetlen formája a Galaxisban — mondta Trevize lassan. — Egyetértek. Csakhogy mi oly sokat és oly gyakran beszélünk a Galaxisról, hogy már észre sem vesszük, hogy ez nem minden. Hogy a Galaxis még nem a Világegyetem. Hogy vannak más galaxisok is.

Pelorat és Bliss összerezzentek, Daneel jóindulatú komolysággal hallgatott, keze lassan cirógatta Fallom haját.

— Most jól figyeljenek megint — folytatta Trevize. — A Galaxis szélénél kezdődnek a Magellán-felhők, ahová emberkészítette hajó

még nem jutott el. Azon túl vannak más, kisebb galaxisok, és tőlük már nem is olyan messze található a hatalmas Androméda Galaxis, amely nagyobb, mint a miénk. És még távolabb milliárdszám vannak galaxisok.

A mi Galaxisunk csak egy olyan értelmes fajt fejlesztett ki, amely képes volt rá, hogy technikai alapokon álló társadalmat alakítson ki, de mit tudunk mi a többi galaxisról? Lehet, hogy a mi esetünk nem is tipikus. Lehet, hogy néhány másik galaxisban — vagy akár mindegyikben — sok, egymással versengő, egymással kölcsönösen harcban álló értelmes faj. él, melyek mindegyike érthetetlen számunkra. Talán leköti őket az egymással folytatott harc. de mi lesz, ha valamelyik galaxisban az egyik faj magához ragadja a hatalmat a többiek fölött, s fontolgatni kezdi, ne hatoljon-e be más galaxisokba is?

Hipertéri viszonylatban a Galaxis csak egy pont — mint ahogy az egész Világegyetem is az. Mi nem jártunk még egyetlen más galaxisban sem, és legjobb tudomásunk szerint kívülről sem látogatott még hozzánk értelmes lény. De egy napon ennek az állapotnak is vége szakadhat. És ha meglepnének bennünket holmi betolakodók, megtalálnák a módját, hogy embert ember ellen uszítsanak. Mindeddig Csak egymás között harcoltunk, hozzá is szoktunk az efféle, testvérek közötti veszekedésekhez. De ha egy megszálló megosztottságban talál bennünket, akkor fölibénk kerekedik, vagy elpusztít mindannyiunkat. Csak Galaxia megteremtésével védhetnénk meg magunkat, mert azt nem lehet önmaga ellen fordítani, s bármiféle betolakodóval szemben maximális erővel léphetne fel.

— Rémítő a kép, amit élénkbe rajzol — mondta Bliss. — Lesz időnk, hogy megteremtsük Galaxiát?

Trevize fölnézett, mintha tekintetével át akarná fúrni a holdkőzet vastag rétegét, mely elválasztotta a felszíntől és az űrtől; mintha kényszeríteni akarná magát, hogy belelásson azokba a távoli galaxisokba, melyek lassan mozogtak a tér felfoghatatlan útjain.

— Aztán azt mondta:

— Az emberi történelem során, amennyire tudjuk, egyetlen más értelem sem hatott ránk. Ennek már csak néhány évszázadig kell így lennie, s ez nem sokkal lehet több, mint annak az időnek a tízezred része, amióta a civilizáció létezik. De mi addigra már biztonságban leszünk. Végtére is — tette hozzá, s minden erejével elnyomta a váratlanul rátörő szorongást — nem arról van szó, mintha az ellenség máris itt volna közöttünk.

És nem pillantott le, nehogy tekintete találkozzék Fallom — a hermafrodita, az energiaátalakító, a másfajta lény — tűnődő tekintetével, mely kifürkészhetetlenül nyugodott az arcán.

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Isaac Asimov: Foundation and Earth
Doubleday and Company, Inc., 1986
© 1986 by Nightfall, Inc.

FORDÍTOTTA F. NAGY PIROSKA
A FEDÉL BOROS ZOLTÁN ÉS SZIKSZAI GÁBOR MUNKÁJA

Hungarian translation © F. Nagy Piroska, 1989
HU ISSN 0238-3063
ISBN 963 11 6339 3

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó: Sziládi János igazgató
Szedte a Nyomdaipari Fény szedő Üzem (887924/10)
Zrínyi Nyomda (881354) Budapest, 1989
Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
Felelős szerkesztő: Futaki József
Műszaki vezető: Szakálos Mihály
Képszerkesztő: Szecskó Tamás
Műszaki szerkesztő: Rucsek Andrea
Terjedelem: 34,13 (A/5) ív. IF 6209.

Az ész és a szellem óriása, Judy-Lynn del Rey (1943-1986) emlékének ajánlom

notes

Jegyzetek

1

Bliss jelentése angolul: boldogság, gyönyör